

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет бізнесу
Кафедра прикладної статистики та економіки праці

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

**Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з
міжнародною участю**

8 грудня 2016 року

ЧАСТИНА 1

Луцьк – 2016

УДК 338.24 : 330.342 (063)

А 43

ББК 65.050 : 65.013

Рецензенти:

Голян В.А. – д.е.н., професор, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»;

Барський Ю.М. – д.е.н., професор, Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки.

*Рекомендовано Вченою радою Луцького національного технічного університету
(протокол № 5 від 27 грудня 2016 р.)*

А 43 Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Луцьк, 8 груд. 2016 р., Частина 1 – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. – 476 с.

Збірник містить матеріали учасників всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених і студентів «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами», що охоплюють проблеми управління національним господарством, галузями та господарськими комплексами; регіонального менеджменту та міжнародного співробітництва в контексті подальшої євроінтеграції України; менеджменту та економіки підприємства; управління персоналом, трудового потенціалу, лідерства; ринку праці, зайнятості населення, соціального партнерства; управління логістичними процесами на різних рівнях господарювання, а також фінансового та обліково-аналітичного забезпечення управлінських процесів.

Для науковців, аспірантів, студентів, практиків, які досліджують проблеми управління соціально-економічними системами різних рівнів.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ №1

УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ, ГАЛУЗЯМИ ТА ГОСПОДАРСЬКИМИ КОМПЛЕКСАМИ¹³

Астапова Є.Г., Капінус К.В.

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ¹³

Антоненко Е.Г.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ СОЗДАНИЯ КЛАСТЕРОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ..... 15

Астапова Є.Г., Капінус К.В.

ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ НАПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ 18

Баранський О.В.

АНАЛІЗ ВАЛОВОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОДУКТУ ПО ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ 20

Батовська К.Р.²²

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ..... 22

Біда С.В.

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ Ф'ЮЧЕРСНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ 25

Білак О.С.

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ..... 28

Бондаренко О.О.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ..... 31

Бондар-Підгурська О.В.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ФАКТОРАМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ . 34

Борисовська Н.

ОСОБЛИВОСТІ ХЕДЖУВАННЯ ЦІНОВИХ РИЗИКІВ НА БІРЖОВОМУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ 36

Борисюк О.В.

СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЛІЗИНГУ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ..... 38

Боршовська Р.І., Нашкерська М.М.

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ⁴⁰

РЕНТАБЕЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ 40

Бочко О.І.

ВИЗНАЧЕННЯ ЗБИТКІВ ВІД ДЕГРАДАЦІЇ ҐРУНТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ 43

Василів Л.Ю.

РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ..... 45

Васількова А.О.

ПРИЧИНИ ТА ПРОБЛЕМИ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 49

Васількова А.О.

СТРУКТУРА ТА АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ГРОШОВОЇ МАСИ УКРАЇНИ 51

Вдовічена О. Г., Дума О.В. ОСОБЛИВОСТІ ПОЗИЦІОНУВАННЯ КОРОТКОСТРОКОВОГО БРЕНДУ: ЙОГО ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	54
Власюк О.Ю. СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: ОЦІНКА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ	56
Вовк Ю. А., Гончаренко О.О. ПОНЯТТЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ДЕРЖАВНИХ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ...	59
Возняк О.Ю., Білак О.С. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	61
Волосов А.М. ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ	63
Воянец М.В. ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В ОСНОВНОЙ КАПИТАЛ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ.....	65
Гмиря В.П. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ.....	67
Головацька Г.В. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	70
Пузик Ю.Г., Головка А.А. ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ..	72
Гончар В. И., Плисюк А. Н ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЛИЗИНГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ	76
Гончаренко О.В. ІНДЕКС МЕРЕЖЕВОЇ ГОТОВНОСТІ ЯК ІНДИКАТОР РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	79
Гончарук О., Болгов В.Є. ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ	83
Гончарик Н.А., Адамчук В.А. НАЛОГОВАЯ СИСТЕМА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ	86
Гончарук Д. ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА В УКРАЇНІ. СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	89
Горбач А. ЯКІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ ...	91
Горобченко Н. І. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ У 2015 Р.	94
Гринь О.Г. ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	96
Гришкевич М.В. ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЕННОЙ» ЭКОНОМИКИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....	98
Грудцына М.С. ПРОЕКТ ИНДУСТРИАЛЬНОГО ПАРКА «ВЕЛИКИЙ КАМЕНЬ»	99

Гудкова А.В., Ішук Л.І. УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	103
Дитина О. ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ.....	105
Демидюк С.М. ШЛЯХИ ВІДОКРЕМЛЕННЯ ДЕРЕВООБРОБНОГО СЕКТОРУ ВИРОБНИЦТВА ВІД ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	107
Дзюбенко О.М. ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ	110
Дима В.В. ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ	113
Дідик К.В. УПРАВЛІННЯ ФЕРМЕРСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ.....	115
Дідик В.В. 119 ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ	119
Докучаева Н.Н. КОНКУРЕНТНІ ПРЕИМУЩЕСТВА БЕЛОРУССКОЙ ЭКОНОМИКИ.....	121
Дропка О.М. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	124
Дружинська Н.С. ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА	126
Дубина М.О. СУТЬ ТА СТРУКТУРА СИСТЕМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ... 130	
Дума О.В. 133 ОСОБЛИВОСТІ ПОЗИЦІОНУВАННЯ КОРОТКОСТРОКОВОГО БРЕНДУ: ЙОГО ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	133
Дядюк М.А., Тімченко О.Д. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТОВАРНОЇ СТРУКТУРИ СПОЖИВЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ	135
Жук А.С., Антоненко Е.Г. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЕКТА ІННОВАЦІЙНОГО КЛАСТЕРА «ПАРК ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ» РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ.....	138
Засєкіна Д. С. ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА НА РИНКУ ЯК МАРКЕТИНГОВА ПРОБЛЕМА ...	141
Завербний А.С., Багнюк С. М., Ванькович Ю. М. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАФТОГАЗОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	144
Здрилюк В.Б., Кльок Б.П. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	146

Йолшин С.А.	
ЗАВДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	149
Кавецька Ю.В.	
МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОМ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ ..	152
Карпук А.І.	
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ.....	155
Квасниця К. П.	
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ..	158
Кічурчак М.В.	
ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОЦЕСУ ВІДТВОРЕННЯ СУСПІЛЬНИХ БЛАГ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	161
Кльоц У.І.	
РОЛЬ ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	164
Ковалевич О.А.	
УПРАВЛЕНИЕ ТУРИСТСКОЙ ОТРАСЛЮЮ	166
Кожина А.С.	
ОСОБЛИВОСТІ МИТНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ ЕКСПОРТІ МЕДУ НА СВІТОВІ РИНКИ.....	170
Коніна М.,Огоновська А.	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ	172
Корпач Б. В.	
УПРАВЛІННЯ ВИДАТКОВОЮ ЧАСТИНОЮ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	176
Косминка Ю.	
ЗАЛІЗНИЧНЕ ТРАНСПОРТУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ УКРАЇНИ.....	178
Кофанова О.В.	
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	180
Кривошея Є.В.	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕРНОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ	183
Куцелай И.С.	
ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНАЯ ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКА	186
Куценко Д.М.,Зачосова Н.В.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ....	188
Лебо Лебо Армель Вилфрид, Бабминдра Д.И.	
ПРОБЛЕМА БЕДНОСТІ В АФРИКЕ: ПРИЧИНИ И ПУТИ РЕШЕНИЯ	191
Левчук Д.А.	
НАЦІОНАЛЬНАЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ.....	193
Легка М.	
ІНФЛЯЦІЯ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ.....	196

Лейко Д.Б. ТЕНДЕНЦИИ ИЗМЕНЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ.....	199
Шандова Н.В., Лесніченко Т., Лисенко Д. РОЛЬ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	203
Леховіцер В.О., Прушківський В.Г. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ГАЛУЗІ МАШИНОБУДУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	207
Лыскович В.В. РИСКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	209
Логвиненко Н.І. СУЧАСНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	213
Ляшкевич І. ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	215
Лященко В.С., Палієнко В.М. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	218
Лящук О.В. СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ... ..	220
Макух Т.О., Матвійчук А.Д. ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗМІЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	223
Малишко Ю.М. ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОГО ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ З АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ..	226
Марінцева К.В., Сулима Л.О. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРИЗНАЧЕННЯ АВІАЦІЙНИХ ПЕРЕВІЗНИКІВ НА ПОВІТРЯНІ ЛІНІЇ.....	230
Маркевич Т.В. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ ПОБУТОВОЮ ТЕХНІКОЮ В УКРАЇНІ.....	232
Мацюк А.В. МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО – ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	235
Машлій Г.Б., Яцик М.І. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	237
Миклуш Т.С. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ КОМПЛЕКСНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	239
Голуб Н.О., Микульський В.С. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	242
Михальчишин Н.Л. ПЕРСПЕКТИВИ САМОРЕГУЛЮВАННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ..	244
Мицак Х.О. ОСОБЛИВОСТІ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	247

Молодцова О. М. РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	250
Молодцова О. М. НЕОБХІДНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	251
Мяльниця Д., Вишняков В.М. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	253
Назаркевич О.Б. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	256
Накай О.А. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ	259
Наумова А.П.,Калініченко Д.Р. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВАУ РИНКОВИХ УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	262
Негрич С.С. УКРАЇНА ЯК БРЕНД	264
Орзул О.Ю. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	267
Осипович Ю.Д. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИПРОЕКТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ	270
Панасенко М.О. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	273
Панченко А. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ	275
Пасарар Н.Б. ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА ДЛЯ АНАЛІЗУ ВПЛИВУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ	279
Пенькна І.С. МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ НА ВАЛОВИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	282
Пінчук О. Я. ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ХАОСУ	286
Попенко Я.П. РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ АЕРОПОРТІВ СВІТУ	288
Прокопчук О.Т. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	290

Пташник Ю.О.	
СОЦІАЛЬНО – ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ РОЖИЩЕНСЬКОГО РАЙОНУ	293
Пушка Л.В.	
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ....	296
Рак Ю.В.	
ФІНАНСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ ТА ЇХ РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ	298
Решетнікова О.В.	
МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	300
Руда Т.М.	
СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	302
Руденко Н.С.	
THE CREATION OF FAVORABLE ECONOMIC CONDITIONS FOR UKRAINIAN EXPORT PROMOTION.....	306
Рутко Д.Ф.	
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....	309
Сакаль О.В.	
БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЯК ПРИРОДНА ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	312
Свіжевський В.О.	
СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	315
Свірський В. С.,Свірська С. П.	
ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ ЗОВНІШНЬОЮ ТОРГІВЛЕЮ	318
Седляр М.О.	
АЛЬТЕРНАТИВНА ТА БІОЕНЕРГЕТИКА ЯК ЗАПОРУКА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ.....	321
Бухаріна Л.М.,Сергеев В.Ю.	
ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ.....	323
Симонюк А.Д.	
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВЕНЧУРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....	325
Синюра-Ростун Н.Р.	
ОСВІТНІ КЛАСТЕРИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ .	329
Синявська Г.	
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ КРЕДИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	333
Ситар Л.Й., Скриньковський Р.М.	
ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	334

Сірко А.В. ДЕФОРМАЦІЯ ІНСТИТУТУ ВЛАСНОСТІ – КЛЮЧОВА ПРОБЛЕМА РОЗБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....	338
Скорик Г.І., Барінов В.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	341
Смольнікова К.А. РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	344
Солдатова В.С. МОДЕЛЮВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ ІНДЕКСУ СПОЖИВЧИХ ЦІН ВІД ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	346
Соломко К.В. ВИКОРИСТАННЯ КОНВЕРТАЦІЙНИХ СХЕМ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ЯК ЗАСОБУ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ.....	348
Стойка В.С. ДОЦІЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ КООПЕРАТИВНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ	351
Стрижак О.О. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФОРМАЛЬНИХ ТА НЕФОРМАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ	354
Судакова А.О. ОСНОВИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ОЦІНКИ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР	356
Сухостат Ю.І., Терещенко Г.М. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕСТОРІВ	361
Терлецька В.О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РИНКУ АВТОМОБІЛЕБУДІВНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ.....	365
Тимошенко В.О. СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ УКРАЇНИ.....	367
Товстуха Ю. О. ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ....	370
Толмачевец Ю.А. АНАЛІЗ ЗАВИСИМОСТІ ІНФЛЯЦІЇ ОТ КУРСА НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ.....	374
Трусова Т.С. МЕХАНІЗМ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ	375
Тур О.В. ВНУТРІШНЬОВИРОБНИЧІ ЧИННИКИ ЗМІЦНЕННЯ РИНКОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	379
Тюрина А.Э. ЗАРУБЕЖНИЙ ОПЫТ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	381

Ушакова С.А. ВИРОБНИЦТВО ТА ПЕРЕРОБКА НАСІННЯ РІПАКУ НА БІОДИЗЕЛЬНЕ ПАЛЬНЕ	385
Федотова Т.А. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	388
Фісюк К.В., Шахраюк-Онофрей С.І. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	392
Хомич А.Ф., Чайка В.А. СИСТЕМА ВОЗВРАТА НАЛОГА НА ДОБАВЛЕННУЮ СТОИМОСТЬВ РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....	397
Хомич А.Ф. БЕЗРАБОТИЦА:СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ И ПУТИ ИХ СМЯГЧЕНИЯ.....	399
Хрещик В.С. БЕЗНАЛИЧНЫЕ РАСЧЕТЫ НАСЕЛЕНИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ ИХ РАЗВИТИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....	402
Царіцина Л.І. ІНФОРМАЦІЙНА ЕКОНОМІКА ЯК НОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	404
Чорна М.В., Смольнякова Н.М. ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА: СУЧАСНИЙ ДИСКУРС	407
Чорноконь С. М. ОСОБЛИВОСТІ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	410
Чорноконь С.М. ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	413
Чуй І. Р. СТАН І ПРОБЛЕМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	416
Шаповалова Я.В. ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ	420
Шевченко І.Ю. ДО ПИТАННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВПЛИВУ ЗРОСТАННЯ ПАРКУ РУХОМОГО СКЛАДУ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ НА НАЦІОНАЛЬНУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ.....	423
Шевчук Л.Т. ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ СОЦІАЛЬНИХ ПРОСТОРУ І ЧАСУ В МІСТАХ	426
Шельпук А.А. ПРІОРИТЕТНІ НАПРАВЛЕННЯ РОЗВИТКУ НАУКИ І ТЕХНІКИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....	430
Шиманський О. Р. ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ЗАХОДИ В СИСТЕМІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	434
Шкабура К. М. ВИРОЩУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР, ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ .	437

Шпенюк О. Є.	
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВАЛЮТНОГО КУРСОУТВОРЕННЯ У КРАЇНАХ З РИНКАМИ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ	439
Юхимішина Д.О.	
СУТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН.....	443
Янкевич Н.О.	
ЗМІНИ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ	446
Янукович О. В., Сметюх А. В.	
КЛАСТЕРНИЙ ПОДХОД КАК ИНСТРУМЕНТ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ РЕГИОНА	449
Ярослава Я.С.	
ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	454
Яремко А.О.	
ПОРЯДОК І ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ ПРИ ЕКСПОРТІ ТОВАРІВ .	457
Shchyrba I.M.	
AUDIT IN UKRAINE: FEATURES OF MANAGEMENT	459
Тkach S. M.	
DEVELOPMENT OF NEW FORMS OF SPATIAL ORGANIZATION OF BUSINESS: EXPERIENCE OF INNOVATION LEADERS	462
Zaika E. V., Lipinski D. G.	
PROBLEMS OF ENVIRONMENTALLY BALANCED AGRICULTURAL PRODUCTION	466
Fedoronko N., Rolinska O.	
INTERNATIONAL ACTIVITIES OF THE UKRAINIAN MEDIA.....	468
Tsymbalista N. A., Olikhovska M. V.	
ORGANIZATIONAL AND LEGAL ASPECTS OF CONVERTING FROM CONVENTIONAL TO ORGANIC FARMING IN UKRAINE.....	470

СЕКЦІЯ №1

УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ, ГАЛУЗЯМИ ТА ГОСПОДАРСЬКИМИ КОМПЛЕКСАМИ

Астапова Є.Г, Капінус К.В., студенти

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор Міщенко Д.А.
Університет митної справи та фінансів, м.Дніпро

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Фінансова політика держави це досить складна сфера діяльності законодавчої і виконавчої влади, яка включає заходи, методи і форми організації та використання фінансів для забезпечення її економічного і соціального розвитку. Своє конкретне вираження фінансова політика знаходить в чинній системі мобілізації фінансових ресурсів та їх використання для задоволення різноманітних потреб держави, підприємницьких структур і населення. Фінансова політика — явище багатопланове і певною мірою інтегроване. Вона включає як самостійні складові частини — бюджетну, податкову, кредитну, грошову, валютну, інвестиційну політику, так і певні напрямки в галузі страхування, державного боргу, фондового ринку, співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями тощо[1].

Правову основу і конкретні напрямки реалізації фінансової політики в демократичній державі становить фінансове законодавство. У ньому повинна бути точно визначена компетенція всіх суб'єктів економічної системи щодо повноважень і відповідальності в фінансовій сфері. На основі чинного законодавства органи виконавчої влади видають нормативні акти для успішнішого втілення фінансової політики.

Фінансова політика повинна враховувати потреби суспільного розвитку, реальні економічні і фінансові можливості держави, тому вона залежить від конкретних історичних умов і завдань, які стоять перед суспільством. Вивчаючи вимоги, які теорія і практика господарювання ставлять до фінансової політики, слід усвідомити дуже важливий висновок – фінансова політика має бути адекватною закономірностям суспільного розвитку. Порушення цієї важливої вимоги призводить до значних втрат у народному господарстві.

Основною метою фінансової політики є оптимальний розподіл валового внутрішнього продукту між галузями народного господарства, соціальними групами населення, територіями. На цій основі має забезпечуватися стійке зростання економіки, удосконалення її структури, створення умов для розвитку господарських утворень різних форм власності, спільних підприємств з іноземним капіталом, акціонерних товариств, орендних і комерціалізованих підприємств. За цих умов важливе значення має також створення надійних соціальних гарантій населенню.

Фінансова політика, що являє собою комплекс дій і заходів держави в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансів, завжди має бути адекватною відповідній економічній та політичній ситуації, що складається в

певний історичний момент у конкретній країні. Немає і не може бути хорошої чи поганої фінансової політики самої по собі. Її оцінка залежить від того, наскільки вона відповідає вимогам часу і дає змогу досягати намічених цілей розвитку суспільства. При цьому держава володіє різноманітними методами та формами, інструментами і важелями фінансового впливу, які дають можливість вирішувати поставлені завдання з різними затратами і наслідками. Водночас фінансова політика як складова діяльності держави, виконує такі завдання:

- забезпечення умов для формування максимально можливих фінансових ресурсів;
- встановлення раціонального, з погляду держави, механізму розподілу і використання фінансових ресурсів;
- організація регулювання і стимулювання економічних та соці-альних процесів фінансовими методами;
- формування фінансового механізму і його розвиток відповідно до цілей і стратегій, що постійно змінюються;
- створення ефективної і максимально дієвої системи управління фінансами. [2]

Фінансова політика держави залежить від багатьох як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Зовнішніми є, зокрема, фактори залежності держави від економічних взаємовідносин з іншими державами щодо поставок сировини, матеріалів, інших ресурсів, обміну технологіями, експортних можливостей самої держави, її інтеграції до світових економічних систем тощо.

Водночас є загальні принципи фінансової політики для держав із ринковою економікою, розвинутими демократичними засадами суспільного життя. За цих умов фінансова політика має спрямовуватися на створення сприятливих фінансових умов для розвитку виробництва тих галузей економіки, які мають вирішальне значення для задоволення потреб населення. Цього можна досягти як шляхом вишукування додаткових інвестицій в цій галузі та стимулювання залучення додаткових коштів самих підприємницьких структур, так і шляхом створення сприятливих фінансових можливостей для іноземних інвесторів — надання податкових пільг, вільного вивезення одержаного прибутку, гарантії збереження майна та захисту іноземних інвесторів[3].

Стимулювання інвестицій для розширення виробництва за рахунок коштів підприємницьких структур має здійснюватися з урахуванням форми власності, галузі виробництва, природних умов, територіального розміщення та інших факторів. Тут потрібен диференційований підхід, оскільки лозунг про створення однакових можливостей для усіх є ні чим іншим, як спрощенням проблеми до такого рівня, що вона втрачає зміст і практичне призначення. Звісно, при цьому мають також надаватися податкові пільги, гарантії вільного ціноутворення, створюватися сприятливі форми кредитування.

Фінансова політика – форма свідомої діяльності відповідних владних структур, але її принципи й цілі формуються відповідно до того, яка модель економічної системи прийнята в даній державі і яку кінцеву мету економічної діяльності визначено її політичними силами, що перебувають при владі[2].

Фінансова політика повинна мати імперативний, обов'язковий характер. Це обумовлено змістом фінансів як економічної категорії, їх місцем у системі суспільно-економічних відносин. Законодавчі та нормативні акти з питань реалізації фінансової політики мають виконуватись своєчасно, якісно і в повному обсязі. В іншому випадку досягти фінансової стабілізації та поступового економічного розвитку просто неможливо. Прак-тика свідчить про те, що у сучасних умовах досить часто порушується "обов'язковий характер" у процесі виконання фінансової політики.

В Україні досі не прийнято законодавчого акту, яким було б окреслено дії, взаємозв'язок, узгодженість та розвиток бюджетної, податкової й валютної політики як підсистем єдиної фінансової політики. Відбувається формування бюджетної, податкової та валютної політики як окремо взятих підсистем, а не єдиної, цілісної фінансової системи. Відповідно до цього розробляються окремі законодавчі акти та механізми їх реалізації, які нерідко суперечать один одному, а не сприяють загальному фінансово-економічному розвитку. Реалізацією окремих підсистем фінансової політики займаються практично відособлені підрозділи та структури органів управління діючої фінансової системи. У сучасних умовах управління фінансовими ресурсами знаходиться в досить складному стані, особливо на рівні районів, міст та областей, і потребує радикальних змін у структурі фінансової системи та державної фінансової політики в цілому.

З метою усунення впливу негативних факторів на розвиток фінансових відносин та забезпечення стабільного і ефективного економічного зростання вважаємо за необхідне розробити і прийняти концепцію фінансової політики і програму фінансової стабілізації України, виходячи із оцінки реальних можливостей і потреб суспільства, розвитку економічних відносин, сприяння активному зростанню виробництва та забезпечення соціального захисту населення.

1. Романенко О. Фінанси : Підручник: Центр навчальної літератури 2004 - 312 с.
2. Василик О. Д. Теорія фінансів: підручник : ніонс. – 2000 - 416 с.
3. Старостенко Г. Г. Національна економіка : Підручник : 2002 – 134 с.

Антоненко Е.Г.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Паршутич О.А.
Полесский государственный университет, г. Пинск

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ СОЗДАНИЯ КЛАСТЕРОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Классическим определением кластера является определение М.Портера, который рассматривал кластер как «сконцентрированные по географическому признаку группы взаимосвязанных компаний, специализированных поставщиков услуг, фирм в соответствующих отраслях, а также связанных с их деятельностью организаций (например, университетов, агентств по стандартизации, торговых

объединений) в определенных областях, конкурирующих, но вместе с тем и ведущих совместную работу» [1].

Инновационный кластер представляет собой совокупность взаимосвязанных инновационным процессом предприятий, научных организаций, государственных учреждений, научно-исследовательских центров, потребительских сообществ, осуществляющих перманентный процесс создания, внедрения и распространения инноваций в различных сферах на основе систематического развития своей инновационной деятельности и интеграционного взаимодействия, способного принести экономике региона положительный синергетический эффект.

Создание инновационного кластера является сложным многоэтапным проектом. Каждый этап построения кластера представляет собой решение определенного круга приоритетных управленческих задач, без успешного решения которых выполнение следующего этапа является невозможным. Проектирование инновационного кластера состоит из четырех этапов: концентрация ресурсов, формирование инновационной экосистемы, инновационный прорыв, зрелое развитие.

В качестве основных условий и предпосылок для кластерного развития экономики Республики Беларусь выступают:

последовательное реформирование отношений собственности, предусматривающее формирование значительного сектора малого и среднего предпринимательства, и, как следствие, благоприятной конкурентной среды;

инвестиционно-структурная перестройка экономики, направленная на постепенное замещение традиционных отраслей, исчерпавших свой жизненный цикл на существующей технологической базе, отраслями высокотехнологического сектора, использующими технологии 5-го и 6-го технологических укладов;

четкое разграничение функций государственного регулирования и хозяйственного управления, что предполагает трансформацию сложившейся системы государственного управления отраслями национальной экономики (видами экономической деятельности) в направлении концентрации за отраслевыми органами государственного управления исключительно функций стратегического развития курируемых сфер деятельности [2].

Реализация указанных условий и предпосылок требует подготовки и принятия соответствующих управленческих решений высокого уровня.

Существует ряд проблемных вопросов, препятствующих формированию инновационно-промышленных кластеров в Республике Беларусь:

- отсутствие достаточного количества квалифицированных специалистов, обладающих компетентностью в области разработки и реализации кластерных инициатив и проектов, в том числе – на государственной службе;

- отсутствие специализированных образовательных программ, направленных на подготовку специалистов в области кластерного развития;

- отсутствие нормативной правовой базы, регламентирующей деятельность в области кластерного развития экономики;

- отсутствие системы государственной поддержки кластерных проектов;

- отсутствие специализированной инфраструктуры кластерного развития;
- отсутствие значительного практического опыта целенаправленной подготовки и реализации кластерных инициатив и проектов, в том числе – с участием государственных органов, субъектов хозяйствования государственной формы собственности;
- недостаточная популяризация и продвижение идеи использования кластерной модели развития в профессиональном сообществе граждан, занимающихся вопросами управления и бизнеса [2].

В нашей стране есть своя специфика формирования кластерных структур: в Беларуси примерно 70% экономики занимает государственный сектор. Очевидно, что кластеры в Беларуси будут формироваться на базе субъектов МСП. Стоит отметить, что для развития высоких технологий нужен огромный капитал, которого нет у малых и средних предприятий. Пятый и шестой технологические уклады требуют огромных финансовых вливаний. Если малые предприятия просто объединятся, они не смогут создать высокотехнологичные кластеры. Поэтому в подобных проектах без крупных предприятий не обойтись.

По мнению специалистов, целесообразно создать группу высококвалифицированных национальных экспертов по кластерам, чтобы помогать Министерству экономики правильно формировать процессы в этой сфере, на конкретных примерах показывать государственным предприятиям выгоды кластерной организации [3].

Вместе с тем, в настоящее время в Республике Беларусь существует успешный опыт реализации кластерной модели развития в ИТ-индустрии. 24 резидента Парка высоких технологий являются участниками Научно-технологической ассоциации «Инфопарк», объединяющей в своем составе 69 юридических лиц, работающих в сфере информационных технологий, как частной, так и государственной формы собственности. Созданная на основе Указа Президента Республики Беларусь от 3 мая 2001 г. № 234 «О государственной поддержке разработки и экспорта информационных технологий» ассоциация «Инфопарк» осуществляет развитие в Республике Беларусь разработки и экспорта информационных технологий. Для этого членам ассоциации в соответствии с названным Указом предоставлены налоговые льготы и иные преференции. Исполнительный аппарат Ассоциации выступает де-факто центром кластерного развития, а совет этой Ассоциации выполняет функции Совета участников кластера [2].

Таким образом, решение указанных проблемных вопросов позволит в значительной мере преодолеть существующие общесистемные ограничения и будет способствовать внедрению в управленческую практику идеи использования кластерной модели развития национальной экономики. Принимая во внимание мнения специалистов в области кластерообразования, можно повысить уровень проектирования инновационных кластеров и, как следствие, добиться их успешного функционирования и развития.

1. Инновационный кластер/ Зеленая энциклопедия//[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://greenevolution.ru/enc/wiki/innovacionnyj-klaster/> - Дата доступа: 23.11.2016.

2. Концепция формирования и развития инновационно-промышленных кластеров в Республике Беларусь: утв. Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 18.09.2012 №32. – Минск, 2012.

3. Что мешает развитию кластеров в Беларуси?/ Совет по развитию предпринимательства в Республике Беларусь//[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ced.by/ru/news/~shownews/czto-meszaet-razvitiu-klasterov-v-belarusi> - Дата доступа: 23.11.2016.

Астапова Є.Г., КапінусК.В.,студенти

Науковий керівник –к.е.н., доцент Панасейко С. М.

Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ НАПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Місцевим бюджетам як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування належить особливе місце в бюджетній системі України.

Місцеві бюджети займають одне з центральних місць в економічній системі кожної держави. Їх роль і значення безпосередньо зумовлені типом економічної системи, обраними цілями та пріоритетами суспільного розвитку. Питання удосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів та пошук резервів їх збільшення є надзвичайно актуальним в умовах розширення повноважень, якими наділяються органи місцевого самоврядування.

За економічною сутністю доходи місцевих бюджетів поділяють на власні, закріплені та регульовані. Власні доходи – це доходи, мобілізовані місцевою владою самостійно на основі власних рішень і за рахунок джерел, визначених місцевим органом влади. Закріплені доходи – одна з форм переданих доходів місцевим органам влади на стабільній, довготерміновій основі. Закріплені доходи – одна з форм переданих доходів місцевим органам влади на стабільній, довготерміновій основі [1].

Протягом останніх років в Україні спостерігається негативна тенденція до зменшення частки власних доходів у структурі доходів місцевих бюджетів, як результат, збільшення кількості дотаційних бюджетів. Недостатність власних стабільних доходів значно обмежує вплив місцевих органів влади на соціально-економічний розвиток регіонів.

У сучасних умовах розвитку бюджетних відносин проблема планування наповнення дохідної частини місцевих бюджетів є досить актуальною, адже недостатність власних коштів призводить до вповільнення економічного розвитку [2].

Кожен регіон для виконання функцій управління та забезпечення фінансування соціально-економічної сфери, що здійснюються органами місцевої влади, потребує відповідних фінансових ресурсів, які виступають основою місцевих бюджетів. Тому процес бюджетного планування є важливим елементом в управлінні економікою регіону, що дозволяє забезпечити фінансування основних напрямків бюджетної сфери адміністративно-регіональної одиниці, яке спрямоване на соціально-економічне зростання регіонів.

Проблема непрозорого формування показників місцевих бюджетів у діючій бюджетній системі посилюється відсутністю механізмів відповідної компенсації

прорахунків під час прогнозування доходів місцевих бюджетів і міжбюджетних трансфертів. Так, у 2009-2010рр. органи місцевого самоврядування змушені були звертатися до територіальних підрозділів Державного казначейства України за отриманням середньострокових позик, через фінансово-економічну кризу у 2008 році [3].

Значною вадою бюджетного планування є і відсутність кореляції між розрахунками Мінфіну по дохідній базі місцевих бюджетів і ДФС щодо наявної податкової бази та очікуваного її виконання. Тобто, кожен орган працює за окремим планом з доходів територій, які між собою часто не узгоджуються.

Крім того, органи місцевого самоврядування не мають реального впливу на базу оподаткування, ставки, правила адміністрування, які визначаються на центральному рівні. На сьогодні насправді існує значний резерв збільшення надходжень до місцевих бюджетів, який пов'язаний із детінізацією економіки, легалізацією заробітної плати.

Через неврахування у бюджетному плануванні соціально-економічного розвитку окремих регіонів, розбалансованості економіки, нераціонального визначення джерел надходжень бюджетних коштів і напрямів їхнього перерозподілу всередині бюджетної системи виникає дефіцит [4].

Аналіз дефіциту/профіциту обласного бюджету на прикладі Дніпропетровської області відображено у табл.1.

За досліджуваний період лише 2012 р. супроводжувався дефіцитом обласного бюджету, який становив 261,65 млн грн. Основною причиною цього послужили спади виробництва, політична нестабільність в країні та значне зменшення доходної частини бюджету у вигляді зниження податкових надходжень.

Протягом подальших 3 років спостерігається профіцит бюджету. У 2015 році перевищення доходів над видатками встановлено у сумі 1290,7 млн грн. Це відбулося за рахунок збільшення надходжень міжбюджетних трансфертів, яких у 2015 році надійшло 12 615,41 млн грн, що у 2,3 рази перевищує такий показник у 2014 році. Дані кошти використовувались для посилення інноваційної активності регіону, фінансування охорони здоров'я та соціальної сфери.

Таблиця 1
Аналіз дефіциту/профіциту обласного бюджету Дніпропетровської області за 2012-2015 рр. (у млн грн)

Роки	Надходження	Видатки	Дефіцит/Профіцит
2012	15 981,99	16 243,64	-261,65
2013	16 909,97	16 326,94	583,03
2014	17 876,71	17 593,29	283,42
2015	26 372,77	25 082,07	1290,7

Одним з напрямків реформування в Україні може стати перехід до середньострокового бюджетного планування, яке ґрунтується на формуванні

фінансової та економічної стратегії розвитку країни та узгодженні річного бюджету з перспективними фінансовими планами і прогнозами.

Для збільшення дохідної частини місцевих бюджетів необхідним є підвищення економічного потенціалу підприємств регіону та бюджетна децентралізація, високий рівень якої свідчить про демократизацію суспільства та ефективне використання коштів у загально регіональному масштабі [5].

1. Бюджетний кодекс України № 1697-VII від 14.10.2016 (зі змінами та доповненнями) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua

2. Кириленко, О. П. Дохідна база місцевих бюджетів в умовах реформування бюджетної та податкової системи / О.П. Кириленко // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах проведення системних реформ: матеріали наук. конф. проф.-викл. складу. – Тернопіль: Вектор, 2011. – С. 6-10

3. Тулай О. І. Зарубіжний досвід функціонування місцевих бюджетів та можливість його імплементації у вітчизняну практику [Електронний ресурс] / О. І. Тулай. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/121/knp121_93-97.pdf

4. Кириленко, О. П. Дохідна база місцевих бюджетів в умовах реформування бюджетної та податкової системи / О.П. Кириленко // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах проведення системних реформ: матеріали наук. конф. проф.-викл. складу. – Тернопіль: Вектор, 2011. – С. 6-10.

5. Карпінський Б.А., Грищук І.В. Фінансовий контроль за формуванням та використанням коштів місцевих бюджетів у процесі підвищення їх фінансової самостійності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vldfa/2010_18.

Баранський О.В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Вільчинська О.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету

АНАЛІЗ ВАЛОВОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОДУКТУ ПО ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Один із найважливіших показників розвитку економіки країни є її внутрішній валовий продукт, а окремого регіону – внутрішній регіональний продукт. Він характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць у сфері матеріального і нематеріального виробництва, який вимірюється вартістю товарів та послуг, виготовлених цими одиницями для кінцевого використання. [1, с. 177].

Одним із підходів до дослідження ВРП є підхід, заснований на використанні економетричних моделей. Перевагою цього підходу є те, що економетричні моделі кількісно описують взаємозв'язок між ВРП і факторами, що впливають на його зміну. Це робить дані моделі не тільки доступними для практичного застосування, але і дозволяє перевіряти їх адекватність на основі реальних даних [2, с.155].

Мета роботи – побудова економетричної моделі, яка встановлює залежність валового регіонального продукту від обсягу реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) та обороту роздрібної торгівлі по Вінницькій області.

Для побудови економетричної моделі та подальшого аналізу скористаємося статистичними даними, наведеними у таблиці 1.

Таблиця 1

Вихідні дані для побудови моделі залежності ВРП від обсягу реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) та обороту роздрібною торгівлі (складено автором) [3]

Рік	ВРП, млн. грн. (Y)	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) млн. грн. (X1)	Оборот роздрібною торгівлі, млн. грн. (X2)
2007	15381	10283,6	8701
2008	20094	12007,1	9623,8
2009	20104	14460,7	12001
2010	23589	18108,2	14512
2011	29099	21004,3	18874,7
2012	33024	22535,1	22697,5
2013	36191	25503,4	25111,7
2014	43990	25011,9	29566,1
2015	54356*	42503,9	34345,6

* данні зпрогнозованні автором

Використовуючи електронні таблиці MS Excel побудуємо лінійну модель залежності ВРП від обсягу реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) та обороту роздрібною торгівлі.

Припустимо, що рівняння регресії має вигляд: $y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2$, де y – валовий регіональний продукт (млн. грн.), x_1 – обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) (млн. грн.), x_2 – оборот роздрібною торгівлі (млн. грн.).

Для її побудови використовуємо надбудову «Аналіз даних» табличного процесора MS Excel, де будемо використовувати інструмент «Регресія» (рис. 4.).

ВЫВОД ИТОГОВ								
Регрессионная статистика								
Множественный R	0,991358812							
R-квадрат	0,982792295							
Нормированный R-квадрат	0,977056393							
Стандартная ошибка	2024,047349							
Наблюдения	9							
Дисперсионный анализ								
	df	SS	MS	F	Значимость F			
Регрессия	2	1403884470	701942235	171,3405	5,09529E-06			
Остаток	6	24580606,04	4096767,673					
Итого	8	1428465076						
	Коэффициенты	Стандартная ошибка	t-статистика	P-Значение	Нижние 95%	Верхние 95%	Нижние 95,0%	Верхние 95,0%
Y-пересечение	1794,331432	1722,028973	1,041986784	0,337571	-2419,321671	6007,984535	-2419,321671	6007,984535
Переменная X 1	0,559104708	0,212425135	2,632008256	0,038955	0,039319129	1,078890288	0,039319129	1,078890288
Переменная X 2	0,886605402	0,226198701	3,919586624	0,007806	0,33311712	1,440093684	0,33311712	1,440093684

Рис. 1. Обчислення параметрів моделі

Після проведеного обчислення, рівняння регресії Y (ВРП) від X_1 (обсяг реалізованої промислової продукції) і X_2 (оборот роздрібною торгівлі) має вигляд:

$$Y = 1794,33 + 0,5591 \cdot X_1 + 0,8866 \cdot X_2.$$

Отримана економетрична модель виражає залежність ВРП Вінницької області від обсягу промислового виробництва і обороту роздрібною торгівлі регіону.

Коефіцієнт множинної кореляції (0,9913) наближається до одиниці - це свідчить про тісний зв'язок між показником і факторами.

Коефіцієнт множинної детермінації становить 0,98, отже це свідчить про адекватність моделі реальній дійсності.

Загальна адекватність моделі реальній дійсності оцінюється за критерієм Фішера. За таблицею розподілу Фішера визначаємо критичне значення критерію для рівня значимості $\alpha = 0,05$; та ступенів вільності $n - m - 1 = 9 - 2 - 1 = 6$, $F_{\text{табл.}} = 5,14$. Оскільки $171,3405 > 5,14$, то отримана модель адекватна реальній дійсності.

Частинні коефіцієнти еластичності дорівнюють 0,3839 і 0,5580, тому, відповідно, якщо обсяг промислового виробництва збільшиться на 1%, то ВРП зросте на 0,38%. Якщо оборот роздрібною торгівлі зросте на 1 %, то ВРП зросте на 0,55%.

Висновки. Отже, на основі даних про валовий регіональний продукт Вінницької області за 9 років (2007–2015 рр.) була припущена залежність ВРП від обсягу промислового виробництва і роздрібного товарообігу.

Для побудови економетричної залежності валового регіонального продукту від обсягу реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) та обороту роздрібною торгівлі використаний інструмент «Регресія» табличного процесора MS Excel, в середовищі якого, проведений відповідний аналіз.

Дана модель адекватна, тому її можна використовувати в практичних цілях для опису залежності та прогнозу ВРП в залежності від обсягу промислового виробництва і роздрібного товарообігу торгівлі Вінничини.

1. Вільчинська О.М. Визначення можливостей застосування виробничої функції Кобба-Дугласа як інструменту управління виробничими ресурсами регіону / Вільчинська О.М., Паночишин Ю.М., Кушнір Т.О. // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – №2(234), Т. 1. – С. 177-181.

2. Погріщук Б.В.. Економетрія: навч. посіб. / Б.В. Погріщук, О.М. Лисюк. –Тернопіль: ТОВ «Новий колір», 2007. – 240 с.

3. Головне управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>.

Батовська К.Р.

Керівник – к.е.н. М. І. Колосінська

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

На даний момент актуальною є проблема впровадження інноваційних технологій у діяльність підприємств таким чином, щоб максимізувати прибутки та мінімізувати витрати,

Роль інновацій в економіці та в суспільстві, їх функції та наслідки досліджували Ф. Янсен, Е. Менсфілд, Л. Браун, І. Ф. Пригожий, Н. Л. Фролова, А. А. Дагаєв, А. Ю. Єгоров та ін. Вивченню концепції національних інноваційних систем присвячені роботи Б. Лундвалла, К. Фрімена, Р. Нельсона, Ч. Едквіста, Н. І. Іванова, І. Г. Дежина, Н. Л. Фролова та ін. [2, с. 166].

Метою даної роботи є дослідження інновацій, їх показників та ролі в економіці України.

Інновації – це кінцевий результат інноваційної діяльності, у вигляді нового чи удосконаленого продукту або технологічного процесу, який наділено якісними перевагами при використанні та проектуванні, виробництві, збуті, використовується у практичній діяльності та має суспільну перевагу [4].

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Ефективне здійснення інновацій дозволяє створити визначальні стратегічні переваги в найбільш конкурентних галузях. Підприємства-лідери досягають конкурентних переваг завдяки інноваціям – шляхом використання як нових технологій, так і методів роботи, але після досягнення переваг утримання їх стає можливим тільки шляхом постійних вдосконалень, тобто безперервних інновацій. Таким чином, на сучасному етапі світового економічного розвитку головною ознакою конкурентоспроможності стає її інноваційність, тобто здатність системи до безперервного розвитку, оновлення та змін діяльності на основі засвоєння нововведень. Інноваційність також означає використання наявного науково-технічного, інформаційного та інтелектуального потенціалу з метою подальшого розвитку, підвищення результатів діяльності та якості життя [2, с. 168].

Необхідність інноваційного розвитку для економіки України є очевидною як з огляду тенденцій розвитку світового співтовариства, так і з прагнення зберегти конкурентоздатність по тих видах продукції, які за попередній період завоювали належне місце на світовому ринку.

Інновацію слід розглядати у першу чергу як наслідок творчої діяльності, спрямованої на розробку, створення і розповсюдження нових видів продукції, технологій, впровадження нових форм організації праці. У цьому творчому процесі вирішальною є роль індивіда, його інтелектуальний потенціал та схильність до креативності. Ще більше значення має наявність й ефективного застосування творчого потенціалу керівником підприємства. Яскравими підтвердженнями цієї тези є найбагатші у світі американські компанії Microsoft, Metromedia, Dell, Інтернет-компанія Amazon.com, які завдячують своїм постійно зростаючим мільярдним прибуткам засновникам Б. Гейтсу, М. Деллу, Дж. Безосу тощо [3, с. 52].

Варто відзначити те, що у впровадженні інноваційних технологій важливою є роль керівника підприємства. Від його потенціалу та бажання діяти залежить результат здійснення інноваційної політики на підприємстві.

Нововведення, які здійснюються з ініціативи керівника в організаційному житті фірми, можуть бути пов'язаними зі зміною її структури, з кадровою політикою, запровадженням прогресивних форм організації праці, випуском нових видів продукції та реалізацією нової маркетингової поведінки, вдосконаленням чи зміною системи мотиваційного управління. Успішну реалізацію інноваційної функції керівника не можна пов'язувати тільки з активністю, творчим потенціалом чи іншими особистими рисами безвідносно до загальної філософії і політики, пануючої в організації, або, тим більше, її корпоративної культури. Вони теж можуть змінюватись на вимогу зовнішнього середовища та з ініціативи керівника – лідера підприємства [3, с. 52].

Для реалізації мети роботи, варто розглянути показники інноваційної діяльності промислових підприємств України (табл. 1).

Таблиця 1

Показники інноваційної діяльності промислових підприємств України
протягом 2013 – 2015 років

Рік	Кількість інноваційно активних підприємств		Обсяг витрат на інноваційну діяльність, млн. грн.	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн.
	усього, од.	у % до загальної кількості обстежених підприємств		
2013	1715	16,8	9 562,6	35 891,6
2014	1609	16,1	7 695,9	25 669,0
2015	824	17,3	13 813,7	23 050,1

Джерело: [5].

Отже, аналізуючи табл. 1, помітно, що інноваційною діяльністю займалися у 2013 році – 1715 підприємств, що становило 16,8 % від загальної кількості обстежених підприємств, у 2014 – 1609 (16,1 %), у 2015 – 824 (17,3 %). Слід зазначити, що існує прямий зв'язок між розміром підприємства і його рівнем інноваційності, оскільки для впровадження інновацій необхідно мати певну кількість персоналу, задіяного у виконанні наукових досліджень і розробок, що призводять до впровадження інновацій. Як зазначено в джерелі, починаючи зі звіту за 2015 рік – беруться юридичні особи видів економічної діяльності промисловості з чисельністю працюючих 50 осіб і більше, що вплинуло на зменшення кількості підприємств, окрім цього, фактором зменшення їх кількості може бути банкрутство. Однак, частка підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність в загальній їх кількості зросла, що вказує на те, що серед великих підприємств інноваційна діяльність здійснюється частіше. Важливим показником є обсяг витрат на інноваційну діяльність, який становив 9,6 млрд. грн. у 2013 році, 7,7 млрд. грн у 2014 та 13,8 млрд. грн. – у 2015 році, що свідчить про збільшення даного виду витрат. Що стосується обсягу реалізованої інноваційної продукції, то тут ситуація наступна: у 2013 році – 35,9 млрд. грн., у 2014 – 25,7 млрд. грн., у 2015 – 23,1 млрд. грн., тобто прослідковується негативна динаміка, однак, можливо, причиною цього є те, що у 2015 році впроваджено великий об'єм інновацій і вони ще не встигли продуктивно спрацювати.

Таким чином, виявлено, що частка інноваційно активних підприємств в Україні є досить низькою, що є негативним фактором економіки країни, адже інновації потрібні як підприємству для збільшення прибутків, так і державі, яка акумулює кошти до бюджетів різних рівнів, в першу чергу, шляхом збору податків, одним із яких є податок на прибуток. Окрім цього, високий рівень інновацій сприяє покращенню інвестиційного клімату в країні та залучення іноземного капіталу. Отже, інновації необхідні для покращення стану економіки України.

1. Про інноваційну діяльність: Закон України прийнятий Верховною Радою України 04 липня 2002 року №40-IV із змінами та доповненнями.
2. Богма О. С. Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки / О. С. Богма, О. В. Болдуєва // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2010. – № 3. – С. 166 – 170.
3. Юкіш В. В. Керівник підприємства як лідер інновацій / В. В. Юкіш // Інноваційна економіка: всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 5. – С. 51 – 55.
4. Буковинська бібліотека [сайт <http://buklib.net/>].
5. Публікація документів Державної Служби Статистики України [сайт <https://ukrstat.org/uk>].

БідаС.В.

Науковий керівник – Г.Б. Машлій

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ Ф'ЮЧЕРСНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Важливим критерієм стану біржової торгівлі в країні є свідки угод та операцій, що здійснюються на біржі. Міжнародна біржова торгівля історично пройшла свій унікальний шлях, починаючи з перших – класичних угод з реальним товаром до домінуючих у наш час ф'ючерсних та опціонних угод. Сенс останніх у тому, щоб мати можливість укласти контракти з виконанням їх в майбутньому та мати можливість застрахувати себе від зміни рівня цін або використати цінові коливання задля одержання прибутку. Як продавець, так і покупець орієнтуються при укладанні таких угод на поточні ціни і на ті, що прогнозуються. На сьогоднішній день наявність ф'ючерсної торгівлі на біржі служить одним із суттєвих індикаторів економічного розвитку.

В Україні біржа проходить етапи свого становлення, зокрема, формуються товарні, фондові та валютні ринки. Але цих змін критично не вистачає, щоб вийти на рівень розвинутих країн світу. Тому реформування вітчизняного біржового ринку - актуальна проблема, що потребує розгляду альтернативних рішень та прийняття негайних заходів з метою його оптимізації.

Відсутність розвинутої ф'ючерсної торгівлі як такої в Україні є наслідком дії таких чинників:

- за останніх більш як тридцять років так і не створено високоорганізованих спотових ринків основних сировинних товарів. Відповідно будь-які спроби перейти на ф'ючерсну торгівлю є марними, доки не вирішиться це питання;

- наявність величезної кількості дрібних бірж, що здійснюють операції з небіржовими з точки зору світового досвіду товарами;
- створення біржових ринків не підкріплене чіткою та послідовною політикою уряду;
- законодавче поле є недостатньо досконалим, щоб впроваджувати торгівлю товарними деривативами;
- економіка країни відзначається високим ступенем ризику та наявністю ряду загроз, що стримує потенційних учасників біржового ринку від здійснення строкових угод.

Сучасний біржовий ринок в Україні потребує реалізації низки вимог, дотримання яких могло би сприяти значному покращенню ситуації в Україні:

наявність сучасних електронних торгових та розрахункових систем, які будуть оперативно забезпечувати можливість брати участь у біржових торгах та швидко відображати результати їх проходження. При цьому швидкість передачі інформації до користувача повинна бути максимально високою та водночас забезпечуватись можливість швидкого реагування на зміни, що відбуваються на біржовому ринку;

- гарантування виконання розрахунків по угодах, що укладаються, що відповідно пов'язане зі створенням розрахункової палати, яка брала б на себе відповідальність за забезпечення фінансових інтересів учасників торгів відповідно до цінових змін на ринку;

- забезпечення відповідальності усіх учасників біржі за вчинені дії та ухвалені рішення;

- наявність на біржі не лише торгів не лише реальними товарами, але процесу укладення ф'ючерських та опціонних угод.

Відповідно з вищенаведеними вимогами до особливостей організації роботи товарних бірж розглянемо напрямки вдосконалення біржового механізму в державі. При цьому великий вплив на функціонування товарних бірж в Україні мають не тільки дії самих учасників біржової торгівлі, а й законодавчо-нормативні основи діяльності бірж.

Слід зазначити, що фундаментом побудови організованого біржового ринку та поліпшення успішності його функціонування в Україні має бути належне державне регулювання. Отже, першим кроком на цьому шляху буде формулювання сучасних вимог до організації функціонування товарних бірж та втілення їх в регулятивних і контролюючих процедурах. Доцільним буде чітке визначення товарів, що їх дозволено продавати та купувати на біржі. Контроль з боку уряду, безсумнівно, буде сприяти скороченню кількості бірж. Витіснені з ринку будуть ті, що наразі функціонують неефективно, покращаться процеси концентрації попиту та пропозиції та виявлення ринкової ціни.

Процедури регулювання та нагляду слід покласти на єдину організацію, що дозволить якісніше контролювати діяльність бірж. Вона буде покликана здійснювати:

- ліцензування діяльності, яку здійснюють товарні біржі та будь-які біржові посередники;

- контроль за виконанням нормзаконодавстватоварнимибіржами та брокерами;
- розробку рекомендаційщодоведеннябіржовоїдіяльності;
- систематизацію знань згалузі біржовоїдіяльності та вивчення закордонного досвіду, надання пропозиційщодовдосконаленнязаконодавства про товарнібіржі;
- участь у заходах щодо підвищення рівня кваліфікації біржових кадрів;
- підвищення рівня спеціалізації бірж.

Проте досягнення кардинальних позитивних змін у біржовій діяльності навіть при дії зовнішніх факторів буде неможливе, якщо біржі не почнуть самі докладати зусиль, аби змінитися зсередини. Зокрема, це полягатиме у навчанні брокерів сучасних принципів ведення біржових торгів, вдосконаленні засобів і методів котирування цін, поширення інформації про діяльність біржі, зокрема про особливості їх спеціалізації у мережі Інтернет(створення сайту, реклама), ЗМІ. Найкраще використовувати інформаційні послуги журналів, газет та каналів, що користуються найбільшим попитом у підприємств та підприємців.

Отже,лише за умови забезпечення тісної співпраці та взаєморозуміння уряду та бірж можливе швидке створення організованих прозорих ринків найважливіших сировинних товарів. Сподіваємося, що впровадження у практичну діяльність бірж запропонованих заходів певним чином сприятиме залученню до біржової торгівлі як товаровиробників, так і біржових посередників - потенційних учасників ф'ючерсних ринків.

1. Дудяк Р. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум: Навч. посібник для студ. вузів / Роман Дудяк, Світлана Бугіль,. - Львів: Новий Світ-2000// Магнолія плюс, 2003. - 257 с.
2. Міщенко В. І. Організація ф'ючерсного валютного ринку / В.І. Міщенко, С.В.Наумен-кова// Фінанси України. -1998. - №10. - с. 51-70.
3. Солодкий М. О. Біржовий ринок. /М.О. Солодкий, 2001. - 321 с.
4. Сохацька О. М. Міжнародні ф'ючерсні ринки/О.М. Сохацька: теоретико-методологічні аспекти. - Тернопіль: Карт-бланш, 2002. - 365 с.
5. Шаповалов Є. А. Перспективи входження фінансового ринку України в світову систему торгівлі деривативами/ Є.А. Шаповалов // Вісник НБУ. - 2001. - №4. - С. 49-70.
6. Кириенко О. Э. Расширениефункцийрегиональныхбирж/ О.Э.Кириенко // Матеріали Першої Всеукраїнської наукової конференції "Україна наукова - 2001". - Т. 11. Економічні науки. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2001. - с. 28-43.
7. Чесноков В. Біржові операції: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ Віктор Чесноков; під ред. М. А. Коваленка. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 234с.
8. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р., № 2121-III, //Уряд. кур'єр від 17 січня 2001 року.
9. Про державне регулювання ринку ціннихпаперів в Україні: Закон Українивід 30 жовт. 1996 р. № 448/96-ВР // ЗакониУкраїни: В 12 т. - Т. 11. - с. 177-188.

Білак О.С., к.е.н.

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ

На етапі соціально-економічних реформ, коли основним мотивом економічної політики стає орієнтація держави на міжнародні ринки, на поживлення підприємництва, назріла гостра необхідність невідкладного реформування податкової системи, створення цілісного, узгодженого, стабільного та раціонального податкового законодавства.

В Україні дослідження окремих питань оподаткування і найголовніших проблем реформування податкової системи України займаються відомі українські економісти, а саме М.Д. Білик, І.А. Золотко, О.Д. Василик, Л.В. Дикань, Т.С. Воїшова, В.П. Вишневіський, А.М. Соколовська, Г.М. Фадєєва та ін. Однак наявність великої кількості наукових праць так і не вирішило проблему. Податкова система України все ще далека від досконалої.

Реформування податкової системи вимагає чіткого усвідомлення філософії оподаткування, ролі платника податку та правового врегулювання податкової системи України.

Значної актуальності, за сучасних умов, набувають питання пов'язані з наповненням бюджету держави, в першу чергу за рахунок сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, сплата яких, відповідно до Конституції України, є обов'язковою для всіх громадян.

Податкова система України на сьогодні повною мірою не може забезпечити реалізацію цілей та прав як державної політики, так і платників податків. Цілий ряд недоліків, які були допущені при створенні системи оподаткування, призвели до того, що податки не можуть повноцінно виконувати свої основні функції, а саме фіскальну, соціальну та регулюючу.

Сфера матеріального виробництва практично пригнічена податками, що приводить до скорочення оподатковуваних оборотів, а отже, до зменшення бюджетних надходжень.

Серед головних проблем сучасної податкової системи слід відмітити наступі.

По-перше, витрати платників на виконання вимог податкового законодавства лишаються надмірно високими.

По-друге, відсутність стабільного регулювання оподаткування, а діюча нормативно-правова база непрозора та заплутана.

По-третє, багаторазове оподаткування (оподатковуються дохід, додана вартість, справляються акцизний податок, обов'язкові відрахування до спеціальних фондів), високі ставки деяких податків, переважно фіскальний характер податкової системи створюють несприятливі умови для підприємництва та стримують економічну активність.

З 1 січня 2011 р. в Україні почав діяти Податковий кодекс, в якому викладено основні норми щодо функціонування податкової системи. Прийняття

Податкового кодексу України на початку сприймалось суспільством, експертами та платниками як крок до забезпечення стабільності податкового законодавства. Однозначно позитивними були намагання законодавця дати у Податковому кодексі України якомога більше чітких правових визначень, які використовуються в системі податкового регулювання. Така позиція суттєво мінімізує ризики, пов'язані із неоднозначним тлумаченням відповідних норм в процесі розробки підзаконної нормативної бази. Але практика доводить, що на сьогоднішній день до Податкового кодексу було внесено більше ніж 100 змін та доповнень, що не може трактуватись як однозначно позитивний факт. В свою чергу, системне впровадження норм Податкового кодексу дасть змогу істотно зменшити ризики післякризової стагнації, крок за кроком підвищувати довіру до податкової служби, а також запобігатиме корупції, формуванню непрозорих схем адміністрування податків і зборів [1, 9].

Поряд з цим, реформа має торкнутися і Єдиного соціального внеску (ЄСВ). Хоча формально ЄСВ не є податком, а відноситься до соціальних внесків учасників солідарної пенсійної системи, але фактично цей платіж давно став частиною податкової системи. Адже, з одного боку, він сплачується роботодавцем – здебільшого, як власний внесок роботодавця, частково як ніби то за рахунок працівника – але роботодавець виступає при цьому податковим агентом. Зрештою, обидві сторони сприймають ЄСВ як податок, адже у кінцевому підсумку зв'язок з майбутньою пенсією є доволі опосередкованим, а нестабільні політичні та економічні умови відбивають бажання планувати надовго. На додаток до цього, громадяни в Україні не довіряють державі як гаранту своїх заощаджень, хоча, водночас, вимагають від неї соціального захисту.

З економічної точки зору, солідарна пенсійна система давно втратила можливість автономного існування, оскільки на кожного працівника припадає приблизно по одному пенсіонерові. При цьому, середня зарплата тільки у кілька разів більша за прожитковий мінімум. Це диктує ставку ЄСВ, необхідну для підтримки хоча б мінімальних соціальних стандартів для пенсіонерів у розмірі кількох десятків відсотків.

Оскільки ЄСВ сприймається як податок, то до нього може бути застосований принцип «кривої Лаффера». Скоріше за все, в Україні наразі цей податок знаходиться глибоко на падаючому відрізку цієї кривої, адже за різними оцінками біля половини фонду оплати праці недержавних підприємств приховано. Окрім суто економічних негараздів, таке масове ухилення очевидно є одним з проявів «невиконаного закону». Крім того, оподаткування праці є важким тягарем для працевістких підприємств. Тож, у ході реформи цей податок має бути радикально зменшено, а то і скасовано. Адже стимули, які він створює – а саме, зменшення застосування робочої сили – не співпадають з цілями суспільства: фактично, роботодавець отримує стимул якнайменше залучати робочу силу, адже на додаток до ринкової вартості праці він має сплачувати ще й ЄСВ. Це веде до збільшення безробіття понад природний рівень, а також пригнічення реалізації наявних конкурентних переваг України у частині дешевої робочої сили.

Опосередковано, обидва фактори сприяють зменшенню зарплат, а також їхньої частки у ВВП.

Отже, до основних напрямів реформування податкової системи України можна віднести:

- зниження фіскального тиску, а поряд з цим зниження ставок податку на прибуток підприємств і додану вартість, що призведе до стимулювання підприємницької та інвестиційної діяльності;

- податковий та бухгалтерський облік повинен взаємозалежати та доповнювати один одного, що надасть змогу ефективно вести свою діяльність та поряд з цим формувати звітність;

- податкове законодавство повинно регулювати відносини тільки у сфері оподаткування, щоб не виникало спірних питань;

- покращити ефективність нарахування та стягнення податкових платежів, а саме удосконалити процедуру взяття на облік, забезпечити ефективну діяльність податкових органів;

- зменшити податкове навантаження серед непрямих податків, підвищити роль місцевих податків у структурі доходів місцевих бюджетів, враховуючи особливості відповідно до територіального розподілу;

- використовувати регулюючу функцію мита за допомогою ставок, які відповідатимуть вимогам СОТ.

Проаналізувавши стан сучасної системи оподаткування України, можна зробити висновок, що вона має серйозні недоліки, а саме: нестабільність податкової системи; часті зміни в законодавчих актах щодо окремих податків негативно впливають на розвиток підприємницької діяльності; фіскальне спрямування податкової системи; відсутні єдині та порівняно стабільні нормативи відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів тощо. Регулювання сучасних економічних відносин в Україні потребує гнучкої податкової політики держави, яка дала б змогу оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами підприємництва. Безумовно, створити таку податкову систему майже неможливо. Для створення оптимальної системи оподаткування необхідно керуватися такими основними принципами, як соціальна справедливість, рівнонапруженість, економічна ефективність, стабільність, гнучкість. В Україні ж ці принципи на сучасному етапі ігноруються, що породжує проблеми визначення розміру, кількості податків, способу їх стягнення.

1. Єфименко Т.І. Податковий кодекс України як перший крок на шляху реформування вітчизняної податкової системи / Т.І.Єфименко // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 3-11.

2. Майбуров І.А. Теорія і практика податкових реформ: звіряємо позиції / І.А.Майбуров, Іванов Ю.Б. // Фінанси України. – 2010. – № 9. – С. 61-70.

3. Соколовська А.М. Податкова система України в контексті світового досвіду / А.М.Соколовська // Фінанси України. - 1997. – №7. – С.77-89.

4. Tax Administration 2015. Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-administration-2015_tax_admin-2015-en [291 p.]

Бондаренко О.О., к.е.н.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Для України моніторинг є новим інструментом спостереження за розвитком господарської діяльності. Попит на нього зростає через збільшення невизначеності господарювання, але сьогодні немає науково обґрунтованої вітчизняної методики моніторингу господарської діяльності у вигляді фінансово-економічного контролю, а практика демонструє лише його елементи [1].

Моніторинг динаміки фондового ринку – це систематичне спостереження за станом ринку з метою виявлення моментів переходу в критичний стан, створення прогнозу стану ринку в майбутньому з метою прийняття оптимальних управлінських рішень суб'єктом, що використовує цю систему спостереження [2].

За своєю сутністю моніторинг динаміки фондового ринку є не тільки сукупністю способів дослідження, а й з організаційної точки зору становить собою систему з певним набором елементів:

- ціль – отримання інформації для прийняття управлінських рішень.
- об'єкт – економічні суб'єкти фондового ринку, основна ціль котрих полягає в отриманні максимуму прибутку від їхньої діяльності в умовах ринку.
- предмет – інформація, що підлягає збиранню, оцінюванню та вивченню з ціллю розкриття і вивчення фактів, що відносяться до функціонування систем механізму діяльності фондового ринку та положення об'єктів на стадіях функціонування фондового ринку.
- суб'єкти – інвестори, фінансові аналітики, менеджери прийняття рішень та організації.
- метод – сукупність способів та прийомів пізнання об'єкту. Для збирання необхідної інформації, її вивчення, використовують загальнонаукові та власні прийоми моніторингу.
- інструменти – фінансові показники та індикатори, система показників, фондові індекси. Фондові індекси часто називають індексами ділової активності, оскільки вони відображають зміни в ринковій вартості цінних паперів і опосередковано свідчать про інтенсивність обороту цінних паперів на ринку. Поряд з іншими економічними показниками фондові індекси входять до системи економічного моніторингу стану національної економіки [3].

Моніторинг динаміки фондового ринку є важливим елементом функціонування будь-якої організації, оскільки в сьогоднішніх умовах ведення бізнесу керівнику слід мати оперативну інформацію для вчасного реагування на будь-які зміни ринкової кон'юнктури, поведінки конкурентів та партнерів, оцінювання інвестиційних проектів та в результаті – прийняття ефективних управлінських рішень та підвищення прибутків. В свою чергу, ефективність таких рішень прямо залежить від обрання методів прогнозування, їх інформаційно-аналітичного та програмного забезпечення. Сьогодні інформаційні системи стають стратегічним джерелом інформації. Надаючи вчасно потрібну інформацію,

вони допомагають організації досягти успіху в своїй діяльності. Саме для цього призначені системи моніторингу.

Моніторингові системи для підвищення ефективності діяльності суб'єктів фінансово-економічних відносин спрямовані на забезпечення вищої достовірності прогнозів. Система моніторингу усуває (суттєво зменшує) розбіжності між інформаційними потребами та можливостями діючих систем інформаційної підтримки рішень [4].

Система моніторингу відповідає за відбір, оцінювання та інтерпретацію фінансових, економічних та інших даних, що впливають на процес прийняття інвестиційних і фінансових рішень. Вона являє собою розроблений на підприємстві механізм постійного спостереження за показниками фінансової діяльності, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від передбачених та виявлення причин цих відхилень [5].

Для організації роботи системи моніторингу динаміки фондових ринків при вирішенні складних економічних завдань у сфері фінансового управління, слід застосовувати таку методичну структуру дій: з'ясувати проблемну ситуацію моніторингу, її структуру, виділити основні чинники, мету; чітко визначити межі предметної області, що підлягає дослідженню, у відповідності з метою моніторингу; організувати структуру системи моніторингу, виділивши в ній змістовні рівні ієрархії й алгоритми переходу результатів моніторингу з нижнього поверху на верхній, для формулювання цільових результатів моніторингу; ретельно обрати комплекс індикативних ознак, за якими здійснюється моніторинг; ретельно відпрацювати модель системи моніторингу, на котрій чітко визначена послідовність формування основного результату з часткових результатів спостережень, отриманих на об'єкті; особливу увагу приділити засобам візуалізації результатів моніторингу, використовуючи монітор, графіки, таблиці, засоби подання розмірів і кольори [1].

Важливе значення для створення системи моніторингу динаміки фондових ринків має правильне обрання програмного забезпечення. До сучасних інструментів аналізу оперативної фінансової інформації належать: статистичні методи, еволюційне програмування, метод «дерева рішень», генетичні алгоритми, нейромережі, апаратне чіткої логіки, хвильовий аналіз, технічний аналіз.

Технічний аналіз більше за всі інші використовується фахівцями з аналізу оперативної фінансової інформації. Пакети технічного аналізу пропонують електронні засоби з оброблення даних про ринок. Набір таких програм буде денні і тижневі графіки цін та інших індикаторів, поділяє екран на кілька вікон тощо. Якісний пакет дає змогу користувачу створити власний показник і додати його до системи. Крім готових графіків індикаторів, користувач може використовувати спеціальні формули [6].

У світовій практиці поряд із традиційними методами аналізу динаміки фондових ринків та його суб'єктів широко застосовуються економіко-математичні методи. Відомо, що одним із найбільш перспективних підходів до аналізу та оцінювання надійності та фінансової стійкості суб'єктів вітчизняного

фондового ринку є підхід з використанням методів багатовимірного статистичного аналізу, зокрема методів розпізнавання образів та кластерного аналізу [7].

Очевидно, що застосування одного конкретного підходу не в змозі належним чином допомогти аналітику під час дослідження фінансових ризиків. Тому на сьогоднішній день актуальним є комбінування різних методів для всебічного оцінювання волатильності фінансових активів та динаміки фондових ринків. Але при цьому виникає нова проблема – оцінювання ваги результатів кожного з них під час прийняття єдиного управлінського рішення, що нерідко потребує залучення додаткових інформаційних, технічних та трудових ресурсів.

Для можливості обрання серед різноманітних стандартних і альтернативних методів аналізу волатильності розроблено систему моніторингу, спрямовану на комплексне дослідження динаміки фондових ринків.

Мета створення системи моніторингу динаміки фондових ринків – забезпечення оперативного аналізу даних про стан ринків України, США, країн Євросоюзу і СНД та їх учасників завдяки використанню інформаційного забезпечення на базі ресурсів світових інтернет-серверів баз даних, що містять дані про динаміку фондових індексів та курсів акцій компаній різних країн і галузей економіки, а також новітнього економіко-математичного і програмного забезпечення, що дає змогу проводити їх моделювання, порівняльний аналіз та прогнозування.

Як об'єкт моніторингу виступає динаміка світового фондового ринку, його окремих секторів за галузями або рівнем розвитку, національні фінансові системи та їх відображення у фондових індексах країн, індекси акцій або інших цінних паперів окремих компаній різних форм власності. По суті справи спостереженню підлягають не статичні або повільно мінливі характеристики об'єктів, а процеси, що відбуваються на цих об'єктах, і показники, що їх характеризують, зокрема – оцінки волатильності.

Вхідною інформацією системи моніторингу є інформаційні масиви даних щодо динаміки досліджуваних фінансових показників (фондових індексів, котировок акцій тощо), а вихідною – оцінки волатильності досліджуваних показників, отримані за розробленими моделями (рис. 1).

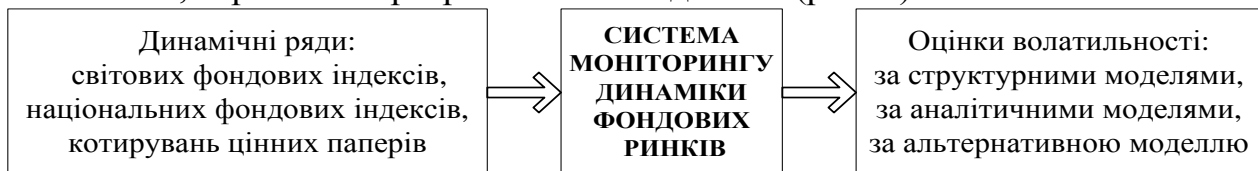

Рис. 1. Вхідні та вихідні потоки системи моніторингу

Джерело: розроблено автором

Система моніторингу дає змогу вдосконалити роботу фінансового аналітика, інвестора або менеджера як представника системи управління підприємства за такими напрямками:

- скорочення часу і трудовитрат, необхідних для отримання оперативної агрегованої інформації про динаміку та волатильність індексів фондових ринків,

компаній-учасників торгів на фондових біржах, та інших фінансових індикаторів, відомості про які є загальнодоступними та знаходяться у вільному доступі в мережі Інтернет або можуть бути отримані будь-яким іншим чином та використані в системі; підвищення продуктивності праці співробітників фінансових підрозділів та керівників організацій;

- поліпшення якості аналітичних даних, що видаються по запитам інших організацій;

- керівники вищої і середньої ланки, а також аналітики можуть легко орієнтуватись в об'ємах вхідних даних і вибирати інформацію, необхідну для ухвалення рішень;

- забезпечення можливості графічного зображення даних.

1. Карлін М.І. Фінанси домогосподарств провідних країн світу: навч. посіб. / М.І. Карлін, І.О. Цимбалюк; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк: Вежа-Друк, 2014. – 171 с.
2. Галіцин В.К. Структурно-функціональний аналіз та моделювання розвитку економіки: монографія / Галіцин В.К., Сулов О.П., Галіцина О.В., Самченко Н.К. – К.: КНЕУ, 2013. – 377 с.
3. Орленко Н.С. Інформаційні системи фондового ринку: навч. посіб. / Н.С. Орленко, В.М. Гужва. – К.: КНЕУ, 2004. – 387 с.
4. Чуліпа І.Д. Моніторинг економічних показників діяльності підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. степ. канд. екон. наук: спец. 08. 00.04 «Економіка та управління підприємствами (машинобудування та приладобудування)» / І.Д. Чуліпа. – Львів, 2009. – 26 с.
5. Ужва А.М. Моніторинг як інформаційне забезпечення системи контролінгу підприємства / А.М. Ужва // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – Тернопіль, 2010. – № 18. – С.203–205.
6. Дик В.В. Банковские информационные системы: Учеб. для вузов / Амириди Ю.В. [и др.]; под. ред. В.В. Дика. – М.: Маркет ДС, 2010. – 816 с.
7. Рамазанов С.К. Інноваційні технології в управлінні нестабільною економікою / С.К. Рамазанов // Вісник СНУ ім В. Даля. – 2010. – № 3 (145). – С. 219–227.

Бондар-Підгурська О.В., доцент кафедри менеджменту, к.е.н.
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ФАКТОРАМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Йозеф Шумпетер також попереджав про трудність отримання достовірного прогнозу щодо напрямів оновлень, а також можливе скорочення прибутків і випуску та, навіть, банкрутство фірм у разі, якщо вони не врахують нову якість сучасної економічної конкуренції – конкуренції на основі нововведень.

Враховуючи той факт, що промислово розвинені країни на 60–90 % зростання їх ВВП зобов'язані саме інноваційному фактору, науковці порушують найактуальніше питання часу: «Чи можуть інновації з такою ж ефективністю стимулювати зростання ВВП і в тих країнах, які не відносяться до категорії промислово розвинених?» [1, с. 174]. Відповідь на це питання, полягає у інтерпретації інновацій через їх роль в якості факторів виробництва. Так, основними факторами

виробництва із часів Адама Сміта вважаються земля, праця і капітал. Маржиналісти додали до цього списку ще один фактор виробництва – підприємництво. При чому підприємництво розуміється як здатність оптимально поєднувати перші три фактори виробництва з метою досягнення найвищої (на даний момент і в даному просторовому ареалі) продуктивності. А «фактор підприємництва як інноваційний фактор починає ефективно працювати лише в тому випадку, якщо можливості використання класичних чинників близькі до межі» [1, с. 175]. Це підтверджує безальтернативність інноваційного вектору в розвитку національної економіки та актуалізує доцільність дослідження поняття «інноваційний фактор» (таблиця 1).

Таблиця 1

Дефініція поняття «інноваційний фактор»

№	Автор та джерело	Тлумачення поняття
1	Алиев Адалят Байрамали оглы Инновационные факторы в системе обеспечения экономической безопасности страны / Адалят Байрамали оглы Алиев // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2013. – №1 (25). – С.66-75	Під інноваційними факторами розуміють інтегральне поняття (інноваційна політика, інноваційний процес, інновація), що впливає на зміну показників економічної системи в контексті зростання, хоча чітке визначення категорії відсутнє.
2	Р. Солоу «Технічні зміни та функція сукупного виробництва» (1957 р.) . Solow Robert M. Technical Change and the Aggregate Production Function / Robert M. Solow // The Review of Economics and Statistics. – 1957. – Vol. 39, № 3. – P. 312–320.	Автор довів, що збільшення удвічі валової продукції на одну витрачену людино-годину в США за період з 1909 по 1949 рр. відбулося на 12,5 % за рахунок зростання капіталоозброєності праці і на 87,5 % – за рахунок технологічних змін, тобто інноваційних факторів. За цю працю Р. Солоу отримав у 1987 р. Нобелівську премію.
3	Соловйов В. П. Инновации в контексте рыночных отношений и социальных ожиданий / В. П. Соловьев // Динамика инноваций / под ред. В. И. Супруна. – Новосибирск : Тренды, 2011. – С. 174–190. – С.175.	Фактор підприємництва як інноваційний фактор починає ефективно працювати лише в тому випадку, якщо можливості використання класичних чинників близькі до межі
4	Арсанукаева Е. А. Инновационный фактор обеспечения устойчивого экономического развития / Е. А. Арсанукаева [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://iee.org.ua/files/conf/conf_article51.pdf (дата перегляду: 21.08.2016). – <u>Назва</u> з титул. екрана.	Инновационный фактор экономического развития рассматривается как важный элемент механизма динамического развития постиндустриального и информационного общества.
5	Оглоблина Е. В. Роль инновационного фактора в развитии экономики Швейцарии // Вестник Финансового университета – 2009 – Выпуск № 3 – С.69-72 – С.71	Під інноваційним фактором розуміється підвищення продуктивності праці як основи економічного зростання країни шляхом вирішення завдання прискорення інноваційного розвитку. Закріплено в Конституції Швейцарії.

Джерело: складено автором [2, 3].

Таким чином, на основі аналізу та синтезу думок науковців доведено, що під інноваційними факторами доцільно розуміти рушійні сили (нововведення, законодавчі та нормативні акти, інституційні утворення, політичні рухи, інформаційно-комунікаційні технології, істеблішмент та інші), що сприяють

якісним та кількісним змінам спрямованим на новий позитивний результат у задоволенні ЖВІ населення та підвищенні рівня соціально-економічного розвитку країни. Питання побудови ефективної моделі управління ними в контексті сталого соціально орієнтованого розвитку національної економіки стануть предметом наших подальших досліджень.

1. Соловйов В. П. Инновации в контексте рыночных отношений и социальных ожиданий / В. П. Соловьев // Динамика инноваций / под ред. В. И. Супруна. – Новосибирск : Тренды, 2011. – С. 174–190.
2. Бондар-Підгурська О. В. Науково-методологічні засади сталого інноваційного соціально орієнтованого розвитку економіки : монографія / О. В. Бондар-Підгурська. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 531 с.
3. Кулаков Г. Т. Науково-методичний підхід до оцінки процесів модернізації промисловості в контексті сталого інноваційного соціально орієнтованого розвитку економіки України [Електронний ресурс] / Г. Т. Кулаков, О. В. Бондар-Підгурська, І. І. Хоменко // Ефективна економіка. – 2016. – №4. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4880>

Борисовська Н.

Науковий керівник – Катана А.В

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ м. Чернівці.

ОСОБЛИВОСТІ ХЕДЖУВАННЯ ЦІНОВИХ РИЗИКІВ НА БІРЖОВОМУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ринок сільськогосподарської продукції характеризується високим ступенем ризику. Серед основних факторів, що мають найбільший вплив на коливання ціни на цьому ринку, виділяють: сезонність, погодні умови, державна політика в даній галузі та ін. За таких умов виникає необхідність страхування цінових ризиків на основі використання біржових контрактів, тому хеджування стало ефективним інструментом регулювання цінових ризиків на біржовому ринку сільськогосподарської продукції.

Під хеджуванням розглядаються операції страхування цінових ризиків за допомогою торгівлі ф'ючерсними контрактами та опціонами. Хеджування ґрунтується на передбаченні того, що зі зміною ціни товару на реальному ринку зміниться і ціна ф'ючерсного контракту на цей товар. Хеджерами вважаються учасники аграрного ринку, дії яких ґрунтуються на таких принципах, як присутність на ринку реального товару та зацікавленість у зменшенні цінового ризику [1, с. 409].

Хеджування – це засіб зменшення ризику укладенням протилежної угоди; угода, що укладається при страхуванні від можливого падіння цін при здійсненні довгострокових угод. Мінімізація ризиків сільськогосподарських виробників шляхом їхньої співпраці є мало поширеною через необхідність сплати великих сум страхових внесків і низький рівень покриття збитків (близько 50%) при настанні страхового випадку. Програма державної підтримки страхування сільськогосподарського виробництва працює ще слабо, тому актуальною є можливість застосування такого методу мінімізації збитків, як хеджування [2].

Хеджування стабілізує прибуток за мінімального рівня ризику. Умовою успішного хеджування є наявність високо розвинутого біржового ринку ф'ючерсних і опціонних угод та біржової інфраструктури, де основними учасниками є хеджери та спекулянти. При цьому роль хеджерів полягає в уникненні цінових ризиків, а спекулянти виконують наступні економічні функції: трансферт цінових ризиків, підвищення ліквідності на ринку ф'ючерсних контрактів, прогнозування цін. Таким чином, хеджери намагаються уникнути ризиків, а спекулянти, навпаки, приймають їх на себе з метою отримання прибутків. Роль спекулянтів у даній схемі є визначальною і без достатньої їх наявності немає ліквідності ринку. Так, на світових товарних біржових ринках співвідношення хеджерів і спекулянтів знаходиться на рівні 25—30%: 70—75%.

На ринку сільськогосподарської продукції тривалий час найпоширенішим інструментом страхування цінових ризиків є хеджування за допомогою ф'ючерсних контрактів. Даний вид хеджування забезпечує не лише зниження ступеня ризику, а й підвищення ефективності ринкового механізму, що базується на механізмі попиту та пропозиції, скорочення коливання цін і, таким чином, усунення циклічності [3].

За технікою здійснення розрізняють хеджування продажем (від англ. "shorthedging") та хеджування купівлею (від англ. "longhedging"). Хеджування продажем (коротке хеджування) — це коли учасник реального ринку володіє товаром, тобто він має на цьому ринку довгу позицію, а на ф'ючерсному ринку він для захисту від можливого падіння ціни продає контракт на товар, яким володіє, і займає коротку позицію. Можливе падіння наявної ціни до моменту збуту продукції компенсується прибутком на ф'ючерсному ринку [4, с. 199—200].

Хеджування купівлею (довге хеджування) — це коли учасник ринку реального товару (споживач) не володіє товаром, його необхідно купити в майбутньому, то на ф'ючерсному ринку він займає довгу позицію — тобто купує ф'ючерсний контракт. Така дія захищає його від підвищення ціни на наявному ринку, де з часом він буде купувати необхідний товар. Підвищення наявної ціни буде компенсовано за рахунок прибутку, одержаного на ф'ючерсному ринку [4, с. 200—201].

Хеджування використовується також для страхування цінових ризиків при укладанні форвардних угод на купівлю-продаж сільськогосподарської продукції, які передбачають поставку товару в майбутньому за фіксованою ціною на момент укладання форвардів [5].

Хеджування дає змогу отримувати додатковий прибуток або збиток, який визначається таким показником, як базис. Базис — це різниця між спотовою та ф'ючерсною ціною. Вважається, що спотова ціна складається з базису та ф'ючерсної ціни. Величина базису формується під впливом: співвідношення між попитом і пропозицією, загальних тенденцій у формуванні попиту і пропозиції на товари заміники, рівня транспортних тарифів, розвитку інфраструктури зберігання, рівня прогнозних цін, рівня процентних ставок, інфляції та ін [4, с. 201].

Отже, хеджування цінових ризиків є важливим інструментом управління і регулювання цінових ризиків на біржовому ринку сільськогосподарської

продукції. Вітчизняні товарні біржі характеризуються низьким рівнем розвитку, оскільки і донині використовують інструменти спотового ринку. Відсутність ф'ючерсних контрактів робить неможливим здійснювати хеджування вітчизняними товаровиробниками. Тому експортні операції вітчизняних учасників можливо хеджувати лише за допомогою використання інструментів світових бірж. Ефективне функціонування вітчизняного біржового товарного ринку можливе лише за концентрації зусиль усіх учасників торгів на впровадженні ефективних методів регулювання цінних ризиків на основі впровадження торгівлі товарними деривативами на основні експортоорієнтовані види сільськогосподарської продукції.

1. Солодкий М. О. Біржовий ринок : навч. посіб. / М. О. Солодкий. – К.: Аграрна освіта, 2010. – С. 409–436.
2. Кузьменко, М. С. Хеджування ризиків у сільському господарстві за допомогою базових опціонних стратегій [Текст] / М. С. Кузьменко // АгроСвіт. – 2011. – № 24. – С. 39-42.
3. Гниляк В. О. Хеджування цінних ризиків на біржовому ринку сільськогосподарської продукції / В. О. Гниляк // Агросвіт. - 2010. - № 20. - С. 2-4. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2010_20_2.
4. Товарні біржі в Україні: аналіз діяльності, законодавче поле перспективи розвитку / За ред. Саблука П.Т. та Шпичака О.М. — К.: ВІПОЛ, 1997. — 278 с.
5. Яворська В. О. Хеджування цінних ризиків на ринку сільськогосподарської продукції / В. О. Яворська, А. В. Почапська // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. - 2014. - Вип. 200(2). - С. 286-289. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2014_200\(2\)_52](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2014_200(2)_52)

Борисюк О.В., к.е.н, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЛІЗИНГУ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Успіх будь якої країни залежить від розвитку її виробничої сфери. Саме тут, як показує досвід високорозвинутих країн, провідна роль належить використанню лізингу як ефективного способу оновлення основних виробничих фондів підприємства.

Беручи курс на євроінтеграцію Україна повинна звернути увагу на той факт, що більшість підприємств використовують застаріше обладнання, а з іншої сторони їм бракує коштів на їх оновлення.

Тому виходом із такої ситуації для більшості вітчизняних підприємств може бути використання лізингу, який поки що не набув значного розвитку, хоча існує значний попит на дану послугу.

Загалом експерти вважають, що проблема розвитку лізингу в Україні лежить в трьох площинах: удосконаленні законодавчої бази, здешевленні та покращенні умов користування кредитними ресурсами та зменшенні податкового тиску на лізингові компанії. Саме тому необхідно здійснити цілий ряд заходів щодо створення сприятливого економічного середовища для активізації лізингової діяльності, що передбачає належне фінансування, кредитування, оподаткування, регулювання та ефективну державну підтримку даного фінансового інструменту [5, с. 41].

Варто зазначити, що лізинг має переваги з – поміж інших способів інвестування основних засобів, які полягають у тому, що підприємство одразу отримує необхідне обладнання і устаткування на умовах лізингу не залучаючи при цьому банківські кредити. Разом із тим, у розвитку лізингу зацікавлені не тільки лізингоотримувачі, як споживачі устаткування, але і виробники, оскільки зарахунок лізингу розширюється ринок збуту виробленого ними устаткування. Для інвесторів лізинг забезпечує, необхідний прибуток на вкладений капітал при більш низькому ризику (у порівнянні зі звичайним кредитуванням) за рахунок діючого захисту від неплатоспроможності клієнта. Проте, разом з позитивними моментами, існують також негативні сторони лізингу, а саме [3, с. 20]:

- лізинг з коротким терміном користування може виявитися економічно невиправданим для лізингоотримувача;
- після закінчення терміну лізингу залишкова вартість устаткування повертається власнику;
- лізинг може виявитися дорожчим, ніж отримання позикових коштів на купівлю устаткування;
- НТП призводить до того, що устаткування, машини, техніка швидко стають застарілими в силу виникнення та розвитку нових технологій, а орендні платежі не припиняються до кінця лізингового контракту.

Доречно зауважити, що проблеми фінансового характеру справляють найбільший вплив на формування ефективного ринку лізингових послуг. Більшість лізингових угод передбачає авансовий платіж, середня величина якого становить 20% від вартості предмета лізингу. Відсоткова ставка по лізингу вища за банківський кредит, до того ж вимагається додаткове забезпечення, крім самого предмету лізингу [6, с.74].

Крім того, при кредитуванні банками лізингодавців виникає низка проблем, зокрема: – короткостроковий характер банківських кредитів;

- недостатня кількість платоспроможних лізингоодержувачів;
- значні ризики несвоєчасної плати за користування майном;
- високі ставки за кредитні ресурси комерційних банків.

Нині для ефективного функціонування ринку лізингових послуг в Україні необхідно проаналізувати ситуацію, що склалась сьогодні, визначити проблеми, які характерні для ринку лізингових послуг, та запропонувати можливі заходи щодо їх вирішення [1, с. 41].

Нині розвиток ринку лізингових послуг стримується, в першу чергу, через відсутність державних програм стимулювання використання лізингу як джерела оновлення основних фондів та неформованість на загальнодержавному рівні політики щодо перспектив розвитку лізингу. Аналізуючи існуючі переваги і недоліки лізингових операцій, можна дійти висновку, що позитивних моментів, притаманних лізингу, набагато більше. В умовах економічної нестабільності в Україні, коли значно знизилася фінансування капітальних вкладень в оновлення основних засобів у зв'язку з недостатністю прибутку підприємств і значним зменшенням виробництва, цей метод фінансування інвестицій є найбільш доцільним і може сприяти збереженню ліквідності більшості підприємств.

1. Борисюк О.В. Державне регулювання лізингових відносин в умовах розвитку ринкової економіки України: [монограф.], Луцьк: ПраТ «Волинська обласна друкарня», 2012. -168 с.
2. Борисюк О.В. Ринок лізингових послуг в Україні : проблеми та перспективи розвитку / О.В. Борисюк, О.О. Міщанчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» – Вип. 5. – Частина 4, Херсон – 2014. - С. 22-25.
3. Борисюк О.В. Фінансовий лізинг в Україні : переваги та недоліки / О.В. Борисюк, О.М. Гуменюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» – Вип. 5. – Частина 4, Херсон – 2014. - С. 19-21.
4. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16 січня 2004 р. №723-97-В.Р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/723/97>.
5. Овчаренко Т. Фінансовий лізинг як форма залучення інвестиційних ресурсів на підприємствах / Т. Овчаренко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - 2011. - № 123.- С.41-44.
6. Куцель Н.В. Переваги та недоліки розвитку лізингу в Україні / Н.В. Куцель // Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки: збірник наукових праць молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів / відп. ред. З.В. Герасимчук. - Луцьк: РВВ Луцького національного технічного університету, 2010. - С. 73-77.

Боршовська Р.І., студентка

Нашкерська М.М., к.е.н., доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Економічний стан країни залежить від розвитку основних галузей народного господарства: промисловості, транспорту та зв'язку, сільського господарства тощо.

Будівельна галузь – це одна з основних галузей народного господарства, адже від її розвитку залежить функціонування економіки всієї країни. Її важливість полягає в тому, що будівництво використовує продукцію багатьох інших галузей та надає велику кількість робочих місць. Розвиток будівництва в країні призводить до розвитку виробництва будівельних матеріалів та відповідних машин та обладнання, машинобудівної галузі, металургії, транспорту, деревообробної промисловості тощо [1].

На даний час, в умовах економічної та фінансової кризи, дуже важливим є визначення основних факторів, які впливають на фінансові результати підприємств будівельної галузі. Одним з найголовніших показників, котрий дозволяє оцінити результативність діяльності організацій, є їх рентабельність.

Рентабельність – це відносний показник ефективності діяльності, котрий показує наскільки прибуткова діяльність організації. Це відношення прибутку (збитку) до середньої вартості активів, власного капіталу, витрат тощо.

На рентабельність у будівництві впливає дуже багато різних факторів. Розрізняють екстенсивні фактори та інтенсивні. Екстенсивні фактори збільшують прибуток за рахунок збільшення обсягу робіт. А інтенсивні пов'язані із зростанням, прогресом галузі будівельної індустрії.

Для оцінки ефективності діяльності будівельних підприємств проведемо аналіз рентабельності ПАТ «Галбуд» та ПАТ «Прикарпатбуд» за 2015 рік.

Оцінюючи рентабельність підприємства, використовують дві групи показників: рентабельність продукції та рентабельність капіталу [2, с. 386].

Існують різні варіанти розрахунку рентабельності продукції залежно від того, який показник фінансового результату є базою розрахунку. Відповідно, виділяють валову, операційну та чисту рентабельність продукції.

Валова рентабельність продажу продукції обчислюється за формулою:

$$PP_v = PV / ЧД * 100\% \quad (1),$$

де PV – валовий прибуток;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції.

Операційна рентабельність продажу продукції обчислюється за формулою:

$$PP_o = PO / ЧД * 100\% \quad (2),$$

де PO – прибуток від операційної діяльності.

Чиста рентабельність продажу продукції обчислюється за формулою:

$$PP_c = ЧП / ЧД * 100\% \quad (3),$$

де ЧП – чистий прибуток.

При розрахунку рентабельності капіталу базою найчастіше виступають активи підприємства, власний капітал або довгостроковий інвестований капітал. Відповідно, обчислюють операційну та чисту рентабельність активів, чисту рентабельність власного капіталу і довгострокових інвестицій [3, с. 211].

Операційна рентабельність активів обчислюється за формулою:

$$PA_o = PO / \bar{A} * 100\% \quad (4),$$

де \bar{A} - середня вартісна оцінка активів;

Чиста рентабельність активів обчислюється за формулою:

$$PA_c = ЧП / \bar{A} * 100\% \quad (5)$$

Чиста рентабельність власного капіталу обчислюється за формулою:

$$P_{VK} = ЧП / \overline{VK} * 100\%, \quad (6),$$

де \overline{VK} - середня вартість власного капіталу.

Чиста рентабельність довгострокових інвестицій обчислюється за формулою:

$$PI = ЧП / (\overline{VK} + \overline{ДЗ}) * 100\%, \quad (7),$$

де $\overline{ДЗ}$ – середня за період, що аналізується, сума довгострокових зобов'язань.

Розрахункові значення показників рентабельності проаналізованих будівельних підприємств наведено в табл. 1

Таблиця 1

Рівень і динаміка показників рентабельності діяльності ПАТ «Галбуд» та ПАТ «Прикарпатбуд» за 2014-2015 рр.

Показник	ПАТ «Галбуд»		ПАТ «Прикарпатбуд»	
	2014 рік	2015 рік	2014 рік	2015 рік
Валовий прибуток, тис. грн	5268	1914	130	100
Прибуток (збиток) від операційної діяльності, тис. грн	2216	109	(67)	(204)
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	1085	(138)	(157)	(172)
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	33329	55160	375	420
Середньорічна вартість активів, тис. грн	66288	62519,5	1383	1195,5
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	4131,5	4605	1348,5	1184
Середньорічна сума довгострокових зобов'язань, тис. грн	0	0	0	0
Валова рентабельність продажу продукції, %	15,81	3,47	34,67	23,81
Операційна рентабельність продажу продукції, %	6,65	0,20	-17,87	-48,57
Чиста рентабельність продажу продукції, %	3,26	-0,25	-41,87	-40,95
Операційна рентабельність активів, %	3,34	0,17	-4,84	-17,06
Чиста рентабельність активів, %	1,64	-0,22	-11,35	-14,39
Чиста рентабельність власного капіталу, %	26,26	-3,00	-11,64	-14,53
Чиста рентабельність довгострокових інвестицій, %	26,26	-3,00	-11,64	-14,53

Аналіз показників рентабельності діяльності ПАТ «Галбуд» та ПАТ «Прикарпатбуд» за 2014-2015 рр. показав, що ефективність діяльності підприємств будівельної галузі зменшується. Низька рентабельність будівельних організацій могла виникнути з різних причин. Основним чинником, який зумовлює таку ситуацію є значне зростання собівартості продукції.

Водночас, як свідчать отримані результати на рівні валового прибутку показник валової рентабельності продукції є додатним, але спостерігаємо різке його зменшення у 2015 р. І ця тенденція властива двом підприємствам, що досліджуються.

Збільшення інших операційних, адміністративних витрат, витрат на збут і фінансових витрат спричинило зменшення показників операційної і чистої рентабельності продукції. На ПАТ «Галбуд» ситуація є дещо кращою. Позитивно, що операційна рентабельність активів цього підприємства є додатна. В той час, як на ПАТ «Прикарпатбуд» усі ресурсні показники рентабельності є від'ємними. І ця негативна тенденція зростає.

Однією із галузевих особливостей, що впливає на збільшення собівартості продукції і зменшення показників рентабельності підприємств будівельної галузі є збільшення термінів будівництва. Через відсутність коштів у замовників збільшуються строки будівництва.

Таким чином, для формування позитивних результатів діяльності і підвищення показників рентабельності підприємствам будівельної галузі необхідно працювати, як над зменшенням собівартості продукції, так і над мінімізацією інших операційних та фінансових витрат.

1. Биба, В.В., Гаташ, В.С. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України [Текст] / В.В Биба // Зб. наукових праць (галузеве машинобудування, будівництво). – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – Вип. 4 (39). Том 2 – С. 3–9.
2. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз: теорія і практика: Підручник / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній; за ред. проф. А. Г. Загороднього. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Львів: «Магнолія-2006», 2008. – 440 с.
3. Організація методика економічного аналізу. навч. посіб. / Т. Д. Косова, П. М. Сухарев, Л. О. Ващенко та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.

Бочко О.І.

Львівський національний аграрний університет

ВИЗНАЧЕННЯ ЗБИТКІВ ВІД ДЕГРАДАЦІЇ ҐРУНТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Деградація ґрунтів являє собою сукупність природних і антропогенних процесів, що призводять до зміни їх функцій у кількісному і якісному погіршенні їх складу і властивостей, зниження природно-господарської значущості земель. Оцінка збитку від деградації ґрунтів може бути дана виходячи з цінності земель (наприклад, від вартістю освоєння земель) а також з урахуванням регіональних особливостей і ступеня небезпеки забруднення. На сьогодні діє кілька методик визначення оцінки збитків від деградації земель, які значно різняться. Це зумовлено різною базою розрахунків: одні дослідники розраховують втрати від недобору сільськогосподарської продукції, інші – оперують оцінками на основі втрат гумусу [3].

Відшкодування збитків на підставі еквівалентної кількості мінеральних добрив здійснюємо за формулою:

$$B_{з1} = \left(\frac{\Delta N}{KB_{рфN} \times K_{др}} \times B_{1N} + \frac{\Delta P}{KB_{рфP} \times K_{дрP}} \times B_{1P} + \frac{\Delta K}{KB_{рфK} \times K_{дрK}} \times B_{1K} \right) \times Tв \quad (1)$$

де $B_{з1}$ – розмір відшкодування збитків (грн/га);

ΔN , ΔP , ΔK – зменшення вмісту в ґрунті рухомих форм, відповідно азоту, фосфору, калію (кг/га);

$KB_{рфN}$, $KB_{рфP}$, $KB_{рфK}$ – коефіцієнт відновлення вмісту в ґрунті рухомих форм, відповідно, азоту, фосфору, калію;

$K_{дрN}$, $K_{дрP}$, $K_{дрK}$ – коефіцієнт вмісту діючої речовини в мінеральному добриві;

B_{1N} , B_{1P} , B_{1K} – вартість 1 кг мінерального добрива, відповідно, азотного, фосфорного, калійного (грн/кг);

$Tв$ – термін відновлення рухомих форм поживних речовин у ґрунті (роки).

Втрата якісного стану ґрунтів як основного засобу і зниження внаслідок цього вартості 1 га землі можемо визначити здійснивши комплексну оцінку балу бонітету земельної ділянки. Він розраховується за якісними показниками ґрунту і вказується в агрохімічному паспорті поля. Розмір відшкодування збитків при цьому визначається за формулою:

$$B_3 = \Gamma_{oz} \times \frac{B_d - B_n}{B} \times T_k \quad (2)$$

де Γ_{oz} – нормативна грошова оцінка 1 га орних земель (грн/га);

B_d, B_n – бал бонітету земельної ділянки до і після оренди;

B – середній бал бонітету ґрунтів по району;

T_k – термін капіталізації

Розмір збитків від деградації земель пропонуємо визначати виходячи із нормативної вартості земель з врахуванням коефіцієнтів еколого-економічного стану землі за формулою:

$$B_3 = \sum_{i=1}^n H_3 \times S_3 \times K_{ee} \times K_{cd} \times P_d \times K_{nc} \times K_i \quad (3)$$

де, H_3 - норматив вартості землі, тис. грн.;

S_3 – площа деградованих земель, га;

K_{ee} – коефіцієнт еколого-економічного стану землі;

K_{cd} - коефіцієнт, що відображає зміну ступеня деградації ґрунтів і земель;

P_d – річний дохід з одиниці площі землі, тис. грн;

K_{nc} - коефіцієнт перерахунку в залежності від періоду часу по відновленню деградованих ґрунтів і земель;

K_i – коефіцієнт індексації.

Неабияку роль при цьому відіграють ґрунтоохоронні агротехнічні заходи (боротьбу з бур'янами, ерозією (вітровою та водною) тощо). Додатковий чистий дохід від застосування окремих ґрунтоохоронних агротехнічних заходів визначають за формулою [2]:

$$\text{ЧДД} = P [\Delta Y \times (C - B_v) \pm \Delta B_{об}], \quad (4)$$

де ЧДД – чистий додатковий дохід, грн;

P – обсяг реалізації ґрунтоохоронного агротехнічного прийому, га;

ΔY – приріст урожаю в результаті здійснення ґрунтоохоронного агротехнічного прийому, ц/га;

C – закупівельна ціна, грн/ ц;

B_v – витрати на виробництво 1 ц додаткової продукції, грн;

$\Delta B_{об}$ – зниження або підвищення вартості обробітку ґрунту в зв'язку із застосуванням агротехнічного прийому, грн.

Для попередження негативних процесів, що погіршують якість земель пропонуємо посилити рівень відповідальності шляхом відшкодування матеріальних збитків або/і використовуючи матеріальне стимулювання землевласників.

1. Извеков А. С. Почвозащитное земледелие на склонах / А. С. Извеков, Ю. А. Никитин; под ред. А. Н. Каштанова. – М.: Колос, 1983. – 528 с.

2. Кряхтунов А. В. Экономическая эффективность противоэрозионных мероприятий в Тюменской области: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / А. В. Кряхтунов. – М., 1997. – 36 с.

3. Попова О. Л. Оцінка суспільних збитків і розміру відшкодування за погіршення якості сільськогосподарських земель [Електронний ресурс] / Попова О. Л. _ режим доступу: file:///C:/Users/ASPIRANTURA/Downloads/EkUk_2013_3_6.pdf

Василів Л.Ю.

Науковий керівник – С.І. Шахраюк-Онофрей

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці

РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В умовах формування та функціонування ринкової економіки будь-якої країни важливою складовою державних фінансів є державний борг. Державний борг є методом мобілізації ресурсів до державного бюджету, інструментом регулювання грошово-кредитної сфери та платіжного балансу країни.

Однак великі розміри державного боргу України, а також, відповідно, зростання витрат на його обслуговування стають основним тягарем для державного бюджету та одним із чинників економічної і фінансової нестабільності. Проблема його погашення пов'язана з економічною системою країни, з її соціальними та політичними процесами та впливає майже на всі сторони економічного життя держав. Тому регулювання державного боргу та визначення його впливу на економічний розвиток України набуває особливої актуальності.

Державний борг є предметом дослідження і дискусій багатьох учених. Питання державного боргу висвітлені у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких, Д. Рікардо, Дж. Кейнс, В. Базилевич, М. Бунге, М.Фрідман, О.Василик, Л.М. Красавіна, О.Г Захарченко, та інші.

Метою роботи є дослідження регулювання державного боргу України за останні роки та окреслення напрямів покращання управління державним боргом.

Основною причиною стрімкого приросту величини прямого державного боргу України є щорічне зростання дефіциту державного бюджету України. Своєю чергою збільшення державного боргу України через зростання витрат на його обслуговування спричиняє приріст дефіциту державного бюджету. Виникнення такої «боргової спіралі» сприяє збільшенню темпів зростання державного боргу та дефіциту державного бюджету, погіршує економічну ситуацію України та може спричинити виникнення боргової кризи [2].

Сучасні тенденції державного боргу наведені у табл.1.

Таблиця 1

Державний та гарантований державний борг України за 2012-2015 роки
офіційний курс НБУ грн./дол. США на відповідний період млрд.од

Роки	дол. США	Відхилення (+/-) до попереднього року	грн.	Відхилення(+/-) до попереднього року
------	----------	---------------------------------------	------	--------------------------------------

2015	65,41	-4,4	1 645,18	544,35
2014	69,81	-3,3	1 100,83	516,56
2013	73,11	–	584,37	–

Джерело: [4]

Із наведених даних, бачимо, що за останні роки сума державного та гарантованого державного боргу України збільшується. Особливо помітне збільшення відбулося у 2015 році, а саме на 544,35 млрд. грн.

Можливість повністю обслуговувати та своєчасно погашати державний борг є одним із основних показників фінансової стабільності держави, що закріплює за нею імідж надійного позичальника. Обслуговування державного боргу включає сукупність платежів за державними зобов'язаннями перед кредиторами щодо сплати відсотків, комісійних та штрафних платежів. Ці платежі здійснюються з Державного бюджету у вигляді видатків.

Сума коштів Державного бюджету, необхідних для погашення та обслуговування державного боргу на рік, визначається і затверджується Законом України про «Державний бюджет України» на відповідний рік [5]. За останні роки загострюється питання ресурсного забезпечення економічного розвитку України, особливо це стосується фінансової сфери. Розбалансованість фінансової системи зумовлює потребу в зовнішніх позиках для покращення розвитку економіки нашої країни.

У міжнародному контексті зовнішньоборгова позиція України є досить критичною, адже за прийнятою Маастрихтською угодою державний борг не може перевищувати 60% від ВВП. Такий рівень передбачений і Бюджетним кодексом України. У разі перевищення граничного показника Кабінет Міністрів України зобов'язаний вжити заходів для приведення його у відповідність до положень чинного законодавства.

Згідно із показниками Державного бюджету України на 2015 рік державний борг України перевищив критичний рівень визначений за методологією Міжнародного Валютного Фонду (60% від ВВП) і склав 68,3% від ВВП, або 1 176,06 млрд. грн., зокрема внутрішній борг склав 44,9%, зовнішній – 55,1 % [1].

Найбільшу частку у державному борзі займає зовнішній борг. За 2015 рік заборгованість виникла перед Європейським Співтовариством (52,76 млрд. грн.), Європейським банком реконструкцій та розвитку (12,09 млрд. грн.), Європейським Інвестиційним банком (10,33 млрд.грн.), Міжнародним Банком реконструкцій та розвитку (99,91 млрд. грн.) та Міжнародним Валютним Фондом (119,51 млрд. грн.). Найбільша сума заборгованості спостерігається перед МВФ. (рис.1)

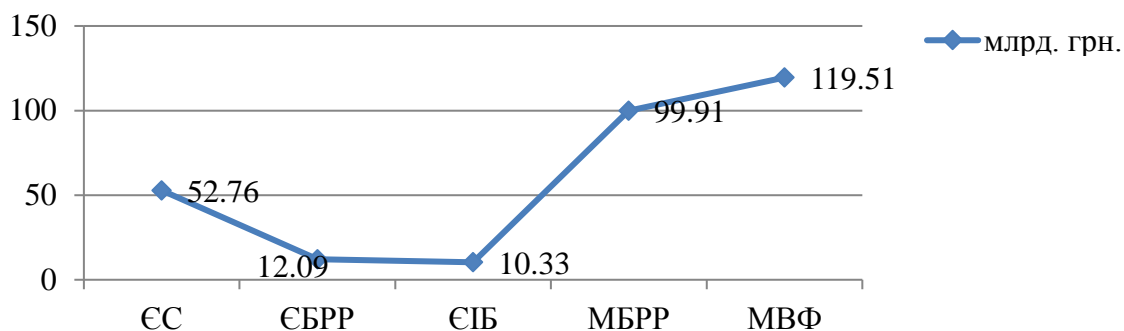

Рис.1 Заборгованість за показниками, одержаними від міжнародних фінансових організацій за 2015 рік [4]

Державні запозичення проводяться з метою покриття бюджетного дефіциту на державному і регіональному рівнях, цільового фінансування різноманітних програм, поповнення необхідних резервних активів, а також для рефінансування раніше здійснених державних запозичень.

Управління державним боргом здійснюється Міністерством фінансів України в межах повноважень, визначених законодавством України. Право на здійснення державних запозичень в межах, визначених законом про Державний бюджет України, належить державі в особі Міністра фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України.

З метою оздоровлення системи державних фінансів та забезпечення фінансової стабільності на валютному і банківському ринку, Міністерство фінансів працює над зменшенням обсягу державного боргу України. Щоб знизити боргове навантаження, відомство працює у 2 напрямках:

1) заміщення старих боргів на нові більш дешеві фінансові інструменти. Міністерство фінансів ефективно здійснює політику заміщення дорогих запозичень минулих років (в середньому – під 8% річних строком близько 8 років) на більш дешеві позики (в середньому – до 3% річних строком більше 10 років). Таким чином, нові кредити є майже у 3 рази вигідніші за попередні.

2) реструктуризація боргів з власниками комерційних зовнішніх зобов'язань країни: Угода між Міністерством фінансів та Спеціальним комітетом кредиторів щодо реструктуризації зовнішнього комерційного боргу України передбачає, зокрема, зменшення основної суми суверенного і гарантованого державою боргу на 20%, що дозволяє негайно знизити борговий тягар на \$3.6 млрд (\$3,8 млрд, якщо таке саме зниження буде погоджено по гарантованим державою валютним боргам державних підприємств, а також по євробондах м. Київ) [4].

Подальше зростання державного боргу спричинить погіршення показників бюджетної безпеки, негативно впливатиме на стан платіжного балансу та інвестиційну привабливість України, загрожуватиме стабільності грошово-кредитного та валютного ринків України [3, с.147].

Першочерговим завданням економічної політики держави, з позиції стабільності її фінансової системи, є управління та обслуговування державного боргу країни. В Україні цей процес обтяжений значними проблемами (значний розмір державного боргу зі щорічною прогресією його росту, недосконалість законодавчої бази та механізму реструктуризації боргу і його обслуговування).

Для покращення системи управління борговими процесами в Україні та поступового відновлення економічної стабільності країни потрібно дотримуватись наступних заходів:

- сприяння розвитку внутрішнього ринку;
- підтримка економічно обґрунтованого рівня дефіциту бюджету;
- впровадження суворого контролю за всіма грошовими потоками, в тому числі для забезпечення фінансових зобов'язань;
- прийняття закону про державний борг, який має регулювати весь комплекс базових питань регулювання державного боргу;
- синхронізація та координація діяльності Міністерства фінансів України і НБУ щодо розробки спільних прогнозних оцінок курсової поведінки валют запозичення та процентних ставок;
- постійний контроль і уникнення всіх можливих загроз і ризиків у процесі управління державним боргом та запобігання зростанню боргового навантаження на економіку;
- пошук кредиторів, що можуть надати кредит на умовах, які будуть вигідні для України;
- залучення додаткових інвестицій в економіку України з ціллю відновлення основних фондів в пріоритетних галузях економіки.

Як бачимо, боргова політика України потребує значного удосконалення, оскільки існуючий рівень економічної безпеки в Україні, з огляду на швидке зростання обсягу зовнішньої і внутрішньої заборгованості, є досить низьким. У зв'язку з цим, потрібно проводити виважену фінансову політику у частині формування бюджетних видатків і надходжень, намагаючись зменшити вплив політичної складової на цей процес, уповільнити темпи зростання зовнішнього боргу, що безпосередньо пов'язано із фінансовою незалежністю, конкурентоспроможністю та забезпеченням стабільності економіки країни.

Отже, державний борг – це не просто засіб залучення коштів для фінансування державних потреб, а й важливий інструмент фінансової політики держави, неефективне використання якого, в якісному і кількісному контексті, створюватиме умови для порушення стабільного функціонування економіки.

1. Про державний бюджет України на 2015 рік: Закон України від 28.12. 2014 року №80-VIII
2. Захарченко О. Г. Державний борг України: оцінка та прогнози / О. Г. Захарченко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2014. - № 4. - С. 92-97.
3. Мних А. М. Сучасні способи оптимізації боргової політики України для оздоровлення економіки / А. М. Мних // Облік і фінанси АПК. – 2015. – № 4. – С. 147- 149.
4. Державний борг та гарантований державою борг [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>
5. Жолудь.О Бай-бек як варіант управління державним боргом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://voxukraine.org/2015/01/27/bai-bek-ukr/>

Васількова А.О.

Науковий керівник – старший викладач Юрчик Ірина Борисівна
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ПРИЧИНИ ТА ПРОБЛЕМИ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

За останні декілька років Україна пережила безпрецедентне поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської кризи. Конфлікт на сході України разом із накопиченими у попередні роки макроекономічними дисбалансами зруйнували макрофінансову стабільність держави. Сучасна економічна ситуація в Україні демонструє, що одним із найвпливовіших чинників, який відчутно гальмує розвиток країни, є зростання до загрозливих параметрів боргового навантаження, надмірне залучення коштів на недосить вигідних умовах поряд з нераціональністю їх використання перешкоджають довгостроковому економічному зростанню та підвищують стан фінансової безпеки. Тому вдосконалення управління державним боргом та його обслуговування є актуальною проблемою, оскільки тільки ефективна боргова політика може підвищити рівень боргової безпеки, дозволить знизити розмір дефіциту державного бюджету та сприяти економічній міцності країни.

Проблемі регулювання та реформування системи управління державним боргом присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як В. Ф. Роль, Л. К. Воронова, І. Б. Заверуха, І. О. Іващук, М. Ф. Івлієва, А. А. Нечай, Г. С. Пілігрим, О. Ф. Скаун, які досліджували правове вираження форм державного боргу, класифікацію державного боргу, управління державним боргом, порядок його обслуговування та погашення тощо. Однак деякі питання цієї тематики так і не стали об'єктом наукового аналізу.

Метою даного дослідження є визначення основних причин та проблем боргової політики в сучасних умовах.

Законодавче визначення державного боргу закріплене в ст. 2 Бюджетного кодексу України, згідно якої державний борг – це загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави, включаючи боргові зобов'язання держави, що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору [1].

Головними причинами виникнення і збільшення державного боргу є:

- хронічний дефіцит Державного бюджету;
- перевищення темпів зростання державних витрат над темпами зростання державних доходів;
- дискреційна фіскальна політика направлена на зменшення податкового навантаження без відповідного скорочення державних витрат;
- розширення економічної функції держави;
- дія автоматичних стабілізаторів (циклічне зменшення податкових надходжень та збільшення соціальних трансфертів під час економічної кризи);

- залучення коштів нерезидентів з метою підтримки стабільності національної валюти;

- вплив політичних бізнес-циклів (надмірне збільшення державних видатків напередодні виборів з метою завоювання популярності у виборців) та інші [2, с. 45].

Погіршення рейтингових оцінок для країни до переддефолтного рівня несе ризик ще більшого закриття України для іноземного інвестування та відтоку іноземного капіталу.

В ситуації, що склалась в державі навколо боргового навантаження, особливо гостро постає питання вдосконалення боргової політики.

До основних принципів, яких необхідно дотримуватися при розробці концепції боргової стратегії України, можна віднести наступні:

1) безумовність – забезпечення режиму безумовного виконання державою всіх зобов'язань перед зовнішніми кредиторами;

2) мінімізація ризиків – розміщення і погашення позик таким чином, щоб максимально знизити вплив коливань кон'юнктури світового ринку капіталів і спекулятивних тенденцій ринку цінних паперів на ринок зовнішніх державних зобов'язань;

3) оптимальність – підтримання оптимальної структури зовнішнього державного боргу щодо строків погашення, валюти, кредиторів тощо;

4) зберігання фінансової незалежності – підтримка оптимальної структури боргових зобов'язань держави між інвесторами-резидентами і інвесторами-нерезидентами;

5) ефективність використання зовнішніх державних запозичень – залучення фінансових ресурсів для реалізації програм інституційного та інвестиційного розвитку країни;

6) прозорість – дотримання відкритості при випуску позик, забезпечення доступу міжнародних рейтингових агентств до достовірної інформації про економічний стан у державі для підтримки високого кредитного рейтингу держави-позичальника;

7) стабільності – забезпечення сталого розвитку ринку зовнішніх державних боргових зобов'язань шляхом створення ефективних механізмів і правил його функціонування із одночасним забезпеченням стабільного співвідношення державного боргу до ВВП [3, с. 90].

Варто зазначити, що стратегічним завданням боргової політики є також пошук оптимального співвідношення між борговим та податковим фінансуванням бюджетних видатків. Залучення коштів до бюджету завжди обмежене рівнем оподаткування, підвищення якого може зашкодити економічній діяльності підприємницьких структур і добробуту населення. В разі залучення коштів у формі державного кредиту за умови його ефективного використання рівень оподаткування фізичних та юридичних осіб у короткостроковому періоді не зростає, у них залишається більше коштів для розширення виробництва та збільшення споживання. Однак, у майбутньому держава змушена буде збільшити

податкове навантаження на суб'єктів господарювання та громадян для того, щоб сплатити відсотки та повернути запозичені кошти.

В Україні на думку деяких науковців було б виправданим створення органу управління державним боргом, підпорядкованого Міністерству фінансів, але з достатньо високим ступенем автономності у прийнятті рішень. Цілями діяльності даного органу мають стати мінімізація обслуговування державних боргових зобов'язань, а також зменшення кредитного, валютного і відсоткового ризиків при боргових операціях. З метою визначення правового статусу нового органу управління боргом, його організаційно-правової форми, слід знову звернутися до європейського та міжнародного досвіду. В європейських державах, незважаючи на деякі відмінності у формі організації агентств, між ним і міністерством фінансів (та/або казначейством) існують відносини влади-підпорядкування. При цьому треба підкреслити, що маючи певну залежність від державних органів, вони зберігають незалежність від уряду при здійсненні оперативного управління державним боргом. Поява подібного нового органу в Україні повинна значно зменшити кількість протиріч у функціях існуючих органів, що задіяні в управлінні державним боргом, особливо між Міністерством фінансів, НБУ, Держказначейством.

Таким чином, виникає потреба реалізації заходів для проведення ефективної бюджетної політики, держави, що безпосередньо вплине на розмір державного боргу і стабільність державних фінансів України. Оскільки, для вирішення проблем накопичення державного боргу України та подолання негативних тенденцій боргової ситуації потрібно насамперед скоротити обсяги дефіциту державного бюджету України, що і є основною причиною зростання державного боргу.

1. Бюджетний кодекс України: прийнятий ВРУ від 08.07.2010 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Кучер Г. Вплив державного боргу на економічний стан в Україні // Вісник КНТЕУ. - 2015. - №1. - С. 43-52.

3. Рожко О. Проблеми вибору боргової політики в контексті інвестиційної стратегії держави / О. Рожко, Ю. Драчук // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - №2. - С. 90-94.

Васількова А.О.

Науковий керівник – к.е.н., старший викладач, Гатаулліна Ельміра Іреківна
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

СТРУКТУРА ТА АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ГРОШОВОЇ МАСИ УКРАЇНИ

Для досягнення сталого економічного розвитку держави важлива роль відводиться грошово-кредитній політиці, основна мета якої у забезпеченні стабільності національної грошової одиниці. Доцільно відзначити, що ефективність грошово-кредитної політики визначається збалансованістю попиту і

пропозиції на гроші, а також виваженим контролем динаміки та структури агрегатів грошової маси. Саме обсяг та склад грошової маси як одного з основних об'єктів монетарного регулювання, характеризує сучасний перебіг соціально-економічних процесів у державі та безпосередньо впливає на мікро- і макроекономічні процеси в країні, так як різке її зростання може призвести до збільшення інфляції, скорочення обсягів виробництва, погіршення стану платіжного балансу, зниження рівня зайнятості та доходів населення.

Дослідженню питань грошової маси в обігу та методам її стабілізації присвячені наукові праці таких вчених як Дж. Кейнс, К. Кембелл, Л. Красавіна, П. Самуельсон, та ін. Серед українських вчених-економістів проблеми державного регулювання грошово-кредитної сфери висвітлені у роботах В. Гейця, В. Лагутіна, В. Лисицького, В. Міщенко, та ін.

Однак віддаючи належне напрацюванням зарубіжних і вітчизняних економістів щодо грошово-кредитної політики та грошової маси як об'єкта регулювання багато питань даної теми залишаються дискусійними, що обумовлює її вибір та актуальність.

У вітчизняній літературі грошова маса являє собою сукупність запасів грошей у всіх їх формах (готівковій та безготівковій), які перебувають у розпорядженні суб'єктів грошового обороту в певний момент, незалежно від їх призначення та термінів зберігання, які виконують функції засобів обігу, платежу і накопичення. Такими суб'єктами є приватні особи, підприємства, громадські організації, господарські об'єднання, державні установи тощо, які мають у своєму розпорядженні готівкові гроші чи вклади на різних рахунках у комерційних банках. Необхідно зазначити, що грошова маса має певний кількісний вираз (обсяг у мільярдах чи мільйонах грошових одиниць), надзвичайно складну структуру та динаміку руху.

Якщо розглядати якісну характеристику грошової маси, то тут важливе значення має її структура, а з позиції практики її регулювання тобто динаміка руху обсягу та структури.

У структурному відношенні грошову масу можна розділити за кількома критеріями:

- за ступенем «готовності» окремих елементів до оборотності, тобто за ступенем їх ліквідності;
- за формою грошових засобів (готівкові, депозитні);
- за розміщенням у суб'єктів грошового обороту;
- за територіальним розміщенням та ін.

В міжнародній банківській статистиці широко використовується агрегатний метод класифікації функціональної форм грошей. Грошовий агрегат – це специфічний показник грошової маси, що характеризує певний набір її елементів залежно від їх ліквідності. Кількість агрегатів, які використовуються в статистичній практиці окремих країн, не однакова, що пояснюється істотними відмінностями в елементному складі грошової маси, у спектрах активів, які розглядаються в національній практиці як гроші, у завданнях використання грошової маси в регулятивних цілях [3].

В Україні визначаються та використовуються для цілей аналізу і регулювання чотири грошові агрегати: M0, M1, M2, M3.

Наведені грошові агрегати, безпосередньо, відрізняються між собою. Так, агрегат M1 виражає масу грошей, яка перебуває безпосередньо в обігу, реально виконуючи функції засобів обігу та платежу, і тому є найбільш ліквідною. Уваги заслуговує також агрегат M0. Він має такі якісні характеристики, що й грошова маса агрегату M1, але оборот готівки здійснюється поза банками і тому регулювання і контроль за ним складніші. В інших грошових агрегатах (M2, M3) ураховані також запаси грошей у різних організаційних формах заощаджень (строкові депозити, ощадні сертифікати, трастові вклади тощо). Ці гроші тимчасово перебувають у спокої, виконуючи для їх власників функцію нагромадження вартості. Тому ліквідність грошової маси знижується з кожним наступним агрегатом.

Розглядаючи ситуацію на грошово-кредитному ринку в листопаді 2010 року характеризувалася збереженням позитивних тенденцій до збільшення коштів населення в банках та поступового відновлення кредитування банками підприємств реального сектору економіки. У листопаді продовжилося зростання депозитів фізичних осіб, обсяги яких збільшилися на 1,0% (з початку року – на 24,7%) – до 263,7 млрд. грн. Кошти в національній валюті продовжували зростати більшими темпами (у листопаді – на 1,6%, з початку року – на 36,5%) порівняно з депозитами в іноземній валюті (на 0,4% та на 14,4% відповідно).

Підбиваючи результати, які сталися за останні роки можна сказати, що ситуація на грошово-кредитному ринку на початку 2016 року характеризувалася розширенням ресурсної бази банків та зменшення вартості залучених коштів. Обсяг складової грошової маси – готівка поза банками збільшився лише на 0,2% (з початку року – на 11,6%) – до 175,2 млрд. грн. Питома вага готівки в структурі грошової маси зменшилася з 30,7% до 30,4% (на початок року становила 32,2%). Головним чинником зростання монетарної бази було збільшення обсягів коррахунків банків на 15,0% [4].

В Україні структура грошової маси визначається Національним банком України. Здійснюючи монетарну політику, НБУ встановлює цільові орієнтири щодо регулювання грошової маси в обігу на основі вибору певних грошових агрегатів. Комерційні банки працюють в межах тієї грошової маси, яка визначається Національним банком.

Дослідження показують, що стабілізації грошового обігу перешкоджають такі проблемні аспекти:

- при використанні монетарних інструментів макроекономічного регулювання відсутня збалансованість дій;
- монетарні засоби впливу на економіку носять короткостроковий характер, не переслідують стратегічних цілей грошово-кредитної політики держави;
- у зв'язку з інфляційними процесами існує недовіра економічних суб'єктів до національної грошової одиниці;

З метою стабілізації грошового обігу необхідно зберегти стабільність грошової одиниці шляхом підтримування такої динаміки монетарних агрегатів,

яка задовольняє попит на гроші і не створює загрози для значної зміни цін. Відповідно забезпечення збалансованого і комплексного підходу в питаннях стабілізації грошової маси сприятиме кономічного розвитку держави.

1. Алексеев В.Б. Гроші та кредит: [Навч. посібник] Круш П.В., Алексеев В.Б. – К.: Центр учбової Літератури, 2014. – 216 с.

2. Ільїна С.В. Гроші та кредит: [Навчальний посібник] / Ільїна С.В., Шило В.П., Кисла В.І., Шрамкова Н.І. – К.: ВД «Професіонал», 2013. – 368 с.

3. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія та практика: [Навчальний посібник] – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 344 с.

4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162.

Вдовічена О. Г., к.е.н., доцент

Дума О.В.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗИЦІОНУВАННЯ КОРОТКОСТРОКОВОГО БРЕНДУ: ЙОГО ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Важливим чинником, який впливає на реалізацію товарів на сучасному ринку є те, як вони представлені, який мають вигляд та якісні характеристики, товарний знак, з чим у потенційних споживачів асоціюється бренд під яким продукція реалізується. Маючи гучне розрекламоване ім'я товари можна швидше продати, зайняти кращі, по відношенню до основних учасників ринку, позиції та підвищити конкурентоспроможність. Відтак, саме бренд інформує покупців про товар, його основні характеристики, допомагає реалізовувати вироблену продукцію. Сучасні ринки дуже динамічні та вимагають постійного вдосконалення самих як самих брендів, так і методів їх конкурентної боротьби за своє існування.

З огляду на вищезазначене розглянемо таку категорію як брендинг. Брендинг – це процес формування іміджу бренду протягом тривалого періоду через створення додаткової цінності, емоційної або раціональної «обіцянки» торгової марки або немарочного продукту, що робить його більш привабливим для кінцевого споживача, а також пришвидшує просування торгової марки на ринку [5]. З точки зору власника торгової марки рівень цінності бренду для споживача дозволяє товару бути більш конкурентоспроможними або навіть більш дорогим у порівнянні з товаром, що не володіє особливими якостями для покупця.

Проводячи брендингову політику, компанія першочергово повинна чітко визначити цілі створення та період життя бренду.

Одним з видів бренду, який широко поширений на сучасному Європейському ринку, дозволяє швидко досягати цілей та збільшити аудиторію потенційних споживачів є короткостроковий бренд (бренд-камікадзе). Основна

мета таких брендів – перемогти конкурентів у сегменті завдяки лояльним цінами в короткостроковому періоді.

Короткострокові бренди ще вкрай мало поширені в Україні. Горизонт цілей короткострокових брендів – до року. У той же час їх роль не зводиться до суто тактичного використання. Короткострокові бренди дозволяють «розчистити» ринок для виведення стратегічного бренду, завантажити виробничі потужності на період «розкрутки» інших брендів, підсилити провідний бренд. Тобто, використання короткострокових брендів-камікадзе це швидше особливий випадок для українських компаній. Бренд-камікадзе – це бренд, що народжуються щоб скоро померти, забравши з собою марку конкурента та надати стратегічну підтримку провідному бренду[1]. В усякому разі, це може стати вигіднішою альтернативою зниження цін на основний бренд. Позиціонування короткострокового бренду-камікадзе зображено на рис.1.

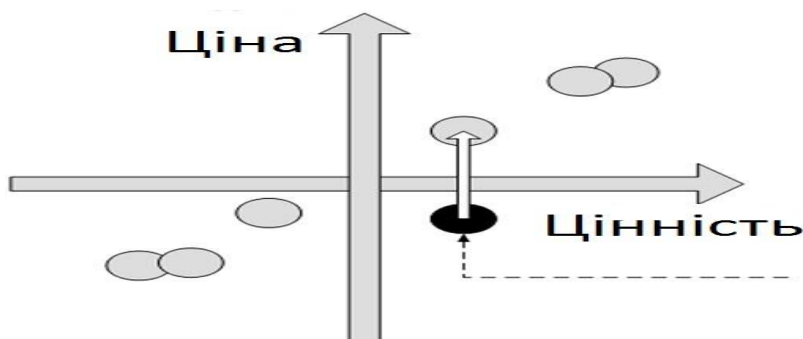

Рис.1.Позиціонування короткострокового бренду-камікадзе [2]

Наведемо приклад. Коли створили потужний провідний бренд його образ формували на основі таких тверджень: «Це першокласний товар, який коштує дорого, тому що його якість бездоганна, нові (високі, передові) технології тощо». Отже, є дорогий і якісний товар. З часом на ринок приходить конкурент, який заявляє, що при таких же технологіях виробництва, його ціна набагато дешевше. І частина споживачів, чутливих до ціни може перейти до конкурента. Що робити виробнику? Зниження ціни може негативно вплинути на імідж всієї торгової марки, залишається вивести на ринок суббренд. Суббренд – новий товар (послуга), що просувається під відомою маркою і розрахований, як правило на охоплення більш масового споживчого сегмента впроваджуючи при цьому зниження якості і ціни і [3]. Така політика дозволить компанії зберегти свій цільовий сегмент споживачів та дестабілізувати положення конкурента. Як довго цей бренд буде жити? Коли як. Може померти відбивши напад, може перерости і в самостійний провідний бренд. Це питання тенденції розвитку ринку і стратегії виробника [4].

Отже, на основі вищезазначеного можна зробити наступні висновки: на сучасному етапі розвитку, коли ринки переповнені безліччю виробників, дуже важко постійно втримувати на плаву власний бренд, саме тому провідні бренди часто обирають нестандартні рішення та стратегії, такі як впровадження бренду-

камікадзе, саме вони допомагають дестабілізувати конкурентну марку і в той же час надати стратегічну підтримку основному провідному бренду.

1. Богоявленський, О. В. Актуальність брендингу в Україні / О. В. Богоявленський, О. М. Дурнов // Стратегія розвитку фінансово-економічних та соціальних відносин: регіональний аспект : матеріали 3-го Симпозіуму (Харків, 11 листоп. 2010 р.) / МФУ, ХІФ УДУФМТ. - Х. : ХІФ УДУФМТ, 2010. - С. 226-227.
2. Поліщук, Т. В. Перспективні напрямки розробки успішних брендів в Україні / Т. В. Поліщук // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - №7. - С. 129-137.
3. Зозульов О. Бренд як нематеріальний актив у постіндустріальному суспільстві / О. Зозульов, Ю. Нестерова // Економіка України. - 2008. - №3. – С. 4-11.
4. Каніщенко О. Ідентифікація бренда: юридичне визнання і маркетингові реалії / О. Каніщенко, О. Сухомліна // Маркетинг в Україні. - 2009. - №6. – С. 62-67.
5. А.П. Панкрухин. «Маркетинг: большой толковый словарь». 2-е изд. – М.: Издательство «Омега-Л», 2010. – С.29

Власюк О.Ю.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Федулова Л.І.

Київський національний торговельно-економічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: ОЦІНКА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ

На даному етапі розвитку суспільства все більшого значення набуває зростання ролі інновацій. На сьогоднішній день торговельні підприємства почали все більше уваги приділяти новим інструментам збільшення продажу, успіх яких неможливий без відповідного обладнання та інноваційних технологій.

В той же час в умовах ринкової економіки успішну діяльність підприємства забезпечує активна інноваційна політика, яка є визначальним інструментом у конкурентній боротьбі.

Питанню підвищення інноваційної активності підприємств приділено значну увагу у роботах І.Сидорчук, О. Дідченко, О. Костомахи, питанням щодо можливості використання зарубіжного досвіду в стимулюванні інноваційної діяльності вітчизняних підприємств займались Г. Андрошук, В. Геєць, М. Денисенко, С. Ілляшенко, С. Онишко, Т. Печерська та М. Корінько. Однак постійні зміни інноваційної активності торговельних підприємств України вимагають подальших досліджень у цьому напрямі.

Однією з головних умов формування конкурентоздатної стратегічної перспективи розвитку підприємства є насамперед його інноваційна активність. Впровадження інновацій дедалі частіше розглядається як єдиний спосіб підвищення конкурентоздатності реалізованої продукції, підтримки високих темпів розвитку і рівня прибутковості.

У розвинутих та нових індустріальних країнах уже досить тривалий час інновації розглядаються як ключовий фактор соціально-економічного розвитку. Так, за оцінками експертів, від 50 до 95 % приросту ВВП у цих країнах отримується за рахунок інновацій, а в інноваційному бізнесі зайнято в середньому

до 25 % працездатного населення [2, с. 43]. В Україні зростання ВВП на основі нових технологій становить менше 1 % [1].

Міжнародна практика свідчить, що, якщо у ВВП країни частка інноваційної продукції складає менше 20 %, то національна продукція втрачає конкурентоспроможність. Так, середньоєвропейський показник складає 25–35 %, а в Китаї він сягнув 40 % [3].

Одним з показників, які використовуються для визначення успішності упровадження інновацій у бізнесі, а також спроможність влади заохочувати та підтримувати інновації через інструменти державної політики є глобальний інноваційний індекс.

Він визначається Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, Корнельським університетом та міжнародною бізнес-школою "Insead" і на його основі формується рейтинг інноваційного потенціалу країн світу. Всього в рейтингу представлені 143 країни.

Глобальний інноваційний індекс (ГІІ) також характеризує ефективність перетворення інноваційного потенціалу у конкретні результати: створення знань, зростання ВВП на душу населення, експорт знань (доходи від експорту ноу-хау), експорт засобів виробництва та консалтингових послуг.

Світовими лідерами за показником «Глобального інноваційного індекс» у 2016 році стали Швейцарія (індекс – 66,3), Швеція (63,6) та Велика Британія (61,9). Також в тридцятці лідерів такі країни, як США (61,4), Фінляндія (59,9), Сінгапур (59,2) та Ірландія (59). Україна в 2016 році посіла 56 місце (35,7). [5].

Взагалі, Україну відносять до країн другої групи. Ця група держав з середнім і низьким рівнем доходу демонструють зростання інноваційних досягнень в результаті вдосконалення інституційної структури, підвищення кваліфікації робочої сили, поліпшення інноваційної інфраструктури, глибокої інтеграції з глобальними фінансовими та іншими ринками і розвитку ділового співтовариства, навіть якщо прогрес у цих вимірах не є рівномірним по всіх сегментах в даній країні.

Відсутність кардинальних змін в ГІІ свідчить, на жаль, не про стабільність в інноваційній активності підприємств України, а навпаки вказує на відсутність бажання підприємств використовувати інновації.

Дані таблиці 1 свідчать, що впровадження інновацій та інноваційна активність вітчизняних підприємств торгівлі протягом останніх 5 років майже не змінилася.

Таблиця 1

Інноваційна активність на торговельних підприємствах [1]

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	+/_	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	+/_
2011	10,7	–	12,8	–
2012	11,5	0,8	13,8	1,0
2013	12,8	1,3	16,2	2,4
2014	13,6	0,8	17,4	1,2
2015	13,6	0	16,8	-0,6

Якщо порівняти Україну з провідними країнами світу, то очевидним є факт: інноваційна активність українських підприємств значно нижче, ніж аналогічний показник іноземних підприємств. Питома вага торговельних підприємств, що впроваджують інновації, становить: в Австрії – 60%, в Німеччині – 66%, в Норвегії – 39%, у Фінляндії – 49%, у Швеції – 47%. Кількість українських підприємств, що впроваджували інновації, у 2015 році складала 13,6% від усіх підприємств [3].

Головними чинниками, які гальмують розвиток інноваційної складової вітчизняної економіки, є дефіцит фінансових ресурсів та відсутність стимулювання інноваційної активності торговельних підприємств з боку держави.

Отже, для того, щоб підвищити активність підприємств в області інновацій, потрібна належна підтримка державних органів влади, створення сприятливого інвестиційного клімату, нові наукові здобутки та високотехнологічні рішення.

В Україні слід обов'язково враховувати світовий досвід у напрямі використання фінансових механізмів стимулювання інноваційного розвитку. Однак, слід зазначити, що застосування в Україні досвіду економічно розвинутих країн не допускає простого його перенесення, воно має враховувати специфіку країни та бути адекватним наявному стану економіки.

Найбільш розповсюдженими є підприємства, які займаються традиційними формами торгівлі, тобто продають товари виключно в магазинах, але використовують всесвітню інформаційну мережу (WEB) для обслуговування клієнтів і формування власного іміджу. А підприємства, що займаються сучасними електронними формами торгівлі тільки починають розвиватися на ринку країни, що пов'язано з недостатнім використанням мережі Інтернет при купівлі товарів, а також низькою довірою споживача до товарів і до самих торговельних підприємств.

Торговельні підприємства, для яких інформаційні технології відіграють важливу роль, все більше уваги останнім часом надають сучасним ІТ-рішенням і системам, зокрема збільшилась необхідність для ефективного інструментарію формування управлінської звітності, можливості визначення, зміни та відслідкування ключових показників ефективності, можливості планування і прогнозування споживчого попиту, підвищення лояльності покупців. Так, застосування ІТ-технологій дає змогу кожного дня слідкувати за ситуацією з асортиментом товарів, цінами, закупками, товарними запасами та ін.

Для якісного функціонування торговельного підприємства необхідно цілеспрямовано управляти його інноваційним розвитком, що являє собою забезпечення ефективного функціонування певного інноваційного процесу торговельної діяльності і як результат – забезпечення стійкого конкурентного становища на ринку, а також отримання прибутку в майбутньому періоді. Однак цілі самої інноваційної діяльності можуть бути різними: від задоволення нової потреби покупця до скорочення витрат і часу в проєкті здійснення якого-небудь торговельного процесу. Але при цьому незалежно від мети інноваційної діяльності головною метою управління має бути досягнута ефективність функціонування бізнес-процесів і торговельного підприємства загалом [4, с. 28].

Підвищення інноваційної активності сприятиме покращенню господарської діяльності та збільшенню оборотів і прибутку торговельних підприємств, дасть змогу досягти високого рівня конкурентоздатності вітчизняного виробництва та забезпечити якісне життя громадян.

Таким чином можна зробити висновки, що запровадження інноваційних технологій є досить важливим завданням для здійснення ефективного функціонування торговельних підприємств. Інноваційні процеси в торгівлі знаходяться на етапі інтенсивного розвитку, про що свідчить широкий спектр інноваційних технологій, які використовуються підприємствами торгівлі. Адже використання прогресивних технологій відкриває перед торговельними підприємствами нові можливості і перспективи для підвищення рентабельності, а також значно підвищує його імідж і ставлення покупців до підприємства.

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Корнілова І.М. Світові тенденції інноваційного розвитку при входженні в епоху інновацій / І.М. Корнілова // Экономика. – 2011. – № 1 (34). – С. 42–46.
3. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» / [відпов. за випуск І.В. Калачова]. – К.: Державний комітет статистики України, 2015. – 366 с.
4. Чичкало-Кондрацька І.Б. Удосконалення механізму забезпечення інноваційного розвитку торговельних підприємств/ І.Б. Чичкало-Кондрацька// Комунальне господарство міст. – 2012. – №104. – С. 25-31.
5. The Global Innovation Index 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2015>

Вовк Ю. А.,

Гончаренко О.О., к. е. н., доцент

Черкаський навчально-науковий інститут
ДВНЗ "Університет банківської справи"

ПОНЯТТЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ДЕРЖАВНИХ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

На сьогоднішній день функціонування підприємств неможливе без використання грошових коштів, та, якщо починати з меншого, то проблематичним є відсутність їх однозначного і влучного трактування.

Згідно законодавства України грошові кошти державних бюджетних установ включають готівку в касі, грошові кошти на рахунках у банках, грошові кошти на рахунках в органах Казначейства, інші кошти, короткострокові векселі одержані [1]. В НП(С)БО в державному секторі 101"Подання фінансової звітності" грошові кошти- це готівка, кошти на рахунках в органах Державного казначейства України, у банках та депозити до запитання. В Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті також надається визначення грошових коштів як грошових одиниць України, що виконують функцію засобу платежу та обліковуються на рахунках у банках. Згідно ст. 14 «Визначення понять» Податкового Кодексу України кошти –це гривня або іноземна валюта. У Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку для

державного сектору грошові кошти (cash) – це готівка в касі й депозити до запитання. Отже, фактично в нормативних документах України та світу відсутня дефініція «грошових коштів», натомість вказані їх складові. Такі формулювання є досить недосконалими і потребують доопрацювання.

В науковій літературі грошові кошти трактують по-різному. Так автори наукових праць і підручників Осадчук Н. І., Головка Т. В. і Єфіменко В. І. визначають грошові кошти найліквіднішими активами підприємства, які швидко можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань [2].

В. Д. Базилевич [3] і А. С. Бакаєв [4], при розгляді грошових коштів як елемента обліку, вдаються до макроекономічних поглядів і тлумачать грошові кошти як засоби, що знаходяться в народному господарстві в готівковій і безготівковій формах, виконуючи при цьому функції засобів обігу, платежу і накопичення. Таке визначення частково не стосується грошових коштів бюджетних установ: хоча вони і виступають засобом платежу і мірою вартості, оскільки асигнування бюджетній установі надаються для здійснення видатків передбачених кошторисом, проте вони не виконують функції накопичення [5].

Інша група авторів розглядає грошові кошти як грошові знаки національної і іноземної валюти, які є засобами платежу [6, 7]. Погоджуючись із працею Височан О. С., зауважимо, що нині це є недоцільним за відсутності виокремлення у складі грошових коштів електронних грошей як платіжного засобу та уточнення факту включення до категорії грошових коштів лише тих активів, які можуть бути використані для здійснення розрахунків в будь-який момент, з максимальним рівнем ліквідності [8].

Отже, спостерігається актуальність проблеми відсутності єдиного комплексного підходу щодо визначення поняття грошових коштів. Проведений аналіз літературних джерел дає можливість інтерпретувати грошові кошти бюджетних установ як активи у вигляді готівки, безготівкових, електронних коштів загального та спеціального фондів на рахунках установи, цінних паперів, грошових зобов'язань, фінансових активів, які виконують функції засобів обігу, платежу та міри вартості для здійснення своїх функціональних повноважень передбачених законодавством України.

1. Порядок бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ: офіц. текст : [затверджено наказом Міністерства фінансів України 02.04.2014 № 372, із змінами і доповненнями від 04.09.2015, підстава з0963-15]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0426-14/paran45#n45>;

2. Осадчук Н. І., к.е.н., Гарбар Ж. В. Грошові активи підприємства як об'єкт управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/osadchuk-n-i-k-e-n-garbar-zh-v-groshovi-aktivi-pidpriemstva-yak-obekt-upravlinnya/>;

3. Базилевич В. Д. Макроекономіка : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. — К. : Знання, 2008. — 368 с.;

4. Бакаєв А. С. Бухгалтерскиетермины и определения / А. С. Бакаєв. — М. : Бухгалтерскийучет, 2002. — 160 с.;

5. Цебень Р. Л. Особливості організації обліку грошових коштів сільських рад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Znphktei/2011_2/statti_2/ceben.htm;

6. Бабіч В.В. Фінансовий облік (облік активів) : навч. посіб. / В.В. Бабіч, С.В. Сагова. – К. : КНЕУ, 2006. – 282 с.;

7. Пушкар М.С. Фінансовий облік: підруч. / М.С. Пушкар. - Тернопіль: Карт-бланш, 2002. —628 с.;

8. Височан О.С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація /Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). – Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України, Київ, 2009.

Возняк О.Ю.

Білак О.С., к.е.н.

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах функціонування ринкової економіки, основу якої становить господарська діяльність з використанням різних форм власності, та механізму державного регулювання відносин у сфері економіки, зростає потреба до створення розвинутого ринку страхових послуг.

Для вдосконалення законодавчого поля держава та її органи повинні приділяти значну увагу формуванню нормативно-правової бази зі страхування. Ця база має визначати поведінку не тільки суб'єктів страхової діяльності, але й важливих інститутів її інфраструктури. Створення такої бази, чітке визначення прав і обов'язків кожного суб'єкта страхових відносин є обов'язковими умовами формування цивілізованого страхового ринку.

Аналіз сучасного стану, тенденцій і проблем розвитку вітчизняного страхового ринку свідчить про певні здобутки та численні недоліки, притаманні функціонуванню як окремих страхових компаній, так і всієї системи страхування.

Розвиток страхового ринку стримує дія наступних факторів: відсутність державної політики розвитку як економіки в цілому, так і програми розвитку ринків фінансових послуг, неузгодженість господарського і страхового законодавства, недосконалість податкового законодавства, нестабільність фінансового середовища господарюючих суб'єктів і населення, слабкість стимулів у розвитку страхування.

Державне регулювання страхової діяльності в Україні здійснюється на базі двох взаємопов'язаних і водночас найвпливовіших форм, а саме, правового забезпечення і здійснення нагляду за страховою діяльністю. Ці форми мають бути покладені у основу формування державного механізму регулювання страхової діяльності, який перебуває на етапі структурної адаптації до новостворюваного ринкового середовища. Правове забезпечення, з одного боку, встановлює необхідні державі «правила гри», а з іншого – передбачає сприятливі умови для розвитку страхової діяльності за пріоритетними напрямками. Державний нагляд за страховою діяльністю дає змогу реалізувати всі функції державного регулювання щодо найважливіших завдань розвитку страхової діяльності як на стадії запобігання системному ризику, коли банкрутство однієї страхової компанії може призвести до «ланцюгової реакції» усієї страхової системи, так і на стадії стимулювання ефективності страхової системи, тобто забезпечення надійного та прибуткового функціонування страхового сектору шляхом забезпечення

платоспроможності страховиків та підтримки раціональних масштабів конкуренції на страховому ринку України. Головною метою державного регулювання страхової діяльності в умовах перехідної економіки є підвищення ефективності страхового ринку та його впливу на економіку країни.

Для розв'язання завдань регулювання страхової діяльності у розпорядженні держави найбільш ефективними є методи прямого втручання. Комплекс прямих методів регулювання середовища функціонування страхового бізнесу включає нормативно-правове забезпечення страхової діяльності та застосовування щодо цього дій органів центральної виконавчої влади (ліцензійна політика, регулювання норм платоспроможності страховика).

Правове забезпечення страхування здійснюється шляхом прийняття актів законодавства та нормативних актів, що регулюють страхову діяльність як у цілому, так і за окремими її напрямками та питаннями.

Актуальність питання розвитку страхового ринку України обумовлює необхідність розробки державної політики ефективного розвитку страхування у поєднанні з загальнонаціональними економічними пріоритетами, яка б передбачала умови для:

подальшого розвитку та удосконалення законодавчої бази;

визначення основних напрямків формування механізму страхових послуг для забезпечення соціального захисту, зокрема: страхування майна, страхування відповідальності, страхування фінансових ризиків, а також методичне страхування, страхування життя від нещасних випадків на виробництві. Необхідно передбачити розширення переліку страхових послуг, інфраструктури, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, подальшу інтеграцію України в міжнародні структури.

Сьогодні Україна знаходиться на шляху інтеграції в ЄС, саме тому сфера надання страхових послуг в Україні повинна розвиватися за європейськими стандартами. За останні роки правові засади національного ринку страхування були значно вдосконалені. Так, суттєвим зрушенням у сфері наглядової політики названо вступ України до Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю (IAIS). Проте, страхування – це така сфера економічних відносин, що потребує вжиття чималих заходів у напрямі реформування, і це стосується не тільки власне законодавства, але й застосування його на практиці, створення необхідних рамкових організаційних структур та умов.

Отже, протягом останніх кількох років українські законодавці досягли певних успіхів у розвитку національної правової бази у галузі страхування. Це справедливо для значних елементів правової бази: як стосовно страхового нагляду, так і міжнародної співпраці у зазначеній сфері (особливо у напрямку відкриття українського страхового ринку), також і для сфери захисту прав споживачів.

Водночас, сфера страхування потребує невідкладних кроків у напрямку реформування у питаннях не тільки власне законодавства, але також його імплементації, виконання, а також створення в Україні необхідних рамкових організаційних умов та структур.

1. Литвин П. В. Фінансово-економічний механізм регулювання страхової діяльності в Україні / П. В. Литвин // Економіка та держава. – 2011. – №8. – С. 125-127
2. Онищенко Л. А. Недоліки державного управління ринком страхових послуг на прикладі фактів дефолту та банкрутства / Л. А. Онищенко // Економіка та держава. – 2011. – №2. – С. 142-144
3. Осадець С. Напрями модернізації страхової справи / С. Осадець // Страхова справа. – 2012. – №2. – С. 13-17
4. Приказюк Н. В. Державне регулювання страхового ринку України: тенденції та перспективи розвитку / Н. В. Приказюк // Фінанси України. – 2010. – №7. – С. 101-108
5. Фисун І. Державне регулювання складу та структури активів як засіб забезпечення фінансової стійкості страховиків / І. Фисун, Г. Ярова // Ринок цінних паперів України. – 2010. – №7. – С. 3-8
6. Шматко К. А. Страховий ринок України в сучасних умовах / К. А. Шматко, Н. В. Нестеренко // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. – 2012. – №2. – С. 35-38

Волосова М.

Харківський державний університет харчування та торгівлі

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

Виявлення специфіки та видових ознак інновацій є складовою ефективною системою формування конкурентних переваг і забезпечення конкурентоспроможності підприємств роздрібною торгівлі. Дослідження особливостей інновацій в торгівлі базуються на розумінні сутності інновацій та специфіки торговельної галузі.

В законі України «Про інноваційну діяльність» інновації – «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [1]. Нині широко дискутуються питання характеристик і змісту інновацій. Ми поділяємо визначення, за яким інновація є адаптованим до сучасних потреб зовнішнього середовища (здатним до подальшого «життя» і функціонування) кінцевим результатом наукових розробок зі створення принципово нових продуктів, методів, засобів, процесів, проектів, систем тощо в будь-якій сфері діяльності підприємства, впровадження та комерціалізація якого забезпечують йому надприбуток та монопольне положення на ринку протягом певного періоду часу [2]. Таке тлумачення суті інновацій є комплексним і характеризує цю категорію системно як процес і як результат.

Особливості торгівлі та тенденції їх розвитку зумовлюють специфіку інновацій в ній. На відміну від матеріального виробництва, де інновації спрямовані на виробництво нових (вдосконалених) товарів, об'єктом інновацій в торгівлі є послуги, які переважно пов'язані зі створенням нової послуги, зміненням властивостей існуючої або технології її надання. Її споживачі отримують нову (додаткову) цінність послуги, в той час, як в промисловості споживча цінність пов'язана з вигодою споживача, що очікується в результаті придбання та використання товару у співставленні з відповідними витратами [3].

Завдяки функціональному призначенню та місцю на завершальній стадії товарного обертання та ролі посередника торгівля бере участь в продажу інноваційної продукції, створеної в матеріальному виробництві. Тільки кінцевий продаж підтверджує доцільність інноваційної продукції (рішень) матеріального виробництва. Участь торгівлі в інноваційній діяльності виробників полягає і у підготовці замовлень на виготовлення інноваційних товарів за результатами вивчення попиту або власних торгових марок, у відносинах з постачальниками під час формування асортименту. Торговля опосередковано бере участь в інноваційній діяльності виробників чим поділяє з ними ризик виведення на ринок інноваційної продукції. Виробники, співпрацюючи з торгівлею в системі мерчандайзингу, цінових стимулюючих заходах, також беруть участь в її інноваційній діяльності, а іноді її ініціюють.

Реалізуючи інноваційну продукцію промисловості, торгівля: сприяє формуванню нових або розвитку існуючих потреб; формує свій асортимент та організовує обслуговування покупців за результатами вивчення попиту. Отже особливістю інновацій в торгівлі є їх клієнтоорієнтований характер, тобто участь споживачів у створенні та реалізації інновацій [4]. Ідея, пропозиція, проект, результат дослідження, поліпшення тощо, хоча і виступають як нові продукти, у чистому вигляді не є інновацією, і тільки втілюючись у виробках, послугах, технологіях, які сприймаються споживачами як нові, вони стають інноваціями [2, 5, 6].

Клієнтоорієнтований характер передбачає не тільки сприйняття споживачами нової, або додаткової цінності інноваційних товарів і послуг, а й активну участь у їх створенні. Такій участі сприяє безпосередній контакт зі споживачами у більшості торговельних форматів. Постійне спілкування з покупцями, результати їх опитувань та обстежень дозволяють виділити ідеї нових або модифікованих товарів і послуг, що відповідають потребам клієнтів. Суб'єктивні оцінки та сприйняття споживачами цінності спричиняють високий ризик впровадження інноваційних заходів, що також є специфікою інновацій в торгівлі.

Особливості торгівлі як виду діяльності, клієнтоорієнтований характер інновацій зумовлюють переважне застосування в цій сфері процесних, маркетингових та організаційних інноваційних заходів. Відповідно значна частина інноваційних рішень виникає не як результат науково-дослідних і конструкторських робіт, а як результат конкурентного аналізу та бенчмаркінгу [7].

Особливістю інновацій в торгівлі є невисока їх частка, що потребує інвестиційної підтримки. Торговля є тим видом економічної діяльності, які не отримують фінансової підтримки держави в сфері інновацій. Лише 0,2% загального обсягу інновацій в оптовій торгівлі фінансують місцеві органи влади [8]. В роздрібній торгівлі інновації фінансує приватний сектор. Значна частина інновацій в торгівлі є запозиченням закордонного досвіду [4]. Через те, що сфера діяльності та конкурентне середовище більшості підприємств галузі обмежується локальними ринками, значна кількість інновацій запозичується у суб'єктів господарювання інших локальних ринків.

Характерною рисою інновацій в торгівлі є також висока швидкість їх розповсюдження, що зумовлено: найбільш поширеними їх видами (процесні, маркетингові, організаційні); невисокою залежністю від НДДКР і капіталоемністю; значним обсягом запозичених інноваційних заходів. На відміну від мережевої торгівлі, в більшості підприємств застосування інновацій є безсистемним і стихійним.

Торгівля є неоднорідною за своїм складом і представлена на ринку різними формами з певною специфікою діяльності, яка зумовлює відповідні види інновацій. Це дає підстави розмежовувати інновації залежно від форм торгівлі.

Насиченість ринку, на якому функціонують певні підприємства торгівлі, повинна враховуватись під час визначення напрямів інноваційної діяльності. Так, на насиченому ринку головним чином застосовують інновації, спрямовані на стимулювання попиту споживачів та залучення їх до створення інновацій. Ненасичений ринок потребує впровадження інновацій в закупівельній політиці, а також переконливих стимулюючих заходів для їх застосування.

Особливостями інновації роздрібній торгівлі є залежність їх від функціональних стратегій та виду торговельних послуг.

Визначення особливостей інновацій в роздрібній торгівлі дозволяє координувати інноваційні та інші функціональні стратегії, а також більш ефективно управляти інноваційною діяльністю торговельних підприємств.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV з наступними змінами і доповненнями [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>

2. Чорна, М.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія / М.В. Чорна, С.В. Глухова. – Харків : ХДУХТ, 2012. – 210 с.

3. Апопій. В.В., Хом'як Ю.М. Сутність і типологія інновацій в торгівлі / Торговля, комерція, підприємництво : зб. наук. праць. – Львів : Львівська комерційна академія, 2011. – Вип. 12. – 144 с. – С. 5-9.

4. Федулова Л. І. Інновації, ініційовані споживачами: можливості залучення торговельних мереж / Вісник Нац. ун-ту «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» № 2 (17) 2014. – С. 46-63.

5. Друкер, П. Задачи менеджмента в XXI веке : пер. с англ. / П. Друкер. – М. : Вильямс, 2003. – 512 с.

6. Ламбен, Ж.-Ж. Менеджмент, ориентированный на рынок : пер. с англ. / Ж.-Ж. Ламбен. – СПб. : Питер, 2011. – 720 с.

7. Забляцька, Р.А. Інноваційний розвиток сфери послуг [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/.../2551/2260

8. Наукова та інноваційна діяльність України, 2015 рік. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Воянец М.В.

Научный руководитель – к.э.н., доцент О.В. Володько

Полесский государственный университет, г.Пинск

ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В ОСНОВНОЙ КАПИТАЛ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Создание современных высокотехнологических производств требует инвестирования в нашу экономику не только денежных средств, но и достижений науки и техники, ноу-хау, энергосберегающих и экологически направленных технологий. В связи с этим привлечение и эффективное использование различных источников финансирования для внедрения в производство новых, передовых

технологій остається одним из приоритетов государственной инвестиционной политики Республики Беларусь.

Основной капитал – это средства труда, участвующие в производстве многократно, при этом постепенно физически и морально изнашиваются, постепенно перенося свою стоимость на стоимость произведенной продукции [1, с.45].

Инвестиции в основной капитал – средства, направляемые на модернизацию или увеличение основных фондов.

Анализ инвестиций в основной капитал изучает количественные и качественные явления и процессы, связанные с осуществлением инвестиционной деятельности, направленной на приобретение, воспроизводство и создание основных средств.

На рисунке 1 изображена динамика инвестиций в основной капитал Республики Беларусь за 2010-2015 гг.

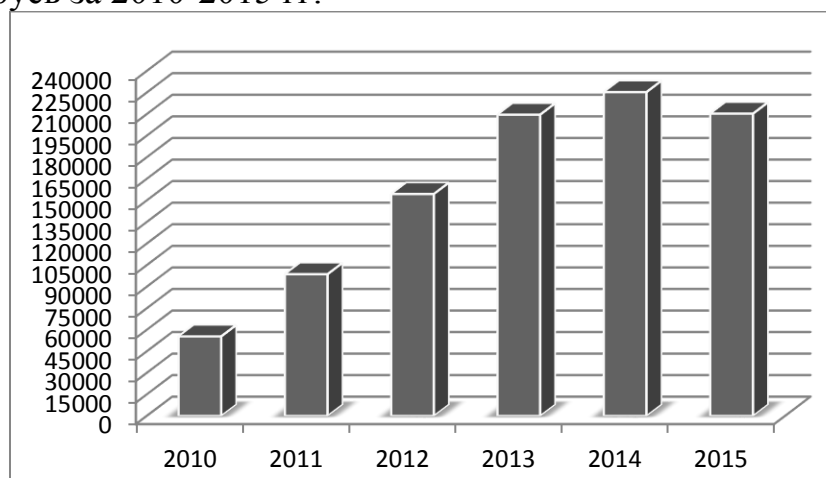

Рис. 1 – Динамика инвестиций в основной капитал Республики Беларусь за 2010-2015 гг., млрд.руб. Источник:[2].

Исходя из этого, можно сделать вывод, что за период 2010-2014 гг. объём инвестиций в основной капитал увеличивался в среднем на 45% по сравнению с предыдущим годом. Однако за период в 2015 году объём инвестиций в основной капитал Республики Беларусь снизился на 7,3% по сравнению с 2014 годом. Основной причиной уменьшения объёма инвестиций в основной капитал эксперты называют ухудшение экономической ситуации в России (введение санкций), на долю которой приходится значительная часть белорусского экспорта.

В связи с этим следует обратить внимание на некоторые проблемы инвестиционной политики Республики Беларусь, которые при их несвоевременном решении могут отрицательно повлиять на развитие инвестиционного процесса:

1. Сохранение уровня износа основных фондов, особенно их активной части, несмотря на достигнутые высокие темпы роста и улучшение технологической структуры инвестиций.

2. Нормы амортизации для большинства видов оборудования, используемых на белорусских предприятиях, занижены и уже не могут служить в качестве полноценного источника финансирования.

3. Снижение затрат на приобретение машин, оборудования, транспортных средств при росте объемов строительно-монтажных работ. Удельный вес затрат на строительно-монтажные работы (62,9%) значительно превышает величину средств, направляемых на приобретение машин, оборудования, транспортных средств (27,1%).

4. Малая доля иностранных инвестиций в основной капитал страны.

5. Недостаточность инвестиций в основной капитал отдельных отраслей экономики. Инвесторы предпочитают только наиболее перспективные, привлекательные и доходные отрасли.

6. Недостаточная поддержка государства в финансировании основного капитала Республики Беларусь. На государственное финансирование приходится менее 10% от общего объема инвестиций в основной капитал [3, с.14].

В целях устранения негативных тенденций в инвестировании основного капитала предлагается осуществлять следующие мероприятия:

– модернизация основных средств производства, внедрение современных управленческих и производственных технологий;

– для совершенствования технологической структуры инвестиций в основной капитал целесообразно ориентироваться на показатель затрат на приобретение машин, оборудования и транспортных средств без учета вложений инвестиций в жилищное строительство, социальную и финансовую сферы;

– принятие законодательных актов и других дополнительных законов, которые могли бы способствовать привлечению иностранных вложений в основной капитал Республики Беларусь;

– снижение процентных ставок по кредитам для предприятия (в том числе по лизинговому кредиту).

Таким образом, при проведении вышеуказанных мероприятий по стимулированию и активизации инвестирования в основной капитал предприятий нашего государства, можно добиться положительных результатов для простого и расширенного воспроизводства, самостоятельного выхода в новую технологическую основу, структурных преобразований и максимизации прибыли.

1. Тютюкина Е.Б. Финансы организаций (предприятий) / Е.Б. Тютюкина; – Москва: Дашков и К, 2014. – 544 с.

2. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Инвестиции в основной капитал. – Минск, 2016. – Режим доступа: <http://www.belstat.gov.by>. – Дата доступа: 25.10.2016.

3. Проблемы экономики Беларуси и пути их решения: науч. аналит. доклад / НАН Беларуси, Ин-т экономки. – Минск, 2015. – 57 с.

Гмиря В.П., к.е.н., доцент кафедри банківської справи

Черкаського навчально-наукового інституту

Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Аграрний сектор економіки України в сучасних умовах, на жаль, не є стабільним та ефективним щодо господарювання. Хронічний брак фінансових ресурсів в агросекторі, передусім обігових коштів у період проведення посівної

компанії, суттєве зниження оптових цін на продукцію аграрних виробників поряд з ростом роздрібних цін на аграрну продукцію зумовлює занепад галузі. Однією з актуальних проблем аграріїв є подолання перешкод щодо їх забезпечення кредитними ресурсами.

Стабілізація аграрного виробництва в Україні можлива за рахунок використання системи прямих і непрямих важелів державного впливу, серед яких достатньо виділити: регулювання цін і доходів, бюджетне фінансування, кредитування, оподаткування, стабілізація ринку сільськогосподарської продукції тощо. Враховуючи дані важелі, практично всі західні країни у відносинах аграрного сектору з іншими галузями, у питаннях експорту й імпорту сільськогосподарської сировини дотримуються принципу аграрного протекціонізму. Більше того, успіхи сільського господарства країн Західної Європи, США, Канади, Японії, Китаю зобов'язані не стільки розвитку ринкових відносин у цих країнах, скільки обмеженню дій ринкових механізмів саморегулювання з використанням зовнішніх важелів впливу. Це державна підтримка сільського господарства через дотації, ціни, квоти, кредитну й податкову політику тощо.[1]

В Україні така послідовна державна політика визначила аграрний сектор одним із ключових секторів економіки, де:

- сформовано близько 24% випуску продукції та 18% ВВП країни;
- продукція АПК становить 38,2% товарного експорту (у 2015 році це 14,6 млрд дол. США – з I по IV групу УКТЗЕД), при цьому на країни Азії припадає 47,2% експорту вітчизняної агропромислової продукції, ЄС – 27,9%;
- з виробництва зернових культур та соняшникової олії Україна сьогодні входить у сімку світових лідерів;
- сільське господарство є найбільш стабільно працюючим сектором економіки. Так, сільськогосподарське виробництво в останні 10 років переважно демонструвало позитивну щорічну динаміку за виключенням деяких років, коли переважали негативні фактори впливу природно-кліматичних умов. [2]

З бюджету на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів суми практично не збільшені (законом про бюджет на 2016 рік передбачено на даний захід 300 млн грн, у 2015 році фактичне бюджетне фінансування за цим напрямком становило 290,6 млн грн).

Водночас, у 2016 році переглянуто у бік збільшення ставки єдиного податку з сільськогосподарських товаровиробників, що додатково збільшує податкове навантаження на агробізнес та погіршує умови його функціонування. [2]

Обсяг державної підтримки в Україні поряд з розвиненими країнами знаходиться на низькому рівні. Високий показник надання державної підтримки (субсидій) аграрному сектору у європейських країнах дозволяє сформувати вищий рівень конкурентоспроможності європейської аграрної продукції, порівняно з вітчизняною. В країнах ЄС діє єдина сільськогосподарська політика, загальний обсяг підтримки аграрного сектора в країнах Європейського Союзу в 2013-2014 роках склав майже 60 млрд євро щорічно, а це близько 525 євро/га або 20% від валової продукції сільського господарства. Залежно від країни державна

підтримка галузі коливається, зокрема, у Нідерландах та Бельгії – близько 500 євро/га, Польщі - 345 євро/га, в той час як в Україні даний показник балансує в межах 10-20 євро/га (з урахуванням коштів, що залишались в рамках дії спеціального режиму з ПДВ).

Високі ризики галузі та відсутність ліквідної застави спричинюють високі відсоткові ставки за кредитними ресурсами. Переважно для аграрних виробників вони є вищими ринкових. У цілому ставки за кредитами для сільськогосподарських підприємств коливаються в різних банківських установах, хоча рідко зустрічаються найвищі і найнижчі їх значення. Тобто існує певне, чітко виражене, домінування одного рівня процентних ставок всіма працюючими банківськими установами [3].

Капітал банківської системи відіграє ключову роль у фінансуванні діяльності суб'єктів аграрного сектору економіки. Частка коштів банківського сектору України в основному капіталі аграрного сектору займає лише 25% у порівнянні з часткою банківських кредитів західних країн, де їх розмір досягає 50%. До країн з найбільш високою питомою вагою позикових коштів в основному капіталі сільського господарства належать Англія, ФРН, Франція, Італія, Австрія і скандинавські країни.

Загальний обсяг капітальних інвестицій, освоєних у агропродовольчих секторах економіки за перше півріччя 2016 року, досяг рекордного темпу приросту - 58,6%. У першому півріччі загальний обсяг капіталовкладень в аграрні сектори економіки становить 24,1 млрд грн. Це на 8,9 млрд грн перевищило показник відповідного періоду минулого року. За оцінками науковців, понад 96% цих інвестицій були спрямовані у сільське господарство. При цьому у харчовій промисловості всі капіталовкладення були здійснені за рахунок внутрішніх джерел фінансування, тоді як іноземні інвестиції дещо зменшилися. [4]

Проблеми банківського кредитування інвестиційних проектів в аграрному секторі були завжди. Все це було пов'язано зі специфікою галузі, яка породжує підвищену ризиковість комерційної діяльності, що в свою чергу зумовлює дорожчу вартість кредитів. При цьому на стан банківського кредитування впливають основні інструменти державного регулювання, і від їх впливу залежить спосіб дії ринкового механізму та забезпечуються умови діяльності всіх суб'єктів аграрного сектора.

Один і той же інструмент державного регулювання банківського кредитування інвестиційних проектів аграрного сектора може реалізовуватися за допомогою різних методів, тому при виборі ефективного методу економісти повинні вибрати оптимальне їх поєднання. Відповідно і застосування ефективного методу визначається характером відносин, які виникають між відповідними суб'єктами господарювання, банківськими установами, інвесторами та державою; специфікою об'єктів регулювання та відповідною компетенцією суб'єкта регулюючої діяльності щодо розвитку аграрного сектору, ну і звичайно, важливістю регульованого питання щодо банківського кредитування інвестиційних проектів аграрного сектору в Україні.

1. Майстро С.В. Сутність та напрями державного регулювання аграрного ринку в зарубіжних країнах/С.В.Майстро// Електронний ресурс: Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/06-MAYSTRO.pdf>
2. Данилишин Б. Нова державна підтримка агропромислового комплексу – шлях в нікуди/Б.Данилишин//Електронний ресурс: Режим доступу: http://lb.ua/economics/2016/04/07/332278_nova_derzhavna_pidtrimka.html
3. Вдовенко Л.О. Стан банківського кредитування аграрних підприємств / Л. О. Вдовенко // Збірник наукових праць ВНАУ. — 2012. — №3. — С. 3—7.
4. Інвестиції в АПК України побили рекорди [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://agropolit.com/news/2438-investitsiyi-v-apk-ukrayini-pobili-rekord>

Головацька Г.В.

Науковий керівник – к. е. н., доц. Галушка Є.О

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Для задоволення суспільних потреб і забезпечення розвитку й функціонування стратегічних галузей виробничої та невиробничої сфери держава здійснює закупівлю товарів, робіт і послуг. Ці закупівлі ще називають державними або публічними. Їх обсяг в Україні щороку складає близько 13%ВВП (в 2015 році ця сума склалаблизько 257 млрд. грн, що еквівалентно більш ніж 10 млрд. дол. США)[2].

Виходячи з того, що головним джерелом для здійснення закупівель є кошти державного та місцевих бюджетів, то цей процес постійно привертає публічну увагу як потенційнеджерелодля невинуватених розтрат коштів платників податків та корупції. Зпочатком процесу фінансової децентралізації, коли місцеві органи влади починають розпоряджатисязначно більшими обсягами коштів для закупівель, проводити більше торгів, проблема почала набирати ще більших масштабів і перетворюватися в корупційно небезпечну.

З метою зниження корупції, досягнення максимальної ефективності та економії бюджетних коштів в Україні розпочато процес реформування системи державних закупівель, а саме - перехід від суто паперових процедур, визначених нормами багатьохзаконодавчих актів, до електронної системи здійснення закупівель через платформу ProZorro.

Виклад основного матеріалу.Електроннасистемазакупівель - інформаційно - телекомунікаційна система, що забезпечує проведення процедур закупівель, створення, розміщення, оприлюднення та обмін інформацією і документами в електронному вигляді, до складу якої входять веб-портал Уповноваженого органу (тобто системаProzorro), авторизовані електронні майданчики (сайти в Інтернеті) між якими забезпечено автоматичний обмін інформацією та документами [1].

Спочатку система працювала в рамках пілотного режиму.Вартість допорогових закупівель мала бути меншою200 тис. грн.для товарів і послуг; 1,5 млн. грн. - для виконаних робіт, а якщо ж замовник (орган влади, державне чи комунальне підприємство) здійснює діяльність в окремих сферах

господарювання, то вартість предмета закупівлі має бути: меншою 1 млн. грн. - для товарів і послуг; 5 млн. грн. - для робіт [3]. За рік функціонування в Prozorroсума економії склала більшемільярда гривень. Витрати ж на її запровадження склали менше 26 млн. грн. [4].

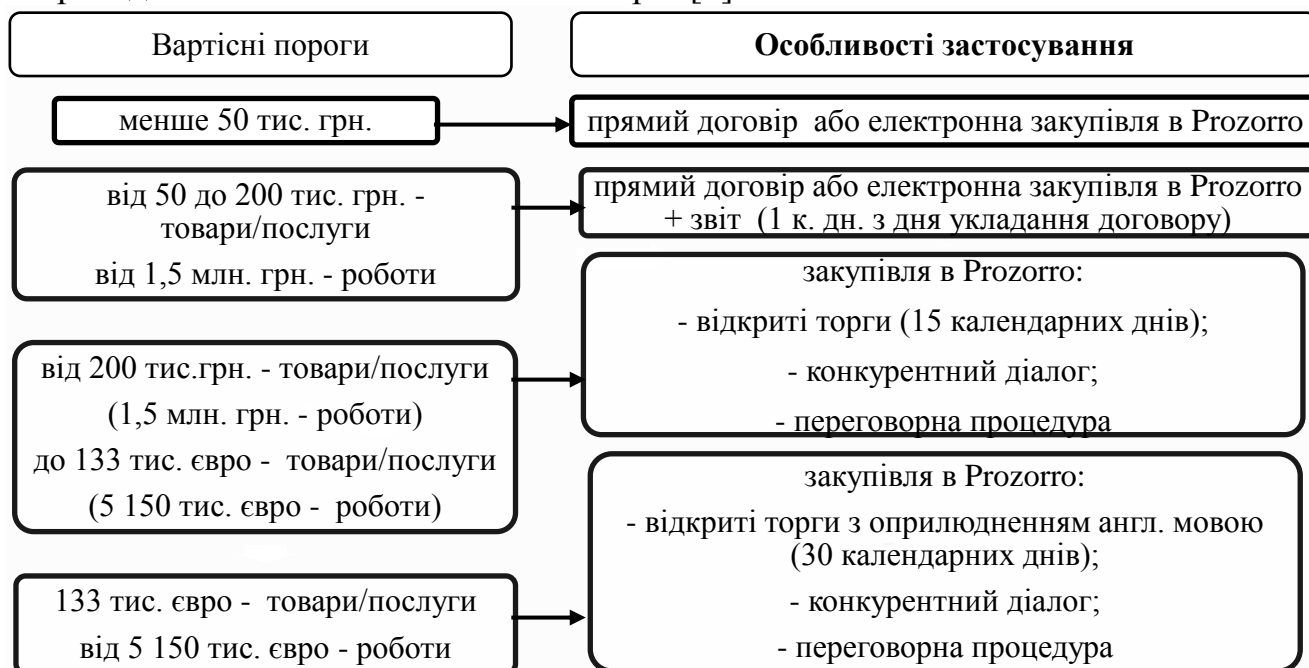

Рис. 1. Вартісні пороги та особливості їх застосування в ProZorro

З 1 квітня 2016 року система ProZorro перестала бути пілотною для центральних органів виконавчої влади та монополістів, а з 1 серпня - для інших державних замовників. Використання системи стало можливим навіть для закупівель вартістю від 5 тис. грн. Проте існують певні особливості здійснення закупівель в ProZorro, зважаючи на певні вартісні пороги (рис. 1) [1].

Вважаємо доцільним провести аналіз основних досягнень від запровадження системи електронних закупівель (табл. 1).

Таблиця 1
Основні досягнення публічних закупівель в Україні через систему ProZorro за квітень – жовтень 2016 року*

Показник \ Місяць	04	05	06	07	08	09	10
Кількість процедур (тис.)	13,73	16,28	19,96	22,92	33,11	50,80	55,69
Кількість організаторів (тис.)	2,41	2,84	3,42	3,75	6,07	8,73	9,72
Кількість учасників (тис.)	5,74	6,91	8,51	9,83	14,47	20,36	20,06
Очікувана вартість (млрд. грн.)	2,51	15,80	9,26	15,95	15,93	28,33	45,49
Економія (млн. грн.)	271,3	273,72	510,76	955,92	1,300	946,06	718,29

* Складено автором на основі [5]

З даних таблиці спостерігається помітне збільшення показників всіх значень. Так, кількість здійснених та проведених процедур (тендерів) зросла з 13,73 тис. в квітні до 55,69 тис. в жовтні. Кількість організаторів теж зросла в 4,03 разудо 9,72 тисячі. Кількість учасників зросла до жовтня на 14,32 тисячі. Результати вказують на те, що довіра бізнесу до держави і процесу закупівель

збільшилася. Це в свою чергу привело до істотної економії бюджетних коштів на суму 4,98 млрд. грн., що сягнуло майже 4% від запланованої вартості.

Для досягнення ще більшої економії та подолання зловживань і корупції у сфері публічних закупівель до платформи ProZorro підключено пошуково-аналітичну систему «007», в якій реалізовано кілька модулів. Перший (пошуковий) - забезпечує пошук по транзакціям Державної казначейської служби України і дозволяє побачити фінансові операції розпорядників бюджетних коштів в розрізі областей, міст, районів як окремими установами або об'єктами. Другий модуль (моніторинговий) дозволяє моніторити наповнення бази відкритих даних за публічними фінансами. Це інформація про те, наскільки детально розпорядники бюджетних коштів розкривають свою звітність. Третій модуль - аналітичний. Зіставляючи дані з різних джерел (про загальний обсяг угод з використанням бюджетних коштів, про чисельність населення, про чисельність розпорядників бюджетних коштів тощо) кожен зацікавлений може дізнатися про процеси в сфері публічних фінансів країни [6].

Висновки. Реформування системи державних закупівель стало нагальною потребою часу і необхідністю для України. Звичайно, не все відбувається швидко, проте варто відзначити рух у правильному напрямку - до прозорих та ефективних державних закупівель, що мають прямий вплив на досягнення економії бюджетних коштів.

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII [Електронний ресурс]. - Редакція від 04.06.2016. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/92219?test=XNLMf5x.qwJgEqwZiriz27FHI4lss80msh8Ie61>.
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Реформа державних закупівель. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=38c083f3-2571-466a-95833b43c2804ad9&title=ReformaDerzhavnikhZakupivel>.
3. Допорові закупівлі: як провести в електронній системі закупівель. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.gbb.com.ua/article/290-qqq-16-m7-05-07-2016-doporogov-zakupvl-yak-provesti-v-elektronny-sistem-zakupvel>.
4. Мультимедійна платформа іномовлення України. «Укрінформ»: Судний день реформи закупівель: корупція почала наступ на систему ProZorro [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrinform.ua/rubric-politycs/2099710-sudnij-den-reformi-zakupivel-korupcia-pocala-nastup-na-sistemu-prozorro.html>.
5. ProZorro. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://bi.prozorro.org/sense/app/fba3f2f2-cf55-40a0-a79f>.
6. Аналітична система «007» дозволяє українцям видіти, на що государство тратит бюджетные деньги. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ain.ua/2016/06/08/653294>.

**Пузик Ю.Г.,
Головка А.А.**

Брестский государственный технический университет

ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Государство проводит научную и научно-техническую политику для решения ключевых проблем социально-экономического, духовного и культурного

развития, определяя приоритеты в развитии науки и меры по стимулированию научной и инновационной сферы.

Перевод Республики Беларусь на инновационный путь развития является одной из приоритетных задач социально-экономического развития страны. При этом главными признаются интеллектуальные и информационные ресурсы, а важнейшим фактором роста эффективности и конкурентоспособности экономики является научная, научно-техническая и инновационная деятельность [1].

Целью инновационного развития национальной экономики Республики Беларусь является формирование новой технологической базы, обеспечивающей высокий уровень конкурентоспособности национальной экономики Республики Беларусь на внешних рынках.

В XXI веке Республика Беларусь стремится занять подобающее ей место в мировом сообществе, обеспечить гражданам стабильность, уверенность в завтрашнем дне, а так же в долгосрочной перспективе. Залог успешного развития – выработка и последовательное проведение такого политического курса, который в наибольшей степени учитывал бы национальные интересы государства. В основе любых принимаемых решений должно лежать четкое и ясное видение стратегии развития страны.

В последние 15 лет в Беларуси достаточно четко определена стратегия национальной политики в отношении науки и инноваций как важнейших факторов социально-экономического развития.

Достижения белорусских ученых в различных областях фундаментальной и прикладной науки признаны мировым сообществом. За относительно небольшой промежуток времени стране удалось создать дееспособную национальную инновационную систему. Развивается нормативно-правовая база инновационной деятельности.

Несомненным достижением можно считать запуск 22 июля 2012 года белорусского спутника дистанционного зондирования Земли. Рабочая орбита космического аппарата составляет 500-520 км [2].

Устройство вместе с четырьмя другими спутниками было выведено на орбиту ракетой-носителем «Союз-ФГ», стартовавшей с космодрома Байконур в Казахстане. Белорусский космический аппарат маневренный и может оперативно перестраиваться на орбите, чтобы вести съемку под нужным углом. Целевая аппаратура на спутнике белорусская, она изготовлена ОАО «Пеленг» - ведущим проектно-конструкторским предприятием Беларуси в области оптико-электронного приборостроения. Вес спутника составляет более 400 кг, разрешение в панхроматическом диапазоне - около двух метров. Аппарат будет работать в тандеме с российским спутником «Канопус-В» [2].

С помощью собственного спутника Беларусь планирует не только покрыть внутренние потребности в космических снимках, но и продавать их другим странам. Интерес к белорусской космической информации уже проявили ряд государств. Также компания Google готова рассмотреть возможность использования снимков, полученных с белорусского спутника.

Ученые Национального центра физики частиц и высоких энергий Белорусского государственного университета принимали участие в экспериментах на Большом адронном коллайдере в Европейской организации ядерных исследований (CERN), расположенной на границе Швейцарии и Франции. Они контролировали работу одного из детекторов коллайдера - CMS (Компактного мюонного соленоида) [3].

Сотрудники Института физики Б.И.Степанова Национальной академии наук Беларуси разработали лазеры нового поколения. Речь идет о новейшем направлении в современной лазерной физике. Это действительно новые лазерные излучатели по габаритам, массе, энергосбережению. Сфера применения новинок достаточно широка - от медицины до промышленности. Они более безопасны для глаз по сравнению с традиционными. Новые лазеры значительно меньше и функциональнее. Новые разработки белорусских физиков уже высоко востребованы за рубежом.

В Институте физики Б.И.Степанова НАН Беларуси разработали прибор для бесконтактной экспрессной оптической диагностики раковых опухолей. Применение новинки в медицине поможет сократить не только время, но экономические затраты на проведение диагностики онкологических заболеваний. Инновацию можно будет использовать при мониторинге и локализации раковых опухолей непосредственно во время хирургических операций. Институт сотрудничает с научными центрами и компаниями Индии, Китая, Саудовской Аравии, ЮАР, Италии, Германии, Франции, Польши, России и других стран [4].

Сотрудники Института физико-органической химии НАН разработали серию оригинальных препаратов на основе аминокислот и их модифицированных производных. Ими созданы и внедрены в производство новые технологии получения лекарств различного терапевтического действия, в том числе средство для лечения сердечно-сосудистых заболеваний «Аспаркам», радиопротекторный препарат «Таурин», иммунокорректор «Лейцин», антиалкогольные препараты «Тетурам» и «Глиан». В стадии разработки находятся противоопухолевые, противоанемические, антинаркотические и другие средства.

В Институте генетики и цитологии НАН Беларуси открылся уникальный Центр ДНК-биотехнологий. Новая структура позволит более эффективно внедрять достижения генетики и геномики в здравоохранение, сельское хозяйство, спорт и охрану окружающей среды в Беларуси. Специалисты этого же института приступили к созданию современного полигона для испытания трансгенных растений. Здесь будут выращивать и проводить первые испытания трансгенных сортов сельскохозяйственных растений, в том числе картофеля.

Ученые Объединенного института проблем информатики НАН Беларуси разработали суперкомпьютер «СКИФ-ГРИД» на базе 12-ядерных процессоров AMD Opteron и графических процессоров-ускорителей. Это самая производительная конфигурация в семействе белорусских моделей суперкомпьютеров «СКИФ» кластера «СКИФ-ГРИД». Пиковая производительность данного кластера без учета ускорения с помощью

графических процессоров составляет 8 терафлопс (1 терафлопс = 1 триллиону операций в секунду) [4].

В целях создания благоприятных условий для повышения конкурентоспособности отраслей экономики Республики Беларусь, основанных на новых и высоких технологиях, совершенствования условий для проведения разработок современных технологий и увеличения их экспорта, привлечения в эту сферу отечественных и иностранных инвестиций в Беларуси был создан Парк высоких технологий (ПВТ).

Первые компании-резиденты были зарегистрированы в Парке в июне 2006 года. В ПВТ создана уникальная благоприятная среда для развития бизнеса в области информационных технологий, в которой беспрецедентные налоговые льготы сочетаются с наличием хорошо подготовленных специалистов для ИТ-отрасли.

Белорусские специалисты участвуют в ИТ-проектах любой сложности, начиная с системного анализа, консалтинга, подбора аппаратных средств и заканчивая конструированием и разработкой сложных систем.

Потребителями белорусского программного обеспечения, созданного резидентами ПВТ, являются известные мировые корпорации, такие как Microsoft, HP, Coca-Cola, Colgate-Palmolive, Google, Toyota, Citibank, MTV, Expedia, Reuters, Samsung, НТС, Mitsubishi, British Petroleum, British Telecom, Лондонская фондовая биржа, Всемирный банк и другие.

В 2011 году шесть компаний-резидентов ПВТ вошли в сотню лучших мировых поставщиков ИТ-услуг по данным одного из крупнейших ИТ-изданий «Global Services», публикующего ежегодный список ведущих провайдеров услуг ИТ-аутсорсинга и аутсорсинга бизнес-процессов [5].

Имеющиеся в настоящее время в стране научно-технические ресурсы – накопленные знания, научные кадры, материально-техническая база и система финансового обеспечения науки – оцениваются как достаточные стартовые условия для дальнейшего развития, которые существенно зависят от инновационной активности производственной сферы – основного потребителя результатов исследований и разработок. Наука Беларуси остается важным фактором становления экономики страны в условиях переходного периода. С ее непосредственным участием достигается развитие наукоемких отраслей промышленности, наращивание экспортных возможностей отдельных отраслей и производств, рост качества продукции, научное обеспечение сельского хозяйства, здравоохранения, экологии.

Правительством Республики Беларусь уделяется особое внимание созданию эффективного механизма правового регулирования научно-технической и инновационной деятельности, в котором особое место должны занимать правовые инструменты государственного стимулирования и поддержки научной и инновационной деятельности.

Учитывая, что государство не только декларирует необходимость разработки новых технологий, но и непосредственно участвует в организации процесса их разработки и внедрения, жизненно необходимым становится

построение эффективного механизма правового регулирования всех аспектов инновационного процесса: от финансирования, проведения научных исследований и разработок до реализации инновационной продукции на внутреннем и внешнем рынках.

Республика Беларусь находится на том этапе развития, когда должны приниматься исключительно важные научно обоснованные государственные решения, обеспечивающие развитие новейших научных, научно-технических и технологических направлений, имеющих приоритетное значение и определяющих повышение уровня и качества жизни населения.

Научно-инновационная сфера Республики Беларусь должна стать важнейшим источником экономического роста. Переход страны на инновационный путь развития должен сопровождаться пересмотром ряда положений в нормативно-правовой базе, регламентирующей деятельность в научно-инновационной и научно-производственной сферах.

В условиях глобализации, перехода к экономике, основанной на знании, только концентрация сил и средств на самых главных, приоритетных направлениях научной, научно-технической и инновационной деятельности позволит обеспечить науке новое место в обществе, будет способствовать укреплению позиций Республики Беларусь на мировом рынке и росту ее авторитета в мировом сообществе.

1. Экономика и управление инновациями: учеб. пособие / В. И. Кудашов. - Минск: ИВЦ Минфина, 2015. – 272 с.
2. Булыгин, О. В. Анализ реализуемости инновационных проектов по созданию наукоемкой продукции: алгоритмы и инструменты / О. В. Булыгин // Прикладная информатика. - 2016. - № 4. - С. 87-102.
3. Дроздова, Е. А. Исследование инновационного развития стран БРИКС на основе финансирования инвестиций в НИОКР / Е. А. Дроздова // Инновации. - 2016. - № 6.
4. Альгин, Владимир Борисович. Технически сложные изделия: исследования, разработка, стандартизация, охрана прав. Часть 3, Научное и организационное обеспечение инноваций / В. Б. Альгин // Механика машин, механизмов и материалов. - 2016.
5. Касперович, Ольга Николаевна. Будущее за новаторами / О. Касперович // Беларуская думка. - 2016.

Гончар В. И.,

Плисюк А. Н

Научный руководитель – старший преподаватель Новик Т.В.,
Полесский государственный университет

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЛИЗИНГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Термин «лизинг» происходит от английского слова «to lease», что означает «брать в аренду», «нанимать». В настоящее время лизинг характеризуется сложным экономическим содержанием, которое включает понятия финансирования, кредита, аренды и инвестиций.

Лизинг – это вид предпринимательской деятельности, направленной на инвестирование временно свободных или привлеченных финансовых средств, когда по договору финансовой аренды (лизинга) арендодатель (лизингодатель) обязуется приобрести в собственность указанное арендатором (лизингополучателем) имущество у определенного продавца и предоставить это имущество арендатору за плату во временное владение для предпринимательских целей [1].

Успешному развитию лизинга в Республике Беларусь препятствует ряд проблем, которые предстоит решить:

1) несовершенство действующего законодательства, в первую очередь в области валютного, таможенного регулирования, налогообложения лизинговых сделок.

Проблемы валютного регулирования непосредственно связаны с трудностями осуществления внешних сделок лизинга из-за сложностей, возникающих при конвертации рублевых кредитов для оплаты объектов лизинга, получаемых от зарубежных поставщиков, отечественными лизингодателями-резидентами. Так как изменение в ситуации с конвертацией валюты внутри республики видится достаточно проблематичным, то имеются предложения по внесению изменений в порядок расчетов между резидентами и в порядок обязательной продажи валюты. Так как финансовый лизинг достаточно близок по своей сути к кредитованию, необходимо разрешить оплату лизинговых платежей в валюте от резидента при импортном лизинге с правом сублизинга и валютным кредитованием лизинговых сделок с импортируемым оборудованием.

В вопросе налогообложения, большое опасение вызывает позиция фискальных органов по поводу взимания налогов с лизингодателей-нерезидентов, а так как удержать эту сумму непосредственно с иностранной лизинговой компании не представляется возможным, то ее обязаны вносить отечественные лизингополучатели, что резко уменьшает привлекательность импортного лизинга из-за увеличения себестоимости. Поэтому весьма позитивным для отечественных лизингополучателей стало бы отмена налога на доходы иностранных юридических лиц.

Проблемой, с которой сталкиваются банки-лизингодатели в области таможенного регулирования лизинговой сделки, является следующая. При эксплуатации объектов лизинга, приобретенных у нерезидентов Республики Беларусь, возникает необходимость замены частей оборудования по гарантии продавца. В связи с этим при их поставке на территорию Республики Беларусь их нужно растаможивать. Требования Таможенного комитета Республики Беларусь таковы, что этим грузом должна заниматься сторона — держатель контракта, то есть банк, несмотря на то, что в контрактах на поставку и в договорах финансового лизинга банком предоставлено право арендатору предъявлять претензии по количеству и качеству груза непосредственно продавцу (без участия банка). Поскольку данный вопрос носит циклический характер, банку неэффективно заниматься дополнительно растаможиванием частей оборудования, так как это требует значительных трудовых и временных затрат и не относится к

основным видам деятельности банков. В связи с этим необходимо внести изменения в законодательную базу Республики Беларусь в части предоставления прав арендаторам самостоятельно проводить операции по растаможиванию объектов лизинга и комплектующих частей к ним.

2) недостаточность финансового, в том числе валютного потенциала.

Основной проблемой осуществления масштабной лизинговой деятельности в банках является практически полное отсутствие в современных условиях в банковской сфере так называемых «длинных денег». Кредитные ресурсы банков формируются главным образом за счет краткосрочных депозитов населения, что может быть расценено как важнейшее неблагоприятное внешнее условие развития лизинга [2].

Одним из путей решения проблемы финансирования лизинга могло бы стать привлечение зарубежных инвесторов. Кроме того, дополнительным источником финансирования лизинговой деятельности банков могло бы быть высвобождение финансовых ресурсов за счет льготирования прибыли от осуществления лизинговых операций, а именно, предлагается освобождение банков-лизингодателей от уплаты налога на прибыль, полученную ими от реализации договоров финансового лизинга со сроком действия не менее 3 лет или в конкретные объекты лизинга со сроком действия от одного года до трех.

3) неразвитость связей со страховыми компаниями (в Республике Беларусь практически отсутствует рынок перестраховочных услуг). В случае наступления неплатежеспособности лизингополучателя возврат долга по лизингу возможен при реализации банком права собственности на объект лизинга. Но в данной ситуации банк сталкивается с проблемой, кому реализовать или передать в лизинг этот объект. Поиск нужного лизингополучателя или покупателя может занять достаточно времени, в течение которого банк будет нести убытки из-за недополучения дохода. Минимизировать данные издержки смогла бы система страхования за счет страхования рисков наступления данных неблагоприятных событий, что позволило бы банку более часто отдавать предпочтение лизингу при решении вопроса о способе кредитования клиента;

4) отсутствие системы информационного обеспечения лизинга, которая предоставляла бы информацию о предложениях лизингодателей, их услуг, о его достоинствах;

Несмотря на наличие множества проблем в практике белорусского лизинга, все же он развивается, растут объемы заключаемых сделок, расширяется их география. Однако развитие лизинга в Республике Беларусь сдерживает, прежде всего, высокая стоимость кредитных ресурсов. Сложное финансовое положение белорусских предприятий снижает количество потенциальных лизингополучателей, способных эффективно использовать технику и рассчитываться по лизинговым платежам. Ограничивает количество клиентов на лизинговые отсутствие развитой страховой инфраструктуры (страхование валютных и финансовых рисков, экспортных кредитов, имущества, перестрахование и т. д.). К общим причинам, сдерживающим развитие лизинга в Республике Беларусь, также относятся: слабая осведомленность субъектов предпринимательской деятельности о преимуществах лизинга, недостаток специалистов, владеющих всеми тонкостями проведения лизинговых операций,

неразвитость вторичных рынков оборудования, объективные трудности при прогнозировании лизингового процента, лизинговой премии и др [3].

Таким образом, разработаем следующие рекомендации для решения проблем развития лизинга в Республике Беларусь:

1) льготирование прибыли от осуществления лизинговых операций, что станет дополнительным источником финансирования лизинговой деятельности банков;

2) разрешение лизингополучателям самостоятельно проводить операции по растаможиванию объектов лизинга и комплектующих частей к ним;

3) отмена минимального срока финансового лизинга и расширение разновидности лизинга;

4) отмена обязательной 30% продажи валюты лизингодателями, осуществляющими импортный лизинг, в пределах сумм, необходимых для погашения валютных кредитов и уплаты процентов по ним, а также платежей нерезидентам;

5) отмена налога на доходы иностранных юридических лиц по договорам импортного лизинга;

6) организация дополнительных курсов по подготовке специалистов в совершенстве знающих лизинговую деятельность;

7) развитие системы страхового и гарантийного обеспечения лизинговой деятельности, развития рынка страховых услуг;

предоставление беспроцентного налогового кредита по уплате налога на добавленную стоимость при ввозе на таможенную территорию Республики Беларусь технологического оборудования и запасных частей к нему;

В заключение следует отметить, что для развития рынка лизинговых услуг недостаточно только создания прогрессивной нормативно-правовой базы. Необходимо также проведение целенаправленной макроэкономической политики по реализации потенциала лизинга в экономике [4].

1. Все банки Беларуси [Электронный ресурс] / Лизинг – что это? – Режим доступа: <http://infobank.by/lizing-cto-eto/>. – Дата доступа: 08.11.2016.

2. Мандрыко П. Проблемы развития финансового лизинга в банковских учреждениях // Банкаўскі веснік, 2011. - № 13. - С. 10-11.

3. Соколовский С.Н. Лизинг: классификация, риски, преимущества и недостатки // Вестник БГЭУ, 2011.- № 11.- С.95-99.

4. Обзор рынка лизинговых услуг Республики Беларусь <http://www.finprofit.by/about/blog/89-obzor-rynka-lizingovyh-uslug-belarusi.html>. Дата доступа: 08.11.2016

Гончаренко О.В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Київський національний торговельно-економічний університет

ИНДЕКС МЕРЕЖЕВОЇ ГОТОВНОСТІ ЯК ІНДИКАТОР РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У ХХІ ст. світова економіка активно формує нову парадигму науково-технічного розвитку, основою якої виступає швидкий розвиток “економіки знань”. Характерними ознаками економіки, яка базується на використанні

знанневих чинників, є домінування в структурі ВВП високотехнологічних галузей та інтелектуальних послуг, формування переважної частки національного прибутку за рахунок інноваційної або технологічної ренти, високий рівень капіталізації компаній, основна вартість яких формується завдяки інтелектуальній складовій.

Економіка знань є підґрунтям і головною складовою „інноваційної економіки” - економіки, в якій більша частина валового внутрішнього продукту продукується діяльністю з виробництва, обробки, зберігання і розповсюдження інформації і знань. Для такої економіки продуктивні знання та якісна змістовна освіта обумовлюють спроможність до втілення гуманітарно-інтелектуального капіталу у результати виробничої діяльності.

Подальший розвиток економічних моделей на засадах інноваційності спричинив трансформаційні зрушення в бік появи «електронної економіки», «інформаційної економіки», «цифрової економіки», «інтернет-економіки», «веб-економіки», «мережевої економіки», «API-економіки».

Цифрову економіку у широкому розумінні трактують як економіку, що базується на цифрових технологіях. У більш вузькому – це конкретна економічна форма прояву виробництва товарів і послуг, в якій домінують цифрові технології, де інформаційні потоки функціонально залежать від ІКТ.

Розвинені країни приділяють значну увагу щодо гармонійного розвитку систем утворюючих елементів цифрової економіки, інформаційного суспільства та економіки знань. При цьому, ключову роль має відігравати сектор інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як міжгалузева технологія.

На сьогодні зразком цифрової економіки є Велика Британія, в ВВП якої на частку ІКТ припадає 12,4%, в той час як середній показник по країнах G20 – 5,3%. Компанії ІТ-сектора стають найдорожчими в світі за рівнем капіталізації. У 2011 р. компанія Apple вперше на один день стала найдорожчою компанією світу з капіталізацією 341,5 млрд дол. Сьогодні в ТОП-10 найдорожчих компаній світ «яблучні» займають перше місце, крім них в десятці ще чотири ІТ-компанії.

Секрет економічного успіху Сінгапуру, який з найбідніших країн третього світу – став економічним дивом, полягає в проекті смарт-нації. Він об'єднав вчених, бізнес, чиновників, лідерів думок з метою впровадження ІТ в повсякденне життя. Це багатовекторний проект, що охоплює абсолютно всі сфери людського життя і взаємодії людини з зовнішнім середовищем.

В основу рейтингової оцінки рівня розвитку цифрової економіки покладено Індекс мережевої готовності Всесвітнього економічного форуму. При цьому враховується рівноправна роль і відповідальність усіх «гравців» соціуму – індивідуумів, бізнесу й уряду. Відтак, Індекс має використовуватися державами для здійснення аналізу проблемних моментів чинної політики, а також моніторингу прогресу в галузі впровадження нових технологій.

Індекс мережевої готовності складається з чотирьох субіндексів, які оцінюють середовище для розвитку ІКТ, готовність суспільства до використання ІКТ, фактичне використання ІКТ державою, бізнесом і населенням, а також наслідки, які ІКТ породжує в економіці і суспільстві. Перші три субіндекси – це

драйвери зростання, які є передумовами для четвертого субіндексу – впливу ІКТ на суспільство й економіку.

Ці чотири субіндекси розподілені на 10 складових і 53 змінних. Перший субіндекс, «внутрішнє середовище», містить такі складові, як політичне та нормативно-правове середовище, бізнес та інноваційне середовище; другий субіндекс, «готовність», – інфраструктуру і цифровий контент, доступність ІКТ, навички населення; третій, «використання», – містить використання індивідуумами, бізнесом і державою; і четвертий субіндекс, «вплив», логічно є похідним від трьох вищезгаданих субіндексів і містить такі 2 складові, як вплив ІКТ на економіку і вплив на суспільство в окремо взятій країні. Загальне значення Індексу є середнім арифметичним показником чотирьох перерахованих субіндексів.

У топ-10 рейтингу увійшли Сінгапур, Фінляндія, Швеція, Норвегія, США, Нідерланди, Швейцарія, Велика Британія, Люксембург та Японія.

Процес переходу України до цифрової економіки не може бути відірваний від глобальних тенденцій та процесів.

Згідно з Глобальним звітом про розвиток інформаційних технологій-2016, Україна за рівнем розвитку ІКТ посіла 64 рейтингову позицію серед 139 країн світу, покращивши за рік результати на 7 пунктів (рис. 1). Разом з тим, Україна продовжує суттєво поступатися в розвитку ІКТ країнам СНД і Східної Європи.

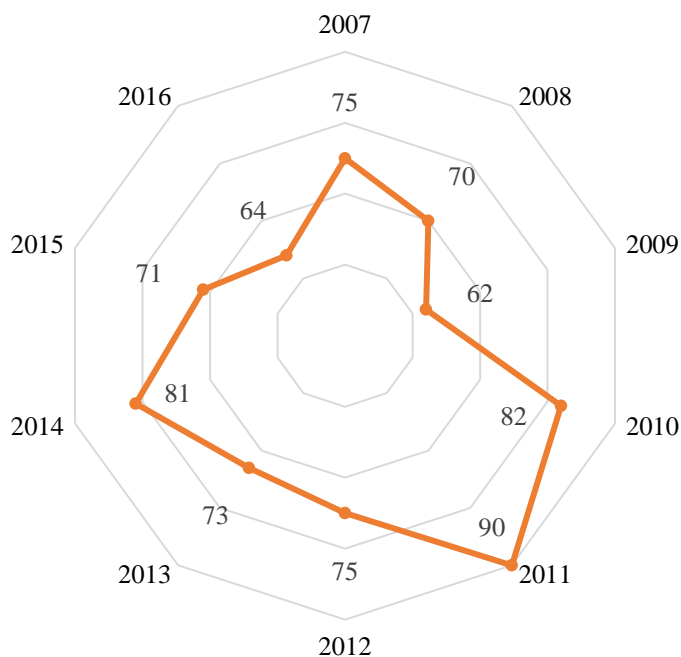

Рис. 1. Динаміка Індексу мережевої готовності України у 2007-2016 рр. [1].

Причиною досить низьких позицій України у рейтингу, як і торік, є відставання за складовими, що характеризують політичне і регуляторне середовище – 113 позиція та низький рівень використання ІКТ урядом – 114 позиція.

Експертами відзначено низьку ефективність наших законотворчих органів (120 позиція), судової системи (131 позиція за оцінкою незалежності судів та 123

– за легкістю оскарження дій уряду приватним бізнесом), проблеми із захистом інтелектуальної власності (120 позиція).

Фактором, що стримує розвиток ІКТ у нашій країні є низький рівень освоєння нових технологій бізнесом (100 позиція) та низький рівень впливу ІКТ на появу нових бізнес-моделей (113 позиція).

Перевагами України лишається доступність ІКТ, що дозволило їй посісти 6 сходинку серед 139 країн світу, в цілому покращивши за рік за цим показником позицію на 4 пункти. Разом з тим, за оцінкою рівня конкуренції на ринку телекомунікаційних послуг втрачено 3 пункти, що перемістило країну на 80 сходинку.

По відношенню до рейтингу минулого року, найбільше було погіршено оцінку рівня використання ІКТ під час взаємодії підприємств – «мінус» 17 пунктів, натомість на 35 пункти покращено оцінку міри забезпечення ІКТ доступом громадян до основних послуг (охорони здоров'я, освіти, фінансових послуг тощо).

Слід відмітити суттєве покращення показників, які характеризують бізнес-середовище. Зокрема, значне скорочення часу та процедур, необхідних для відкриття бізнесу, за якими ми просунулися в рейтингу на 60 та 36 пунктів відповідно.

У Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні передбачено покращення позицій України у 2020 р. до 60 місця [2]. Для цього необхідно здійснити:

розбудову інформаційної інфраструктури для забезпечення доступу громадян до інформаційних послуг та ІКТ;

спрощення процедури доступу громадян до інформації та знань за допомогою ІКТ;

забезпечення сталого розвитку національної економіки за допомогою новітніх ІКТ, насамперед е-економіки та е-комерції;

підвищення ефективності та якості державного управління з надання адміністративних послуг в електронній формі, прозорості та відкритості діяльності державних органів, активності громадян та організацій у формуванні та реалізації державної політики, здійснення контролю за діяльністю державних органів;

широке впровадження ІКТ в освіту, культуру, архівну справу, охорону здоров'я, охорону навколишнього природного середовища тощо.

Це дозволить підвищити національну конкурентоспроможність у результаті розвитку людського потенціалу, насамперед у високоінтелектуальних сферах, а також повноцінно інтегруватись в глобальну цифрову економіку.

1. Networked Readiness Index. - Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/networked-readiness-index/>

2. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=246420577>

Гончарук О.,
Болгов В.Є.
ДонНУ імені Василя Стуса

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ

Актуальність роботи. На сьогодні природні монополії мають значний вплив на економіку країни. Адже саме природні монополії визначають рівень постійних і змінних витрат в інших видах економічної діяльності. Також такі форми монополії надають комунальні послуги та реалізують інші потреби населення. В Україні природні монополії займають суттєву частку в загальному обсязі виробництва, а ціни мають тенденцію постійного зростання. Тому існує потреба для всієї економічної системи у вивченні українських природних монополій та створення ефективної державної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику природних монополій та державне регулювання їх діяльності досліджували такі вчені-економісти, Н. Белоусова, Є. Васильєва, В. Лівшиця, В. Паламарчук, Г. Філюк. Правове поле діяльності досліджували такі вчені як В. Венгер, І. Галиця, А. Городецький, Я. Жаліло, А. Колганов та інші.

Метою статті є дослідження природної монополії та в Україні та проблем державного регулювання природних монополій, зокрема ціноутворення у сфері житлового – комунального господарства.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України “Про природні монополії” “природна монополія — стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв’язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб’єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв’язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги) [1].

До цих пір збереглися ще штучні монополії, наприклад, південноафриканська компанія De Beers контролює близько 80% всього світового видобутку алмазів.

Природні монополії, не дивлячись на всю їх зовнішню відмінність, мають схожу структуру: у них обов’язково присутні компоненти виробництва/генерації, передачі і розподілу [5].

В Україні існує Антимонопольний комітет, який має контролювати монополізм в Україні та підтримувати конкуренцію між підприємствами.

Державне регулювання монополій може здійснюватися по різному. Якщо монополія виникає шляхом штучного об’єднання декількох фірм, то її просто роз’єднують. Якщо ж монополія вважається природною у зв’язку із неможливістю

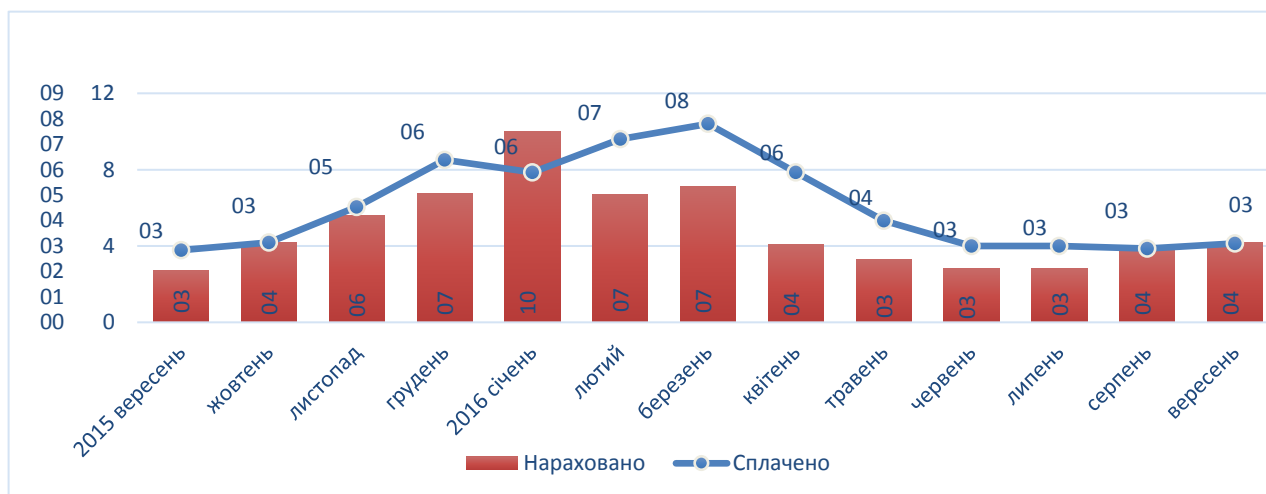
її роз'єднання держава вдається до регулювання цін на продукцію таких суб'єктів господарювання.

Державне регулювання монополій в Україні має ряд особливостей, які перешкоджають впровадженню справедливої політики. По-перше, власниками природних монополій часто є депутати, або люди, які є дуже близькими до влади. По-друге, в Україні високий рівень корупції. Тому природними монополіями дуже важко керувати, а іноді навіть не вигідного для державного управління.

Однією з центральних проблем державного регулювання є питання ціноутворення. Рішення у цій сфері є найбільш складним. Адже впливає на фінансово-господарську діяльність всієї країни. Такі рішення також можуть часто зачіпати і державні інтереси. Наприклад, суб'єкти які здійснюють авіаперевезення, не мають алгоритму ціноутворення. Тарифи розраховуються виходячи з собівартості, а також розміру обов'язкових зборів та плат, які регулюються державою, зокрема, аеропортових зборів та плати за аеронавігаційне обслуговування. Собівартість перевезень залежить від багатьох економічних чинників, наприклад, вартість авіапального, вартість аеропортових зборів та розміри ставок плати за аеронавігаційне обслуговування повітряних суден у повітряному просторі України, вартість обслуговування літака тощо.

Щодо житлово-комунального господарства, то там спостерігається найбільше зловживання монопольним становищем, а саме 39,6% [2]. В Україні встановлені високі ціни на житлово - комунальні послуги. Оновлення матеріально-технічної бази не відбувається, а держава не може створити стимулів для додаткового приватного інвестування.

Найкращим підтвердженням вищесказаного є дані Державної статистики України. У вересні 2016р. населенням країни сплачено за житлово-комунальні послуги 3,1 млрд.грн. (74,1% нарахованих за цей період сум), за електроенергію –

1,6 млрд.грн. (99,6% нарахованих за цей період сум).

Рис. 1. Оплата населенням житлово-комунальних послуг станом на вересень 2016 року, млрд. грн.

На кінець вересня 2016р. заборгованість населення зі сплати за централізоване опалення та гаряче водопостачання становила 4,8 млрд.грн, за утримання будинків і споруд та прибудинкових територій – 2,5 млрд.грн, за

централізоване водопостачання та водовідведення – 1,9 млрд.грн, за вивезення побутових відходів – 0,4 млрд.грн, за електроенергію – 3,1 млрд.грн [4].

Щодо газопостачання, то потрібно відмітити, що упродовж січня-серпня 2016 р. було нараховано більше, а ніж потрібно субсидій. Тому на рахунках споживачів залишались невикористані кошти. Тоді Кабінет Міністрів здійснив перерахунок невикористаних коштів для відшкодування оплати послуги теплопостачання, послуг з газо- та електропостачання для індивідуального опалення. В результаті цього, заборгованість за послуги газопостачання збільшилася порівняно з попереднім періодом та становила на кінець вересня 2016р. 2,4 млрд. грн.

Середні нарахування за житлово – комунальні послуги, з урахуванням електроенергії (із розрахунку 150 кВт. год), на одного власника особового рахунку у вересні 2016р. становили 526,3 грн[4].

Енергоємність залишається дуже високою. За такої ситуації оплати житлово – комунальних послуг важко говорити про зниження цін у цій сфері.

На сьогодні не існує однозначної схеми оптимальності державного регулювання. Крім того, зазначається, що успіх тієї або іншої схеми регулювання природної монополії визначається трьома основними критеріями добробуту: ефективність в розподілі ресурсів; виробнича ефективність; дистрибутивна ефективність. На практиці регулюючі органи стикаються з проблемою оптимального обліку означених критеріїв, оскільки мають виносити індивідуальне рішення, тому що різне співвідношення критеріїв спричиняє відмінні ефекти від прийнятого рішення[5].

Висновки. Державне регулювання природних монополій потребує нового індивідуального підходу. Неefективність політики у цій сфері має негативний вплив на всю економічну систему України. Однією з найбільших проблем є ціноутворення природних монополій. На прикладі ЖКГ ми довели те, що населення не спроможне оплатити ці послуги, тоді як ЖКГ не може створити умов для зменшення енергоємності своєї діяльності. Держава у цьому випадку надає субсидії. Але, в даному випадку, це не дає бажаного результату. Природні монополії в Україні як ніхто потребують реформування з боку держави. Але, у зв'язку з вищеописаними особливостями українських природних монополій, це не відбудеться поки не зміниться влада.

1. Закон України від 20.04.2000 №1682"III "Про природні монополії" — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>

2. Звіт Антимонопольного комітету України за 2015 рік. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://komekpol.rada.gov.ua/komekpol/doccatalog/document;jsessionid=0846F7A43F968CB8E5AE0A9AC06D96CB?id=50162>

3. Лагутін В. Д., Боровик Ю.І. Пріоритети цінового (тарифного) регулювання природних монополій в Україні // Економіка України. — 2013. — № 7

4. Офіційний веб - сайт Державної служби статистики України. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

5. Столяров В. Ф. Формування цін і тарифів на товари та послуги суб'єктів природних монополій в Україні // Економіка та держава. — 2016. - № 8.

Гончарик Н.А,

Адамчук В.А.

Научный руководитель – Филипчик А.Л

УО «Барановичский Государственный университет»

НАЛОГОВАЯ СИСТЕМА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В условиях рыночных отношений, налоговая система является одним из важнейших экономических регуляторов, основой финансово-кредитного механизма государственного регулирования экономики. Государство широко использует налоговую политику в качестве определенного регулятора воздействия на негативные явления рынка. Налогообложение призвано обеспечить относительное равновесие экономических интересов всех участников воспроизводственных процессов.

Взимание налогов регулируется налоговым законодательством. Налогообложение в Республике Беларусь основывается на признании всеобщности и равенства. Налоговое законодательство Республики Беларусь – система принятых на основании и в соответствии с Конституцией Республики Беларусь нормативных правовых актов

Налоги являются главной статьёй бюджетных доходов государства. Огромные средства, взимаемые в виде налогов и перераспределяемые через бюджет, составляют главную экономическую силу государства.

Проблемам налоговой системы государства сегодня уделяется довольно пристальное внимание, так как, успешно решая их, государство через налоги сможет успешно решать экономические, социальные и многие другие общественные проблемы.

В 2016 году принципиальных изменений в системе налогообложения Республики Беларусь не произошло. Основные ставки налогов остались на уровне предыдущего года.

Юридические лица, зарегистрированные на территории Республики Беларусь, при общей системе налогообложения уплачивают следующие налоги, сборы и иные обязательные платежи:

- налог на добавленную стоимость - НДС, основная ставка 20% от оборота по реализации товаров, работ или услуг;
 - налог на прибыль, основная ставка 18 % от налогооблагаемой прибыли;
 - страховые взносы на обязательное социальное страхование наёмных работников, соцстрах, ставка 34% от фонда оплаты труда;
 - обязательное страхование от несчастных случаев на производстве, ставка 0,6% от фонда оплаты труда;
- кроме того:
- налог на недвижимость;
 - земельный налог;
 - акцизы;

- экологический налог;
- налог за добычу (изъятие) природных ресурсов;
- оффшорный сбор;
- гербовый сбор;
- другие налоги. [1]

В 2016 году значительно изменились условия применения упрощенной системы налогообложения (УСН) для индивидуальных предпринимателей - размер валовой выручки для ИП сокращен до 1,5 млрд рублей. С учетом текущего курса размер ежемесячной выручки не должен превышать \$65000.

В 2016 году с учетом единого лимита по валовой выручке для индивидуальных предпринимателей уплата НДС – право предпринимателей. Это означает, что ИП вправе сами решить, какую систему налогообложения выбрать: 3% + НДС либо 5% без НДС. Отметим, что при работе на иностранных заказчиков по ряду видов услуг выгоднее является применение ставки 3% + НДС, т.к. местом реализации в таком случае Республика Беларусь признаваться не будет и, соответственно, объект налогообложения НДС не возникнет. К таким услугам, в частности, относятся консультационные, рекламные, маркетинговые услуги, услуги по разработке программ для электронно-вычислительных машин и баз данных, по сопровождению таких программ, услуги по проектированию, разработке, оформлению и модификации веб-страниц, созданию баз данных и другие услуги. [2]

С 1 января 2016 года не вправе применять упрощенную систему налогообложения (УСН) организации и индивидуальные предприниматели:

1) оказывающие (предоставляющие) субъектам торговли посредством информационного ресурса в глобальной компьютерной сети Интернет услуги (права), связанные с размещением на информационном ресурсе информации о продаже товаров субъектом торговли и (или) субъекте торговли, содержащей доменное имя сайта интернет-магазина, зарегистрированного субъектом торговли в Торговом реестре Республики Беларусь, и (или) адресации (гиперссылки) на зарегистрированный субъектом торговли в Торговом реестре Республики Беларусь интернет – магазин;

2) осуществляющие розничную торговлю через интернет-магазин.

Отметим, что если дата окончания оказания интернет-площадками указанных выше услуг приходится на период до 1 января 2016 года, сведения об интернет-магазине субъектом торговли, осуществляющим розничную торговлю через интернет-магазин, исключены из Торгового реестра до 1 января 2016 года, то право на применение УСН в 2016 году сохраняется.

3) с 1 июля 2016 года унитарные предприятия (за исключением унитарных предприятий республиканских государственно-общественных объединений), собственником имущества которых является Республика Беларусь либо ее административно-территориальная единица, а также коммерческие организации, более 25 процентов акций (долей в уставном фонде) которых принадлежат (в том числе в совокупности) Республике Беларусь и (или) ее административно-территориальной единице (административно- территориальным единицам). [3]

Независимо от применяемой системы налогообложения индивидуальные предприниматели, являющиеся участниками, собственниками имущества коммерческих организаций (за исключением акционерных обществ) (а также супругами, родителями (усыновителями), детьми участников, собственников имущества коммерческих организаций) уплачивают НДС по оборотам по реализации товаров (работ, услуг), имущественных прав таким организациям, если выручка за три месяца превысит 40 000 евро. Введение данной нормы – шаг законодателя, направленный на унификацию подхода в части налогообложения доходов предпринимателей от «своих» организаций. Напомним, что такие доходы подлежат обложению подоходным налогом вне зависимости от применяемой системы налогообложения.

Новые лимиты валовой выручки для индивидуальных предпринимателей действуют с 1 января 2016 года, однако право на продолжение применения УСН в 2016 году зависит от соблюдения лимитов 2015 года. Другими словами, если выручка индивидуального предпринимателя за первые девять месяцев 2015 года не превысила 10,3 млрд рублей, он вправе продолжить применение УСН в 2016 году (пристально отслеживая лимиты по выручке для соблюдения критериев 2016 года). [2]

Порядок уплаты налогов организациями и предпринимателями регулируется Особенной частью Налогового кодекса Республики Беларусь, а также рядом нормативно-правовых актов. [4]

Налоги как очень мощное орудие могут сыграть свою роль в стабилизации экономики и финансов только в случае целенаправленного и дозированного использования. Но для создания такой политики необходимо определить место налогов в механизме стабилизации. В настоящее время в Беларуси идет этап становления механизма налогового регулирования посредством реформирования налоговой системы.

1. Налоги и системы налогообложения в Беларуси-Режим доступа: http://www.femida.by/index.php?page=se_nalog2

2. Министерство по налогам и сборам Республики Беларусь –Режим доступа: <http://www.nalog.gov.by/ru/>

3. Налоговая «упрощенка» для ИП-2016: тонкости закона – Режим доступа:<http://myfin.by/stati/view/5706-nalogovaya-uproshhenka-dlya-ip2016-tonkosti-zakona>.

4. Белорусский фонд финансовой поддержки предпринимателей –Режим доступа: <http://belarp.by/ru/business/taxation>.

Гончарук Д.

Науковий керівник – старший викладач, Юрчик І. Б.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА В УКРАЇНІ. СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Тіньова економіка є однією із найважливіших проблем нашої країни від розв'язання якої безпосередньо залежить забезпечення сталого економічного розвитку, підвищення добробуту народу і зміцнення національної безпеки держави. Метою роботи є з'ясування сутності, дослідження причин та пошук шляхів подолання цієї проблеми.

Багато зарубіжних і вітчизняних науковців досліджували та вивчали сектор тіньової економіки, а саме: О.Барановський, І.Бубнов, С.Квасов, О.Турчинов, О.Черевко, В.Гвоздицький, В.Бородюк, А.Крилов, З.Варлалій, О.Буришов, Е.Фейг, Н.Шелудько.

Термін "тіньова економіка" має різнобічне значення, яке охоплює складну галузь соціально-економічних відносин. Суть такого поняття визначається спеціалістами по-різному.

Значний внесок у розроблення сучасних наукових підходів до з'ясування механізмів тіньової економічної діяльності зробив О. Турчинов, який сформулював таке визначення тіньової економіки: “ тіньова економіка – це економічна діяльність, яка не враховується і не контролюється органами і (або) спрямована на отримання неконтрольованого державою доходу, шляхом порушення чинного законодавства, від якої держава не одержує податкових надходжень ”[4]

Проте тіньова економіка за допустимого рівня чинить і позитивний ефект. Вольф Шефер стверджує: “тіньовий сектор можна класифікувати як ринкову систему, в якій майже без тертя здійснюється координація попиту і пропозиції”. Тіньова економіка, що зростає створює нові можливості для зайнятості, причому не тільки тіньової, оскільки цей сектор потребує продуктивних товарів легального сектора, у галузях тіньової економіки з'являються інновації, які підвищують суспільний добробут, тіньова економіка може амортизувати потрясіння офіційної економіки, сприяючи стабільності системи загалом.[2]

Протягом великого періоду часу вчені вивчають тіньову економіку, намагаються знайти способи її врегулювання, але нікому ще не вдалося знайти способу її повного викорінення. Тіньова економіка була і є у всіх країнах в різні часи. В Україні на даний момент залишається гострою проблема корумпованості, нелегального виробництва і збуту продукції, наркобізнесу, фіктивних грошових операцій. Неєфективна податкова політика веде до зменшення надходжень до державного бюджету через розростання тіньового сектора. Нестабільне законодавство відлякує підприємців від легалізації їх діяльності і примушує йти в тінь. Дослідження у даному напрямку ускладнюється ще й тим, що достовірної і повної інформації про рівень тінізації економіки отримати практично неможливо.

Оцінки обсягів тіньових процесів в Україні надзвичайно різні, але навіть за найоптимістичніших розрахунків вони вражають.

Як констатують експерти, пороговим, тобто критичним, рівнем тінізації економіки є 40% офіційного ВВП. В Україні цей рівень залишається високий. За оцінками МВФ у 2015 році обсяг тіньової економіки в національному ВВП України становить біля 50%. [3]

Нині, відомі зарубіжні професори в своєму колективному дослідженні оцінили тіньову економіку 162 країн світу. Україна посідає 145 місце у рейтингу і має рівень тіньової економіки 54.9 % до ВВП. Рівень тінізації в країнах СНД ще більший: в Грузії (63%) та Азербайджані (60%). В Росії цей показник сягає близько 50% . Для порівняння, у високорозвинених країнах, зокрема в Японії, Німеччині, Великобританії, рівень тіньової економіки не більший за 10-15% .

Різницю у відсотках в порівнянні з іншими країнами наведено на рис.1

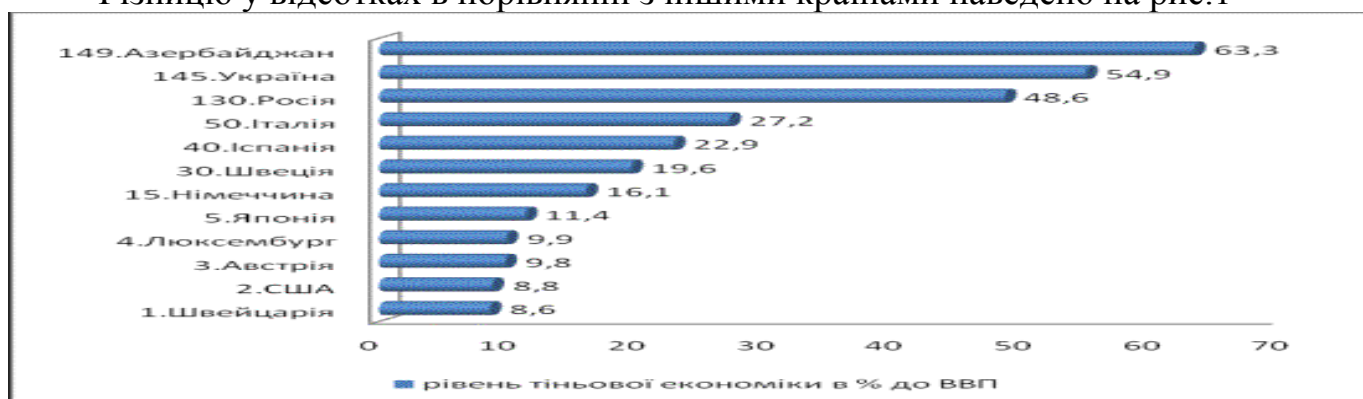

Рис. 1. Рівень тіньової економіки в країнах світу у 2015 році [4]

В Україні однією з головних причин тінізації економіки виступає податковий тягар, але існують також й інші не менш важливі чинники, що призводять до негативних соціально-економічних наслідків, а саме: знижуються реальні доходи та рівень життя населення, відсутні внутрішні джерела накопичення, погіршуються традиційні економічні показники, які характеризують ефективність суспільного виробництва, наявна криза у сфері соціально-економічного управління.

Пріоритетними шляхами подолання тіньової економіки України є:

- вдосконалення існуючих методик розрахунку рівня тіньової економіки з врахуванням світової практики;
- створення умов для детінізації суспільно-політичного процесу;
- підвищення ефективності управління державними фінансами на всіх стадіях планування та використання бюджетних коштів;
- вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності та поліпшення міжвідомчої взаємодії;
- вдосконалення законодавства в сфері боротьби з економічними злочинами;
- стимулювання розвитку безготівкових розрахунків;
- вдосконалення фіскального адміністрування;
- протидія тіньовій економіці в реальному секторі шляхом зниження транзакційних витрат та вдосконалення державної дозвільної системи;

- боротьба з корупцією та підвищення рівня правової культури населення;
- посилення захищеності прав на об'єкти інтелектуальної власності;
- зміцнення економічної безпеки держави у процесі поглиблення міжнародної та глобальної економічної інтеграції.[1]

Отже, тіньова економіка являє собою суттєву перешкоду забезпеченню сталого розвитку економіки. Тому, в кожній сфері прояву тіньової економіки потрібно шукати різні шляхи детінізації, адже специфічність кожної галузі не дає все звести під стандартне трактування. Так, у добувній промисловості слід здійснювати прозоріші розподіли спеціальних дозволів і ліцензій на здійснення діяльності, сферу підприємництва необхідно легалізувати за рахунок удосконалення системи оподаткування, у виплаті заробітної плати працівникам – ліквідувати диспропорції в оплаті праці та ввести диференціацію оподаткування. Тобто, необхідно створити умови для легалізації тіньового сектора та усунення державних корумпованих структур на всіх рівнях влади.

1. Черевко О.В. Механізми зниження тіньової економічної діяльності: Кандит.: 08.06.01 / О.В. Черевко. - К., 2004. - 165 с: ілюстр., табл.

2. Лех Г.А, Табачук А.Я. Особливості тіньової економіки в Україні / Г.А. Лех, А.Я. Табачук // Науковий вісник НЛТУ України. - 2010. - Вип. 20.9. – С.186-192.

3. Фрадинський О.А. Фінансові домінанти тіньової економіки: Кандит.: 08.04.01 / О.А. Фрадинський. - К., 2006. - 188 с: ілюстр., табл.

4. http://www.rusnauka.com/31_ONBG_2011/Economics/6_96830.doc.htm

Горбач А.

Науковий керівник – Пенюк В.О.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУм. Чернівці

ЯКІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Туристична галузь набуває дедалі більшого значення для економічної та соціальної сфер будь-якої країни. Сучасні реалії свідчать про насиченість туристичного ринку послугами та їх різноманіттям, а сприйняття туристів щодо їх якості залишається неоднозначним. Актуальним залишається проблема якості надання туристичних послуг, а тому підприємцям важливо зрозуміти, що в майбутньому конкурентним туристичне підприємство буде тоді, коли його кількість та спектр послуг, будуть в першу чергу, якісним.

Думки сучасних науковців та джерел щодо тлумачення поняття «якості» різняться, наприклад:

- «якість» - сукупність характеристик об'єкта, що стосуються його здатності задовольняти встановлені та передбачувані потреби [1] .

- «якість» - це виконання за певною прийнятною ціною будь-яких завдань і сподівань клієнта, які не заборонені законодавством, при одночасному дотриманні вимог безпеки, гігієни і доступності туристичних послуг, гармонії людського й природного середовища [2, с. 27-28].

- «якість» - сукупність характеристик об'єкта, які стосуються його здатності задовольнити установлені та передбачувані потреби [3].

Саме тому поняття «якісної туристичної послуги» містить у собі ряд факторів від яких залежить якість послуг. Фактори якості – якісні або кількісні характеристики однієї або декількох властивостей послуги. Серед чинників, які впливають або можуть впливати на якість послуг можна виділити наступні: показники функціонального призначення; показники соціального призначення; ергономічні показники; естетичні показники; показники безпеки; екологічні показники; патентно-правові показники; показники стандартизованості [2, с. 111-112].

Крім того, є ще деякі специфічні для сфери туризму фактори, що значною мірою впливають на створення якісної туристичної послуги.

- дискретність (безперервність) виробництва туристичних послуг і цілісність їх споживання;

- можливість повторного виробництва туристичної послуги на однаково високому рівні, або тривалість якості (рішення даної проблеми для багатьох виробників туристичної послуги виявляється непосильним завданням, що, в свою чергу, часто стає причиною різкого зниження конкурентоспроможності всього підприємства);

- сфера туризму відноситься до такого виду діяльності, де вироблений продукт, будучи невідчутним, споживається одночасно з виробництвом [4, с. 56-57].

На практиці якість послуги визначається:

- оперативністю роботи по підборі і організації турів по запитах клієнтів – швидкість обслуговування в комплексі визначає ступінь задоволення кожного клієнта;

- термінами отримання довідкової інформації;

- ввічливістю обслуговування, яке виражається в привітності співробітників туристичної фірми, їх увазі до запитів кожного клієнта, терпінні при обговоренні маршруту;

- відповідністю пропонованого туру реальному змісту;

- наявністю узгодження всіх складових частин комплексного обслуговування [3, с. 55].

Організація роботи із управління якістю полягає у визначенні повноважень, відповідальності та взаємодії персоналу підприємств туристичної сфери, наданні послуг, контролі діяльності, яка впливає на якість туристичних послуг. Ця діяльність включає виявлення претензій, скарг, рекламацій споживачів, визначення і проведення заходів з їх ліквідації та попередження; формування вимог внутрішньої перевірки якості надання туристичних послуг; забезпечення необхідними засобами контролю. Сутність управління якістю туристичних послуг полягає у виробленні управлінських рішень та реалізації передбачених цими рішеннями управлінських дій щодо бізнес-процесів, від яких залежить якість послуг [5], а саме: документально оформлені інструкції щодо технології надання послуг та обслуговування; регулювання та управління процесами надання

туристичних послуг; критерії виконання робіт, представлені у вигляді стандартів; використання новітніх інформаційних технологій під час виробництва, реалізації та просування туристичної послуги на ринок.

Якість обслуговування споживачів безпосередньо впливає на результати діяльності підприємств. Серед вимог щодо забезпечення якості туристичних послуг можна виокремити: взаємодію зі споживачем, контроль та оцінювання якості туристичних послуг. Взаємодія зі споживачем туристичних послуг передбачає інформацію щодо: її доступності, очікуваної вартості; відповідності якості ціні; затрат часу на її надання; сучасних засобів для ефективного спілкування споживачів із працівниками підприємства; можливості впливу споживачів на якість послуги та отримання ними результатів оцінки якості послуг. Контроль і оцінювання якості туристичних послуг спрямовані на порівняння оцінок споживачів щодо отриманої послуги і спеціалістів, які її надали. При цьому повинен здійснюватись як самоконтроль персоналу, який надає послугу, так і постійна оцінка ступеня задоволення споживачів послуг шляхом проведення соціологічних опитувань.

Важливим відповідальним завданням для туристичних підприємств є створення репутації високої якості обслуговування, яке забезпечується колективними зусиллями працівників підприємства, постійним і ефективним контролем з боку адміністрації, проведенням роботи з удосконалювання форм і методів обслуговування, вивченню й впровадженню передового досвіду, нової техніки й технології, розширенню асортиментів і вдосконалюванню якості надаваних послуг. Надавані туристичні послуги повинні відповідати очікуванням і фізичним можливостям споживачів, яким адресується послуга, а також вимогам, які передбачають додаткові зручності для споживачів, привабливість і престижність послуг. До рекомендованих вимог туристичних послуг і умов обслуговування відносяться: відповідність призначенню; точність і своєчасність виконання; комплексність; етичність обслуговуючого персоналу; комфортність; естетичність; ергономічність. Необхідно, щоб надання туристичних послуг забезпечувало можливість отримання не тільки основних, але і додаткових послуг, що створюють нормальні умови життєзабезпечення споживачів

Отже, щоб своєчасно реагувати на зниження задоволеності клієнтів наданими послугами, організація не повинна нехтувати оцінкою такого важливого показника, як якість надаваних туристичних послуг. Діяльність керівників туристичних підприємств має бути спрямована на постійний пошук нових методів забезпечення та підвищення якості туристичних послуг, зростання уваги щодо дослідження, стратегічного планування та прогнозування, аналізу впливу людського та різноманітних соціально-культурних чинників щодо проблеми якості.

1. ISO 9000:2000. Системы менеджмента качества. Основные положения и словарь. Электронный ресурс - Режим доступа: <http://www.iso.org/>

2. Мазур І.І. Управління якістю / І.І. Мазур, Шапіро В.Д.. – М: Вища школа, 2007; Орлов А.В. Менеджмент : учеб. / А.І. Орлов. – М.: Смарагд, 2010. – 298 с.

3. Шаповал М.І. Менеджмент якості / М.І. Шаповал - К. : Знання, 2003. - 475 с.

4.Сидоренко І.О. Напрями щодо удосконалення системи управління якістю діяльності туристичних підприємств (організацій, фірм) в сучасних умовах господарювання / І.О. Сидоренко // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – Вип. 3 (46) / Наук. ред. І. К. Бондар. – К., 2005. – С. 78-80.

5.Мельниченко С.В. Методика дослідження якості обслуговування на туристичних підприємствах / С.В.Мельниченко // Вісник КНТЕУ. - 2012. - № 1. - С.24-32

Горобченко Н. І.

Науковий керівник – Фурман Т. Ю.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

АНАЛІЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ У 2015 Р.

Для економічної інтеграції в світову економіку Україна вступила в СОТ, проводить різні заходи до вступу в Європейське співтовариство. Але при цьому не достатньо всебічно проводиться аналіз наслідків такої інтеграції та визначення тих позитивних і негативних рис, які з'являються, тому дуже важливо враховувати експортний та імпортний потенціал країни в цілому.

Україна, маючи високий експортний потенціал, використовує його недостатньо ефективно. Спостерігається зменшення вартісних обсягів експорту, що свідчить про кризовий стан виробництва, зорієнтованого переважно на експорт. Головні експортно-орієнтовані галузі залишаються надзвичайно енергоємними, що робить їх критично залежними від імпортних енергоносіїв. Більшість національної продукції не відповідає європейським стандартам, що призводить до низької конкурентоспроможності української продукції. Про це свідчить низька частка машин, обладнання, об'єктів інтелектуальної власності (ноу-хау, патентів) в експорті України. Важливим негативним фактором ЗЕД України являється те, що країна протягом багатьох років так і залишається експортером переважно сировини та напівфабрикатів і не спромоглася збільшити частку товарів з високою доданою вартістю в загальній структурі експорту [1, с. 66].

На рис. 1 наведено динаміку зовнішньої торгівлі України за 2013-2015 роки.

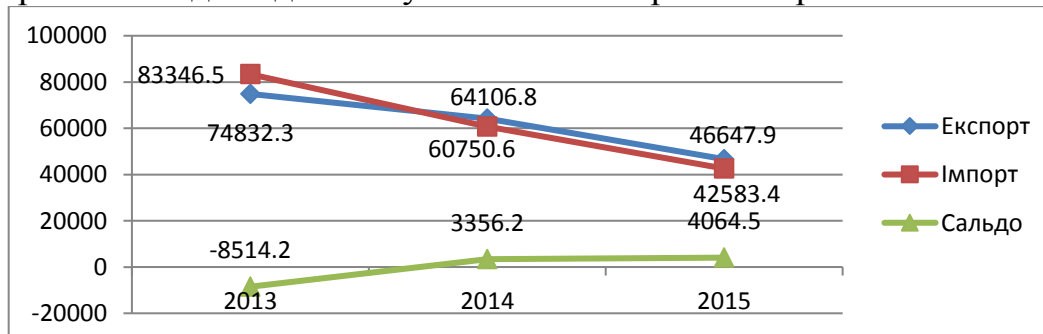

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі України за 2013-2015 роки[2]

Як видно з рисунку 1 обсяг експорту та імпорту товарів і послуг України починаючи з 2013 р. почав зменшуватись. У 2015 р. обсяг експорту становив 46647,9 млн. дол. США, імпорту – 42583,4 млн. дол. Порівняно із 2014 р. експорт

скоротився на 27,2%, імпорт – на 29,9%. Позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу становило 4064,5 млн. дол. (у 2014 р. також позитивне – 3356,2 млн.дол.).

Таблиця 1.

Структура зовнішньої торгівлі 2015 р. (млн. дол.)

	Експорт		Імпорт		Сальдо	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Усього (товари і послуги)	64106,8	46647,9	60750,6	42583,4	3356,2	4064,5
Країни СНД	18890,8	11319,2	18441,2	11257,9	449,6	61,3
Інші країни світу	45216,0	35328,7	42309,4	31325,5	2906,6	4003,2
у т.ч. країни ЄС	20383,0	15287,1	24207,6	17956,0	-3824,6	-2668,9
Товари	53901,7	38134,8	54428,7	37502,3	-527,0	632,5
Країни СНД	14882,3	7808,7	17276,9	10473,1	-2394,6	-2664,4
Інші країни світу	39019,4	30326,1	37151,8	27029,2	1867,6	3296,9
у т.ч. країни ЄС	17002,9	13017,5	21069,1	15343,8	-4066,2	-2326,3
Послуги	11520,8	9551,1	6373,1	5144,4	5147,7	4406,7
Країни СНД	4034,3	3518,5	1204,0	842,1	2830,3	2676,4
Інші країни світу	7486,5	6032,6	5169,1	4302,3	2317,4	1730,3
у т.ч. країни ЄС	3991,6	2859,2	3148,8	2616,5	842,8	242,7

Джерело: [2].

У 2015 р. експорт товарів становив 38134,8 млн. дол. США, імпорт – 37502,3 млн. дол. Порівняно із 2014 р. експорт скоротився на 29,3% (на 15766,9 млн. дол.), імпорт – на 31,1% (на 16926,4 млн. дол.). Позитивне сальдо становило 632,5 млн. дол. (у 2014р. негативне – 527,0 млн.дол.).

Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 217 країн світу. Серед країн-партнерів найбільше експортувалися товари до Російської Федерації – 12,7%, Туреччини – 7,3%, Китаю – 6,3%, Єгипту – 5,5%, Італії – 5,2%, Польщі – 5,2%, Індії – 3,8% та Німеччини – 3,5%. Експорт товарів до країн Європейського Союзу становив 13017,5 млн. дол., або 34,1% від загального обсягу експорту зменшився порівняно з 2014 р. на 23,4%.

Основу товарної структури українського експорту склали недорогоцінні метали та вироби з них – 24,8%, продукти рослинного походження – 20,9%, механічні та електричні машини – 10,3%, жири та олії тваринного або рослинного походження – 8,7%, мінеральні продукти – 8,1%, готові харчові продукти – 6,5% та продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 5,6%.

Найбільші імпортні поставки товарів надходили з Російської Федерації – 20,0%, Німеччини – 10,4%, Китаю – 10,1%, Білорусі – 6,5%, Польщі – 6,2%, Угорщини – 4,1% та США – 3,9%. Імпорт товарів із країн Європейського Союзу становив 15343,8 млн. дол., або 40,9% від загального обсягу зменшився проти 2014 р. на 27,2%.

Мінеральні продукти склали 31,2% від обсягу вартості імпорту, механічні та електричні машини – 16,7%, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 13,3%, полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них – 7,1%,

недорогоцінні метали та вироби з них – 5,3%, засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби – 4,7%, готові харчові продукти – 4,3% [2].

У 2015 р. експорт послуг становив 9551,1 млн. дол. США, імпорт – 5144,4 млн. дол. Порівняно з 2014 р. експорт скоротився на 17,1% (на 1969,7 млн. дол.), імпорт – на 19,3% (на 1228,7 млн. дол.). Позитивне сальдо становило 4406,7 млн. дол. (у 2014 р. – також позитивне 5147,7 млн. дол.).

Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 220 країн світу. Частка експорту послуг країнам ЄС становила 29,9% від загального обсягу експорту, частка імпорту – 50,9%. Найбільші обсяги експорту послуг припадали на Російську Федерацію (31,6%), Швейцарію (7,8%), США (6,8%), Велику Британію (5,6%), Німеччину (4,7%), Туркменістан (2,7%), Кіпр (2,6%) та Об'єднані Арабські Емірати (2,1%).

У структурі експорту найбільші обсяги припадали на транспортні послуги – 54,8%, у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні – 15,9%, з переробки матеріальних ресурсів – 11,1% та ділові – 8,2%.

Головними партнерами в імпорті послуг були: Велика Британія (12,9%), Російська Федерація (12,8%), Німеччина (9,3%), США (5,6%), Кіпр (5,5%), Швейцарія (4,5%), Туреччина (3,8%) та Нідерланди (2,7%).

Основу структури імпорту послуг склали транспортні послуги – 22,3%, пов'язані з фінансовою діяльністю – 16,5%, державні та урядові – 14,7%, ділові – 13,4%, пов'язані з подорожами – 11,6%, у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні – 10,4%.

Перспективи подальшого розвитку та вдосконалення ЗЕД України пов'язані з проникненням українських товарів та послуг на зовнішній ринок, орієнтація України на експорт з одночасним обмеженням імпорту в країну, створення привабливого інвестиційного іміджу, здійснення контролю надходжень валютних цінностей в Україну, зміцнення партнерських стосунків з країнами ЄС.

1. Вороніна А. В. Розвиток зовнішньо-економічної діяльності України / А. В. Вороніна, К. М. Ніколаєва // Молодий вчений. – 2015. – № 1. – С. 66-69.

2. www.ukrstat.gov.ua. – Державна служба статистики України.

ГриньО.Г.

Національний авіаційний університет

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

З огляду на існування системних дисбалансів у транспортній галузі якість транспортного обслуговування вітчизняних підприємств і населення погіршується, відбувається переорієнтація транзитних вантажопотоків в обхід України, зростають витрати, пов'язані з недотриманням умов безпеки руху та екологічної безпеки, знижується надійність транспортної системи. Пріоритетами розвитку транспортної галузі в Україні мають бути наступні.

1. На автомобільному транспорті:

- розбудова сучасної мережі автодоріг, у т.ч. забезпечення пріоритетного розвитку автомобільних доріг державного значення та приведення їх стану у відповідність з вимогами існуючих нормативних документів, розвиток доріг між обласними центрами та промисловими вузлами, а також сільських доріг;

- оновлення автотранспортного парку, нарощування обсягів випуску вітчизняними підприємствами автомобільної техніки для вантажних і пасажирських перевезень з урахуванням європейських вимог до їх економічності й екологічності;

- підвищення рівня безпеки перевезень, забезпечення безпеки на транспорті, формування системи державного нагляду за безпекою руху, підвищення технічних стандартів і стандартів техніки безпеки до європейського рівня.

2. На авіаційному транспорті:

- впровадження європейських стандартів щодо гарантування безпеки авіації та захисту прав пасажирів (реалізація можливостей, що надаються новим Повітряним кодексом);

- розбудова нових транспортних пасажирських ліній між містами України та з іншими регіонами світу, розбудова сучасного аеропортового господарства.

3. На морському транспорті:

- розмежування господарських функцій і функцій державного регулювання для розвитку інфраструктури морських портів за участю інвесторів;

- впровадження нової тарифної політики, що дозволить підвищити конкурентоспроможність українських портів.

4. На річковому транспорті:

- підвищення конкурентоспроможності річкового транспорту і транспортної інфраструктури;

- підвищення рівня безпеки на внутрішніх водних шляхах.

5. На залізничному транспорті:

- розмежування господарських функцій і функцій державного управління з метою підвищення ефективності управління залізничним транспортом;

- оновлення виробничих потужностей залізничного транспорту.

Гришкевич М.В., 3 курс

Научный руководитель – ст. преподаватель, Чернорук С.В.

Полесский государственный университет

ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛеноЙ» ЭКОНОМИКИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В Республике Беларусь концепция «зеленой» экономики становится новой глобальной экономической моделью устойчивого развития. Зеленая экономика – направление в экономической науке, сформировавшееся в последние два десятилетия, в рамках которого считается, что экономика является зависимым компонентом природной среды, в пределах которой она существует и является ее частью. Основными чертами такой экономики должны стать: сохранение и при возможности увеличение природного капитала; уменьшение загрязнения окружающей среды и снижение выбросов парниковых газов; предотвращение утраты экосистемных услуг и биоразнообразия; рост доходов и занятости населения.

Возможности и предпосылки перехода экономики Республики Беларусь на «зеленые рельсы» потенциально высокие, поскольку существует достаточно развитая законодательная база и экономические механизмы в области охраны окружающей среды.

В Республике Беларусь преимущество на пути к такой экономике следует отдавать основному источнику экономического роста – инвестициям. На начальном этапе потребуются инвестиции в диапазоне от 1,05 трлн. до 2,59 трлн. долларов США. Эти дополнительные инвестиции в среднем составляют 2% мирового ВВП в год. Необходимы также сопутствующие инвестиции в человеческий капитал, включая такие, которые позволят населению приобрести знания, управленческие навыки и технические умения, необходимые для «зеленой» экономики, чтобы обеспечить плавный переход на более устойчивый путь развития. Рост числа зеленых потребителей в западных странах впечатляет: от 4% в 60-е гг. (хиппи) до почти 30% убежденных зеленых потребителей в 2000-е гг. Такие светила зеленой экономики как *Cleantech Group* прогнозируют, что к 2020 году размер рынка чистых технологий достигнет 2 трлн. долларов. В Республике Беларусь инвестиции в человеческий капитал ежегодно прирастают на 5,9% и, несмотря на это, планируют стремительно увеличивать их объем [1].

Важным приоритетом является развитие атомной энергетики. К 2018 г. планируется построить Белорусскую АЭС мощностью 2340 МВт. Ее ввод в эксплуатацию позволит уменьшить себестоимость производимой электроэнергии, а также создать новые возможности по экспорту электроэнергии в страны ЕС. Позитивный импульс к развитию «зеленой» энергетики должно дать закрепление на законодательном уровне повышающих коэффициентов к тарифам на энергию, вырабатываемую за счет возобновляемых источников.

Учитывая мировые тенденции перехода многих стран к «зеленой» экономике, значительно активизировалось формирование быстро развивающегося

мирового рынка, охватывающего все сферы производства и услуг. Следует отметить, что приблизительно в 120 странах мира идет стремительное развитие экологического сельского хозяйства и все больше усилий направлено на изготовление экологически чистой продукции.

Мировой опыт по организации экологического земледелия и производства экологически чистой продукции на основе принципов «зеленой» экономики будет весьма полезен для Республики Беларусь, так как в нашей стране уже наблюдаются положительные изменения в этом направлении. Например, в Республике Беларусь с 1 июня 2008 года введен в действие знак «Натуральный продукт», который наносится на продукцию, изготовленную из натурального продовольственного сырья животного или растительного происхождения, без применения методов генной инженерии[2].

Несмотря на имеющиеся проблемы и учитывая условия и опыт перехода ряда зарубежных стран на принципы «зеленой» экономики, можно констатировать, что Беларусь поступательно движется к «озеленению» экономики, предусматривающей применение инновационных технологий и рационального подхода к использованию имеющихся ресурсов, что обеспечит устойчивое социально-экономическое развитие страны.

1. Зеленые потребители // CleantechBiotechЭкоинновации[Электронный ресурс]. - 2016. - Режим доступа: <http://www.regreenlab.ru/ru/lohas-market>. - Дата доступа: 27.11.2016.

2. Об утверждении стратегии развития энергетического потенциала Республики Беларусь : постановление Совета Министров Республики Беларусь, 9 авг. 2010 г., № 1180 // Нац.реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2004. - №198. – 5/32338.

Грудцына М.С.

Брестский государственный технический университет

ПРОЕКТ ИНДУСТРИАЛЬНОГО ПАРКА «ВЕЛИКИЙ КАМЕНЬ»

Китайско-Белорусский индустриальный парк представляет собой территориальное образование площадью 91,5 кв2 с особым правовым режимом для обеспечения комфортных условий ведения бизнеса. Парк расположен в 25 км от столицы Республики Беларусь города Минска в уникальном природном комплексе и в непосредственной близости от международного аэропорта, железнодорожных путей, транснациональной автомобильной магистрали Берлин-Москва. На территории парка планируется разместить производственные и жилые зоны, офисные и торгово-развлекательные комплексы, финансовый и научно-исследовательский центры. Фактически, строится современный международный эко-город с акцентом на высокотехнологичные и конкурентоспособные инновационные производства с высоким экспортным потенциалом. Проект

развивается в рамках межгосударственного китайско-белорусского сотрудничества и подписанных соответствующих межправительственных документов. В качестве резидентов индустриального парка могут выступать любые компании независимо от страны происхождения капитала. Понимая острую конкуренцию за инвестора на мировом рынке, государство для резидентов индустриального парка создало благоприятный инвестиционный климат, гарантированный как национальным законодательством, так и специальными международными соглашениями и обязательствами, предоставило беспрецедентные льготы и преференции, образовало отдельный и независимый орган государственного управления, осуществляющий комплексное административное обслуживание по принципу «одного окна».[1]

На создание инфраструктуры Парка Беларусь планирует выделить более 0,5 млрд долларов, Госбанк развития Китая - 1,5 млрд долларов. Предполагаемый объём прямых инвестиций в проект составит около 2 млрд. долларов, а по прогнозам посольства КНР, может быть увеличен до 5,5 млрд. долларов. К проекту также привлекаются российские и сингапурские инвесторы. В долгосрочной перспективе проект может получить до 30 млрд. долларов инвестиций. По заявлению Александра Лукашенко, реализация этого проекта позволит получать от экспорта дополнительно до 50 миллиардов долларов ежегодно.[2]

Модель управления парка представлена в Таблице 1.

Таблица 1

Органы управления парком «Великий камень» и их обязанности

Орган управления	Обязанности
Межправительственный координационный совет (координационный орган)	Постановка стратегических целей, координационная поддержка работы Парка, решение вопросов, требующих участия правительств двух стран.
Администрация индустриального парка(орган управления)	Оперативное и качественное комплексное обслуживание инвесторов (получение необходимых разрешений, согласований и других государственных услуг) по принципу «одно окно».
Компания по развитию индустриального парка	Строительство инфраструктуры и других объектов для развития бизнеса, поиск инвесторов.

Администрация индустриального парка

Правительством Республики Беларусь 16 августа 2012 года создано государственное учреждение «Администрация Китайско-Белорусского индустриального парка «Индустриальный парк «Великий камень», осуществляющее административное управление и обеспечивающее всестороннее комплексное обслуживание резидентов по принципу «одного окна». Администрация индустриального парка самостоятельно и оперативно принимает решения по привлечению и регистрации резидентов парка, иным процедурным вопросам (регистрация юридического лица, предоставление статуса резидента, выдача разрешений на строительство, содействие в решении миграционных вопросов и т.д.) и в целом по текущему управлению парком.

Компания по развитию индустриального парка

Китайско-Белорусское совместное закрытое акционерное общество «Компания по развитию индустриального парка» учреждено 27 августа 2012 года.

Совместная управляющая компания решает задачи по:

- проектированию ресурсами и недвижимостью;
- оказанию эксплуатационных и консалтинговых услуг;
- управлению земельными ресурсами и недвижимостью;
- оказанию эксплуатационных и консалтинговых услуг, привлечению

инвестиций в парк.

Как оператор земельных ресурсов совместная компания сдает земельные участки на территории парка в аренду либо отчуждает их в частную собственность резидентам парка и инвесторам.

Акционеры компании:

- Китайская национальная машиностроительная корпорация "HYPERLINK ["http://www.sinomach.com.cn/"](http://www.sinomach.com.cn/)СиномачHYPERLINK

["http://www.sinomach.com.cn/"](http://www.sinomach.com.cn/)". Компания имеет более 50 дочерних структур, занимающихся экспортом-импортом оборудования, оказанием услуг в области телекоммуникаций, металлургии, кораблестроения, нефтехимии, машиностроения, авиакосмической промышленности и др. В Беларуси с её участием строятся завод по производству целлюлозы, гидроэлектростанция и две парогазовых установки мощностью 400 МВт каждая на Лукомльской и Березовской ГРЭС

- ChinaHYPERLINK ["http://www.cmhk.com/main/"](http://www.cmhk.com/main/) HYPERLINK ["http://www.cmhk.com/main/"](http://www.cmhk.com/main/)MerchantsHYPERLINK ["http://www.cmhk.com/main/"](http://www.cmhk.com/main/) HYPERLINK ["http://www.cmhk.com/main/"](http://www.cmhk.com/main/)Group

- ОАО "Китайская корпорация инжиниринга САМС"
- ХарбинскаяHYPERLINK ["http://www.htzjt.com/"](http://www.htzjt.com/) инвестиционная группа
- Минский областной исполнительный комитет
- Минский городской исполнительный комитет
- Управляющая компания холдинга ГОРИЗОНТ [3]

Резидентами индустриального парка "Великий камень" могут стать компании со всего мира, проекты которых соответствуют основным направлениям деятельности (при этом администрацией рассматриваются и другие инновационные предложения). Главные преимущества, которые получают компании в индустриальном парке "Великий камень":

География

Индустриальный парк раскрывает потенциал Беларуси как коммуникационного звена между СНГ, Россией и Европой, а также предоставляет возможность беспопытного входа на рынок стран Таможенного союза и Единого экономического пространства (Россия+Беларусь+Казахстан) емкостью 170 млн. чел. Близость к городу Минску (численность населения столицы - 1,9 млн. чел., студентов - 450 тыс. чел.) и столичному городу-спутнику Смолевичи (численность населения - 15 тыс. чел., находится на расстоянии 15 км от парка) способствует обеспечению парка профессиональными кадрами. Лесные массивы,

водоем, природный заказник с уникальными видами животных и птиц, высокие стандарты подземных вод создают безупречный экологический комплекс парка.

Таможенные льготы и преференции

Понимая острую конкуренцию за инвестора на мировом рынке, государство для резидентов индустриального парка создало благоприятный инвестиционный климат, гарантированный как национальным законодательством, так и специальными международными соглашениями и обязательствами, предоставило беспрецедентные льготы и преференции, образовало отдельный и независимый орган государственного управления, осуществляющий комплексное административное обслуживание по принципу «одного окна».

Для резидентов парка "Великий камень" определены основные сферы деятельности, среди которых:

- машиностроение;
- медицинское оборудование и материалы;
- биотехнологии, фармацевтика, тонкая химия;
- электроника и электротехника;
- новые материалы;
- оптика;
- другие направления.

В каждой отрасли предлагаются выгодные инвестпроекты по созданию новых производств и выпуску востребованной на мировом рынке продукции. Кроме того, в "Великом камне" будут вестись научно-исследовательские и опытно-конструкторские работы.[4]

Среди первых резидентов парка – корпорации-гиганты Huawei и ZTE, которые начали строительство производств уже в 2015 году. ZTE организует выпуск мобильных средств связи (4G), Huawei сделает ставку на инновационные научные разработки и продвижение софта. Как ожидается, общий объем инвестиций первых 15 резидентов парка составит около \$2 млрд.[5]

1. Great Stone индустриальный парк www.industrialpark.by

2. Великий камень - https://ru.wikipedia.org/wiki/Великий_Камень

3. Официальный сайт Республики Беларусь www.belarus.by

4. Белорусское телеграфное агентство www.belta.by

5. Интервью первого заместителя генерального директора СЗАО "Компания по развитию индустриального парка" Кирилла Коротева

Гудкова А.В., студентка

Іщук Л.І., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Система охорони здоров'я в Україні на сьогодні має ряд недоліків, які значно знижують ефективність надання медичних послуг не тільки в малих містах, як прийнято вважати, а й на рівні країни в цілому. Одним з таких негативних моментів стало те, що медична галузь в Україні не має можливості користуватися перевагами, що їх пропонують механізми ринкової економіки, а бюджет держави, який є основним джерелом фінансування даної галузі, неспроможний покрити досить значну частину її потреб. Сміливо можна сказати, що діючий механізм медичного забезпечення перебуває в глибокій фінансовій кризі, що характеризується нерівномірним розподілом ресурсів у системі, низьким рівнем розвитку надання первинної медичної допомоги, низькою часткою видатків на охорону здоров'я [4, с. 250]. Відповідно, система, яка забезпечує право кожного громадянина на одержання медичної допомоги, потребує реформ.

За останні роки в Україні було проведено чимало реформ, але вони майже не торкнулися, або лише опосередковано стосувались системи охорони здоров'я. Одним із напрямків реформування даної галузі є перехід на бюджетно-страхову систему фінансування медицини, яка дозволить створити умови для найбільш повного задоволення потреб населення в одержанні доступної і високоякісної медичної допомоги, суттєво зменшити навантаження на державний та місцеві бюджети, зменшити частку тіньової медицини в системі медичного забезпечення, уникнути необґрунтованих витрат, викликаних наданням зайвих медичних послуг з метою одержання додаткового прибутку, покращити матеріальну мотивацію працівників медичних установ [5].

Питанням впровадження загальнообов'язкового медичного страхування присвячували свої роботи такі вітчизняні науковці, як: Краснова Л.І., Ситник А.П., Макомела Р.П., Єрмілов В.С., Колоденко В.О., Москаленко В.Ф., Пономаренко В.М., Гоцуляк С.А., Черешнюк Г.С., Сергета І.В., Пилипчук В.Л., Боровський Б.Р., Окуньський А.Р., Пащенко В.М., Капшук О.Г., та ін. Однак, попри те, що медичне страхування на сьогоднішній день стало об'єктивною потребою, механізм реалізації даної схеми досі залишається на стадії розробки і не існує однорідного підходу до законопроекту про обов'язкове медичне страхування [6, с. 40].

Основними перешкодами на шляху до впровадження соціального медичного страхування є:

- значне фінансове навантаження на платників страхових внесків;
- відсутність інституту відповідальності учасників процесу охорони здоров'я та медичного страхування;

– відсутність адекватної винагороди праці лікарів у формі зарплат і премій [1, с. 273];

– збільшення витрат на утримання адміністративного апарату за рахунок створення нових адміністративних структур у медичній галузі;

– фактичне створення ще одного державного цільового фонду для фінансування медицини замість ефективного менеджменту медичної галузі з метою оптимізації витрат.

Отже, ефективне функціонування страхової медицини в Україні неможливе без забезпечення виконання таких умов:

– створення механізму для максимально можливого саморегулювання медичної галузі шляхом застосування ринкових важелів;

– забезпечення конкурентного середовища на ринку медичних послуг;

– чітке визначення рівнів медичної допомоги, які формуватимуть обов'язковий мінімум послуг медичного страхування;

– структурування населення на групи, лікування яких фінансуватиметься з різних джерел створення фондів медичного страхування;

– підвищення надійності страхових організацій, що працюватимуть у системі медичного страхування, шляхом встановлення вимог до їхнього ліцензування відповідно до чітко визначених критеріїв;

– забезпечення державного контролю за використанням єдиних стандартів усіма медичними установами, що працюють у системі медичного страхування, незалежно від їхньої відомчої підпорядкованості та організаційно-правової форми;

– розширення системи підготовки фахівців медичного страхування, які повинні володіти базовими знаннями з маркетингу, менеджменту та фінансів [2, с. 56];

– створення уніфікованої оптимальної системи класифікації та ціноутворення на медичні послуги.

Звичайно, головна роль у розв'язанні вище перелічених проблем відводиться державі. Важливим питанням залишається узгодження політики, направленої на розробку єдиної стратегії щодо впровадження медичного страхування [3, с. 213]. Держава повинна подбати про наявність відповідного законодавства, яке б захищало інтереси всіх суб'єктів ринку медичного страхування. Разом з усіма проблемами Україна має багато можливостей та перспектив щодо розвитку системи медичного страхування [7, с. 83].

Однак, важливо зазначити, що без виконання вище вказаних умов, ефективність впровадження бюджетно-страхової системи фінансування медицини буде максимально низька, що призведе до необґрунтованого зниження доходів громадян через обов'язок сплати страхових внесків, неспроможності з боку держави забезпечити населення дійсно якісними медичними послугами, відсутності здорової конкуренції на ринку медичних послуг, неефективного використання надходжень державного страхового фонду у вигляді страхових платежів та зниження рівня довіри населення до влади.

Сьогодні введення соціального медичного страхування доцільно відкласти до тих пір, поки не будуть створені необхідні для цього умови. Це, в свою чергу, також надасть змогу споживачам такого виду страхування ознайомитися з переліком даних послуг, а державі – спрямувати залучені кошти на задоволення потреб саме медичної галузі, сформувати чітке законодавство, яке контролюватиме дану діяльність.

1. Білик О.І. Переваги на недоліки введення обов'язкової форми медичного страхування в Україні / О.І. Білик, С.А. Качмарчик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – № 767. – С.270-276.

2. Буздуган Я.М. Пропозиції щодо вдосконалення правового механізму фінансового забезпечення охорони здоров'я України / Я.М. Буздуган // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 9. – С. 56-60.

3. Залетов Н.А. Страхування в Україні / А.Н. Залетов. – Санкт-Петербург: Логос, 2002. – 450 с.

4. Кондрат І.Ю. Проблеми запровадження та перспективи розвитку обов'язкового медичного страхування в Україні / І.Ю. Кондрат // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – С. 247-252.

5. Концепція нової національної системи охорони здоров'я України: Проект КМУ[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20140618_0.html. – Назва з екрану.

6. Мних М.В. Медичне страхування та необхідність його запровадження в Україні / М.В. Мних // Економіка та держава. – 2009. – №2. – С.40-41.

8. Новосельська Л.І. Шляхи запровадження медичного соціального страхування в Україні / Л.І. Новосельська // Науковий вісник. – 2009. – № 18. – С.82-85.

Дитина О., студентка групи МА-17

Науковий керівник – професор кафедри менеджменту Черчик Л.

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м.Луцьк

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Сільське господарство – одна з пріоритетних галузей народного господарства, в якій процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання мають свої особливості, де діють нові економічні закони, а дія притаманних всьому суспільному способу виробництва законів набуває специфічних форм. Ці особливості значною мірою залежать від природних факторів.

Бюджетне фінансування як державна підтримка аграрного сектору – важливий напрям економічної політики. Його основи визначені в Законах України «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», а також у «Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року».

ЗУ «Про державну підтримку сільського господарства України» визначає основи державної політики у бюджетній, кредитній, цінovій, страховій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення та закріплює такі види державної підтримки:

- цінова підтримка;
- страхова підтримка;

- кредитна підтримка;
- бюджетна підтримка;
- організаційно-регуляторна підтримка;
- податкова підтримка;
- спеціалізована підтримка.

Державній політиці у цій сфері притаманна низка проблем, основні з яких полягають у наступному:

- зменшення фінансування заходів прямої підтримки аграрного сектору;
- неефективне використання коштів Аграрним фондом при здійсненні ним цінового регулювання на аграрному ринку;
- низький рівень обізнаності селян щодо можливостей одержання ними державної допомоги, складний процедурний механізм і непрозорість її отримання;
- недостатні обсяги фінансування державних програм, а також неефективність використання коштів за ними;
- припинення дії державних цільових програм;
- низький рівень використання державою непрямих заходів підтримки аграрного сектору[1].

Аналізуючи дані проблеми, постає мотивована необхідність докорінної зміни існуючої практики фінансування сільського господарства.

Потрібно проводити прямі виплати аграріям, а не через певний ланцюг органів влади, що значно знизить вартість розподілу державних коштів, забезпечить прозорість відносин, підвищить ефективність використання ресурсів та зайнятості сільського населення; частку коштів спрямовувати на розвиток ринкової інфраструктури щодо продукції АПК; проводити допомогу у здобутті теоретичної й практичної підготовки сільського населення, як спеціалістів та працівників аграрного сектору економіки.

Дана галузь вимагає виконання поставлених завдань у найкоротші строки, значною мірою залежна від природньо-кліматичних умов та вимагає великих затрат людської праці. Тому потрібно запровадити досвід провідних країн світу щодо активної підтримки аграрного товаровиробника. Основними її напрямками повинні стати підтримка доходів товаровиробників шляхом різноманітних компенсаційних виплат; раціональна цінова політика; виділення коштів на розробку і здійснення ринкових програм та укріплення матеріально-технічної бази виробництва; пільгове оподаткування і кредитування; удосконалення вітчизняних стандартів на сільськогосподарську продукцію та ін. Особливо суттєвою підтримка держави повинна бути в несприятливі за погодними умовами роки.

Ефективність державної підтримки може бути досягнута, якщо:

- виділятимуться ресурси, пільги, дотації, субвенції тощо під наперед обґрунтовані державні програми розвитку сільського господарства і підтримки сільськогосподарських товаровиробників;
- забезпечуватиметься безумовне дотримання аграрними підприємствами обов'язкових вимог, що передбачаються даними програмами;

- наперед точно визначатиметься частка держави і частка підприємств у витратах при реалізації відповідних програм;
- забезпечуватимуться заходи щодо залучення міжнародної технічної допомоги в агропромисловий комплекс[2].

Таким чином, у процесі дослідження встановлено, що для ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні та підвищення його конкурентоздатності, перш за все, необхідно впорядкувати процес державного фінансування сільського господарства, забезпечити його значне зростання та ефективність використання, що відповідає принципам ринкової економіки.

1. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 // Відомості Верховної Ради України від 03.12.2004-2004. – №49. – С. 527.

2. Саблук П. Т. Основні напрями удосконалення державної аграрної політики в Україні / П. Т. Саблук, Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. – № 5. – 2011. – С. 3-17.

3. Лузан Ю. Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретико-методологічний аспект / Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. – № 2. – 2011. – С. 3-13.

Демидюк С.М., к.е.н., доцент кафедри менеджменту
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

ШЛЯХИ ВІДОКРЕМЛЕННЯ ДЕРЕВООБРОБНОГО СЕКТОРУ ВИРОБНИЦТВА ВІД ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В кризових умовах функціонування національної економіки України дуже важливою проблемою є підвищення ефективності господарювання підприємств державної форми власності. Особливо гострою ця проблема проявляється у сфері деревообробки, оскільки в цій галузі існуючі державні лісогосподарські підприємства порівняно з приватними деревообробниками мають законодавчо закріплену конкурентну перевагу, яка проявляється в тому, що деревообробні підрозділи держлісгоспів отримують від лісозаготівельних підрозділів лісоматеріали за собівартістю. А це дає можливість деревообробним підрозділам лісгоспів перемагати у конкурентній боротьбі з приватними деревообробниками, які закупають лісоматеріали за ринковими цінами на аукціонах.

Такий стан справ у лісовому господарстві України можна охарактеризувати як зловживання монополічним становищем держлісгоспами на ринку деревообробки, обмеженням конкуренції та недобросовісною конкуренцією. А згідно статті 42 Конституції України «держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монополічним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція» [1]. Крім того, це порушує статтю 7 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», яка визначає, що основним чинником підвищення ефективності економіки є конкуренція і тому важливим є недопущення проявів монополізму на державному та регіональному рівнях та

забезпечення рівності усіх суб'єктів права власності перед законом [2]. Тому з метою усунення перелічених вище недоліків та порушень чинного законодавства доцільним є відділення деревообробних цехів із структури державних лісогосподарських підприємств. Це усуне прояви монополізму, сприятиме розвитку конкуренції і в кінцевому випадку стимулюватиме розвиток національної економіки України.

Над вирішенням цієї проблеми працювали такі українські науковці як Голян В.А. [3], Побурко Я.О., Семерак М.Ф., Шубалий О.М. [4], Рошкевич В. [5] та інші.

Процес відділення деревообробки від лісового господарства був затверджений в Концепції реформування та розвитку лісового господарства [6] та в Робочому плані (дорожній карті) на 2006 рік [7], в якому зазначалось, що «з метою створення конкурентного середовища на ринку продукції переробки деревини, здійснити поступове відокремлення деревообробного сектору виробництва від лісогосподарської діяльності і забезпечити його функціонування на ринкових засадах». Однак цього не було здійснено, хоча у 2006 році Державний комітет лісового господарства України мав 456 деревообробних цехів, а у 2008 році їх було близько 300. Якщо в 2006 році в цьому секторі працювали приблизно 14 тис. чол., то в 2008 році – близько 8 тис. чол. [8]. У 2010 році цехи Держкомлісгоспу переробили 11% заготовленої деревини. З кожним роком цей об'єм зменшується. Наприклад, ще у 2006 році на держпідприємствах перероблялися 2 млн. кубометрів деревини, а в 2010 – лише близько 600 тис. кубометрів [9]. Тобто державні деревообробні цехи є неконкурентоспроможними порівняно з приватними лісопереробниками навіть при умові отримання сировини не за ринковими цінами, а за собівартістю.

Варто взяти до уваги те, що державні підприємства – лісові господарства у своїй назві містять ключові слова, які підтверджують, що сферою їх діяльності є лісове господарство, яке згідно Класифікації видів економічної діяльності [10] не включає в себе деревообробку. Враховуючи також те, що відпуск деревини власним лісопереробним підрозділам держлісгоспів здійснюється на трансфертній основі (тобто деревина ним відпускається за собівартістю), то варто було б поставити деревообробні цехи в рівні конкурентні умови з іншими (приватними) деревообробними підприємствами, виділивши їх із структури лісгоспів із створенням окремих юридичних осіб та реалізуючи ним продукцію на загальних умовах. Це не повинно призвести до зниження обсягів отримуваних прибутків державними лісогосподарськими підприємствами, оскільки ту величину прибутку, яку вони отримують від реалізації обробленої деревини, можна закладати в ціну реалізації необробленої деревини, яка перероблялася раніше та буде закуповуватися в майбутньому державними деревообробними підприємствами (цехами). Крім того, держлісгоспи в разі проведення реорганізації отримують додаткові вигоди: знизяться постійні (адміністративні) витрати, що дозволить краще управляти собівартістю продукції, а також зростуть прибутки внаслідок скасування привілеїв та появи можливості продажу необробленої деревини за ринковими цінами.

Процедура відділення лісопереробних цехів полягає у тому, що Держлісагентство як уповноважений орган управління об'єктами державної власності (згідно Положення про Державне агентство лісових ресурсів України [11]) своїм рішенням реорганізує держлісгоспи, розділивши їх на два незалежних державних унітарних підприємства (або ліквідує лісгосп, з подальшим створенням двох окремих підприємств): державне лісове господарство (займатиметься лише веденням лісового господарства згідно розділу 02 КВЕД) та державне деревообробне підприємство (займатиметься деревообробкою згідно розділу 16 КВЕД). В такому разі майно збережеться у державній власності, але новостворені підприємства будуть незалежними один від одного.

Іншим можливим шляхом відділення деревообробки може стати приватизація цілісних майнових комплексів державних деревообробних цехів шляхом їх продажу на конкурсній основі згідно Закону України «Про приватизацію державного майна» та Закону України «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)». При цьому при проведенні приватизації варто передбачити можливість пільгового викупу державного майна членам трудових колективів підприємств, що приватизуються. Так, згідно статті 8 Закону України «Про приватизацію державного майна» члени трудового колективу підприємства, що приватизується, можуть заснувати на підставі рішення загальних зборів, у яких брало участь більше 50 відсотків працівників підприємства, господарське товариство, яке згідно статті 25 Закону України «Про приватизацію державного майна» користується пріоритетним правом на придбання цього майна за рівних запропонованих умов купівлі, а також правом на розстрочку платежу на строк не більше одного року з початковим внеском не менше 30 відсотків ціни, за яку придбано майно на аукціоні чи за конкурсом [12].

Тобто в разі використання такої схеми буде збережено трудові колективи приватизованих деревообробних підприємств та продовжено їх роботу уже на конкурентних засадах та на основі приватної форми власності, а держава отримає надходження до Державного бюджету коштів, одержаних від приватизації державного майна.

Запропоновані заходи, у разі впровадження їх в життя, повинні призвести до усунення проявів монополізму, сприяти розвитку конкуренції і стимулювати розвиток державних лісогосподарських підприємств України.

1. Конституція України / Верховна Рада України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року № 2411-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – С. 527.

3. Голян В. А. Проблеми формування інституціонального середовища національної економіки в умовах ринкових відносин [Текст] / В. А. Голян // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 5. – С. 4–11.

4. Побурко Я.О. Моніторинг конкурентних переваг лісогосподарських систем (на прикладі Волинської області) [Текст] : монографія / Я. О. Побурко, О. М. Шубалий, М.Ф. Семерак ; голов. ред. : Є. І. Бойко ; Нац. акад. наук України, Ін-т регіональний досліджень. – Л. : [б. в.], 2007. – 105 с.

5. Рошкевич В. Інституціональні зміни у переробних ланках лісового сектору: пріоритети та детермінанти / В. Рошкевич // Економіст. – 2016. – №7. – С. 22–24.

6. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування та розвитку лісового господарства» від 18 квітня 2006 р. № 208-р / Кабінет Міністрів України // Лісовий та мисливський журнал. – 2006. – № 4. – С. 3–5.
7. Робочий план (дорожня карта) на 2006 рік / Державний комітет лісового господарства: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://woodex.ua/?sub_menu=ok&menu_id=11&spi=101&page_id=153
8. Марчук Ю. Если частным предприятиям нужна древесина, пусть платят / Ю. Марчук // Бизнес. – 2008. – № 29 (808). – С. 13–14.
9. Пархомчук Д. Новые хозяева леса / Д. Пархомчук // Инвестгазета. – 2010. – № 23. – С. 12–13.
10. Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності» ДК 009:2010 / Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/842>
11. Указ Президента України «Про Положення про Державне агентство лісових ресурсів України» від 13 квітня 2011 року № 458/2011 / Президент України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/13439.html>
12. Закон України «Про приватизацію державного майна» від 4 березня 1992 року, № 2163-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24. – С. 348.

Дзюбенко О.М.

Черкаське обласне управління лісового та мисливського господарства

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Лісогосподарський та лісопереробний сегменти лісового сектора України відзначаються прикметними рисами щодо джерел, форм та методів інвестиційного забезпечення модернізації та реконструкції основного капіталу й відтворення сировинної бази. У лісовому господарстві не можна уникнути такого інституціонального обмеження, яким виступає домінування державної власності на землі лісогосподарського призначення. У переробній ланці у зв'язку з різноманітністю форм власності на деревообробні активи сформовано більш сприятливі передумови для нарощення інвестиційного потенціалу.

Розширене відтворення потенціалу лісового сектора потребує удосконалення інституціонального середовища залучення інвестицій як в лісове господарство, так і в лісопереробний сегмент, оскільки тотальний бюджетний дефіцит та низька концентрація фінансових ресурсів у суб'єктів лісогосподарського та деревообробного підприємництва не дають можливості повною мірою використати наявні резерви капіталізації лісових та лісогосподарських активів через поглиблення переробки деревини і комплексне використання лісоресурсного потенціалу.

А. Карпук з метою покращення ситуації в лісовому господарстві вважає за необхідне фінансування цільових капітальних вкладень та значне збільшення обсягу обігових коштів лісогосподарських підприємств. На його думку, забезпечення сприятливого фінансового клімату в лісовому господарстві потребує кардинальних змін, в першу чергу системи стягнення платежів за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду. Крім того необхідна досить детальна інвентаризація основних фондів

лісового господарства з метою виявлення їх реального стану, позбавлення від надлишкової невиробничої частини, оновлення виробничої за рахунок придбання прогресивної лісозаготівельної і лісогосподарської техніки [1, с. 246].

Отже, нарощення інвестиційного потенціалу в лісовому господарстві безпосередньо пов'язане з удосконаленням інституціонального забезпечення користування, володіння та розпоряджання лісовими і лісогосподарськими активами, щоб останні стали повноцінним елементом товарно-грошових відносин, що дозволить застосовувати механізм заставно-іпотечних відносин та операції купівлі-продажу для залучення фінансових ресурсів підприємницьких структур, в тому числі фінансово-кредитних установ, в усі фази відтворення та відновлення лісоресурсного потенціалу.

У лісопереробному сегменті лісового сектора (за винятком деревообробних виробництв, які знаходяться на базі державних лісогосподарських підприємств) можливості для маневру в напрямі залучення значних обсягів інвестицій значно ширші, оскільки тут мінімальними є інституціональні обмеження щодо входження суб'єктів деревообробного бізнесу в систему товарно-грошових відносин (переважна більшість таких суб'єктів господарювання тут представляє приватний сектор та входить в інтегровані підприємницькі об'єднання).

Розглядаючи перспективи розширеного відтворення потенціалу лісопереробної сфери, О. Шубалий розглядає наступні інструменти стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, зокрема спрощення процедури митного контролю, повне або часткове звільнення імпортерів від сплати ввізного мита та ПДВ на ввезене з-за кордону сучасне обладнання; зниження для виробничих підприємств лісового господарства та лісопереробки бази оподаткування податком на прибуток на суму поточних та капітальних витрат на інновації; відновлення практики надання державних гарантій і сприяння зарубіжним інвесторам; розробка і реалізація державної програми модернізації малих і середніх деревообробних виробництв з повною або частковою компенсацією відсотків за кредитами [2].

З викладеного вище випливає, що і в лісогосподарському, і в переробному сегментах лісового сектора має місце значна потреба в диверсифікації джерел інвестиційного забезпечення реалізації проектів модернізації лісозаготівельного та деревообробного обладнання, впровадження сучасних технологій лісорозведення, використання несировинних якостей лісу.

Незважаючи на те, що Україну не можна віднести до багатолісних країн Європи, для окремих її регіонів лісове господарство є однією з базових ланок господарського комплексу. Це робить дану галузь одним з пріоритетів державної економічної політики в частині розвитку природно-ресурсного сектора національного господарства. Переважна більшість активів лісового господарства належить постійним лісокористувачам і відповідно перебуває у державній власності, що накладає обмеження на перерозподіл цих активів між суб'єктами економічних відносин. Незважаючи на численні закиди щодо гальмування прогресивних інституціональних змін через домінування державної форми власності на лісові та лісогосподарські активи саме чітка державна вертикаль

управління лісовим господарством в 90-их роках минулого століття зберегла галузь на відміну від інших сегментів національного господарства, які було демонтовано через непрозорість процесів роздержавлення і приватизації.

У 2014 році порівняно з 2000 роком капітальні інвестиції у лісове господарство та лісозаготівлю у фактичних цінах зросли у 5 разів – з 76 млн. грн. до 381 млн. грн., при цьому обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства та лісозаготівлі у фактичних цінах зросли у 8 разів – з 946,6 млн. грн. до 7739,9 млн. грн. У 2005 році ці два показники становили відповідно 111 млн. грн. і 1991,1 млн. грн., у 2008 – 208 млн. грн. і 3382,7 млн. грн., у 2010 – 183 млн. грн. і 4097,7 млн. грн., у 2012 – 282 млн. грн. і 5911,6 млн. грн.

У 2009 році відбулося зниження обсягів капітальних інвестицій у лісове господарство та лісозаготівлю у фактичних цінах до 87 млн. грн. по причині світової економічної кризи 2008-2009 років, коли відбувся перерозподіл ринків та мали місце значні інфляційні процеси. Також по цій причині у 2009 році відбулося і зниження обсягів продукції, робіт та послуг лісового господарства та лісозаготівлі у фактичних цінах до 3138,1 млн. грн. Подальше відновлення росту даних показників пояснюється макроекономічною стабілізацією та поживавленням ринкових операцій.

Капітальні інвестиції у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність у фактичних цінах та індекс обсягів виготовлення цієї продукції у відсотках до попереднього року протягом 2002-2014 років мають досить неоднорідну динаміку. У 2014 році порівняно з 2002 роком відбулося зростання капітальних інвестицій у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність у фактичних цінах з 851 млн. грн. до 2012 млн. грн. (майже у 2,5 рази).

У 2005 році обсяги капітальних інвестицій у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність у фактичних цінах становили 1453 млн. грн., у 2008 – 3326 млн. грн., у 2010 – 1392 млн. грн. (відбулося зниження виробництва через наслідки світової економічної кризи та перерозподілу ринків), у 2011 – 3602 млн. грн. (найвище значення протягом аналізованого періоду у зв'язку з нарощенням виробничих потужностей), у 2012 – 2264 млн. грн.

Основною інституціональною передумовою диверсифікації джерел інвестиційного забезпечення у лісовому господарстві виступають угоди державно-приватного партнерства, які зберігають державну власність на лісові та лісогосподарські активи, але при цьому сприяють залученню інвестицій приватних підприємницьких структур.

1. Карпук А. І. Напрямки реформування лісового господарства України / А. І. Карпук // Економіка природокористування і охорони довкілля: Щорічник наук. праць / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України / Данилишин Б. М. (відп. ред.). – К., 2006. – С. 242-247.

2. Шубалий О. М. Трансформація еколого-економічних відносин у лісовому секторі: механізми та інститути : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д.е.н. : спец. 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища» / О. М. Шубалий. – К., 2015. – 40 с.

Дима В.В., аспірант НАДУ

Науковий керівник: к. держ. упр., доцент кафедри управління національним господарством та економічної політики Мороз В.В.

Національна академія державного управління при Президентові України

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ

В сучасній системі ринкового господарювання розвиток «зеленої» економіки поступово набуває все більшого значення у становленні ефективної, інноваційно-зорієнтованої, конкурентоспроможної економіки. Концепція «зеленої економіки» в системі сталого розвитку передбачає досягнення збалансованості та дотримання еколого-економічних пріоритетів, раціонального поєднання природи та економічної діяльності в інтересах нинішніх та майбутніх поколінь. Впровадження засад сталого розвитку економіки України є надзвичайно важливим завданням публічного управління задля розбудови суспільства добробуту, підвищення конкурентоспроможності економіки та реалізації євроінтеграційної стратегії [1].

Розвиток зеленої економіки сприяє впровадженню екологічно-безпечного виробництва, започатковує перехід до широкого застосування енерго- та ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних видів енергії (сонячної, вітрової, біологічної).

Використання відновлювальних джерел енергії в Україні має великий потенціал, проте поки що не використовується з огляду на недосконалість вітчизняного законодавства, відсутність сприятливого інвестиційного клімату та державних гарантій, недієздатність правових механізмів й судової системи в цілому.

Паризька кліматична угода відкриває перед Україною чудові можливості для модернізації, економічного розвитку та покращення екологічної ситуації. Водночас, поки що важко спрогнозувати, чи зможе країна скористатися цим вікном можливостей. Ключові виклики на цьому шляху – недостатня інституційна спроможність, корупція, енергетичне лобі та недостатній суспільний запит [2].

На сьогодні основним забрудником є енергетичний сектор: майже 60% в Україні та світі. Економіці України властива висока питома вага ресурсних та енергоємних технологій, впровадження і нарощування яких у промисловості та сільському господарстві здійснювалося найбільш «дешевим» способом - без будівництва відповідних очисних споруд. Роки безконтрольної експлуатації природних ресурсів призвели до того, що у багатьох районах забруднення повітря у десятки разів перевищує гранично допустимі норми.

Ключовим завданням, що постає для України є перехід на відновлювані джерела енергії, шляхом підвищення ефективності та використання «зелених» технологій, а також впровадження стратегії низьковуглецевого розвитку.

Одним із стимулів до модернізації економіки є Паризька кліматична угода, яка відкриває перед Україною чудові можливості для економічного розвитку та покращення екологічної ситуації. Основна мета Паризької угоди – не допустити підвищення середньої температури на Землі більше, ніж на 2%. Для цього необхідно максимально скоротити викиди в атмосферу парникових газів [2].

Ціль боротьби зі зміною клімату має бути закладена в енергетичну стратегію України. Інститут і Міністерство енергетики та вугільної промисловості України вже розробили проект енергетичної стратегії для України до 2050 року. Основні цілі стратегії – підвищення енергоефективності, більша частка відновлюваних джерел енергії і зниження викидів парникових газів. До 2020 року Україна має підвищити енергоефективність до 9% і збільшити частку відновлюваних джерел енергії до 11%, до 2035 року – відповідно до 19,5% і 21,5%, а викиди парникових газів мають залишитися не вищими від рівня 2012 року. До 2050 їх потрібно знизити на 30% порівняно з 1990 роком [3].

Ратифікація Паризької угоди Україною в серпні 2016 року стала своєрідним дороговказом для зовнішніх та внутрішніх інвесторів: тепер саме енергоефективність та зелені технології розглядають як основний напрямок для капіталовкладень, за умови, якщо державна політика буде прозорою.

«Зелені» інвестиції є важливим інструментом сталого розвитку економіки будь-якої країни, адже їх відсутність може поглибити важке екологічне становище країни. Ці інвестиції необхідно каталізувати та підтримувати шляхом цільових державних видатків, субсидій і стимулів для сприяння розвитку зелених секторів, розвитку ринків для зелених технологій та інновацій, удосконалення регуляторної політики та потоків фінансової допомоги, переходу до «зелених» державних закупівель.

Реалізація Паризької угоди потребує синергії зусиль влади, бізнесу і громадянського суспільства. Влада має пояснювати суспільству, чому важливе кліматичне питання, і громадянське суспільство повинне вимагати цих речей від влади. На даний момент активне використання альтернативних енергетичних технологій у промисловості не можливо без підтримки держави. Саме уряд шляхом виваженої законодавчої, гнучкої цінової, тарифної та податкової політики має забезпечити життєздатність даного механізму.

Держава повинна стимулювати приватний сектор, щоб ті в свою чергу були зацікавлені в запровадженні технологій енергозбереження.

Втілення моделі «зеленої» економіки передбачає зростання ролі держави і міждержавних органів в економічному регулюванні, створенні умов для розвитку бізнесу на основі нових екологічних стандартів та технологій більш чистого виробництва, екологізації індустріальних галузей господарства.

«Зелена» економіка ґрунтується на альтернативних джерелах енергії і палива, технології екологічно чистого виробництва, чистих технологіях у веденні сільського господарства, «зеленому будівництві», а також програмах очищення повітря, води і ґрунту від забруднень, переробки та утилізації відходів і т.д..

В умовах ресурсної та енергетичної залежності України, яка сформована ситуацією, коли екологічно шкідливі технології використовуються на застарілих енергонеефективних підприємствах, саме поступова заміна «коричневої»

індустріальної економіки на нову «зелену» як стратегічний пріоритет розвитку дає шанс забезпечити національну безпеку держави в найближчі десятиріччя.

Отже, модернізація національної економіки має здійснюватися на основі концептуальних ідей «зеленої» економіки, що потребує впровадження державних механізмів стимулювання «зелених» інвестицій для прискореного економічного розвитку України. Завдяки ратифікації Паризької угоди перспективи створення «зеленої» економіки в Україні стають необхідними і цілком досяжними.

1. Галушкіна Т. П. Джерела економічного зростання в умовах моделі “зеленої” економіки / Т. П. Галушкіна // Формування ринк. відносин в Україні: зб. наук. праць. – Київ, 2013. – № 5. – С. 71–74.

2. Паризька угода та можливості для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biowatt.com.ua/analitika/parizka-ugoda-ta-mozhливosti-dlya-ukrayini/>

3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26. – С. 1284

Дідик К.В., студентка магістратури,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

УПРАВЛІННЯ ФЕРМЕРСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Фермерське господарство - це сімейно-трудове об'єднання, засноване на приватній власності і переважно особистій праці членів господарства, функціонує на засадах самоврядування, самостійно визначає напрям своєї діяльності, структуру і масштаби виробництва, вирощує, переробляє і реалізує продукцію. Фермерські господарства створюються однією або групою осіб, його членами можуть бути подружжя, діти, батьки, родичі та інші особи, які спільно ведуть господарство. [1].

Фермерські господарства стали активно розвиватися на початку 90-х років минулого століття. Якщо в 1990 році було зареєстровано лише 82 таких господарства, які в своєму користуванні мали 2 тис. га сільськогосподарських угідь, то п'ять років поспіль їх чисельність зросла до 34,8 тисяч, а угіддя в їх використанні збільшилися до 786,4 тис. га. За підсумками 2014 року кількість зареєстрованих фермерських господарств в Україні становила 32,1 тис., що на п'яту частину менше, ніж роком раніше. У користуванні фермерів перебувало 4,7 млн га сільськогосподарських угідь, що більше порівняно з попереднім роком на 6 %, або майже 13% від загальної площі сільськогосподарських угідь.

За увесь період розвитку фермерства в Україні їх найбільша чисельність була зафіксована у 2007 році, проте за обсягами користування сільськогосподарськими угіддями того періоду поступалася показнику 2014 року. Чисельність найманих працівників у таких господарствах минулого року становила 57,2 тис. осіб. При цьому середня площа сільськогосподарських угідь одного фермерського господарства становить 146,5 га; площа ріллі — 141,4 га. У середньому на 1 господарство припадало 2,9 працівників, в тому числі 1,8 найманих.[4].

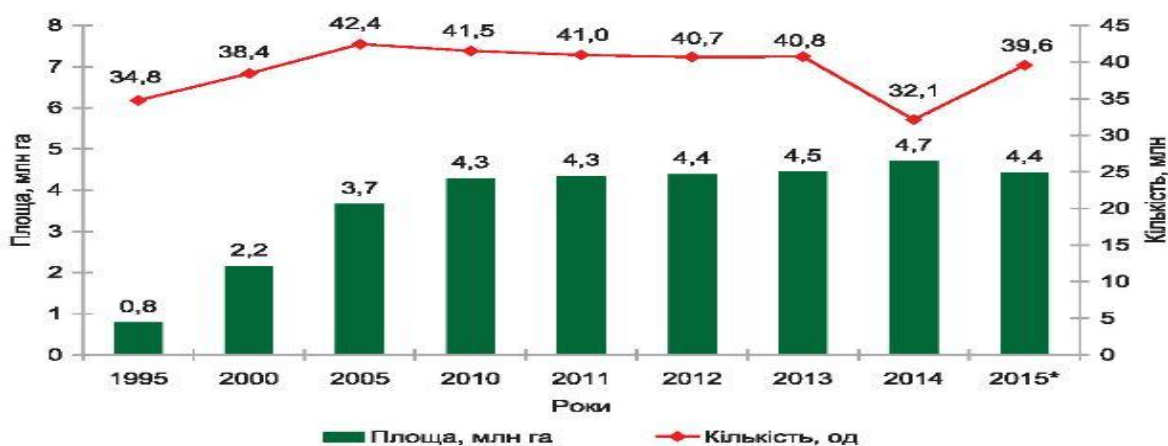

Рис.1 Джерело: Держстат України, 2015 рікдані 2015 року станом на 1 липня

Сучасний менеджмент – досить гнучка організаційна система управління і в той же час складний соціально-економічний, інформаційно-технологічний процес, який використовують для зміни станів і особливостей об’єкта управління.

Якщо розглянути менеджмент фермерських господарств як складної системи багатофункціонального управління це дало змогу усвідомити внутрішні й зовнішні важелі регулювання всієї виробничої діяльності в цілому і таким чином досягти їх збалансованості за умов мінливого ринкового оточення.

Щоб створити сучасну систему менеджменту фермерського господарства необхідний чіткий, науково обґрунтований методологічний апарат, ядром якого має стати стратегія малого аграрного підприємства, створена на основі поглибленого економічного аналізу та прогнозуванні з обов’язковою побудовою різноманітних моделей поведінки як усієї системи в цілому, так і окремих її підсистем.[2].

Фермерська діяльність як вид підприємництва здійснюється за такими принципами:

- вільний вибір діяльності;
- залучення на добровільних засадах до здійснення фермерської діяльності майна та коштів юридичних осіб та громадян, у тому числі на умовах оренди;
- повна самостійність у формуванні програми діяльності, виборі постачальників ресурсів і споживачів вироблюваної продукції, встановлення цін відповідно до чинного законодавства;
- вільне наймання працівників;
- залучення матеріально-технічних, фінансових, трудових, природних та інших видів ресурсів, використання яких не заборонене або не обмежене законодавством;
- вільне розпорядження прибутком (доходом), що залишається після внесення платежів, установлених законодавством;

- самостійне здійснення фермерським господарством зовнішньоекономічної діяльності, використання ним належної йому частки валютної виручки на свій розсуд;

- майнова та інша відповідальність за результати господарської діяльності.[3].

При функціонуванні як цілісної системи, будь-яке підприємство, зокрема й сільськогосподарське, має певну внутрішню структуру. У свою чергу, ця структура передбачає наявність окремих структур, таких як виробнича, організаційна, управлінська. Внутрішня структура підприємства повинна відповідати його цілям та підпорядковуватися визначеній стратегії розвитку.

Виробнича структура підприємства означає його поділ за виробничою ознакою, тобто врахування спеціалізації виробництва, його технологій та місця розташування. Прикладом виробничої структуризації є предметно-технологічна або змішана структуризація, яка характеризується наявністю на підприємстві основних цехів, що організовані як за технологічною, так і за предметною ознаками. Такими цехами в сільськогосподарському підприємстві можуть бути рослинницький і тваринницький. Іншим прикладом виробничої структуризації є поточно-цехова система виробництва молока з чіткою спеціалізацією виробництва за технологічними ознаками й спеціалізовані механізовані загони з вирощування конкретних сільськогосподарських культур у рослинництві.

Спеціалізація виробництва та його структуризація за технологічними ознаками скорочують кількість виробничих одиниць і спрощують взаємозв'язки між ними, створюють умови для мінімізації виробничих витрат, зменшення циклу виробництва продукції, для підвищення її якості та конкурентоспроможності. Одним з напрямів удосконалення ефективності діяльності підприємства є максимально можливе спрощення його виробничої структури. Воно досягається скороченням кількості елементів системи, спрощенням зв'язків між ними, а також зростанням стабільності функціонування системи.

Організаційна структуризація підприємства ґрунтується на його виробничій структурі й означає організацію взаємодії між виробничими підрозділами. Визначити організаційний рівень виробничої системи можна за допомогою складання схеми або матриці взаємодії виробничих підрозділів, яка показує рух матеріальних потоків від підрозділу до підрозділу — сировини, матеріалів, запасних частин, кормів, готової продукції, а також послуг, що надаються підрозділами один одному. Звичайно, організаційна структуризація тісно пов'язана зі спеціалізацією та виробничою структурою підприємства.

Прикладом організаційної структуризації є поточно-цикловий метод організації використання техніки в рослинництві. Його суть полягає в поділі виробничого процесу на окремі короткі періоди (цикли) та в концентрації необхідних матеріальних і трудових ресурсів у кожний такий період для виконання найважливіших технологічних процесів. Економічна суть методу полягає в тому, що протягом кожного циклу досягається максимальний виробіток найпродуктивніших машин шляхом організації їх двозмінної роботи. Використання методу залежить від агротехнічних, технологічних і організаційно-

економічних заходів, комплекс яких дозволяє ефективно експлуатувати машинно-тракторний парк.

Використовуючи як основу виробничу та організаційну структури будується структура управління підприємством, де ці структури виступають об'єктами управління. Традиційні моделі структур управління в реформованих сільськогосподарських підприємствах ґрунтуються на комбінаціях лінійних, штабних і функціональних систем управління. Для лінійної системи характерним є пряме керівництво за схемою «керівник—підлеглий». Функціонування штабної системи управління забезпечується певною групою людей (штаб), які мають відповідні штабні повноваження. Функціональна система реалізується через службові функції працівників.

У сільському господарстві більш використовуються лінійні та функціональні управлінські структури. Їм притаманні постійні елементи (ланки, бригади, загони) й вертикальні виробничі зв'язки. У звичайному вигляді ні лінійні, ні штабні, ні функціональні управлінські структури не існують. Завжди виникають певні їх комбінації. Для сільського господарства характерним є існування дивізіональних (продуктових) управлінських структур. Прикладом такої структури є цехова система управління на сільськогосподарському підприємстві, принципову схему якої показано на рис. 2.1.

Рис. 2. Принципова схема цехової структури управління на сільськогосподарському підприємстві

Як видно з рис. 2, лінійні зв'язки існують між керівником підприємства та керівниками рослинницького і тваринницького цехів, а також керівниками обслуговуючих підрозділів — автопарку, ремонтних майстерень загального призначення, комунальних служб, відділу маркетингу тощо. Інколи в окремий цех виділяють переробні та промислові виробництва.

Керівнико цеху рослинництва виступає колишній головний агроном господарства, відповідає за весь технологічний процес у галузі, за зв'язки з іншими цехами та службами господарства і підпорядковується безпосередньо керівникові підприємства. Аналогічно функціонує і цех тваринництва. У свою чергу, виробничі підрозділи рослинництва, тваринництва, обслуговуючі та промислові виступають як центри відповідальності відповідно витрат та прибутку. Створення центрів відповідальності дозволяє активізувати внутрішні чинники

ефективності діяльності підрозділів за рахунок посилення відповідальності суб'єктів управління за результати власних рішень і вдосконалювати управління їх витратами та доходами.[5].

1. Управління фермерським господарством. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fermerukr.in.ua/stvorenyya-fermerskogo-gospodarstva/upravlinnya-fermerskym-hospodarstvom.html>.

2. Горьовий В. П. Менеджмент фермерських господарств [текст] : навч. посіб. [Електронний ресурс] / В. П. Горьовий. – Київ : «Центр учбової літератури», 2014. – 366 с. – Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/Menegm_ferm_gospod.pdf

3. Розвиток фермерських господарств в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agro.ua.net/economics/documents/category-95/doc-94>.

4. Сайт журналу «Економічний гектар» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ekonomichnyi-gektar/3999-problemy-ta-perspektyvy-fermerstva-v-ukraini.html>

5. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств: Навч. посібник. — К.:КНЕУ, 2005. —347 с.

Дідик В.В.

Науковий керівник –вищий викладач, Юрчик І.Б.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ

Інвестиції відіграють свою важливу роль в розвитку не тільки окремого підприємства, а й держави в цілому.

Тому в рамках державної політики України це питання набуває стратегічної важливості. Адже головним джерелом ресурсів є іноземні інвестиції, які можуть стимулювати розвиток національної економіки вихід країни з кризи, досягнення реальних структурних зрушень в економіці.

Тому актуальною залишається проблема створення сприятливого клімату в Україні для залучення інвестицій, як внутрішніх інвесторів, так і інвесторів з-за кордону.

Протікання інвестиційних процесів, їх характер, інтенсивність та результативність, а також управління ними залежить від інвестиційного клімату, що сформувався в державі, тобто від стану правового, фінансового, соціально-економічного та суспільно-політичного середовища в її межах, яке зумовлює ту чи іншу ступінь привабливості для інвестицій.

Ключову роль в процесі акумулювання коштів та їх відтворення відіграють саме іноземні інвестиції. Цьому сприяє нерівномірність розвитку економік, політичне становище в країні, географічне розташування, зони скупчення продуктивних сил, розвиток інфраструктури, історичні передумови, диференціація прибутковості різних галузей у різних частинах світу та неоднорідний поділ праці.

На обсяги вкладення коштів впливає економічна, соціальна та політична ситуація, що розгортається в країні. Всю сукупність факторів, що впливає на бажання інвестора вкласти свої власні кошти в країну, можна назвати інвестиційним кліматом.

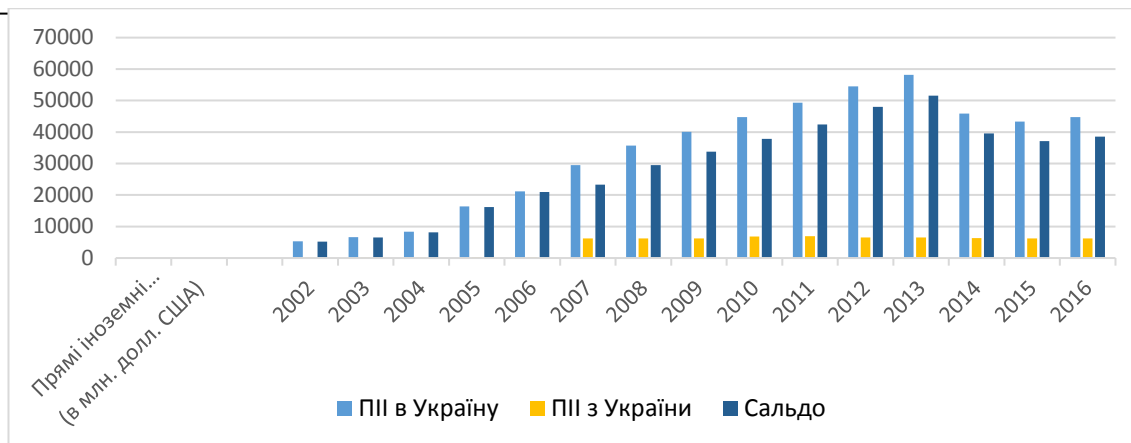

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку України

Вплив революційних подій в Україні наприкінці 2013-2014 рр. на інвестиційний клімат можна оцінити по-різному. Наприкінці 2013 р. інвестиційна діяльність значно скоротилася [1], хоча в період революції інтерес до подій в Україні підвищився.

Тому за даними щорічного проекту DoingBusiness у 2014 році Україна посіла 112 місце (серед 189 країн). У 2013 р. цей показник склав 137 місце в рейтингу [3].

Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать соціально-економічна динаміка, ефективність залучення в світовий поділ праці, можливості модернізації на цій основі національної економіки.

Основу мотивації іноземного інвестора на розміщення капіталу за кордоном складають: порівняно нижчі витрати (вартість робочої сили, особливості податкової системи, субсидування, якість інфраструктури, в тому числі фінансового ринку); можливості збуту продукції (характеристики місцевого ринку, зокрема потенціал його зростання, міжнародна відкритість країни); особливості культури, мови, політичного ризику у країні.

Необхідними завданнями державної політики є якісна ревізія існуючої системи формування та підтримання інвестиційного клімату України, стратегічний аналіз пріоритетів розвитку національної економіки, а також ідентифікація чинників, які обумовлюють неефективність нормативно-правових актів, що приймаються з метою підтримання сприятливого інвестиційного клімату України.

Головним завданням України на короткострокову перспективу є підготовка необхідної правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату й формування основи збереження та нарощування конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Доки Україна не створить сприятливого інвестиційного клімату, тобто умов, за яких українські й іноземні підприємці зможуть процвітати, Україна обділятиме саму себе, втрачаючи економічний ріст, робочі місця і доходи з податків, які можна було б збирати з таких підприємств. Український бізнес продовжуватиме діяти в тіні, з усіма викривленнями і втратами, що несе тіньова економіка для

української господарської та фіскальної політики. А іноземний бізнес просто сторонитиметься України.

1. Іванілов О.С. Економіка підприємства. Підручник. 2-ге вид. — К.: ЦУЛ, 2011. — 728 с.
2. Офіційний сайт державної служби статистики. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Проекту Doing business // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://russian.doingbusiness.org>.
4. Офіційний сайт European Business Association. [Електронний ресурс] Режим доступу – <http://www.eba.com.ua/uk>.
5. Цісик, Н.В. Проблема залучення іноземних інвестицій в економіку України [Текст] / Цісик Н.В. К., – 2006. – С. 10.

Докучаева Н.Н.

УО «Мозырский государственный педагогический университет имени И.П.Шамякина»

КОНКУРЕНТНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА БЕЛОРУССКОЙ ЭКОНОМИКИ

Современная рыночная экономика представляет собой сложнейший организм, состоящий из многочисленных производственных, коммерческих, финансовых и информационных структур, взаимодействующих на фоне разветвленной системы правовых норм бизнеса, и объединяемых единым понятием – рынок. Основным понятием, характеризующим сущность рыночных отношений, является понятие конкуренции и конкурентоспособности.

В условиях рыночных отношений конкурентоспособность характеризует степень развития общества. Чем выше конкурентоспособность страны, тем выше жизненный уровень в этой стране.

Проблема повышения национальной конкурентоспособности выдвигается в качестве важнейшего ориентира государственного регулирования в любой стране. В современном мире конкурентоспособность страны является показателем состояния и перспектив развития экономической системы, определяет характер ее международной специализации, выступает гарантом экономической и политической стабильности.

Существует четыре основных подхода к определению конкурентоспособности страны:

- методология Майкла Портера;
- методология измерения конкурентоспособности Организации Экономического Сотрудничества и Развития (ОЭСР);
- методология Всемирного экономического форума (WEF);
- методика измерения страновой конкурентоспособности Международного института управленческого развития (IMD).

Эти подходы описывают конкурентоспособность как совокупность нескольких взаимосвязанных факторов. Высокая конкурентоспособность обеспечивается улучшением показателей в этих факторах. Методика ОЭСР

фокусируется в первую очередь на оценке показателей международной торговли страны, а методики IMD, WEF и концепция Портера уделяют основное внимание таким показателям как качество инфраструктуры, качество институтов, макроэкономическая стабильность и состояние бизнес-среды, т.е. делают акцент на внутренних структурных факторах.

К сожалению, основные международные рейтинги, измеряющие конкурентоспособность – рейтинги IMD и WEF – не включают Беларусь в расчеты из-за недоверия к статистическим данным.

Республика Беларусь обладает целым рядом конкурентных преимуществ:

- выгодное географическое и геополитическое положение,
- многоотраслевой промышленный комплекс,
- значительный научно-технический потенциал,
- развитая система транспортных коммуникаций,
- многовекторные внешнеэкономические связи,
- высокий общеобразовательный уровень населения.

За последние 5 лет Беларусь вошла в ТОП-50 стран мира с высоким уровнем человеческого развития. Согласно Докладу ПРООН о человеческом развитии Республика Беларусь по индексу человеческого развития среди 188 стран мира переместилась с 68-го места в 2000 году на 50-е место в 2015 году [1].

Валовой внутренний продукт на душу населения по паритету покупательной способности вырос с 15,4 тыс. долл. США в 2010 году до 17,7 тыс. долл. США в 2015 году.

Повысились размеры социальных гарантий и доходов населения, что позволило снизить долю малообеспеченного населения с 7,3% в 2011 году до 5,1% в 2015 году. Существенно улучшилась демография. С 2014 года впервые за двадцать лет численность жителей в Беларуси начала расти, сжаты демографические ножницы [5].

Проведена масштабная модернизация промышленности и сельского хозяйства. Промышленный комплекс Беларуси формирует около трети создаваемого в республике валового внутреннего продукта, более 90% объема экспорта и основную сумму валютных поступлений в республику, обеспечивает рабочими местами $\frac{1}{4}$ экономически активного населения страны [2]. Наряду с Австралией, Новой Зеландией, Бразилией и Аргентиной Беларусь входит в число крупнейших экспортеров молочной продукции. У нас производится 1,4% мирового объема молока, в мировом экспорте молочных продуктов доля страны составила около 5%, а по сливочному маслу – около 11%.

Беларусь взяла курс на ускоренную информатизацию. В глобальном рейтинге Международного союза электросвязи по развитию информационно-коммуникационных технологий Беларусь поднялась с 50-го места в 2010 году на 36-е в 2015 году, опередив все страны СНГ [4].

Одним из важных критериев конкурентоспособности страны считается внешняя торговля. Однако кризис 2010–2011 гг. и 2015 г. стал своего рода непреодолимой преградой для белорусской экономики, который практически сгладил основной ресурс роста конкурентного потенциала – расширение

масштабов внешней торговли [3]. Это подтверждают нижеприведенные аналитические данные.

По итогам 2015 года экспорт составил 32809,5 млн. долл. США (75,8% к 2014 году), импорт 32678,0 млн. долл. США (74,6% к 2014 году), внешнеторговый оборот Республики Беларусь за 2015 год составил 65,5 млрд. долл. США, что на 24,8% меньше, чем в 2014 году. Товарооборот со странами СНГ составил 32,4 млрд. долл. США (56,8% общего товарооборота) и снизился на 28,5%. Товарооборот со странами вне СНГ уменьшился на 21,4% и составил 24,5 млрд. долл. США [5].

Сальдо внешнеторгового оборота в рассматриваемый период сложилось отрицательное в размере 2,04 млрд. долл. США, что на 3,2 млрд. долл. США меньше чем в 2014 году (за 2014 год – отрицательное в размере 5,2 млрд. долл. США). Со странами СНГ сальдо внешнеторгового оборота сложилось отрицательное и составило 4,3 млрд. долл. США (за 2014 год – отрицательное в размере 3,1 млрд. долл. США). Со странами вне СНГ сальдо внешней торговли сложилось положительное и составило 0,6 млрд. долл. США (за 2014 год – отрицательное в размере 1,3 млрд. долл. США) [5].

Несмотря на все существующие преимущества, конкурентный потенциал белорусской экономики за весь период ее суверенного существования базировался на модели экспортоориентированной экономики, функционирующей по принципам «сборочного цеха». Для обеспечения устойчивых конкурентных преимуществ при использовании данной модели экономики необходимо обеспечивать высокий уровень добавленной стоимости за счет увеличения технологичной составляющей. Только при соблюдении этого условия можно говорить о наличии у белорусского производителя конкурентного потенциала, а у белорусской экономики – внешнего адаптационного ресурса для формирования конкурентных преимуществ, основанных на положительном сальдо торгового баланса, счета текущих операций и роста золотовалютных резервов.

Экспортоориентированная модель экономики Беларуси поставлена в абсолютную зависимость от состояния внешних товарных рынков и собственного валютного рынка.

Основной целью и средством обеспечения конкурентоспособности Республики Беларусь на мировом рынке является формирование эффективной инновационной экономики.

Для повышения конкурентоспособности традиционных отраслей промышленности необходимо повышение технического уровня действующих мощностей и вывод из эксплуатации избыточных. Политика рационального импортозамещения должна быть направлена как на увеличение локализации сборочных производств, так и на производство экономически эффективной импортозамещающей продукции.

Для обеспечения конкурентных преимуществ в сельском хозяйстве необходимо выйти на качественно новый уровень развития за счет повышения финансовой устойчивости и технологического уровня.

Для підвищення конкурентоспособності Республіка Беларусь повинна розвивати транзитну привабливість і індустрію гостеприимства за рахунок модернізації міжнародних транспортних коридорів, що проходять через Республіку Беларусь, розширення пропускної спроможності пунктів на державній межі. Беларусь повинна стати найбільшим логістичним центром.

Пріоритетом зовнішньої політики Білорусі на європейському векторі повинна стати інтенсифікація партнерства зі странами Європейського союзу, в тому числі і Україною, в сферах торгівлі і інвестицій, транспорту, транзиту, трансграничного і регіонального співробітництва, спрощення візового режиму, охорони навколишнього середовища. Необхідно активізувати роботу по розвитку економічного взаємодіяння зі странами «дальньої дуги» в Азійському, Латиноамериканському, Близькосхідному і Африканському регіонах, по виходу і закріпленню на ринках держав, які мають значительний потенціал для взаємовигідного співробітництва.

Всі ці заходи будуть сприяти підвищенню життєвого рівня в Республіці Беларусь і конкурентоспособності білоруської економіки на світовій арені.

1. Доклад о развитии человека 2015 года «Труд во имя человеческого развития» (официальный сайт Организации объединенных наций) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr15_standalone_overview_ru.pdf. – Дата доступа: 20.10.2016.

2. Конкурентоспособность экономики: инновационный подход: монография / автор. колл.; В.И. Кудашов [и др.]; под общ. ред. В.И. Кудашова, А.С. Головачева. – Минск: Изд-во МИУ, 2014. – 484 с.

3. Мигранян, А.А. Конкурентный потенциал белорусской экономики / А.А.Мигранян // Журнал Новой Экономической Ассоциации. – 2014. – № 1. – С.181-186.

4. Проект программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://president.gov.by/ru/sobranie/>. Дата доступа: 28.10.2016.

5. Статистический ежегодник. 2016. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2016. – 519 с.

Дропка О.М., ст. гр. МА-32

Науковий керівник – асистент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Дрималовська Х.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Високий рівень глобалізації, інтернаціоналізації, швидкий розвиток господарства, як наслідок значне посилення взаємозалежності економік та фінансових систем, актуалізує дослідження особливостей регулювання ринку цінних паперів як сфери економіки з високим рівнем ризику, що зазнає впливу кризових явищ та змін в суспільстві. Адже формування сприятливих умов функціонування міжнародного ринку цінних паперів сприятиме зростанню

обсягів інвестування капіталу між країнами, забезпечуючи їх економічний розвиток.

Міжнародний ринок цінних паперів є складним сектором фінансового ринку, на якому відбуваються процеси емісії, купівлі-продажу цінних паперів та встановлення на них цін, зазнаючи впливу певних факторів, зокрема, фінансової глобалізації, технологій, інновацій тощо [1].

Важлива роль в ідентифікуванні умов функціонування ринків, встановленні меж і подальших етапів їх регулювання належить державному регулюванню ринку цінних паперів. Крім того, державне регулювання ринку цінних паперів можна вважати певним орієнтиром для створення міжнародної нормативно-правової бази.

Взагалі регулювання ринку цінних паперів означає «впорядкування всіх видів діяльності на ринку з метою узгодження інтересів усіх його суб'єктів (емітентів, інвесторів, професійних учасників ринку цінних паперів) і операцій між ними з боку уповноважених на це органів» [2].

Регулювання ринку цінних паперів здійснюється внутрішніми та зовнішніми органами відносно ринку – власне самим ринком та його учасниками, а також державою та прийнятими нею міжнародними нормативно-правовими документами. Країни не мають альтернативи державному регулюванню, але можуть обирати, яка з моделей регулювання підходить для неї – переважний, тотальний контроль чи ситуативне регулювання та нагляд за діяльністю ринку з передачею повноважень саморегулювальним організаціям.

Однак, надійне і безперервне функціонування ринку цінних паперів неможливо забезпечити без широкої та досконалої нормативної бази держави. Тому прийняття законів у сфері регулювання міжнародного ринку цінних паперів є пріоритетною для покращення економічного середовища країни, фінансового розвитку. Формування такої законодавчої бази є тривалим та складним процесом. Отже, для полегшення адаптації до сучасних ринкових умов, розроблено низку міжнародних документів з регулювання, що переважно носять рекомендаційний характер. Найважливіші міжнародні нормативно-правові акти були також затверджені Україною на державному рівні. Тим не менше, державне регулювання нашої держави потребує вдосконалення та розвитку.

Світовий досвід регулювання міжнародного ринку цінних паперів базується на принципах та стандартах, що використовуються розвинутими країнами та країнами, що розвиваються. Тому вдосконалення державного регулювання ринку цінних паперів України є можливим на основі впровадження найбільш прийнятних положень та стандартів відповідно до особливостей розвитку країни.

На підставі опрацювання літературних джерел [1,2] можна зробити висновок про те, що ефективне регулювання ринку цінних паперів в Україні буде досягнуто за таких умов: по-перше, необхідно прийняти відповідні нормативно-правові акти, які перешкождали би появі найменших ознак правопорушень зі сторони учасників ринку цінних паперів; по-друге, формування гнучкої системи управління на основі чіткого розподілу повноважень та відповідальності, наявності зворотного зв'язку; по-третє, запровадження ефективного механізму

обліку і контролю. Крім цього, важливо, щоб рівень впливу державних органів влади на ринок цінних паперів забезпечив сприятливі умови для розвитку підприємництва.

1. Мацелюх Н.П. Фактори ціноутворення на ринку цінних паперів в Україні / Н.П. Мацелюх // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове видання. – Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В. Сухомлинського, 2016. – Випуск 9. – С. 659-664.

2. Міжнародні фінанси [Текст]: навчальний посібник / [І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Макаренка та д-ра екон. наук, доц. І. І. Д'яконової. – Київ : «Центр учбової літератури», 2012. – 548 с.

Дружинська Н.С., старший викладач
Університет державної фіскальної служби України

ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Важливим об'єктом бухгалтерського обліку, який відображає результати діяльності підприємств, є готова продукція. Особливістю продукції підприємств лісового господарства, яку одержують в результаті здійснення їх основної діяльності, є деревина, отримана в результаті рубок та розкряжування дерев на сортименти. Сортиментами називають однорідні за сортами, видами і розмірами лісоматеріали, які мають певне призначення. Крім того, в діючих галузевих нормативних документах Державного агентства лісових ресурсів України відсутні чіткі визначення готової продукції та незавершеного виробництва. Але в Інструкції з обліку продукції лісозаготівель, лісопиляння і деревообробки на підприємствах Державного комітету лісового господарства України [1] при перерахуванні видів деревної сировини (деревний хлист, ділова деревина (сортименти), жердини, деревина дров'яна для технологічних потреб, дрова, хворост, інші), вони ототожені з лісопродукцією, хоча у визначенні деревної сировини про лісопродукцію не згадується.

Відповідно до ПСБО 9 «Запаси» [2], яке розповсюджується і на підприємства лісового господарства, готовою продукцією, вважається продукція, що виготовлена на підприємстві та призначена для продажу і відповідає технічним, якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актам.

Продукція лісового господарства виникає в результаті використання лісових ресурсів і є похідним від них активом. Виходячи із значного різноманіття лісових ресурсів, за походженням логічно класифікувати готову продукцію на продукцію деревного походження та продукцію недеревного походження. До складу продукції деревного походження доцільно відносити готову продукцію в розрізі виділених етапів виробництва. Так, на етапі створення та догляду за лісовим садивним матеріалом у розсадниках готовою продукцією буде стандартний садивний матеріал та великомірні саджанці. На етапі створення та догляду за лісовими культурами визначати готову продукцію доцільно виходячи з

особливостей діяльності конкретного підприємства, оскільки до обсягів лісовідновлення і лісорозведення зараховуються всі створені лісові культури та плантації, крім маточних плантацій і плантацій новорічних ялинок, які мають тимчасове використання та інше цільове призначення. Тобто, використання лісових ресурсів на даному етапі не передбачено, окрім маточних плантацій і новорічних ялинок, які виділяються окремими об'єктами. Наступним етапом є етап створення та догляд за деревостанами, що розвиваються, продукцією якого може бути деревина, заготовлена в порядку рубок догляду, санітарних рубок, рубок переформування. На етапі догляду та експлуатації стиглих і перестійних деревостанів отримують продукцію, в результаті санітарних рубок, лісовіднованих рубок, рубок переформування, рубок головного користування. В цілому, відповідно до Тимчасової інструкції з електронного обліку продукції лісозаготівель, лісопиляння і деревообробки на підприємствах Державного агентства лісових ресурсів України [3] заготовлена деревна сировина (лісопродукція) має такі види: деревний хлист; ділова деревина (сортименти); деревина дров'яна для технологічних потреб (деревина технологічна); дрова; хворост; інші. Більш обґрунтованим вважаємо склад лісоматеріалів, наведений у Додатку до стандарту FSC «Класифікація продукції» [4], відповідно до якого лісоматеріалами є деревина на будь-якому етапі: від валяння до готовності для використання як будівельний матеріал або деревної маси для виробництва паперу. У даній класифікації терміном «лісоматеріали» також позначається пиляна продукція. Відповідно до наведених термінів у додатку до стандарту FSC «Класифікація продукції» [4] лісоматеріали поділяються на круглі і пиломатеріали. Лісоматеріали круглі – це зрубані, очищені від суччя, розкряжовані і обкоровані лісоматеріали, які є сировиною для виробництва на деревообробних підприємствах. Пиломатеріали стандартні оброблені представляють собою будівельні матеріали з деревини, які пройшли кінцеву обробку та напиляні по заданій довжині і товщині. Отже, доцільним вважаємо уточнення визначення терміну «лісоматеріали» та їх складу в нормативних документах з обліку продукції лісового господарства відповідно до додатку до стандарту FSC «Класифікація продукції» [4]. Крім того, до складу продукції деревного походження доцільно відносити живицю, деревні соки, шишки, лікарські квіти дерев, насіння деревних та чагарникових порід, горіхи, кору, деревну зелень тощо.

Окрім продукції деревного походження, в результаті дії природних факторів та діяльності лісогосподарських підприємств може бути продукція недеревного походження, а саме: їстівні гриби, насіння та квіти лікарських трав, плоди та інша зібрана продукція лісу недеревного походження.

Тимчасовою інструкцією з електронного обліку продукції лісозаготівель, лісопиляння і деревообробки на підприємствах Державного агентства лісових ресурсів України [3] для обліку лісопродукції всіх видів рубок встановлюється породний поділ. Для ділової деревини і хлестів виділяють хвойні породи (сосна, ялина, ялиця, модрина) та листяні (дуб; бук; ясен; клен; черешня; інші твердолистяні породи; береза; вільха; інші м'яколистяні породи). Для дров (в

залежності від теплотворної здатності) три групи: 1- береза, дуб, бук, ясьонь, граб, клен, модрина; 2- сосна, вільха; 3- ялина, кедр, ялиця, осика, липа, тополя, верба.

В Податковому кодексі України [5], залежно від об'єкта оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів, виокремлено деревину, яка заготовлена в порядку рубок головного користування від деревини, заготовленої під час проведення заходів щодо поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей, а також з розчищення лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю, у зв'язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів тощо. Окремим об'єктом оподаткування виділено другорядні лісові матеріали, побічні лісові користування та використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт.

Розподіл деревної продукції залежно від видів рубок має сенс, оскільки Податковим кодексом України [5] передбачено різні ставки рентної плати. Проте, відносно другорядних лісових матеріалів та побічних лісових користувань, вважаємо доцільним використовувати єдине поняття «супутні лісові користування», в результаті яких також може бути оприбуткована продукція. В даному випадку актуальною вважаємо класифікацію продукції за технологічною складністю на просту і складну (основна, побічна або супутня). Так, до побічної продукції доцільно відносити ліквід з крони та порубкові залишки, що підлягають використанню, оскільки вони виникають в процесі заготівлі деревини та за них Податковим кодексом України [5] встановлюється рентна плата у розмірі 40 та 20 відсотків відповідно ставок рентної плати за дров'яну деревину відповідної лісової породи. Оскільки продукція в лісовому господарстві з'являється на перетині природних процесів, які покладені в основу технологічних, то вважаємо доцільним з метою обліку результатів діяльності виділених вище етапів виробництва в межах облікової політики окремого підприємства визначати склад основної, супутньої та побічної продукції кожного етапу. Це дозволить відображати фактичний обсяг використання лісових ресурсів, проводити аналіз ефективності проведених лісокультурних заходів та співставляти понесені витрати з результатами діяльності.

Важливим аспектом сучасного ведення лісового господарства є сертифікація лісів. Поняття лісової сертифікації наведено у Лісовому кодексі України [6], і трактується як оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку. При цьому, метою лісової сертифікації є забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства.

Під час проведення сертифікації та у разі позитивного рішення органу з сертифікації заявникові видається сертифікат та право маркувати продукцію спеціальним знаком відповідності.

Сертифікація продукції в Україні поділяється на обов'язкову та добровільну, і здійснюється уповноваженими на те органами з сертифікації. В даний час

утворилася і діє тільки одна структура по міжнародній лісовій сертифікації: Лісова Опікунська Рада (The Forest Stewardship Council - далі FSC), яка створила систему взаємного визнання акредитованих органів сертифікації, засновану на принципах і критеріях, розроблених для екологічно спрямованого, соціально-орієнтованого і економічно життєздатного лісоуправління. Таким чином формується необхідна база, на підставі якої здійснюється сертифікація одиниці лісоуправління. Лісовий сертифікат підтверджує відповідність лісогосподарської діяльності певним вимогам та документально засвідчує місцезнаходження лісу, з якого надходить продукція. Для України це має велике значення, оскільки внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС під радіоактивне забруднення потрапило близько 3,5 млн. га лісів, із яких 157 тис. га виведено з господарського обігу. Тому у лісах півночі Житомирської та Київської областей на площі 40,8 тис. га заборонено взагалі заготівлю деревини, а на площі 101,5 тис. га введено регламентацію на її використання [7].

У рамках дії Лісової Опікунської Ради можливий як лісовий аудит, так і маркіровка продукції. Це відповідає існуючому ринковому попиту на сертифіковану лісову продукцію в Європі. Позначка логотипом Лісової Опікунської Ради свідчить про проведення незалежної сертифікації, яка підтверджує споживачеві, що продукція походить з лісів, де дотримуються соціальні, економічні та екологічні вимоги для задоволення теперішніх потреб суспільства без шкоди для майбутніх поколінь.

У додатку до стандарту FSC «Класифікація продукції» [4] продукцію з логотипом FSC поділяють на: деревну продукцію; целюлозно-паперову продукцію; недеревну продукцію лісу.

Для того, щоб продукт міг бути заявлений як сертифікований FSC (за допомогою етикетки або торгівельної документації), необхідний безперервний ланцюг сертифікованих організацій: всі етапи зміни власника продукту від сертифікованого лісу до точки виробництва кінцевої продукції або роздрібного продажу. Обов'язкові елементи, які мають бути виконані при сертифікації ланцюжка поставок FSC, встановлює стандарт FSC «Стандарт сертифікації ланцюжка поставок» [8].

Відповідно до класифікації категорій матеріалів FSC виділяють наступні маркіровки продукції: FSC 100%, FSC змішана, FSC повторно перероблена та FSC контрольована деревина [8].

Зазначені терміни маркіровки продукції за системою FSC використовуються для відображення інформації про законно заготовлену продукцію лісового господарства. При цьому, у практичній діяльності підприємств зустрічаються випадки, пов'язані з відображенням в обліку секвестрованої продукції. Секвестрованою вважається продукція у вигляді вилученої безгосподарної деревини або не вивезеної у встановлені строки, переданої для зберігання чи використання в інтересах держави. Тому в бухгалтерському обліку класифікацію продукції лісового господарства доцільно доповнити ознакою «за контрольованістю походження», виділяючи при цьому продукцію маркіровану за системою FSC та продукцію не марковану за системою FSC. Це дозволить

формуванню ланцюжок поставок FSC, тобто мати інформацію про шлях, який проходить продукція з лісу або з місця переробки (у випадку вторинної переробки) до споживача. Цей ланцюжок включає всі послідовні стадії переробки, трансформації, виробництва, зберігання і розподілу продукції, а перехід від однієї стадії ланцюга поставок до іншої передбачає зміну власника.

1. Інструкція з обліку продукції лісозаготівель, лісопиляння і деревообробки на підприємствах Державного комітету лісового господарства України: Затв. Наказом Держкомлісгоспу України від 19 грудня 2003 р. № 205 [Електронний ресурс] // Режим доступу http://galsillis.org.ua/material/2015/forkodeks_nakazvid1912003.pdf

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. наказом Міністерства фінансів України N 246 від 20.10.99 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

3. Тимчасова інструкція з електронного обліку продукції лісозаготівель, лісопиляння і деревообробки на підприємствах Державного агентства лісових ресурсів України: затв. Наказом Державного агентства лісових ресурсів України від 27.06.2012 р. № 202 [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://lespravo.org.ua/art/333-Timchasova_instrukciya_z_elektronnoho_obliku_derevini_2012_rik/

4. Приложение к стандарту FSC Классификация продукции FSC FSC-STD-40-004a Версия 2-0 РУС [Текст] – Режим доступу: http://www.fcet.ru/i/misc/FSC-STD-40-004a_V2-0_RUS.pdf

5. Податковий кодекс України: за станом на 20.11.2016 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page32>

6. Лісовий кодекс України: за станом на 28.12.2015р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3852-127>.

7. Ведення лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Державного агентства лісових ресурсів України. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=101209

8. Стандарт FSC «Стандарт сертификации цепочки поставок» FSC-STD-40-004 (Версия 2-1) – Режим доступу <https://ru.fsc.org/preview.fsc-std-40-004-v-2-1.a-1026.pdf>

Дубина М.О., магістр

Науковий керівник – доц., к.е.н. Мельник І.М.,

Львівський торговельно-економічний університет

СУТЬ ТА СТРУКТУРА СИСТЕМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

В умовах ринкової економіки України відбуваються кардинальні зміни у всіх її сферах, у тому числі щодо формування принципово нової системи торговельного обслуговування населення. У міру поглиблення ринкових процесів, удосконалення товарно-грошових відносин, підвищення соціально-економічного значення фактора часу змінюються уявлення про якість торгівлі і торговельних послуг.

Торговельне обслуговування – це цілеспрямована система, яка об'єднує сукупність взаємообумовлених та взаємопов'язаних підсистем та елементів, що утворюють функціональну єдність і мають головною метою задоволення особистих матеріальних потреб споживачів за високої культури торгівлі [1]. Систему торговельного обслуговування відносять до цілеспрямованих систем, оскільки її поведінка підпорядкована досягненню відповідної мети – максимальному задоволенню матеріальних та соціально-культурних потреб

особистості. Крім того, система обслуговування характеризується як така, що сама організовується, оскільки їй притаманна властивість у процесі функціонування змінювати свою структуру.

Як і кожна економічна система, система торговельного обслуговування є багатомірною і включає в себе низку складових підсистем. Зокрема, вона включає в себе соціально-економічну, організаційну, функціональну або забезпечувальну, комунікаційну, техніко-технологічну, інформаційну підсистеми, підсистеми інфраструктури і культури торгівлі. Основними характерними рисами системи торговельного обслуговування є єдність цілей всіх складових підсистем та елементів, багатофункціональність, висока адаптивність і динамічність.

Для системи торговельного обслуговування внутрішньо притаманна не тільки наявність зв'язків між утворюючими її елементами (відповідна організованість), але й єдність взаємодії складових елементів, в яких проявляється функціональна цілісність. Центральне місце серед елементів системи торговельного обслуговування займають наступні: місце розташування торговельного підприємства; стан його матеріально-технічної бази; існуюча система товаропостачання; рівень упровадження прогресивних методів продажу товарів; стан запровадження стандартів обслуговування; система торговельних послуг; стійкість та повнота асортименту товарів; якісний рівень товару; затрати часу покупців на обслуговування; завершеність процесу купівлі товарів; якість праці торговельних працівників.

Якісний рівень товару є основоположним елементом у системі торговельного обслуговування і передбачає безумовно високу якість основного об'єкта торговельної діяльності, глибокий і широкий асортимент стабільного характеру. Товар, що надходить до торговельної мережі, повинен максимально повно задовольняти потреби і запити різних контингентів покупців, незалежно від їх місця проживання та рівня їх доходів.

Матеріальну основу системи торговельного обслуговування формує фактичний стан матеріально-технічної бази торговельного підприємства, який безпосередньо залежить від наявних площ, їх пристосованості до конкретних форм і методів обслуговування, рівня технічної оснащеності торговельно-технологічним і допоміжним обладнанням.

Рівень упровадження прогресивних методів обслуговування визначає повноту створення максимальних зручностей покупцям при ознайомленні з асортиментом і вибором необхідного товару під час його відпуску і проведення розрахунків за покупку. Прогресивні методи доповнюються низкою основних і додаткових послуг, що сприяє закріпленню позитивного іміджу торговельного підприємства серед покупців і розширенню контингенту обслуговуваних споживачів.

Ритмічне постачання роздрібного торговельного підприємства товарами, повнота і глибина асортименту безпосередньо залежить від поточного стану системи товаропостачання. Вона повинна бути максимально відпрацьованою, здатною до мобільної трансформації під впливом змін у попиті сільського

населення, виробничому асортименті товаровиробників чи торговому асортименті гуртових і інших посередників на ринку.

Особлива увага повинна надаватися впровадженню прогресивних систем торговельного обслуговування. Основна вимога, яка ставиться до цих систем зі сторони покупців - зниження затрат часу на придбання товарів в умовах розширення асортименту товарів, збільшення обсягів послуг і підвищення їх якості. Однак система масового товаропостачання населення через торговельні підприємства орієнтована на потік покупців, самообслуговування, групову, масову рекламу і інформацію покупців.

Разом з тим до сучасної торгівлі покупець ставить не тільки вимогу скоротити час на придбання товарів основної маси товарів і послуг, що забезпечує певний „стандарт” споживання, але зберегти індивідуальне обслуговування щодо ряду товарів, особливо рідкісного, періодичного попиту.

Доцільність різного підходу до організації системи торговельного обслуговування на основі поділу товарів за частотою і характером попиту – повсякденного, періодичного і епізодичного – призвела до створення нових типів підприємств, виділення магазинів з продажу товарів повсякденного попиту, пошуку нових організаційних і технологічних рішень в торгівлі. Це зумовило необхідність розробки та запровадження принципово нової функціональної моделі системи торговельного обслуговування.

Стандартне обслуговування надає населенню товари повсякденного, стійкого попиту, за мінімуму послуг під час їх продажу. Індивідуальне (вибіркове) обслуговування по продажу товарів складного асортименту, технічно складних, довготривалого користування (до яких належать також і меблі) ставить інші вимоги. Тут фактор часу відіграє підпорядковану роль і не виступає основним показником якості торговельного обслуговування. Критерієм якості в даному випадку виступає кваліфікація та професійність працівників, обсяг та технологія надання торговельних послуг [2].

Методи торгівлі при індивідуальному обслуговуванні не вимагають наявності всього асортименту товарів, а тільки взірців чи тільки каталогів, так як це не пов'язано з негайним відпуском і розрахунками за покупку. Індивідуальне обслуговування в цьому випадку може передбачити неспівпадання в часі між комерційною і технологічною частинами обслуговування.

Пріоритетне місце в системі торговельного обслуговування займає підсистема культури торгівлі, яка ґрунтується на органічній єдності матеріальної та духовної культури. Матеріальна культура в торгівлі означає високий рівень розвитку галузі, сукупності досягнень в ній. Духовна культура сприяє формуванню у покупця раціональних потреб, уявлень та поглядів на товари, асортимент, обслуговування, правові позиції, психологічні схильності та настрої, естетичні та моральні норми. Духовна культура приховує в собі невичерпні можливості залучення покупців.

Таким чином, культура як підсистема торговельного обслуговування уособлює сукупність матеріальних та духовних цінностей, вироблених як її працівниками, так і потенційними споживачами, протягом усього часу її

функціонування, а також сам процес розподілу створених ними цінностей. Органічне поєднання матеріальної та духовної культури на науковій основі дозволяє кардинально поліпшити торговельне обслуговування, підвищити рівень системи та її конкурентоспроможність.

1. Панченко В. А. Теоретичні аспекти управління якістю торговельного обслуговування на засадах системного підходу / В. А. Панченко // Наукові праці КНТЕ. Економічні науки. – 2013. – № 15. – С. 399-406.

2. Внутрішня торгівля: регіональні аспекти розвитку : монографія / За ред. О. О. Шубіна, Я. А. Гончарука. – Донецьк-Львів : ДонНУЕТ, 2007.

Дума О.В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент, Вдовічена О. Г.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗИЦІОНУВАННЯ КОРОТКОСТРОКОВОГО БРЕНДУ: ЙОГО ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Важливим чинником, який впливає на реалізацію товарів на сучасному ринку є те, як вони представлені, який мають вигляд та якісні характеристики, товарний знак, з чим у потенційних споживачів асоціюється бренд під яким продукція реалізується. Маючи гучне розрекламоване ім'я товари можна швидше продати, зайняти кращі, по відношенню до основних учасників ринку, позиції та підвищити конкурентоспроможність. Відтак, саме бренд інформує покупців про товар, його основні характеристики, допомагає реалізовувати вироблену продукцію. Сучасні ринки дуже динамічні та вимагають постійного вдосконалення самих як самих брендів, так і методів їх конкурентної боротьби за своє існування.

З огляду на вищезазначене розглянемо таку категорію як брендинг. Брендинг – це процес формування іміджу бренду протягом тривалого періоду через створення додаткової цінності, емоційної або раціональної «обіцянки» торгової марки або немарочного продукту, що робить його більш привабливим для кінцевого споживача, а також пришвидшує просування торгової марки на ринку [5]. З точки зору власника торгової марки рівень цінності бренду для споживача дозволяє товару бути більш конкурентоспроможними або навіть більш дорогим у порівнянні з товаром, що не володіє особливими якостями для покупця.

Проводячи брендингову політику, компанія першочергово повинна чітко визначити цілі створення та період життя бренду.

Одним з видів бренду, який широко поширений на сучасному Європейському ринку, дозволяє швидко досягати цілей та збільшити аудиторію потенційних споживачів є короткостроковий бренд (бренд-камікадзе). Основна мета таких брендів – перемогти конкурентів у сегменті завдяки лояльним цінами в короткостроковому періоді.

Короткострокові бренди ще вкрай мало поширені в Україні. Горизонт цілей короткострокових брендів – до року. У той же час їх роль не зводиться до суто тактичного використання. Короткострокові бренди дозволяють «розчистити» ринок для виведення стратегічного бренду, завантажити виробничі потужності на період «розкрутки» інших брендів, підсилити провідний бренд. Тобто, використання короткострокових брендів-камікадзе це швидше особливий випадок для українських компаній. Бренд-камікадзе – це бренд, що народжуються щоб скоро померти, забравши з собою марку конкурента та надати стратегічну підтримку провідному бренду[1]. В усякому разі, це може стати вигіднішою альтернативою зниження цін на основний бренд. Позиціонування короткострокового бренду-камікадзе зображено на рис.1.

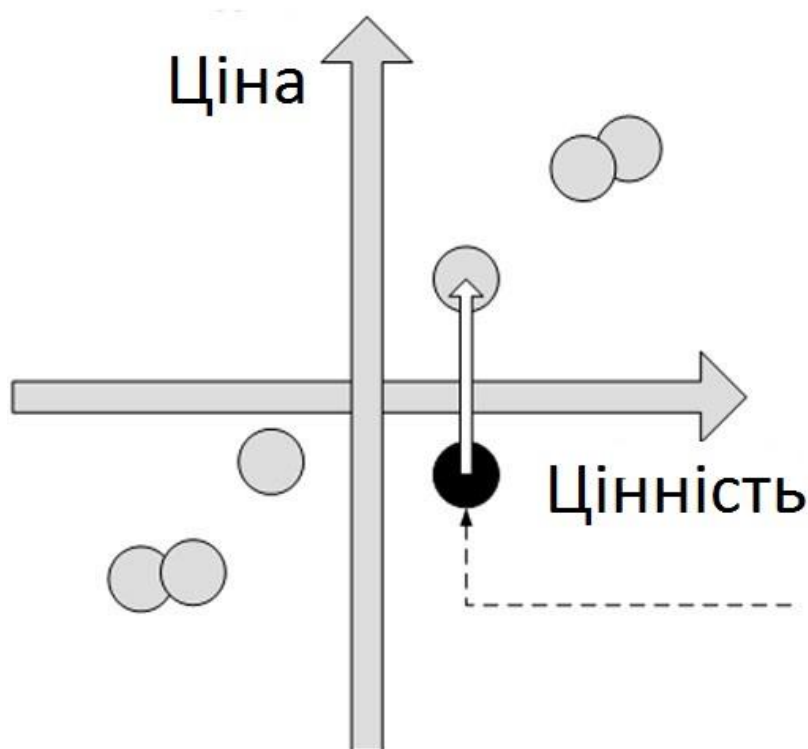

Рис.1. Позиціонування короткострокового бренду-камікадзе [2]

Наведемо приклад. Коли створили потужний провідний бренд його образ формували на основі таких тверджень: «Це першокласний товар, який коштує дорого, тому що його якість бездоганна, нові (високі, передові) технології тощо». Отже, є дорогий і якісний товар. З часом на ринок приходить конкурент, який заявляє, що при таких же технологіях виробництва, його ціна набагато дешевше. І частина споживачів, чутливих до ціни може перейти до конкурента. Що робити виробнику? Зниження ціни може негативно вплинути на імідж всієї торгової марки, залишається вивести на ринок суббренд. Суббренд – новий товар (послуга), що просувається під відомою маркою і розрахований, як правило на охоплення більш масового споживчого сегмента впроваджуючи при цьому зниження якості і ціни і [3]. Така політика дозволить компанії зберегти свій цільовий сегмент споживачів та дестабілізувати положення конкурента. Як довго

цей бренд буде жити? Коли як. Може померти відбивши напад, може перерости і в самостійний провідний бренд. Це питання тенденції розвитку ринку і стратегії виробника [4].

Отже, на основі вищезазначеного можна зробити наступні висновки: на сучасному етапі розвитку, коли ринки переповнені безліччю виробників, дуже важко постійно втримувати на плаву власний бренд, саме тому провідні бренди часто обирають нестандартні рішення та стратегії, такі як впровадження бренду-камікадзе, саме вони допомагають дестабілізувати конкурентну марку і в той же час надати стратегічну підтримку основному провідному бренду.

1. Богоявленський, О. В. Актуальність брендингу в Україні / О. В. Богоявленський, О. М. Дурнов // Стратегія розвитку фінансово-економічних та соціальних відносин: регіональний аспект : матеріали 3-го Симпозіуму (Харків, 11 листоп. 2010 р.) / МФУ, ХІФ УДУФМТ. - Х. : ХІФ УДУФМТ, 2010. - С. 226-227.
2. Поліщук, Т. В. Перспективні напрямки розробки успішних брендів в Україні / Т. В. Поліщук // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - №7. - С. 129-137.
3. Зозульов О. Бренд як нематеріальний актив у постіндустріальному суспільстві / О. Зозульов, Ю. Нестерова // Економіка України. - 2008. - №3. – С. 4-11.
4. Каніщенко О. Ідентифікація бренду: юридичне визнання і маркетингові реалії / О. Каніщенко, О. Сухомліна // Маркетинг в Україні. - 2009. - №6. – С. 62-67.
5. А.П. Панкрухин. «Маркетинг: большой толковый словарь». 2-е изд. – М.: Издательство «Омега -Л», 2010. – С.29

Дядюк М.А., к.е.н., професор

Тімченко О.Д., ст. викладач

Харківський державний університет харчування та торгівлі

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТОВАРНОЇ СТРУКТУРИ СПОЖИВЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В сучасних умовах розвитку економіки України дослідження споживчого ринку є надзвичайно актуальним завданням економічної теорії. Саме на споживчому ринку переплітаються ключові інтереси населення і виробників кінцевої продукції. За своїм призначенням споживчий ринок виконує багатогранні функції життєзабезпечення населення. Він є механізмом інтенсивного зворотного стимулюючого впливу споживчого виробництва на весь комплекс галузей економіки й на соціально-економічну ситуацію в суспільстві. Його випереджаючий розвиток є передумовою прискорення темпів економічного зростання. Неefективне ж функціонування споживчого ринку спричиняє макроекономічні диспропорції та структурні деформації соціально-економічного розвитку, призводить до зниження конкурентоспроможності національної економіки та добробуту населення [1].

Сучасна економіка України перебуває у незадовільному стані. Війна на Сході країни, анексія Криму і, як наслідок, економічна та фінансова кризи негативно відбилися на діяльності та розвитку споживчого ринку. На сучасному етапі розвитку економіки інформація щодо стану споживчого ринку є важливим фактором, що визначає ефективність управлінських рішень. В першу чергу, мова

йде про торговельні підприємства, для яких така інформація відіграє важливу роль під час вибору ринкової стратегії.

Одним із основних показників стану та розвитку споживчого ринку країни є роздрібний товарооборот, який включає весь обсяг реалізації товарів у грошовому вираженні й характеризує заключний етап руху продукції зі сфери обігу в сферу споживання, фіксуючи суспільне визнання цінності й споживчої вартості товарів. Крім того, він є одним із найважливіших показників соціально-економічного розвитку суспільства, оскільки в його динаміці відображається стан економіки в цілому, інфляційні процеси, зміна добробуту населення, кон'юнктура та місткість внутрішнього споживчого ринку.

Скорочення промислового виробництва, зростання цін, посилення інфляції, зростання тарифів на енергоносії та на житлово-комунальні послуги, і як наслідок, зростання цін на споживчі товари, призвело до того, що населення змушене скорочувати витрати на споживання товарів та переглядати власні споживчі звички. В результаті цих негативних змін відбулося суттєве зниження роздрібного товарообороту і в 2015 р. він становив лише 79,0 % рівня 2014 р.

Розвиток товарної структури споживчого ринку також характеризується суперечливими тенденціями. Показники товарної структури роздрібного товарообороту надають оцінку купівельного попиту як основного елемента механізму споживчого ринку. Вони відображають розподіл витрат покупців на придбання різних товарів – продовольчих і промислових, а також показують відмінності в споживанні товарів у рамках однієї групи.

Так, у період з 2010-2015 років відбулися такі зміни в товарній структурі роздрібного товарообороту, а саме:

- зростання частки продовольчих товарів у загальному обсязі роздрібного товарообороту, що є одним із негативних ознак стану товарної структури. Найкращим у цьому плані слід вважати 2011 рік, коли частка продовольчих товарів у структурі роздрібного товарообороту становила 38,9%, відповідно промислових – 61,1%. На кінець 2015 р. частка продовольчих товарів збільшилася до 41,1 %, а непродовольчих – зменшилася до 58,9% [2];

- сучасний період характеризується переважанням у структурі товарних ресурсів вітчизняних товарів продовольчої групи, поступовим витісненням зарубіжних товаровиробників з внутрішнього споживчого ринку країни. Але при цьому майже половина імпортованих товарів непродовольчої групи тримають стійкі позиції на споживчому ринку України. Так, частка продажу товарів, вироблених підприємствами на території України, у товарообороті торгової мережі в 2005 р. складала 70,5 %, в 2010 р. – 64,3 %, в 2015 році - лише 58,1 %;

- свідченням погіршення рівня добробуту населення є зменшення частки реалізації в роздрібному товарообороті товарів тривалого користування, товарів побутового призначення, автомобілів тощо, а також будівельних матеріалів та залізних виробів;

- зменшення реальних доходів населення призвело до того, що частка товарообороту ресторанного господарства в загальній структурі товарообороту має тенденцію до зменшення і в 2015 р. вона становить лише 2,3 % від

роздрібного товарообороту торгівлі. При цьому, кількість об'єктів ресторанного господарства постійно зменшуються і на 1 січня 2014 р. склала 20,6 тис. од., що на 2,8 тис. од. менше, ніж у 2010 р.;

- збільшення частки споживання алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотиків з 6,7 % у 2010 р. до 7,1 % у 2015 р. Дана тенденція показує негативний настрій населення в період економічної кризи, що викликає певну залежність від даних товарів;

- нерівномірність розвитку споживчого ринку в регіональному розрізі та в розрізі «місто – село». Протягом останніх років частка обороту сільського споживчого ринку в Україні не перевищує 10 %, а розрив товарообороту в розрахунку на одного сільського та міського жителя є п'ятикратним і, на жаль, продовжує збільшуватися;

- суттєва зміна в структурі обороту роздрібною торгівлі за регіональною ознакою. Мається на увазі різке зниження товарообороту в Донецькій та Луганській областях, а також відсутність даних по окупованій АРК і м. Севастополю. Так, в 2015 р. до 2014 р. індекси фізичного обсягу обороту роздрібною торгівлі склали в Донецькій області 33,6%, в Луганській – 28,65%. Для порівняння наведемо, що ці значення в 2014 р. до 2013 р. склали відповідно 61,2 та 43,3%%, в 2013 р. до 2012 р. – 108,3 та 106,4%%;

- насичення українського споживчого ринку досягається здебільшого за рахунок імпорتنих поставок. За оцінками експертів, значна частка зростаючого внутрішнього попиту задовольняється за рахунок імпорту, номінальні темпи приросту якого протягом останніх років помітно випереджали зростання експорту [3]. Так, через недостатні обсяги та конкурентоспроможність вітчизняних товарів товарна пропозиція на ринку непродовольчих товарів споживчого призначення на 60–70 % формується за рахунок імпорту. Щодо структури імпорту товарів, то тут найбільшу питому вагу мають такі групи товарів, як мінеральні продукти (33,6%), машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (15,1%), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (13,5%), недорогочінні метали та вироби з них (5,3%), засоби наземного транспорту, летальні апарати, плавучі засоби (4,2%) [2].

Основними причинами переважання імпорту над експортом стали недостатня конкурентоспроможність українських товарів, недотримання міжнародних стандартів якості та безпечності харчових продуктів, а також перешкоди в торгівлі, що лежать у правовій та практичній площині.

На наш погляд, пріоритетним напрямом на сучасному етапі розвитку економіки країни є насичення внутрішнього споживчого ринку вітчизняними конкурентоспроможними товарами і поступове витіснення імпорتنих товарів вітчизняними з доведенням частки імпорту в загальному обсязі товарної пропозиції на ринку до 10...15%. Це необхідно для того, щоб не тільки забезпечити економічну безпеку країни, але і сприяти подоланню безробіття, зростанню доходів як споживачів, так і виробників, розвитку інвестицій в економіку.

Таким чином, в умовах загострення соціально-економічної та політичної ситуації в країні торгівля переживає великі труднощі. Виникає проблема необґрунтованого зростання цін на споживчому ринку, в тому числі на соціально значущі продовольчі товари, що призводить до падіння обсягу роздрібного товарообороту.

Однак хочеться сподіватися, що з покращанням економічної ситуації в Україні, національний споживчий ринок поступово наблизатиметься за структурою до ринків європейських країн, перш за все досконалішою стане його товарна структура, частка нецивілізованої ринкової торгівлі на продуктових і речових ринках скорочуватиметься, продовжиться процес створення багатофункціональних торговельних підприємств, в яких споживачі зможуть робити всі види покупок в одному місці.

1. Филюк Г., Шевчук О. тенденції розвитку споживчого ринку України // Товарні ринки. - 2011. - № 1.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Отчет о конкурентоспособности Украины 2009. Навстречу экономическому росту и процветанию. — К.: Фонд "Эффективное управление", 2009. — 236 с.

Жук А.С.

Антоненко Е.Г.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Володько О.В.

Полесский государственный университет, г.Пинск

АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЕКТА ИННОВАЦИОННОГО КЛАСТЕРА «ПАРК ВЫСОКИХ ТЕХНОЛОГИЙ» РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Белорусский Парк высоких технологий является одним из крупнейших ИТ-кластеров в Центральной и Восточной Европе.

Парк высоких технологий наделен правом предоставления налоговых льгот на систематической основе. Резиденты ПВТ освобождаются от всех корпоративных налогов, включая налог на добавленную стоимость, налог на прибыль, а также таможенные пошлины. Индивидуальный подоходный налог для сотрудников компаний-резидентов Парка имеет фиксированную ставку и составляет 9 %.

Привлекательность ПВТ заключается не только в налоговых льготах, но и в знаниях, инновациях, а также высококвалифицированных специалистах. Белорусские специалисты участвуют в ИТ-проектах любой сложности, начиная с системного анализа, консалтинга, подбора аппаратных средств и заканчивая конструированием и разработкой сложных систем. Они проходят обучение и аттестацию в учебных центрах IBM, SAP, Oracle, Microsoft и других мировых ИТ-лидеров. Еще одно преимущество белорусских программистов – это то, что они являются не только талантливыми и квалифицированными разработчиками ПО,

но также обладают глубокими знаниями в математике, физике и других науках [1].

По состоянию на конец 2014 года в ПВТ работало 136 компаний. Общее количество сотрудников: 18,753 тыс. человек. Чистая прибыль, которую заработали компании-резиденты за прошлый год: 1 506 920 млн рублей (рисунок 1) [2].

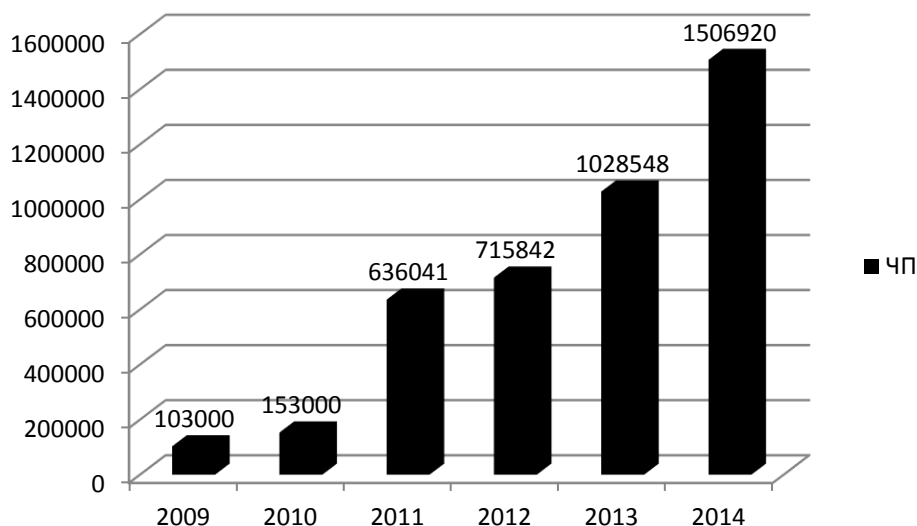

Рис. 1 – Чистая прибыль резидентов ПВТ, млн руб.

Согласно данным рисунка 1 наибольший рост чистой прибыли зафиксирован в 2011 году и составил по сравнению с 2010 годом 483 041 млн. руб. или 315,7%. В 2014 году по сравнению с 2009 годом чистая прибыль резидентов ПВТ увеличилась на 1363%, что составило 1 403 920 млн. руб. Стоит отметить положительный рост чистой прибыли на протяжении последних 5 лет. Это связано с ежегодным увеличением количества резидентов ПВТ и их эффективной деятельностью (рисунок 2) [2].

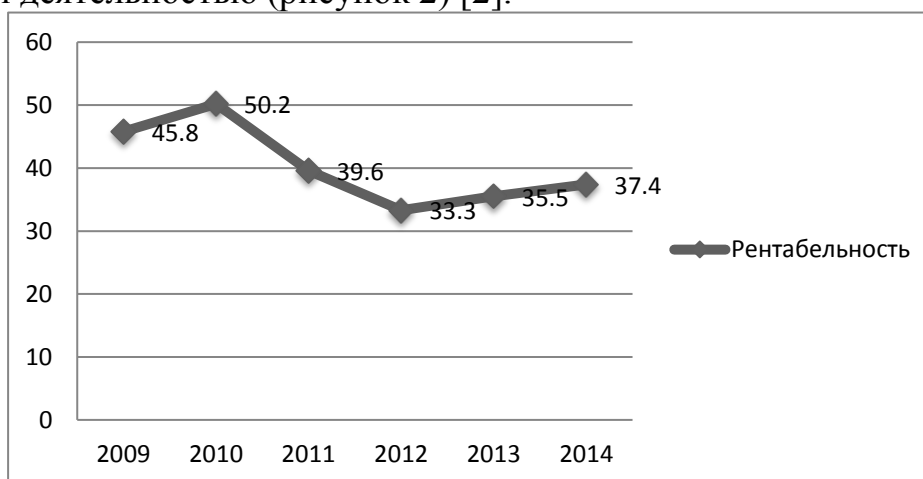

Рис. 2 - Рентабельность реализованной продукции, товаров, работ, услуг, %

Показатель рентабельности реализованной продукции, товаров, работ, услуг у ИТ-компаний, зарегистрированных в ПВТ, имел тенденцию снижения до 2012 года. Это связано с рядом проблем: дефицит компетенций и специалистов; низкий

уровень внутреннего спроса (15% производства компаний ПВТ приходится на внутренний рынок); недофинансирование и дефицит инвестиций [3].

По состоянию на 2014 год этот показатель увеличился на 12% по сравнению с 2012 годом. А по сравнению с 2009 годом рентабельность снизилась на 18,3%.

Таблица 1

Прогноз экспорта услуг резидентами ПВТ до 2020 года

Год	Выработка, тыс. долл. на 1 чел	Объем экспорта услуг, тыс. долл. США
2006	7,86	17 313,0
2007	14,72	56 784,90
2008	19,44	102 460,80
2009	19,69	110 106,40
2010	20,86	161 007,60
2011	20,93	215 221,00
2012	25,66	331 493,20
2013	28,68	446 655,30
2014	32,45	585 200,00
2015	36,49	680 997,02
2016	41,03	824 453,84
2017	46,14	985 771,05
2018	51,89	1 167 172,24
2019	58,35	1 371 157,86
2020	65,61	1 600 539,73

Источник: [2].

Прогноз роста экспорта услуг показывает, что в 2017 году, т.е. за 12 лет работы ПВТ, объем экспорта IT-услуг может составить 824 000 тыс. долл. США – это почти в 2 раза больше показателя за 2013 год. В 2018 году экспорт услуг может превышать 1 млрд. долл. США, а в 2020 году – выше 1,6 млрд. долл. США. Проанализировав тенденцию развития IT- сектора в Беларуси и сравнив ее с прогнозными значениями, можно с большей долей вероятности утверждать, что данный прогноз является более чем реалистичным, при условии сохранения тенденций развития в настоящее время (таблица 1) [2].

Проанализировав данные о деятельности Парка высоких технологий за исследуемый период, можно подвести итоги: объем реализации услуг в 2014 году

вырос в 35 раз по сравнению с 2006 годом. Вместе с тем, рентабельность реализованной продукции, товаров, работ, услуг у ИТ-компаний, зарегистрированных в ПВТ, в 2014 году по сравнению с 2009 годом снизилась на 18,3%. Это связано с рядом проблем: дефицит компетенций и специалистов; низкий уровень внутреннего спроса (15% производства компаний ПВТ приходится на внутренний рынок); недофинансирование и дефицит инвестиций. Таким образом, инновационный кластер «Парк Высоких Технологий» Республики Беларусь требует дальнейшего совершенствования. Резидентам ПВТ в первую очередь необходимо ориентировать экспорт продукции на внешний рынок, привлекать высококвалифицированный персонал, а также создавать условия по привлечению иностранных инвестиций.

1. Парк высоких технологий Республики Беларусь/ Посольство Республики Беларусь в Федеративной Республике Бразилия//[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://brazil.mfa.gov.by/ru/economy/park/> - Дата доступа: 17.10.2016.

2. Информационное общество в Республике Беларусь: статистический сборник / И.В. Медведева. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2015. – 126 с.

3. Радионик Е. Анализ ИТ-индустрии Беларуси: состояние отрасли и перспективы развития / Е. Радионик// Банковский вестник. – 2014. –№12. – с. 39-41.

Заскiна Д. С.

Науковий керiвник – Гелiч Н. В.

Схiдноєвропейський нацiональний унiверситет iменi Лесi Українки

ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА НА РИНКУ ЯК МАРКЕТИНГОВА ПРОБЛЕМА

Завдання сучасного маркетингу полягають у визначенні впливу конкретних факторів на різні сегменти ринку і створенні уявлень щодо такого впливу. Оскільки поведінка споживача детермінується психологічними, особистісними, соціокультурними і ситуативними факторами, формування преференцій споживача є маркетинговою проблемою, що має міждисциплінарний характер і пов'язана із різними галузями психології, психології особистості (мотиви, особистісні риси споживача), соціальною психологією (референтні групи, суспільні класи, культура), економічною психологією (товарна політика, цінова політика, збутова політика, комунікаційна політика), а також різними галузями менеджменту: процеси прийняття рішення про покупку. Прийняття рішення містить низку етапів, які є важливими, при формуванні преференцій: усвідомлення потреби, пошук інформації, оцінювання варіантів, прийняття рішення про покупку, реагування на покупку.

Метою цього дослідження є визначення факторів, що впливають на поведінку споживача з позиції міждисциплінарного підходу шляхом здійснення теоретичного аналізу літератури з проблеми.

Серед психологічних факторів найбільш поширеними є особливості мотиваційної сфери особистості. Потреба, що актуалізується у людини, завжди

має предметний зміст, тобто спрямована на конкретні об'єкти фізичного світу. Відтак, поведінка спонукається не потребою як станом суб'єкта, а потребою, що знайшла свій предмет, інакше кажучи, предметною потребою. У контексті споживацької поведінки ця потреба опредмечується конкретним товаром, який відповідає задоволенню тієї чи іншої потреби. Найбільш поширена у психології теорія потреб А. Маслоу доводить, що природа людини соціальна, отже люди мають потреби у спілкуванні, любові, повазі. Водночас ці потреби не можуть виникнути без задоволення базальних потреб, до яких належать: фізіологічні, потреба у безпеці і захисті, приналежності, дружбі і любові, повазі. Незадоволення цих потреб приводить до хвороб та неврозів, а часом і до психозів [1].

Преференції споживача на ринку формуються у відповідності до актуалізованих потреб людини. Наприклад, кондитерська фабрика «Волинські солодоші», яка випускає відомі в регіоні цукерки, орієнтується на потребах споживачів у задоволенні та їжі. Жінки, які купують продукцію різних косметичних фірм «Оріфлейм», «Ейвон», «Мері Кей» задовольняють потреби у повазі та визнанні, вважаючи, що зовнішність – це запорука гарного настрою і поваги з боку оточення, власне прийняття себе.

Іншими важливими категоріями у формуванні поведінки є ціль та мотиви поведінки споживача.

Мета – усвідомлюваний образ передбачуваного результату зусиль, яких докладає людина, щоб чогось досягти. Серед цілей виокремлюють близькі та віддалені. Віддалена мета реалізується через низку ближчих цілей, які утворюють перспективу поведінки. Мотив – це внутрішня сила, яка спонукає людину до поведінки. Мотиви генетично пов'язані із органічними та культурними потребами. Потреби породжують інтереси, спрямованість особистості на певні об'єкти з метою пізнання та оволодіння ними. Також серед мотивів виділяють раціональні (економія коштів, мотив якості товару, мотив здоров'я, безпеки) та емоційні (мотив радості, переваги над іншими, прагнення до своєрідності й індивідуальності).

Мотивація також буває близькою та віддаленою. Виділяють усвідомлені та неусвідомлені мотиви (звички, упередження). Тому при формуванні поведінки споживача важливо знати, наскільки преференції визначаються звичками і стигмами – існуючими стереотипами у суспільстві. Таким чином, мотиваційна сфера людини значною мірою впливає на формування преференцій споживача на ринку.

Інша група факторів – це особистісні риси і властивості. У сучасній психології найпоширенішою є теорія рис особистості, яка широко використовується у психології споживача у маркетингу. Теорія рис описує особистість з точки зору вірогідності того, що вона буде діяти, відчувати та думати певним чином у конкретній ситуації. Такі індивідуальні особливості мотиваційної, емоційної та когнітивної сфер ґрунтуються на тому положенні, що люди володіють певними загальними схемами, які називаються рисами. Р. Кетелл диференціює усі риси на риси здібностей, риси темпераменту та динамічні риси.

Когнітивні процеси людини пов'язані із рисами здібностей, емоції – із рисами темпераменту, а динамічні риси характеризують мотиваційну сферу індивіда, види значущих для нього цілей. Р. Кетелл зауважував, що риси здібностей, темпераменту і динамічні риси охоплюють усі основні елементи особистості [1].

Окрім психологічних факторів також виділяють соціокультурні фактори, які визначають ситуацію на ринку споживання. Вчені вважають, що при формуванні будь-якої поведінки, у нашому дослідженні споживачької, необхідно враховувати усі чинники навколишнього середовища і умов життя: мікро- і макро-соціальне оточення, вплив засобів масової інформації, національні і культурні особливості, характеристики соціальних інститутів тощо [3]. Соціально-культурне середовище має чотири рівні: 1) мікросистема (найближче оточення людини); 2) мезосистема (взаємовідносини між різними сферами мікросистеми); 3) екзосистема (елементи соціального середовища, до яких індивід безпосередньо не відноситься, але які впливають на нього, наприклад, адміністрація школи, міська влада тощо); 4) макросистема (соціокультурні норми, системи соціальних уявлень та установок, норми та правила соціальної поведінки, що є характерними для певної субкультури). Ці рівні змальовуються у вигляді концентричних кілець як вміщені одна в одну системи [2].

Окрім соціокультурних факторів виділяють ситуативні фактори:

- зміни в макросередовищі, наприклад, в економіці, зміна форм власності, економічна криза тощо; зміни обставин у покупця: зміни настрою, необхідність в іншій покупці, зміна фінансового стану споживача;
- атмосфера в магазині чи на ринку збуту, яка може стимулювати чи гальмувати поведінку споживача.

Таким чином, результати аналізу літератури з проблеми дають змогу дійти висновків щодо провідних факторів, які впливають на формування преференцій у споживчій поведінці. До них належать психологічні фактори у сукупності мотиваційних й особистісних особливостей та соціокультурні й ситуативні фактори, які повинні бути враховані при вивченні споживчої поведінки на конкретному ринку. Встановлення цих факторів дає змогу розробити процедуру емпіричного дослідження формування преференцій споживчої поведінки на ринку солодощів у Волинській області. До провідних етапів емпіричного дослідження належать вивчення відмінностей у мотиваційних, соціокультурних і ситуативних факторів формування преференцій у споживчій поведінці волинян у різних вибіркових сукупностях відповідно до статі, віку, сімейного стану, рівня доходів та професійної приналежності.

1. Засекіна Л. В. Основи психології та міжособове спілкування: Навчальний посібник / Л. В. Засекіна, Т. В. Пастрик. – Луцьк: Східноєвропейського національного університету імені Л. Українки, 2013. – 182 с.

2. Durmaz, Y. The Impact of Psychological Factors on Consumer Buying // Behavior and an Empirical Application in Turkey. Asian Social Science. – 2014. – 10 (6). – P. 194-204.

3. Gupta, A., Su, B., Walter, Z. (2004). An Empirical Study of Consumer Switching from Traditional to Electronic Channels: A Purchase-Decision Process Perspective //International Journal Of Electronic Commerce. – 2004. – 8 (3). – P. 131-161.

Завербний А.С., к.е.н., доцент,

Багнюк С. М.,

Ванькович Ю. М.

Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАФТОГАЗОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Країни Євросоюзу, як і Україна значною мірою залежать від імпорту енергоносіїв основними з яких виступають нафта і природний газ. Особливо це актуально за умов приросту обсягів їх споживання.

В даній ситуації варто вести пошук спільних проектів, реалізація яких була б вигідною для обох сторін. Зокрема такими проектами можуть бути створення спільних підприємств для пошуків, розвідки та розробки родовищ нафти і газу, використання нафто- і газотранспортної системи України для подачі вуглеводневої сировини на європейський ринок.

За останні роки в нафтогазовій галузі склалася ситуація коли видобуток вуглеводнів (нафта, газ, газовий конденсат) не перекриваються приростом їх розвіданих запасів. Внаслідок такої тенденції в найближчому майбутньому обсяги видобутку вуглеводнів будуть різко знижуватися. Тобто надзвичайно актуальною проблемою є проведення геологорозвідувальних робіт.

Відомо, що для стабілізації і нарощування видобутку вуглеводнів необхідні кошти на проведення геологорозвідувальних робіт. Фінансування останніх здійснюється за рахунок прибутку нафтогазовидобувних компаній. Зі зменшенням обсягу видобутку вуглеводнів рівень прибутковості українських підприємств, який залежить прямо пропорційно від ціни на вуглеводневу сировину та обернено пропорційно від рівня податків теж буде знижуватися. За останні три роки (2013-2016 рр.) світові ціни на нафту і газ суттєво зменшилися, а податки, за рахунок збільшення розміру рентної плати за користування надрами – зросли.

В даній ситуації доходи нафтогазовидобувних компаній можуть зрости внаслідок скорочення терміну розробки родовищ, тобто збільшення темпу видобутку вуглеводнів. Для реалізації таких проектів необхідне залучення нової техніки, а також новітніх технологій, які теж потребують додаткових капіталовкладень.

Проте інвестиції у нафтогазовидобуток є менш ризикованими і більш прибутковими, порівняно з вкладенням коштів у геологорозвідувальні роботи. За такої схеми інвестицій доходи нафтогазовидобувних компаній покривають витрати на розвідку і розроблення родовищ, а також отримують значні прибутки.

Отже, на даному етапі функціонування нафтогазової галузі України необхідно основну увагу зосередити саме на створенні спільних підприємств з іноземним капіталом (наприклад, європейським), які б інвестувалися в модернізування техніки та технології нафтогазовидобутку в Україні. На теперішній час таким прикладом є спільна діяльність компанії з гонконгським капіталом «Карпатигаз» та ПАТ «Укргазвидобування». Застосування нових

технологій під час капітального ремонту свердловин та будівництво дотискних компресорних станцій за 2015 рік забезпечили додатковий видобуток газу в об'ємі 690 млн. м³ [1].

Іншим аспектом інтегрування України з країнами Євросоюзу може бути створення Східноєвропейського газового хабу на базі українських підземних сховищ газу (ПСГ) з використанням вітчизняної газотранспортної системи (ГТС) [2].

Необхідно відзначити, що найближчим часом на європейському ринку газу можуть відбуватися зміни внаслідок появи нових постачальників таких як США, Катар тощо. Проте одну з головних ролей у забезпеченні газом ринків Європи буде відігравати Росія а також країни Середньої Азії. В даній ситуації потужності українських ПСГ та газотранспортної системи можуть забезпечити надійне зберігання газу в літній час і його подачу на європейський ринок під час пікового споживання (восени, взимку та навесні).

Для зняття політичного протистояння між Україною та Росією (яке особливо загострилося після анексії Крим та протистояння на Сході України) щодо української ГТС то частку останньої необхідно або продати, або здати в концесію європейському інвестору. Такий захід буде запорукою повноцінного використання української газотранспортної системи, а в економічному плані, вигідним як Україні так і країнам Євросоюзу. Одночасно це знизить рівень політичної напруги між Україною та Росією.

Вдалим прикладом такого співробітництва є договір на транспортування та зберігання природного газу підписаний між «Укртрансгазом» та французькою компанією Engie. Остання є однією із найбільших енергетичних компаній Європи, тому її вихід на український ринок є хорошим прикладом для інших потенційних європейських інвесторів.

Здавна територія України є на перетині великих торгових шляхів. Нещодавно було погоджено спільний з Азербайджаном проект з відновлення нафтопроводу «Одеса-Броди», який є частиною нафтогону «Дружба». Державна компанія-оператор нафтотранспортної інфраструктури «Укртранснафта» заявляє про технологічну готовність нафтопроводу «Одеса-Броди», нафтоналивної естакади на станції «Броди» і нафтового терміналу в порту «Южний» для початку транзиту нафти через територію України з Азербайджану до країн Центральної Європи.

Маршрут транспортування нафти виглядає наступним чином: азербайджанська нафта надходить в грузинський порт «Супса» по існуючій системі нафтогонів, далі транспортується танкерами в одеський порт «Південний» і далі в Європу нафтогоном Одеса-Броди, який приєднаний до нафтопроводу «Дружба». Експлуатаційна довжина - 674 км, проектна потужність - 14,5 млн. тонн нафти на рік [3].

Безперечно, такий транзит є досить позитивним для України. Адже це, в першу чергу, хороша можливість здобути новий досвід у даній сфері, освоїти нові технології, це також залучення нових кваліфікованих кадрів, це можливість успішно проявити себе на європейському ринку як транзитна країна.

Аналізуючи усе вище наведене, можна зробити висновок, що Україна має великі перспективи не лише як потенційний імпортер основних енергоносіїв в Євросоюз, але і як транзитна країна.

На жаль, на даний момент ми не використовуємо увесь свій потенціал у цій сфері, адже українська законодавча база поки що ще не остаточно адаптована до європейських стандартів (хоча зроблено перші кроки), в країні проводиться АТО, у нас процвітає тіньовий сектор економіки, а також занадто високий рівень корупованості влади. Крім того, розроблена та затверджена Енергетична стратегія України не була виконана в повному обсязі, переглядалася. Тобто система управління енергетичним сектором в Україні перебуває на етапі становлення.

Однак, не дивлячись на все вищезазначене, Україна має надзвичайно високий потенціал та здатність проявити себе в енергетичній сфері, зокрема нафтогазовому секторі. Вирішивши в майбутньому вказані проблеми, Україна буде бажаним партнером на європейському енергетичному ринку та на взаємовигідних умовах співпрацювати з країнами Європейського Союзу.

1. Сайт Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2016/07/6/598288/>.

2. Сторчак С. О., Заєць В. О. Підземні сховища газу України – надійна основа для створення Східноєвропейського газового хабу //журнал Нафтогазова галузь України. - 2016. - № 3. - С. 26-27.

3. Сайт Центр досліджень енергетики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eircenter.com/news/naftoprovod-odesa-brodi-gotovij-do-tranzitu-nafti-z-azerbajdzhanu-ukrtransnafta/>.

Здрилюк В.Б., к.е.н., асистент

Кльок Б.П., студент

Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Інновації є рушійною силою розвитку будь-якої галузі або окремого суб'єкта господарювання. Сільськогосподарська галузь сьогодні набирає все більших активних розвитку у зв'язку із її традиційністю для вітчизняного ринку, важливістю для забезпечення ВВП та продовольчої безпеки країни, а також впровадженням інновацій у рослинництві, тваринництві та інженерії.

Питання сутності, розвитку та поширення інновацій та інноваційних процесів у сільському господарстві сьогодні є предметом наукових та практичних дискусій. Так, дослідження цих проблем висвітлюються у працях таких науковців, як В.Г. Андрійчука, В.О. Василенка, С.А. Володіна, В.О. Заготова, М.В. Зубця, С.М. Ілляшенка, М.Ф. Кропивка, М.І. Лобанова, М.Й. Маліка, В.І. Осипова, І.А. Павленка, П.Т. Саблука та ін. Поряд із численними науковими дослідженнями постійний розвиток науки й техніки все більше актуалізує питання інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Інноваційні процеси сьогодні відбуваються в різних сферах агропромислового виробництва. Так, за предметом та сферою інновацій,

виділяють: управлінські, маркетингові, товарні, біологічні, технічні, технологічні, хімічні, економічні, соціальні інновації. І якщо між ними провести ланцюжок взаємозв'язку, слід відмітити, що досить часто підприємство стикається із проблемами реалізації одного виду інновацій, не реалізувавши іншого. Наприклад, без ряду управлінських та маркетингових інновацій досить важко втілити в життя елементи товарних або технологічних інновацій. І в першу чергу це пояснюється необхідністю кадрового забезпечення інноваційних процесів.

Так, кадрова складова інноваційної діяльності саме у сфері розвитку сільськогосподарських підприємств сьогодні набуває чи не найбільшої актуальності. Оскільки більшість агроформувань, які займаються класичним сільським господарством, розміщені у сільських територіях, це досить часто визначає і певні особливості кадрового забезпечення. Зокрема, слід відмітити, що концентрація високоосвічених потенційних працівників у сфері сільськогосподарського виробництва сьогодні зосереджується у містах, а глобальна урбанізація обумовлює відтік працездатного населення із сільських територій. Тому підприємства постійно відчують необхідність у висококваліфікованих кадрах або молодих прогресивних спеціалістах, які готові до втілення інновацій та забезпечення інноваційного розвитку саме у сфері агровиробництва. Все ж, слід відмітити, що в останні роки тенденції популяризації зайнятості молоді у сільському господарстві мали позитивні зрушення. Особливо це стосується галузі розвитку рослинництва та інженерії. Досить проблемними все ще залишаються питання забезпечення спеціалістами тваринницького напрямку.

В цілому, на думку науковців, до основних особливостей формування і розвитку інноваційного процесу у сільському господарстві відносяться наступні:

- 1) значні відмінності регіонів країни за природно-кліматичними умовами і спеціалізації виробництва;
- 2) різноманітність видів сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки, істотна різниця в технології обробки продукції, утримуванні й годівлі тварин;
- 3) велика різниця в періодах виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки;
- 4) наявність великої різноманітності типів виробництва за різними організаційно-правовими формами та формами власності, розмірами, спеціалізації, підпорядкованості, кооперації тощо;
- 5) велика залежність технологій виробництва в сільському господарстві від природно – кліматичних умов, дорожньо-транспортних мереж, віддаленості від постачальницьких центрів і ринків збуту продукції і інших факторів;
- 6) відособленість сільськогосподарських товаровиробників, віддаленість від інформаційно – консультаційних служб і організацій, які виробляють науково-технічну продукцію;
- 7) різний соціально-освітній рівень робітників сільського господарства;
- 8) відсутність чіткого і науково – обумовленого організаційно – економічного механізму передачі досягнень науки сільськогосподарським

товаровиробникам і як наслідок, суттєве відставання галузі по освоєнню інновацій у виробництві [2].

Якщо порівняти тенденції розвитку інновацій у розрізі галузей рослинництва і тваринництва, слід відмітити, що більш прогресивним у цьому напрямку є рослинницька сфера. Так, є ряд підприємств, які сьогодні активно втілюють в життя інноваційні програми щодо селекції сільськогосподарських культур, генної інженерії, органічного землеробства, використання космічних технологій, застосування нанотехнологій. При цьому, вони стикаються із рядом проблем та складностей. У сфері селекції сільськогосподарських рослин такими проблемами є: слабка державна підтримка; складність використання технологій створення вихідного селекційного матеріалу. Що стосується генної інженерії, то найважливішими проблемами тут є зниження поживних властивостей продукції, шкідливий вплив на здоров'я людини – пригнічення імунітету, алергічні реакції. Що стосується органічного землеробства, то слід відмітити такі проблеми як відсутність законодавчої підтримки, потреба у державних дотаціях, проблеми сертифікації продукції, відсутність достатньої кількості біологічних засобів захисту рослин. Ряд проблем виникає і у сфері використання космічних технологій в сільському господарстві - значна потреба у фінансових інвестиціях, великий обсяг науково-дослідних розробок, потреба у інтелектуальному потенціалі, необхідність висококваліфікованих кадрів, науковців. Застосування нанотехнологій у рослинництві стикається із недостатністю знань про механізм дії нанотехнологій та властивості наноматеріалів, слабкою підтримкою розвитку нанотехнологій, ймовірністю токсичної дії наночасток[1].

Все ж, подолання цих протиріч та проблем обумовить новий етап розвитку агропромислового комплексу, позитивними змінами якого мають стати [3]:

- 1) підвищення ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств;
- 2) підвищення урожайності культур;
- 3) підвищення рентабельності діяльності підприємств;
- 4) підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках;
- 5) підвищення якості продукції;
- 6) впровадження енергозберігаючих технологій.

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо, що інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств сьогодні перебуває лише на початкових етапах, адже світові тенденції розвитку агроринку свідчать про постійну необхідність втілення інновацій тими підприємствами, які мають на меті виробляти високоякісну продукцію, яка буде висококонкурентною не лише на внутрішньому, але й на зовнішньому ринку. Проте, слід відмітити, що виробники сільськогосподарської продукції, окрім зовнішньої потреби, відчувають і внутрішню необхідність в інноваційному розвитку, що дозволить суттєво оптимізувати діяльність, досягати високих показників ефективності бізнес-процесів, виготовляти сільськогосподарську продукцію за найвищими

стандартами якості та екологічності та використовувати світові досягнення у тваринництві й рослинництві.

1. Крачов Л. І. Новітні технології в сільському господарстві: проблеми і перспективи впровадження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/USER/Downloads/sre_2013_3_50.pdf.
2. Лаврук В. В. Інноваційний продукт у сільському господарстві як результат інноваційного процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=218>.
3. Міжуй А.С. Інноваційна діяльність в сільському господарстві [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Economics/4_93021.doc.htm.

Йолшин С.А.

Науковий керівник – Голуб Н.О.

Таврійський державний агротехнологічний університет

ЗАВДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Основною метою діяльності переважаючої більшості вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання є отримання та максимізація прибутку. Зростання вартості підприємства є основою його інвестиційної привабливості, оскільки сьогодні більшість інвесторів при прийнятті рішення щодо вкладення капіталу, в якості критеріїв, на основі яких здійснюється вибір об'єкта інвестування, дивляться на показники оцінки ринкової вартості підприємства поруч із показниками його фінансового стану та результатів діяльності.

Більшість завдань, що висувались перед системою бухгалтерського обліку, зумовлені моделлю економічної системи. Так, для командно-адміністративної економіки основними завданнями бухгалтерського обліку були: контроль за виконанням плану, забезпечення впровадження господарського розрахунку, сприяння соціалістичному змаганню.

Головцов А. в радянський період зазначав, що сучасний капіталістичний облік основним своїм завданням вбачає сприяння отриманню максимального прибутку і разом з тим різко применшити у звітності дійсний прибуток і тим самим завуалювати експлуатацію працюючих [1, с. 40]. Так, з переходом до нових умов господарювання завдання обліку трансформуються, що зумовлено переслідуванням власних інтересів економічними агентами.

Вартісно-орієнтоване управління слід сприймати як філософію управління підприємством, спрямовану на максимізацію акціонерної вартості шляхом забезпечення перевищення рівня віддачі на інвестований капітал над витратами на його залучення [2]. Це концепція, спрямована на покращення стратегічних та оперативних рішень на всіх ієрархічних рівнях управління за рахунок концентрації зусиль осіб, які здійснюють прийняття рішень щодо ключових показників вартості [3, с.89]. Як зазначає Е. Хелферт, головна мета менеджерів будь-якої компанії за умови вартісно-орієнтованого управління, приймати такі рішення у фінансовій, інвестиційній і виробничій діяльності, що приведуть з

часом до зростання вартості акціонерного капіталу [4, с. 511-512]. Даний підхід не тільки сприяє задоволенню інтересів інвесторів, що є передумовою зростання інвестиційної привабливості підприємства, а й сприяє підвищенню суспільного добробуту, оскільки підприємства, які не здатні генерувати прибуток, розмір якого хоча б перевищує витрати на залучення капіталу марнують ресурси суспільства [5, с.84], а компанії орієнтовані на створення вартості є більш стійкими, та відповідно формують більш стійку, більш сильну економіку країни, сприяють підвищенню рівня життя суспільства та створюють більшу кількість можливостей для кожного окремого члена суспільства [6, с.19]. Зокрема, Т. Коллер (T. Koller), М. Годхарт (M. Goedhart) та Д. Вессел (D. Wessels) [7], досліджуючи діяльність американських та європейських компаній, орієнтованих на створення вартості, дійшли висновку, що компанії, які забезпечують вищий рівень сукупної доходності акціонерам мають також найвищий приріст рівня зайнятості. Дані науковці виявили наявність прямого зв'язку між рівнем віддачі на інвестований капітал та рівнем витрат на дослідження та розробку, що також формує перспективи для майбутнього зростання вартості підприємства та підвищення рівня добробуту суспільства, внаслідок підвищення якості виготовленої продукції або ж створення нових видів продукції, що сприяє кращому задоволенню потреб споживачів. Виходячи з цього, добробут суспільства максимізується разом із максимізацією вартості підприємства.

Отже, в основу вартісно-орієнтованого управління покладено положення щодо необхідності врахування впливу будь-яких рішень та дій управлінського персоналу на вартість суб'єкта господарювання з метою її максимізації, що призводить до збалансування інтересів менеджменту з інтересами власників та інших економічних агентів, що можуть мати антагоністичну спрямованість. В свою чергу, даний підхід суттєво впливає на систему бухгалтерського обліку як систему інформаційного типу, зокрема в частині завдань, що стоять до виконання перед нею.

При цьому до пріоритетних завдань бухгалтерського обліку слід віднести збереження майна власника, однак дане завдання слід сприймати у трансформованому змісті, що полягає не виключно у збереженні майна, шляхом обліку процесу його формування, виходячи із відносин власності, а й його ефективне використання. Бухгалтерський облік повинен забезпечувати варіативність управлінських рішень стосовно майна власників для вибору оптимального варіанту його використання, виходячи із математично прорахованих альтернативних варіантів дій, застосовуючи метод облікового моделювання стану об'єкту.

Переважає більшість авторів в якості завдань бухгалтерського обліку виділяють завдання з обчислення фінансового результату (очікуваного прибутку) в т.ч. за окремими напрямками, структурними підрозділами. Щодо пріоритетності його виконання свідчать численні праці в даному напрямі, зокрема В.В. Євдокимов акцентує увагу на тому, що головним та невирішеним завданням на сьогодні залишається об'єктивність розподілу прибутку підприємства, створеного працею працівників [6, с. 169].

Обслуговування економічного, соціального та культурного капіталу, що формують вартість підприємства та її приріст зумовлюють необхідність дотримання даного завдання для збалансування напрямів розподілу прибутку в розрізі їх відтворення.

Функціонування бізнес-одиниці за ринкових умов господарювання характеризується ризикованістю та невизначеністю. Відповідно процес прийняття управлінських рішень повинен виходити із ступеня його ризикованості для підприємства в цілому та інших його елементів (центрів відповідальності, окремо взятих проектів тощо). Бухгалтерський облік повинен бути орієнтований на виконання прогностичної функції в частині моделювання та оцінки ступеня невизначеності стану об'єкту внаслідок прийняття управлінського рішення, тобто орієнтація на вимір ступеня ризику.

Виконання сформованих завдань (інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень оперативного та стратегічного характеру економічними агентами та усунення асиметрії облікової інформації; забезпечення максимізації вартості підприємства; збереження майна власника, шляхом обліку процесу його формування, виходячи із відносин власності та забезпечення ефективного його використання; достовірне визначення фінансового результату за різними рівнями деталізації його формування як основи його розподілу; моделювання та оцінка ступеня невизначеності стану об'єкту внаслідок прийняття управлінського рішення, тобто орієнтація на вимір ступеня ризику) забезпечать опосередкований позитивний ефект приросту вартості підприємства через дію на відтворення економічного, соціального та культурного капіталу підприємства як організаційної форми їх прояву.

1. Головцов А. “Международная” реклама современного бухгалтерского учета американский монополий (О шестом, так называемом “международном” конгрессе бухгалтеров) / А. Головцов // Бухгалтерский учет. – 1953. – № 4. – С. 39-45.

2. Кирейцев Г.Г. Глобализация экономики и унификация методологии бухгалтерского учета: [Научный доклад] / Г.Г. Кирейцев. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – Житомир: ЖГТУ, 2008. – 76 с. (на рус. и укр. языках).

3. Жиглей І.В. Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності суб'єктів господарювання: необхідність та орієнтири розвитку: [Монографія] // І.В. Жиглей. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 496 с.

4. Хелферт Э. Техника финансового анализа / Хелферт Э.; Пер. с англ. под ред. Л.П.Белых. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 663 с. 28. Шер Ф. Опыт научной разработки бухгалтерии / Ф. Шер // Счетоводство. – 1892. – № 1. – С. 3.

5. Економічна теорія: Політекономія: [Підручник] / За ред. В.Д. Базилевича. – [7-ме вид., стер.]. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719с.

6. Євдокимов В.В. Адаптивна модель інтегрованої системи бухгалтерського обліку: [Монографія] / В.В. Євдокимов. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 516 с.

7. Koller T. Measuring and Managing the Value of Companies / T.Koller, M. Goedhart, D. Wessels [Електронний ресурс]. – [4 fifth edition]. – Режим доступу: <http://books.google.com/books?id>.

КавецькаЮ.В.

Науковий керівник –к.н.держ. упр., доцент Ніколіна І. І.,
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОМ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Управління збутовою діяльністю підприємства в умовах загострення конкуренції на ринках збуту, збільшення витрат, пов'язаних із реалізацією та просуванням товарів, а також підвищення вимог споживачів до якості обслуговування для вітчизняних виробників є одним з найважливіших завдань, від ефективності вирішення якого залежить результат діяльності цілого підприємства.

Управління збутом продукції на підприємстві включає в себе: визначання основних форм та методів збуту, які будуть застосовуватися на підприємстві, сукупність організаційних форм, через які здійснюється загальне управління збутовою діяльністю на всіх її етапах, а також економічних важелів, що сприяють збільшенню обсягів реалізації продукції та розвитку підприємства, планування стратегії збутової політики та розробка плану збуту продукції.

Недооцінювання змістовного значення тлумачення економічної категорії «збут» у теорії призводить до нерозуміння важливості значення збутової діяльності в практичній діяльності суб'єктів господарювання [2, с. 12].

Під збутом (збутової діяльністю) слід розуміти комплекс процедур просування готової продукції на ринок (формування попиту, отримання та обробка замовлень, комплектація та підготовка продукції до відправлення покупцям, відвантаження продукції на транспортний засіб і транспортування до місця продажу або призначення) та організацію розрахунків за неї (встановлення умов та здійснення процедур розрахунків з покупцями за відвантажену продукцію).

Головна мета збуту – реалізація економічного інтересу виробника (одержання підприємницького прибутку) на основі задоволення платоспроможного попиту споживачів.

В ринкових умовах планування збуту передуює виробничої стадії і полягає у вивченні кон'юнктури ринку та виробничих можливостей підприємства виробляти продукцію, яка користується попитом (перспективну) і в складанні планів продажів, на основі яких мають формуватися плани постачання і виробництва та розробці стратегій збутової політики.

Збутова політика – це сукупність взаємопов'язаних елементів збутової діяльності, спрямованих на задоволення потреб споживачів шляхом оптимального використання збутового потенціалу підприємства і забезпечення на цій основі ефективності продажу. Існують різні трактування збутової політики [1, с. 140].

Стратегія збутової політики – це як саме має бути організована система збуту: через власну або дилерську мережу; через які типи торгових посередників слід здійснювати товарорух і т.п. Збутова політика відіграє ключову роль у декількох областях стратегічного планування компанії. Служба збуту повинна

визначити кращий спосіб досягнення стратегічних цілей для кожного підрозділу компанії. Метою менеджерів по збуту не завжди є забезпечення росту продажів. Їхньою метою може бути підтримка існуючого обсягу продажів при одночасному скороченні витрат на рекламу і просування товарів на ринку чи навіть зниження попиту. Іншими словами, служба збуту повинна підтримувати попит на рівні, визначеному в стратегічних планах вищого керівництва [5].

В сучасних умовах господарювання постає питання обрання моделі збуту, яка буде ефективною для підприємств. Для багатьох керівників та менеджерів підприємств виникає потреба звертання до нових методів управління збутом. Тому виникає потреба у пошуку таких методів управління збутовою діяльністю, які допомагали б підприємствам враховувати потреби ринку і вести конкурентну боротьбу. Одним з таких методів виступає XYZ аналіз.

XYZ аналіз – метод класифікації ресурсів компанії за трьома групами на основі їх мінливості (стійкості). Об'єктами застосування XYZ-аналізу можуть виступати різні економічні показники компанії: обсяг продажів, виручка, матеріальні витрати, кількість постачальників і т.д.

Одним з найпоширеніших напрямків застосування даного методу є визначення товарів, які мають стійкий попит (обсяги продажів), сезонний і випадковий. Це дозволяє провести оптимізацію складських запасів і вивільнити додаткові ресурси.

XYZ-аналіз асортименту полягає в угрупованні товарів за трьома групами на основі мінливості їх продажів за минулі періоди. Для проведення аналізу необхідно здійснити наступний послідовний алгоритм.

На першому етапі здійснюється розрахунок коефіцієнта варіації обсягу продажів (рівня попиту) по кожній товарній групі. Мінливість продажів оцінюється за допомогою коефіцієнта варіації. Формула розрахунку коефіцієнта варіації являє собою відношення стандартного відхилення до математичного сподівання обсягу продажів. Формула має такий вигляд:

$$V = \frac{\sigma}{x^*} = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - x^*)^2}}{x^*} \times 100\% (1)$$

де:

σ – стандартне відхилення обсягу продажів;

x_i – обсяг продажів в період в i -й період;

n – кількість розглянутих періодів продажів товарів;

x^* – середнє арифметичне значення продажів товарів.

Сенс коефіцієнта варіації полягає в оцінці процентного відхилення обсягу продажів від середнього значення. Чим більше показник варіації, тим менш стійкий обсяг продажів даного виду товару.

На другому етапі проводиться сортування асортименту продукції за значенням коефіцієнта варіації і класифікація товарів за трьома групами – XYZ на основі значень коефіцієнта варіації. У таблиці 1 показаний критерій оцінки і економічний опис для різних груп товарів. [4].

При управлінні збутом продукції на підприємстві є важливим детальне вивчення груп продуктів, груп клієнтів і сегментів продажу, що можливо при АВС-аналізі.

АВС-аналіз – це універсальний інструмент і він застосовується практично у всіх сферах компанії – відділ продажів (по обороту в розрізі клієнтів, областей, торгових представників і т.д.), відділ фінансів (по простроченій дебіторській заборгованості і т. п.), відділ закупівель - для визначення основного асортименту компанії, основних груп, брендів, які роблять велику частину продажів.

АВС-аналіз – це метод, який дозволяє класифікувати ресурси компанії за ступенем їх важливості. АВС-аналіз заснований на принципі Парето, який свідчить: 20% позицій вашого асортименту роблять 80% всіх продажів компанії.

Вільфредо Парето – це італійський економіст, який жив в кінці ХІХ - початку ХХ століття. Він визначив, що 20% населення володіє 80% національних багатств. Як виявилось, цей принцип можна застосувати практично до всіх сфер діяльності людини.

АВС-аналіз сьогодні широко застосовується при управлінні асортиментом в торгових компаніях. Класифікація асортименту дозволяє сконцентрувати свою увагу на найбільш ходових позиціях, які роблять 80% обороту компанії. У гонитві за високою якістю обслуговування клієнтів компанії прагнуть забезпечувати запити клієнтів зі своїх складів, а не «з коліс». Наприклад, клієнт не чекатиме ходовий товар, поки ви його будете везти, наприклад, цілий місяць з Європи. Клієнт піде до вашого конкурента, який тримає даний товар в наявності на своєму складі.

Для забезпечення потреб поточної клієнтської бази менеджери із закупівель(аналітики, продук-менеджери) проводять розрахунок найвищих позицій(класифікатор по АВС-аналізу). Надалі вони використовують дані класифікації в процесі створення замовлень від постачальників, при аналізі поточної ситуації складських запасів, при визначенні неліквідних позицій і т.д.

Результати класичного АВС-аналізу ділять асортимент компанії на 3 групи:

А – найважливіші позиції; 20% – товарного запасу; 80% – продаж

В – проміжні позиції; 30% – товарного запасу; 15% – продаж

С – не особливо важливі позиції; 50% – товарного запасу; 5% – продажів.

На практиці ж лідируючі вітчизняні компанії застосовують модифікований АВС-аналіз, за результатами якого кожній позиції присвоюється одна з п'яти категорій:

А – найважливіші позиції, які роблять 50% продажів

В – важливі позиції, які роблять 30% продажів

С – не особливо важливі позиції, які беруть участь в 15% продажів

D (від слова «dead» – мертвий) – неліквідні позиції, які взагалі не продаються або беруть участь в останніх 5% продажів

N (від слова «new» – новий) – позиції, які недавно з'явилися в асортименті компанії і ще не змогли максимально взяти участь в загальних продажах

При проведенні АВС-аналізу необхідно дотримуватися ряду правил:

- АВС-аналіз проводиться регулярно – зазвичай 1 раз в квартал (при поставках 1 раз на місяць).
- розрахунок проводиться всередині однієї підгрупи товарів однієї групи.
- після формульного розрахунку позицій необхідно експертно переглянути результати аналізу, тому що через низку причин ходовий товар може виявитися в категорії С.Отже, збут продукції на підприємствах як складний процес потребує різноманітних методів управління. На підприємствах використовуються різноманітні методи в залежності від напрямку діяльності, цілі використання методу та для чого будуть потрібні результати проведеного методу

1. Балабанова Л. В. Управління збутовою політикою: навчальний посібник / Л.В.Балабанова, Д. П. Митрохіна // – К. : ЦУЛ, 2011. – 240 с.

2. Бауэрсокс Д. К. Логистика: интегрированная цепь поставок / Д. К. Бауэрсокс // Клосс: пер. с англ. – М. : Олимп-Бизнес, 2001. – 640 с.

3. Болт Г. Дж. Практическое руководство по управлению сбытом; пер. с англ. / Г. Дж. Болт // – М. : Экономика, 1991. – 271 с.

4. Гудзенко Н. М. Роль обліку збуту для забезпечення контролю процесу реалізації / Н. М. Гудзенко // Науковий вісник Національного аграрного університету. – К., 2013. Вип. 56. – С. 263 – 265.

5. Огерчук Ю. В. Аналіз організування збутової діяльності вітчизняних виробників / Ю. В. Огерчук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2003. – № 484. – С. 335 – 341.

Карпук А.І., д.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

За довгий період функціонування адміністративно-командної системи управління було створено потужний теоретико-методологічний інструментарій економічного регулювання лісокористування, який базувався на директивному підході до постановки та вирішення важливих завдань. З переходом до ринкових відносин базові засади традиційної системи економічного регулювання потребують докорінного реформування шляхом формування принципового нового механізму економічного регулювання лісокористування на засадах сталого розвитку.

У сфері лісокористування останнім часом почали проявлятися негативні тенденції, пов'язані з нераціональним та виснажливим використанням окремих складових лісоресурсного потенціалу, а також повільним впровадженням маловідходних та ресурсоощадливих технологій заготівлі та первинної переробки деревини. Такі негативні прояви зумовлені, у першу чергу, архаїчністю переважної більшості інструментів економічного регулювання лісокористування та повільною імплементацією позитивного зарубіжного досвіду регулювання лісоресурсних відносин у вітчизняну практику.

Результати досліджень багатьох учених [2-5] дали змогу накопичити потужну теоретико-методологічну базу для вирішення багатьох проблем розвитку лісоресурсної сфери, але не здатні сформувати цілісну систему економічного регулювання лісокористування, адаптованої до специфіки функціонування лісокористувачів в умовах ринкової економіки та загострення екологічних проблем планетарного масштабу. Тому й надалі залишається фактично не вирішеною проблема узгодження та синхронізації роботи базових механізмів економічного регулювання лісокористування, які повинні створити належне організаційно-економічне, методичне, інформаційно-аналітичне, інституціонально-правове, фінансово-кредитне, цінове, митне та інфраструктурне забезпечення реалізації національних пріоритетів розвитку лісоресурсної сфери в умовах глобальних викликів.

З метою удосконалення системи регулювання лісокористування потрібно вирішити низку завдань за рядок пріоритетних напрямів:

- розкрити сутність поняття «економічне регулювання лісокористування» для конкретизації об'єкта дослідження та поєднання важелів державного і ринкового регулювання;

- визначити принципи, методи, інструменти та систематизувати основні складові економічного механізму регулювання лісокористування для підвищення ефективності залучення лісових ресурсів у господарський оборот та забезпечення сталого лісокористування;

- проаналізувати стан і тенденції, розробити методичний підхід до оцінки ефективності та вибору стратегій регулювання лісокористування для відображення результативності різних напрямів лісогосподарської діяльності;

- обґрунтувати шляхи трансформації механізму фіскального регулювання лісокористування для підвищення фіскальної віддачі лісокористування та посилення мотивації поглибленої переробки деревини;

- запропонувати напрями удосконалення механізму фінансово-кредитного регулювання лісокористування для забезпечення розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу та стимулювання заліснення малопродуктивних земель;

- розробити пріоритетні напрями та виявити інституціональні обмеження реформування відносин власності у лісоресурсній сфері для впровадження різноманітних форм тимчасового лісокористування та формування трудового типу приватної власності на лісові блага;

- обґрунтувати підхід до класифікації видів, типізації об'єктів та визначення пріоритетних напрямів регулювання інфраструктури лісоресурсної сфери для формування ефективної системи суб'єктно-об'єктних відносин у системі економічного регулювання лісокористування;

- розробити модель формування інституціонального середовища розвитку інфраструктури лісоресурсної сфери для вибору найефективніших форм інтеграції підприємницьких структур та інституціоналізації майнових відносин;

- запропонувати механізм регулювання процесів реорганізації та інтеграції підприємницьких структур у лісоресурсній сфері для усунення конфлікту інтересів між суб'єктами лісових відносин;
- розробити організаційно-економічний механізм регулювання ринку деревини для формування конкурентного середовища у лісоресурсній сфері;
- обґрунтувати перспективні інструменти еколого-економічного регулювання лісокористування для запобігання, компенсації та ліквідації негативних екологодеструктивних процесів у лісокористуванні;
- з'ясувати специфіку організації процесу економічного регулювання лісокористування на мікрорівні для усунення негативних відхилень від еколого-економічних індикаторів [1].

На переконання автора для усунення системних протиріч у системі економічного регулювання лісокористування потрібно провести реорганізацію існуючих комплексних державних лісогосподарських підприємств шляхом їх поділу на ряд самостійних суб'єктів господарювання. У роботі визначено організаційно-економічні засади регулювання процесу реорганізації державних лісогосподарських підприємств, які передбачають проведення системної роботи щодо визначення базових принципів реорганізації (організаційної ефективності, економічної відповідальності, соціальної спрямованості, екологічної безпечності та функціональної впорядкованості), цілей реорганізації (забезпечення самокупності та фінансової незалежності постійних лісокористувачів; підвищення економічної, екологічної і соціальної ефективності роботи новостворених суб'єктів господарювання; підвищення їх інвестиційної привабливості, зокрема з боку зарубіжних інвесторів; усунення монополізму та розвиток конкуренції у лісоресурсній сфері; перехід на модель сталого, екобезпечного лісокористування), а також обґрунтування основних заходів державного регулювання, спрямованих на досягнення визначених результатів реорганізації.

З метою впорядкування господарських та адміністративних функцій між новими суб'єктами господарювання, утвореними внаслідок реорганізації комплексних державних лісогосподарських підприємств, автор запропонував власну схему розподілу повноважень, яка дозволить усунути існуючі суперечності в організаційній структурі та уникнути конфлікту інтересів внаслідок наділення одного суб'єкта господарювання взаємовиключними функціями, які суттєво звужують інтереси та можливості інших суб'єктів лісоресурсної сфери.

Отже, за тривалий період реформування економічних відносин у лісоресурсній сфері так і не було сформовано ефективного ринковоорієнтованого механізму регулювання лісокористування, який би відповідав цільовим орієнтирам, принципам і пріоритетам сталого розвитку та забезпечив невиснажливе, комплексне, екобезпечне використання та розширене відтворення та охорону лісових ресурсів на засадах партнерських відносин між державними інститутами та бізнесовими структурами.

1. Карпук А.І. Формування економічного механізму регулювання лісокористування на засадах сталого розвитку: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.06 / А. І. Карпук; КМ України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2013. – 39 с.
2. Коваль Я.В. Проблеми збалансованого лісокористування в системі сталого розвитку / Я.В. Коваль, В.С. Бондар, О.А. Голуб. – К.: Наук. світ, 2005. – 224 с.
3. Пила В. Регулювання розвитку лісового комплексу України / В. Пила // Розбудова держави. – № 1-6. – 2000. – С. 98–103.
4. Римар М. В. Стан і шляхи розвитку лісоресурсного потенціалу України / М. В. Римар, Н. С. Дворяшина // Науковий вісник. – Вип. 9.4. – Львів: УкрДЛТУ, 1998. – С. 234-238.
5. Синякевич І. Лісове господарство України в XXI ст.: сценарії розвитку / І. Синякевич, І. Соловій, А. Дейнека // Економіка України. – 2007. – № 9. – С. 72–81.

Квасниця К. П.

Науковий керівник – к.е.н. Вікнянська А. О.

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Ефективне функціонування і розвиток ринкової економіки в основному залежить від умов та механізмів відтворення людського капіталу, де вирішальну роль відіграє система надійного соціального захисту населення. За ринкових умов господарювання, зменшується вплив держави на соціально-економічні процеси у суспільстві, відбувається демократизація самого процесу управління, скорочення і зміни способів і методів державного втручання в господарську діяльність, що призводить до таких негативних наслідків як виникнення економічних криз, збільшення безробіття, і в результаті неефективної боротьби з ними – зубожіння населення. Тому необхідним є здійснення державою заходів щодо забезпечення соціальних гарантій як для працездатного населення, так і для найменш захищених його верств з метою забезпечення соціального миру та економічної стабільності в країні. Реалізуються ці заходи за допомогою методів та інструментів соціальної політики.

Дослідженням з питань розробки системи соціального захисту населення та удосконалення практичної діяльності держави в цьому напрямі присвятили свої праці багато науковців та фахівців, такі як С. І. Бичков [1], Л. І. Дідківська [2], О. Савчук [3], В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанов [5], Б. І. Сташків [6] та багато інших.

Соціальна політика є складовою загальної політики держави і втілюється в соціальні програми та різноманітні заходи, спрямовані на задоволення потреб та інтересів людей і суспільства. Зрозуміло, що соціальна політика має бути адекватною стану економіки, адже ігнорування соціальних проблем може призвести до значних економічних втрат. Соціальна політика зосереджується на формуванні ефективних умов життя всіх членів суспільства, відносин між соціальними групами, забезпеченні ефективної зайнятості, створенні соціальних гарантій і умов для поліпшення добробуту населення.

Метою соціальної політики держави є боротьба з бідністю, збереження людського капіталу, його пристосування до потреб ринкової економіки, сприяння економічному зростанню, забезпечення соціальної справедливості та політичної стабільності. Це означає, що головним завданням на шляху соціально-економічного прогресу в державі має стати забезпечення передумов реалізації прав і свобод громадян, утвердження середнього класу й подолання бідності населення [5, с. 17].

Основними принципами державної політики у сфері соціального захисту виступають:

1. Загальність в поєднанні з диференційованим підходом до різних демографічних груп населення. Це означає, що соціальні гарантії охоплюють все населення незалежно від форм зайнятості, статі, національності, прибутків. Система поширюється на весь життєвий цикл людини, захищає права та інтереси дітей, молоді, працездатних громадян, людей похилого віку. Однак форми здійснення соціального захисту мають відрізнятися для окремих верств громадян, у чому і полягає сутність принципу диференційованого підходу.

2. Інтеграція в єдину систему гарантій соціального захисту на всіх рівнях: державному та регіональному, рівні окремого трудового колективу з чітким визначенням прав, відповідальності і функцій кожного із цих рівнів, а також джерел ресурсного забезпечення. На державному рівні мають установлюватися мінімальні розміри соціальних гарантій, так би мовити нижні межі захисту всіх громадян та окремих соціально уразливих верств населення. Місцеві органи влади забезпечуватимуть виконання загальнодержавних соціальних гарантій і програм із захисту громадян на певній території, розроблення та реалізацію регіональних програм соціального захисту і допомоги виходячи із соціально-демографічних, національно-культурних та інших особливостей, а також фінансових можливостей.

3. Значне підвищення ролі особистих доходів у забезпеченні високого рівня життя. Фінанси із державних фондів споживання мають більшою мірою спрямовуватися на підтримку соціально уразливих груп населення.

4. Використання науково обґрунтованих соціальних нормативів як основи при розробці державних та регіональних програм соціального розвитку. Згідно з нормативами держава забезпечує гарантований доступ усіх громадян до освіти, охорони здоров'я, житла, який обмежується чітко визначеними розмірами та відповідними сферами. Послуги, які надаються понад нормативний мінімум, працездатні громадяни повинні оплачувати за власний чи колективний рахунок. Такий підхід дає змогу відродити роль стимулів до праці, активно залучати особисті доходи населення для розв'язання соціальних проблем та розробити механізм, який забезпечує соціально уразливим верствам населення перевагу при використанні державних фондів споживання.

5. Гнучкість системи соціальних гарантій. Захист та підтримка населення мають будуватися з урахуванням динаміки соціально-економічних процесів в умовах ринку та запобігати можливим причинам соціального напруження, соціально негативним явищам та тенденціям [1].

У процесі реалізації соціальної політики необхідним є поділ населення на декілька категорій, таких як працездатне населення, непрацездатне населення, а також особливо вразливі верстви населення, для кожної з яких держава використовує різні соціальні гарантії та форми соціального захисту.

Для економічно активних груп населення держава створює макроекономічні передумови для матеріального самозабезпечення. Тому для працездатної частини населення пріоритетне значення має захист основних прав у сфері праці – права на працю, відпочинок, нормальні умови праці та отримання прибутку від своєї діяльності, а також соціального страхування на випадок втрати роботи, досягнення пенсійного віку, тимчасової втрати працездатності [3].

Для непрацездатних і соціально незахищених членів суспільства головний акцент сконцентрований на гарантуванні переваги в користуванні суспільними фондами споживання, зниженні податків, розвитку соціального обслуговування, сильному правовому й економічному захисті особистих доходів. Крім того, для окремих категорій населення можуть розроблятися спеціальні програми соціальної підтримки як на державному, так і на місцевому рівнях [4, с.21].

Соціальний захист населення здійснюється у формі соціального страхування, соціального забезпечення та соціальної допомоги.

Соціальне страхування є формою соціального захисту економічно активного населення від різноманітних ризиків, пов'язаних із втратою роботи, працездатності й доходів, що базується на колективній солідарності відшкодування шкоди. Характерною рисою соціального страхування є його фінансування зі спеціальних позабюджетних фондів, які формуються із цільових внесків роботодавців, застрахованих осіб та за фінансової підтримки держави.

Найдавнішою формою соціального захисту населення є соціальна допомога з боку як держави, так і недержавних утворень. Соціальна допомога полягає в наданні соціальних благ і послуг соціально вразливим групам населення, доходи яких нижчі від прожиткового мінімуму, внаслідок чого вони перебувають за межею бідності [2, с. 105].

Наступною формою соціального захисту є державне соціальне забезпечення за рахунок бюджетних коштів. Воно стосується осіб, які отримують забезпечення у зв'язку зі специфікою їхньої суспільно корисної діяльності, в період якої вони не підлягали обов'язковому соціальному страхуванню, а також населення, якому надаються певні види соціального забезпечення без будь-якого зв'язку з трудовою діяльністю. На відміну від соціального страхування, соціальне забезпечення передбачає надання соціального захисту тільки певним категоріям населення (державні службовці, військові, діти-сироти тощо) [6, с. 19].

Таким чином, розвиток системи соціального захисту населення України потребує комплексного підходу при зміні принципів її побудови, виходячи з ринкових реалій розвитку країни. Застосування диференційованого підходу до вибору форм і заходів у поєднанні з загальністю соціального захисту населення сприятиме підвищенню соціальних стандартів у державі та покращенню матеріальних умов існування найбільш вразливих верств населення.

1. Бичков С. І. Сучасна система соціального захисту в Україні [Електронний ресурс] / С. І. Бичков. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2011. – № 12. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2011_12_12.

2. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки : Навч. посіб. / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К. : Знання-Прес, 2000. – 209 с.

3. Савчук О. Монетизація пільг: досвід інших країн та висновки для України (Policy Paper) [Електронний ресурс] / О. Савчук, В. Кушніренко. – Режим доступу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28828.pdf>

4. Про соціальний захист та соціальні послуги різним групам соціально вразливих верств населення більш детально див.: Введення у соціальну роботу: Навч. посібник. – К.: Фенікс, 2001. – С. 288.

5. Скуратівський В. А. Соціальна політика / В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. – К. : Вид-во УАДУ, 2003. – 365 с.

6. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. / Б. І. Сташків – К.: Знання, 2005. – 405 с.

Кічурчак М. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОЦЕСУ ВІДТВОРЕННЯ СУСПІЛЬНИХ БЛАГ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Одним з важливих заходів уряду, спрямованих на збалансування різновекторних економічних інтересів і досягнення позитивних змін в національній економіці, є детермінація найголовніших засад реформування процесу відтворення суспільних благ у нашій країні. У зв'язку з цим актуалізується питання формування на світоглядно-емпіричному рівні найголовніших засад взаємодії держав, фірм і домогосподарств для забезпечення розширеного відтворення суспільних благ при заданому рівні ринкової лібералізації економічної системи України.

Наукові розвідки, націлені на з'ясування найголовніших теоретико-практичних основ організації виробництва суспільних благ, формування дієвого механізму розподілу і перерозподілу ресурсів для надання таких благ, реформування моделі фіскального обміну та поліпшення якості економічної системи, здійснювала когорта знаних українських і зарубіжних економістів – Г. Башнянин, Дж. Б'юкенен, В. Геєць, Л. Гринів, А. Гриценко, О. Длугопольський, Т. Єфименко, М. Козоріз, Л. Лисяк, О. Молдован, В. Новіков, О. Стефанишин, М. Олсон та інші.

Формування ринкової економіки в Україні стало підґрунтям перегляду широкого кола зобов'язань держави з виробництва суспільних благ, зумовлюючи інституціоналізацію високих соціальних стандартів їхнього надання. Проте перервність поступу теорії відтворення суспільних благ на вітчизняних теренах та інерційність змін у практиці їхнього надання входили у дисонанс із поточними реаліями розвитку економічної системи. З цього випливало, що механізм фінансування бюджетних закладів був дестабілізуючим фактором надання послуг для суспільних благ сфери культури, охорони здоров'я та освіти [1, с. 58–81], а високий рівень соціального забезпечення населення неможливий у бідній країні

[2, с. 86]. В Україні корелятивність світоглядних і практичних засад відтворення суспільних благ була знижена через одночасність розбудови усього каркасу інституцій ринкової економічної системи і трансформацію виробництва таких благ. Проте позитивом є те, що численні наукові дискусії, здійснювані відомими українськими вченими-економістами у сфері людського і сталого розвитку, фіскального регулювання і політики, детермінації функціональної спроможності держави, створили підґрунтя для теоретичного конструювання відтворення суспільних благ у контексті ринкової трансформації економічної системи.

Поліпшенню якості реформування процесу відтворення суспільних благ має сприяти і не імітаційний характер втілення найголовніших положень стратегії сталого розвитку „Україна – 2020” [3]. Бо згідно з минулим досвідом реформування опертя на декларативність, неконкретність завдань і розмитість сфер відповідальності не сприятливо позначилося на характері надання таких благ і довірі до інституту держави. Додаткової актуальності реалізації стратегії сталого розвитку надає і зв'язаність відтворення суспільних благ із генетично-еволюційною та системно-синергетичною парадигмою, унаслідок чого цілеорієнтованість у часі та просторі, багатовекторність і динамічність виробництва таких благ залежить від досягнення позитивних зрушень у вітчизняній економічній системі. У світоглядному контексті поліпшення умов продукування таких благ і перехід до їхнього розширеного відтворення повинне передбачати розв'язання низки методологічних суперечностей, що пов'язані із специфікою адаптації базових принципів корегування „провалів” ринку та трансформацією функціональних спроможностей держави.

Вважаємо, що соціоцентричність економічної системи України задає також й орієнтири для державної політики, що робить відтворення суспільних благ її важливою складовою та основою для поліпшення добробутних характеристик розвитку. Це спричинене тим, що „державна як головне, керівне утворення інституту суспільства спрямовує і організовує за допомогою норм права спільну діяльність людей і соціальних груп, захищаючи права і інтереси громадян і орієнтованість, насамперед, на задоволення суспільних, а не індивідуальних чи групових інтересів, наявних у суспільстві” [4, с. 27]. Натомість стан перманентних змін стратегічних орієнтирів і волюнтаризм в державній політиці створили умови для стагнації виробництва суспільних благ в Україні, зовнішнім проявом чого стали уповільнення оновлення техніко-технологічної бази і скорочення інвестування.

В основі цього знаходяться глибинні процеси, викликані відродженням державності, формуванням національної владної еліти та відмовою від надмірного патерналізму. Зокрема, „для духовного і національного відродження кожному народові потрібно, насамперед, мати власну державу, де органічно функціонують свої культура, освіта, мова, традиції, звичаї та інформаційний простір” [5, с. 214]; переборювати потенційні загрози національного суверенітету та формувати політику національної безпеки [6, с. 120–119]. Тому, незважаючи на погіршення якості надання суспільних благ, у цій сфері були одержані і певні позитивні результати, пов'язані із становленням вітчизняної конструкції фіскального

обміну, фіскальної децентралізації та новаційних методів бюджетування, що у майбутньому може поліпшити відтворювальний процес для суспільних благ за умов чіткого розуміння економічними агентами дій держави. Для цього необхідно оцінювати еволюцію та поточну ситуацію, умови інституціоналізації та використовувати засоби, форми та інструментарій у сфері виробництва суспільних благ з позиції спроможності економічної системи України сформувати достатній обсяг ресурсів. Тому одним з напрямів реформування їхнього виробництва є врахування характеру і структурних особливостей вітчизняної економіки, зрозумілість і суспільна підтримка правил взаємодії.

Отже, підставами для подальшого реформування є найголовніші закономірності теоретичного конструювання відтворення суспільних благ і практики їхнього продукування в економічній системі України. У контексті генетично-еволюційної та системно-синергетичної парадигми реформи у цій сфері повинні ґрунтуватися на узгодженості теоретичної конструкції продукування таких благ з особливостями національної економіки, що обумовлене, як існуванням складних причинно-наслідкових зв'язків та екстерналій, так і слабкістю протидії структурним деформаціям; чіткому окресленні часово-просторових координат взаємодії домогосподарств, фірм і держави, що розширить можливості інвестування у виробництво таких благ та мінімізує ризики проявів макроекономічної нестабільності.

1. Трансформація соціальної інфраструктури в контексті забезпечення гуманітарного розвитку / [В. М. Новіков, Н. М. Деева та ін.] ; за наук. ред. д.е.н., проф. В. М. Новікова, З. С. Сіройча. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2015. – 384 с.

2. Єфименко Т. І. Податки в інституційній системі сучасної економіки : монографія / Т. І. Єфименко ; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2011. – 687 с.

3. Про стратегію сталого розвитку „Україна – 2020”: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.

4. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В. М. Геєць ; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 864 с.

5. Стефанишин О. В. Людський потенціал економіки України / О. В. Стефанишин. – Львів : Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 315 с.

6. Гринів Л. С. Наукові проблеми формування стратегії збалансованого розвитку національної економіки України / Л. С. Гринів // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. – Одеса, 2013. – Вип. 3(50). – Ч. 2. – С. 118-125.

Кльоц У.І., ст. гр. УП-41

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач кафедри прикладної статистики та економіки праці Середа О.В.

Луцький національний технічний університет

РОЛЬ ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах зростання глобалізаційних викликів, активізації транскордонного співробітництва, розвитку інтеграційних тенденцій на регіональному та міжрегіональному рівнях, підвищення рівня екологічних загроз, країнам стає дедалі важче самостійно вирішувати енергетичні проблеми. Відповідно, виникає необхідність координації зусиль держав та консолідації дій та рішень владних структур у питаннях підвищення енергоефективності країн та їх адміністративно-територіальних одиниць.

Сучасні тенденції міжнародної енергетичної безпеки в екологічному аспекті в контексті глобалізації вивчали такі вчені як: М.Гатто, Т.Гоббс, В.Парето, І.Потравний, А.Богданов, А.Воскресенський, С.Караганов, А.Гальчинський, А.Качинський, А.Філіпенко, Є.Хлобистов. Проблеми використання відновлювальних джерел енергії в Україні, в тому числі і питання доцільності розвитку відновлювальної енергетики, з метою підвищення ефективності енергетичної галузі та досягнення стану енергетичної безпеки держави досліджували: О.Адаменко, В. Височанський, З. Герасимчук, С. Дев'яткін, А. Самойленко, Т. Шкварницька та ін. Віддаючи належне науковим здобуткам вченим, слід відмітити, що в сучасних умовах виникає потреба в подальшому деталізованому вивченню впливу глобалізації на формування енергетичної безпеки держави в цілому та її регіонів зокрема, дослідження мінімізації негативних еколого-енергетичних наслідків глобалізації та пошуку еколого-економічних механізмів для забезпечення безпеки держави та її регіонів [1; 2].

Вважаємо, що в сучасних умовах досягти стану енергетичної безпеки держави та її регіонів стає можливо шляхом зменшення споживання (економії) традиційних паливно-енергетичних ресурсів та активізації розвитку екологічного чистих та безпечних для суспільства відновлювальних джерел енергії, впровадження інноваційних технологій у сфері енергозабезпечення регіонів та держави в цілому.

До відновлювальних джерел енергії відносимо сонячну енергетику, енергію вітру, гідроенергетику та біоенергетику тощо. Слід відмітити, що у наукових працях [3; 4] детально досліджені переваги використання відновлювальних джерел енергії порівняно із традиційними. Це – “екологічність, невичерпність та доступність; надійність та можливість довготривалої експлуатації; різноманітність та багатогранність шляхів застосування; модульність; безпека великі потенційні запаси” [3; 4].

До інноваційних технологій у сфері енергозабезпечення регіонів та держави в цілому відносимо енергозберігаючі та енергопродукуючі технології, які відокремлено один від одного або в комплексі вважаються інноваційними конкурентоспроможними енергоефективними технологіями [5]. У свою чергу, до інноваційних енергопродукуючих технологій, які ґрунтуються на споживанні та використанні енергії, отриманої із відновлювальних джерел, належать: “сонячний колектор; фотоелектричний (PV) модуль; вітрова турбіна; піролізний котел; когенераційна установка; біогазова станція; біодизельна установка; гідротурбіна; тепловий насос та ін.” [5].

Впровадження інноваційних технологій в сфері енергозбереження, в свою чергу, зумовлює необхідність в удосконаленні існуючих та пошуку нових підходів до активізації розробки та реалізації міжнародних угод, вітчизняних нормативно-правових актів у сфері енергозабезпечення та енергоефективності, зокрема, в удосконаленні Енергетичної стратегії України до 2030 року та формуванні й реалізації регіональних та місцевих стратегій у сфері енергетичної безпеки, які були б орієнтовані на розвиток відновлювальних джерел енергії.

Для досягнення стану безпеки розвитку відновлювальної енергетики в Україні в умовах глобалізаційних викликів доцільно: знижувати залежність від зовнішніх постачальників традиційних енергоресурсів; здійснювати раціональне планування функціонування вітчизняного паливно-енергетичного комплексу шляхом сумісного використання традиційних і відновлювальних джерел енергії; підвищувати привабливість впровадження та розвитку тих відновлювальних джерел енергії, які є найбільш перспективними з погляду виробництва та використання на території України [2]; підтримувати впровадження інноваційних та удосконалення існуючих конкурентоспроможних енергоефективних технологій.

Таким чином, підсумовуючи вище викладене, вважаємо, що важливим фактором підвищення рівня енергетичної безпеки нашої держави є застосування відновлювальних джерел енергії. Більше того, в Україні наявний потенціал для розвитку відновлювальної енергетики. Проблемою є те, що цей потенціал не використовується раціонально та ефективно органами влади на різних ієрархічних рівнях; недосконалим є державне регулювання енергетичної галузі в цілому, в тому числі й сфери відновлювальної енергетики. На наш погляд, вирішення цієї проблеми можливе за допомогою:

1) удосконалення нормативно-правової бази у сфері енергозабезпечення та підвищення енергоефективності держави;

2) збільшення фінансування на впровадження та використання відновлювальних джерел енергії;

3) удосконалення енергоменеджменту на усіх ієрархічних рівнях, що, в свою чергу, дозволить підвищити енергетичну незалежність нашої держави, сприятиме збереженню навколишнього середовища, розвитку промисловості і сільського господарства, покращенню умов життя населення.

1. Рябчин О.М. Еколого-енергетична безпека світогосподарського розвитку в умовах глобалізації / О.М. Рябчин // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Донецьк: ДНУ, 2010. – 20с.

2. Матвійчук Л.Ю. Геоенергетичні аспекти енергетичної безпеки України / Л.Ю. Матвійчук // Економічний форум: [наук. журнал]. – № 3. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – С.215-220.

3. Герасимчук Б.П. Особливості використання відновлювальних джерел енергії у регіонах України / Б.П. Герасимчук // Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 12 (47). Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2015. – С. 45-51.

4. Серета О.В. Відновлювальна енергетика як новітній напрям регіональної політики сталого розвитку / О.В. Серета, Б.П. Герасимчук // Сталій розвиток – XXI століття: управління, технології, моделі. Дискусії 2015: колективна монографія / НАН України, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»; НТУУ «Київський політехнічний інститут» та ін. / за наук. ред. проф. Хлобистова Є.В. – Черкаси, 2015. – С.227-235.

5. Енергоефективні технології та відновлювальні джерела енергії: практичний посібник із впровадження компоненту з енергоефективності проекту МРГ-II (для регіональних (обласних) підрозділів впровадження Проекту МРГ II, організацій громад та місцевих партнерів Проекту МРГ) / Оксана Ремига, Джейсінгх Сах, Олександр Баськов та ін. // Проект Європейського Союзу та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду – II. – Червень 2012. – Видання перше. – 72 с.

Ковалевич О.А.

Научный руководитель –к.э.н., доцент кафедры мировой экономики, маркетинга
Власюк Ю.А.

Брестский государственный технический университет

УПРАВЛЕНИЕ ТУРИСТСКОЙ ОТРАСЛЮ

Туристская отрасль в настоящее время является одной из важнейших сфер экономики. Туризм оказывает благоприятное влияние на развитие таких отраслей, как индустрия гостеприимства, транспорт, строительство, розничная торговля, страхование, сельское хозяйство, игорный бизнес и другие. В связи с оказываемым влиянием на экономику страны в экономической литературе принято выделять следующие функции туризма:

- производственную (производство туристского продукта основными и дополнительными предприятиями туристской индустрии);
- содействия занятости населения (прямое и косвенное содействие в зависимости от типа предприятия туристской индустрии);
- накопления дохода (формирование национального дохода страны, в том числе и через экономическую деятельность в туристской отрасли);
- сглаживания (экономическое развитие регионов со слабым развитием промышленности);
- нивелирования платежного баланса (противопоставление туристских доходов и расходов страны).

Многие страны стремятся развивать туристский сектор экономики. Развитие туризма является одним из приоритетных направлений социально-экономического развития Республики Беларусь. Эта отрасль взята под особую опеку государства.

Развитие туристской отрасли при эффективном ее управлении ведет к увеличению ВВП страны, появлению новых рабочих мест, росту уровня жизни населения, привлечению иностранных инвестиций в экономику страны и формированию положительного имиджа государства на мировом уровне.

Управление туристской отраслью представляет собой деятельность организующего, координирующего, аналитического характера, направленную на эффективное использование туристских ресурсов. Традиционно выделяют четыре уровня управления в туризме.

1. Международный (глобальный) – международное сотрудничество, международные объединения и организации, соглашения, договоры.

2. Национальный (государственный) – туризм, как отрасль национальной экономики, министерства и ведомства.

3. Региональный – органы местного самоуправления, туризм в регионах.

4. Локальный – предприятия индустрии туризма.

На управление туристской сферой оказывают влияние такие факторы, как экономика, политика, безопасность, экология, инновации и др.

Система государственного управления туристской отраслью представляет собой совокупность звеньев из государственных и других организаций, осуществляющих управление туризмом, и связей между ними.

Государственное регулирование туристской отрасли в Республике Беларусь осуществляется Президентом, Парламентом, Советом министров, Министерством спорта и туризма, местными Советами депутатов и исполнительными и распорядительными органами в пределах их полномочий в соответствии с действующим законодательством.

Система управления включает в себя две большие категории:

- законодательство в сфере туризма;
- инфраструктуру.

Законодательство Республики Беларусь в сфере туризма включает нормативно-правовые акты различного уровня. Законодательство основывается на Конституции (обладает высшей юридической силой, в случае расхождения нормативно-правового акта с данным документом действует Конституция), состоит из Гражданского кодекса (правовые основы предпринимательской деятельности), закона «О туризме», актов Президента, постановлений Правительства и иных нормативных актов.

Основными отраслевыми документами, регулирующими сферу туризма, являются:

- законы Республики Беларусь «О туризме» (дается определение основных понятий, описываются направления государственного регулирования в сфере туризма, ведение кадастра туристских ресурсов, создание туристских зон, права и обязанности субъектов, оказывающих туристские услуги, формулирует основные позиции в определении качества услуг и др.), «Об особо охраняемых природных территориях» (устанавливает правила использования территорий в целях туризма, описываются требования в области охраны окружающей среды);

- указы Президента Республики Беларусь «О мерах по развитию агроэкотуризма в Республике Беларусь» (устанавливает правила осуществления деятельности в сфере агроэкотуризма для физических лиц и сельскохозяйственных организаций), «О структуре Правительства Республики Беларусь» (описывает систему органов государственного управления, устанавливает подчиненность, в том числе и в сфере туризма);

- постановления Совета Министров Республики Беларусь «Об утверждении визовых правил Республики Беларусь» (дается определение понятия, описывается порядок оформления, выдачи и учета виз), «Об утверждении типовой формы договора оказания туристических услуг», «Об утверждении Положений о порядке создания туристических зон и ведения Государственного кадастра туристических ресурсов Республики Беларусь», «Об утверждении Положений о порядке и условиях проведения профессиональной аттестации, подтверждающей квалификацию экскурсоводов и гидов-переводчиков, и о порядке ведения Национального реестра экскурсоводов и гидов-переводчиков Республики Беларусь» и др.

Также следует упомянуть такие нормативно-правовые акты, как закон «О порядке выезда из Республики Беларусь и въезда в Республику Беларусь граждан Республики Беларусь», закон «О защите прав потребителей», правила гостиничного обслуживания в Республике Беларусь, квалификационный справочник «Должности служащих, занятых в организациях туризма», Воздушный кодекс, Авиационные правила воздушных перевозок пассажиров, багажа, грузов, закон «О железнодорожном транспорте», закон «Об автомобильном транспорте и автомобильных перевозках» и др.

В рамках развития международного сотрудничества народов СНГ в 2013 году была принята «Стратегия развития сотрудничества государств-участников Содружества Независимых Государств в области туризма на период до 2020 года». Целью стратегии является формирование общего туристского пространства, выработка единых взглядов на развитие туристского продукта и его продвижение.

Инфраструктура – органы государственного управления, а также другие организации системы туризма. Инфраструктура должна обеспечивать комфортный туристский бизнес.

Основным органом управления туристской отраслью в Республике Беларусь является Министерство спорта и туризма, которое осуществляет свою деятельность согласно положению «О Министерстве спорта и туризма Республики Беларусь». Министерство проводит государственную политику в сфере туризма, осуществляет лицензирование в сфере туризма, разрабатывает концепции и программы развития. Первая Национальная программа развития туризма была принята в 2004 году. Программы развития туризма направлены на создание благоприятных условий для развития въездного и внутреннего туризма. На сегодняшний день в стране реализуется ряд государственных программ, направленных на создание современной туристской инфраструктуры в различных регионах.

Департамент по туризму Министерства спорта и туризма Республики Беларусь является структурным подразделением центрального аппарата Министерства и осуществляет организационно-управленческие функции в сфере туризма, в том числе обеспечивает развитие международного сотрудничества в рассматриваемой сфере.

Национальное Агентство по туризму создано приказом Министерства спорта и туризма. Агентство обеспечивает сотрудничество государства и частного сектора, проводит сертификацию и контроль туристских услуг, осуществляет работу по созданию, позиционированию и продвижению имиджа страны, как поставщика туристских услуг на международном рынке.

Еще один орган государственного управления – Межведомственный экспертно-координационный совет по туризму, созданный при Совете Министров Республики Беларусь. Деятельность совета направлена на создание благоприятных условий для развития туризма, повышения его эффективности, создании условий для более эффективного взаимодействия государственных органов, общественных объединений и предприятий индустрии туризма, защиты внутреннего рынка.

Туристские информационные центры создаются в целях содействия развитию внутреннего и международного туризма. Центры занимаются распространением информации о туристском потенциале страны, необходимой для субъектов туристской деятельности.

Основные предприятия (специализируются только на обслуживании туристов и гостей) туристской индустрии – турагентства, помимо продажи туристского продукта туристам участвуют в национальных и международных выставках, организуют инфотуры по Беларуси для иностранных журналистов и туроператоров.

Крупным общественным объединением, в которое входят туристские предприятия, является Республиканский Союз Туристических организаций. Союз был создан с целью участия в разработке и реализации туристской политики в стране, формирования благоприятной среды для развития индустрии туризма и международного сотрудничества с туристскими организациями других стран.

Туристскую инфраструктуру составляют все объекты, обеспечивающие функционирование рынка туристских услуг на определенной территории, доступ туристов к туристским ресурсам и их использование. Программа развития инфраструктуры туризма базируется на Генеральной схеме размещения зон и объектов оздоровления, отдыха и туризма Республики Беларусь до 2030 года, на основе районирования территорий, развития локальных зон.

Государственное регулирование, проводимое уполномоченными органами, может осуществляться посредством таких способов, как создание и совершенствование нормативно-правовой базы, лицензирование и проведение сертификации продукта, контроль за кадровым потенциалом и проведение профессиональной аттестации, поддержка национальных туристских организаций, содействие в продвижении национального туристского продукта,

создании имиджа, а также таможенное, кредитное, инвестиционное, налоговое и другое регулирование.

1. Дурович А.П., Копанев А.С. Маркетинг в туризме: Учеб. пособие / Под общей ред. Горбылевой З.М. – Мн.: «Экономпресс», 2008 – 400 с.
2. Яковчук В.И., Ванюкевич Е.В. Управление развитием туризма в Республике Беларусь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.pac.by/dfiles/001110_6554_yakovchuk_11.pdf.
3. Легков М.А. Постатейный комментарий к закону Республики Беларусь от 25.11.1999 № 326-3 «О туризме». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://belarustourism.by/nat/feedback/6585/?sphrase_id=17005.
4. Официальный сайт о туризме ГУ «Национальное агентство по туризму». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://belarustourism.by>.
5. Официальный информационный сайт Республики Беларусь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://belarus.by>.

Кожина А.С.

Науковий керівник – к.е.н. Скляр Н.М.

Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ ЕКСПОРТІ МЕДУ НА СВІТОВІ РИНКИ

Глобальний експорт меду за даними президента компанії «CNPIC International» з 2007 року по 2014 рік збільшився на 61%, а кількість бджолосімей виросло всього на 8%. У той же час в країнах з високорозвиненим бджільництвом значно знизилася середня медопродуктивність бджолосімей. Все це дає вагомі підстави вважати, що значна частина меду, що поставляється на світовий ринок, насправді є фальсифікатом. За оцінками фахівців німецьких лабораторій, до 100% зразків меду, які присилаються з «деяких країн» являють собою різного роду фальсифікат. За оцінками інших експертів, частка фальсифікату в світовій торгівлі медом становить близько 50%.

В оптових партіях українського меду на експорт зустрічаються контейнери для масових вантажів, мед в яких не відповідає стандартам, а в деяких випадках він може бути фальсифікованим. Тому велике значення має процес ідентифікації товарів, який допомагає відрізнити натуральний продукт від фальсифікату, адже експорт такого товару може негативно позначитися на статусі України як постачальника.

Продукція бджільництва, яка підлягає вивезенню з України, повинна мати сертифікат відповідності, у якому повинно бути відображено: штрих-код країни, енергетична цінність (калорійність) одиниці продукції, адреса виробника продукції, термін зберігання, дата виготовлення, діастазне число (для меду), гранично допустима концентрація важких металів (крім бджолої отрути). Експорт меду натурального підлягає ветеринарному, ветеринарно-санітарному, та радіологічному контролю.

Для визначення якості меду лабораторія ветеринарно-санітарної експертизи проводить дослідження за такими показниками: органолептичні (колір, аромат,

смак, консистенція і кристалізація); масова частка води; присутність оксиметилфурфурола; діастазна (амілазна) активність; визначення квіткового пилку; загальна кислотність; масова частка редукованого цукру; вміст сахарози (за показаннями); наявність механічних домішок (за показаннями); вміст радіоактивних речовин. За результатами такої експертизи видається висновок державної ветеринарно-санітарної експертизи (експертний висновок).

Аромат, колір і смак характеризують ботанічне походження меду. Консистенція меду залежить від його хімічного складу, температури і термінів зберігання. Наявність пилку служить доказом натуральності меду. Масова частка води в меді характеризує його зрілість і визначає придатність для тривалого зберігання. Поява гідроксиметилфурфуролу в меді може бути викликана наявністю інвертованого сиропу (штучного меду), патоки або тривалим нагріванням і зберіганням меду при підвищеній температурі.

Вміст гідроксиметилфурфуролу в мг/кг меду має бути не більше: 25 для меду 1-го гатунку, 10 – для меду вищого гатунку. Гідроксиметилфурфурол утворюється в результаті розкладання сахаридів (фруктоза, глюкоза) при нагріванні в кислому середовищі. Його поява в меді може бути викликана наявністю інвертованого сиропу (штучного меду), патоки або тривалим нагріванням і зберіганням меду при підвищеній температурі.

Знижений вміст діастази(амілази) говорить про тривалого зберіганнявнесприятливих температурнихумовах чи додавання сторонніхкомпонентіввмед. Співвідношення сахарози, фруктози та глюкози в меді характеризує ступінь його зрілості і доброякісності.

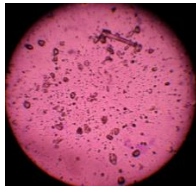
Для перевірки якості меду вітчизняних виробників було обрано п'ять зразків меду з різних регіонів України. Результати дослідження представлені у таблицях 1, 2.

Таблиця 1

Результати експертизи зразків за органолептичними показниками

Показник	Виробник				
	ТзОВ «Бартнік»	ПП Пащенко В. В.	ФОП Кличко О. В.	ПП Кошлатий Я А.	ТОВ «ПРОД МАКСИ»
Колір	світло-жовтий	темно-жовтий	світло-жовтий	жовтий	безбарвний
Аромат	слабкий	алкогольний	слабкий, ніжний	сильний	яскраво виражений
Консистенція	щільна	в'язка	густа	щільна	дуже в'язка
Кристалізація	дрібно-зерниста	відсутня	крупно-зерниста	відсутня	дрібно-зерниста
Ознаки бродіння	немає	ярко виражені	немає	немає	невелике газовиділення

Результати експертизи зразків за фізико-хімічними показниками

Показник (його допустимий рівень згідно з ДСТУ 4497:2005)	Зразок				
	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5
Результат пилкового аналізу	наявність пилкових зерен 	відсутність пилкових зерен			
Масова частка води, % (не більше 21 %)	18,50	21,50	20,75	18,10	20,75
Масова частка відновлювальних сахарів, % (не менше 80 %)	82,5	98,75	78,75	65,00	80,23
Масова частка сахарози, % (не більше 6 %)	11,50	7,50	7,75	26,25	7,90

Наявність ознак бродіння, відсутність кристалізації та зерен пилку, підвищений вміст води, сахарози та альдегідів дозволяють говорити, що мед більшості українських виробників не відповідає вимогам ДСТУ 4497:2005 «Мед натуральний. Технічні умови» та є фальсифікованим шляхом додавання цукрового сиропу.

1. Обзор мирового рынка мёда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tradeuzbekistan.com/ru/>

2. InternationalHoneyMarketby RonPhipps [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ahpanet.com/page/IntlHoneyMarket>

Коніна М.

Огоновська А.

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Центральним моментом розвитку й результативності організацій сьогодні є фінансова поведінка. Крім того, ключовою сферою для компаній, які борються за право продемонструвати надійність і ефективність внутрішнього контролю, з недавнього часу стала система оподаткування. Підвищена увага до оподаткування та його впливу на ефективність фінансово-господарської діяльності є характерною актуальною проблемою і для сучасних українських підприємств, які прагнуть до відповідності міжнародним стандартам. У зв'язку з цим підвищення якості корпоративного управління, зокрема, корпоративного податкового управління через впровадження додаткових процедур і використання нових

методик є основним завданням сучасних підприємств, які вирішують питання ефективності податкової функції.

Особливостям функціонування корпоративного податкового менеджменту присвячено чимало наукових праць вчених-економістів, зокрема: Дема Д.І, Іванов Ю.Б., Карпова В.В., Ковальчук К.Ф., Ткачик Л.П., Шевчук І.В. та ін. Однак деякі його аспекти залишаються недостатньо висвітленими.

Головною відмінністю українського корпоративного менеджменту від закордонного є відсутність в ньому управлінського характеру [2, С. 41]. Незважаючи на всю публічність і, відповідно, досить докладну регламентованість в законі, податковий менеджмент є управлінською діяльністю. Тобто виконання податкових зобов'язань має бути результатом діяльності з розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків для досягнення фінансових цілей організації.

У більшості українських підприємств сплата податків проводиться на підставі сформованих за певний період даних податкового обліку, який, у свою чергу, ведеться шляхом перетворення даних бухгалтерського обліку та не передбачає додаткового адміністрування податкових процесів з метою впливу на податкове навантаження підприємства.

Вивчення управлінської літератури дозволило зробити висновок про те, що в сучасному менеджменті має місце широке коло різноманітних інструментів, способів, методів і засобів впливу на об'єкт управління, а також спрямованих на поліпшення виконання управлінських функцій. Однак на сьогоднішній день практично повністю відсутні необхідні методичні рекомендації щодо ефективного застосування відомих у менеджменті інструментів у податковому менеджменті. Саме тому для українського корпоративного податкового менеджменту найважливішим фактором, що сприяє активному розвитку навичок використання сучасних методик і технологій, перш за все, є формування відповідного управлінського мислення.

Отже, для реалізації управлінських принципів в оподаткуванні необхідна наявність інструментарію, тобто факторів, методик і навичок, що сприятимуть досягненню поставлених цілей. У зв'язку з цим можна визначити інструменти податкового менеджменту, подані на рис. 1:

Рис. 1. Інструменти податкового менеджменту

Політика податкового менеджменту організацій передбачає наявність принципів, правил, процедур і процесів, виходячи з чого особливо цікавим є питання про можливість використання процесного підходу в оподаткування.

У цілому, процесний підхід передбачає об'єднання людей в команди процесів, тобто в групи людей, що виконують спільно закінчену частину роботи [1]. Процесний підхід надзвичайно популярний в зарубіжних країнах і використовується в різних організаційних системах. Варто відзначити, що будь-який українській організації властива своя сформована система бізнес-процесів, це її поточні процеси, здійснювані у форматі, званому в термінології бізнес-інжинірингу «процеси як є» [2, С. 62]. Відсутність їх графічного відображення говорить лише про те, що вони не формалізовані і, відповідно, не підлягають аналізу. З одного боку, це значно знижує їх ефективність, а з іншого – дозволяє системам зберігати певну гнучкість і рухливість.

Практика впровадження процесного підходу в українській дійсності показує, що більшість компаній, що почали реалізацію процесного управління, зупиняються на стадіях опису й автоматизації процесів. Однак для ефективної реалізації даного підходу потрібно впровадження повного циклу управління процесами, а саме: процеси повинні бути структуровані й описані; процеси необхідно реалізувати у вигляді регламентів або інформаційних систем; потрібно здійснювати контроль і аналіз процесів, контролювати точність їхнього виконання, розраховувати показники ефективності та співвідносити їх із плановими значеннями, виявляти проблеми й недоліки; необхідна оптимізація процесів.

За останні кілька років представники різних країн відзначають посилення вимог (внутрішнього й зовнішнього аудиту, порядку оформлення документації тощо), які пред'являються до співробітників податкових відділів, і, відповідно, збільшення навантаження на кожного працівника. У зв'язку з цим різні країни схильні по-різному справлятися з позначеної проблемою: деякі з них (переважно азійські країни) готові збільшувати штат податкових департаментів, оскільки це менш витратно, американські та європейські організації планують розподілити навантаження за рахунок проведення додаткових тренінгів і підвищення компетенції своїх співробітників [3, С. 336].

Багато українських організацій також ставлять за мету запровадження нових технологій (програмних продуктів), використання допомоги сторонніх консультантів, розширенню штату податкової групи. Однак усі ці заходи, що сприяють зниженню податкових ризиків, не є першорядними, особливо в період сучасної кризи, коли організації скорочують свої витрати, в тому числі й трудові. Виходячи з цього, можна припустити, що тільки з виходом країни з кризи в українських підприємств з'явиться можливість слідувати загальносвітовим тенденціям менеджменту за допомогою залучення додаткових ресурсів. У міру розвитку корпоративного податкового менеджменту в українських компаніях усе більше відділів і співробітників будуть задіяні у виконанні функцій з управління податковими ресурсами. Однак для цього варто змінити ставлення учасників податкового процесу до податкових ресурсів організації.

Серйозним недоліком українського податкового менеджменту є його слабка урегульованість внутрішніми корпоративними документами. Основним документом, що закріплює податкову поведінку організацій, є облікова політика з метою оподаткування.

Крім того, серйозні системи планування ресурсів підприємства великих зарубіжних виробників побудовані за принципом «від підтримки бізнес-процесу – до обліку», тобто спрямовані саме на підтримку бізнесу. Моделі обліку (управлінського, бухгалтерського, податкового) налаштовуються для відповідних операцій відповідно до специфіки об'єкта автоматизації і можуть бути трансформовані при зміні бізнес-процесів. Тому в більшості випадків облік за різними моделями виконується автоматично в ході реалізації бізнес-процесів. Подібні системи вигідно відрізняються від вітчизняних, які історично спроектовані «від бухгалтерії», і ефективно вирішують завдання бухгалтерського та податкового обліку [3, С. 337].

У зв'язку з цим ми вважаємо, що використання процесного підходу в податковому менеджменті українського підприємства може бути новим методом підвищення його ефективності. Зокрема, на базі процесного підходу можна розробити механізми управління податковими ризиками.

Слід зазначити, що система корпоративного податкового менеджменту є невід'ємною частиною ведення бізнесу. У будь-якій організації, незалежно від її форми, масштабів і розмірів, мають бути внутрішні і зовнішні фахівці, які аналізують всю діяльність організації, зокрема, з податкової точки зору. Належним чином налагоджений корпоративний податковий менеджмент забезпечить податкову рівновагу та збалансованість податкових потоків в організації.

Отже, ефективність податкового менеджменту визначається, з одного боку, сукупністю використовуваних інструментів, з іншого – сукупністю послідовно виконуваних процедур і функцій. У зв'язку з цим зарубіжний досвід свідчить про наявність сукупності різноманітних інструментів, методів і системних технологій, які сприяють реалізації податкових цілей компанії через функції податкового менеджменту. Цьому багато в чому сприяють численні дослідні розробки аудиторських і консалтингових груп, які прагнуть розвивати сферу застосування своїх послуг. У той час як більшість українських організацій поки не розглядають оподаткування як сферу для застосування управлінських принципів і методів, сучасна періодична і навчальна література насичена різноманітними методиками і способами вдосконалення корпоративного оподаткування за прикладом його розвитку в західних країнах з урахуванням особливостей вітчизняного середовища. Однак дуже рідко ці технології через відсутність додаткових ресурсів реалізуються на практиці. Українські компанії, як і раніше, зосереджені на техніці перетворення даних бухгалтерського обліку в податковий шляхом суворого дотримання норм законодавства, тому актуальним залишається питання впровадження західного досвіду.

1. Дідур К.М. Системний підхід до управління підприємством та персоналом підприємства [Електронний ресурс] / К.М. Дідур // Ефективна економіка. – 2012. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1079>
2. Ткачик Л.П. Розвиток корпоративного податкового менеджменту в умовах відкритої економіки України. – Львів, 2014. – 284 с.
3. Ткачик Л.П. Особливості функціонування корпоративного податкового менеджменту / Л.П. Ткачик // Бізнес-інформ. – 2013. – №12. – С. 333-338.

Корпач Б. В., студентка

Науковий керівник – к.е.н., доцент Борисюк О. В.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

УПРАВЛІННЯ ВИДАТКОВОЮ ЧАСТИНОЮ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Всі країни збирають податки і витрачають зібрані кошти. Для цього їм необхідно створити власну систему управління державними видатками в межах загальної системи стратегічного планування, яка повинна призвести до створення чіткої цільової державної програми надання та постійного реформування соціальних послуг. В країнах, що мають великі території, погана організація міжвідомчих зв'язків заважає розвитку економічної та соціальної політики. Реформа потребує стратегічних підходів, оскільки в умовах, коли міжвідомчі та міжбюджетні зв'язки перебувають в стані розвитку і водночас відбуваються глибокі демографічні зміни, потрібен час для досягнення програмних цілей. Насправді, без стратегічного підходу, повсякденні справи можуть спричинити відхилення від планів уряду, а окремі заходи можуть не відповідати цілісній програмі, яка сприяє досягненню стратегічних результатів.

Виділення коштів та управління коштами на соціальні послуги (та інші суспільні потреби) це завдання політиків і державних службовців. Ці дві групи людей (політики приймають рішення, а державні службовці консультують) на практиці визначають обсяги витрат, необхідний рівень балансу між доходами та видатками, розподіл коштів між напрямками діяльності та державними закладами, а також способи управління цими ресурсами та види звітності.

В Україні однією із основних проблем виступає ефективний розподіл видатків державного бюджету. Найбільш проблемною ланкою вважається соціальна сфера. Адже такі установи як школи, інтернати та лікарні не є прибутковими. Щоразу, коли постає питання про недофінансування соціальних зобов'язань, здійснюється або скорочення, або відміна конкретної соціальної програми. Та це не завжди коректно, адже затримка допомоги по безробіттю або заробітної плати бюджетних установ не є підставою для скорочення і недофінансування в майбутньому чи відмови від них взагалі. Тому певні соціальні зобов'язання варто розглядати як певні орієнтири, які будуть виконані лише при сприятливому економічному стані.

Враховуючи обмеженість бюджетних ресурсів, вирішити усі проблеми в економіці та соціальній сфері практично неможливо. Тому потрібно здійснювати

вибір головних завдань, які потребують першочергової уваги. Оскільки неефективне використання коштів відображається в багатьох сферах економіки, і приносить масу негативних наслідків.

Тобто, у кожному як національному, як і регіональному проекті потрібно чітко сформулювати цілі та критерії досягнення. Запровадивши інноваційно-інвестиційну модель розвитку економіки, дасть можливість без ризику для економіки збільшити видатки на соціальне забезпечення. Адже більша частина соціальних видатків буде спрямовуватися на забезпечення економічного розвитку та оптимального відтворення людського капіталу [1].

Досягнути оптимального обсягу державних видатків можливо при наявності законодавчої бази, чинність якої не призводить до збільшення державних витрат. Прикладом служить прийнятий закон підвищення заробітної плати державним службовцям []. Такі закони повинні прийматися тільки при наявності відповідних коштів. Також одним із способів обмеження зростання видатків є встановлення часу дії державних програм. Тобто, прийняття нових програм має супроводжуватися одночасно із зазначенням дати її завершення. Водночас при обмежених бюджетних коштах вирішити всі проблеми соціального та економічного забезпечення неможливо. Потрібно в першу виділяти кошти, на ті заходи, які потребують першочергової уваги.

Використовуючи досвід розвинених країн, одним із джерел фінансування видатків є спонсорство та меценатство. Для України благодійність є новим явищем. Її можна розглядати як інвестування у соціальну сферу, а також як не комерційну діяльність (неприбуткову діяльність окремих осіб або цілих організацій).

Разом з тим головним моментом реформування видаткової частини державного бюджету є не тільки скорочення витрат, а й збільшення доходів. Перш за все збільшувати доходи не потрібно за допомогою адміністративного тиску, потрібно створити стимул для сплати податків. Потрібно скоротити податкові пільги, але щоб це не стало тягарем для платників податків. Адже пільги при сплаті податків одного підприємства спричиняє високі податкові ставки для іншого, що змушує приховувати свої доходи. А одержання податкових пільг має в першу чергу залежати від виду діяльності та корисності і важливості для суспільства.[2]

Разом з тим, потрібно створити таку систему формування державного бюджету, яка б могла задовільнити інтереси як органів влади, так і виробників. Для цього потрібна податкова реформа, внаслідок якої буде встановлена нові ставки податку. Водночас крім проблеми фінансування соціальних програм існує проблема фінансування державного боргу. Наявність боргу не вважається негативним явищем, адже багато високорозвинених країн мають державний борг. Та ці держави ведуть чіткий контроль державних позик та методів їх покриття. Для України характерне стрімке збільшення державного боргу без чіткого пошуку джерел його покриття. Це призводить до пришвидшення інфляційних процесів, нестабільності грошових потоків і як наслідок – дестабілізація економіки. Тому Бюджетним кодексом України потрібно

визначити такий регламент прийняття рішень, який зміг би забезпечити досягнення ефективних результатів. Відповідно до процесу бюджетного планування, то процес розгляду та затвердження бюджету потрібно поділити на два етапи, а не на один. Відповідно першим етапом буде затвердження головних параметрів бюджету – бюджетного дефіциту (у співвідношенні до ВВП та у абсолютному вираженні), доходів та витрат бюджету. Другим етапом буде затвердження витрат [3].

Зниження рівня виконання державного бюджету по видатках у більшості випадків пов'язано з процесом розподілу видатків серед розпорядників бюджетних коштів, а також неповним виконанням бюджетних програм, незацікавленості державних органів в ефективному розподілі видатків.

Дослідивши стан, структуру неефективного використання бюджетних коштів, його обсяг і вплив на соціально-економічний розвиток держави, доходимо висновку, що ця робота потребує негайного розв'язання, оскільки стимулює розвиток соціальної та економічної сфери країни. Адже наслідки неефективного використання державних коштів набирають великих масштабів - конкретну позицію не виконано, поставлених стандартів та цілей не досягнуто, а згодом, щоб виконати заплановане, знадобиться у декілька разів більше коштів, ніж було потрібно сьогодні чи вчора.

1. Боярко І.М. Ефективність фінансів державного сектору економіки в системі управління соціально-економічним розвитком України : монографія / І. М. Боярко, Н. А. Дехтяр, О. М. Дейнека. – Суми : Університетська книга, 2012. – 165 с.

2. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [навч. посібн.] / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк, 2013. – 273 с.

3. Радіонов Ю.Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів // Фінанси України / Ю. Д. Радіонов. – 2011. – № 5. – С. 47–55.

Косминка Ю., 4 курс
Науковий керівник – Короп Б. М.,
ЧТЕІ КНТЕУ

ЗАЛІЗНИЧНЕ ТРАНСПОРТУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ УКРАЇНИ

Транспорт є найважливішою ланкою у сфері економічних відносин, однією із провідних галузей матеріального виробництва. Він бере участь у створенні продукції та доставці її споживачам, здійснює зв'язок між виробництвом та споживанням, між різними галузями господарства, між країнами та регіонами.

Неабияку роль в транспортній системі відіграє саме залізничний транспорт. Мережа українських залізниць є однією з найбільш розвинутих серед європейських країн, і за довжиною залізничних колій Україна посідає четверте місце в Європі і тринадцяте – у світі (експлуатаційна довжина – 21,7 тис. км).

Українські залізниці займають провідне місце за обсягами вантажоперевезень всередині країни та відіграють важливу роль у реалізації транзитного потенціалу України. Більше 82,7% від загальної кількості перевезень вантажів здійснюється залізницями України. Мережа залізниць безпосередньо межує і взаємодіє із залізницями Росії, Білорусі, Молдови, Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини та забезпечують роботу із 56 міжнародними залізничними переходами, а також обслуговують 18 українських морських та річкових портів Азово-Чорноморського басейну (близько 70% усього транзитного потоку спрямовано саме на порти).

Основними вантажами, що перевозяться залізницями України є кам'яне вугілля, залізорудна сировина, будівельні вантажі та мінеральні добрива. Важливе місце займають також різноманітні метали, нафтові вантажі, зерно. Ці вантажі становлять близько чверті усіх перевезень. За обсягами перевезень вантажів українські залізниці займають четверте місце на Євразійському континенті та шосте – у світі [3].

Щодо структури експортних перевезень вантажів залізницями України за країнами призначення, то однією з ключових тенденцій у зовнішній торгівлі України в останні роки стало падіння частки російського напрямку в українському експорті, що між іншим викликано введенням низки обмежень на російському ринку. Наразі Російська Федерація втратила лідируючу позицію в українському експорті, яку тримала у минулих роках.

У 2016 році перше місце в експортних перевезеннях з України посів Китай – 24,1 млн. тонн (+2,1 млн. тонн до 2015 року), Російська Федерація перемістилася на другу позицію – 18,0 млн. тонн (-13,2 млн. тонн). Швейцарська Конфедерація на третьому місці з обсягом 13,9 млн. тонн (+7,5 млн. тонн) [1].

У січні 2016р. залізницями перевезено у внутрішньому сполученні та на експорт 18,7 млн.т вантажів, що на 11,4% менше, ніж у січні 2015р. Перевезення чорних металів знизилося на 0,9%, хімічних і мінеральних добрив – на 5,7%, цементу – на 6,2%, залізної та марганцевої руди – на 11,9%, кам'яного вугілля – на 14,0%, коксу – на 18,6%, зерна та продуктів перемелу – на 26,3%, брухту чорних металів – на 40,1%, будівельних матеріалів – на 62,4%.

У той же час збільшилося перевезення нафти і нафтопродуктів на 18,7%, лісових вантажів – на 2,4% [2].

Причинами падіння обсягів експортних вантажів у 2016 році є:

Мінбудматеріали (-11,3 млн. тонн або -35%) - постанова Уряду РФ від 06.08.2015 № 815 «Про ліцензування імпорту щебню та гравію» (витиснення українських підприємств з російського щебеневого ринку);

Вугілля (- 6,0 млн. тонн або -14%) - постанова Уряду України від 14.01.2015 №1 про ліцензування і квотування вугілля енергетичних марок на експорт, що прийнята у зв'язку з напруженою ситуацією з поставками вугілля дефіцитних марок на теплоелектростанції України;

Чорні метали (-2,4 млн. тонн або -11%) - у 2015 році українські метпідприємства скоротили виробництво сталі та випуск загального прокату на 16%, чавуну – на 12%, випуск труб – на 40%. Крім стагнації на світовому ринку

чорних металів на скорочення обсягів виробництва вплинули події на Донбасі, внаслідок яких були пошкоджені потужності металургійних підприємств, відбулася руйнація шляхів сполучення та серйозні порушення в системі матеріально-технічного забезпечення технологічних процесів підприємств [1].

В цілому формування і розвиток національної транспортної системи України потребує ефективного державного регулювання діяльності транспортних підприємств за такими напрямками: створення ринку транспортних послуг; забезпечення технологічної та екологічної безпеки транспорту; активізація міжнародної діяльності транспортних підприємств.

Отже, можна зробити висновок, що транспорт є необхідною умовою виникнення і розвитку інтенсивного обміну товарами між окремими територіями. Значною мірою від рівня розвитку транспорту залежить розширення територіального поділу праці, його покращення і саме виникнення нових, ефективніших форм. Також транспорт є важливою складовою частиною ринкової інфраструктури, бо створює умови для формування загальнодержавного й місцевих ринків.

1. Експортні перевезення вантажів залізницями України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/rei/files/1802/Ukrzaliznytsia_18.02.16.pdf

2. Соціально-економічне становище України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/soc_ek/2016/publ_01_2016_u.html

3. Центр транспортної логістики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.utlc-uz.com.ua/cargo.html>

Кофанова О.В.

Національний технічний університет України

"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Ще кілька століть тому природа за рахунок її здатності до самоочищення мала можливість "власноруч" нейтралізувати різноманітні забруднення. Проте зараз унаслідок надзвичайно бурхливих темпів науково-технічного прогресу та через здебільшого антропоцентричне мислення населення Землі природа виявляється неспроможною подолати негативний тиск з боку людини і виробництва.

Обмеження викидів відпрацьованих газів автомобілів та зменшення концентрації в них токсичних речовин регулюється шляхом прийняття урядом екологічних законів і норм, що попереджають викиди цих речовин автотранспортними засобами (АТЗ), внесенням конструкційних змін автомобілів, контролем за якістю пального тощо. Проте, наприклад, регулювання якості моторного палива навіть на державному рівні не призводить до суттєвих покращень у сфері зменшення негативного впливу автотранспорту на довкілля через велику кількість застарілих АТЗ, що до теперішнього часу експлуатуються в Україні. Зокрема з 1 січня 2014 року в Україні діє екологічний стандарт ЄС

Євро 4, проте він стосується тільки автомобілів (старих або нових), що реєструються вперше. Для зареєстрованих раніше автотранспортних засобів цей стандарт не застосовується.

Отже, головним напрямком розв'язання проблеми скорочення викидів шкідливих речовин (ШР), у тому числі й парникових газів, є підвищення енергоефективності та енергозбереження в автотранспортній галузі, а також удосконалення АТК та системи автоперевезень, тобто забезпечення його сталого і збалансованого розвитку.

Метою статті є проаналізувати шляхи зменшення негативного впливу на довкілля з боку автотранспорту і дослідити принципову можливість забезпечення сталого розвитку вітчизняного автотранспортного комплексу (АТК).

АТК спричинює забруднення всіх компонентів біосфери Землі, проте найсуттєвішим є його "внесок" у забруднення атмосферного повітря. За оцінками фахівців [1; 2], основною причиною глобального потепління на Землі є збільшення в атмосфері концентрації парникових газів (CO₂, CH₄, N₂O, SO₂ та ін.). Отже, шлях України до сталого розвитку суспільства й біосфери передбачає необхідність удосконалення управління енергозбалансованим та енергоощадливим розвитком автотранспортного комплексу [3].

Процедура оцінювання величини емісії певного парникового газу (або парникових газів) має назву "інвентаризація". Проте оскільки точне визначення обсягів викидів парникових газів загалом і, особливо, в АТК – складне завдання, то приблизно ці обсяги викидів парникових газів оцінюють за обсягами споживання певного виду палива на транспорті та спеціальними коефіцієнтами емісії шкідливих речовин [4–6]. Оцінювання емісій забруднювачів від автотранспорту можуть базуватися також на показниках пробігу АТЗ (в км). На думку експертів [6], перший підхід краще підходить для інвентаризації емісій вуглекислого газу CO₂, а другий – для інвентаризації викидів метану CH₄ та оксиду Нітрогену (I) N₂O (табл. 1).

Як можна побачити, оцінки емісій парникових газів, розраховані за першим та другим методами, дещо різняться, що автори роботи [6] пояснюють як відмінністю у методах статистичного збору інформації для кожного з методів, так і врахуванням деяких особливостей, зокрема умов водіння автотранспорту, наявності каталізаторів тощо у випадку оцінювання емісій на основі пробігу АТЗ.

Склад відпрацьованих газів автомобілів та інших АТЗ великою мірою залежить від типу двигуна (бензиновий чи дизельний, карбюраторний чи інжекторний), технічного стану автотранспортного засобу, режиму роботи двигуна, витрат палива, стану дорожнього покриття, розвитку транспортної інфраструктури та ін. [7]. При цьому максимальні концентрації, наприклад, чадного газу CO у викидах автомобілів спричинені в основному роботою карбюраторних двигунів, а викиди оксидів Нітрогену – дизельних [8].

Таблиця 1

Порівняння розрахунків емісій парникових газів, обчислених на основі показників спалювання палива (перший підхід) та на основі показників пробігу автотранспортних засобів за конструкцією, що дозволяє використовувати один із видів палива (другий підхід) [6]

Спосіб обчислення емісій парникових газів від автотранспорту	Вид палива	CO ₂ , кг	CH ₄ , кг	N ₂ O, кг
1. Оцінювання на основі обсягів спожитого моторного палива	Бензин	144 094 562	68 616	6 653
	Дизельне паливо	276 814 592	14 569	14 569
	Природний газ	21 605 361	77 024	7 703
2. Оцінки на основі пробігу автомобілів у км	Бензин	152 596 531	62 132	5 300
	Дизельне паливо	280 370 744	21 403	11 573
	Природний газ	16 467 780	63 784	6 132

За оцінками фахівців, споживання палива вітчизняним автопарком може бути скорочене за рахунок удосконалення конструкції двигунів внутрішнього згорання, застосування більш легких матеріалів при виробництві автомобілів, моделей з невисоким аеродинамічним опором, а також завдяки вдосконаленню систем впрыску тощо [7]. На думку багатьох дослідників [9; 10], підвищення екологічних показників АТЗ та їх паливної економічності можна досягнути завдяки додаванню до палива спеціальних присадок. Окрім того, перехід вітчизняного автопарку на альтернативні, більш екологічні, види палива сприятиме скороченню викидів парникових газів та інших забруднювачів у атмосферне повітря.

Таким чином, на сьогодні автотранспорт є одним з найбільш енергоємних та екологічно небезпечних секторів економіки України. Отже, саме в цьому секторі прихований великий потенціал щодо збереження цінних паливно-енергетичних ресурсів та зменшення емісій шкідливих речовин у атмосферне повітря, забезпечення збалансованого сталого розвитку нашого суспільства й біосфери. Особливу увагу в цьому контексті приділяємо розвитку вітчизняного ринку присадок комплексної дії до моторного палива та регулюванню його властивостей за методом фізико-хімічного регулювання.

1. IPCC. Climate Change 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change / [M. L. Parry, O. F. Canziani, J. P. Palutikof, P. J. van der Linden, C. E. Hanson (eds.)]. – Cambridge University Press, Cambridge, UK, 2007. – 976 p.

2. IPCC. Climate Change 2007: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change / [S. Solomon, D. Qin, M. Manning, Z. Chen, M. Marquis, K. B. Averyt, M. Tignor, H. L. Miller (eds.)]. – Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, 2007. – 996 p.

3. Рябцев Г. Л. Державна політика розвитку ринку нафтопродуктів в Україні: формування та реалізація: монографія / Г. Л. Рябцев. – К.: НАДУ, 2011. – 418 с.

4. Варчук В. В. Оцінка викидів забруднюючих речовин автотранспортом на прикладі ТОВ "Поділля-Трансбудсервіс" / В. В. Варчук, І. В. Варчук // Міжвузівський збірник "Наукові нотатки". – Луцьк, 2012. – Вип. № 37. – С. 54–57.
5. Інформаційні технології інвентаризації парникових газів та прогнозування вуглецевого балансу України / [Р. А. Бунь, М. І. Густі, В. С. Дачук та ін.]; за ред. Р. А. Буня. – Львів: УАД, 2004. – 376 с.
6. Інформаційні технології просторової інвентаризації парникових газів у енергетичному секторі та аналіз невизначеності / Р. А. Бунь, Х. В. Бойчук, А. Р. Бунь, М. Ю. Лесів. – Львів: ПП Сорока Т. Б., 2012. – 464 с.
7. Гутаревич Ю. Ф. Екологія та автомобільний транспорт: навч. посіб. / Ю. Ф. Гутаревич, Д. В. Зеркалов, А. Г. Говорун – К.: Арістей, 2006. – 292 с.
8. Расчетный мониторинг распространения выбросов автомобильного транспорта в крупном промышленном городе / Гольдфейн М. Д., Кожевников Н. В., Кожевникова Н. И., Фетисова Н. А. // Успехи современного естествознания. – 2006. – № 4 – С. 35–36. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rae.ru/use/?section=content&op=show_article&article_id=4168. – Назва з екрана.
9. Паливо-мастильні матеріали, технічні рідини та системи їх забезпечення: навч. посіб. Кн. 1. Паливо-мастильні матеріали і технічні рідини / за ред. В. Я. Чабанного; 2-ге вид., перероб. та доп. – Кіровоград: Центрально-Українське вид-во, 2008. – 353 с.
10. Ярмолюк Б. М. Тенденції застосування додатків до бензинів / Б. М. Ярмолюк, Н. П. Короткова, Л. І. Береза // Катализ и нефтехимия. – 2006. – № 14. – С. 53–70.

Кривошея Є. В., магістрант

Науковий керівник – д. е. н., професор Олійник Т. І.

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕРНОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Найважливішою складовою агропромислового комплексу є зернова галузь, що визначає основу економічної безпеки країни. Зернове виробництво займає провідне місце в структурі аграрного сектору економіки України. Від рівня ефективності його розвитку залежить добробут населення, гарантування національної продовольчої безпеки, експортні можливості країни.

Зернове виробництво – це галузь, продукція якої завжди була, є і буде одним з найважливіших джерел багатства будь-якої держави. У світовому землеробстві зернові культури постійно домінували, зерно й нині залишається найважливішим і стратегічним продуктом сільського господарства [1].

Державою для управління процесами розвитку зернової галузі здійснюється багато заходів. Зокрема розроблено нормативно-правову базу у вигляді Законів України “Про зерно та ринок зерна в Україні”, “Про державну підтримку сільського господарства України”, Указів Президента України “Про невідкладні заходи щодо стимулювання виробництва та розвитку ринку зерна”, “Про стан агропромислового комплексу та заходи щодо забезпечення продовольчої безпеки України”.

В результаті проведення даної політики виробництво зернових культур займає лідируючі позиції в структурі виробництва продукції рослинництва таї загалом всього сільськогосподарського виробництва України. В середньому протягом останніх п'яти років посівні площі під зернові зменшились з 15724 тис.

га до 14739 тис. га в 2015 році (на 985 тис. га), але при цьому виробництво продукції збільшилось на 3379 тис.т і в 2015 році сягало 60126 тис. т, урожайність також має тенденції до збільшення і в 2015 році складає 41,1 ц/га. (таб. 1.1.) Відповідно з даними балансу попиту та пропозиції зерна в перспективі зерно в Україні буде використовуватися наступним чином: на харчування - 14–16 %., насіння – 6–7 %., фуражні цілі – 45–50% та експорт – 30% [2]. Одним з основних напрямів, завдяки якому реально покращився стан господарської діяльності зернозаготівельних господарств, є впровадження заходів, що сприяють підвищенню якості зерна.

Таблиця 1.1.

Динаміка виробництва зернових за 2011-2015 рр.

Роки	Посівні площі, тис. га	Виробництво, тис. т	Урожайність, ц з 1 га площі збирання
2011	15724	56747	37,0
2012	15449	46216	31,2
2013	16210	63051	39,9
2014	14801	63859	43,7
2015	14739	60126	41,1

Це можливо за умови дотримання новітніх технологій вирощування зернових культур на підприємствах та вдосконалення чинної нормативно-технічної документації [3].

У зв'язку з цим були проведені такі заходи:

- запровадження ліцензування діяльності щодо приймання, зберігання, переробки та реалізації зерна та продуктів його переробки (загальні обсяги квот на сільськогосподарську продукцію, експорт якої підлягає ліцензуванню підлягає пшениця і суміш пшениці та жита (меслин), становить 200 тис. тонн, на ячмінь - 400 тис. тонн, кукурудзу - 600 тис. тонн і на жито – лише 3 тис. тонн.);
- внесення змін і доповнень до чинних стандартів з метою їх удосконалення та адаптації державних стандартів України на основні сільськогосподарські культури до стандартів Європейського Союзу (ухвалено «Стандарт міжнародних акредитованих органів сертифікації з органічного виробництва і переробки, еквівалентний стандарту європейського союзу»).

На думку багатьох науковців, сучасний стан вітчизняного зерновиробництва потребує насамперед укріплення його матеріально-технічної бази, яка внаслідок скорочення інвестицій перебуває в застарілому, виснаженому стані, не забезпечує простого відтворення основних засобів [4].

Сьогодні матеріально-технічне забезпечення зерновиробництва та ефективність праці не відповідають світовим стандартам і потребам галузі. Відсутність достатніх фінансових ресурсів стримує впровадження новітніх технологій, використання високоякісного насіння, обмежує застосування інших ресурсів. Відсутність коштів для застосування інтенсивних технологій, призвели до суттєвого зменшення застосування добрив, гербіцидів та інших ресурсів, спочатку через дефіцит, зумовлений спадом виробництва, потім із – за підвищення цін на ресурси, які значно випереджували ціни на продукцію.

Відтак, нераціональне використання земельних ресурсів і низька культура землеробства призводить до виснаження і деградації ґрунтів, зменшення вмісту в них гумусу та поживних речовин, а ті незначні збільшення врожаю, що спостерігаються сьогодні є лише результатом вдалого господарювання в попередні роки.

Для зерновиробника є два напрями реалізації своєї продукції – поставка для подальшої переробки, або для реалізації на експорт. Хоча перший варіант є пріоритетним для населення і потрібний для реалізації стратегії розвитку України, більшість сільськогосподарських підприємств надають перевагу реалізації продукції за кордон, адже це дає їм змогу гарантовано і з мінімальними затратами на зберігання отримати прибуток.

Пріоритетними кроками у вирішенні зернової проблеми є досягнення рівноваги попиту та пропозиції, удосконалення державного регулювання та механізмів підтримки виробництва, забезпечення виваженої цінової політики, нарощення експортного потенціалу, формування належної інфраструктури зернового ринку, тощо.

Для обґрунтування напрямів підвищення конкурентоспроможності зернопродуктового підкомплексу аграрного сектору необхідно здійснювати:

достовірне об'єктивне оцінювання економічних процесів і явищ з урахуванням відмінностей кліматичних умов та якісних характеристик ґрунтів підприємств регіону;

комплексний аналіз проводити з визначенням напрямків використання зерна, його якості, вмісту клейковини та білка, засміченості, вологості, інших якісних параметрів зерна.

Отже останніми роками у зерновому господарстві України намітилася тенденція до нарощування обсягів виробництва, що дало їй змогу повернутися на світовий ринок зернових у ролі одного з потужних виробників та експортерів зернових культур. Але свою позицію в цьому сегменті світової торгівлі ще треба довго і планомірно закріплювати. Вирішення цього завдання має відбуватися в першу чергу за рахунок збільшення обсягів валових зборів зерна та поліпшення його якості.

1. Кириленко І.Г. Формування зернового ринку в Україні: стратегія розвитку / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. - 2009. - №9. – С. 79-84.

2. Статистичний збірник "Сільське господарство України" [Електронний ресурс].Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Програма "Зерно України – 2015" [Електронний ресурс] Режим доступу: www.uaan.gov.ua

4. Кондратюк О.І. Стан і перспективи розвитку зернового під комплексу в умовах глобалізації / О.І. Кондратюк // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №6. – С. 37-42.

Куцелай И.С., студент

Научный руководитель – старший преподаватель, Новик Т.В.

Полесский государственный университет, Пинск, Беларусь

ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНАЯ ПОЛИТИКА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКА

Актуальность темы исследования определяется прежде всего тем, что денежно-кредитная политика занимает одно из ключевых положений в макроэкономическом регулировании. От эффективного проведения денежно-кредитной политики в определенной мере зависят стабильность экономического роста, снижение безработицы до ее естественного уровня, устойчивый платежный баланс, а денежно-кредитная политика центрального банка (в Республике Беларусь он называется Центральным банком), является одной из частей единой государственной экономической политики.

Объект исследования – деятельность Национального банка в области денежно-кредитной политики.

Предмет исследования – денежно-кредитная политика.

Цель работы: определение мероприятий, способствующих улучшению состояния экономики страны.

В ходе исследования были поставлены и решены следующие задачи:

- изучена сущность и роль денежно-кредитной политики;
- изучены особенности деятельности центрального банка в области денежно-кредитной политики;
- проведен анализ мероприятий, мер, которые были приняты центральным банком за последние три года;
- рассмотрены основные направления деятельности центрального банка в области денежно-кредитной политики в 2016 году .

Денежно кредитной политикой называется совокупность мероприятий, направленных на изменение денежной массы в обращении, объема кредитов, уровня процентных ставок и других параметров денежного рынка и рынка ссудных капиталов.

Основные цели денежно-кредитной политики – это способствование достижению экономикой уровня производства, при котором она будет характеризоваться полной занятостью и отсутствием инфляции.

Сущность денежно-кредитная политика заключается в изменении денежного предложения для того, чтобы стабилизировать совокупный объем производства, занятость и уровень цен.

Денежно-кредитная политика Национального банка является главной составляющей государственной политики государства. Национальный банк может использовать множество различных методов и инструментов для того, чтобы влиять на изменение денежной массы в обращении, объема кредитов, уровень процентной ставки и на другие показатели денежного рынка и рынка ссудных капиталов. А проводится эта политика для улучшения состояния экономики,

способствованию экономическому росту в стране, поддерживать покупательную способность национальной валюты и т.д.

В 2014 году денежно-кредитная политика также была направлена на поддержание ценовой стабильности в экономике, а ее целью было снижение инфляции, измеряемой индексом потребительских цен, экономический рост и сбалансированность развития экономики страны.

В 2014 году приоритетом процентной политики было поддержание положительного уровня в реальном выражении процентных ставок в экономике, обеспечивающего привлекательность и сохранность сбережений в национальной валюте.

Ставка рефинансирования поддерживалась на уровне, необходимом для достижения ценовой стабильности в экономике.

Ставка рефинансирования являлась базовым инструментом регулирования уровня процентных ставок на денежном рынке и основой для установления процентных ставок по операциям предоставления ликвидности банкам.

Операции Национального банка обеспечивали приближение процентной ставки однодневного рублевого межбанковского кредита к уровню ставки рефинансирования.

Национальный банк продолжал регулировать ликвидность в банковской системе, используя стандартные инструменты, обеспечивая достижение цели денежно-кредитной политики, поддержание устойчивости банковской системы и своевременное осуществление платежей.

Сохранялись рыночные условия предоставления денежных средств банкам.

Обменный курс белорусского рубля формировался из спроса и предложения иностранной валюты. Для сглаживания резких колебаний курса Национальный банк проводил валютные интервенции в ограниченном объеме.

Главной целью денежно-кредитной политики в 2015 году являлось содействие устойчивому и сбалансированному развитию экономики страны через поддержание ценовой стабильности.

Поддержание денежного предложения на адекватном уровне способствовало снижению монетарных факторов в инфляции.

Инструменты денежно-кредитной политики в 2015 году были направлены на ограничение инфляции с учетом складывающихся внешних и внутренних макроэкономических условий.

Ставка рефинансирования играла ключевую роль в формировании стоимости ресурсов на денежном рынке. Она поддерживала на уровне, необходимом для достижения ценовой стабильности в экономике.

Политика процентных ставок в 2015 году обеспечивала их поддержание на положительном в реальном выражении уровне. Обеспечение привлекательности и сохранности сбережений в белорусских рублях осуществлялось путем превышения их доходности над доходностью сбережений в иностранной валюте.

Важной общегосударственной задачей в 2015 году оставалось поддержание уровня золотовалютных резервов в условиях значительных выплат по внешним и внутренним обязательствам Республики Беларусь.

То есть на протяжении 3 лет денежно-кредитная политика Национального банка почти не менялась и была направлена на снижение инфляции, на достижение экономического роста и улучшение экономической ситуации в стране.

Результатом проведения денежно-кредитной политики в 2016 году должно стать замедление инфляционных процессов, обеспечение макроэкономической и финансовой устойчивости.

1. Деньги, банки, кредит: Учеб./Г.И.Кравцова, Г.С. Кузьменко и др.; Под ред. Г.И. Кравцовой. – Мн.: БГЭУ, 2003. – 527с.
2. Сайт науки [Электронный ресурс] / Цели, инструменты, эффективность денежно-кредитной политики. - Режим доступа: http://zdos.ru/nauka/view_art.php?id=275. - Дата доступа: 03.03.2016
3. Банковский кодекс Республики Беларусь 2000 года (с изменениями и дополнениями на 12 марта 2013 года) – Минск, 2013.
4. БарГу [Электронный ресурс] / Банки и их роль. - Режим доступа: <http://bargu.by/2724-banki-i-ih-rol.html>. - Дата доступа: 03.03.2016
5. Учебно-метод. Пособие по дисц. „Деньги, кредит, банки” для студ. экономических спец. всех форм обучения / П.А. Янович.- Мн.: БНТУ, 2005., стр. 40
6. Монетарная политика и банковский надзор: Учебно-методическое издание / О.И. Румянцевой. - Мн.: БГЭУ, 2014
7. Национальный банк Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Широкая денежная масса. – Режим доступа: <http://www.nbrb.by/statistics/MonetaryStat/BroadMoney/>. – Дата доступа: 05.03.2016

Куценко Д.М.

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту,

Зачосова Н.В.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ

Регулювання проблеми економічної злочинності бере свій початок на державному рівні у формі ряду нормативно-правових актів. Так, окремі питання протидії злочинам у економічній сфері закладено у Конституції України, Законі України «Про Національне Антикорупційне бюро України», Законі України «Про державну таємницю», Законі України «Про державну службу», Законі України «Про запобігання корупції», Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність», Кримінальному кодексі України та Кримінально-процесуальному кодексі України.

Для запобігання та протидії економічним злочинам на державному рівні існує Департамент захисту економіки Національної поліції України (далі – ДЗЕ), що є міжрегіональним територіальним органом у складі кримінальної поліції Національної поліції України та згідно із законодавством України здійснює оперативно-розшукову діяльність.

У своїй діяльності ДЗЕ керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, а також іншими

актами законодавства України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, у тому числі нормативно-правовими актами МВС та Положенням «Про Департамент захисту економіки Національної поліції України».

Основними завданнями ДЗЕ є:

1. Участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності.

2. Виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно-небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах.

3. Боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування; протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією.

4. Установлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення [1]

Для вчасного виявлення та початку активної протидії економічній злочинності на державному рівні необхідно організувати ефективний інформаційний обмін між усіма органами влади та спеціальними структурами, що задіяні у цьому процесі. У рамках співпраці щодо протидії поширенню економічної злочинності важливого налагодити взаємодію між Національним антикорупційним бюро, Міністерством внутрішніх справ України, Державною фіскальною службою України, Міністерством юстиції України, Державною службою фінансового моніторингу України, Службою безпеки України тощо. Адже оперативний доступ та обмін інформацією – це запорука якісних та результативних розслідувань економічних злочинів, у тому числі і у фінансовій сфері.

Досвід Сполучених Штатів Америки у царині протидії економічній злочинності свідчить про доцільність взаємодії державних органів влади та приватних охоронних агентств та детективних бюро. Подібні структури існують і у Великобританії, Німеччині, Франції. Приватним детективним бюро, як правило, передаються справи, пов'язані із розкраданням документів, підробками кредитних карток, хабарництвом, фінансовими махінаціями, комп'ютерними злочинами, крадіжками, скоєними співробітниками підприємств, установ, організацій.

В діяльності приватних детективних-охоронних агентств, служб промислової і комерційної безпеки розвинених зарубіжних країн простежується тенденція до постійного розширення діапазону покладених на них завдань в торговельно-економічній та кредитно-фінансовій сферах. Збільшується чисельність персоналу цих служб, спеціалізація і професіоналізація співробітників, впроваджуються сучасні методи збору, обробки, накопичення і реалізації здобутої економічної інформації [2, с.34].

Поряд зі співпрацею з самостійними охоронними підприємствами, потреба в зменшенні комерційних ризиків і підвищенні безпеки економічної діяльності спонукає багатьох суб'єктів господарювання до створення власних служб

безпеки. У США характерною є участь в створенні таких служб в фірмах, банках, на підприємствах державних спецслужб, зокрема ФБР і ЦРУ, які використовують в своїх цілях спеціалізовані відділи і відділення. У багатьох концернах і корпораціях в Америці в таких відділах працюють співробітники спеціальних служб. У фірмах і на підприємствах, які виконують державні замовлення, введені посади офіцерів безпеки [2, с.25-26].

Таким чином, і в Україні варто запровадити практику співробітництва державних і приватних структур з метою зовнішньої підтримки функціонування систем економічної безпеки фінансових установ. Однак, пріоритет у завданні протидії економічним злочинам все одно належить їх внутрішнім службам безпеки.

Для побудови системи подолання шахрайства та протидії корупції у фінансовій установі можна рекомендувати використовувати наведений нижче перелік дій:

- впровадити чіткі і зрозумілі політики і процедури забезпечення економічної безпеки;
- налагодити ефективні механізми комунікації зі співробітникам та всіма основними категоріями стейкхолдерів;
- створити і розвивати корпоративну культуру, спрямовану на запобігання шахрайським діям, що мають внутрішню природу походження;
- формувати високий рівень лояльності співробітників і роз'яснювати їм можливі причини виникнення шахрайства, пояснювати застосування процедур і правил поведінки в конкретних випадках;
- проводити превентивні контролі (detective controls) для виявлення того, що політики і процедури підтримки економічної безпеки виконуються належним чином, а співробітники ознайомлені з їх змістом та вимогами;
- розвивати методи контролю, в тому числі впроваджувати процедури гарячих ліній (whistleblowing);
- перманентно оцінювати наявні ризики і вразливість установи щодо можливості вчинення шахрайських дій;
- дотримуватися принципу несподіванки при плануванні і проведенні внутрішніх розслідувань;
- періодично перевіряти, наскільки розроблена стратегія економічної безпеки установи відповідає середовищу її функціонування;
- враховувати досвід партнерів, конкурентів та брати до уваги факти економічних злочинів, що вже траплялись в установі [3].

Фінансові та економічні злочини проти фінансових установ неможливо повністю зупинити, вони завжди будуть присутні, і шахраї будуть знаходити все нові і нові способи їх скоєння. Проте, шляхом інвестування коштів у розвиток власних систем економічної безпеки з метою запобігання економічним злочинам, фінансові посередники значно знижують ризик масштабних фінансових втрат.

1. Матеріали офіційного сайту Національної поліції України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/545295>.

2. Захарченко В.И. Экономическая безопасность бизнеса / В.И. Захарченко, Н.Н. Меркулов, Н.В. Халикян. – О.: Наука и техника, 2009. –176 с.

Лебо Лебо Армелъ Вилфрид, магистр
Бабминдра Д.И., д.э.н., проф.
Запорожский национальный университет

ПРОБЛЕМА БЕДНОСТИ В АФРИКЕ: ПРИЧИНЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ

Определение и оценка черты бедности, в частности, для международных сопоставлений, представляет собой проблему для ученых. Наиболее широко принятое определение бедности рассматривается через количественный критерий, а именно средний доход: человек считается бедным, если он имеет доходы, ниже 60% от среднего дохода. Но этот количественный показатель в денежном выражении является неудовлетворительным, поскольку он не учитывает других более качественных элементов, таких как доступ к благам или достойное жилье [1].

В разработанных африканскими странами национальных программах борьбы с бедностью даются более прагматичные и предметные определения бедности. Так, в программе Буркина-Фасо подчеркивается, что уровень денежного дохода не может считаться достаточным показателем бедности, необходимо учитывать уровень образования, заболеваемости, доступ к земельной собственности и к найму на работу [1].

В программе Мали [1] отмечаются три формы бедности: уровень жизни (питание, образование, здравоохранение, жилье и т.п.); уровень доходов, выявляющих недостаточность потребления; бедность потенциала (доступ к земельной собственности, возможности приобретения средств труда, получения кредитов, работы и т.п.).

Подобное определение бедности с отдельными отклонениями в зависимости от национальной специфики присутствуют и в программах всех других африканских стран. Поскольку они разрабатывались под достаточно плотным присмотром Всемирного банка, можно считать такое определение бедности официально признанным на уровне международного сообщества.

Мировой опыт развития стран мира показывает, что каждая страна имеет свои взлеты и падения. Европа восстановилась после двух мировых войн, США после гражданской войны, Азия и Латинской Америка после колониализма, диктатур и политических волнений. В настоящее время очевидно, что Африка является наименее развитым континентом в мире. Регион страдает от всякого рода проблем, связанных с 90 % человеческого происхождения [2]

В современных условиях Африка официально считается по всем показателям беднейшим континентом в мире. Как это ни парадоксально, но Африка является одновременно и богатым континентом в мире с точки зрения природных ресурсов. Соответственно возникла ситуация, что континент, который

имеет богатую природно-ресурсную базу для экономического развития, не имеет высокого уровня жизни населения.

Согласно последним оценкам Всемирного банка, доля африканцев, живущих в условиях крайней нищеты, выросла с 56% в 1990 году до 43% в 2012 году [3]. Снижение уровня бедности в Африке трудно заметить, поскольку быстрый рост населения нивелирует позитивные изменения. Африка является регионом, в котором наблюдается впечатляющий рост числа очень богатых африканцев и остаются значительные диспропорции между городскими и сельскими регионами [4].

В данном исследовании рассмотрим, каковы причины бедности в Африке и какие существуют пути решения этой проблемы в условиях глобализации экономики.

Основной проблемой низкого уровня жизни населения в Африке является неспособность руководства решить проблему бедности. Бедность является правилом в Африке из-за этнических и религиозных конфликтов, гражданских войн, политической нестабильности, что приводит к повторяющимся государственным переворотам. Все эти бедствия заставляют людей покидать свою страну. Африканцы проводят много времени в урегулировании споров, в то время, как другие страны, уже приступили к возрождению своей экономики.

Климатический фактор также определяет причину бедности в Африке. Климатические условия не являются благоприятными для материковой части, потому что 80% африканского населения живут за счет сельского хозяйства, поэтому в некоторых частях Африки хроническое отсутствие продовольственной безопасности приводит к тысяче смертей ежегодно.

Следует подчеркнуть, что Африка богата природными ресурсами, но они эксплуатируются иностранными компаниями, которые часто не приносят большой вклад в национальную экономику. Эти компании извлекают выгоду из дешевой рабочей силы и низкого налогового давления.

Падение цен на сырьевые товары и замедление темпов роста в 2015 году, дали африканским странам уникальную возможность ускорить борьбу с бедностью путем осуществления реформ, направленных на повышение продуктивности сельского хозяйства и расширение доступа уязвимых групп населения к надежным и дешевым источникам энергии. Обуздать бедность в Африке можно только, если преодолеть энергетическую бедность. Только один из трех африканцев имеет доступ к электроэнергии сегодня. И при огромных объемах инвестиций (\$ 40 млрд в год) шесть из десяти африканцев будут иметь доступ к электроэнергии в 2030 г. [3].

Исследование проблемы бедности показывает, что основными причинами являются [4; 5]: специфические природные условия; войны и конфликты; отсутствие финансовых ресурсов; отсутствие сельскохозяйственной инфраструктуры; эксплуатация окружающей среды; особенности менталитета африканцев, так называемая "африканская лень"; перенаселение; проблема некорректного государственного долга. Но также важными причинами являются и проблемы в реальной экономике: коррупция и бесхозяйственность; отток

капитала; отсутствие планирования и социальных проектов; отсутствие регионального и континентального общего видения развития.

Для того, чтобы уменьшить уровень бедности в Африке, необходимым условием является реальное осознание всех африканцев, что пришло время отложить в сторону внутренние разногласия и прекратить гражданские, религиозные и этнические войны, потому что без мира невозможно думать о развитии.

Для изменения ситуации необходимо осуществить органам государственной власти такие меры [5]: 1) создание механизмов по борьбе с коррупцией и бесхозяйственностью; 2) уменьшение социального неравенства; 3) поддержка мероприятий против бегства капитала; 4) использование более новых технологий в сфере сельскохозяйственного производства; 5) разработка реальных социальных проектов и обеспечение их реализации на практике.

Также важным фактором является выбор политических лидеров, которые будут служить народу, а не использовать его. Африканцы также должны развивать свои природные ресурсы с использованием стратегии беспроигрышного партнерства, национализировать некоторые иностранные компании. Затем африканцы должны двигаться в направлении интеграции гораздо дальше, давая такую возможность африканским идеям сегодня, поскольку в нынешних условиях глобализации и глобализации государства не могут стоять в одиночку.

1. Qui est pauvre? Définir et mesurer la pauvreté [Ressource électronique]. - Mode d'accès: <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/d000545-la-pauvrete-en-france-et-en-europe/qui-est-pauvre-definir-et-mesurer-la-pauvrete>

2. Amir Abdulazeez Les Africains sont-ils responsables de leur sous-développement ? [Ressource électronique]/ Amir Abdulazeez. - Mode d'accès: <https://www.contrepoints.org/2014/03/11/159138-les-africains-sont-ils-responsables-de-leur-sous-developpement>

3. Makhtar Diop Pour vaincre la pauvreté en Afrique, il faut pouvoir la quantifier [Ressource électronique] / Makhtar Diop // LE MONDE. - 20.10.2015. - Mode d'accès: http://www.lemonde.fr/afrique/article/2015/10/20/pour-vaincre-la-pauvrete-en-afrique-il-faut-pouvoir-la-quantifier_4793390_3212.html

4. Joseph Ntamahungiro Les causes de la pauvreté en afrique subsaharienne et les enjeux pour en sortir [Ressource électronique] / Joseph Ntamahungiro. - Mode d'accès: <http://www.congoforum.be/upldocs/Les%20causes%20de%20la%20pauvrete%20en%20Afrique%20subsaharienne%20et%20les%20enjeux%20pour.pdf>

5. Marcus Boni Teiga Pourquoi l'Afrique ne se développe pas [Ressource électronique]. - Mode d'accès: <http://www.slateafrique.com/20967/pourquoi-afrique-ne-se-developpe-pas-economie-corruption-agriculture>

Левчук Д.А.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Силюк Т.С.

Учреждение образования «Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина»

НАЦИОНАЛЬНАЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ

В настоящее время Республика Беларусь столкнулась с трудностями реализации внешнеэкономической политики. Это связано с влиянием как

внешних факторов, таких как экономическая и политическая нестабильность в мировой экономике, так и внутренних – проблемы роста конкурентоспособности отечественной продукции. В первую очередь, в Беларуси наблюдаются замедление темпа роста ВВП, объемов внешней торговли и хроническое отрицательное сальдо торгового баланса. Все это сказывается на национальной конкурентоспособности страны.

Национальная конкурентоспособность (конкурентоспособность страны) – это способность ее предприятий, организаций и отраслей опережать соперника в завоевании и укреплении позиций на зарубежных рынках и обусловливается экономическими, социальными, политическими и другими факторами в самой стране. При определении национальной конкурентоспособности учитывается очень много различных факторов, среди которых объем ВВП, выражающий емкость отечественного рынка и потенциал конкурентоспособности национальной экономики; доля расходов на конечное потребление в структуре ВВП и валовых накоплений в конечном потреблении; отношение экспортно-импортных сальдо к сумме внешнеторгового оборота страны (отражает динамику потенциала конкурентоспособности национальной экономики) и др.

При анализе целевых параметров соотношения экспорта товаров и услуг Республики Беларусь невыполнение плана отмечается по всем отраслям, за исключением экспорта минеральных удобрений. Товарную структуру белорусского экспорта составляют нефтепродукты, калийные удобрения, молоко и молочные продукты, черные металлы, грузовые автомобили, тракторы, мясо, шины, сахар, мебель. Географическая структура белорусского экспорта такова: на первом месте находится Россия, именно поэтому Беларусь наиболее чувствительна и зависима от малейших изменений, происходящих в российской экономике. Также значительное влияние оказывают экономики Украины, Великобритании, Нидерландов, Германии, Литвы, Италии, Казахстана, Польши, Бразилии.

Увеличение темпов экономического роста Беларуси в основном происходит за счет экстенсивных факторов, что и приводит к опережающему росту импорта товаров и формированию отрицательного сальдо внешней торговли страны. Экстенсивный способ экономического роста свидетельствует о высоком уровне материалоемкости производства, хроническом опережении роста заработной платы динамики производительности труда, недостаточном уровне рентабельности производства. Значительный объем закупаемых энергоресурсов расходуется на поддержание в рабочем состоянии загруженных на 30–50% производственных площадей и технологического оборудования. Данные факторы сказываются на конкурентоспособности продукции Республики Беларусь и динамике ее цен для зарубежных потребителей, например, отрицательной динамике цен на готовую продукцию, поставляемую на российский рынок, в частности на тракторы, грузовые автомобили и молоко.

Одной из причин невысокой конкурентоспособности белорусской продукции является ее относительно высокая стоимость. В ценовом факторе конкурентоспособности белорусской продукции определяющее значение имеет

стоимость природно-сырьевых и энергетических товаров. Так, горюче-смазочные материалы в России в 2 раза, природный газ – в 4 раза, электроэнергия – в 3,5 раза дешевле, чем для белорусских производителей. Состояние экономики Республики Беларусь напрямую зависит от цен на энергоносители. При повышении цен на российские энергоносители Беларусь импортирует российскую инфляцию. Кроме того, одним из факторов, снижающих конкурентоспособность белорусской продукции, является высокий удельный вес постоянных затрат в себестоимости продукции. Чтобы ее снизить, необходимо повысить производительность труда работников, уменьшить материало- и энергоемкость производства, эффективно использовать рабочее время, машины, механизмы, сокращать простои оборудования, степень износа и количество брака продукции и т.д. Стоит сказать и о большой доли транспортной составляющей в себестоимости экспортных товаров, которая на сегодняшний день в цене промышленного товара достигает 30–60%. Не менее важным фактором низкой конкурентоспособности белорусских товаров является отсутствие сертификатов на продукцию или системы менеджмента качества предприятий, имеющих международное признание. Стоимость такой продукции на 30–50% автоматически ниже мировой цены. Также фактором, влияющим на национальную конкурентоспособность Беларуси, является стабильное невыполнение планов по привлечению прямых иностранных инвестиций, которые в абсолютном выражении оказываются менее 2 млрд долл. США в год.

Вышесказанное позволяет судить о наличии как пока неразрешимых проблем во внешнеэкономической деятельности Республики Беларусь, основанных на невысокой конкурентоспособности товаров, недостаточной товарной и географической диверсификации экспорта, так и временных проблем, связанных со снижением товарооборота, а также с влиянием финансово-экономического кризиса на экономику Беларуси. Решению указанных проблем будет содействовать углубление взаимодействия в рамках Евразийского экономического союза (ЕАЭС), что подтверждается ростом внешнеэкономических показателей внутри союза, а также наличием согласованной долгосрочной стратегии развития ЕАЭС, приносящей общую выгоду каждому государству-участнику союза.

Ключевым направлением повышения национальной конкурентоспособности является модернизация экономики Республики Беларусь, а также проведение крупных маркетинговых исследований международных рынков. Беларусь достаточно конкурентоспособна в таких сферах, как био- и информационные технологии, энергетика, тонкая химия. Однако имеющиеся технологии и патенты неэффективно внедряются в производство. Также является важным повышение эффективности использования топливно-энергетических ресурсов, экономия которых выступает важнейшим источником высвобождения финансовых средств для обновления производственных фондов. При экспорте продукции приоритет должен отдаваться наиболее высокотехнологичным, инновационным товарам; товарам, обладающим наибольшей добавленной стоимостью. Требуется не только совершенствование качества экспортной продукции и условий внешних продаж, но и активная позиция

белорусских экспортеров по продвижению конкурентной продукции на престижные и доходные внешние рынки, включая создание сопутствующей сбытовой инфраструктуры (развитие товаропроводящих сетей и создание современных торгово-логистических систем). Для повышения конкурентоспособности национальной экономики следует развивать сферу услуг. Одним из наиболее перспективных видов услуг для Беларуси является использование выгодного местоположения страны и развитие логистики, транзитных международных перевозок, сети платных дорог, формирование придорожного сервиса. Также важным аспектом является стимулирование конкуренции, для чего необходимо привлекать новых игроков на белорусский рынок. Для снижения географической концентрации необходимо переориентировать экспорт Беларуси с рынков России и Европейского Союза на рынки стран Юго-Восточной Азии и Латинской Америки.

1. Евразийская экономическая комиссия [Электронный ресурс] // Взаимная торговля. – Режим доступа: http://www.eurasiancommission.org/ru/act/integr_i_makroec/dep_stat/trades

2. Развитие [Электронный ресурс] / Внешнеэкономическая деятельность Республики Беларусь. – Режим доступа: <http://www.evolutio.info/content/view/2428/235/> – Дата доступа: 17.09.2016.

Легка М.

Науковий керівник – Юрчик І.Б.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ІНФЛЯЦІЯ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Інфляція впливає на економіку кожної країни, вона тісно пов'язана з проблемою зайнятості населення, безробіттям, матеріальним і духовним благополуччям, його добробутом. Головна особливість інфляції полягає в тому, що вона стосується кожного. У світі немає країни, яка б тією чи іншою мірою не зазнала втрат від інфляції. Ще інфляцію називають «тяжкою хворобою» економіки з глибокими соціально-економічними наслідками, а її симптоми зафіксовані в господарствах різних економічних систем.

Високий рівень інфляції завдає великих перешкод виробництву, посилює суперечності. Україна має значний досвід у боротьбі з інфляцією та її руйнівними наслідками. Інфляційні процеси були спричинені структурними диспропорціями економіки та непослідовною економічною політикою. Інфляція проявляється в економіці у вигляді грошових знецінень, підвищення рівня цін на товари і наданні послуги, дефіцитом товарів і послуг, а також девальвацією національної валюти.

Проблематикою досліджень причин та наслідків інфляції займалися багато закордонних вчених, серед яких Р. Г. Габбард, Ф. С. Мишкін, М. Фрідман та ін. Економічні передумови та соціально-економічні наслідки інфляції в Україні розглядають вітчизняні науковці, а саме В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, А. М. Андрющенков, А. С. Гальчинський, А. А. Гриценко, А. І. Даниленко, О. В. Клименко, П. В. Круш, М. І. Савлук, Т. І. Єфименко, О. Л. Яременко та інші.

Однак багато питань даної теми залишаються дискусійними, що обумовлює її вибір та актуальність.

Як соціально-економічне явище, інфляція виникла у XVI ст. і на той час вона мала локальний, обмежений характер. Лише з розвитком ринкової економіки та інтеграційними процесами вона набуває постійного характеру. В економіці інфляція проявляється у вигляді грошових знецінень, дефіциту товарів, послуг, підвищення загального рівня цін на товари, засоби виробництва та послуги, а також девальвацією національної валюти [1, с. 34-35].

Під інфляцією розуміють зростання загального рівня цін у країні впродовж певного періоду часу, що супроводжується знеціненням національної грошової одиниці [2, с. 11]. Таке зростання пов'язане з перевищенням кількості грошей в обігу порівняно з сумою товарних цін.

Слід звернути увагу на те, що зростання цін на окремі товари та послуги, не завжди є інфляційним явищем. Оскільки ціни на групи одних товарів чи наданих послуг можуть зростати суттєво, а на групи інших товарів і послуг ціни можуть досить відчутно спадати, при цьому загальний рівень цін може не змінюватись, тоді таке підвищення цін не є інфляційним явищем. Інфляція – це підвищення загального, або середнього рівня цін.

Багато науковців вважають, що інфляція пов'язана безпосередньо з емісією грошей і тому завжди носить емісійний характер. Дійсно, у законодавчому порядку грошова емісія обумовлена здійснювати випуск додаткових грошей в обіг [3, с. 46-47]. Однак інфляційний характер грошова емісія набуває у випадку, коли випуск додаткових грошей спрямовується урядом на покриття державного боргу і фінансування дефіциту бюджету. Якщо ж випуск грошей спрямований на зростання реального обсягу національного виробництва чи уповільнення руху грошей, тоді емісія не є інфляційною.

Стосовно видів інфляції, то їх різноманіття пов'язане з причинами виникнення та особливостями:

- за темпами зростання виділяють – помірну, галопуючу та гіперінфляцію;
- за характером інфляційного процесу – відкриту та приховану;
- за ступенем збалансованості – збалансовану та незбалансовану;
- за характером очікування – очікувану та неочікувану;
- за характером поширення – локальну та світову.

Не вдаючись до характеристики та аналізу окремих видів можна сказати, що всі вони мають місце в українських реаліях. Інфляцію також поділяють на класичну та сучасну. Класична інфляція спостерігалася в минулому – від часу її виникнення із запровадженням грошей аж до середини 30-х років XX ст.

Характерною рисою класичної інфляції було те, що вона мала епізодичний характер – тривала кілька років і переходила у дефляцію – зниження загального рівня цін. Сучасна інфляція – це інфляція другої половини XX ст. Основною ознакою сучасної інфляції є її хронічний характер. Соціально-економічними наслідками інфляції є перерозподіл фінансових ресурсів між окремими секторами економіки, перерозподіл майна і доходів між різними групами населення, падіння

рівня життя народу та зниження ефективності функціонування національної економіки в цілому.

Серед основних негативних проявів інфляції можна назвати:

- переповнення каналів грошового обігу паперовими грошима, що призводить до їх знецінення;
- підвищення цін на продукцію масового вжитку, що призводить до падіння купівельної спроможності національної грошової одиниці;
- загальне тривале нерівномірне зниження реальних доходів усіх верств населення, особливо осіб з відносно фіксованими номінальними доходами;
- знецінення грошових заощаджень населення;
- диспропорційність суспільного відтворення, хаотичність виробництва, затримка реалізації товарів внаслідок скорочення платоспроможності населення;
- підрив грошової, фінансово-кредитної, податкової систем;
- підвищення курсів іноземних валют, послаблення зовнішньоекономічних позицій країни тощо.

Переважає більшість сучасних економістів розглядає інфляцію як багатофакторний процес, тобто причини інфляції різноманітні. Серед головних причин інфляції виділяють такі як зростання грошової маси вищими темпами порівняно із зростанням національного продукту, бюджетний дефіцит, надмірні військові видатки, монополізм та необґрунтовані пільги, дисбаланси у структурі національної економіки та ін. Часто причиною інфляції є покриття дефіциту державного бюджету. Швидкість розвитку інфляції значною мірою залежить від того, як покривається дефіцит бюджету – за рахунок грошової емісії, кредитних ресурсів чи підвищення податків.

Антиінфляційне регулювання передбачає здійснення короткострокових заходів щодо зниження рівня наявної інфляції та довгострокових заходів, орієнтованих на недопущення інфляції у майбутньому. Необхідно здійснювати заходи антиінфляційного регулювання в Україні:

- розробляти комплексні державні програми для розвитку економіки, які будуть сприяти збільшенню обсягів і темпів ВВП;
- проводити послідовну антимонопольну політику для підтримки конкурентних цін на внутрішньому ринку;
- стимулювати кредитну та інвестиційну діяльність банків;
- обмежувати покриття дефіциту коштів за рахунок банківського кредиту;
- удосконалювати державне регулювання податкової системи;
- здійснювати сприятливі умови для припинення імпорту інфляції;
- підвищувати ефективність грошово-кредитної політики.

Отже, інфляція це складне соціально-економічне явище, що виступає інструментом стихійного перерозподілу фінансових ресурсів між різними галузями економіки та групами населення, що має суттєвий, та у своїй більшості негативний вплив на фінансову систему, та економіку в цілому. В Україні інфляційні процеси мають свої особливості, тобто свої чинники та наслідки, серед яких у першу чергу можна виділити майже суцільний дефіцит товарів, що має хронічний характер, високі затрати виробництва при низькому рівні оплати праці

та надзвичайно низький рівень продуктивності праці. Розв'язання завдання зниження інфляції, а тим більше її подолання, можливе лише при комплексному підході, коли буде задіяно заходи адекватні чинникам, що її породжують.

1. Даниленко А. І. Інфляція та фінансові механізми її регулювання / За ред. А. І. Даниленка. – К.: Ін-т екон. та прогн., 2015. – 400 с.

2. Петрик О. Інфляція в Україні та її прогнозування в Національному банку / О. Петрик // Вісник НБУ. – 2015. – №5. – С. 8-12.

3. Сменковський А. Інфляція та економічне зростання / А. Сменковський // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 5-6. – С. 45-54.

Лейко Д.Б., магістрант спеціальності «Мировая экономика» факультета інноваційної підготовки Інститута управленческих кадров.
Научный руководитель – к.э.н., доцент кафедры международных отношений
Рутко Д.Ф.
Академия управления при Президенте Республики Беларусь, г. Минск.

ТЕНДЕНЦИИ ИЗМЕНЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Анализ инвестиционной активности Республики Беларусь и ее регионов, проведенный ранее, свидетельствует о том, что экономика Республики Беларусь претерпевает кризисные явления. Риски, существовавшие в белорусской экономике, сохранились. Приток иностранных инвестиций по-прежнему остается невысоким, наблюдается высокий отток капитала. Поэтому экономика Республики Беларусь все еще сохраняет недоверие у ряда инвесторов. Тенденция улучшается, но незначительными темпами. Такая экономическая ситуация должна повлиять на проведение реформ в реальном секторе, что позволит в дальнейшем обеспечить долгосрочный экономический рост. Так как процесс улучшения инвестиционного климата должен проходить поэтапно, уже сейчас нужно создавать благоприятную среду для повышения конкурентоспособности белорусского инвестиционного климата на мировых рынках капитала.

Увеличению объема иностранных инвестиций препятствует нестабильность законодательства в области инвестиций. Постоянно изменяющееся с целью улучшения инвестиционного климата законодательство играет все же двоякую роль. Несомненно, наблюдается положительный эффект, однако либерализация законодательства в вопросах инвестирования не всегда последовательна. В конце января 2014 года утратил силу Инвестиционный кодекс Республики Беларусь, действовавший с октября 2001 года. На смену ему пришли два закона: Закон Республики Беларусь «Об инвестициях» и Закон Республики Беларусь «О концессиях».

Инвестиционный климат в Республике Беларусь периода 2001–2013 гг. характеризовался тем, что иностранному инвестору предоставлялся национальный режим осуществления инвестиционной деятельности, за

исключением порядка регистрации коммерческих организаций, порядка формирования уставного фонда и передачи земельных участков в собственность. Налоговые льготы и иные преференции предоставлялись в тот период в соответствии с общеустановленным порядком (т.е. льготы, предусмотренные действующим законодательством для неограниченного круга лиц) и индивидуально по решению Правительства Республики Беларусь, принимаемому по согласованию с Президентом Республики Беларусь в соответствии с заключаемым инвестиционным договором [1].

Со вступлением в силу Закона Республики Беларусь «Об инвестициях» иностранные инвесторы в сравнении с коммерческими организациями, созданными в Республике Беларусь национальными либо иностранными инвесторами, ни в чем не ограничиваются и не несут дополнительных обязательств. Притом что Закон об инвестициях уравнивает в правах и обязанностях национальных и иностранных инвесторов, часть этих изменений по сравнению с положениями Инвестиционного кодекса Республики Беларусь (в редакции от 09.11.2009 г.) налагает на иностранных инвесторов ряд обязательств (по сути, такие же обязательства несут и национальные инвесторы), в том числе в отношении порядка создания коммерческих организаций [2].

В период 2001–2013 гг. глава 3 Инвестиционного кодекса Республики Беларусь (в редакции от 09.11.2009 г.) предусматривала следующие гарантии для инвесторов: защиту права собственности, самостоятельное распоряжение прибылью, право на реинвестирование, защиту инвестиций от безвозмездной национализации или реквизиции. Также данный период характеризовался упрощением процедур создания коммерческих организаций в Республике Беларусь, отменой более 16 лицензируемых видов деятельности, упрощением административных процедур, введением принципа «одного окна» и т.п [1, гл. 3].

Закон Республики Беларусь «Об инвестициях» предоставляет иностранным инвесторам дополнительные гарантии, в частности:

гарантию на беспрепятственный перевод за пределы Республики Беларусь компенсаций, связанных с национализацией и реквизицией (часть первая статьи 11 Закона об инвестициях);

гарантию на беспрепятственный перевод прибыли (доходов) и иных правомерно полученных денежных средств, связанных с осуществлением инвестиций на территории Республики Беларусь, а также платежей, производимых в пользу иностранного инвестора и связанных с осуществлением инвестиций [2].

В соответствии со статьей 13 Закона Республики Беларусь «Об инвестициях» иностранному инвестору предоставлено право передачи спора на разрешение в арбитражный суд ad hoc, Международный центр по урегулированию инвестиционных споров либо иной суд, согласованный сторонами в инвестиционном договоре (если спор не относится к исключительной компетенции белорусского суда) [2, ст.13].

Основные формы инвестирования практически не изменились. Закон «Об инвестициях» не ограничивает ни национальных, ни иностранных инвесторов по

формам инвестирования. Перечень, предусмотренный статьей 4 данного закона, является открытым и не имеет отличий в зависимости от национальности инвестора [2, ст. 4].

Инвестированию средств в экономику Республики Беларусь в некоторой степени препятствуют и административные барьеры. С недавнего времени регистрация хозяйствующих субъектов в Республике Беларусь осуществляется достаточно быстро. Однако после прохождения данного этапа иностранные инвесторы сталкиваются с различными формальностями, которые в значительной степени препятствуют вложению иностранного капитала в экономику страны. К примеру, согласование норм пожарной безопасности, норм экологической безопасности требует затрат большого количества времени ввиду сложности оформления данных процедур.

Что касается бухгалтерского учета и подготовки отчетности, то в Беларуси данный процесс значительно сложнее, чем в странах Европы. Строить взаимопонимание между инвестором и предприятием-реципиентом необходимо на одном языке финансовой отчетности, который будет понятным для всех участников инвестиционного процесса. Благоприятно сказался бы на инвестиционном климате переход Республики Беларусь к стандартам МСФО.

В таблице 1 представлено положение стран постсоветского пространства в рейтинге «Doing Business».

Таблица 1

Положение стран постсоветского пространства в рейтинге «Doing Business»

Страна	«Doing Business» 2014	Страна	«Doing Business» 2015	Страна	«Doing Business» 2016
Грузия	8 (+1)	Грузия	15 (-7)	Эстония	16 (+1)
Литва	17 (+10)	Эстония	17 (+5)	Литва	20 (+4)
Эстония	22 (-1)	Латвия	23 (+1)	Латвия	22 (+1)
Латвия	24 (+1)	Литва	24 (-7)	Грузия	24 (-9)
Армения	37 (-5)	Армения	45 (-8)	Армения	35 (+10)
Беларусь	63 (-5)	Беларусь	57 (+6)	Казахстан	41 (+36)
Казахстан	50 (-1)	Россия	62 (+30)	Беларусь	44 (+13)
Кыргызстан	68 (+2)	Молдова	63 (+15)	Россия	51 (+11)
Азербайджан	70 (-3)	Казахстан	77 (-27)	Молдова	52 (+11)
Молдова	78 (+5)	Азербайджан	80 (-7)	Азербайджан	63 (+17)
Россия	92 (+20)	Украина	96 (+26)	Кыргызстан	67 (+35)
Украина	112 (+25)	Кыргызстан	102 (-34)	Украина	83 (+13)
Таджикистан	143 (-2)	Узбекистан	141 (+5)	Узбекистан	87 (+54)
Узбекистан	146 (+8)	Таджикистан	166 (-23)	Таджикистан	132 (+34)

Примечание – Источник: собственная разработка на основе [3].

Белорусское государство улучшило свои показатели в рейтинге «Doing Business» 2016 года на 13 позиций согласно последним данными исследованиям и теперь занимает 44 место по условиям ведения бизнеса, что является относительно хорошим результатом. Среди стран постсоветского пространства самое высокое место (16) занимает Эстония. Следом за ней идут Литва (20), Латвия (22) и Грузия (24) [3].

Так, опираясь на данные, приведенные в таблице, можно отследить положительную динамику Республики Беларусь. Достаточно заметны успехи России по совершенствованию бизнес-климата (за период 2014–2016 гг. поднялась с 92 строки рейтинга на 51). Такая ситуация сложилась ввиду внедрения и усовершенствования онлайн-процедур, совершенствования регулирования процессов подключения, сокращения сроков на передачу недвижимости в собственность, снижения некоторых налогов, совершенствования процедур по залогу движимого имущества.

В Республике Беларусь наблюдается прогресс во многих областях, включая сферу регулирования трудовых отношений. Правительство страны принимает все необходимые меры для улучшения позиций Республики Беларусь в рейтинге. Однако несмотря на высокие места Беларуси в исследовании сумма иностранных инвестиций остается на уровне 2013 и 2014 года. Объясняет данные цифры заинтересованность факторов не во всей совокупности критериев, влияющих на удобство ведения бизнеса, а исключительно в тех, которые влияют на размер прибыли в будущем периоде для самих инвесторов. Высокие позиции в рейтинге «Doing Business» не всегда иллюстрирует действительную ситуацию в стране с точки зрения простоты ведения бизнеса, а лишь помогает выявить определенные преимущества для предпринимателей и иностранных инвесторов в стране и указывает на проблемные зоны. Государство, в свою очередь, может использовать результаты исследования для улучшения текущего бизнес-климата, а инвесторы могут открыть новые страны для инвестирования капитала [3].

Таким образом, можно сделать вывод, ввиду экономической ситуации, в которой развивается Республика Беларусь, необходимы кардинальные изменения для привлечения иностранного капитала. Тенденции изменения инвестиционного климата нельзя назвать ни положительными, ни отрицательными. Необходима быстрая реакция на изменения рынка. В законодательной сфере произошли изменения ввиду упразднения Инвестиционного кодекса Республики Беларусь и принятия Закона Республики Беларусь «Об инвестициях». Изменения коснулись порядка регистрации коммерческой организации как в сторону снятия с иностранных инвесторов определенных требований, так и в сторону их установления. Порядок регистрации является единым и не имеет более никаких отличий в зависимости от национальности инвесторов. Так как процесс улучшения инвестиционного климата должен проходить поэтапно, уже сейчас нужно создавать благоприятную среду для повышения конкурентоспособности белорусского инвестиционного климата на мировых рынках капитала.

1. Инвестиционный кодекс Республики Беларусь [Электронный ресурс] : 22 июня 2008 г., № 37–3 : принят Палатой представителей 30 мая 2001 г. : одобр. Советом Респ. 8 июня 2001 г. : в ред. Закона Респ. Беларусь от 17.03.2013 г. // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

2. Об инвестициях : Закон Респ. Беларусь, 12 июля 2013 г., № 53–3 // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

3. Лейко, Д. Б. Стратегические компоненты привлечения иностранных инвестиций в Республику Беларусь с точки зрения доклада «DOING BUSINESS–2016» / Д. Б. Лейко, Д. Л. Коган // Управление инновационным развитием территорий : материалы науч.-практ. конф. с междунар. участием, Днепропетровск, 30 октября–30 ноября 2015 г. / ДРИДУ НАДУ при Президенте Украины ; ред.: Ю. П. Шаров[и др.]. – Днепропетровск, 2015. – С. 159–161.

Шандова Н.В., д.е.н., доцент

Лесніченко Т., магістр

Лисенко Д., магістр

Херсонський національний технічний університет, Україна

РОЛЬ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність. Прояви світової фінансової кризи створили надскладні умови для функціонування машинобудівних підприємств. Через нестабільність політичної ситуації постійно здійснюється переорієнтація економіки з промислової орієнтованості до аграрної, що сприяє втраті орієнтирів індустріальної економіки і негативно впливає на розвиток вітчизняних сфер економіки, адже роль промислового сектора, як і раніше, залишається досить важливим і нічим не замінним напрямком у розвитку країни. Тому у теперішній час для економіки України важливо мати ефективний промисловий комплекс, основою якого є потужний машинобудівний комплекс, побудова якого неможлива без державної підтримки у вигляді дієвої промислової політики.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблемами розробки основних напрямів подальшого реформування і технологічної перебудови вітчизняного машинобудування займалися такі учені: О.І.Амоша, Б.В.Буркінський, В.П.Вишневецький, В.М.Геєць, А.С.Гальчинський, та інші. За сприянням цих учених запропоновано концептуальну версію державної політики у промисловій сфері на середньострокову перспективу, а також шляхи формування і застосування механізмів її реалізації[1]. Але зміст і визначення особливостей формування промислової політики в умовах постійних змін пріоритетів розвитку країни потребують постійного дослідження.

Цілі дослідження. Визначення ролі промислової політики в забезпеченні розвитку машинобудівних підприємств.

Результати дослідження. Основна проблема, що стримує зростання машинобудівного комплексу - це низька конкурентоспроможність власної продукції, яка цілком пов'язана зі старінням і високим ступенем зношування виробничих фондів, нестачею фінансових ресурсів у зв'язку з низькою інвестиційною привабливістю, слабкою ефективністю взаємодії фінансово-кредитних організацій з підприємствами галузі, випереджуючим зростанням цін на продукцію й послуги природних монополій, дефіцитом кваліфікованих кадрів для підприємств машинобудування і т.д. Відставання технологічного рівня галузей машинобудівного комплексу від світових стандартів, висока енергоємність, невміння зберігати й завойовувати нові ринки збуту ведуть до низької конкурентоспроможності більшої частини вітчизняної продукції машинобудівного комплексу на світовому ринку. Серед основних причин, що викликають зазначені проблеми, керівники машинобудівних підприємств називають наступні: недостатній попит на продукцію підприємства на

вітчизняному ринку й нестача оборотних активів. Виникає взаємозалежний ланцюжок факторів, що гальмують розвиток машинобудівного комплексу: зношені фонди (ступінь зношування основних фондів у машинобудуванні по даним державної служби статистики України – 84,3%) – низька якість продукції, що випускається – низька конкурентоспроможність продукції – низькі обсяги продажів – недостатні обороти фінансових ресурсів – нестача коштів на відновлення устаткування.

Враховуючи, що машинобудування є технологічним ядром, покликаним забезпечувати новим виробничим обладнанням усі інші галузі промисловості, старіння його виробничих фондів, їх технологічна відсталість автоматично мультиплікує відсталість виробничих потужностей усієї промисловості в цілому.

Аналіз промислового розвитку, зокрема розвитку машинобудівного комплексу свідчить про те, що якщо покладатися тільки на «невидиму руку» ринку, то ефективний розвиток виробництва забезпечити не вдається. При всіх різноманітті шляхів розвитку підприємств, що становлять машинобудівний комплекс, реальні варіанти його розвитку сильно обмежені рядом умов. Їх формує й диктує зовнішнє середовище діяльності підприємств, а також дія ряду інших факторів, в тому числі державне регулювання. Умова розв'язання описаних вище проблем – це формування ефективної промислової політики як невід'ємної частини економічної політики держави.

Промислова політика почала формуватися в період становлення індустріальної економіки. Необхідність регулювання господарських процесів в індустріальній економіці підкреслював В. Ойкен. Учений відзначав, що саме в індустріалізованій економіці постійно виникають неминучі порушення рівноваги. Породжуються дані процеси різними явищами, наприклад технічними нововведеннями. Для того щоб економічний процес наблизити до нового стану рівноваги, дані порушення необхідно усувати. Із цим завданням покликана справлятися система регулювання, «...яка вбудована в економічний порядок індустріалізованого господарства» [3, с. 110]. Можна припустити, що В. Ойкен не заперечує необхідності державного регулювання й розробки промислової політики в індустріальній економіці, а також процесу переходу до неї. Таким чином, промислова політика бере свій початок саме в процесі індустріалізації і є її невід'ємним елементом. Необхідність промислової політики виникає тоді, коли держава вступає в стадію індустріалізації, що викликане не просто укрупненням і ускладненням виробництва, а необхідністю регулювання стихійного розвитку, оптимізації обміну між природою й суспільством. У рамках такого регулювання держава здійснює комплекс економічних, політичних і організаційних заходів з метою підвищення ефективності й конкурентоспроможності вітчизняної промисловості.

Отже, у загальному вигляді поняття промислової політики в ринковій економіці формулюється як система заходів прямого й непрямого державного регулювання інноваційного, конкурентоспроможного й ефективного розвитку промисловості й усунення для реалізації цієї мети тих перешкод, які не можуть бути переборені природнім ходом подій, тобто механізмами саморегуляції ринку.

Досвід багатьох розвинутих країн (Німеччина, Норвегія, США, Японія, Південна Корея) також свідчить про те, ефективна промислова політика сприяє прискоренню розвитку промисловості і економіки в цілому. За словами Р.Гринберга [2, с.28], країни, яким вдалося здійснити економічний прорив і перетворитися в економічно розвинуті країни, здійснили це завдяки успішній промисловій політиці. В той же час сучасна вітчизняна промислова політика не сприяє просуванню у бік передових країн, в Україні активність промислової політики не набула відповідної ваги, і не зважаючи на певні кроки в виборі пріоритетів політики, ефективність реалізації відповідних заходів в окремих галузях викликає справедливі зауваження.

Стратегічна мета державної промислової політики на середньострокову перспективу (до 2020 р.) полягає у селективному формуванні та підвищенні конкурентоспроможності обраних видів промислової діяльності та продукції на внутрішньому і зовнішніх ринках на основі переходу на якісно нову – інноваційну – модель розвитку, освоєння нових ринків та ефективної участі країни в інтеграційних процесах.

Вибір пріоритетів промислової політики може мати різне охоплення залежно від співвідношення цілей і доступних ресурсів. Так, експансія китайської економіки заснована на всеохоплюючій державній підтримці, коли держава прагне розвивати як традиційні галузі, так і сектори нових технологій, не уникаючи ризикованих проектів, наприклад формування власної космічної промисловості. Післявоєнний прискорений розвиток японської промисловості можна розглядати як концентрацію на конкурентоспроможних секторах і венчурних проектах. У післявоєнній ФРН відносини держави й промисловості будувалися навколо розвитку в основному традиційних галузей промисловості й напрямків, де конкурентні переваги німецьких компаній не підлягали сумніву, при цьому як експерименти з новими галузями, так і державна підтримка неконкурентних виробництв мали обмежене поширення.

Обираючи пріоритети розвитку тих чи інших вітчизняних галузей, необхідно враховувати, що, яке б завдання не розглядалося, щоб вирішити його необхідно мати машинобудування, яке у своєму розвитку випереджає розвиток обраних напрямків. Тому найважливіше завдання, яке стоїть сьогодні перед вітчизняними підприємствами машинобудівного комплексу – це максимальне підвищення якості вироблюваної продукції, ефективності виробництва, що забезпечують стійку конкурентоспроможність підприємств, які споживають його продукцію для власного виробництва. Реконструкція підприємств машинобудівного комплексу необхідна для технічного переозброєння всіх галузей національного господарства, включаючи модернізацію електростанцій, розробку нових і поновлюваних джерел енергії, новітніх ресурсозберігаючих технологій, тому машинобудування в переліку стратегічно пріоритетних напрямків державної політики України, відповідно до законодавства країни, повинне займати відповідне положення.

Завдання промислової політики у підтримці машинобудівної галузі повинне залежати від особливостей розвитку підгалузей машинобудівного комплексу.

Для традиційних підгалузей (автомобілебудування, сільськогосподарське машинобудування), що не відрізняються високою конкурентоспроможністю й не мають стійкого ринку збуту – держава змушена штучно створювати попит у всіх його формах - від державних закупівель до субсидування споживачів з поступовим переходом до наступного кроку промислової політики - підвищенню конкурентоспроможності, створенню життєздатної й не залежної від державної підтримки галузі[4, с. 25].

Для галузей, конкурентоспроможність яких не викликає сумнівів або потенційно може бути досягнута або підвищена без істотних витрат (залізничне машинобудування, транспортне машинобудування, авіа - та суднобудування) підтримка попиту - уже не пріоритетний напрямок, а лише додатковий, з метою забезпечити підприємства достатньою виручкою для прискореного розвитку. Набагато важливіше втримати й зміцнити ринкові позиції за рахунок подальшого розвитку виробництва. Державна промислова політика для таких галузей концентрується саме на конкурентоспроможності, реалізації потенційних переваг наявних або створюваних виробництв, з одночасним залученням інвестицій для розширення випуску продукції. Тобто, промислова політика повинна забезпечити інтенсивний приток інвестицій.

Для наукомістких підгалузей (електротехніка, станко-інструментальне машинобудування, приладобудування), продукція яких перебуває на ранніх етапах життєвого циклу, промислова політика повинна зводитися в першу чергу до підтримки інвестицій.

Таким чином, метою промислової політики стає досягнення й постійна підтримка відповідності продукції машинобудівного комплексу потребам тих або інших сфер економіки, як головної умови розвитку внутрішнього й зовнішнього ринків у цей час і на перспективу.

Висновки. Системне подолання наслідків світової кризи, а також досягнення нових стратегічних цілей і завдань у промисловому секторі національної економіки можливі лише на базі активної, послідовної, науково обґрунтованої державної промислової політики. Проведення промислової політики повинне бути спрямоване на розвиток машинобудівного комплексу, який створює умови модернізації виробничих потужностей та відновлення фондів інфраструктурних галузей промисловості. В результаті реалізації промислової політики повинна створитися така структура промисловості, що найбільш повно сприятиме випереджальному росту прогресивних технологій, передової техніки, нових форм організації й управління виробництва.

1. Амоша О.І., Вишневський В.П., Збаразька Л.О. Промислова політика України: концептуальні орієнтири на середньострокову перспективу // Економіка України. – 2009. – № 11-12.

2. Гринберг Р. 1. Структурная политика: между неизбежностью и неизвестностью // Вопросы экономики. 2008. № 3.

3. Ойкен, 25. В. Основные принципы экономической политики / пер. с нем. Л. А. Козлова, Ю. Н. Куколева. М.: Прогресс Универс, 1995.

4. Шандова Н. В. Концепція стійкого розвитку промислових підприємств / Н. В. Шандова // Економічний часопис – XXI: Науковий журнал, 2013. – №1– 2(1). – С.22 – 26.

Леховіцер В.О., аспірант

Прушківський В.Г., проф. д.е.н.

Запорізький національний технічний університет

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ГАЛУЗІ МАШИНОБУДУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасні тенденції розвитку української економіки переконливо доводять, що не дивлячись на процеси формування доданої вартості валового внутрішнього продукту за рахунок сфери послуг (частка у структурі ВВП складає 62,3 %) [1], промисловість залишається важливим сектором економіки. Особливої актуальності в пошуку «драйверів» промислового економічного зростання в умовах автоматизації, роботизації та інформатизації виробничих процесів набуває галузь машинобудування, адже саме їй належить важлива роль в прискоренні науково-технічного прогресу.

Машинобудування – це галузь економіки, яка зайнята створенням засобів виробництва і машинних споживчих цінностей. Рівень розвитку машинобудівної галузі будь-якої країни визначає стан усіх інших галузей промисловості й усього економічного стану. Немає жодної сфери життєдіяльності людини, де не використовувалась би продукція машинобудування. Забезпечуючи машинами інші галузі господарства, машинобудування виступає як базова, прогресоутворююча галузь [2].

Оскільки саме цій галузі машинобудування належить важлива роль в прискоренні науково-технічного прогресу, то її розвиток повинен бути забезпечений постійним пошуком та впровадженням інновацій, які сприятимуть ефективності виробництва та досягнення конкурентоспроможності на ринках.

Інноваційний розвиток машинобудування українськими вченими розглядається на рівні підприємств, галузей, регіонів та країни в цілому [3; 4; 5]. Найменш поширеною сферою для наукових досліджень є саме інноваційний розвиток машинобудування як галузі національної економіки. Важливо відзначити, що досить важко виділити демаркації при вивченні галузі національної економіки, оскільки її вивчення поєднане мікро-, мезо- і макрорівнем.

Українські вчені Великий Ю., Бояринова К., Попель С. [3; 4; 5] трактують інноваційний розвиток галузі, акцентуючи увагу на інноваційній діяльності підприємств, як найменшої галузевої ланки, при цьому нівелюючи вивчення інших складових інноваційного розвитку, які відображають більш загальні тенденції, наприклад, таких як зміна структури галузі, напрями експортної спрямованості, диверсифікованість та спрямованість інноваційної діяльності й інші. За рахунок недостатньої уваги дослідження машинобудування саме з цієї точки зору, залишається маловивченими питання інноваційного розвитку окремих підгалузей машинобудування.

У 2015 році Комісією з питань удосконалення методології та звітної документації Державної служби статистики України було розроблено сумарний індекс інновацій, який відображає інноваційну діяльність підприємств, регіонів,

галузей та України в цілому [6]. Перевагою цієї методики є те, що вона розроблена відповідно до міжнародної методології CIS, показники, отримані в результаті обстеження, є адаптованими до стандартів європейської статистики та зіставними з даними країн Європи. Це надає можливість, використовуючи базу даних Євростату, проводити порівняння України з країнами, охопленими обстеженням інноваційної діяльності підприємств за методологією CIS.

Сумарний індекс інновацій за видами економічної діяльності дає можливість стверджувати, що машинобудування є інноваційною галуззю економіки України (табл. 1).

Зазначимо, що серед 20 видів діяльності, підгалузі машинобудування займають досить помітні місця поряд з такими інноваційними галузями як виробництво основних фармацевтичних препаратів – 2 місце, нафтоперероблення – 3 місце, інформація та телекомунікації – 4 місце, виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – 7 місце.

Таблиця 1

Ранг підгалузей машинобудування серед всіх видів економічної діяльності

Розділ	Ранг у 2012 році	Ранг у 2014 році
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	7	5
Виробництво електричного устаткування	8	8
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	3	6
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	5	1

Джерело: складено автором на основі [7]

Для подальшого інноваційного розвитку галузей машинобудування важливою є державна підтримка. Державна підтримка є необхідною, оскільки галузь потребує значних фінансових ресурсів та сприятливого зовнішнього політичного середовища для налагодженого співробітництва між українськими підприємствами та іноземними партнерами. У зв'язку із цим виникає необхідність держаної підтримки машинобудівної галузі. По-перше, необхідно збільшити бюджетне фінансування промислових підприємств, які виробляють інноваційну продукцію. У 2014 р. кількість машинобудівних підприємств, які займалися інноваційною діяльністю склала 2124 одиниць – 21 % від загальної кількості промислових підприємств, загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність – 2482541,3, що складає 32 % загальних витрат, тоді як у 2013 р. лише 25 % [7, с. 166-172]. Саме державна підтримка інноваційного розвитку підприємств може стати фактором підвищення конкурентоспроможності галузі. Оскільки в умовах зниження інвестиційної привабливості України за рахунок нестабільності економічної та політичної ситуації на іноземні інвестиції розраховувати на

доводиться. По-друге, необхідно активно використовувати імпорتنі науково-технічні досягнення, що також підвищить конкурентні можливості вітчизняних виробників шляхом залучення ззовні нових технологій та економічних механізмів у виробництво промислових видів продукції.

Таким чином, перспективи розвитку машинобудування як пріоритетного сектора економіки України залежать від вирішення проблем виробничого потенціалу галузі на основі використання інноваційних технологій і реалізації наукових розробок, інвестиційного розвитку та активної державної політики розвитку машинобудування.

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
2. Машинобудівний комплекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/247/19.pdf>
3. Великий Ю. Інноваційний розвиток машинобудування України в контексті становлення постіндустріального суспільства / Ю. Великий, Є. Юрін // Схід. - 2013. - № 4. - С. 5-11.
4. Бояринова К.О. Інноваційний розвиток підприємств машинобудування на засадах неуправління / К. О. Бояринова // Проблеми економіки. - 2014. - № 2. - С. 230 -235.
5. Попель С. А. Аналіз тенденцій інноваційного розвитку підприємств машинобудування України / С. А. Попель, А. С. Тельнов // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2013. - № 3(2). - С. 135-139.
6. Методика розрахунку сумарного індексу інновацій від 28.12.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2015/368/met_rsii.zip
7. Наукова та інноваційна діяльність в Україні // Державна служба статистики України. – Київ, 2015. – 255 с.

ЛысковичВ.В.

Брестский государственный технический университет

РИСКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Инновационная деятельность в большей степени, чем другие виды деятельности, сопряжена с риском, так как полная гарантия благополучного результата практически отсутствует. В крупных организациях этот риск, однако, значительно меньше, так как перекрывается масштабами обычной хозяйственной деятельности (отлаженной и чаще всего диверсифицированной). В отличие от крупных малые организации более подвержены риску. Такое положение обусловлено, помимо особенностей самой инновационной деятельности, высокой зависимостью малых организаций от изменений внешней среды.

Риск инновационной деятельности тем выше, чем более локализован инновационный проект, если же таких проектов много, и они в отраслевом плане рассредоточены, риск минимизируется, и вероятность успеха возрастает. При этом прибыль от реализации успешных инновационных проектов настолько велика, что покрывает затраты по всем остальным неудавшимся разработкам[1].

В общем виде, риск в инновационной деятельности можно определить как вероятность потерь, возникающих при вложении организацией средств в производство новых товаров и услуг, в разработку новой техники и технологий, которые, возможно, не найдут ожидаемого спроса на рынке, а также при

вложении средств в разработку управленческих инноваций, которые не принесут ожидаемого эффекта.

Инновационный риск возникает при следующих ситуациях:

- при внедрении более дешевого метода производства товара или оказания услуги по сравнению с уже используемым. Подобные инвестиции принесут организации временную сверхприбыль до тех пор, пока организация является единственным обладателем данной технологии. В данной ситуации организация сталкивается с одним видом риска – возможной неправильной оценкой спроса на производимый товар;

- при создании нового товара или оказании услуги на старом оборудовании. В данном случае к риску неправильной оценки спроса на новый товар или услугу добавляется риск несоответствия уровня качества товара или услуги в связи с применением оборудования, не позволяющего обеспечивать необходимое качество;

- при производстве нового товара или оказании услуги с помощью новой техники и технологии. В данной ситуации инновационный риск включает риск того, что новый товар или услуга может не найти покупателя, риск несоответствия нового оборудования и технологии требованиям, необходимым для производства нового товара или услуги, риск невозможности продажи созданного оборудования, так как оно не соответствует техническому уровню, необходимому для производства новых товаров [1].

В целом, риск, возникающий в инновационной деятельности, включает в себя следующие основные виды рисков:

- риски ошибочного выбора инновационного проекта. Одной из причин возникновения данного риска является необоснованное определение приоритетов экономической и рыночной стратегий организации, а также соответствующих приоритетов различных видов инноваций, способных внести вклад в достижение целей организации. Это может произойти в силу ошибочной оценки роли краткосрочных и долгосрочных интересов собственников организации. Если проект разрабатывается не под конкретного заказчика, а является инициативным на основе исследовательского задела автора инновации, который, как правило, переоценивает практическую значимость имеющегося у него исследовательского задела и исходит из заведомо оптимистического взгляда на значимость своих изобретений для будущих потребителей, может возникнуть риск неиспользования или ограниченного применения результатов разработки;

- риски необеспечения инновационного проекта достаточным уровнем финансирования

- маркетинговые риски текущего снабжения ресурсами, необходимыми для реализации инновационного проекта, и сбыта результатов инновационного проекта. Маркетинговые риски, в первую очередь, обусловлены техническими особенностями инновационного проекта. В некоторых случаях для его реализации требуются уникальное оборудование или высококачественные комплектующие или материалы, которые, также требуют разработки и освоения.

- риски неисполнения хозяйственных договоров (контрактов) бывают:

1. риск отказа партнера от заключения договора после проведения переговоров (в случае необходимости изменения предварительных условий контракта и в случае недобросовестности партнера)

2. риск заключения организацией договоров на условиях либо отличающихся от наиболее приемлемых, либо обычных для организаций данной

- риски возникновения непредвиденных затрат и снижения доходов;

- риски усиления конкуренции. Причины могут быть следующие:

1. утечка конфиденциальной информации либо по вине сотрудников организации, либо в результате промышленного шпионажа, предпринятого конкурентами

2. несовершенство маркетинговой политики, т.е. неправильный выбор рынков сбыта и неполная информация о конкурентах или отсутствие достоверной информации о конкурентах

3. замедленное внедрение нововведений по сравнению с конкурентами из-за отсутствия необходимых средств для проведения НИР, внедрения новых технологий, освоения производства новых высококачественных и конкурентных товаров

4. недобросовестность конкурентов (использование методов недобросовестной конкуренции)

5. появление на рынке производителей из других отраслей, предлагающих однотипные, взаимозаменяемые товары, способные удовлетворить спрос потребителей

6. выявление непредвиденных функционально однородных заменителей производимых товаров в отрасли, в которой действует данная организация

7. появление новых местных организаций-конкурентов

8. экспансия на местный рынок производимого продукта или его аналогов со стороны зарубежных экспортеров

- риски, связанные с недостаточным уровнем кадрового обеспечения;

- риски, связанные с обеспечением прав собственности на инновационный проект, возникают по различным причинам[2].

Избежать полностью риска в инновационной деятельности невозможно, так как инновации и риск – две взаимосвязанные категории.

Одним из способов снижения инновационного риска является диверсификация инновационной деятельности, состоящая в распределении усилий разработчиков (исследователей) и капиталовложений для осуществления разнообразных инновационных проектов, непосредственно не связанных друг с другом. Если в результате наступления непредвиденных событий один из проектов будет убыточен, то другие проекты могут оказаться успешными и будут приносить прибыль. Однако, на практике диверсификация может не только уменьшать, но и увеличивать риск инновационной деятельности в случае, если предприниматель вкладывает средств в инновационный проект, который направлен в ту область деятельности, в которой его знания и управленческие способности ограничены.

Важнейшим методом снижения рисков инновационной деятельности является их страхование. Страхование – система экономических отношений,

включающая образование специального фонда средств (страхового фонда) и его использование для преодоления и возмещения разного рода потерь, ущерба, вызванных неблагоприятными событиями (страховыми случаями) путем выплаты страхового возмещения и страховых сумм.

Страхуемый вид риска характерен для таких чрезвычайных ситуаций, когда существует статистическая закономерность их возникновения, т.е. определена вероятность убытка. С помощью страхования инновационная организация может минимизировать практически все имущественные, а также многие политические, кредитные, коммерческие и производственные риски. Вместе с тем страхованию, как правило, не подлежат риски, связанные с недобросовестностью партнеров. Данный метод минимизации риска имеет ряд ограничений:

- высокий размер страхового взноса, устанавливаемый организацией при заключении договора страхования

- некоторые риски не принимаются к страхованию (если вероятность наступления рискового события очень велика, страховые организации либо не берутся страховать данный вид риска, либо вводят непомерно высокие платежи).

В некоторых случаях наиболее эффективной возможностью избежать негативных последствий или снизить уровень риска в инновационной деятельности являются прямые управленческие воздействия на возможные управляемые факторы риска. Такие, как:

- анализ и оценка инновационного проекта
- проверка предполагаемых партнеров по инновационному проекту
- планирование и прогнозирование инновационной деятельности
- подбор персонала, участвующего в осуществлении инновационной деятельности и т.д.[3]

Большое значение для снижения инновационного риска играет организация защиты коммерческой тайны в организации.

Выбор конкретного пути минимизации риска в инновационной деятельности зависит от опыта руководителя и возможностей инновационной организации. Однако для достижения более эффективного результата, как правило, используется не один, а совокупность методов минимизации рисков на всех стадиях осуществления проекта.

1. Соболенко И.А. Инновационный характер и мотивация трудовой активности в условиях «новой экономики» Инновационные технологии №3 2011 г. с.56-64

2. Ляпина С.Ю., Грачева М.В. 2012 г. Управление рисками в инновационной деятельности: учебное пособие Минск: Амалфея, 2012. – 148 с.

3. Кашевник А.М. Система управления компетенциями резидентов технопарков / А. М. Кашевник, О. А. Баранюк, Б. Р. Гордеев // Информационно-управляющие системы, 2016. – С.12-18

Логвиненко Н.І., студент

Науковий керівник – к.е.н., доц. Волошина С.В.
Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

СУЧАСНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Комерційна діяльність як частина підприємницької діяльності на товарному ринку в сучасних умовах розвитку світової економіки характеризується швидкою віддачею вкладених ресурсів, великою кількістю створених робочих місць і тому активно розвивається. Цей сектор господарювання в Україні також має значний потенціал з огляду на багато чисельність операцій, які здійснюються задля обслуговування закупівлі і збуту товарів і водночас задоволення потреб в них кінцевих споживачів, що пояснюється високою місткістю вітчизняних товарних ринків.

Водночас розвиток комерційної діяльності в Україні супроводжується значними проблемами, що відображається в довготривалій стагнації споживчого ринку (починаючи з кризового 2008 року), суперечливих тенденціях розвитку його товарної структури, насиченні вітчизняного ринку здебільшого імпортними товарами, високому рівні тінізації, значній частці низькоякісних та/або фальсифікованих товарів та т.ін. [1].

Саме тому пошук шляхів щодо підвищення ефективності комерційної діяльності обумовлює актуальність вивчення факторів її розвитку в сучасних умовах. Слід відзначити, що їх дослідженням займаються багато вчених, серед яких: Брагіна Л.А., Ковальов В.В., Лисенко Ю.Г., Миколаєва Т.І., Овечко Г.С., Фатхутдінов Р.А., Коротко І.В., Іванова А.Т., Праткова В.П., Мочерний С.В., Криковцева Н.О., Казакова О.Б., Саркісян Л.Г., Авдеєнко Л.Л., Дяченко Г.А. та інші. Цей факт підтверджує нагальність продовження подібних досліджень.

Головним видом суб'єктів комерційної діяльності є торговельне підприємство, яке являє собою відкриту систему, яка розвивається під впливом багатьох факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Основу зовнішнього середовища торговельного підприємства складають: економічні тенденції, соціальне середовище, покупці і постачальники товарів, конкуренти, суб'єкти партнерських зв'язків, банки, фінансові заклади, контролюючі органи (податкові служби, інспекції по торгівлі і якості товарів, цінах), товарні і фондові біржі, ярмарки, виставки, діючі законодавчі і нормативні акти.

Внутрішнє середовище торговельного підприємства представляють: виробничі, технічні, економічні, фінансові і кадрові ресурси, функціональні служби, товарно-матеріальні цінності, торгово-технологічні процеси, складське господарство, інформаційно-комп'ютерне забезпечення [2, с.10].

Зовнішні фактори впливу на комерційну діяльність мають здебільшого макроекономічний характер. Їх вплив позначається через умови і режими, які створюються для функціонування внутрішнього ринку, серед яких основними в сучасних умовах вважаємо наступні:

- лібералізація економіки, яка загалом характеризується децентралізацією управління, розвитком підприємництва, вільним рухом капіталів, товарів і послуг, ринковим ціноутворенням. Усе це створює сприятливі умови для розвитку комерційної діяльності. У той же час неконтрольована лібералізація спричиняє значні деформації на ринку товарів і послуг;

- товарно-грошові відносини, реальним виявом яких є те, що вироблена продукція, більшість видів ресурсів визнаються товаром та обмінюються на ринку в формі купівлі-продажу. Розвиток товарно-грошових відносин значно розширює сферу комерційної діяльності, її структуру в межах окремих видів ринків. Натомість проблеми в даному секторі обумовлюють зниження прибутковості торговельних підприємств, збільшення термінів реалізації товарів тощо;

- рівень доходів покупців, який визначає платоспроможний попит, тому безпосередньо впливає на комерційну діяльність. Чим вищий рівень доходів, тим активніше функціонує ринок, тим більші масштаби купівлі-продаж. Відповідно інтенсифікується комерційна діяльність, удосконалюються форми і методи купівлі-продажу, різноманітнішими стають комерційні операції. Зниження ж реальних доходів покупців призводить до зменшення місткості товарних ринків, погіршення їх структури, проблем з оплатою товарів тощо;

- податкова система, яка виступає важливою умовою і фактором розвитку комерційної діяльності. З посиленням податкового тиску комерційна діяльність знижує свою активність або переходить у сектор тіньової економіки. Оптимально ж побудована податкова система спроможна активізувати процеси у комерційній діяльності.

Значний вплив на сучасний розвиток комерційної діяльності мають внутрішньо фірмові фактори, які формують довгострокову результативність торговельних підприємств і є цілком підконтрольними його власникам, керівникам і навіть персоналу.

Основними внутрішніми факторами в сучасних умовах слід вважати наступні:

- менеджмент підприємства, який являє собою як орган управління підприємства, що має забезпечити виконання його завдань поточного і стратегічного характеру, так і водночас сферу прийняття управлінських рішень;

- структура підприємства, яка являє сукупність його підрозділів, зв'язки і співвідношення між ними. Загалом структура підприємства має бути гнучкою і відповідати масштабам і завданням діяльності;

- персонал – це команда, яка за якісними і кількісними характеристиками спроможна реалізувати поточні завдання і підготуватися до виконання перспективних завдань діяльності підприємства;

- ресурси – набір достатніх за обсягом та якістю засобів і предметів праці, які мають надходити вчасно.

Аналіз розвитку комерційної діяльності в економічно розвинутих країнах за зовнішніми факторами (узагальнено автором за [3]) показав на те, що ця група факторів в основному справляє позитивний вплив, оскільки:

економіка розвинутих країн достатньо гнучка і лібералізована;

товарно-грошові відносини відбуваються переважно у безготівковій формі, що є зручним водночас для торгівлі і банківської сфери;

рівень доходів населення достатньо високий, що позитивно впливає на купівельну спроможність населення і розширення місткості товарних ринків;

податкова система встановлює великі податки для малого і середнього бізнесу, що негативно позначається на комерційній діяльності, але одночасно для великого бізнесу ці податки є не суттєвими і допомагають йому розвиватися без дрібних конкурентів;

закони цих країн захищають споживачів, що змушує комерсантів забезпечувати якісним товаром населення і тим самим розвиватися краще.

У висновках зазначимо, що поживлення комерційної діяльності в Україні потребує перебудови макроекономічної політики уряду в напрямку подальшої лібералізації національної економіки, реформування грошово-кредитного обігу, податкової системи, системи оплати праці, створення нових робочих місць, що разом активізує розвиток товарних ринків. В свою чергу, успішний розвиток комерції має супроводжуватися постійним моніторингом і аналізом впливових факторів, які перебувають у постійному русі.

1. Офіційний сайт Державного комітету у статистикі [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Криковцева Н.О. Комерційна діяльність: навч. посіб. / Криковцева Н.О., Казакова О.Б., Саркісян Л.Г. та ін. – К., 2007. – С. 10-11.

3. Тютюрюков Н.Н. Налоговые системы зарубежных стран: Европа и США: учеб. пособ. / Н.Н. Тютюрюков. – М.: Изд.-торговая корпорация "Дашков и К", 2002. – С. 92–104.

Ляшкевич І.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Геліч Н.В.,
Східноєвропейський національний університет
ім. Лесі Українки

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Стрімка глобалізація та інтелектуалізація виробництва, ринку й економічної діяльності викликані швидкими темпами і масштабами інновацій, які докорінно змінюють соціально-економічну структуру суспільства та виробничих відносин. Україна поступово впливається в процес глобалізації. Україні для вирішення господарсько-економічних завдань потрібні нові підходи, якісні прогресивні зміни. Безперервно виникаючи у просторі і часі, такі зміни є характерною ознакою інноваційного процесу. Інноваційний процес включає в себе реалізацію інвестицій, у ході якої поєднуються наука, техніка, економіка, підприємництво і управління.

Місце України на світовому ринку в майбутньому залежатиме насамперед від того, наскільки ефективно розв'язуватиметься найближчими роками питання

підвищення конкурентоспроможності її економіки на основі інновацій. Стратегія економічних перетворень, які здійснюватимуться в Україні, має містити заходи щодо активної побудови засад інноваційного розвитку держави, активізації інноваційних процесів тощо, без яких неможливо досягти перелому у сфері інноваційної діяльності [4, с. 28].

Як показує світовий досвід, ефективному економічному розвитку країни сприяє використання інновацій. Активне запровадження інновацій в економіці супроводжується зниженням матеріалоємності та енергоємності виробництва, зростанням продуктивності праці, підвищенням конкурентоспроможності країни.

Стан інноваційної діяльності визначається трьома чинниками:

- станом науки,
- станом інноваційної інфраструктури,
- попитом на інновації з боку матеріального виробництва [2, с. 85].

Основні шляхи формування національної інноваційної системи в Україні:

- створення сприятливого економічного та правового середовища (тобто сприятливого інноваційного клімату);
- формування інноваційної інфраструктури;
- вдосконалення механізмів державного сприяння комерціалізації результатів наукових досліджень та експериментальних розробок.

Звичайно, інноваційні процеси пов'язані із рівнем і темпами розвитку науки. Проте високі темпи розвитку наукового прогресу є необхідною, але не достатньою умовою інтенсивної інноваційної діяльності. Достатня умова інноваційної діяльності – існування високого рівня інноваційного сприйняття.

Ступінь інноваційного сприйняття – це характеристика здатності соціально-економічної системи згладжувати протиріччя між темпами розвитку прогресу науково-технічного та виробничого [6, с. 109].

Основною метою державної інноваційної політики України є підвищення ступеня інноваційного сприйняття. Це означає, що в завдання держави входить непряме стимулювання економічними та правовими методами впровадження досягнень науки у виробничі процеси. Сьогодні в Україні для активізації інноваційної діяльності передбачені стимули, створені на основі використання різних дотаційних фондів, призначених для розвитку інновацій, та пільгове оподаткування інноваційної продукції. Одним із найбільш дієвих таких стимулів є організація у 1993 році Державного інноваційного фонду, який створений відповідно до Закону України “Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності” [1, с. 32].

Основною метою роботи Державного інноваційного фонду в Україні є забезпечення реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності шляхом здійснення фінансової, інвестиційної та матеріально-технічної підтримки заходів, спрямованих на впровадження науково-технічних розробок і нових технологій у виробництво, освоєння випуску нових видів продукції.

Ефективний вплив на інноваційну діяльність держава повинна здійснювати в межах своїх функціональних дій за допомогою виважених методів регулювання

поряд з безпосередньо ринковим регулюванням, використовуючи економічні, правові та адміністративні інструменти щодо економіки держави в цілому.

Подолання нестачі фінансових ресурсів для активізації інноваційної діяльності передбачається шляхом стимулювання банків, які надають довгострокові кредити під інноваційні проекти, через зниження норм обов'язкових резервів на 50% суми таких кредитів. Крім, того в Україні існує інвестиційний податковий кредит [5, с. 143].

Отже, інноваційна діяльність в Україні вимагає активізації з боку держави для створення необхідних законодавчо-правових та економічних умов, що забезпечать подолання інертності інноваційного виробництва. Така активізація інноваційних процесів забезпечить зростання добробуту населення, сприятиме досягненню рівня розвитку передових країн світу, дасть можливість уникнути інформаційної та економічної ізоляції від світової економіки та суспільства, сприятиме активізації процесів міжнародної інтеграції.

Для активізації інноваційних процесів за рахунок потенціалу регіонів України доцільно на національному рівні розробити та впровадити регіональні інноваційні програми, визначити джерела фінансування створення та функціонування інноваційних систем регіонів, організувати при державних регіональних адміністраціях відповідні структури зі сприяння науковій науково технічній і інноваційній діяльності, організувати систему прямих зв'язків науки та промисловості, активізувати створення в регіонах інноваційної інфраструктури, вдосконалити систему підготовки спеціалістів для основних галузей високотехнологічного виробництва [3, с. 74].

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що в результаті переходу економіки України до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку зросте якість життя громадян, створяться нові робочі місця. Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності країни, активізації інвестиційної діяльності. Для цього сучасному підприємству необхідно визначити чинники, що нададуть переваги для його розвитку та сформувані основні важелі інноваційної діяльності вітчизняних виробників. Ефективність діяльності інноваційного підприємства передбачає продуктивне функціонування усіх складових, тому необхідно також розробити основні підходи щодо вибору найбільш дієвих методів та інструментів управління головними чинниками інноваційного розвитку українських підприємств.

1. Амоша О. І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О. І. Амоша // Економіст. – 2008. – № 6. – С. 28-34.

2. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізми розробки та комерціалізації : монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.

6. Бондарчук Н. В. Шляхи активізації інноваційної діяльності в Україні / Н. В. Бондарчук // Управління розвитком. – 2011. – № 10. – С. 73-74 .

3. Бутько М. І. Інноваційні імперативи регіонального розвитку в Україні / М. І. Бутько // Економіст, – 2006. – № 7. – С. 26-29.

4. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми встановлення і розвитку. Монографія. Вінниця : «УНІВЕРСУМ-Вінниця», 2005. – С. 263.

5. Скрипник А. В. Інноваційні перспективи України / А. В. Скрипник // Фінанси України. – 2008. – № 5. – С. 103-114 .

Лященко В.С.,

Палієнко В.М.

Науковий керівник – ст. викладач Дудник О.В.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Аграрний сектор України, базовою складовою якого є сільське господарство, формує продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та створює соціально-економічні умови сільського розвитку [2]. Підвищення економічної ефективності вітчизняного виробництва сільськогосподарської продукції є одним із параметрів розвитку системи адаптації економічного механізму функціонування сільськогосподарських підприємств до умов ринкового господарювання в Україні та до умов євроінтеграції, світової організації торгівлі, умов глобалізації економічної системи.

Оцінюючи обсяг реалізації продукції сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами за період січень-вересень 2016 року відмічаємо, що обсяги реалізації продукції рослинництва, за винятком, пшениці та ячменю в досліджуваному періоді зменшуються у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Обсяги реалізації тварин всіх видів зростають в середньому на 15%. Також простежується зростання цін від 2 до 67% за окремими видами продукції при тому що індекс інфляції в нашій країні в вересні 2016 року склав 101,8%.

Таблиця 1

Реалізація продукції сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами у січні-вересні 2016 року

Найменування продукції	Реалізовано - всього		Середні ціни реалізації	
	тис.т	у % до відповідного періоду 2015	грн. за т (тис.шт)	у % до відповідного періоду 2015
Культури зернові та зернобобові	19999,0	85,5	3376,4	118,0
з них				
пшениця	12087,0	111,8	3262,3	119,4
кукурудза на зерно	4441,6	44,4	3648,8	122,1
ячмінь	2879,7	104,8	2994,1	112,1
жито	77,4	66,2	2957,7	140,1
Насіння культур олійних	6111,5	78,4	8580,5	117,8
з них				
боби сої	1166,8	79,0	8674,8	117,0
насіння ріпаку й кользи	925,5	66,3	9099,5	123,4
насіння соняшнику	3973,3	81,3	8439,7	117,0
Буряк цукровий фабричний	401,6	76,3	888,5	138,2
Картопля	175,7	75,6	2788,6	129,0
Культури овочеві	598,4	72,8	4274,1	122,2
Культури баштанні продовольчі	19,6	55,9	1404,6	142,5
Виноград	41,2	48,0	6573,8	106,7
Культури плодові та ягідні	116,1	84,6	7803,8	128,7
Тварини сільськогосподарські живі	751,2	115,1	21813,2	102,0
у т.ч. велика рогата худоба	121,8	101,0	20409,5	99,1
свині	315,7	114,8	23258,9	95,0
птиця свійська (без добових курчат)	309,9	116,7	20985,1	103,5
Молоко від сільськогосподарських тварин усіх видів, сире	1912,5	100,1	5042,4	119,6
Яйця птиці свійської в шкаралупі свіжі (без яєць на інкубацію), млн.шт	5439,2	77,3	994,2	79,3
Яйця для інкубації, млн.шт	354,8	-	6247,8	-
Вовна овець і кіз, т	169,0	75,5	24328,1	167,6

Зрозуміло, що сам по собі факт випуску готової продукції приносить виробнику лише моральне задоволення. На фінансовий стан підприємства це вплине тоді, коли на його рахунок надійдуть гроші за відвантажену продукцію [3, С. 521]. Тож вирішальним етапом у визначенні ефективності сільськогосподарського виробництва стає процес реалізації, бо набутий на сьогоднішній день, науково-технічний потенціал дозволяє досягти високої ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в Україні, значно збільшити урожайність культур, а також створити умови для інвестиційної привабливості аграрних підприємств, але існуюча деформація ринку в країні не залишає можливостей для застосування інноваційних технологій виробництва, сучасної техніки. це в першу чергу викликано відсутністю достатньої кількості обігових ресурсів та нерівномірне розподілення прибутків між учасниками каналів розподілу сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку.

Слід відзначити, що на сьогодні підприємствам аграрного сектору досить часто доводиться реалізовувати свою продукцію за цінами, які є нижчими за виробничу собівартість, при цьому підприємства отримують збиток. Ми підтримуємо думку П. І. Островського, що це відбувається за рахунок того, що більш міцні та розвинені господарства виробляють продукцію з нижчою собівартістю, тому мають змогу занижувати ціни на свою продукцію, тим самим завдавати збитків іншим виробникам [1, С. 134].

Головним завданнями ринку є виконання чисто маркетингових функцій, тобто просування продукту від сільськогосподарського виробника до кінцевого споживача та обмін виробників і покупців ціновими сигналами про вигідність продажу товару і витрати на його придбання [5, С. 29]. Тож успішному просуванню продукції сприятимуть формування стійких конкурентних переваг на основі підвищення якості та зниженні ціни реалізації, що відповідно спонукає товаровиробників знаходити резерви до зниження собівартості виробництва. За величиною собівартості можна встановити якісні та кількісні зміни в технології виробництва продукції конкретного сільськогосподарського підприємства, тим самим характеризувати його діяльність як виробника товарів на аграрного ринку.

Прямий збут сільськогосподарської продукції не є широко розповсюдженим каналом розподілу на аграрному ринку, в першу чергу через те, що аграрні підприємства не в змозі утворювати великі партії стандартної продукції, а отже виробники не можуть конкурувати з посередниками навіть першого рівня, тобто ефективно змінювати свою позицію в структурі каналу розподілу. Винятком із цієї ситуації є молоко, овочева продукція та буряк.

На сьогоднішній день, ринок сільськогосподарської продукції в Україні, як зазначає О.О. Красноручський, має досить складну структуру каналів розподілу. При цьому найбільшу ефективність своєї діяльності мають не виробники сільськогосподарської продукції, а учасники ринку, що здійснюють з ними торгівельні операції. Основною проблемою, що заважає виробникам скорочувати довжину каналів розподілу та продавати свою продукцію безпосереднім споживачам, є не вирішеність проблеми тривалого зберігання товарних партій,

а неможливість комплектувати великі товарні партії для продажу на високому рівні. Саме це і створює достатньо вигідні умови для функціонування зернотрейдерів, закупівельних підприємств та інших посередників, які спеціалізуються на здійсненні торгівельних операцій із певним видом сільськогосподарської продукції. При цьому жодними адміністративними заходами змінити цю ситуацію на користь сільськогосподарського товаровиробника неможливо, а отже треба шукати шляхи створення економічних умов або для зміцнення центру утворення підвищених прибутків в господарських ланцюгах на ринку зерна на користь сільгоспвиробників [4].

Тож дане питання потребує подальшого дослідження зорієнтованого на формування методичних рекомендацій щодо розвитку внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції. На нашу думку, ефективній роботі аграрного ринку, в тому числі і ринку зерна, сприятимуть такі макроекономічні заходи, як запровадження систематичного контролю за цінами, захист прав споживачів, регулювання кон'юнктури ринку, заохочення прямих виробників сільськогосподарських культур, підтримка конкуренції ситуації на ринку, розробка стратегій з фінансування розвитку сільських територій та покращення інфраструктури аграрного ринку, активна і послідовна діяльність держави щодо створення необхідних інститутів ринку.

1. Зоря О.П. Ефективність виробництва зерна: маркетинговий аспект / О.П.Зоря // Вісник Запорізького національного університету. -2010. - №1(5).- С 128-137.
2. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/16822>
3. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: [Навч. посіб] / І.В. Ковальчук. – К. : Знання, 2008. – 697 с.
4. Красноручський О.О. Системи управління збутовою діяльністю аграрних підприємств: стратегія, механізми, інструментарій [монографія] / О.О. Красноручський. — Херсон: Гринь Д.С, 2012. —348 с.
5. Островський П. І. Аграрний маркетинг [навчальний посібник] / П. І. Островський - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 224 с.

Лящук О.В.

Науковий керівник – к.е.н. Шахраюк-Онофрей С.І.

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Сьогодні інноваційна діяльність України переживає не найкращі часи свого становлення та розвитку, що пов'язано перш за все з політичними подіями та застійними явищами в економіці держави. Для України проблема впровадження інновацій є особливо важливою, так як практично ця сфера не розвивається. Знання та нова інформація – основа інновацій – нововведень, які переводять виробничу систему на новий, якісний, рівень.

Питання інноваційної діяльності та її розвитку як ключового фактору економічного зростання досліджено у працях таких вчених, як О. Вівчар, Н. Паранька[2], В. Порохня [3].

Європейський вибір України на шляху інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище зумовив необхідність формування та запровадження інноваційної моделі розвитку, яка повинна була забезпечити високі та стабільні темпи економічного зростання, вирішити певні соціальні й екологічні проблеми, забезпечити конкурентоспроможність національної економіки, підвищити експортний потенціал країни, гарантувати їй економічну безпеку та чільне місце в Європейському Союзі. Досягнення цих цілей, згідно з моделлю інтенсивного розвитку, має забезпечувати інноваційна діяльність.

Згідно із Законом України "Про інноваційну діяльність", інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг[1].

Важливим елементом інноваційної діяльності є державна підтримка у цій сфері. В перші роки незалежності Верховною Радою України було прийнято ряд законів, спрямованих на регламентацію наукової і науково-технічної діяльності, зокрема "Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності" (1991), "Про наукову і науково-технічну діяльність" (1991), "Про науково-технічну інформацію" (1993), "Про наукову і науково-технічну експертизу" (1995). Початкові умови для формування вітчизняної системи захисту інтелектуальної власності були визначені Законом "Про охороні прав на винаходи і корисні моделі" й іншими, пов'язаними з ним, наприклад, "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" та інші.

Проте, тривалий час інноваційному законодавству України була властива певна фрагментарність і непослідовність. Лише у 1999 р. Верховною Радою України була прийнята Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України. Базовий закон у цій сфері "Про інноваційну діяльність" вступив у дію після його підписання Президентом лише в 2002 році.

Сьогодні в Україні діє програма «Європа 2020», яка передбачає розвиток України у контексті впровадження інновацій та підвищення інноваційної діяльності національних підприємств[2, с.185].

Якщо поглянути на нашу державу в координатах міжнародних рейтингів, то можна побачити певною мірою суперечливу картину. Наприклад, за Глобальним інноваційним рейтингом, складеним агентством Bloomberg, Україна входить до 50 країн-лідерів світу за рівнем інноваційного розвитку (42 місце). Найсильнішими сторонами України, з погляду інноваційності, визнаються: охоплення населення вищою освітою (6 місце у світі), патентна активність (17 місце), інтенсивність Науково-дослідні дослідно-конструкторські роботи (39 місце), технологічні можливості промисловості (34 місце). Єдине, що заважає нашій державі піднятися вище в цьому рейтингу, — підсумкова низька ефективність економіки (69 місце) [3, с.164].

Причини такого парадоксу стають зрозумілішими, якщо проаналізувати дані інших міжнародних рейтингів. Згідно з оцінками Всесвітнього економічного форуму в Давосі, Україна належить до держав із середнім рівнем інноваційності (79 позиція за фактором інноваційності та досвідченості бізнесу [2, с.187]. Привертає увагу нерівномірність і дисбаланс у розвитку різних складових інноваційності. Наприклад, усе, що стосується людських ресурсів — освіченості, наявності кваліфікованих кадрів, ринку праці, патентної активності населення, освітньої й наукової інфраструктури, — залишається на незмінно високому рівні. Проте інституційна та організаційна складові, у тому числі залученість компаній до інноваційних процесів, конкурентність на внутрішньому ринку, регуляторне середовище, мало сприяють перетворенню інновацій на масові і всеосяжні. Отже, попри те, що суспільство плекає значний інноваційний, інтелектуальний і творчий потенціал, це практично не має значного впливу на економіку.

Варто назвати низку бар'єрів, які стримують розвиток інновацій в Україні:

1. Роль держави. На жаль, протягом майже 25 років не було сформовано інноваційної ідеології на рівні держави, що призводить до класичного статичного мислення в органах влади і тотальної недооцінки можливостей інновацій.

2. Відсутність ефективної інноваційної інфраструктури. В Україні державну інноваційну інфраструктуру (технопарки, технополіси, кластери, центри трансферу технологій) із самого початку створювали для отримання економічних вигод від ввезення обладнання чи спеціальних митних зборів. Технопарки формалізовано величезною кількістю нормативно-правових актів, які погано скоординовано і систематизовано – і в результаті нічого не працює.

3. «Відплив мізків». Відплив вчених і фахівців стає критичним для держави. Для представників інтелектуальної еліти важливою є можливість творчо і професійно самореалізуватися. Незважаючи на те, що за рівнем розвитку людського капіталу Україна посідає тридцять перший рядок, нам немає чим пишатися щодо якості підготовки фахівців.

За різними оцінками, за 2014 рік із країни виїхали приблизно 5 000 програмістів і орієнтовно 3 000 вчених [4]. Відтік поширюється не тільки на проведених діячів науки, але й на талановитих студентів, які після навчання у провідних вишах світу не поспішають повертатися в Україну.

Щоб в Україні все ж таки розвивалась інноваційна діяльність, необхідно здійснити комплекс організаційно-економічних заходів, що охоплюватимуть: проведення ефективної державної інноваційної політики, погоджуючи темпи і пропорції розвитку науки, технологій і виробництва; вдосконалення механізму захисту прав інтелектуальної власності та процедур патентного захисту інновацій; забезпечення сприятливого клімату для створення власних наукомістких виробництв повного циклу завдяки використанню різних форм державної підтримки; розвиток інноваційної інфраструктури через покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, сертифікації та впровадження розробок, підготовки і перепідготовки кадрів; забезпечення комерціалізації наукових результатів завдяки формуванню основ для ефективного партнерства державного та підприємницького секторів в інноваційній сфері;

розширення міждержавного співробітництва у галузі наукових розробок та інноваційної діяльності, координації зусиль у питаннях розвитку пріоритетних для кількох держав напрямів.

Отже, попри те, що в Україні є забезпеченість законодавства у сфері інвестиційної діяльності основною проблемою для України залишається низький рівень розвитку інновацій. Так як Україна європейська держава і завжди намагається вдосконалюватися, то інновації є важливим елементом розвитку економіки. Провідним напрямом у процесі переходу України до інноваційного розвитку має стати поліпшення інвестиційного клімату в Україні і всебічне стимулювання національного капіталоутворення та інвестиційних процесів.

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 4 липня 2002 р., № 40 – IV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

2. Вівчар О.Й. Інноваційна діяльність в Україні та напрямки її розвитку / О.Й. Вівчар, Н.М. Паранька // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів. – 2015. – № 21.9. – С. 183-187.

3. Порохня В.М. Дослідження інноваційної діяльності в Україні та напрямки їх розвитку / В.М. Порохня, О.В. Рубінчик // Держава та регіони. – 2016. – № 4. – С. 163-166.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Макух Т.О., к.е.н., доц. кафедри фінансів обліку та оподаткування
Матвійчук А.Д., ст.. викладач кафедри економіки та економічної теорії
Рівненського інституту Університету «Україна»

ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗМІЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Виробнича й фінансова діяльність будь-якого суб'єкта господарювання починається з прийняття управлінського рішення стосовно формування, розподілу й використання фінансових ресурсів, оскільки постає питання: як координувати процес виробництва, чи в достатній мірі коштів для проведення господарської діяльності, чи генеруватиметься прибуток за такого розміщення фінансових ресурсів, чи можливим є підтримування високих темпів економічного розвитку як у поточному, так і в довгостроковому періодах. Тобто фінансові ресурси повинні створити початкові засади для безперебійного виробництва та його неухильного зростання, що характеризує конкурентоспроможність галузі на ринку. Початкові джерела фінансових ресурсів для виробництва представляють собою кошти засновників. Ці кошти акумулюють у статутному фонді і використовують на придбання основних та оборотних засобів. Вони створюють можливості для здійснення виготовлення продукції, вкладення коштів, створення оборотних коштів, формування фондів стимулювання (в тому числі економічного), виконання зобов'язальних умов перед бюджетом, фінансово-кредитними установами, постачальниками, підрядниками та працівниками, здійснення розрахунків між господарюючими суб'єктами. Їх кругообіг

опосередковує рух ресурсів (матеріальних та трудових), які є необхідною складовою організації будь-якого виробничого процесу.

Використання фінансових ресурсів на підприємствах здійснюється в результаті розподілу грошових надходжень шляхом:

- утворення фондів грошових коштів;
- фінансування зобов'язань перед державою та суб'єктами господарювання;
- фінансового забезпечення процесів відтворення на підприємствах.

Отже, кожна структура повинна мати можливість за результатами своєї діяльності створювати фонди фінансових ресурсів, здатні забезпечувати відтворення та вдосконалення виробництва.

Розподіл фінансових ресурсів може здійснюватися у 2-х формах – фондovій і не фондovій. Це пояснюється тим, що частина фінансових ресурсів використовується на утворення грошових фондів цільового призначення: фонду оплати праці, фонду виробничого розвитку, фонду матеріального заохочення тощо. У той же час інша частина фінансових ресурсів використовується для виконання платіжних зобов'язань перед бюджетом, банками, постачальниками.

Безпосередньо з економічною категорією фінансових ресурсів пов'язана інша економічна категорія – джерела та витoki формування фінансових ресурсів. Формування фінансових ресурсів може відбуватися з власних фінансових ресурсів, які в свою чергу поділяються на внутрішні та зовнішні джерела, з яких формуються фінансові ресурси підприємства.

Вони можуть використовуватися для:

- придбання сировини, матеріалів та напівфабрикатів у постачальників;
- придбання основних засобів;
- придбання нематеріальних активів;
- придбання довготермінових фінансових інструментів інвестиційного портфелю;
- виплати заробітної плати працівникам;
- виплати дивідендів власникам;
- здійснення інших виплат грошових засобів в процесі господарської діяльності;
- сплати податкових платежів, зборів до бюджету та позабюджетних фондів;
- погашення основного боргу за довготерміновими кредитами і позиками;
- погашення основного боргу за короткотерміновими кредитами і позиками;
- забезпечення приросту незавершеного капітального будівництва;
- викупу власних акцій.

На наш погляд, передумовами формування та раціонального використання фінансових ресурсів підприємств хлібопекарської галузі є визначення чітких цілей господарської діяльності, а також розробка конкретних шляхів їх досягнення, які б відповідали зовнішньому середовищу, у якому функціонують суб'єкти господарської діяльності та враховували фактори внутрішнього середовища.

Варто зазначити, що нині не існує загальних рекомендацій щодо управління фінансовими ресурсами підприємств, а тому для кожного підприємства управління фінансовими ресурсами має свою специфіку і повинно здійснюватися індивідуально. Зокрема, індивідуальність такої моделі визначається потребою врахування особливостей фінансово-господарської діяльності, специфіки ринкового середовища та іншими факторами. Зазначену індивідуальність можна досягнути добре налагодженим механізмом формування, розміщення і ефективного використання фінансових ресурсів, розробкою стратегії, фінансовим плануванням і прогнозуванням, здійсненням контролю виконання планових завдань, умінням оперативно реагувати на відхилення від плану, своєчасно вносити необхідні корективи у фінансовий план з урахуванням зміни зовнішніх умов.

Таким чином, від того як здійснюється формування фінансових ресурсів та управління ними залежить успіх функціонування підприємства, а ефективність їх використання означає правильний їх розподіл, забезпечений оптимальним співвідношенням для здійснення розширеного відтворювального процесу, фінансування господарської діяльності та отримання максимального результату від їх використання.

Як показали дослідження сучасного стану суб'єктів господарювання економічної системи, однією з найважливіших проблем підприємств є проблема їхнього «виживання» і забезпечення безупинності розвитку в умовах економічних коливань. Відповідно актуальності набуває розробка стратегій управління фінансовими ресурсами.

На наш погляд, система оптимізації розміщення фінансових ресурсів підприємств повинна забезпечувати:

- формування достатнього обсягу власних фінансових ресурсів;
- високу рентабельність використання власного капіталу;
- оптимізацію структури активів і оборотного капіталу;
- встановлення прийнятного рівня фінансових ризиків в процесі здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства у довгостроковому періоді.

Адже, недостатня кількість фінансових ресурсів призведе до зменшення об'єму виробництва та стане неможливим розширення, знизиться рівень використання потужностей виробництва, недостатнім буде забезпечення виробництва матеріальними, трудовими та іншими ресурсами і це в результаті призведе, до ще більшого обмеження у фінансових ресурсах.

Достатня кількість фінансових ресурсів надає наступні переваги: стабільність обсягів випуску продукції, а також змогу їх збільшення; високу, але, на жаль не повну міру використання потужностей виробництва; достатнє забезпечення досліджуваної установи матеріальними ресурсами, а, тому, і можливість в процесі виробництва повертати вкладені фінансові ресурси в сумі, що не менша ніж використана. Тому в наш час, за кризової ситуації в країні, особлива увага має приділятися оптимізації розміщення фінансових ресурсів підприємств, а наявність оптимального залишку фінансових ресурсів є одним із важливих факторів безперервності процесу господарювання.

Наявність невикористаних фінансових ресурсів призводить до зростання обсягів випуску та виробництва, розширення номенклатури та асортименту товарів, робіт, послуг, впровадження нових видів та типів продукції, інтенсифікації виробництва, максимального завантаження наявних виробничих потужностей, повного забезпечення процесу виробництва потрібними товарно-матеріальними цінностями з метою збільшення обсягів фінансових ресурсів. Однак є існує ймовірність перевитрат та нецільового використання виділених фінансових ресурсів, до зниження обсягів виробництва.

Отже, важливо зауважити, що оптимальне розміщення фінансових ресурсів підприємства – це складний і комплексний процес, суть якого полягає в пошуку і реалізації на практиці найбільш ефективних рішень по формуванню, розподілу і використанню фінансових ресурсів при виборі найкращих форм їх організації з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності. Адже підприємство повинно більше заробляти, отримувати прибутки і раціонально розпоряджатися результатами діяльності. Однак два зазначених шляхи - "заробляти" й "розпоряджатися заробленим" - не рівнозначні. Тому необхідно пам'ятати, що базою стійкого фінансового становища виробничої галузі протягом тривалого часу є одержуваний прибуток. При формуванні та оптимізації розміщення фінансових ресурсів необхідно прагнути, насамперед, до своєчасного забезпечення фінансування за своїми зобов'язаннями, фінансової стабільності, соціального розвитку, а це досягається завдяки процесу планування показників діяльності суб'єктів господарювання.

1. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств.: навч. посібник. /О. Непочатенко// - К.: Центр навчальної літератури, 2013 - 504с.
2. Макух Т.О. Мета та принципи стратегічного планування фінансових ресурсів в умовах конкурентно-ринкового середовища : [Текст] / О.Д. Ладюк, Т. О. Макух // Економічні науки : [збір. наук. праць]. — Серія : Облік і фінанси. — Вип. 7 (25). — Луцьк, 2010. — С. 7–13.
3. Макух Т. О. Аналіз формування фінансових ресурсів хлібопекарської галузі : [Текст] / Т. О. Макух // Актуальні проблеми економіки. — 2015. — № 7. — С. 88–98.
4. Мельник О. М. Економічний зміст фінансових ресурсів підприємства. /О. М. Мельник// Вісник Житомирського ДТУ № 2 (52), 2010. – С. 36.
5. Стойко О.Я., Дема Д.І.Фінанси: навч. посіб. / О.Я. Стойко, Д.І. Дема; за ред. О.Я. Стойка. –К.: Алерта, 2014. – 432 с.

МалишкоЮ.М.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОГО ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ З АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

Правові основи податкового стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел (далі АДЕ) в Україні закладені Законом "Про енергозбереження" [3]. Згідно зі ст. 16 цього Закону податкове стимулювання енергозбереження в Україні повинне здійснюватися шляхом надання податкових пільг підприємствам, які використовують устаткування, що працює на

нетрадиційних та поновлюваних джерелах енергії, альтернативних видах палива. Отже, норми Закону були спрямовані на технічне оновлення виробництва електроенергії із застосування АДЕ. Однак Закон України "Про енергозбереження" є законом непрямої дії й правові норми, що стосуються податкового стимулювання, носять лише декларативний характер.

Практична реалізація заходів зі стимулювання виробництва електроенергії із застосуванням АДЕ була здійснена з прийняттям Закону України «Про податок на додану вартість» від 03.04.1997 № 168/97-ВР [4], яким було надано пільгу зі звільнення від ПДВ операцій із ввезення на митну територію України устаткування, яке працює на нетрадиційних та поновлюваних джерелах енергії, яке виробляє альтернативні види палива. Однак, виробникам електроенергії, що використовують це устаткування звільнення від ПДВ та митних зборів автоматично не надавалось. Спочатку імпортоване обладнання повинно було бути внесене Кабінетом Міністрів до Переліку устаткування та комплектуючих, операції по ввезенню якого звільняються від ПДВ. Виробник електроенергії з відновлюваних джерел повинен був зібрати й подати низку документів у Міністерство економічного розвитку і торгівлі України:

1) заява із зазначенням назви устаткування відповідно до його коду з українського класифікатора товарів зовнішньоекономічної діяльності, кількості та вартості обладнання;

2) засвідчена копія договору, на підставі якого ввозиться обладнання;

4) відомості про запланований прибуток виробника (із зазначенням обов'язкових платежів до державного бюджету);

5) висновок державної експертизи енергозбереження про відповідність проекту, для якого ввозиться обладнання, вимогам законодавчих і технічних документів у сфері енергозбереження із зазначенням назви обладнання відповідно до його коду в українському класифікаторі товарів зовнішньоекономічної діяльності;

6) документ, що підтверджує зобов'язання виробника використовувати імпортоване обладнання тільки для власного виробництва, з відповідним обґрунтуванням та розрахунками;

7) висновок відповідного міністерства чи іншого центрального органа виконавчої влади про те, що обладнання з аналогічними показниками в Україні не виробляється.

Також законодавством не було встановлено конкретних строків для проходження цієї процедури.

Таким чином, для отримання права на застосування пільги виробникам електроенергії потрібно було втратити значно часу на підготовку, подання документів та отримання відповідного висновку. Процедура, що встановлювала порядок отримання пільги була і залишається дуже обтяжливою, що негативно позначається на ефективності застосування пільги.

Наступним інструментом податкового регулювання виробництва електроенергії, введеним в 2003 р., є зменшення об'єкту оподаткування збором у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію

на вартість електр енергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками і малими гідроелектростанціями потужністю до 20 МВт. Зазначений інструмент податкового регулювання спрямований на підвищення ефективності виробництва електроенергії малими електростанціями та стимулювання застосування ними АДЕ для виробництва електроенергії.

Податковий кодекс України [1] передбачає більшу кількість податкових пільг, наданих з метою стимулювання розвитку інновацій в сфері виробництва електроенергії. В Податковому кодексі передбачена пільга зі звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від основної діяльності підприємств галузі електроенергетики, які виробляють електричну енергію виключно з відновлювальних джерел енергії. Отже, введення цієї пільги спрямоване на стимулювання виробництва енергії з відновлюваних джерел.

Разом з тим порядком застосування пільги визначено її цільовий характер: суми вивільнених коштів спрямовуються на створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва (надання послуг), запровадження новітніх технологій та/або повернення кредитів, використаних на зазначені цілі, та сплату процентів за ними. Тобто за допомогою встановлення цільового характеру пільги стимулюється технічне переоснащення виробництва електроенергії.

Певних змін з прийняттям Податкового кодексу зазнала й пільга з податку на додану вартість, зміст якої полягає у звільненні від оподаткування операцій по ввезенню на митну територію України певного пільгового товару. А саме, до переліку пільгового товару додано обладнання та матеріали для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії. Звільнення від ПДВ цього обладнання спрямоване на стимулювання перш за все технічного оновлення виробництва електроенергії з АДЕ. Ще однією новацією є те, що в Податковому кодексі відсутнє обмеження по строку дії, однак такий крок навряд чи можна вважати позитивним моментом, бо тепер відміна цієї пільги негативно позначиться на інвестиційному іміджі країни.

Пільга зі збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію в Податковому кодексі значно розширена: кодексом об'єкт оподаткування цим збором зменшується на вартість електричної енергії, виробленої з будь-яких відновлюваних джерел енергії, а не лише малими гідроелектростанціями потужністю до 20 МВт, як це було передбачено п. 3 Механізму справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію.

Ще однією податковою пільгою, введеною Податковим кодексом України, та спрямованої на стимулювання виробництва електроенергії з АДЕ є зменшення на 25% від встановленої величини ставки податку за земельні ділянки, надані для розміщення об'єктів, які виробляють електричну енергію з АДЕ.

Таким чином, інструменти податкового регулювання розвитку інновацій в сфері виробництва електроенергії, що були передбачені Податковим кодексом України, суттєво відрізнялися від тих, що були прописані в законодавстві до прийняття цього кодексу. Основною відмінністю є те, що Податковим кодексом

передбачен ширший перелік податкових пільг, що надаються саме виробникам електроенергії, виробленої з використанням АДЕ. Однак, при цьому в Податковому кодексі було збережено такий недолік, як необхідність прийняття КМУ додаткових нормативно-правових актів, які досить часто встановлюють додаткові вимоги, а іноді й не відповідають початковому змісту податкової пільги.

З 2015 р. в Україні Законом №71-VIII від 28.12.2014 р. [2] скасовано деякі пільги, які були спрямовані на стимулювання розвитку інновацій в сфері енергоефективності та енергозбереження:

1) зменшення ставки податку за земельні ділянки, надані для розміщення об'єктів, які виробляють електричну енергію з ВДЕ;

2) зменшення об'єкту оподаткування збором у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію на вартість електричної енергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками та/або з відновлюваних джерел енергії;

3) звільнення від оподаткування прибутку підприємств галузі електроенергетики (клас 40.11 група 40 КВЕД ДК 009:2005) від продажу електричної енергії, виробленої з відновлювальних джерел енергії.

Скасування наведених пільг є значним кроком назад в реалізації державного регулювання розвитку інновацій в сфері виробництва електроенергії. В результаті в податковому законодавстві було залишено лише одну пільгу, застосування якої забезпечує комплексної підтримки виробників електроенергії.

Таким чином, податкове регулювання стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел в Україні передбачало застосування інструментів за наступними напрямками:

1) стимулювання виробництва електроенергії з АДЕ; в цьому напрямі застосовувалися такі інструменти податкового регулювання, як: звільнення від оподаткування прибутку та зменшення ставки податку за земельні ділянки для виробників електроенергії з АДЕ, звільнення від ПДВ операцій по ввезенню на митну територію України устаткування для виробництва електроенергії з АДЕ, зниження об'єкту оподаткування на вартість електричної енергії, виробленої з АДЕ;

2) стимулювання переоснащення матеріально-технічної бази виробників електроенергії; в цьому напрямі застосовувалися такі інструменти податкового регулювання, як: цільова пільга у виді звільнення від оподаткування прибутку виробників електроенергії з АДЕ, звільнення від ПДВ операцій по ввезенню на митну територію України устаткування для виробництва електроенергії з АДЕ.

Отже, якщо податковим законодавством України і були встановлені деякі інструменти податкового стимулювання розвитку інновацій в сфері виробництва електроенергії, основна їх частка вже скасована, а залишений один інструмент податкового регулювання характеризуються певними недоліками його застосування.

1. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» № 71-VIII від 28.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/71-19>

3. Закон України «Про енергозбереження» від 01.07.1994 р. № 74/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>.

4. Закон України «Про податок на додану вартість» від 03.04.1997 р. № 168/97-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/168/97-%D0%B2%D1%80>.

Марінцева К.В., д.т.н., доцент
Сулима Л.О., к.е.н., доцент
Національний авіаційний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРИЗНАЧЕННЯ АВІАЦІЙНИХ ПЕРЕВІЗНИКІВ НА ПОВІТРЯНІ ЛІНІЇ

В Україні досить довго не існувало чітких та прозорих правил призначення авіаперевізників на авіаційні маршрути, але коли вони з'явилися та набули чинності 5 червня 2015 року це спричинило низку невдоволь з боку експлуатантів [1].

Головне звинувачення до регулюючого органу Державної авіаційної служби з їх боку полягало в тому, що більшість маршрутів та найпривабливіші з них надаються одній авіакомпанії. До того ж сама процедура призначення на авіаційні лінії видалася авіаперевізникам непрозорою та упередженою.

Але часто самі авіаперевізники фактично не виконують авіаперевезення на вже отриманих лініях, а намагаються отримати ці призначення на маршрути тільки щоб не допустити до них конкурентів. Відсутність конкуренції сприяє монополізації ринку авіаперевезень, особливо це відчувається на внутрішніх авіалініях. Світові ж ринки прямують до лібералізації.

Вивченням питань розвитку авіаційного ринку в Україні займалися наступні науковці: О.В. Ільєнко, Д.А. Бугайко, Т.А. Акімова, І.І. Висоцька, З.В. Мокринська, О.Є. Соколова, Геєць І.О. та інші.

Проблеми призначення авіаперевізників на маршрути досліджували С.Хижняк, Б.Долінце [1, 2] та інші науковці й авіаційні експерти.

Розрахунок максимально дозвільної кількості частот для надання авіаційному перевізнику права на експлуатацію авіаліній для здійснення регулярних міжнародних повітряних перевезень з/до України здійснюється за визначеною формулою [3].

Якщо до Державної авіаційної служби надійшли заяви від двох або більше авіаперевізників на один і той самий маршрут, щодо якого міжнародним договором України та домовленостями між авіаційними органами влади держав, уповноваженими на укладення таких домовленостей, передбачені обмеження щодо частоти перевезень або призначених авіаперевізників, відповідне право надається авіаперевізнику, який отримав більшу кількість балів за критеріями, що враховуються комісією під час розгляду заяви щодо надання прав на експлуатацію повітряних ліній.

Критерії, які мають враховуватися комісією під час розгляду заяви щодо надання прав на експлуатацію повітряних ліній та максимальна кількість балів за кожним критерієм.

1. Фактичне використання авіаперевізником раніше наданих прав на експлуатацію повітряних ліній (відношення кількості частот, за якими виконуються польоти, до загальної кількості частот, на які авіаперевізннику надані права на експлуатацію) – 10 балів.

2. Обсяг сплачених коштів до Державного бюджету України за останні 12 місяців поспіль, що передували місяцю, в якому подана заява, з розрахунку на одне повітряне судно – 10 балів.

3. Кількість авіаційних подій на один мільйон вильотів, про які авіаперевізнак зобов'язаний звітувати до Державної авіаційної служби за останні 12 місяців поспіль, що передували дню подання заяви, за наявності системи управління безпекою польотів та процедури проведення внутрішніх розслідувань та/або аналізу подій (чим менший коефіцієнт, тим вищий бал) – 10 балів.

Якщо у авіаперевізнака відсутня система управління безпекою польотів та процедура проведення внутрішніх розслідувань та/або аналізу подій та/або відсутня статистика польотів, за цим критерієм такий авіаперевізнак отримує 0 балів.

4. Регулярність виконання рейсів за останні 6 місяців, що передували дню подачі заяви (відсоток виконаних без затримок рейсів від загальної кількості рейсів за вказаний період) – 10 балів.

Але, щоб прийняти участь в конкурсі на призначення авіаційний перевізнак повинен відповідати наступним принципним вимогам [3].

1. Авіаперевізнак повинен мати ліцензію та сертифікат експлуатанта.

2. Право на експлуатацію міжнародної регулярної та/або чартерної повітряної лінії надається тим авіаперевізнакам, якими переважно володіють (контролюють повністю або володіють більше ніж 50 % їх статутного капіталу) або яких фактично контролюють (є кінцевими вигодонабувачами або власниками більше ніж 50 % статутного капіталу) держава Україна та/або громадяни України.

3. Необхідно надати документ про обсяг сплачених авіаперевізнаком, який подає заяву, коштів до Державного бюджету України за останні 12 місяців поспіль, що передували місяцю, в якому подана заява. До цих коштів також повинен входити й так званий авіаційний збір – «збір до державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність», правомірність й доцільність стягування якого зараз викликає багато суперечок в авіаційній галузі. Особливо правомірність, оскільки даний збір протирічить Чиказькій конвенції та резолюціям ІКАО [4].

4. Відомості про парк ПС авіаперевізнака: тип, кількість, пасажиромісткість, державні реєстраційні номери.

5. Копії полісів з обов'язкового авіаційного страхування відповідальності авіаперевізнака.

6. Копія бізнес-плану авіаперевізнака, який подає заяву (не менше ніж на 3 роки).

7. Список осіб, яким належать переважне володіння та контроль над авіаперевізнаком.

З 17 травня 2016 року вступили в силу також зміни до порядку надання і анулювання прав на експлуатацію авіаційних ліній. Це передбачає внесення наступних змін до авіаційних правил, що регламентують процедуру отримання авіаційними перевізниками прав на експлуатацію повітряних ліній: виключено умову перевірки переважного володіння (більш ніж 50% статутного капіталу) авіаперевізника при отриманні права на експлуатацію повітряної лінії [5]. Ця перевірка здійснюється в процесі ліцензування авіаперевізника і новий порядок усуває дублювання. Виключено також умову, що була найсуперечливішою, щодо виконання авіаперевізником регулярних рейсів в межах України протягом періоду не менше ніж 12 місяців. Мережа маршрутів та їх економічна доцільність залишилася в компетенції авіакомпаній. Між тим, внесено умову щодо сплати в повному обсязі державних зборів, передбачених Повітряним кодексом України.

Наразі триває робота над розробкою нового порядку надання й анулювання прав на експлуатацію повітряних ліній. Робоча група, до якої входять експерти та представники експлуатантів, працюють над створенням механізму, що відповідатиме сучасним вимогам українського авіаційного ринку, який авторки планують всебічно дослідити у своїх подальших наукових роботах.

1. Романюк Е. Полёт нормальный [Текст] / Елена Романюк // Корреспондент. – 2016. - №9. (701). – С.26-29.
2. Долинце Б. Шум крыльев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance.obozrevatel.com/economy/71924-shum-kryilev.htm> (дата звернення 20.10.2016 р.). – Назва з екрана.
3. Наказ №686 від 24.10.2014. Про затвердження Авіаційних правил України «Порядок надання і анулювання прав на експлуатацію повітряних ліній» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1440-14>. (дата звернення 20.10.2016 р.). – Назва з екрана.
4. Самойлов Ю. Авіаційний збір: бути чи не бути? [Текст] / Юрій Самойлов // Український туризм. – 2016. – №4. – С.22-23.
5. Роганов Є. Неспішний політ у тиху погоду [Текст] / Євген Роганов // Український туризм. – 2016. – №5. – С.26-30.

Маркевич Т.В., магістр

Науковий керівник – доц., к.е.н. Мельник І.М.

Львівський торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ ПОБУТОВОЮ ТЕХНІКОЮ В УКРАЇНІ

Важливий і значний феномен роздрібної торгівлі в ХХІ ст. – мережа магазинів, яка уособлює собою кілька торгових закладів, які знаходяться під загальним володінням і контролем. Вони продають товари аналогічного асортименту, мають спільну службу закупівель і збуту, схоже дизайнерське оформлення. Світова і вітчизняна практика показує, що об'єднання магазинів в загальну мережу – найбільш ефективний шлях розвитку роздрібної торгівлі. Переваги роздрібної торгівлі через мережі магазинів характеризуються такими аспектами:

- розміщення товару з врахуванням територіальних сегментів цільового ринку;

- зміна асортименту товарів і його привабливе формування за конкурентними цінами відповідно до купівельних переваг;
- максимізація знижок завдяки розмірам мереж, що дозволяє їм закуповувати великі партії товарів;
- високий рівень управління всією комерційною діяльністю за допомогою залучення кваліфікованих кадрів;
- економія на витратах зі стимулювання збуту й зниження витрат на одиницю товару;
- об'єднання функції оптової та роздрібною торгівлі;
- успішна конкуренція на основі певної свободи, яку мережі дають своїм магазинам.

Найактивніше в Україні розвиваються продуктові торговельні мережі. За даними дослідницької компанії GT Partners Ukraine, у першому кварталі 2016 в Україні відкрилося 77 мережевих магазинів, тоді як за аналогічний період минулого року – 47[1]. За цей же ж період продажі зросли приблизно на 5-10% порівняно з аналогічним періодом минулого року. Однак це не пов'язано з активністю покупців, кількість яких скоротилася приблизно на 15-20%. Зростання продажів відбувається через здорожчання продуктів харчування та напоїв, особливо це стосується імпорту.

За останні два роки український ринок продовольчого ритейлу зазнав суттєвих змін. Якщо до 2014 року значна частина компаній приділяла увагу розвитку на сході країни, то зараз тенденція змінилася. Раніше, як стверджують аналітики, мережі цікавили велика кількість східноукраїнських густонаселених міст та наявність великих промислових підприємств, які забезпечують роботою більшість місцевого населення. Однак через проведення там Антитерористичної операції бізнес звернув увагу на Київ та західні регіони. Наприклад, тільки «АТБ» планує відкрити близько 100 дискаунтерів саме в цій частині країни.

Ринок побутової техніки та електроніки з урахуванням мобільних телефонів і комп'ютерів – другий за місткістю сегмент вітчизняного роздрібного ринку після продуктів харчування. Мережі магазинів побутової техніки та електроніки відносяться до спеціалізованих роздрібних мереж, в яких продають групу товарів або частина товарної групи. У результаті є більш тісні зв'язки з постачальниками, спрощується і стає більш зручним сервіс по оформленню документації. У таких спеціалізованих підприємствах надаються кращі умови для вивчення купівельного попиту, а також з'являється більше можливостей для пропозиції покупцям супутніх сервісних послуг.

Якщо розглядати сьогоденний ринок роздрібною торгівлі електропобутовою технікою в Україні з погляду конкурентної боротьби між окремими торговцями, то його можна характеризувати, як олігополію. Характерними рисами такого ринку є:

- наявність невеликої кількості продавців (незважаючи на значну кількість магазинів, більшість з них або об'єднана в мережу, тобто контролюється з одного офісу, або роздрібні ціни в них контролюються якимось одним постачальником);

- стандартизованість продукції (пральна машина відомої марки, придбана на сусідньому ринку нічим не відрізняється за своїми характеристиками від тієї, що стоїть в дорогому центральному салоні);

- усі члени ринку обов'язково враховують поведінку конкурентів, виробляючи власну стратегію поведінки.

Український ринок побутової техніки характеризується наявністю великої кількості торговельних мереж, що реалізують побутову техніку. Серед провідних торгівців побутової техніки й електроніки варто виділити такі роздрібні мережі, як Фокстрот, Comfy, Ельдорадо, які контролюють більше 40 % ринку (за обсягами продажу). Не менш активну позицію займають інтернет-магазини роздрібною торгівлі електронними пристроями. Так, за оцінками бізнес-видання Forbes найбільший інтернет-магазин Rozetka у 2012 році показав 1 млрд обороту [2], що становить більше 2% вітчизняного ринку електронних пристроїв, при тому, що на Інтернет-магазини припадає всього 10-15% продаж електроніки в Україні.

Сьогодні черг до магазинів, що побутовою технікою, майже немає. За даними компанії «Ельдорадо», у першому кварталі 2016 р. продано приблизно на 20% менше одиниць побутової техніки та електроніки, а загалом реалізовано 6,2 млн пристроїв. Оскільки техніка через девальвацію гривні здорожчала, то в грошовому еквіваленті продажі скоротилися приблизно на 2% та становили 10,5 млрд грн. [3]. Більшість українців зараз економлять, тож намагаються не купувати нове обладнання, а ремонтувати старе. Наприклад, зараз у більшості сервісних центрів столиці спостерігаються черги на декілька тижнів наперед. Роздрібні мережі не скорочують кількість магазинів, оскільки конкуренція на ринку зараз величезна. Однак економити доводиться, тож за останній рік асортимент магазинів скоротився приблизно на третину, а площі супермаркетів – а на 30-40%. Окрім того, зараз мережеві магазини побутової техніки активніше розвивають свої інтернет-майданчики, де можна замовити техніку, а забрати – у магазині.

Таким чином, проведений аналіз дозволив виділити кілька важливих тенденцій у розвитку роздрібною торгівлі побутовою технікою та електронікою: зміна торговельних форматів з розширенням представництва в мережі Інтернет чи навпаки, споживче кредитування генерує значні обсяги реалізації, роздрібна торгівля ігнорує широкі можливості збільшення прибутковості за рахунок додаткових послуг.

1. Торговельні мережі оптимізують бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://visnyk.ua/uk/news/8-torgovelni-merezhi-optimizuyut-biznes>.

2. Карпенко О. Forbes посчитал доходы крупнейших украинских интернет-компаний [Електронний ресурс] / О. Карпенко // АІН. – 2014. – Режим доступу : <http://ain.ua/2012/08/30/94376>.

3. Дима О. О. Роздрібна торгівля в Україні: багатоканальність та додаткові послуги / О. О. Дима // Вісник Хмельницького національного університету. Серія : Економічні науки. – 2015. – № 1. – С. 221-226.

Мацюк А.В., студентка магістр

Науковий керівник – к.е.н., доцент Артюх-Пасюта О.В.

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО – ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Кризові явища в Україні спонукають до пошуку шляхів підвищення ефективності функціонування економіки через використання різноманітних форм господарювання. Одна з таких форм – мале підприємництво. Розвиток малого підприємництва має велике значення для привабливості країни, її зовнішніх та внутрішніх інвестицій, підтримки економічних стосунків з іншими державами, формування стратегії розвитку національної економіки.

Але неможливо правдиво оцінити стан його розвитку, коли відсутнє загальноприйняте трактування «мале підприємництво», єдине для всіх органів та інститутів управління держави, звідси - недостовірність даних.

Проблемою термінології в сфері малого підприємництва займалися такі науковці: Л. Боцьора, Л. Буряк, З. Варналій, Т. Говорушко, О. Догальова, В. Кредісов, Н. Редіна, М. Хурса та інші. Не зважаючи на значну кількість наукових праць, пов'язаних з дослідженням поняття «мале підприємництво» визначаємо, що на сьогодні відсутня єдність поглядів та єдине законодавче трактування цього поняття.

Метою дослідження є систематизувати різні тлумачення поняття «мале підприємництво», уточнити деякі термінологічні моменти та надати пропозиції щодо єдиного підходу до визначення «мале підприємництво».

Розглядаючи існуючі дослідження науковців, варто відмітити відсутність чіткого і регламентованого визначення поняття малого підприємництва (табл.1).

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «мале підприємництво»

Автор, джерело	Визначення поняття «мале підприємництво»
	«Мале підприємництво» як сектор економіки
М. Небева [5]	сектор економіки, який є найуразливішим для таких несприятливих чинників, як фінансові труднощі, циклічні коливання, інфляція, податковий тиск тощо
Р. Хілларі [7, с. 11]	сектор економіки, в якому створюється більшість робочих місць та інноваційних розробок
Сімсон Брідж, Кен О'Ніл, Стен Кромі [8, с. 21]	динамічний сектор економіки
	«Мале підприємництво» як діяльність
Л. Боцьора [2, с. 9]	інноваційно спрямована діяльність громадян-підприємців (фізичних осіб-підприємців) та підприємств (юридичних осіб), яка провадиться з метою отримання прибутку та задоволення суспільних і особистих потреб
Л. Буряк [3, с. 9]	особливий вид виробничо-торгівельної діяльності, надання послуг чи посередництво, яке характеризується повною свободою вибору та інноваційним характером проведення, значною ймовірністю економічного ризику та чіткою орієнтацією на досягнення певного комерційного зиску.

Продовження табл. 1

Н. Нечивілова [6, с. 62]	підприємницька діяльність, яка здійснюється малими підприємствами відповідно до установлених законодавством критеріїв, а також громадян-підприємців, які ведуть самостійну господарську діяльність для забезпечення самозайнятості та зайнятості членів своєї родини та інших громадян на власний ризик, як правило, маючи за мету одержання прибутку
Автор, джерело	Визначення поняття «мале підприємництво»
	«Мале підприємництво» як система економічних відносин
І. Богатирьов [1, с. 28]	система економічних відносин, при яких головною рушійною силою, суб'єктом господарювання є підприємець, який поєднує особові і матеріальні фактори відтворення на інноваційній основі, особистій ініціативі та економічній відповідальності і зацікавленості, ризику з метою одержання підприємницького доходу
	«Мале підприємництво» як форма економічної активності
О. Довгальова [4, с. 14]	особлива форма економічної активності, що передбачає орієнтацію на досягнення комерційного успіху; інноваційний та ризиковий характер діяльності; перспективність спрямування на подальший розвиток, розширення масштабів і сфери діяльності; свободу та самостійність суб'єктів у прийнятті управлінських рішень та здійсненні бізнесу; майнову відповідальність підприємця за результати господарювання; постійний характер господарської діяльності, укладання регулярних, а не одноразових угод

У результаті систематизації існуючих підходів до трактування сутності поняття «мале підприємництво» виокремлено п'ять основних підходів до ідентифікації малого підприємництва. У розрізі виділених автором груп мале підприємництво трактується як: сектор економіки; вид економічної діяльності; система економічних відносин; форма економічної активності.

Авторами запропоновано розглядати мале підприємництво як підприємницьку діяльність, яка здійснюється малими підприємствами відповідно до установлених законодавством критеріїв, а також громадян-підприємців, які ведуть самостійну господарську діяльність для забезпечення самозайнятості та зайнятості членів своєї родини та інших громадян на власний ризик, як правило, маючи за мету одержання прибутку.

1. Богатирьов І.О. Концептуальні основи ефективного управління розвитком малих підприємств меблевої промисловості / І.О. Богатирьов // Економіка: проблеми та практика : зб. наук. праць. - У 3 т. - Т. 1. - Вип. 184. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2003. – С. 27-36.

2. Боцьора Л.О. Фінансовий механізм розвитку малого підприємництва в Україні : автореф. дис ... канд. економ. наук: 08.00.08 / Л.О. Боцьора. – Львів, 2015. – 20 с.

3. Буряк Л.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: навч. посіб. / Л.Д. Буряк. – К.: КНЕУ, 2007. – 423 с.

4. Довгальова О.В. Управління малим бізнесом: підручник / О.В. Довгальова, О.В. Балабенко. – Донецьк: ДНАБІ, 2011. – 298 с.

5. Небева М.І. Тенденції розвитку малого бізнесу в умовах нового Податкового Кодексу [Електронний ресурс] / М.І. Небева, Ю.І. Черкасава. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.

6. Нечивілова Н.І. Концептуальне осмислення базових категорій підприємницької діяльності «малий бізнес» [Електронний ресурс] / Н.В. Нечивілова. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua>.

7. Ruth Hillary Small and Medium-Sized Enterprises and the Environment: Business Imperatives / Ruth Hillary. – Greenleaf Publishing, 2000. – 391 p.

8. Simon Bridge Understanding Enterprise, Entrepreneurship and Small Business/ Simon Bridge, Ken O'Neill, Stan Cromie. – N.Y. : Palgrave Macmillan, 2003. – 544 p.

Машлій Г.Б.,

Яцик М.І.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Наша держава має досить високий економічний потенціал для того, щоб розбудувати на своїй території національний фондовий ринок, темпи росту якого зможуть значно випередити динаміку росту валового внутрішнього продукту. Фондовий ринок повинен функціонувати як регульована складова великої та складної фінансової системи, яка буде синхронізована з банківським сектором та системою державного фінансування. З метою впорядкування діяльності та розвитку ринку цінних паперів в Україні повинна бути підготовлена, чітко окреслена програма, яка буде в подальшому визначати основні напрямки його майбутнього реформування та значну модернізацію на всіх його рівнях – правовому, інституціональному та технологічному.

На даний час фондовий ринок України все ще перебуває на стадії розбудови. Проводячи аналіз його стану за останній період функціонування, можна відмітити ряд позитивних моментів. Цьому сприяє інфраструктура ринку цінних паперів, яка має схильність до розвитку та зростання, незважаючи на складність процесів, що активно відбуваються в Україні. Показники обсягів біржових контрактів з цінними паперами по організаторах торгівлі в Україні протягом січня-жовтня 2016 року наведено у табл. 1.

Таблиця 1.

Обсяги біржових контрактів з цінними паперами по
організаторах торгівлі в Україні протягом січня-жовтня 2016 року, млн.грн.*

Період	Організатор торгівлі							Усього
	УФБ	Універсальна	ПФТС	КМФБ	Перспектива	УБ	Інші	
Січень	2,67	2,09	863,17	131,66	12 873,83	207,36	1,05	14 081,84
Лютий	2,88	2,517	3 003,65	289,93	11 814,05	271,05	1,26	15 385,34
Березень	10,21	5,53	5 780,12	219,56	12 228,91	299,34	0,03	18 543,70
Квітень	0,81	3,51	9 412,15	49,41	13 308,26	243,85	21,61	23 039,60
Травень	0,06	0,72	6 728,60	339,26	7 051,17	174,92	0,00	14 294,72
Червень	0,28	0,36	14 901,26	208,13	8 825,79	270,57	1,29	24 207,68
Липень	0,31	0,65	8 915,93	263,59	10 938,27	324,41	0,05	20 443,22
Серпень	0,08	1,02	11 086,95	171,78	7 068,91	272,91	0,06	18 601,64
Вересень	0,09	1,21	9 328,45	0,00	10 364,92	412,81	15,44	20 122,92
Жовтень	0,32	36,70	10 046,18	0,00	10 092,68	298,83	0,32	20 474,72
Усього	17,71	54,32	80 066,48	1 673,32	104 566,80	2 776,03	40,73	189 195,38

* За даними [7]

З таблиці 1 бачимо, що загальна сума укладених угод на організованому фондовому ринку України дорівнювала за 9 місяців 2016 року 189195,38 тис. грн. Показники обсягів контрактів з цінними паперами досягли своєї максимальної величини в червні досліджуваного року, проте, починаючи вже з липня, вони починають дещо знижуватися. Найбільшу частку у біржовому товарообороті, а

саме 55,3% при цьому займали угоди, укладені на фондовій біржі «Перспектива». У грошовому вираженні їх сума складала 104566,8 млн. грн. Фондова біржа «ПФТС» займала друге місце у рейтингу організаторів торгівлі в Україні, забезпечивши біржовий обіг у сумі 80066,48 млн. грн., що складає 42,3% загального обсягу укладених угод організаторами торгівлі.

Для того, щоб фондовий ринок України міг активно розвиватися на території нашої держави, необхідно впровадити ряд заходів з його реформування, які будуть спрямовані на вирішення проблем його розвитку та забезпечення ефективного функціонування:

- зростання капіталізації та ліквідності фондового ринку;
- підвищення рівня захищеності прав інвесторів;
- підвищення стабільності загальноекономічної ситуації в державі, зниження різного виду ризиків;
- створення багатофункціональної біржі національного значення, що буде діяти відповідно до принципів регульованих ринків ЄС;
- підвищення прозорості операцій на фондовому ринку,
- встановлення узгодженості вітчизняного законодавства з міжнародними стандартами та сучасними вимогами розвитку фінансових відносин.

Важливим завданням реформування фондового ринку України є забезпечення функціонування центрального депозитарію України. У міжнародній практиці побудова та діяльність центрального депозитарію базуються на таких принципах:

- незалежність – рівні можливості впливу учасників ринку та держави
- надіяльність ЦД, недопущення великої концентрації впливу в одних руках;
- прозорість – незалежний аудит і однаковий доступ зацікавлених сторін до інформації про діяльність ЦД;
- некомерційний характер діяльності – прибуток ЦД повністю витрачають на розвиток його інфраструктури;
- державна підтримка: політична та фінансова;
- однакова доступність для всіх учасників ринку;
- справедливе визначення тарифів відповідність тарифів можливостям і потребам учасників ринку;
- урахування досвіду структур, які вже працюють на ринку [11, с. 272].

Реалізація політики формування ефективного ринку цінних паперів в Україні є важливою складовою процесу ринкової реорганізації національної економіки та суттєвим фактором зміцнення конкурентоспроможності нашої держави.

1. Пашнина О. Перспективи фондового ринку України // О. Пашнина // Акціонерний вісник – Україна. – 2008. - № 3: [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://vestnikao.com.ua/publ/7-1-0-51>
3. Ромашко О. Ю. Регулювання міжнародних фондових ринків: навч. посібн. / О. Ю. Ромашко. – К.: КНЕУ, 2000. – 240 с.
4. Собкевич О. В. Фондовий ринок та посилення його ролі в економічному розвитку України / О. В. Собкевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу - <http://www.inventure.com.ua/>
5. Динаміка показників фондового ринку // Вісник Національного банку України, № 8 – 2010 - с.43
6. Смахтіна Д. Інвестори і фондовий ринок України // Д. Смахтіна / Україна Бізнес Ревю – 2009 №4 - с.31

7. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-жовтня 2016 року//Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу - <http://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics>.

8. Бедіна Н.С. Стан, проблеми та перспективи розвитку фондового ринку України/ А.Н. Бедіна// Економіка промисловості. -2008. - №3. – С. 23-27.

9. Гончарова Н.С. Проблеми функціонування ринку цінних паперів України / Н.В. Гончарова//Формування ринкових відносин в Україні. – 2008.– № 5 (84). – с. 15–18.

10. Меньшикова А. Регулювання ринку цінних паперів у Європейському Союзі. / А. Меньшикова// Фінансовий ринок України. – 2009. - № 6. – С. 22-24.

11. Калюга О.О. Державне регулювання фондового ринку в Україні: проблеми і шляхи вирішення/ О.О. Калюга// Теорія та практика державного управління. – Вип. 2 (37). - С. 270-276. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2012_2_42.

Миклуш Т.С., аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ КОМПЛЕКСНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Сучасне природокористування повинно дотримуватися принципу комплексності, що забезпечить рівномірність, раціональність та безпечність використання певного набору природних ресурсів без шкоди решті ресурсів, які повністю чи частково не задіяні в господарському обороті на певній території. Наукові дослідження розвитку комплексного природокористування на еколого-економічних засадах повинні проводитися з урахуванням регіональної специфіки розміщення, компонентного складу та потенціалу природних ресурсів окремої території. Адже кожен регіон відзначається своєрідним набором кількісних і якісних характеристик природно-ресурсного потенціалу, що надалі визначає напрями спеціалізації всього природно-ресурсного комплексу відповідної території.

Можна запропонувати ряд загальних підходів до забезпечення комплексного природокористування [1-5], які можна розглядати в контексті визначених цільових орієнтирів та принципів. Екосистемний підхід передбачає розгляд усіх дій з позицій розгляду усіх природних ресурсів певної території як єдиної системи, стосовно якої кожен природний ресурс перебуває в тісному взаємозв'язку з іншими, тому виникає завдання забезпечення їх оптимального балансу на певній території.

Розвиток комплексного природокористування передбачає також створення ефективної системи регулювання цих процесів на різних рівнях управління. На територіальному рівні до таких суб'єктів належать територіальні громади та їх виконавчі органи, які покликані в межах своєї компетенції визначати напрями та ліміти природокористування на відповідній території на засадах комплексності. В умовах активізації процесів децентралізації управління на ці органи будуть покладені додаткові повноваження та відповідальність за використання і охорону місцевих природних ресурсів.

Також важливу роль у цих процесах відіграють «ресурсні» державні агентства, базовими з яких є Держлісагентство, Держземагентство, Держводагентство,

Держрибагентство, на які покладено функції державного управління відповідними природними ресурсами та реалізації державної політики у цих сферах. Серед негативних моментів можна виділити той факт, що вказані «ресурсні» державні агентства перебувають у сфері підпорядкування різних галузевих міністерств (перші два – Мінагрополітики, та наступні – Мінекології), а це не дозволяє формувати єдину державну політику комплексного природокористування, адже вказані міністерства виконують різні функції, які нерідко є суперечливими. Але, з іншого боку, залучення різних профільних галузевих міністерств створює певну систему противаг у системі державного управління природокористуванням, що забезпечує певний баланс інтересів природокористувачів, які здійснюють охорону та використання природних ресурсів.

Певний незалежний контроль за раціональністю процесів природокористування у теперішній час здійснюють також загальні та спеціальні громадські організації, які оперують результатами опитування громадської думки та можуть впливати на прийняття рішень у сфері природокористування на місцевому рівні.

Значна роль відводиться також різноманітним міжнародним інституціям, які покликані забезпечити фінансову, інформаційну, експертну, методичну, кадрову підтримку вибору, обґрунтування та реалізації важливих проектів комплексного природокористування місцевого, регіонального на національного значення відповідно до діючих міжнародних правил і вимог.

Для успішної реалізації вказаних заходів на різних рівнях управління важливо також сформувати економічні механізми забезпечення комплексного природокористування. Інституціональний механізм покликаний створити систему норм і правил комплексного використання природних ресурсів на еколого-економічних засадах. Роль фінансово-кредитного механізму полягає у створенні сприятливих умов для залучення додаткових фінансових ресурсів у природно-ресурсну сферу як за рахунок бюджетного фінансування та субсидування, так і за рахунок активізації кредитної підтримки природокористувачів, які реалізують масштабні еколого орієнтовані проекти у цій сфері.

Організаційно-інфраструктурний механізм передбачає формування та розвиток ефективних організаційно-економічних структур для обслуговування усіх стадій створення доданої вартості у природно-ресурсній та переробній сферах на засадах стимулювання розвитку вітчизняних імпортозамінних виробництв з високою часткою доданої вартості. Роль фіскального механізму традиційно зводиться до створення належних податкових стимулів для природокористувачів, які впроваджують у процесі комплексного природокористування енергоефективні, безпечні та ресурсоекономні технології, які не несуть додаткової шкоди навколишньому природному середовищу.

Достатньо важливе значення в теперішніх складних економічних умовах розвитку нашої держави має також формування ефективного інвестиційно-інноваційного механізму, який повинен сприяти залученню додаткових зовнішніх і внутрішніх інвестицій у реалізацію проектів комплексного

природокористування, а також стимулювати природокористувачів до постійного впровадження різного роду інновацій на усіх стадіях цього процесу відповідно до сучасних і перспективних тенденції розвитку науки і техніки, наслідків тотальної інформатизації та глобалізації економічних відносин.

Реалізація розглянутих дій у напрямку стимулювання комплексного природокористування повинна відбуватися з неухильним дотриманням міжнародних регуляторних документів, які створюють належний організаційно-економічний супровід діяльності як органів державного управління природокористуванням, так і суб'єктів підприємництва. До таких актів можна віднести конвенції та міждержавні угоди, аналітичні доповіді, меморандуми та протоколи, екологічні програми, а також періодичні зібрання представників країн світового співтовариства для вирішення глобальних екологічних проблем в рамках проведення кліматичних конференцій, остання з яких «Ріо + 20» відбувалася у 2012 році Ріо-де-Жанейро через 20 років після визначальної Конференції ООН по навколишньому середовищу і розвитку [3]. У підсумковому документі цього форуму «Майбутнє якого ми хочемо» представники практично усіх країн світу заявили, що виступають за «підтримку послідовних і комплексних підходів до сталого розвитку, які будуть служити для людства керівництвом в його прагненні жити в гармонії з природою і орієнтиром у його зусиллях по відновленню здоров'я і цілісності екосистеми Землі» [2; 5]. Таким чином, на міжнародному рівні створено потужну систему організаційної та правової підтримки для визначення базових принципів, формування та реалізації ефективної системи комплексного природокористування на національному рівні.

Загалом забезпечення комплексного природокористування дозволить вирішити багато системних проблем у цій сфері, до найважливіших з яких можна віднести недопущення: виснажливого природокористування; порушення екологічної рівноваги території; антропогенного забруднення; деградації екосистем. Але вирішувати ці проблеми потрібно паралельно, концентруючи та раціонально використовуючи наявні можливості, здійснюючи постійний моніторинг і контроль стану природних екосистем.

1. Балджи М.Д. Організаційно-економічні засади комплексного природокористування на регіональному рівні: Монографія / М.Д.Балджи. – Одеса: Атлант, 2010. – 500 с.

2. Будущее, которое мы хотим: итоговый документ Конференции Организации Объединенных Наций по устойчивому развитию, – Рио-де-Жанейро, Бразилия, 20–22 июня. 2012 г. – Рио-де-Жанейро, 2012. – 66 с.

3. Конференция Организации Объединенных Наций по устойчивому развитию «Рио+20» // Официальный сайт ООНаций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/ecosoc/about/uncsd-rio.shtml>.

4. Туниця Т.Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст [Текст]: монографія / Т. Ю. Туниця. – К.: Знання, 2006. – 300 с.

5. United Nations (2015): Database of the United Nations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/databases/#stats> (accessed Febr 25, 2015).

Голуб Н.О., к.е.н., доцент

Микульський В.С., магістрант

Таврійський державний агротехнологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Сучасна діяльність різних галузей підприємства здатна нанести значної шкоди навколишньому середовищу, призвести до нераціонального використання природних ресурсів, та загалом мати негативний вплив на навколишнє середовище, що порушує принципи сталого розвитку. Саме пошуком шляхів вирішення питань негативного екологічного впливу, усуненням подібної шкоди, створенням еколого-економічного шляху урегулювання даного питання на сучасному етапові розвитку промисловості покликаний вирішити відносно новий вид обліку – екологічний бухгалтерський облік.

Тематику даного питання було досліджено, висвітлено та обґрунтовано у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: Ф.Ф. Бутинець, І.В. Замула, М.М. Моувен, Д.Р. Хенсен, А.Д. Шеремет, В.М. Жук, Є.А. Супрунова, Л.М. Пелиньо та інші. Але слід відзначити, що досить значна частина питань, серед яких слід виділити особливості функціонування обліково-аналітичної системи діяльності сучасних промислових та сільськогосподарських підприємств та їх вплив на навколишнє середовище, ще потребує більш детального дослідження.

Саме поняття «екологічний облік» слід розуміти як систему виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та підготовки управлінської інформації, в якій відбивається інформація про діяльність підприємства у галузі природокористування з метою передачі її внутрішнім та зовнішнім користувачам для прийняття управлінських рішень [1].

На сучасному етапі розвиток систем екологічного обліку йде шляхом розробки управлінських вказівок для національних органів стандартизації. Внаслідок чого були розроблені такі методичні підходи до екологічного обліку:

- надання екологічної звітності стимулюється законодавством, банками, інвесторами та громадськістю;
- екологічний облік є інструментом підвищення еко-ефективності підприємства;
- на рахунках підприємства відображається його вплив на навколишнє середовище та вплив витрат, ризиків із зобов'язаннями, котрі пов'язані з природоохоронною діяльністю, на фінансовий стан підприємства;
- інвесторам для прийняття інвестиційних рішень необхідно мати інформацію по екологічним заходам та витратам, пов'язаним із природоохоронною діяльністю;
- для прийняття ефективних управлінських рішень, менеджери повинні мати достовірну інформацію про дійсні екологічні витрати та вигоди, тому що екологічні питання є предметом управлінської діяльності;

- підприємства можуть мати переваги в конкурентній боротьбі за клієнтів, якщо вони виявляться здатними показати, що їх товари та послуги переважніше з екологічної точки зору.

Даний вид обліку включає управлінський та фінансовий облік, звітність за екологічними показниками та безпосередньо екологічний аудит. Створення внутрішньої системи екологічного обліку та звітності дозволила не лише розрахувати відповідну оцінку витрат підприємства на охорону природи та природокористування, а й послужить гідною основою для прийняття рішень щодо проведення ефективної екологічної політики. Саме такий вид обліку, перш за все, повинен мати на меті допомогти виявити та відобразити екологічні витрати підприємства у грошовому еквіваленті.

На даний час, єдині вимоги щодо накопичення та розкриття інформації про екологічну діяльність суб'єктами господарювання відсутні, що призводить до неузгодженості інтересів мікро- та макrorівнів і до недостовірності, або, навіть взагалі, відсутності інформації щодо екологічного стану та наявності природно-ресурсного потенціалу України як елемента її національного багатства.[2]

Законодавством України зазначено, що Міністерство екології та природних ресурсів України визначає склад і обсяг інформації, яка підлягає передачі до державних органів, але слід відмітити, що дані положення повною мірою не виконуються, а інформація про здійснені операції з охорони навколишнього природного середовища у звітності підприємств України законодавством, що регулює бухгалтерський облік, не регламентується, тож здебільшого звітність, у якій вказується екологічна діяльність підприємства обмежується статистичною. До неї слід віднести:

- Звіт про екологічні збори та поточні витрати на охорону природи (ф. № 1 – екологічні витрати);
- Звіт про інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення на охорону навколишнього природного середовища і раціональне використання природних ресурсів);
- Звіт про охорону атмосферного повітря від забруднення(ф. № 2тп – повітря);
- Звіт про використання води (ф. № 2 тп – водгосп.);
- Звіт про використання та знешкодження токсичних відходів (ф. № 1 – токсичні відходи);
- Звіт про надходження та використання коштів фонду охорони навколишнього природного середовища (ф. № 1 – екологічні фонди).

Зазначена вище документація надає інформацію про фактичне споживання ресурсів, обсяги та характер випуску забруднюючих речовин, та виконання планів природоохоронних заходів. [3]

У фінансовій звітності підприємств України на даний момент ще не передбачено розкриття екологічної інформації, здебільшого через те, що існує незначна кількість користувачів, зацікавлених у висвітленні даної інформації, проте екологічна звітність відіграє значну роль у діяльності сучасних підприємств та природоохоронних заходах сьогодення.

1. Пелиньо Л. М. Місце екологічного обліку в сучасній системі бухгалтерського обліку та його важливе значення в сфері охорони довкілля [Текст] / Л. М. Пелиньо // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: Зб. наук.-техн. пр. – Львів: НЛТУУ, 2008. – Вип. 18.2. – С. 70-75.
2. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки : монографія / І.В. Замула. – Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2010. – 440 с
3. Панкруская, Л.І. Основи екологічного менеджменту: Курс лекцій / Л.І. Панкруская - Мінськ: БГЕУ, 2006. - 207 с.

Михальчишин Н.Л.

Національний університет «Львівська політехніка»

ПЕРСПЕКТИВИ САМОРЕГУЛЮВАННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Становлення ринкової економіки, розвиток товарних ринків та задоволення потреб споживачів є одними із засадничих цілей функціонування національної економіки. З огляду на існуючі взаємовідносини учасників економічної системи визначається доцільність втручання держави через регулювання економічних процесів. Як вбачається з досвіду різних країн, ступінь втручання держави в економіку не є сталою величиною і необхідною складовою функціонування усіх товарних ринків, а визначається в залежності від настання негативних соціально-економічних наслідків невтручання держави в такі процеси.

Дослідники проблеми саморегулювання визначають це явище за такими суб'єктами здійснення, як люди – цілеспрямована діяльність спрямована на упорядкування суспільних відносин; та неурядові, особливі статусні утворення – діяльність саморегулювальних організацій[4].

За формами саморегулювання поділяється на добровільне –самоорганізації суб'єктів господарської діяльності, самозайнятих осіб, що не потребує спеціального втручання держави; делеговане – держава передає окремі необхідні функції державного регулювання саморегулювальним організаціям, висуваючи до них певні вимоги, при цьому наділивши певними правами[3].

За моделями реалізації виділяють американську та європейську модель саморегулювання. Американській моделі характерна індивідуальна свобода, мінімальне державне втручання, не передбачає додаткового контролю за діями саморегулювальних організацій з боку держави, яка лише здійснює моніторинг і консультує суб'єктів економічної діяльності, окреслюючи загальні рамки їх поведінки. Реалізація правил поведінки, розроблених саморегулювальними організаціями, покладається на органи цих організацій і не може забезпечуватися за допомогою адміністративних і юрисдикційних механізмів держави. Європейська модель саморегулювання пов'язана з доктриною державизагального добробуту, відповідно до якої держава покликана не лише гарантувати права і свободи приватних осіб, але й забезпечувати загальний добробут. Держава делегує окремі повноваження приватним особам з метою досягнення певних

загальносоціальних цілей, приймає певні законодавчі рамки саморегулювання, в яких можуть діяти саморегулювальні організації, яким було делеговано відповідні повноваження, та залишає за собою право перегляду правил і норм, розроблених саморегулювальними організаціями з метою дотримання публічних інтересів. Саморегулювання є доповненням державного регулювання і навпаки. Існує можливість встановлення прямого державного регулювання у тих сферах, у яких раніше вона делегувала відповідні повноваження саморегулювальним організаціям[4].

Як вбачається з терміну «саморегулювання» – це явище пов'язане із впорядкуванням взаємовідносин між певним колом учасників економічної системи на їх власний розсуд та за власним бажанням. Відповідно саморегулювання залежатиме від уявлень учасників про функціонування ринку, формування ринкових відносин між учасниками, взаємодію учасників ринку з споживачами, постачальниками тощо. Якщо в саморегулювання допускається елемент державного втручання, то відповідно не можна вести мову про саморегулювання. Таке втручання розцінюватиметься як часткове дерегулювання, яке і має відношення до державного регулювання та може його доповнювати. Відповідно, саморегулювання є самостійним та відокремленим від держави способом впорядкування взаємовідносин учасників на ринку.

Таким чином, заслуговує на увагу теза, що «значно привабливішим залишається створення організацій добровільного саморегулювання, зокрема на основі існуючих галузевих асоціацій, у рамках загального правового поля»[3]. Елемент добровільності є ключовим у визначенні саморегулювання, і в разі надання суб'єктами згоди на визначення правил саморегулювання та санкцій за їх порушення в межах системи саморегулювання, можна буде досягти загальних соціально-економічних результатів.

Інститут саморегулювання є співзвучним з відомими принципом «лесе-фер» (Laissez-faire), відповідно до якого вільна економіка — така саморегульована система, яка сама знаходить ефективну рівновагу, втручання ж держави спотворює отримувані економічними агентами сигнали і ефективна рівновага виявляється недосяжною. Державі відводять роль «нічного сторожа» — встановлення правил взаємодії економічних агентів на ринку і спостереження за їх виконанням, але ніяк не самостійного суб'єкта ринку[1].

У вільній саморегульованій економічній системі мала б сформуватись соціальна відповідальність бізнесу, що дотримується торгових звичаїв на ринку, конкурентних принципів взаємодії між учасниками на ринку тощо. Встановлені системою правила саморегулювання, які одночасно є і правилами поведінки учасників, дотримуватимуться залежно від співвідношення переваг та недоліків існування саморегулювання на ринку, що виникатимуть по відношенню до конкретного учасника на ринку. Відповідно в разі набуття більших переваг від саморегулювання, аніж недоліків, система саморегулювання буде всіляко підтримуватись, розвиватись на конкретних ринках.

Однією з основних переваг саморегулювання на ринку порівняно з державним регулюванням, є точне діагностування проблеми та швидке її

усунення, що не зумовлює появу регуляторного лагу. Також ефективність саморегулювання підвищуватиметься в разі залучення широкого кола учасників економічної системи до розроблення правил саморегулювання та встановлення санкцій, що застосовуватимуться в разі порушення таких правил.

Саморегулювання, як делегування учасникам ринку частини прав щодо встановлення правил і контролю за їх дотриманням, є поширеним методом скорочення державного регулювання[2]. Можливість впровадження саморегулювання хоч і залежить в основному від самих учасників ринку, але також визначається й іншими факторами: технологічними особливостями розвитку конкретних ринків; складністю взаємозв'язків виробників, постачальників, споживачів продукції, робіт чи послуг; відкритістю ринку для входження іноземних компаній; захищеністю національної економіки; стратегічністю підприємств та ринків тощо.

Відповідно, серед існуючих товарних ринків можна виокремити ринки, на яких можливо впровадити саморегулювання, але є й ринки, де саморегулювання може призвести до невідворотних процесів нанесення шкоди широкому колу споживачів, національним інтересам та безпеці держави.

Оскільки саморегулювання має відношення до узгодженості в поведінці суб'єктів на ринку. Процес саморегулювання може бути підконтрольний державі в частині дотримання правил конкуренції. В разі наявності на ринку значної кількості учасників, в системі саморегулювання, можуть розроблятися правила поведінки, які будуть обмежувати діяльність окремої частини учасників, створювати для них певні перешкоди в діяльності. Для усунення антиконкурентних ознак у саморегулюванні повинні розроблятися конкурентні правила поведінки учасників на ринку. Прикладом таких правил є правила професійної етики, що є одним із способів недопущення появи на ринку недобросовісної конкуренції.

1. Відомості про «лесе-фер» (Laissez-faire) з Вільної енциклопедії «Вікіпедія»[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Laissez-faire>

2. Перспективи розвитку саморегулювання в Україні//Правовий тиждень: щотижнева інформаційно-правова газета[Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=121393>.Список використаних джерел

3. Сердюк Т.В. Саморегулювання в Україні: переваги та недоліки в сучасних економічних умовах//Економічний вісник НТУУ «КПІ» [Електронний ресурс]/Т.Сердюк – Режим доступу: <http://economy.kpi.ua/uk/node/343>.

4. ФілатоваН.Ю.Феномен саморегулювання в контексті становлення інституту саморегулювних організацій в Україні[Електронний ресурс]/Н.Філатова – Режим доступу: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/download/62388/57933>.

Мицак Х.О.

Науковий керівник – Сідуняк О.В.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Серед сучасних тенденцій розвитку світового господарства загалом і туристичної індустрії як його складової, особливої уваги заслуговують два процеси: глобалізації та регіоналізації. Адже глобалізація створює тісний взаємозв'язок і взаємозалежність національних економік, політичних і соціальних систем, культур, а також взаємодії людини й навколишнього середовища, що породжує явище пізнання цих явищ і процесів та сприяє розвитку туризму, але існування проблем, національного та глобального характеру, гальмують його розвиток. Адже основі глобалізації лежить розвиток світових ринків, зокрема, туристичних послуг.

У широкому розумінні глобалізація розглядається як новітній етап розвитку світової системи, що характеризується значним прискоренням темпів інтернаціоналізації усіх без виключення сфер людської діяльності. О. Білорус визначив термін «глобалістика» як один з найбільш інтенсивних напрямків розвитку сучасної науки про міжнародні відносини і насамперед економічні відносини [2, с.57].

За словами А. Александрової, міжнародний туризм як галузь світової економіки має високий рівень сприйняття глобалізації, саме у цій сфері доцільно обґрунтувати можливості та напрямки переходу до моделі сталого розвитку економіки. Таким чином, глобалізація та її наслідки на світовому ринку туристичних послуг мають сприяти створенню конкурентоспроможного національного туристичного продукту на міжнародних ринках [1, ст. 95].

Як зазначає Кононов І., глобалізація і регіоналізація – це складові єдиного процесу розвитку міжнародного туризму, що робить його унікальним економічним інструментом, здатним формувати виробничі системи інтернаціонального характеру і зберігати локальну значущість [5, ст. 163].

У туризмі вихід компанії за межі державних кордонів є звичною практикою, яка зумовлена специфікою туристичного продукту. Ініціатива інтернаціоналізації виробництва в туризмі належить країнам, які генерують потужні туристичні потоки, оскільки саме їм вона дає найбільшу вигоду.

Проявом глобалізаційних процесів у туризмі є здійснення спільних проектів, які передбачають залучення природних, культурно-історичних і матеріально-технічних ресурсів кількох країн.

Проаналізувавши особливості розвитку міжнародного туризму за умов поживлення глобалізаційних процесів, можна зазначити низку негативних наслідків та проблем, які прямо чи опосередковано впливають на його розвиток. В Україні до таких проблем можна віднести відсутність чіткого та науково обґрунтованого планування розвитку даної галузі, декларативність

концепцій розвитку міжнародного туризму, а також низка проблем фінансово-економічного змісту. Так, істотною вадою національної стратегії розвитку міжнародного туризму в Україні є нестача конкретних, дієвих заходів, спрямованих на реальну державну підтримку. До цього слід додати політичну нестабільність, багатовекторність зовнішньої політики та постійну зміну інтеграційних уподобань [1, ст. 268].

До переліку проблем, які стримують розвиток міжнародного туризму також відносять:

- відсутність розгалуженої системи інформаційно-рекламного забезпечення галузі та туристичних представництв за кордоном;
- відсутність цивілізованих умов перетину кордону та жорсткі візові формальності для іноземних туристів;
- відсутність інвестицій в інфраструктуру туризму та санаторно-курортний комплекс.

Важливою проблемою розвитку міжнародного туризму в Україні є також стан транспортної інфраструктури. Наявна густота транспортної мережі, її технічний стан, пропускна здатність, якість сервісного забезпечення прикордонних переходів не відповідають потенційним обсягам іноземних та вітчизняних туристів, що беруть участь у міждержавних переміщеннях.

Однак головною проблемою розвитку міжнародного туризму, на нашу думку, є проблема фінансування розвитку усіх складових інфраструктури міжнародного туризму.

Взаємопов'язаність екології та туризму є одним із визначальних моментів глобального розвитку туристичної індустрії і, власне, глобалізації та регіоналізації. З одного боку, транснаціональні корпорації освоюють країни із сприятливою екологічною ситуацією та унікальними природними ресурсами та залучають їх до туристичного використання. Це часто призводить до деградації вразливих екосистем і необхідності впроваджувати заходи з їх охорони, й розвивати альтернативні види туризму, наприклад: екологічний, науковий, сільський зелений, пригодницький тощо. З іншого – численні техногенні аварії і катастрофи в районах традиційного відпочинку виводять їх з рангу популярних і створюють низку проблем для розвитку [4, ст. 23].

Для вирішення більшості проблем, пов'язаних з міжнародним туризмом в Україні необхідно впровадити чіткі механізми державного фінансування туристичної галузі на регулярній основі. Як варіант, пропонується витратити на розбудову туристичної інфраструктури певний відсоток від щорічних платежів до бюджету туристичних підприємств.

В цілому державне сприяння розвитку міжнародної туристичної діяльності має реалізуватися за двома напрямками – організаційно-методичним та фінансово-економічним. Істотною функцією управлінського впливу державних органів на розвиток міжнародного туризму є розробка адекватної та дієвої нормативно-правової бази, яка б ґрунтувалася на врахуванні накопиченого у світі досвіду, але з певними вдосконаленнями відповідно до національної специфіки економічного,

соціально-політичного, природо-екологічного середовища. З іншого боку, без державного фінансування і створення сприятливих умов для приватного та іноземного інвестування інфраструктурне, кадрове, рекламно-інформаційне забезпечення туристичної галузі буде недостатнім [3, ст. 319].

Для того, щоб забезпечити кращий розвиток міжнародного туризму в Україні потрібно створити програми, які, перш за все, будуть орієнтовані на:

- розвиток програм соціального значення у напрямку розвитку;
- створення системи заохочення та стимулювання роботи працівників, зайнятих у туристичній сфері;
- реконструкція туристичної інфраструктури;
- співпраця з іноземними організаціями, розвиток ділового середовища;
- удосконалення інформаційної політики (зокрема інформаційна підтримка туристичних об'єктів державного значення);
- створення найбільш оптимальної системи використання природно-туристичних ресурсів країни;
- сприяння підготовці фахівців у сфері міжнародного туризму;
- розвиток відносин між державою та приватним сектором у напрямку вдосконалення туристичної інфраструктури на основі державно-приватного партнерства.

Отже, туризм як форма економічної діяльності – об'єктивне глобальне явище, яке гармонізує і диверсифікує фундаментальні процеси господарського освоєння простору. Рівнозначність глобального і регіонального векторів сучасного міжнародного туризму роблять його унікальним і потужним чинником економічного розвитку на різних ієрархічних рівнях.

Міжнародний туризм в контексті глобалізаційних процесів має низку проблем: екологічні проблеми, відсутність чіткого та науково обґрунтованого планування розвитку туризму, проблеми фінансово-економічного змісту, невідповідність транспортної структури міжнародним стандартам тощо.

Для вирішення цих проблем насамперед необхідно впровадити чіткі механізми державного фінансування туристичної галузі на регулярній основі, розробити адекватну та дієву нормативно-правову базу розвитку міжнародного туризму, розробку державної програми розвитку транспортних доріг та аеропортів, їх модернізацію тощо.

Незважаючи на всебічність наукових розвідок, недослідженими лишається взаємозв'язок глобалізації та окремих секторів економіки, у тому числі міжнародного туризму.

1. Александрова А. Ю. Международный туризм : навч. посіб. / А. Ю. Александрова. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 464 с.

2. Білорус О. Г. Економічна система глобалізму : монографія / О. Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2003. – 357 с.

3. Вітер І. І. Глобальний ринок туристичних послуг : проблеми та перспективи розвитку : навч. посіб. / І. І. Вітер. – К., 2005. – 521 с.

4. Смаль В. В. Світовий досвід розвитку екологічного туризму: Український географічний журнал / В. В. Смаль. І. В. – М., 2003. – 58-64 с.

5. Кононов І. Ф. Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика: Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів / І. Ф. Кононов, В. П. Бородачов, Д. М. Топольськов. – Л. : «Альма Матер – Знання», 2002. – 664 с.

Молодцова О. М.

Науковий керівник –асистент Баніт О. П.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

На сьогоднішній день, в умовах жорсткої конкурентної боротьби, велике значення для підприємства має правильно прийняте управлінське рішення, яке можливе лише за наявності великої інформаційної бази. Для цього необхідним є маркетингове дослідження, яке дасть можливість визначати спектр інформації, яка необхідна для вирішення поставлених проблем. А також допоможе здійснювати управління збором даних, аналізувати набуті результати і повідомляти про їх значимість.

Отримана достовірна та якісна інформація направить фірму на досягнення конкурентних переваг, знизить фінансові ризики і небезпеки, дозволить визначити ставлення споживачів до своєї продукції й удосконалити свою ринкову поведінку.

Маркетингове дослідження - це систематичне збирання, оброблення та аналіз даних з метою прийняття обґрунтованих маркетингових рішень [1].

Дослідженням піддаються ринок, конкуренти, споживачі, ціни, внутрішній потенціал підприємства і багато чого іншого. Основою досліджень маркетингу служать загальнонаукові і аналітико-прогностичні методи. Інформаційне забезпечення дослідницького процесу ґрунтується на кабінетних і польових дослідженнях, на багатоманітних джерелах інформації [2].

Маркетингові дослідження покликані оцінювати маркетингові ситуації, забезпечувати підприємства потрібною інформацією, яка допоможе створити ефективну маркетингову програму.

Процес маркетингового дослідження складається з певних операцій (рис. 1).

Рис. 1 . Схеми організації та проведення маркетингового дослідження.

Маркетингові дослідження покликані вирішувати достатньо різні завдання.

Основними з них є:

- дослідження ринку та його основних суб'єктів, тобто поведінки споживачів, конкурентів, постачальників, посередників, контактних аудиторій, аналіз та прогнозування кон'юнктури ринку;
- оцінка конкурентних позицій підприємства та його продукції на ринку і розробка на підставі цього рекомендацій з її покращання;
- розробка рекомендацій щодо формування товарної, цінової, збутової та комунікаційної політики підприємства на підставі дослідження ринку;
- прогнозування збуту на товари підприємства;
- пошук потенційних покупців;
- детальний аналіз потреб існуючих покупців;
- розрахунок співвідношення попиту і пропозиції;
- дослідження поведінки та мотивацій покупців;
- визначення конкурентоспроможності товарів і послуг;
- орієнтація виробництва на "потрібний" товар як для покупців, так і для фірми-виробника;
- обрання цільового (спеціального, ефективного) ринку збуту власних товарів для його поступового захоплення [3].

Таким чином, завдання маркетингового дослідження покликані виявляти обсяг прогнозованого попиту на вироблені підприємством товари на тих ринках, де їх продаж обіцяє бути найбільш успішним, зважаючи на існуючу конкуренцію та наявні виробничі потужності фірми і її затрати на виробництво своєї продукції.

Отже, використання маркетингового дослідження в умовах сучасного ринку не лише корисно, а й необхідно для успішного ведення бізнесу і створення конкурентоспроможного підприємства. Адже воно допоможе оцінити інформаційні потреби підприємства, зібрати й інтерпретувати актуальну, точну, надійну і необхідну інформацію, яка дасть змогу конкретизувати маркетингові проблеми і ситуації та розробити ефективну програму маркетингових дій.

1. Гаркавенко С. С. Маркетинг: Підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / С. С. Гаркавенко. – К.: Лібра, 2004. – 712 с.

2. Маркетингові дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/12980108/marketing/marketingovi_doslidzhennya

3. Суть і завдання маркетингового дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1269111850042/marketing/marketingove_doslidzhennya

Молодцова О. М.

Науковий керівник – асистент Чумак Н. В.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

НЕОБХІДНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В сучасних умовах розвитку ринкової економіки підприємству необхідно сформувати доцільну систему інформаційного забезпечення, що передбачає

інформування управлінської діяльності та сприяння формування інформаційних систем, надаючи змогу об'єктивно відображати наявну економічну ситуацію.

Питання організації інформаційного забезпечення і його оптимізації досліджували та продовжують вивчати такі науковці: Р.Ф. Абдеєв, В.Д. Андреев, М. Аокі, В.А. Анташов, Босак І.П., Денисенко М.П., Л. Бріллюен, Е.К. Гільде, К. Друрі, В.І. Ісаков, Р. Ентоні, О.В. Карпенко, І.К. Корнеєва, М.В. Макарова, І.А. Маркіна, Т. Пітерс, М.С. Пушкар, М.Є. Рогоза, М.Я. Розенберг, В.А. Шевчук, Д. Хан, А. Яругова та інші.

Критерієм ефективного управління сучасними підприємствами є максимальне задоволення інформаційних потреб усіх учасників виробничо-господарської діяльності. Інформаційне забезпечення управління підприємством передбачає організацію цілеспрямованих масивів інформації та інформаційних потоків, яка включає збирання, зберігання, опрацювання і передавання інформації з метою аналізу одержаних результатів для підготовки, обґрунтування і прийняття управлінських рішень [1, с. 20].

Виходячи із запропонованого вище визначення, необхідно вказати на три складові в системі інформаційного забезпечення у прийнятті управлінських рішень:

- інформаційні технології;
- програмне забезпечення та технічні засоби;
- інформаційні ресурси.

Інформаційна технологія – це система методів і способів збирання, передачі, накопичення, опрацювання, зберігання, подання й використання інформації. Мета будь-якої інформаційної технології – отримати потрібну інформацію необхідної якості на заданому носії. При цьому є обмеження на вартість опрацювання даних, трудомісткість процесів використання інформаційного ресурсу, надійність і оперативність процесу опрацювання інформації, якість одержуваної інформації [2].

Щоб мати можливість використовувати ті чи інші інформаційні технології підприємству необхідно мати певні технічні засоби та програмне забезпечення. Під технічними засобами розуміють пристрої введення та виведення даних (друкувальні пристрої, графобудівники, сканери, плотери, монітори), пристрої довгострокового зберігання даних, мережне устаткування та канали зв'язку. До програмного забезпечення входять:

- системні програмні продукти – для забезпечення діяльності комп'ютерних систем (тестові, діагностичні та антивірусні програми, операційні системи);
- спеціальні програмні продукти – сукупність програм, які розроблені при створенні конкретної інформаційної системи;
- прикладні програмні засоби забезпечення управлінською діяльністю – системи підготовки текстових документів, системи обробки фінансово-економічних даних, системи управління базами даних, системи підготовки презентацій, експертні системи та системи підтримки прийняття рішень, а також інші системи;
- технічна документація містить опис завдань, завдання на алгоритмізацію, економіко-математичну модель завдання, контрольні приклади [3].

Завдяки розвитку програмного забезпечення корпоративні системи управління стали виходити за традиційні рамки автоматизації операцій всередині підприємства, що значно полегшує його роботу.

Наступною важливою складовою інформаційного забезпечення є інформаційні ресурси.

Інформаційний ресурс варто розглядати як особливий вид ресурсу, що ґрунтується на ідеях і знаннях, нагромаджених у результаті науково-технічної діяльності людей і поданий у формі, придатній для збирання, реалізації та відтворення [2]. До джерел інформації варто віднести облікові та позаоблікові дані відносно внутрішнього стану і процесів, які здійснюються на підприємстві, а також вибіркові дані щодо зовнішнього середовища, яке суттєво впливає на роботу підприємства. В порівнянні з іншими ресурсами, даний ресурс є майже невичерпним. Якщо підвищити заміненість застарілих інформаційних ресурсів на більш нові, то це може призвести до збільшення продуктивності праці та покращення використання інших ресурсів.

Охарактеризувавши наведені вище складові, варто зазначити, що інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством залежить від правильної організації його інформаційної системи, до якої входять дані інформаційні ресурси та технології, програмне забезпечення та технічні засоби. Це дасть змогу врегулювати використання інформаційних ресурсів, які забезпечують прийняття ефективних управлінських рішень, завдяки чому підприємство на ринку отримає переваги у конкурентній боротьбі.

1. Денисенко М.П., Колос І. В. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством [Текст] / М.П. Денисенко, І.В. Колос // Економіка та держава. – 2006. – №7. – С. 19-24.

2. Пашко П.В. Митні інформаційні технології : навчальний посібник / за ред. П.В. Пашко. - К.: Знання, 2011. - 391 с.

3. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enuftir.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/22141/1/Kolos-2006-2.pdf>

Мяльниця Д., магістр

Вишняков В.М., проф. к.е.н.

Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

В умовах глобалізації світової економіки роль транспорту стабільно та стрімко зростає. Розвиток світової транспортної системи відбувається в тісній кореляції із зовнішніми глобальними процесами, які протікають у світовому господарстві, це в свою чергу вимагає постійного моніторингу їх впливу та визначення основних тенденцій розвитку національних транспортних систем. Сучасні тенденції розвитку системи міжнародних економічних відносин передбачають зміну традиційних поглядів та підходів до розв'язання проблем

функціонування як національних транспортних систем різних країн світу, так і світової транспортної системи в цілому.

Транспорт – найважливіша ланка у сфері економічних відносин, одна із провідних галузей нематеріального виробництва. Він здійснює зв'язок між виробництвом та споживанням, між країнами та регіонами, між різними галузями господарства та бере участь у створенні продукції та доставці її споживачам. Транспорт є необхідною умовою виникнення й розвитку інтенсивного обміну товарами між окремими територіями, що беруть участь у цьому поділі. Розширення територіального поділу праці, його удосконалення й саме виникнення нових, більш ефективних форм значною мірою залежить від рівня розвитку транспортної системи.

Під світовою транспортною системою розуміють сукупність інтегрованих національних транспортних систем країн світу, що представлені різними взаємопов'язаними та взаємодіючими видами транспорту, які здійснюють реалізацію як внутрішніх, так і міжнародних перевезень, забезпечуючи стабільне функціонування світового господарства[1].

Світова транспортна система є важливим елементом інфраструктури світового господарства, основою виробничих та зовнішньоторговельних зв'язків між окремими державами, чинником, що забезпечує організацію світового економічного простору й реалізацію та поглиблення міжнародного поділу праці.

Глобалізація світогосподарських відносин обумовлює зростання ролі та значення транспортних систем країн і регіонів у світовому господарстві. Компаративний комплексний аналіз рівня розвитку національних транспортних систем світу свідчить про наступні тенденції та закономірності розвитку світової транспортної системи [2]:

За період 1960-2010 рр. світовий вантажообіг збільшився в 6,5 рази;

Прискорене зростання довжини, щільності та якісних параметрів транспортної мережі світу, 70% якої займають автомобільні шляхи; 20% – повітряні; 5% припадає на залізничні шляхи.

Високий ступінь неоднорідності регіональної структури світової транспортної системи, що визначається особливостями територіального розташування, рівнем соціально-економічного розвитку країн, вантажо- та пасажирспроможним потенціалом країн тощо. У структурі світового вантажообігу за видами транспорту 62% світових вантажних перевезень обслуговує морський транспорт, 16% – залізничний, 8% – автомобільний, 3% – річковий, 1% – повітряний. До 80% світових пасажирських перевезень забезпечується автомобільним транспортом, 10% – залізничним, 9% – повітряним, 1% – морським та річковим.

Структура світової транспортної системи за регіональною приналежністю свідчить про домінування у структурі вантажних та пасажирських перевезень залізничним, авіаційним та морським транспортом Азії та Океанії, що викликано швидкими темпами економічного зростання економік Китаю, Індії, Індонезії тощо.

У структурі внутрішньоконтинентальних перевезень 70-80% займають наземні види транспорту, причому в західноєвропейських країнах лідером із вантажних перевезень є автомобільний транспорт (40%), у країнах Східної Європи та СНД – залізничний транспорт (60%), у країнах Північної Америки ці види транспорту займають приблизно рівні частки.

Внутрішньоконтинентальні перевезення обслуговуються залізничним транспортом, вантажо- та пасажирообіг якого характеризується найвищими темпами зростання; автомобільним транспортом і внутрішнім водним транспортом, що займає лише 4% у структурі світових процесів транспортування. Міжконтинентальні перевезення вантажів на 80% забезпечуються морським транспортом, а пасажирів – повітряним транспортом.

Структура світової транспортної системи за рівнем розвитку свідчить, що розвинуті країни світу контролюють 70% ринку міжнародних вантажних перевезень, зокрема 60,5% тоннажу світового морського флоту. Транспортні системи країн, що розвиваються, обслуговують 20% світового вантажообігу, з яких третина належить морському транспорту, найбільшими власниками якого є Китай та Південна Корея. На транспортні системи країн Східної Європи та СНД припадає лише 10% світового вантажообігу.

Розвиток маршрутів транспортування обумовлений змінами у географічній структурі світової торгівлі, що протягом 1960-2009 рр., як свідчать розрахунки на основі коефіцієнтів структурних зрушень, зазначала суттєвих зрушень (у середньому змінилася на 117,5%), що зумовило зміни в регіональному розподілі транспортних потоків.

Активний розвиток інтеграційних та глобалізаційних процесів у галузі, організаційною основою яких є розвиток мультимодальних перевезень, контейнеризація галузі, створення корпорацій, картелів, стратегічних альянсів, що об'єднують перевізників, виробників транспортних засобів, підприємства інфраструктури тощо.

Транспорт є інструментом інтеграції національної економіки до системи світогосподарських зв'язків і створює додаткові конкурентні переваги для національних економік у межах світового господарства.

Україна є активним учасником світогосподарських процесів. Відновлення економіки України після довготривалої економічної кризи, активізація зовнішньої торгівлі внаслідок поступового відкриття європейських товарних ринків, а також загальносвітова тенденція до підвищення мобільності населення вимагають стабільної та ефективної роботи транспорту. Високий рівень розвитку в Україні отримав залізничний транспорт, який займає перше місце за вантажообігом (36%) і друге місце (після автомобільного) – за пасажирообігом. Довжина залізничних доріг становить близько 23 тис. км (2/3 з них електрифіковані). Протяжність залізниць підприємств (у т.ч., під'їзних шляхів і відгалужень) становить приблизно стільки ж (до 25 тис. км). Залізничний транспорт України – четвертий у світі за обсягом вантажних перевезень після США, Канади і Росії. Українські залізниці вдвічі перевищують сумарний обсяг перевезень 12-ти разом узятих країн Європейського Співтовариства [3].

Реалізація поглибленої та всеохоплюючої Угоди про асоціацію з ЄС передбачає протягом 10-15 років перехідного періоду здійснити укладання та реалізацію двосторонніх угод між Україною та країнами Європейського Союзу про співробітництво, в тому числі у сфері транспорту, які мають готуватися із врахуванням умов постійної трансформації європейської транспортної політики під впливом викликів сучасного світу та інтенсивного розвитку світової торгівлі.

До пріоритетних напрямів співробітництва України та ЄС у галузі транспорту належать [4]:

- розвиток транспортної інфраструктури України та її інтеграція до загальноєвропейської транспортної системи;

- підвищення рівня безпеки на транспорті та адаптація відповідного національного законодавства із залученням проекту ЄК TWINNING;

- модернізація та оновлення основних фондів і рухомого складу транспорту;

- створення Спільного авіаційного простору між Україною та ЄС.

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що в сучасних умовах чинники глобального середовища справляють вагомий вплив на потенціал розвитку світової транспортної системи. Для української транспортної системи важливим чинником є активний розвиток інтеграційних та глобалізаційних процесів у галузі. Зокрема, співробітництво в сфері транспорту з Європейським Союзом потребує врахування умов постійної трансформації європейської транспортної політики під впливом викликів сучасного світу та інтенсивного розвитку світової торгівлі.

1. Захарова О.В. Розвиток потенціалу світової транспортної системи: монографія / О.В. Захарова. – Маріуполь: МДУ, 2012. – 234 с.

2. Захарова О.В. Глобальні чинники розвитку потенціалу світової транспортної системи [Електронний ресурс] / Захарова О.В. – Режим доступу: http://soskin.info/userfiles/file/2012/EC%2009_10_2011/Zakharova.doc.

3. Васильєв О.Л. Напрямки забезпечення економічної безпеки залізничного транспорту / О.Л. Васильєв, О.М. Лук'янова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – № 41. – 2013. – С. 92-95.

4. Антощишина Н. І. Інтеграційні процеси транспортної системи України в ЄС [Електронний ресурс] / Н. І. Антощишина. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2423>

Назаркевич О.Б., аспірант

Львівський національний університет імені Івана Франка

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

У більшості країн світу мале аграрне підприємництво забезпечує продовольчу безпеку країни, сталий розвиток сільських територій та сприяє збереженню земельних ресурсів. Однак малі аграрні підприємства України відчувають нестачу фінансових коштів для свого розвитку. Така несприятлива ситуація, що склалась в аграрному секторі національної економіки потребує розроблення адаптивної моделі державного регулювання та створення в ньому ефективної системи державної підтримки.

Адаптивна модель державного регулювання розвитку малого аграрного підприємництва в Україні є системою диференційованих заходів держави щодо підтримки суб'єктів малого аграрного підприємництва, виходячи з можливостей розвитку та інтегральної оцінки їх успішності і формування на основі цього послідовних етапів його реалізації у відповідності до економічних, екологічних та соціальних цілей їх розвитку.

Виходячи з теоретичних засад дослідження екологосоціоекономічного розвитку і оцінки ефективності системи державного регулювання малих аграрних підприємств, формування адаптивної моделі державного регулювання розвитку малого аграрного підприємництва в Україні має включати такі етапи:

- визначення можливостей та недоліків малих аграрних підприємств на основі результативних показників їх діяльності (статистичних даних, порівняльній оцінці, дослідженнях фахівців);

- оцінка ефективності існуючої системи державного різних організаційних форми малого аграрного підприємництва та визначення рейтингу їх успішності [1; с. 149];

- дослідження найвагоміших факторів впливу на успішний розвиток малих аграрних підприємств [6; с. 115];

- формування системи диференційованих заходів держави відповідно до визначених стратегічних завдань розвитку аграрного сектору, природно-технічних умов ведення господарської діяльності та рівня успішності малих аграрних підприємств.

Адаптивна модель державного регулювання розвитку малого аграрного підприємництва сформована в цілісну збалансовану систему має забезпечити реалізацію значних потенційних можливостей аграрного сектору України, сприяючи екологічно збалансованому сільськогосподарському землекористуванню та підвищенню рівня соціального розвитку сільських територій.

У цьому зв'язку важливого значення набуває стимулювання суб'єктів малого аграрного підприємництва до екологізації землекористування та розвитку підприємництва на кооперативних засадах. Зазначені пріоритетні напрями розвитку сучасної аграрної політики, що визнані світовою спільнотою, мають підвищити конкурентоспроможність аграрного сектору України та зберегти сучасний природний потенціал для наступних поколінь [4; с. 115];

Існуюча ліберальна модель системи державного регулювання інтересів суб'єктів аграрного підприємництва в Україні, яка характеризується відсутністю обмежень, має бути змінена адаптивною моделлю з значними повноваженнями організаційних форм екологосоціального спрямування сформованих на основі кооперування та кластеризації.

Враховуючи досвід країн-членів ЄС розвиток малого підприємництва на кооперативних засадах має стати важливою складовою аграрних перетворень в Україні. Кооперативна форма ведення господарської діяльності відкриває великі перспективи для створення нової організаційної структури сільського господарства, яка може сприяти становленню ринкової рівноваги та збільшенню

можливостей для екологосоціоекономічного захисту малих товаровиробників за рахунок технологічного розвитку, економічної свободи, особистої та взаємної відповідальності, організації збуту та переробки продукції. Оскільки кооперація за своєю природою є соціальним підприємництвом, яке базується на покращенні умов життя сільських жителів і зростанні відповідальності громади, то її поширення сприятиме також активному розвитку сільських територій. Відтак пріоритетна роль серед критеріїв реалізації стратегічних цілей розвитку малого аграрного підприємництва в Україні належить сільськогосподарській кооперації.

Важливе значення при формуванні моделі адаптативного менеджменту в системі розвитку малого аграрного підприємництва в Україні належить визначенню необхідних критеріїв реалізації стратегічних цілей розвитку малого аграрного підприємництва в Україні. Відповідно до стратегічних цілей розвитку аграрного сектору та малого аграрного підприємництва зокрема можна виділити три групи критеріїв: формування сприятливого середовища для підвищення економічної результативності діяльності малих аграрних підприємств; критерії дотримання принципів сталого розвитку в агровиробництві; критерії забезпечення розвитку сільських територій і соціального захисту їх мешканців (рис. 1).

Рис. 1. Критерії реалізації стратегічних цілей розвитку малого аграрного підприємництва в Україні

Основними принципами формування сприятливого середовища для підвищення економічної результативності діяльності малих аграрних

підприємств, дотримання ними та забезпечення розвитку сільських територій і соціального захисту їх мешканців є організаційне та нормативно-правове забезпечення системи регулювання суб'єктів малого аграрного підприємництва, що передбачає прийняття нових та внесення змін у діюче законодавче поле спрямованого і дотичного до розвитку малих підприємств у сільській місцевості;

оновлення і підсилення інструментарію механізму державного регулювання малого аграрного підприємництва, зокрема податкового, фінансово-кредитного, організаційно-дорадчого, інфраструктурного і соціального забезпечення; формування на основі малих аграрних підприємств мережі кластерів екологосоціального характеру, які сприятимуть сталому розвитку сільських територій і підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора на міжнародній арені.

Отже, впровадження моделі дасть змогу підвищити ефективність фінансової підтримки аграрних підприємств, завдяки можливості гнучкого розподілу коштів різних рівнів системи державного менеджменту в Україні, а також залучених від іноземних донорів. Гнучка система сприятиме рівномірному розвитку сільських територій та раціональному використанню земельних ресурсів за рахунок спрямування державного впливу стимулюючого і превентивного характеру в залежності від реалізованого потенціалу підприємств.

1. Назаркевич О. Методичні підходи до формування стратегій розвитку малих фермерських господарств / Оксана Назаркевич // Економічний форум : науковий журнал Луцького національного технічного університету. – Луцьк: Редакційно-видавничий відділ ЛНТУ. – Вип.3., 2015. – С. 311-315.

2. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві : Закон України від 17.10.1990 № 400-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/400-12>.

3. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 року [Електронний ресурс] / Сайт Верховної ради України. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/213-2015>.

4. Степенко О. В. Екологічні основи раціонального використання земель сільськогосподарського призначення / О. В. Степенко // Економіка природокористування і охорони довкілля. – К., 2013. – С. 146-153.

5. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 806-р від 17.10.2013 [Електронний ресурс] / Сайт Верховної ради України. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.

6. Теребух М. І. Перспективні орієнтири сталого розвитку малого аграрного підприємництва / М. Теребух, О. Назаркевич // Формування ринкової економіки в Україні. – Вип. 36. – 2016. – С. 113-116.

НакайО.А., к.е.н., асистент

Чернівецький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ

Сучасний стан аграрного сектору економіки України є досить проблематичним. Поглиблення деструктивних процесів у сільському господарстві країни призвело до спаду обсягів виробництва. Однак світовий і

вітчизняний досвід свідчить про те, що будь-яка криза має своє завершення і стає конкретним історичним етапом еволюції системи управління. Важливим інструментом управління розвитком аграрного підприємства за умов прогресуючих змін у зовнішньому середовищі та пов'язаної з цим невизначеністю є стратегічне управління.

Сільськогосподарське виробництво характеризується значною кількістю факторів, які тісно взаємопов'язані між собою і відповідним чином опосередковують рух різноманітних процесів. На виробництво насамперед впливає невірно обрана управлінська стратегія, зміни в технічній та кадровій забезпеченості підприємств, визначення нових завдань щодо кількості і якості виробленої продукції.

Під впливом цих чинників підприємство розпочинає функціонувати, що порушує стан певної рівноваги. Основним завданням стратегічного управління є активний вплив на параметри системи, з метою усунення відхилень від заданих режимів роботи, підтримання впорядкованого і планового стану при яких елементи виробництва перебувають у відносно непропорційних умовах, налагоджування їх ефективної взаємодії. Характер і зміст стратегії управління відображають виробничі відносини конкретного підприємства. Зміст управління визначається формою власності на засоби виробництва і економічними законами, що діють в суспільстві.

Враховуючи специфіку сільськогосподарства аграрні підприємства працюють в умовах кризи і невизначеності. Однією з причин цього є те, що в сільському господарстві робочий період не збігається з періодом виробництва, що викликає сезонність виробництва, яка призводить до нерівномірного використання робочої сили і засобів виробництва, нерівномірного надходження продукції і доходів протягом року. Залежність від природних умов викликає необхідність створювати на підприємствах значні страхові резерви насіння, кормів на випадок неврожаю, спричиненого різними форс мажорними обставинами. Сільськогосподарське виробництво здійснюється в різних ґрунтових кліматичних умовах, що безпосередньо позначається на результатах господарської діяльності підприємств і рівні їх економічного розвитку [3, с. 8].

Сьогодні проблема управління виробництвом є настільки загостреною, що потрібно застосувати чимало нетрадиційних способів щодо її вирішення. Дослідження свідчать про необхідність докорінної структурної перебудови управління в сільському господарстві, спрямованої насамперед на вирішення стратегічних, адміністративних і оперативних завдань. Це в свою чергу дозволить досягти у виробничій діяльності ефективних результатів. Будь-яка система господарювання повинна мати такі органи управління, які сприяли б усуненню конфліктних ситуацій на виробництві. Тому досягнення поставленої мети залежить не тільки від обраної стратегії, а й від функціонування і вдосконалення механізму стратегічного управління.

Залежно від обраного об'єкта стратегічного управління розрізняють: корпоративну стратегію – організації в цілому; бізнес-стратегію – окремого

підрозділу організації; функціональну стратегію – функціональну зону господарювання; операційну стратегію – реалізації конкретних виробничо-господарських функцій [4].

Суть стратегічного управління полягає в тому, що, з одного боку, існує чітко організоване комплексне стратегічне планування, з іншого боку, структура управління підприємством, яка відповідає «формальному» стратегічному плануванню та побудована таким чином, щоб забезпечити розробку довгострокової стратегії для досягнення її цілей і створення управлінських механізмів реалізації цієї стратегії через систему планів [2].

Із систем управління, що змінюють одна одну є орієнтовані на зростаючий рівень нестабільності і все меншу передбачуваність в майбутніх періодах. Враховуючи це І. Ансофф дає наступну класифікацію систем управління [1].

1. Управління на основі контролю за виконанням (постфактум), при якому реакція підприємства на зміни з'являється після виникнення подій. Це швидке пристосування, яке найприродніше для фірми, але вимагає багато часу на усвідомлення неминучості змін, створення нової стратегії і адаптацію до неї системи.

2. Управління на основі екстраполяції, коли темп змін прискорюється, але майбутні події ще можна передбачати шляхом екстраполяції минулих тенденцій (довгострокове планування).

3. Управління на основі передбачення змін, коли починають виникати несподівані явища і темп змін прискорюється, проте не настільки, щоб не можна було вчасно усвідомити майбутні тенденції і визначити реакцію на них шляхом розробки відповідної стратегії (стратегічне планування).

4. Управління на основі гнучких екстрених рішень, яке складається в даний момент часу, в умовах, коли багато важливих завдань виникають настільки стрімко, що їх неможливо заздалегідь передбачити (стратегічне управління в реальному режимі часу).

Слід зазначити, що довгострокове і стратегічне планування досить широко використовується в практиці управління багатьох великих сільськогосподарських підприємств, хоча впроваджувалося повільно і з великими труднощами протягом декількох десятків років. Основна відмінність між довгостроковим і стратегічним плануванням полягає в трактуванні майбутніх подій. В системі довгострокового планування робиться припущення, що майбутній результат може бути передбачений шляхом екстраполяції історично сформованих тенденцій зростання.

Особливості стратегічного управління на аграрних підприємствах полягають у взаємозв'язку процесів, які мають логічну послідовність: аналіз середовища, визначення місії та цілей, створення стратегії, її реалізацією, оцінка і контроль реалізації стратегії, виявлення можливих ризиків і їх аналізу. Планування і реалізація стратегічного управління на сільськогосподарському підприємстві з урахуванням ризиків вимагає чималих зусиль і витрат часу. Враховуючи те, що функцію реалізації стратегії виконують працівники, то цей процес повинен бути формалізований, з метою його подальшого управління.

1. Дацій О.І. Планування і контроль діяльності підприємства: Навч. посіб. / О.І. Дацій Гуманітарний ун-т "Запорізький ін-т держ. та муніципального управління". – Запоріжжя: ГУ "ЗІДМУ", 2005. – 206 с.
2. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента – М.: Дело, 1997. – 704 с.
3. Муляр Т.С. Впровадження стратегічного підходу в управління аграрними підприємствами / Т.С. Муляр // Агросвіт. – 2015. – № 24. – С. 7-10.
4. Чернышев М.А. Стратегический менеджмент. Основы стратегического управления / М.А. Чернышев и др. – Ростов на Дону: Феникс, 2009. – 506 с.

Наумова А.П.

Калініченко Д.Р.

Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА У РИНКОВИХ УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Останнім часом підприємствам України критичну ситуацію створюють важкопрогнозована динаміка ринку, безліч директивних рішень та законодавчих актів, зростання тиску зовнішнього середовища, особливо у фінансовій сфері. За цих умов особливо необхідне усвідомлення і впровадження стратегічного управління підприємствами.

Термін «стратегічний менеджмент» був введений в обіг у 60 – 70-х роках ХХ ст. для відображення відмінності управління, що здійснюється на вищому рівні, від поточного управління на рівні виробництва. Але справжній розквіт теорії стратегічного управління розпочався з 1960-х рр.

Проблеми стратегічного управління підприємством розглянуті у наукових дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених: І. Ансоффа, М. Портера, Віханський О.С., Х. Мінцберг, А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд [2, с. 73 – 77].

Проте існує чимало визначень стратегічного управління.

І. Ансофф розглядає стратегію як набір правил для прийняття рішень, якими організація керується у своїй діяльності.

За М. Портером, стратегія – це створення унікальної й вигідної позиції, що передбачає певний набір видів діяльності.

Зокрема О.С. Віханський стверджує, що це таке управління, яке спирається на людський потенціал як основу організації, орієнтує виробничу діяльність на запити споживачів, гнучко реагує і проводить своєчасні зміни в організації, що відповідають виклику з боку оточення і дозволяють досягати конкурентних переваг, що в сукупності дає можливість організації виживати в довгостроковій перспективі досягаючи при цьому своїх цілей [3, с. 26].

Отже, можна сказати, що стрижнем стратегічного управління є система ринкових стратегій, що включає взаємопов'язані між собою організаційно-економічні, правові та трудові стратегії.

У сучасних умовах глобалізації економічних процесів стратегічне управління розглядають як фундамент сильної ефективної системи керівництва підприємствами.

Сутністю стратегічного розвитку підприємства є підготовка наявних ресурсів до можливостей, що відкриваються у майбутньому за допомогою чіткого стратегічного плану з метою досягнення конкретних цілей і переваги над конкурентами, шляхом врахування всіх змін і явищ як навколишнього, так і внутрішнього середовища підприємства.

Вибір стратегії підприємства залежить від ситуації, що склалась на ринку.

До чинників зовнішнього і внутрішнього середовища відносять: цілі підприємства, його масштаби, можливості, інвестиційна привабливість, стратегії конкурентів, витрати на виробництво та збут.

Успіх стратегії управління підприємства можливий за умов: забезпечення відповідності стратегії зовнішньому та внутрішньому середовищу підприємства, високої кваліфікації працівників та менеджерів, готовністю фірми до змін.

Практично можна стверджувати, що скільки існує підприємств, стільки існує і конкретних стратегій. Оскільки можливості кожного підприємства та ситуація на ринку, що склалась, є різними та вимагають індивідуального вирішення проблем.

Практична реалізація стратегій розвитку сучасного підприємства можлива лише за умови належного фінансування. Згідно з даними Держкомстату за період січень – червень 2016 року серед традиційних джерел інвестування найбільша частка належить власним коштам підприємств та організацій – 72,2% (86491,1 млн.грн) від загального обсягу інвестицій в основний капітал, коштам населення на будівництво житла – 10,0 % (12026,1 млн.грн), кредитам банків та інших позик – 8,1% (9763,1 млн.грн), коштам іноземних інвесторів – 3,7% (4394,7 млн.грн), коштам місцевих бюджетів – 3,2% (3790,1 млн. грн), іншим джерелам фінансування – 2,1% (2506,5 млн.грн) та коштам державного бюджету – 0,7% (871,2 млн.грн), що зображено на рис. 1 [1].

Рис. 1. Частка інвестицій за джерелами їх формування у січні-червні 2016 року.

Між рівнем фінансування та розвитком інноваційних процесів на підприємстві існує тісний взаємозв'язок, оскільки створення інновацій неможливе

без додаткового залучення коштів, тому вітчизняні підприємства усе частіше змушені звертатися до фінансових установ з метою отримання кредитів.

З огляду на цей факт, стратегічне управління об'єктами інвестицій має базуватися на вартісному підході, оскільки в концепції управління вартістю найбільш повно і ефективно реалізуються фінансові інтереси власників (акціонерів) підприємства і створюються передумови для його капіталізації, що приваблює потенційного інвестора [4, с. 113 – 114].

Тож задля забезпечення виживання та подальшого розвитку підприємств в сучасних умовах важливим фактором є стратегічне управління. Професійний підхід топ-менеджменту до формування стратегії розвитку підприємства є запорукою не лише отримання конкурентних переваг в короткостроковій перспективі, а є стратегічною перспективою економічного розвитку галузі господарства та економіки країни загалом.

Нестабільність ринкового середовища, обмеженість інформації, мінливість майбутнього, постійні зміни законодавства та політичної ситуації викликають потребу підприємств у розробці ефективної стратегії. Адже реалізація такої стратегії дозволить мінімізувати негативний вплив змін зовнішнього середовища та сприятиме нарощуванню конкурентних переваг підприємством.

1. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Белко І.А. Стратегія розвитку аграрних підприємств в умовах невизначеності ринкового середовища / І.А. Белко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – №9(ч.1). – с. 73 – 77

3. Виханський О.С. Стратегическое управление: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / О.С. Виханский – М.: Гардарики, 1998. – 296 с.

4. Калиніченко Ю. Стратегічний розвиток підприємства: теоретичні та практичні аспекти / Ю. Калиніченко // Галицький економічний вісник. — 2010. – №4(29). – с.106 – 115

Негрич С.С.

Науковий керівник – к.е.н., доцент, Вдовічена О. Г.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУм. Чернівці

УКРАЇНА ЯК БРЕНД

Сучасне світове політичне поле – це боротьба конкурентоспроможних брендів країн за довіру й повагу інвесторів у широкому розумінні. Політичний ринок, як і ринок економічний, формується на підставі зв'язку «попит–пропозиція» й функціонує через маркетингові стратегії по «розкручуванню торговельних марок». Якісні з них, з часом стають престижними брендами, прагнучи певної монополії й світового визнання. Бренд країни, політичної сили, лідера – це товари, що є розробленими з конкретною метою на підставі світового чи вітчизняного попиту.

Бренди, як каже Уоллі Олінс, визначають хто миє та інформують про це світ. Кожен менеджер розуміє: задля того, щоб компанія мала переваги серед інших, вона повинна виділятися власним неповторним образом – брендом [2, с. 55].

Бренд країни – комплексна торгівельна пропозиція – емоційно сильна торгівельна марка, що має не тільки назву чи дизайнерське рішення, а й ще цілий комплекс асоціацій та ідентифікацій через які сприймається споживачами.

Відповідно, при згадуванні назви держави (бренда країни) відразу ж виникає цілий ланцюг асоціацій стосовно даної країни. Наприклад, Японія – це високотехнологічний бренд, презентуючи світу техніку нового покоління; Франція є брендом високої моди та вишуканого смаку (вина, аромати, модельєри, Лувр); банки, що жодного разу в історії не були пограбовані, стали візиткою «світового сейфу» – Швейцарії; Нідерланди усвідомлюється багатьма як країна розвинутої демократії із високим рівнем особистої свободи. Країною музики називають Австрію, «казковою» країною – Данію [3, с. 221].

Держава – це бренд зі своїми ідентифікаційними символами: прапор, гімн, герб, президент або перші персони держави, структура влади, портрет типового представника населення, повідомлення новин (що є по суті рекламними повідомленнями, що просувають бренд на ім'я «країна»), опозиція й багато чого іншого. Все те, із чим стикається споживач інформаційного поля [1, с. 468].

Дослідження сприйняття України та її жителів іноземцями, проведене Міжнародною соціологічною асоціацією у країнах ЄС і США, показало, що українців там сприймають як людей веселих (27 %), освічених (16 %), добрих (15 %) і у той самий час країну, де вони живуть, вважають нестабільною, кризовою й корумпованою (62 %) [4].

Вимальовується образ безжурних невдач, яких кидає з однієї кризи в іншу. У західних обивателів це викликає жалість, у ділової й політичної еліти – роздратування.

Сьогодні Україна у світі асоціюється з політичною нестабільністю та невизначеністю зовнішньополітичного курсу. Це лякає інвесторів та чимдалі більше закріплює за Україною імідж несамостійної держави, якою маніпулюють більш впливові актори (Росія, США). Усвідомлюючи вказане, більшість українців підтримують ідею створення програм національного брендингу по формуванню бренда «Україна».

Національний брендинг – глобальне завдання, що складається з безлічі різних етапів і напрямків. Причому етапи формування бренда «Україна» та його іміджу нічим не відрізняються від етапів формування бренда економічного товару. Національний брендинг України слід орієнтувати на ті чотири лиха, які, на думку іноземців, відрізняють нас від демократичного ідеалу: політична й економічна нестабільність (43 % респондентів), корумпованість державного апарату (22 %), неякісний менеджмент (23 %), відсутність правової культури (12 %) [4].

Якщо ми хоча б почнемо робити помітні рухи у напрямку подолання цих проблем, це вже стане приводом для початку кампанії по формуванню бренда «Україна»: проведення міжнародних конференцій, «круглих столів» і самітів, інформуючи про перетворення, що проводяться в Україні.

Ключовим моментом при визначенні стратегії просування бренда країни на світовому ринку є його конфігурація, тому національний брендинг повинен починатися з вибору форми бренда країни, що найбільш чітко й повно відповідає

характеру зовнішнього позиціонування держав – нації та ментальності її населення. Американські маркетологи виділяють такі види брендів: материнський бренд, парасольковий бренд, лайн-бренд, товарний бренд – бренд для кожного найменування продукції.

Материнський бренд «Україна» – базовий. Він повинен вміщувати усталені складові, на які не впливають суспільні трансформації. Такими можуть виступати державні символи (герб, прапор, гімн, символи міст та регіонів), архітектурні пам'ятники (Золоті ворота, Майдан Незалежності, Святі гори), туристичні об'єкти (Карпати, Львів, Трускавець, Миргород), географічні назви – символи (Хрещатик, Хортиця, Донбас, Говерла) й історична пам'ять народів – культурні символи України (кіностудія Довженка, «Кобзар», театр Р. Віктюка, вертепи, рушник й національний одяг). Вони несуть у собі певну національну ідею, маючи одне тлумачення та функціонують як ідентифікаційні показники країни в її межах й за її кордонами.

Парасольковий бренд – явище також досить розповсюджене в економічному маркетингу. Адаптуючи, йдеться про той факт, що під єдиною назвою «українське» чи «Зроблено в Україні» можуть випускатися різні за своїми характеристиками товари. Парасольковий бренд орієнтується на цільову аудиторію й має можливість розширити ринок «українського» й посилити варіативність представлення країни в світі. Такими брендами можуть виступати символи-ідеї, символи-персони (Тарас Шевченко, Андрій Шевченко, брати Кличко, Микола Амосов, Руслана, Леся Українка, Іван Франко, Джамала), економічні брендові українські товари (українські трактори, сало, борщі з пампушками, продукція АВК, «Roshen» та «Київ-Конті»). Усі перераховані вербальні політичні та економічні товари несуть собою презентаційну, агітаційну та мобілізаційну функції, презентуючи країну через своїх «носіїв» та з'ясовуючи їх світоглядні, соціокультурні, політичні та національні принципи, розкриваючи зміст бренда «Україна».

Лайн-бренд «Україна». Особливість висування на ринок лайн-бренда країни полягає у тому, що до вже наявних складових бренда додаються нові різновиди, що вказують на динамічність бренда, життєздатність та перспективність його основних показників. Такий підхід дозволяє зміцнювати імідж бренда з мінімальними зусиллями, тим самим збільшуючи кількість згадувань країни, асоціативних ланцюжків, максимально задовольняючи потреби споживачів та розкриваючи сутність бренда «Україна та українці» у межах єдиної брендової пропозиції. Лайн-брендом «Україна» можуть виступати нові імена, що з'являються в культурі, мистецтві, спорті, політичному полі (Джамала, Володимир Кличко, Святослав Вакарчук, Арсеній Яценюк), показові події та стратегічні об'єкти (Мотор Січ, АНТК «Антонов», Криворіжсталь), показники економічного розвитку, інтелектуальні досягнення тощо.

Товарний бренд «Україна і українці» – це створення товарного бренда під кожен одиницю товару. Даний підхід означає, що кожний товар є ексклюзивним і має на ринку певне місце. Виведення на світовий ринок товарного бренду – це

кроки майбутнього України що залежать від поміркованості та ефективності виведення вищезгаданих брендів.

Отже, для того, щоб Україна отримала хоча б презентаційну форму свого національного бренда, потрібна чітка Стратегія Національної Безпеки, на основі яскравого чітко сформованого національного Бренда, просуванням якого б займалися як за межами України, так і серед її громадян. Тоді й самі громадяни стануть носіями цього бренду, і виїжджаючи за кордон будуть активно і з повагою його поширювати, а залишаючись у межах власної країни – розповсюджувати та передавати у спадок. Успішний бренд завжди має певні асоціації в різних аудиторіях. Для кожної аудиторії (статевої, вікової, професійної, політичної, соціокультурної) повинна бути знайдена панівна цінність і вибудовано паралельні вектори реалізації бренду по імені «Україна». Необхідно також цілеспрямовано й послідовно працювати з українськими журналістами, передусім, оглядачами та кореспондентами, які спеціалізуються з міжнародної тематики, всіляко підтримувати такі програми, як «Великі українці». Бренд «Україна», як і самі українські товари або послуги економічного, політичного чи соціокультурного характеру, повинні постійно оновлюватися й удосконалюватися. Вибравши правильну конфігурацію бренду, спираючись на вже накопичений національний досвід і останні досягнення в сфері світового маркетингу, українці можуть вибрати сильну тактику, що здатна змуситисвіт прийняти нові та перспективні бренди «Україна» та «українці».

1. Кевін Л. Стратегический бренд – менеджмент. Создание, оценка и управление марочным капиталом [Текст] / Л. Кевін. - К.: Диалектика, 2005. – 704 с.
2. Огилви Д. Тайны рекламного двора. Советы старого рекламиста [Текст] / Д. Огилви. – М.: «Ассоциация работников рекламы», 2007. – 107 с.
3. Тарнавский В. Страна как бренд [Текст] / С. Тарнавский. – К.: Новый маркетинг, 2012. – 242 с.
4. Львівська газета. Бренд «Україна». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gazeta.lviv.ua/articles/2015/06/16/6196/>

Орзул О.Ю.

Науковий керівник – д.е.н. проф. Мельник О.М.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми даного дослідження зумовлена тим фактом, що починаючи з другої половини 2012 р. економіка України втягнулась у глибоку економічну кризу, яка нині накладається на подолання зовнішньої агресії, а вихід з цієї ситуації складно уявити без активізації діяльності банківської системи, тому питання взаємозв'язку банківської системи та економічного розвитку напрочуд актуальне.

Банківська система як законодавчо визначена, чітко структурована та субординована сукупність фінансових посередників, які займаються банківською діяльністю на постійній професійній основі і функціонально взаємозв'язані в

самостійну економічну структуру є внутрішньо організованою, взаємопов'язаною, має загальну мету та завдання, вона є необхідною умовою функціонування ринкової економіки та стабільності всієї кредитно-грошової системи.

Розвиток сучасних підприємств неможливо уявити без банківського сектору економіки. Фінансові ринки стали як провідним фактором економічного зростання розвинених країн світу, так і основним фактором хаосу і нестабільності.

Основні розроблені моделі впливу банківської системи на економічний розвиток наведені в таблиці 1

Таблиця 1.

Основні моделі впливу банківської системи на стан реального сектора економіки. [6;48]

Автор моделі	Сутність моделі
King, Levine.	Моделювання причинно-наслідкових зв'язків між різними показниками розвитку підприємництва і банківського бізнесу. Обґрунтовується, що проблеми у фінансовому секторі зменшують швидкість впровадження нових технологій, а також темп економічного зростання. У той же час розвиток фінансового сектора, навпаки, збільшує продуктивність праці і накопичення капіталу.
Jayaratne, Strahan.	Авторами в моделі досліджуються вплив послаблення регулювання діяльності банківських філій в штатах США на темпи економічного зростання. Обґрунтовується, що розвиток фінансового сектора покращує економічну динаміку.
Levine, Zervos.	В моделі обґрунтовується, що розвиток фінансового сектора чинить вплив на економічне зростання, навіть з врахуванням багатьох інших економічних, політичних і фінансових чинників.
Houston, James.	В даній моделі показано, що обсяг позик, що надаються регіональними банками, дуже чутливий саме до місцевих економічних умов, тобто обсяг виданих кредитів збільшується в періоди зростання економіки в регіоні і скорочується в період рецесії.
Berger, Udell, Petersen, Rajan.	В моделі характеризується залежність плати за кредит та інших умов кредитування від наявності довгострокових угод про надання кредитної лінії. Доведено, що подібні стосунки з позичальниками дозволяють банкам знижувати для них плату за кредит і встановлювати гнучкіші умови запозичення.
MacKay, Molyneux, Pilloff.	Авторами обґрунтовано, що економічні характеристики регіонів в значній мірі визначають взаємозв'язок між фінансовим розвитком і темпом економічного зростання.
Rajan, Zingales, Cetorelli, Gambera, Levine	Авторами проведено аналіз впливу розвитку фінансового сектора на формування окремих не фінансових галузей економіки. Було виявлено статистично значимий вплив розвитку фінансового сектора на економічну динаміку.
Allen, Santomero.	В даній моделі доведено, що домогосподарства і фірми виграють як власне від розвитку фінансового сектору, так і від підвищення темпів зростання економіки в результаті розвитку фінансового сектора. У першому випадку відбувається збільшення спектру доступних фінансових послуг, а в другому – покращення економічної динаміки в цілому.
Beck, Levine. Lanza	Дослідили 63 країни за період 1960-1995 рр. й підтвердили статистично важливий зв'язок між розвитком фінансових посередників та ростом реального ВВП на душу населення та продуктивністю праці.
Beck, Demnhruch-Kunt, Levine.	Вони довели, що банки, небанківські фінансові інститути, фінансові компанії, пенсійні фонди, а також ринки акцій більш розвинуті й ефективні у найбагатших країнах і що з ростом багатства тієї чи іншої країни спостерігається ріст її фінансової системи.

В цілому можна зробити висновок, що існує пряма залежність між банківською системою та економічним розвитком. Основним чином банківська система впливає на економічний розвиток через інвестиції. Саме інвестиційні вкладення забезпечують процес швидкого створення нових продуктивних сил чи стрімкого оновлення діючих.

Проведений аналіз дає змогу зробити висновок, що з одного боку банківська система впливає на економічний розвиток через чинники пропозиції, через надання коштів в кредит підприємствам, які використовують їх для збільшення величини виробничого потенціалу, розвитку підприємств, впровадження інновацій. З іншого боку, банківська система впливає на економічний розвиток через чинники попиту. Через надання кредитів

домогосподарствам та збільшення їх доходів за рахунок виплати відсотків по депозитам, і через це, забезпечуючи можливість придбання більшого обсягу продукції, що створює умови для найбільш повного використання виробничого потенціалу.

Також банківська система впливає на економічний розвиток через чинники розподілу. Адже пропонуючи кошти на ринку кредитів, банки забезпечують раціональне використання грошових коштів. Підприємства беруть кошти для розвитку бізнесу, та збільшення обсягу вироблених товарів чи наданих послуг, або підвищення їх якості, що в результаті призводить до збільшення суспільної корисності.

Отже, можна стверджувати, що розвинута банківська система є необхідною умовою нормального функціонування економіки, тобто функціонування суб'єктів господарської діяльності та державного бюджету. Лише через досконалу банківську систему можна здійснити реструктуризацію економіки в цілому. Крім того, надійний і розвинений банківський сектор відіграє надзвичайно важливу роль у стабілізації економіки країни.

Банки сприяють розширенню обсягів і підвищенню ефективності суспільного виробництва, забезпеченню потреб обороту в платіжних засобах, зміцненню договірної і платіжної дисципліни в господарстві, удосконаленню та зміцненню грошового обороту, впливають на прискорення обороту капіталу в процесі відтворення.

Проблеми банківського сектору не лише гальмують розвиток підприємництва, сприяють занепаду виробництва, а й призводять до економічного спаду у всіх сферах економіки.

Банківська система може нести в собі як позитивний, так і стримуючий вплив на економічний розвиток у державі.

1. RethinkingtheroleofNationalDevelopmentBanks [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/esa/ffd/msc/ndb/NDBsDOCUMENTREVE-020606.pdf>
2. StatisticalDatabase – UnitedNationsEconomicCommissionforEurope [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w3.unece.org>
3. Слюсаренко А.В., Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, Україна. Економічні науки 14. Економічна теорія. Генезис економічного зростання [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2014/Economics/14_157744.doc.htm
4. Іщук С.О. Інвестиції в основний капітал та їх вплив на соціально- економічний розвиток регіону / С.О. Іщук // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 35–42.
5. Левченко А.О.Сучасні особливості взаємодії банківської системи з реальним сектором економіки//Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Красноармійськ, 20 грудня 2012р.) / Красноармійський індустріальний інститут ДонНТУ. – В 2-х томах. – Т.1. – Донецьк: «Світ книги», 2012. – 330 с .
6. Гриценко Л. Л. Роль банківської системи в розвитку реального сектора економіки країни / Л. Л. Гриценко, І. М. Боярко // *Dynamika naukowych badań* – 2009 : materiały V Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (7–15 lipca 2009 r.). – Volume 1. *Ekonomicznosci*. – Przemysł : Nauka i studia, 2009. – P. 17–19.

Осипович Ю.Д.

Науковий керівник – к.е.н. доцент кафедри менеджменту Бондар-Підгурська О.В.
Полтавський університет економіки і торгівлі

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПРОЕКТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах невідомого розвитку, глобалізації та інтернаціоналізації світової економіки важливого значення набуває відповідність вітчизняного менеджменту сучасним умовам корпоративного управління та формування ефективної його моделі в межах національної економіки [1]. Це обумовило основну мету дослідження та пошук шляхів її реалізації.

Світовий досвід показує, що немає єдиної універсальної моделі корпоративного управління. Існують лише базові моделі, відмінні особливості яких здебільшого пов'язані із специфікою відносин власності, розвитку фінансових систем, інших історичних передумов різних країн: англо-американська, німецька, японська.

Так, згідно з підходом В. І. Шейна [2] сучасні моделі корпоративного управління можна поділити на чотири категорії: 1) за ступенем концентрації власності (інсайдерська та аутсайдерська); 2) за функціональним призначенням спостережної ради (англосаксонська, японська та континентальна); 3) за структурою спостережних та виконавчих органів корпоративного управління (унітарна модель і модель подвійних стандартів); 4) за врахуванням інтересів (стейкхолдерська та акціонерна).

Довгань Л.Є. [3], аналізуючи «класичні» моделі корпоративного управління, класифікує їх як англо-американську, німецьку та японську, де за базу порівняння взято основні елементи: країни розповсюдження; головні учасники реалізації моделі корпоративних відносин; законодавчі норми; структура володіння акціями; моніторинг діяльності; форми та засоби фінансування; структура ради директорів; вимоги до розкриття інформації; корпоративні дії, що потребують схвалення акціонерів.

Проте результат порівняння свідчить про певні відмінності та особливості становлення моделі корпоративного управління в Україні [4]:

– значна частка держави в акціонерному капіталі та її переважне право на управління, в тому числі некорпоративними методами;

– недостатня розвиненість вартісного мислення у керуючих та в акціонерів – фізичних осіб;

– велика розпорошеність акціонерних капіталів між громадянами країни, які невідомо стали власниками і, поряд з цим, високий рівень концентрації власності у промислово-фінансових групах;

– перманентний процес перерозподілу власності в середині корпорації і забезпечення його потрібними механізмами;

– специфічна мотивація інсайдерів на використання грошових потоків і факторів виробництва для особистого забезпечення всупереч інтересам акціонерів;

– слабкий вплив традиційних зовнішніх механізмів контролю – аудитом, банками, ринком цінних паперів, банкрутством;

– інформаційна закритість корпорацій;

– неповне охоплення акціонерних товариств корпоративним управлінням – значна кількість підприємств використовує відповідні процедури формально.

З вищенаведеного підкреслимо, національна модель корпоративного управління налічує окремі проблеми, які ще створені на етапі становлення корпоративного сектора України, і темпи їх вирішення невтішні. Зокрема, Левковська Л. В. виокремлює низку проблем під час становлення корпоративного управління в національній економіці [5]:

– інформаційна закритість, особливо щодо структури власності й реальних власників компанії;

– замовлене правозастосуванням у вирішенні корпоративних конфліктів з використанням так

званого адміністративного ресурсу;

– фінансова звітність, що не відповідає міжнародним стандартам;

низька ефективність моніторингу за діяльністю вищого менеджменту;

недостатня ефективність і професіоналізм роботи ради директорів, незначна кількість в його складі незалежних директорів.

Варто зазначити, що специфіка формування національної моделі корпоративного управління пов'язана із способом становлення корпорацій та особливостями формування акціонерного капіталу [6]. Як підтверджує Грей Ч. В., Хенсон Р. Дж., «підприємства з організаційною формою акціонерного об'єднання капіталу формувалися в Україні трьома основними шляхами: 1) роздержавлення існуючих підприємств, 2) створення нових акціонерних товариств юридичними та фізичними особами та 3) реорганізація існуючих недержавних юридичних осіб у господарські товариства корпоративного типу».

В період становлення корпоративного управління в Україні тодішні керівники підприємств майже не використали накопичений світовий досвід, а навпаки – найбільш безболісно і швидко розподіляли державну власність у суспільстві та забезпечували пільги найманим робітникам і менеджменту колишніх державних підприємств. В умовах директивного і поспішного розформування державних підприємств переважна більшість акціонерних товариств не займалися питанням створення капіталу.

Погоджуючись з цим, варто вказати, що процес «входження українських корпорацій у систему цивілізованого корпоративного управління, заснованого на вимогах сучасного бізнесу, менеджменту і маркетингу, можливе при дотриманні наступних умов: строге визначення цілей діяльності корпорації й способів мотивації її власників; реструктуризація корпорації до рівня самокерованих структур під контролем акціонерів; вибір організаційної структури, адекватної поставленим цілям: виробництво, збут продукції, інновації, маркетинг; розробка

єдиних принципів роботи корпорації у вигляді місії, філософії або іншого основного документа; зміна філософії оплати праці персоналу, особливо вищих менеджерів» [7].

З урахуванням ключових проблем у розвитку корпоративного управління в Україні та загальних принципів, що були прийняті організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) головні перспективні напрями розвитку системи ефективного корпоративного управління в Україні полягають у :

- запровадженні національних принципів корпоративного управління, які містять ключові засади щодо якісного та прозорого управління акціонерним товариством відповідно до міжнародних 203 стандартів;

- чіткому розподілі повноважень між органами управління, захисті прав акціонерів, балансі інтересів менеджерів та інвесторів шляхом створення «інституту незалежних директорів», який здатний забезпечити об'єктивний та високопрофесійний контроль за діяльністю менеджерів з боку ради та ефективно управління компанією в інтересах усіх її власників, а також контроль за дотриманням корпоративного кодексу;

- підвищенні якості корпоративного управління та вдосконаленні системи фінансового менеджменту, наданні достовірних даних про фінансовий стан, продуктивність, власність і структуру управління (система корпоративного управління є одним з чинників створення високоефективного конкурентоспроможного промислового сектора, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості підприємств та країни в цілому);

- встановленні єдиної методології розрахунку рейтингу корпоративного управління;

- розвитку культури корпоративного управління.

Таким чином, ми дійшли висновку, що стан корпоративного управління в Україні характеризується низьким рівнем корпоративної культури, недостатньою відповідністю існуючої практики корпоративного управління загальноприйнятим світовим принципам та стандартам. З метою формування ефективної національної моделі корпоративного управління варто створити необхідні для цього умови та усунути перешкоди й недоліки на шляху її реалізації. Тому в сучасних умовах необхідним є удосконалення практики корпоративних відносин, підвищення рівня корпоративної культури, а також застосування комплексного підходу під час її проектування. Це сприятиме розвитку фондового ринку, поліпшенню інвестиційного клімату, активізації залучення інвестицій в економіку України та зростанню національного багатства.

1.Обельницька, Х. В. Основні риси сучасного корпоративного управління в Україні [Текст] / Христина Володимирівна Обельницька // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 3. – С. 93-100. – ISSN 1993-0259.

2. Шейн, В. И. Корпоративный менеджмент : опыт России и США [Текст] / В. И. Шейн, А. В. Жуплев, А. А. Володин. – М. : ОАО «Типография «Новости», 2000. – 280 с.

3. Довгань, Л. Є. Управління корпораціями[Текст]: (монографія) / Л. Є. Довгань, В. В. Пастухова, Л. М. Савчук. – К. : ІВЦ «Видавництво«Політехніка»»,2004. –236 с.

4. Мендрул, О. Г. Управління вартістю підприємств [Текст] : монографія / О. Г. Мендрул. — К. : КНЕУ, 2002. — 272 с.
5. Ліщинський М. П. Система корпоративного управління в умовах трансформаційного розвитку аграрного сектору економіки України [Електронний ресурс] // Економіка. – 2010.
6. Цуглевич, В. Н. Корпоративный менеджмент в условиях нестабильного рынка [Текст] / В. Н. Цуглевич ; под общ. ред. Н. П. Тихомирова. – М. : Издательство «Экзамен», 2003. – 320 с.
7. Холод, В. В. Корпоративне управління в Україні: характерні риси [Електронний ресурс] / В. В. Холод. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/59279.doc.htm.

Панасенко М.О., магістр, група 21 МБОА
Науковий керівник – к.е.н., доцент Костякова А.А.
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В сучасних ринкових умовах розвиток малого підприємництва є дуже важливим, оскільки саме малі підприємства не допускають монополізацію на ринку послуг і торгівлі, набирають масового характеру та швидко реагують на кон'юнктуру ринку, й тим самим постійно створюють нові робочі місця. В наш час, малі підприємства переживають складні часи, оскільки відбувається їх витіснення з економіки України. Тому проблема розвитку малого підприємництва в нашій країні набирає особливої актуальності і потребує негайного вирішення.

Сутність та особливості діяльності малого підприємництва досліджували такі вітчизняні науковці, як І. Комарницький, М. Офік, В. Стадник, О. Петрицька, Л. Мартинюк, А. Чернявський, О. Цариненко тощо. В своїх роботах провідні вчені зазначали основні складові та базові чинники формування виробничого потенціалу малого підприємництва в Україні. Але чіткого вирішення проблеми діяльності суб'єктів малого підприємництва на сьогоднішній день, на жаль, так чітко й невизначено.

Мале підприємництво являє собою створення і функціонування фірм, підприємств з невеликою кількістю працюючих. Згідно Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», малими підприємствами - вважаються підприємства, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [2].

Згідно з Національною програмою сприяння розвитку малих підприємств в Україні, основними чинниками, які перешкоджають розвитку малого бізнесу, є:

- відсутність чітко сформульованої через систему правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва;
- збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо);
- відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;

- надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;
- невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;
- надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання [1].

Також недоліком на сьогоднішній день є надання пільг малим підприємствам у податковій сфері в рамках ведення спрощеної системи оподаткування, яка має вагомі обмеження, а саме:

- сума єдиного податку підприємцями сплачується авансом за звітний період, при цьому не враховується чи буде фактично отримано дохід від здійснення такої діяльності за звітний період, чи ні;
- обсяг діяльності (розмір виручки) підприємства;
- кількість найманих працівників.

Основними напрямками, щодо усунення недоліків, які на теперішній час перешкоджають ефективному розвитку малих підприємств є:

- вдосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності;
- формування єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності;
- активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва;
- сприяння створенню інфраструктури розвитку малого підприємництва;
- впровадження регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва
- систематизація нормативно-правової бази щодо чинної системи оподаткування доходів суб'єктів малого підприємництва;
- вдосконалення спрощеної системи оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва [1].

Мале підприємництво в Україні має значний потенціал і перспективи, особливо в умовах ринкової економіки, яка базується насамперед на приватному бізнесі. Малий бізнес дає змогу створити умови для підвищення зацікавленості кожного працівника в кінцевих результатах праці. Вважаємо, що вирішення існуючих проблем розвитку малого підприємництва в Україні та створення сприятливого середовища для нього потребують докорінної перебудови державної політики щодо сприяння цьому сектору економіки.

1. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні»: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2157-14>.

2. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

3. Васильців Т. Г. «Економіка малого підприємства»: навч. посіб. / Т. Г. Васильців, О. І. Іляш, Н. Г. Міценко ; за ред. д-ра екон. наук Т. Г. Васильціва. — К. : Знання, 2013. — 124 с.

4. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т. «Економіка підприємства»: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://b-ko.com/book_379_glava_21_5.4._Мале_підприємство.html

Панченко А., магістр

Науковий керівник – д.е.н., професор Синяєва Л.В.

Таврійський державний агротехнологічний університет

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ

Ефективність фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств у значній мірі залежить від якості управлінських рішень. Можливість усунення або передбачення впливу багатьох негативних внутрішніх і зовнішніх факторів з'являється завдяки раціонально організованим витратам на виробництво.

Основою організації виробництва соняшнику є раціонально організоване, своєчасне, повне і вірогідне відображення фактичного розміру і складу витрат та контроль за використанням всіх видів виробничих ресурсів, а також обсягу виробленої продукції (наданих робіт чи послуг) в натуральних та грошових вимірниках. Увага до проблеми підвищення економічної ефективності виробництва та вирощування соняшника, зокрема, викликана тим, що від успішного її розв'язання залежить зростання доходності підприємств, підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та світовому ринках, забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу [1].

До розгляду цих проблем звертаються багато науковців, серед них М. Ю. Коденська, К. В. Колузанов, А. А. Побережна, Г. І. Савицька, В. К. Савчук, В. І. Мацибора І. А. Басманов, Я. В. Соколов, С. О. Стуков, А. Д. Шеремет, М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, З. В. Гуцайлюк, В. О. Ластовецький, І. Д. Лазаришина, В. Ф. Палій, В. В. Сопко, П. Я. Хомин, М. Г. Чумаченко, С. І. Шкарабан, а також інші вчені.

Діяльність нових господарських формувань диктує необхідність пошуку шляхів підвищення урожайності соняшнику, а отже і ефективності його виробництва. На сучасному етапі проблема підвищення ефективності агропромислового виробництва є визначальним фактором економічного і соціального розвитку суспільства. Як економічна категорія ефективність виробництва нерозривно пов'язана з необхідністю дедалі повнішого задоволення матеріальних і культурних потреб населення. У зв'язку з цим підвищення ефективності суспільного виробництва полягає у збільшенні обсягів сукупного продукту та національного доходу для задоволення потреб безпосередніх виробників і суспільства в цілому при найменших сукупних витратах на одиницю продукції.

Економічна ефективність виробництва визначається відношенням модернних результатів до витрат, засобів виробництва і живої праці. Ефективність виробництва це загальноюча економічна категорія, якісна характеристика якої відображується у високій результативності використання живої і уречевленої у засобах виробництва праці [2].

На думку Руснака П.П. економічна ефективність виробництва соняшника залежить від складного комплексу

природно-економічних, технологічних, науково-технічних факторів. При вивченні даної проблеми слід враховувати наступні особливості галузі: соняшник вимогливий до умов обробки. Агротехнічні вимоги не дозволяють вирощувати цю культуру у вузькоспеціалізованих господарствах. Рослини цієї культури дуже чутливі до всіх видів гербіцидів [3].

Як зазначає Минаков І.А., незважаючи на велику кількість досліджень, питання підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва не втрачає актуальності, особливо впливу факторів, насамперед мікроекономічного рівня, на ефективність вирощування соняшнику, які ще недостатньо вивчені. Тому виникає необхідність поглибленого аналізу факторів, що зумовлюють кінцеві результати господарювання та обґрунтування напрямів підвищення ефективності виробництва соняшнику за сучасних умов [4].

Таким чином, економічна ефективність виробництва характеризує його результативність, яка в одних випадках проявляється у зростанні обсягів продукції при незмінних ресурсах і витратах, в інших – зменшенні виробничих витрат на ту ж кількість продукції, по-третє – в зростанні обсягів виробництва і скороченні виробничих витрат.

Підвищення ефективності виробництва мало і має велике значення як для всього народного господарства, так і для кожного підприємства. Це зумовлено багатьма факторами.

По-перше, зростання обсягів виробництва продукції в умовах обмеженості ресурсів сприяє більш повному задоволенню потреб населення в продуктах харчування.

По-друге, при ефективності використання трудових і матеріальних ресурсів знижуються витрати виробництва, що впливає на рівень роздрібних цін на продовольство.

По-третє, підвищення ефективності виробництва забезпечує зростання доходів підприємств, виділення більше коштів для економічного і соціального розвитку трудових колективів.

Для того, щоб підвищити урожайність культури та загалом знизити собівартість виробництва насіння соняшника у господарстві необхідно вирішити наступні задачі та впровадити такі заходи:

- запровадити раціональні методи використання гербіцидів та добрив з метою зниження енерго- та трудових витрат, а також зниження їх вартості;
- поступово відновлювати склад машинно-тракторного парку, звертаючи увагу на високопродуктивну та надійну роботу техніки;
- поліпшити організацію праці, умови праці та матеріальне стимулювання працюючих;
- скоротити витрати на невиробничі процеси.

Соняшник потребує чіткого дотримання технологічних процесів, сівозмін, внесення достатньої кількості органічних та мінеральних добрив, застосування необхідних при їх вирощуванні засобів захисту рослин і дефоліантів. Тому

основним шляхом ефективного виробництва є запровадження інтенсивних технологій вирощування соняшнику.

Інтенсивна технологія базується на точному врахуванні кліматичних умов, попередників, застосуванні добрив підзаплановану урожайність, захисті рослин від бур'янів, шкідників та хвороб, захисті ґрунту від ерозії, управлінні процесом формування високої продуктивності рослин і якості отриманої продукції. Це дозволяє збільшити валові збори за рахунок збільшення урожайності.

Підвищити ефективність виробництва продукції рослинництва значить знайти можливість отримувати більші прибутки при найменших затратах. Для цього необхідно знайти резерви зниження собівартості.

Основними джерелами резервів зниження собівартості насіння соняшнику є: 1) збільшення обсягу її виробництва за рахунок повнішого використання виробничих потужностей підприємства; 2) скорочення витрат на її виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, ощадливого використання сировини, матеріалів, електроенергії, палива, обладнання, запобігання невиробничим витратам тощо. На збільшення виробництва насіння соняшника впливає збільшення посівних площ; покращання їх структури; збільшення урожайності соняшнику.

Одним з важливих завдань аналізу є виявлення і підрахунок резервів збільшення виробництва валової продукції рослинництва, зокрема соняшнику. Основні резерви збільшення виробництва валової продукції рослинництва, зокрема соняшнику, такі: перетворення екстенсивних угідь в інтенсивні, щоби з одиниці площі мати максимальну кількість продукції; поліпшення сільськогосподарських угідь та вдосконалення структури посівних площ; підвищення урожайності всіх сільськогосподарських культур, особливо зернових, і в районах зрошення; підвищення продуктивності природних угідь.

Одним з важливих напрямків виявлення резервів є розширення посівних площ. Можливі і невикористані резерви розширення посівних площ розраховують множенням можливої розширеної площі на фактичну урожайність тих культур, посів яких планується вирощувати на ній.

Нами запропоновано такі основні заходи з метою підвищення ефективності виробництва соняшнику, які забезпечать збільшення обсягів виробництва продукції і зменшення витрат на її одиницю: впровадити технології з мінімальним обробітком ґрунту; впровадити нові сорти при виробництві соняшнику; підвищити урожайність за рахунок використання гербіцидів.

Для підвищення родючості ґрунту та зменшення витрат запропоновано застосовувати ґрунтозахисну технологію. Ґрунтозахисна технологія відкриває шлях до скорочення затрат на придбання та експлуатацію техніки, зменшення зносу машин; зменшення витрат палива; зменшення ущільнення ґрунту під впливом техніки; зменшення водної та вітрової ерозії; підвищення родючості ґрунту за рахунок збільшення вмісту гумусу, мікроелементів, вуглецю, азоту;

стабільні урожаї; економія робочого часу; поліпшення інфільтрації води у ґрунт, краще насичення ґрунту вологою; зростання біологічної активності у ґрунті і на полях.

Для збільшення валових зборів урожаю соняшника необхідно застосовувати передову агротехніку з використанням нових високопродуктивних машин. При цьому необхідно звертати увагу на високу якість посівного матеріалу, достатнє забезпечення рослин поживними речовинами, максимальне збереження і раціональне витрачання запасів вологи. Не слід при цьому забувати про затрати праці та матеріальні витрати на вирощування і збирання соняшнику.

Перспективним напрямом збільшення виробництва насіння соняшнику та зниження його собівартості є об'єднання різних господарств та наукових установ у виробничі та науково-виробничі системи. Основне завдання науково-дослідної установи – вирощування насіння нових сортів та гібридів соняшнику, впровадження інтенсивних технологій його вирощування, навчання та підвищення кваліфікації кадрів [5].

Підсумовуючи зазначене, можна зробити наступні висновки:

1. Основною метою організації виробництва соняшнику є своєчасне, повне та вірогідне відображення фактичного розміру і складу витрат, контроль за використанням всіх видів виробничих ресурсів, а також обсягу виробленої продукції (наданих робіт чи послуг) в натуральних та грошових вимірниках.

2. Ефективність виробництва – це комплексна оцінка кінцевих результатів використання основних і оборотних фондів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів за певний період часу. Основними показниками ефективності виробництва соняшнику є собівартість, прибуток та рівень рентабельності.

3. Для удосконалення організації бухгалтерського обліку та підвищення ефективності виробництва соняшнику запропоновано: впровадження технології з мінімальним обробітком ґрунту; впровадження нових сортів при виробництві соняшнику; підвищення урожайності за рахунок застосування гербіцидів.

Впровадження заходів з удосконалення обліку продукції рослинництва на підприємствах, дозволить з малою трудомісткістю забезпечувати повним та достовірним відображенням в обліку фактичних витрат на виробництво й реалізацію продукції, контроль за правильним використанням сировини, матеріалів, палива, енергії, фондів заробітної плати тощо. При впровадженні заходів з підвищення ефективності виробництва соняшнику, підприємства отримують менші витрати на одиницю продукції та більшу урожайність, у зв'язку з цим збільшиться прибуток, зменшиться собівартість та підвищиться рівень рентабельності підприємств.

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: / В.Г. Андрійчук/ підручник – 2 - ге вид. доп. і перероб. – К. КНЕУ. 2002р.

2. Ткалич І.В. Соняшникова країна. / І.В. Ткалич// Пропозиція, 2010р. - № 1.

3. Минаков І.А., Пушкин А.В. Эффективность производства и переработки подсолнечника. / И.А. Минаков, А.В. Пушкин// Достижения науки и техники АПК. – 2000г. № 4. с. 35-38

4. Економічна ефективність виробництва соняшнику. /Семенда Д.К., Здоровцов О.І. / Аграрна економіка. – 2005.

5. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2002. – 655с.

Пасарар Н.Б.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Вільчинська О.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки

Тернопільського національного економічного університету

ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА ДЛЯ АНАЛІЗУ ВПЛИВУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Збільшення обсягів інвестиційних ресурсів сприятливо впливає на розвиток малого, середнього та великого підприємництва, є важливою передумовою відновлення економіки шляхом покращення інвестиційного клімату, тому особливої актуальності набувають питання, пов'язані з дослідженням впливу прямих і капітальних інвестицій на рівень ВВП України, а також прогнозування показників інвестиційної активності.

На рис. 1–3 показано динаміку фактичних (2003–2015 рр.) і прогнозованих (2016–2017 рр.) значень капітальних інвестицій, прямих іноземних інвестицій та ВВП, а також лінії тренду і коефіцієнти детермінації.

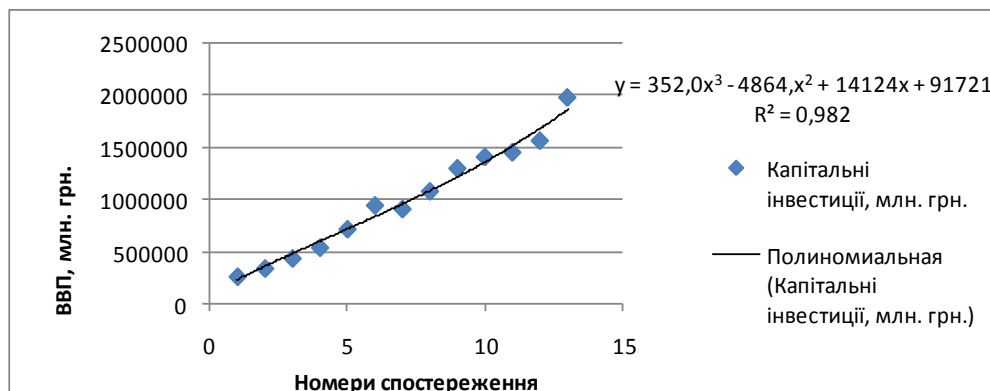

Рис. 1. Фактичні значення капітальних інвестицій, лінія тренду

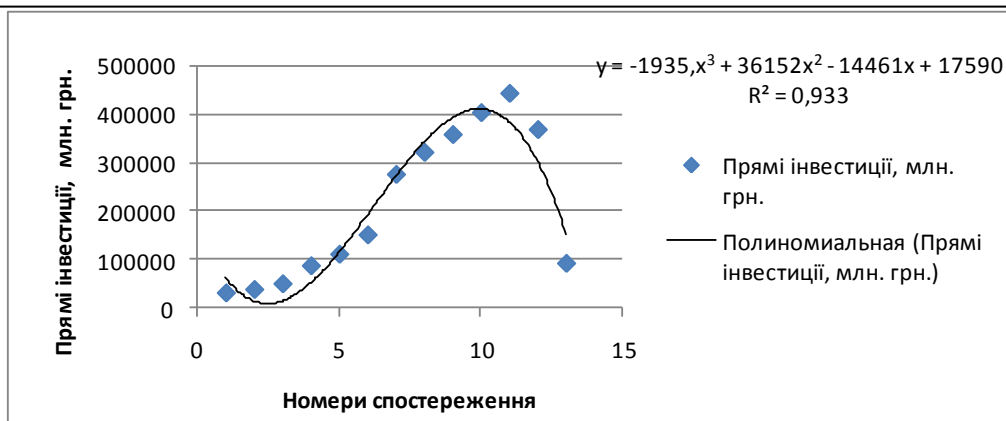

Рис.2. Фактичні значення прямих інвестицій, лінія тренду

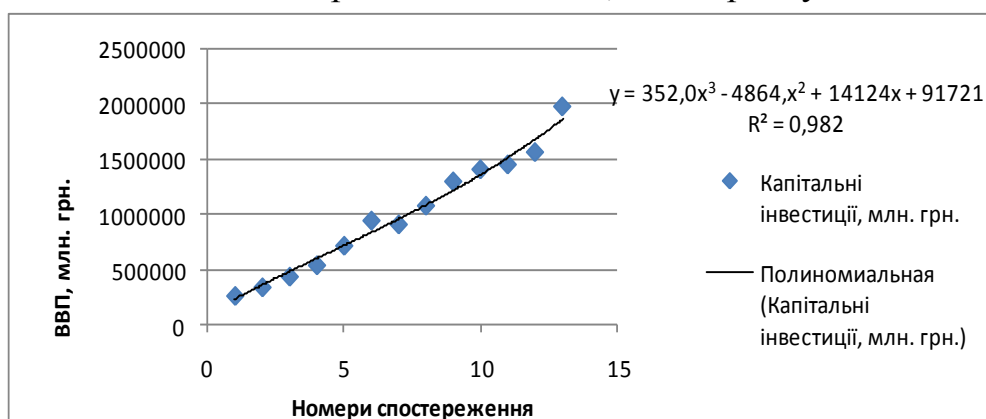

Рис.3. Фактичні та прогнозовані значення ВВП, лінія тренду

Загальна тенденція зміни розглянутих показників за досліджуваний період характеризується поліномом третього ступеню, який має такий математичний вираз: $y = 214,4x^3 - 7345x^2 + 82744x - 63905$ - для капітальних інвестицій, $y = -1935x^3 + 36152x^2 - 14461x + 17590$ – для прямих іноземних інвестицій та $y = 352x^3 - 4864x^2 + 14124x + 91721$ – для ВВП України, коефіцієнти детермінації дорівнюють, відповідно 0,865, 0,933 і 0,982 та свідчать про те, що отримані спостереження підтверджують адекватність моделі.

Прогнозовані значення досліджуваних показників представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Прогнозні значення капітальних інвестицій, прямих іноземних інвестицій та ВВП

Показники	2016	2017
Капітальні інвестиції, млн. грн.	243624,6	248680
Прямі інвестиції, млн. грн.	1591288	1404250
ВВП України, млн. грн.	302001	397181

Для математичного опису залежності між обсягами капітальних та прямих іноземних інвестицій доцільно застосувати виробничу функцію Кобба-Дугласа, що має вигляд:

$$Y = a^0 X_1^{a_1} X_2^{a_2}$$

Для того, щоб звести цю функцію до лінійної, прологарифмуємо рівняння.

Отримаємо: $\ln Y = \ln a^0 + a_1 \ln X_1 + a_2 \ln X_2$

Після цих перетворень отримаємо лінійну модель:

$$Y_1 = a + a_1 Z_1 + a_2 Z_2$$

Для обчислення коефіцієнтів a , a_1 , a_2 зручно використовувати електронні таблиці Excel (табл.2).

Таблица 2

Розрахункові дані

Рік	Y	X1	X2	Y1=ln(Y)	Z1=ln(X1)	Z2=ln(X2)
2003	267344	31625,2	29177,8	12,49629	10,36171	10,28116
2004	345113	48792,9	36224,3	12,75163	10,79534	10,49749
2005	441452	111174,1	47998	12,99782	11,61885	10,77891
2006	544153	148972,3	85294,5	13,20699	11,91152	11,35387
2007	720731	222678,9	109116,9	13,48802	12,31349	11,60018
2008	948056	272074,1	149190,6	13,76217	12,51383	11,91298
2009	913345	192878	274246,3	13,72487	12,16981	12,52178
2010	1082569	189060,6	319823,2	13,89485	12,14982	12,67552
2011	1302079	259932,3	356731,9	14,07947	12,46818	12,78474
2012	1411238	263727,7	402157,8	14,15998	12,48267	12,9046
2013	1454931	249873,4	441987,3	14,19047	12,42871	12,99904
2014	1566728	219419,9	367006,6	14,2645	12,29874	12,81314
2015	1979458	251154,7	90328,8	14,49833	12,43382	11,41121
Середнє значення	998245,9	189335,7	208406,462			

Застосувавши інструмент регресія в ЕТ Excel, можемо знайти параметри виробничої функції (табл. 3) та визначити її основні характеристики.

Таблица 3

Параметри функції

$a_0 =$	74,40153214
$a_1 =$	0,569838769
$a_2 =$	0,211136098

Отже, виробничу функцію Кобба-Дугласа має вигляд: $Y = 74,402 X_1^{0,57} X_2^{0,211}$.

За регресійною статистикою множинний $R = 0,907$, що вказує на високу щільність зв'язку між факторами X^1 (капітальні інвестиції) та X^2 (прямі іноземні інвестиції) із показником Y (ВВП).

R -квадрат = 0,822, оскільки R -квадрат прямує до 1, то модель адекватна реальній дійсності і по ній можна робити прогноз.

У множинній регресійній моделі введення додаткових факторів збільшує значення коефіцієнта детермінації, тому його коректують з урахуванням числа незалежних змінних і обчислюють нормований R -квадрат.

У даному випадку нормований R -квадрат = 0,787, оскільки нормований R -квадрат прямує до 1 (більше 0,75), то модель адекватна реальній дійсності.

Частинні коефіцієнти еластичності відповідно дорівнюють $E_1 = 0,11$ та $E_2 = 0,04$, тобто при збільшенні (зменшенні) обсягів капітальних інвестицій на 1% обсяг ВВП збільшиться (зменшиться) на 0,11%, а при збільшенні (зменшенні) прямих іноземних інвестицій на 1% обсяг ВВП збільшиться (зменшиться) на 0,04%.

Отже, збільшення обсягів капітальних та прямих інвестиційних ресурсів сприятливо впливають на економічну ситуацію в країні та призводять до росту обсягів ВВП.

1. Погрішук Б. В. Економіко-математичне моделювання : навч. посібник / Б. В. Погрішук, О. М. Лисюк. – Т : ТОВ «Новий колір», 2010. – 372с.

2. Вільчинська О.М. Визначення можливостей застосування виробничої функції Кобба-Дугласа як інструменту управління виробничими ресурсами регіону / Вільчинська О.М., Паночишин Ю.М., Кушнір Т.О. // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – №2(234), Т. 1. – С. 177-181.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Пенькна І.С., ст. 3-го курсу, гр. Фвн-31
Науковий керівник – к.е.н., доцент Вільчинська О.М.
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ НА ВАЛОВИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

На сьогодні важливою передумовою забезпечення сталого зростання економіки, підвищення ефективності використання ресурсів є достовірне і реальне вимірювання рівня розвитку регіонального потенціалу. На регіональному рівні узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки регіону, є валовий регіональний продукт (ВРП). Показники ВРП дають можливість побудувати найважливіші національні рахунки та рахунки на рівні регіону. Традиційно вважається, що регіональний розвиток визначають сектори спеціалізації регіонів, які, власне, й формують ВРП. У цих умовах важливого значення набуває оцінка факторів, що впливають на формування ВРП. Одним із

факторів виступають доходи населення, тому проаналізуємо ступінь їх впливу на формування валового регіонального продукту у Вінницькій області.

З метою дослідження якісної та кількісної оцінки взаємозв'язку доходів з валовим регіональним продуктом, доцільно застосувати кореляційно-регресійний аналіз, основне завдання якого полягає у аналізі наявних статистичних даних між досліджуваними ознаками з послідуочим встановленням щільності взаємозв'язку за допомогою розрахованого коефіцієнта кореляції [1].

Лінійна парна регресійна модель має вигляд:

$$Y = \alpha_0 + \alpha_1 X + \varepsilon,$$

де α_0 і α_1 – параметри моделі,

X – незалежна змінна (фактор),

Y – залежна змінна (результативний показник),

ε – відхилення фактичних даних від теоретичних

У нашому дослідженні за Y – результативну ознаку ми приймаємо величину валового регіонального продукту, а за X – факторну ознаку – обсяг доходів населення.

Розглянемо розрахунок параметрів між доходами населення та обсягом валового регіонального продукту (табл.1.) [3].

Таблиця 1. [2]

Розрахунок параметрів лінійного зв'язку доходів населення та ВРП за 2004-2014 роки

Роки	Доходи населення, млн. грн. X	Валовий регіональний продукт Y	$Y - \bar{Y}$	$(Y - \bar{Y})^2$	$X - \bar{X}$	$(X - \bar{X})^2$	$(Y - \bar{Y})(X - \bar{X})$
2004	8747	8123	-14805,7	219209560,1	-20290	411684100	300408206
2005	12193	10207	-12721,7	161842344,8	-16844	283720336	214284774
2006	14788	12414	-10514,7	110559489,6	-14249	203034001	149824349
2007	19264	15381	-7547,73	56968186,98	-9773	95511529	73763939
2008	25170	20094	-2834,73	8035678,711	-3867	14953689	10961890
2009	26813	20104	-2824,73	7979084,165	-2224	4946176	6282193,5
2010	33602	23589	660,2727	435960,0744	4565	20839225	3014145
2011	38990	29099	6170,273	38072265,53	9953	99062209	61412724
2012	44265	33024	10095,27	101914531,4	15228	231891984	153730813
2013	46157	36191	13262,27	175887877,9	17120	293094400	227050109
2014	49418	43990	21061,27	443577208,9	20381	415385161	429249799
середнє	29037	22928,72727					
сума	319407	252216		1324482188		2074122810	1629982943

За методом найменших квадратів визначимо параметри α_0 і α_1 :

$$\alpha_1 = (\sum(Y - \bar{Y})(X - \bar{X})) / (\sum(X - \bar{X})^2) = 0,785866167$$

$$\alpha_0 = \bar{Y} - \alpha_1 \bar{X} = 109,5314$$

Таким чином, економетрична модель зв'язку доходів населення та ВРП матиме вигляд:

$$\bar{Y} = 0,785866167 X + 109,5314$$

Обчислимо щільність зв'язку між доходами населення та ВРП, для цього скористаємось коефіцієнтом кореляції:

$$r = (1/n \sum (Y - \bar{Y})(X - \bar{X})) / \sqrt{(1/n \sum (X - \bar{X})^2 * 1/n \sum (Y - \bar{Y})^2)} = 0,983428443$$

Коефіцієнт кореляції показує, що існує прямий ($r > 0$) тісний зв'язок доходів населення та ВРП.

Перевіримо модель на адекватність реальній дійсності за допомогою коефіцієнта детермінації:

$$R^2 = r^2 = 0,967131502$$

Отже, модель залежності ВРП від доходів населення є адекватною.

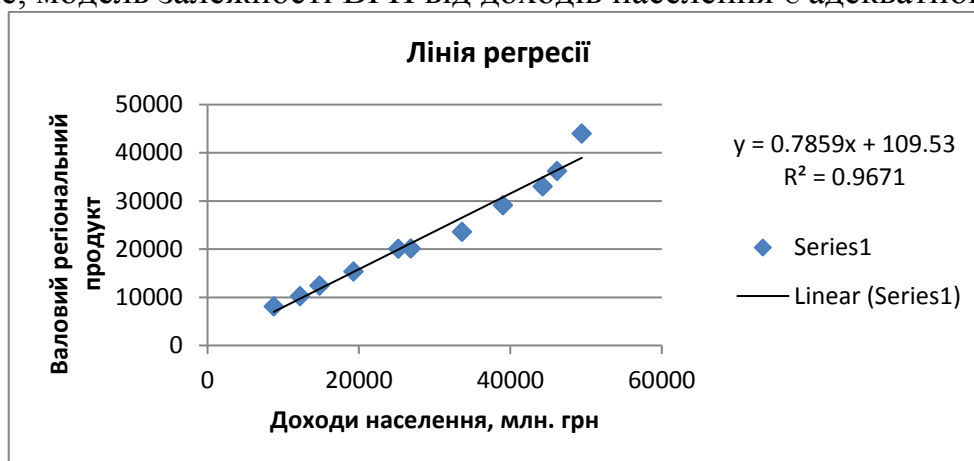

Рис. 1. Лінійна регресія залежності ВРП від доходів населення

Використовуючи критерій Фішера $F(1.n-2) = MSR/MSE$, з надійністю $P=0,95$ оцінимо адекватність прийнятої економічної моделі статистичним даним, необхідні розрахунки занесемо до табл. 2.

Таблиця 2.

Роки	\hat{Y}	$Y - \hat{Y}$	$(Y - \hat{Y})^2$	$\hat{Y} - \bar{Y}$	$(\hat{Y} - \bar{Y})^2$	E
2004	6983,50274	1139,497	1298454	-15945,2	254250185	0,984316
2005	9691,597552	515,4024	265639,7	-13237,1	175221603	0,988698
2006	11730,92026	683,0797	466597,9	-11197,8	125390882	0,990663
2007	15248,45722	132,5428	17567,59	-7680,27	58986548,1	0,992817
2008	19889,7828	204,2172	41704,66	-3038,94	9235183,48	0,994493
2009	21180,96092	-1076,96	1159845	-1747,77	3054687,23	0,994829
2010	26516,20633	-2927,21	8568537	3587,479	12870006	0,995869
2011	30750,45323	-1651,45	2727298	7821,726	61179397	0,996438
2012	34895,89727	-1871,9	3503999	11967,17	143213158	0,996861
2013	36382,75606	-191,756	36770,38	13454,03	181010890	0,996989
2014	38945,46563	5044,534	25447327	16016,74	256535907	0,997188
сума	252216		43533740		1280948448	
середнє						0,995223

$$MSE = (\sum (Y - \hat{Y})^2) / (n - 2) = 3957610,742$$

$$MSR = (\sum(\hat{Y} - Y)^2) / (n - 2) = 1280948448$$
$$F(1,18) = 323,6671142$$

При ступенях вільності 1 і 11 та рівні значимості $\alpha = 1 - P = 1 - 0,95 = 0,05$ критичне значення $F_{кр} = 4,84$. Оскільки $F(1,11) > F_{кр}$, то модель адекватна статистичним даним.

Для економічної інтерпретації лінійного зв'язку між доходами населення та ВРП обчислимо коефіцієнт еластичності. Даний показник показує на скільки відсотків зміниться значення показника, якщо значення фактора зміниться на 1% і визначається за формулою:

$$\varepsilon = \alpha_1 * X / \hat{Y}$$

Коефіцієнт еластичності по кожному році і в середньому наведено в табл. 2. та зображено на рис. 2.

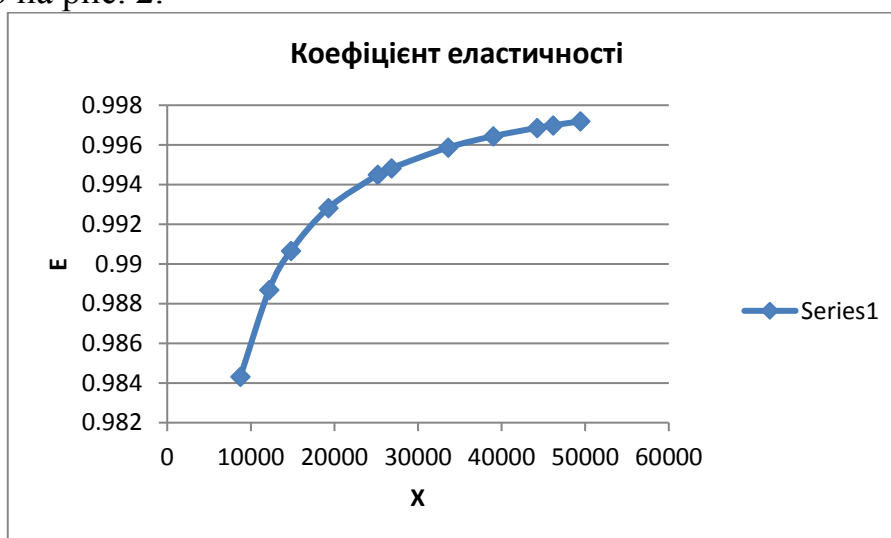

Рис. 2. Коефіцієнт еластичності

Отже, при зростанні доходів населення на 1% обсяг ВРП у середньому збільшується на 0,995223%. Даний показник мав найнижче значення у 2004 р. – 0,984316%, а найвищий показник 0,997188% у 2014 році.

Отже, можна зробити висновок про те, що доходи населення є одним із факторів, який значно впливає на валовий регіональний продукт.

1. Вільчинська О.М. Визначення можливостей застосування виробничої функції Кобба-Дугласа як інструменту управління виробничими ресурсами регіону / О.М. Вільчинська, Ю.М. Паночішин, Т.О. Кушнір // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – №2(234), Т. 1. – С. 177-181.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Погрішук Б.В. / Економіко-математичне моделювання: навчальний посібник. / Б.В. Погрішук, О.М. Лисюк – Тернопіль: Крок, 2010. – 372 с.

Пінчук О. Я., студентка VI курсу

спеціальності «Адміністративний менеджмент. Управління сталим розвитком»

Науковий керівник – к.е.н., ст.викладач кафедри управління, інформаційно-аналітичної діяльності та євроінтеграції Седляр М.О.,

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ХАОСУ

Протягом останніх років державне регулювання в багатьох країнах, в тому числі і в Україні, показує нездатність повною мірою реалізувати свої функції. Основними причинами цієї нездатності виступають небувалі виклики, загрози та вимоги, які виникли внаслідок глобалізації та поширення загальних кризових явищ. За таких умов зростає частка некерованого хаосу, що спричиняє активізацію негативних та недетермінованих впливів на майбутній розвиток світових та національних систем господарювання.

Державне регулювання має визначену сферу застосування та характер впливу на об'єкти управління з метою досягнення позитивних результатів, тобто для реалізації встановлених цілей і завдань управління, а також «для упорядкування їх у межах заданих параметрів, планів, коригування відхилення від останніх» [2]. В епоху наростання глобалізаційних потрясінь та хаосу країни потребують нової моделі управління, яка повинна мати таку характерну ознаку як ефективне функціонування системи державного регулювання економікою в умовах нестабільності. Й тому держави, які попали в хвилю хаосу, зважаються на зміну управлінського імперативу й переходять від жорсткої моделі прямого втручання держави на рівні економічного базису до м'яких недирижуваних форм регулювання національною економікою.

Що стосується України, то хотілося б підкреслити, що в Україні продовжує домінувати детермінована вертикально-ієрархічна модель державного регулювання, що основана на жорстких прямих методах уніфікації рішень та завдань у рамках національної економіки, використанні позаекономічних методів управління. Ця модель не спрямована на формування конкурентоспроможної, зростаючої економіки та заможного і процвітаючого середнього класу. Держава через різні форми, способи, методи та інструменти своєї діяльності активно вносить зміни у структуру власності, сферу обміну і розподілу товарів та послуг. Пряме втручання в економічний базис з боку держави призводить до негативних зрушень у соціально-економічній структурі українського суспільства, формування нових центрів впливу і прийняття ключових рішень стосовно векторів економічного розвитку країни на національному рівні та в системі світового господарства. Монополістична буржуазія, яка швидко формується в Україні, для зміцнення своїх позицій прагне якомога повніше використати господарське, економічне і соціальне поле держави шляхом захоплення командних висот у державній машині. Взагалі така модель державного регулювання не пристосована до стабільного функціонування в умовах хаосу та криз, що наростають. Сьогодні

фактично економіка тільки тих країн, які розвиваються за моделлю, що відповідає параметрам народного капіталізму, демонструє здатність адаптуватися до нових викликів і досягнути найвищих рівнів конкурентоспроможності та соціально-економічної ефективності [3].

Зміна економічної моделі в Україні, передбачає проведення певних ключових трансформацій у сфері економіки, державного регулювання, охорони здоров'я, освіти, що потребуватиме координації дій різних урядових суб'єктів, а також негайного й рішучого скорочення державного боргу, вирівнювання стимулів тощо. Держава повинна сформулювати й запропонувати громадянам, економічним суб'єктам, такі права власності, інфраструктуру, податкові закони, які б сприяли заохочення людей ініціювати нові ідеї й перетворювати їх у вигідні ділові моделі на практичному рівні. Це логічний шлях для підвищення добробуту населення країни в коротко- і довгостроковому періодах.

Український уряд доклав великі зусилля для підтримки ділової активності населення у країні та трансформації моделі державного регулювання. Проте ці зусилля призвели до негативних незворотних наслідків, а саме:

- зміцнення позицій великого державно-монополістичного капіталу олігархічного типу;
- збільшення розриву (кількісного та якісного) в доходах між багатими і бідними;
- політичне напруження в суспільстві;
- поширення процесів монополізації в усі царини економічного буття, згортання конкуренції;
- велике зростання валового державного та корпоративного боргу;
- скорочення економічних свобод для малого й середнього бізнесу;
- посилення ризиків та викликів для майбутнього розвитку соціально-економічної системи.

Ці заходи, вжиті урядом України, виявилися неефективними, оскільки виражали інтереси бюрократії, які відчули в намічених реформах «загрозу втратити свою владу, привілеї, уседозволеність і можливість паразитувати на державній власності... Без корінного реформування системи державного управління здолати цей опір буде неможливо»[1, с. 484].

Отже, державне регулювання здійснює вагомий вплив на формування економічної моделі України. Й тому, перебуваючи в середовищі хаосу, ми можемо використати його позитиви та перейти у цей період до цивілізаційно й ментально притаманної їй моделі народного капіталізму, яка дозволить покращити соціально-економічну ефективність [5]. Для досягнення цього необхідно змінити головний елемент – трансформувати модель державного регулювання національною економікою на таку, яка відповідає загальноприйнятим міжнародним стандартам:

- позбавлена лінійних та авторитарних підходів до управління,
- орієнтована на впровадження таких суспільних цінностей, як національна безпека, недоторканність особистості, майна, власності, підвищення рівня життя та освіти,

реально забезпечує розвиток конкуренції, середнього класу, дрібної і середньої трудової приватної власності, місцевого самоврядування, підвищує економічну ефективність та конкурентоспроможність країни.

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; сокр. пер. с англ. / науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
2. Маліков В. В. Визначення напрямів державного регулювання економіки / В. В. Маліков // Науково-виробничий журнал «Держава та регіони». Серія: Державне управління. – Дніпропетровськ, 2011. – № 1. – С. 72–76.
3. Пронічева О. 15% українців живуть за межею бідності [Електронний ресурс] / О. Пронічева // Голос Америки (від 17.10.2012). – Режим доступу: <http://ukrainian.voanews.com/content/op-ukraine-poverty/1528117.html>.
4. Седляр М.О. Модернізація як новий курс стратегічного розвитку України / М.О. Седляр // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія №18. Економіка і право: зб. наукових праць. – 2013. – Вип. 23. – С. 18-24.
5. Соскін О. І. Модель народного капіталізму як основа конкурентоспроможного розвитку української економіки / О. І. Соскін // Економіст. – 2010. – № 2. – С. 21-25.

Попенко Я. П., студентка

Науковий керівник – старший викладач кафедри міжнародної економіки Гринь О. Г.

Національний авіаційний університет

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ АЕРОПОРТІВ СВІТУ

Невід’ємною частиною сучасної авіатранспортної системи є аеропорти, які представляють собою цілий комплекс споруд і технічних засобів, необхідних для її нормального функціонування. Від того, як спроектована і реалізована на практиці інфраструктура аеропорту, у вирішальній мірі залежить безпека польотів, рівень обслуговування повітряних суден, а також комфорт пасажирів, що відправляються в повітряні подорожі.

Аеропорт Schiphol (Амстердам) вважається одним з кращих аеропортів світу за рівнем комфорту та підтримує високі стандарти обслуговування пасажирів авіарейсів. На території терміналів створені великі торгові зали з магазинами, зони фуд-корту з ресторанами і кафе, дитячі майданчики, SPA - центр, казино, «кімната тиші», обладнані камери зберігання та паркування, навіть працюють відділ реєстрації шлюбів та виставка предметів мистецтва від Рейксмузеум. В транзитній зоні Schiphol є готель для пасажирів. Тому, Schiphol це не просто міжнародний аеропорт, його можна класифікувати як туристичну визначну пам’ятку.

Розвитком інфраструктури може похизуватися і аеропорт Сіттердорфа (Швейцарія), який завдяки комбінації «парк розваг – зоопарк» став популярним місцем для туристів.

Лондонський аеропорт Heathrow – це аеропорт №1 у світі за кількістю міжнародних вантажних і пасажирських перевезень. Оскільки аеропорт складається з 5 терміналів, його не дарма вважаються найбільшим аеропортом Європи. На території 5 терміналу аеропорту знаходяться салони краси та художня галерея, яка є володарем численних міжнародних нагород і названа відвідувачами оазисом спокою. Heathrow унікальний тим, що кожен віруючий,

яку б релігію він не сповідував, на території аеропорту може взяти участь у богослужінні або поспілкуватися зі священником.

Центральний міжнародний аеропорт Японії (Нагоя) визнається найкращим у світі в сегменті внутрішніх перевезень. Тут пасажирам пропонують традиційну японську лазню.

Міжнародний аеропорт Цюрих (Швейцарія) в якості розвитку своєї інфраструктури пропонує пасажирам послугу «тривале зберігання автомобіля». Суть послуги: пасажир приїжджає в аеропорт на свої машині, залишає її на автостоянці, попередньо заплативши за кількість днів, яких господаря машини не буде в місті. Після прибуття господар забирає свою машину з автостоянки і на ній же їде додому.

Сінгапурський міжнародний аеропорт «Чангі» (Сінгапур) за тридцять років свого існування багато разів визнавався кращим аеропортом світу. Вінодним з перших в Азії (поряд з міжнародним аеропортом Куала-Лумпура) відкрив термінал для лоу-кост авіакомпаній.

Інфраструктура міжнародного аеропорту «Чангі» включає в себе ресторани, магазини роздрібної та безмитної торгівлі, готель для транзитних пасажирів, безкоштовне WI-FI-покриття, ігрові зони для дітей, банкомати, пункти обміну валют, сад метеликів, сервіси, що надають безкоштовні тури в Сінгапур для транзитних пасажирів, Інтернет-термінали, кінотеатри, басейни, зали ігрових автоматів, кімнату зберігання багажу, бізнес-центри, СПА-салони, душові кімнати і багато що іншого.

Не менш розвинена інфраструктура і в аеропорту Осло (Норвегія) - в аеропорту встановлено шість нових інформаційних кіосків самообслуговування, за допомогою яких туристи зможуть знайти потрібну їм інформацію. За допомогою сканування посадкового талона в нижній частині кіоску, пасажир зможуть побачити на екрані їх місце реєстрації, номер рейсу і час відправлення. На карті показано маршрут до місця реєстрації з розрахунковим часом пішки, а також час очікування на паспортний і митний контроль. Кіоски також використовуються для отримання інформації про інші пункти в терміналі, наприклад, ресторани і бари. В аеропорті значно посилена складова самообслуговування: ще більше пасажирів, ніж сьогодні, зможуть без допомоги співробітників аеропорту зареєструватися на рейс, здати багаж, пройти контроль документів при особистому огляді та біля виходу на посадку.

Інфраструктура аеропортів світу повинна представляти собою цілий комплекс споруд і технічних засобів, необхідних для її нормального функціонування, прикладами яких є вищенаведені аеропорти. Всі інші аеропорти повинні мати стратегію розвитку яка в першу чергу повинна бути направлена на безпеку польотів і комфортне перебування пасажирів в аеропортах під час подорожі. Проектування аеропортів повинно здійснюватися таким чином, щоб їх інфраструктура була масштабною, тобто забезпечувала можливість подальшого розвитку без необхідності її кардинальної перебудови.

Прокопчук О.Т., кандидат економічних наук
Уманський національний університет садівництва

ОСОЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сільськогосподарське виробництво є досить ризиковим напрямом господарської діяльності. Це пояснюється непередбачуваністю природних умов та мінливістю обсягів збору врожаїв, зміною заходів державної політики щодо регулювання аграрних ринків та коливанням цін на сільськогосподарську продукцію.

Агрострахування визнане в світі як ефективний інструмент управління ризиками в сільському господарстві. Разом з тим, незважаючи на суттєву необхідність такого захисту, в нашій країні робляться лише перші кроки у цьому складному ринковому сегменті.

Окремі аспекти як теоретичного так і практичного характеру досліджуваної проблеми висвітлено в працях вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, питанням теорії та практики страхування присвятили свої праці такі відомі українські вчені: В.Д. Базилевич, В.В. Вітлінський, К.Г. Воблій, Н.М. Внукова, В.І. Грушко, С.А. Навроцький [2], С.І. Наконечний, С.С. Осадець, А.Ю.Полчанов, О.В. Сахно [4].

На сучасному етапі сільськогосподарське страхування проходить глибоку кризу, основними причинами якої є, насамперед, відсутність економічної стабільності, сталого зростання виробництва, неплатоспроможність більшості сільськогосподарських підприємств і дефіцит фінансових ресурсів.

Разом з тим, страхування сільськогосподарських ризиків в Україні необхідне, ринок агрострахування поступово розвивається, хоча, в силу своїх особливостей, досить повільно.

Більш детально зупинимося на дослідженні загальних тенденцій розвитку українського ринку аграрного страхування протягом періоду 2005-2015 рр.

Ринок агрострахування на часовому відрізку 2005-2015 рр. демонстрував загальну тенденцію до повільного скорочення. Скорочувалися усі реальні показники діяльності ринку. Попри певне пожвавлення ринку у 2005-2008 рр. через виділення державних субсидій на компенсацію страхових премій, кількість укладених договорів страхування та об'єм застрахованих площ загалом зменшувалися. Щодо зібраних страхових премій, то їх сума в гривневому еквіваленті протягом 2005-2015 рр. зростала, проте це зростання є відображенням інфляційних та девальваційних процесів, що відбувалися в цей час в економіці України.

Короткострокові коливання ринку агрострахування:

з 2005 р. по 2008 р. – прискорене зростання ринку, пов'язане з виділенням державної субсидії. Обсяг зібраних страхових премій зріс у цей період у 12 разів;

2009 р. – різке скорочення ринку через відміну субсидій. Обсяг зібраних страхових премій скоротився у 6 разів;

2009-2013 рр. – зростання середніми темпами, адаптація ринку до роботи в умовах відсутності субсидій, прийняття спеціального Закону з агрострахування, запровадження ліцензування діяльності з добровільного страхування сільськогосподарських ризиків, розвиток нових страхових продуктів, запровадження програми підготовки аварійних комісарів для проведення андерайтингу та оцінки збитку у агрострахуванні. Обсяг зібраних страхових премій зріс за цей період у 3 рази;

з 2013 р. – нове скорочення ринку, спричинене загальним економічним спадом в економіці України[1; 3].

Загалом у 2015 андерайтинговому році страхові компанії уклали 1062 договори страхування. Більша частина цих договорів (75,3%) – це страхування озимих культур від повної загибелі на період перезимівлі. Загальна страхова сума за договорами страхування сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, що були укладені у 2015 андерайтинговому році, склала 3,969 млн грн. Сума зібраних страхових премій склала 77,7 млн грн. Сільськогосподарські культури були застраховані на загальній площі 689,2 тис. га. Середня ставка страхової премії за весь андерайтинговий рік склала 2,0 %, в тому числі 3,3 % – за зимовий період та 1,7 % – за період весна-літо.

У 2015 андерайтинговому році (зима 2014-2015 рр. та весна-літо 2015 р.) страхування сільськогосподарських культур здійснювали 12 страхових компаній. Слід зазначити, що компанії «Фініст» та «Теком» вперше у 2015 андерайтинговому році заявили про себе, в той час як інші компанії мають досить довгу за українськими мірками історію страхування сільськогосподарських ризиків. Страхові виплати за договорами аграрного страхування здійснили 7 страхових компаній. Найбільші страхові виплати здійснила страхова компанія «Інго Україна» (4,5 млн грн, або 44,5% від усього об'єму виплат). Другою за об'ємом виплат стала компанія «Теком» (3,9 млн грн, або 38,7%). Виплати здійснили також страхові компанії «Брокбізнес» (747,7 тис. грн, або 7,5%), «АХА страхування» (538,7 тис. грн, або 5,4%), Аска (224,8 тис. грн, або 2,2%), «PZU Україна» (117,4 тис. грн, або 1,2%) та УАСК (54,2 тис. грн, або 0,5%).

За цей же період здійснювалося страхування 18 видів сільськогосподарських культур. Більшість договорів було укладено на страхування озимої пшениці (445 договорів, або 41,9%). Активно страхували також озимий ріпак (316 договорів, або 29,8%), соняшник (94 договори, або 8,9%), кукурудзу (75 договорів, або 7,1%), озимий ячмінь (70 договорів, або 6,6%). Найбільше площ було застраховано також під озимою пшеницею (401 тис. га, або 58,1%) та озимим ріпаком (86 тис. га, або 12,5%). Далі йдуть кукурудза (59 тис. га, або 8,6%), соя (46 тис. га, або 6,7%) та соняшник (43 тис. га, або 6,3%).

Обсяг страхової відповідальності за сільськогосподарськими культурами розподілився таким чином: першість належить договорам зі страхування озимої пшениці (1812 млн грн, або 45,7 % від усієї страхової суми ринку), друге місце посідає соняшник (591 млн грн, або 14,9 %), третє – кукурудза (483 млн грн, або 12,2 %), четверте – соя (409 млн грн, або 10,3 %). Найбільше страхових премій було зібрано за договорами страхування озимої пшениці (49,0 млн грн, або 63,1 %

від усіх зібраних з ринку премій), далі йдуть озимий ріпак (78 млнгрн, або 10,0 %), соняшник (7,5 млнгрн, або 9,6 %) та кукурудза (5,3 млнгрн, або 6,8 %). Найбільший обсяг виплат у 2015 андеррайтинговому році був здійснений за договорами страхування озимої пшениці (7,5 млнгрн, або 75,1 % від усіх страхових виплат). Далі йде кукурудза (1,1 млнгрн, або 10,7 %), озимий ріпак (0,7 млнгрн, або 7,4 %), соняшник (0,5 млнгрн, або 5,3 %) та озиме жито (0,1 млнгрн, або 1,4 %).

Отже, вищевикладене дає підставу зробити висновок, що середня ставка страхової премії протягом 2005-2015 рр. демонструє сталу тенденцію до зменшення. Це можна пояснити дією одного з наведених нижче факторів:

використанням страхових продуктів, що покривають невеликий перелік малоймовірних ризиків. Так, через те, що у весняно-літній період переважно страхують від граду та вогню, а основні ризики, що складають справжню загрозу для виробників не покриваються, середня ставка премії на період весна-літо у 2015 р. склала лише 1,7 %;

використанням франшизи замість страхового покриття. У цьому випадку страхова сума не дорівнює обсягу страхової відповідальності страховика (є більшою за цей обсяг), а отже ставка страхової премії є штучно заниженою і не відображає реального співвідношення між страховою премією та обсягом прийнятої страхової відповідальності;

використанням в деяких випадках формального страхування при отриманні кредиту або в інших ситуаціях, коли укладення страхового договору є умовою для здійснення інших операцій.

Таким чином підсумовуючи викладене слід зазначити, що ринок агрострахування України у 2005-2015 рр. демонстрував загальну тенденцію до повільного скорочення, адже скорочувалися усі реальні показники його діяльності. Водночас, за період з 2009 р. по 2016 р. ринок зазнав суттєвих змін, що покращили якісні характеристики ринку. Це, зокрема, прийняття спеціального Закону про агрострахування, запровадження ліцензування діяльності з добровільного страхування сільськогосподарських ризиків, розвиток нових страхових продуктів, запровадження програми підготовки аварійних комісарів для проведення андеррайтингу та оцінки збитку у агрострахуванні.

Дванадцять страхових компаній (за підсумками 2015 р.) проявили інтерес до даного сегменту ринку страхування. За результатами проведеного дослідження встановлено, що ринок використовує невеликий набір страхових продуктів:

– домінує страхування озимих культур від повної загибелі на період перезимівлі;

– відсутнє повноцінне мультиризикове страхування врожаю ярих культур та озимих культур на весняно-літній період;

– майже не використовуються продукти страхування врожаю на весь цикл вирощування. В той же час, така ситуація створює підґрунтя та можливості для розширення лінійки страхових продуктів.

Причиною того, що на ринку не реалізуються продукти мультиризикового страхування на весняно-літній період та, зокрема, не покривається такий системний ризик, як посуха, є об'єктивно висока вартість цих продуктів.

Отже, ринок агрострахування потребує посилення системних зусиль зі сторони держави щодо його розвитку, зокрема, вдосконалення регулювання та надання підтримки цьому сектору.

Не дивлячись на поточну складну макроекономічну та фінансову ситуацію в Україні, ринок агрострахування доводить свою життєздатність та потенціал для подальшого розвитку.

1. Бечко В.П. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу / В.П. Бечко, Ю.В. Улянич, О.Т. Прокопчук // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 3 (153). – С. 46-53.

1. Навроцький С. А. Стан та тенденції розвитку сільськогосподарського страхування / С.А. Навроцький // Наука й економіка. – 2012. – № 1 (25). – С. 61-68.

2. Прокопчук О.Т. Теоретичні основи регулювання системи страхування в сільському господарстві / О.Т. Прокопчук // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – Умань, 2013. – Вип. 82. – Ч. 2 : Економіка. – С. 197-210.

3. Сахно О.В. Агрострахування в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи // Економіка АПК. – 2010. – №. 9. – С. 14-16.

Пташник Ю.О.

Науковий керівник – Маковецька Л.О.

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки

СОЦІАЛЬНО – ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ РОЖИЩЕНСЬКОГО РАЙОНУ

Розвиток господарського комплексу Рожищенського району безпосередньо пов'язаний з історією самого краю та першими відомостями про те, чим займалося населення в той чи інший період.

Історія розвитку Рожищенського району бере початок ще з 1322 року, коли литовський князь Любарт Гедемінович подарував містечко Рожище соборній церкві Івана Богослова, яка знаходилась в Луцькому замку. З того часу воно більше трьох століть було власністю Луцького єпископа [1].

Через вигідне розташування Рожищенський район не раз спустошувався під час нападу татар на Волинь, але завжди відбудовувався. У 1567 році польський король Сігізмунд Август надав містечку Рожище магдебурзьке право. Це стало одним із перших кроків до налагодження господарського та культурного життя району.

У 1795 році, коли Волинь після третього поділу Польщі відійшла до Російської імперії, Рожище опинилось позаштатним містечком Луцького повіту під власністю графа Валеріана Стройновського. З цими подіями пов'язана зміна характеру Рожищ. Дбаючи за промисловий розвиток належних графу міст, він поселяє в межах району євреїв-ремісників. Це відразу вплинуло на розвиток ремесла і торгівлі. Цю ж мету – розвиток промислів – мав на увазі граф, поселяючи в Рожищі і на його околицях німців-колоністів [1].

Кінець XIX століття був знаменний для Рожищенського краю. В цей період зароджувалися легка, харчова галузі промисловості. А будівництво залізниці Київ – Варшава стало каталізатором до пожвавлення промислового руху навколо міста Рожище. Згодом почали діяти суконні фабрики, консервний, пивоварний і винокурний заводи, фабрики гнутих меблів і залізних ліжок, кілька кравецьких майстерень. Спочатку це були невеликі підприємства, які спроможні були забезпечити місцеве населення необхідними товарами. Найбільші з них – винокурний завод, де в 1907 році працювало 38 робітників, і фабрика гнутих меблів, на якій було зайнято 16 робітників. Частина виробленої продукції, яка залишалася, відправлялася по залізниці в Луцьк, Рівне, Ковель, Дубно та інші населені пункти.

В XIX століття на околицях містечка було побудовано кілька суконних фабрик, де переробляли вовну. З того часу цей район отримав назву Вовняна, яка збереглася до наших днів. Згодом до цих підприємств додавались інші: цегельні, миловарний завод, кравецькі майстерні. Колись сільськогосподарське містечко тепер стало на шлях промислового розвитку. Недаремно його населення сягнуло тисячі мешканців [2].

У довоєнний період (до 1940-х років) значне місце в промисловості займали підприємства, що переробляли продукти сільського господарства і тваринництва: млини, олійниці, бойні, їх продукція іде на вивіз. Експортували також зерно, рогату худобу та свиней.

За міжвоєнний період район помітно розбудовується, впорядковується. Зведено ряд мурованих громадських приміщень: школа, готель, римокатолицький костел. З культурних споруд з середини минулого століття тут зведено євангельський костел, православну церкву та єврейську синагогу [2].

Перші воєнні роки пішли на відбудову залізничної станції, деяких підприємств, житла. Населення районного центру Рожище мало лише 7 тис. осіб.

25 квітня 1944 року суконна фабрика на Вовняні була перейменована в артіль «Рекорд», яка згодом перетворилася на висококомеханізоване промислове підприємство «Динамо». На фабриці виробляли бавовняну, лляну пряжу, валянки, байкові ковдри. Частина власної продукції (постільна білизна, подушки, матраци) залишалася на внутрішньому ринку, в місцевих торговельних закладах.

У 1946 році була заснована фабрика «Лучанка».

20 травня 1947 року створена машинно-тракторна майстерня, яка спеціалізувалася на ремонті сільськогосподарської техніки. Згодом з неї виник ремонтний завод, а з 1 квітня 1975 року його перейменовано в «Рожищефермаш». В 1964 році задіяв потужний ливарний цех. Активно стало діяти районне об'єднання «Сільгосптехніка» по ремонту сільгоспмашин.

Вже з початку 50-х років з'являються нові підприємства, як от ремонтний завод, прядильна фабрика, меблева та інші. Саме в ті роки район отримав свій перший план розбудови та розвитку.

В 1949 році на базі молочарні був заснований сирзавод, який потужно розвивався і у 1973 році було збудовано нове приміщення, модернізовані основні фонди, що дало можливість розширити як асортимент, так і обсяг виробництва.

Харчокомбінат, створений у 1960 році на базі колишнього парового млина і пекарні, в 1962 році поповнився консервним цехом для переробки фруктів і овочів. Наприкінці ХХ століття продукція консервного заводу широко користувалася попитом за кордоном. Підприємством освоєно виробництво п'яти нових найменувань консервів. Було також встановлено нову лінію з переробки кабачкової ікри. На зовнішній ринок, зокрема до Російської Федерації, пропонувалися такі різновиди продукції: варення з моркви, яблук, сік яблучно-журавлинний, яблучно-брусничний, яблучно-сливовий з м'якоттю, зелений горошок тощо.

У 1964 році було реконструйовано хлібопекарню, що виробляла 72 сорти різних хлібобулочних виробів [2].

Розвиток промисловості сприяв також збільшенню загальної чисельності населення на території району, адже близькість до залізниці, змога заробити кошти призвело до поступового зростання кількості жителів. Окрім того, на таких підприємствах, як сирзавод та Рожищеферммаш у 70-80 роках існувала програма забезпечення житлом молодих спеціалістів.

З 1940 по 1967 роки виробництво промислової продукції зросло більше як у 20 разів. Тепер промислові вироби не завозяться в район, а вивозяться за його межі. Варто зазначити, що промисловий розвиток адміністративного району значно вплинув на склад його населення. Якщо ще на початку ХІХ століття він був досить одноманітний, де основну частину становило місцеве, українське населення, то в кінці століття навпаки, до 63% - євреї, далі – німці-колоністи, росіян незначний відсоток. Вже в міжвоєнний час збільшився відсоток польського населення.

Отож, на розвиток тогочасного промислового комплексу району, вплинули такі чинники: перший, загальний – звільнення селян від кріпацтва та масовий перехід в Російській імперії на фабрично-заводське виробництво. Другий – проведення через територію району залізничної гілки Здолбунів – Ковель. На час проведення в 1870-1871 роках залізниці Рожище мало вже до 2000 мешканців. А під кінець століття кількість мешканців зросла до 4 тис. осіб, що стало початком формування трудових ресурсів потенціалу району.

Історичне минуле району певним чином вплинуло на розвиток сучасної структури господарства району, однак на сучасному етапі вона зазнала суттєвих змін. Багато галузей поступово занепали, хоча на території району є потенціал для їх розвитку.

1. Історія міст і сіл УРСР. Волинська область / за ред. П.П. Тронько, М.П. Бажан. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1970. – 746 с

2. Рожищенська міська рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mrada.org.ua>

Пушка Л.В., ст. гр. УП-41

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач кафедри прикладної статистики та економіки праці Серeda О.В.

Луцький національний технічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

У сучасних умовах енергетична сфера України перебуває у кризовому стані, що зумовлено високим ступенем залежності нашої країни від зовнішніх джерел енергопостачання, застарілими технологіями в роботі атомних та теплових електростанцій, значним зростанням тарифів на використання традиційних енергоресурсів, несприятливою екологічною ситуацією тощо. Наявність цих проблем свідчить про необхідність застосування інноваційних підходів до подальшого розвитку енергетичної галузі нашої держави. Відповідно, вважаємо, що більше уваги слід приділяти впровадженню та використанню відновлювальних джерел енергії, створенню сприятливих умов для ефективного функціонування відновлювальної енергетики в Україні. Це, у свою чергу, потребує дослідження зарубіжного досвіду високорозвинених західноєвропейських країнах у даній сфері з метою запозичення кращих елементів активізації розвитку відновлювальної енергетики до вітчизняних реалій.

Безперечно, що відновлювальні джерела енергії є екологічно чистими та безпечними для людей, тому й вони користуються такою популярністю у країнах ЄС, США та Японії. При цьому, слід зауважити, що за умов раціонального використання, вони є вигідними з економічної точки зору та створюють комфортні умови проживання для населення.

Однак, незважаючи на низку позитивних ефектів від використання відновлювальних джерел енергії, варто зауважити, що: “в Україні на сучасному ринку енергоресурсів відновлювальна енергетика тільки починає формувати свою нішу, і, відповідно, результативність її впровадження у нашої державі є не такою високою як у високорозвинених європейських країнах (Німеччина, Польща, Іспанія, Португалія, Франція, Швеція, Данія, Фінляндія і т.д.), США, Японії і т.д. Зокрема, є ряд проблем, що перешкоджають активному розвитку відновлювальної енергетики в Україні: недосконале нормативно-правове, фінансове та логістичне забезпечення; недостатній рівень стимулювання держави щодо використання відновлювальних джерел енергії у регіонах; проблеми державного регулювання сфери відновлювальної енергетики в цілому” [1].

Тому органам влади на різних ієрархічних рівнях (державному, регіональному, місцевому) слід більше уваги приділяти вивченню зарубіжного досвіду розвитку відновлювальної енергетики. Слід зазначити, що закордоном розвиток відновлювальної енергетики став можливим, в першу чергу, завдяки підтримці з боку держав. Наприклад, програми державного стимулювання розвитку сонячної енергетики діють в багатьох високорозвинених країнах: «Сто тисяч дахів в Німеччині», «Мільйон дахів в США» і «Мільйон дахів в Японії» [2].

Вдалим прикладом ефективного використання відновлювальних джерел енергії для України можуть стати країни ЄС – Португалія, Нідерланди, Німеччина, Польща тощо.

Особливо заслуговує уваги дослідження досвіду розвитку відновлювальної енергетики в Польщі. Це пояснюється тим, що:

- по-перше, Польща є сусідом нашої держави та одночасно є членом ЄС;
- по-друге, Польща володіє подібним ресурсним потенціалом у енергетичній сфері і при цьому у цій державі активно впроваджуються та використовуються відновлювальні джерела енергії.

Слід зазначити, що у Польщі основний акцент серед відновлювальних джерел енергії зроблений на біоенергетику. “У частці відновлювальних джерел енергії в Польщі найбільшу питому вагу займає біомаса, біопаливо і біогаз. Відтак, біомаса у Польщі є найбільш вживаним видом теплової енергії і складає 85,8% від загальної частки. Поряд з цим, найбільш привабливою для країн, що розвиваються, а особливо для тих, де добре розвинуте сільське господарство, є енергія біопалива. Особливо актуальним для Польщі, з її низькою щільністю населення, є виробництво біогазу зі сміття та стічних відходів (за наявності спеціальних інсталяцій)” [3].

Варто зауважити, що окрім біоенергетики у Польщі, хоч і з меншою затребуваністю, але все ж активно використовуються й інші відновлювальні джерела енергії. Зокрема, сонячна енергетика та гідроенергетика, які характеризуються високою ефективністю, доступністю, екологічністю, безпечністю, відсутністю шкідливого впливу на навколишнє середовище в порівнянні із традиційними енергетичними об'єктами, низьким рівнем інвестиційних витрат. Тенденція активного розвитку гідроенергетики підтверджується статистичними даними Управління з регулювання енергетики, згідно з якими Польща характеризується великою кількістю гідроелектростанцій [4].

Щодо вітроенергетики, то в сучасних умовах потенціал енергії вітру в Польщі використовується тільки на 0,22% [4].

Таким чином, підсумовуючи вище викладене, вважаємо, що майбутнє в енергетичній сфері України за відновлювальними джерелами енергії. При цьому важливу роль відіграє вивчення досвіду країн, які мають значні здобутки у сфері відновлювальної енергетики. На наш погляд, серед західноєвропейських країн для України найбільш корисним є досвід Польщі як давнього партнера зі схожим геополітичним розташуванням та природно ресурсним потенціалом й відповідними передумовами для активізації впровадження та використання відновлювальних джерел енергії, особливо біоенергетики.

1. Герасимчук З.В. Проблеми та перспективи використання відновлювальних джерел енергії в контексті забезпечення сталого розвитку регіонів / З.В. Герасимчук, О.В. Середа // Економічний форум: [наук. журнал]. – № 3. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – С. 112 -117.

2. Тарасенко Н. Альтернативна енергетика в Україні: стан та перспективи розвитку / Н. Тарасенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images%5Cukraine%5C2011%5Cukr16.pdf>

3. Гуцаленко О.О. Біоенергетика як пріоритетний вид відновлювальної енергії. Досвід Польщі / О.О. Гуцаленко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/271.pdf>

Рак Ю.В.

Науковий керівник –Чернявська Л.В.

Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

ФІНАНСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ ТА ЇХ РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ

Фінанси домогосподарств визначаються як соціально-економічні грошові відносини щодо формування та використання фондів фінансових ресурсів з метою задоволення особистих потреб громадян. Домогосподарства є одним із джерел збагачення національної економіки, вони є цілісним і важливим елементом економічної системи.

Дослідження фінансів домогосподарств та їх ролі в економіці знайшли своє відображення у працях таких вчених як: С.І. Юрій, В.М. Федосов, В.І. Оспіщев, Л.А. Гордієнко, І.О. Бочан, М.І. Карлін, Б.А. Карпінський, В.П. Кудряшов та інших авторів.

Й дотепер, науковій літературі з фінансів не існує єдиного погляду на сутність фінансів домогосподарств, їх самостійного функціонування як сфери фінансової системи держави. Визначення місця фінансів домогосподарств в фінансовій системі залежить від розуміння сутності та структури фінансів взагалі, однак єдності щодо тлумачення категорії «фінанси» у науковій літературі не досягнуто.

Фінанси домогосподарств — це регульовані у визначеному правовому полі за допомогою спеціальних методів, прийомів та інструментарію потоки коштів через мікрорівневу систему грошових фондів, які забезпечують функціонування і розвиток людей як фізичних осіб, їх економічну діяльність з метою придбання житла, підтримання здоров'я, здобуття освіти, отримання пенсії, забезпечення інших аспектів людської діяльності [1].

Фінанси домогосподарств як економічні відносини реалізуються в родинях, домашніх господарствах, міжособистісних зв'язках, маючи свої особливості одержання доходів та різні напрямки використання коштів.

В Україні на 1 січня 2016 року налічується близько 14,7 млн домогосподарств. Частка домогосподарств у кінцевому використанні валового внутрішнього продукту становить близько 55 % і тому вони відіграють важливу роль в національній економіці.

Так, домогосподарства вступають у економічні відносини з приводу купівлі фінансових активів. Участь домогосподарств в економічних відносинах з приводу купівлі різного роду фінансових активів на ринку залежить від їх рівня доходності та ризику. Зважаючи на всі переваги та ризики розміщення особистих заощаджень, домогосподарства здійснюють певний економічний вибір, формують свій портфель фінансових активів диференційовано.

З розвитком ринкової економіки удосконалюються фінансові інструменти, які використовуються домогосподарствами. На сьогодні найбільш поширеними формами розміщення домогосподарствами своїх надлишкових коштів є вкладні та депозитні рахунки в комерційних, ощадних банках та кредитних спілках. Це сприяє залученню домогосподарств саме до депозитних операцій, тим самим отримуючи дохід у вигляді процентів від вкладених депозитів. Проте, разом з цим, це зменшує участь домогосподарств на фондовому ринку.

Економічні відносини домогосподарств та кредиторів з приводу залучення домогосподарствами позикових фінансових ресурсів також відіграють досить важливу роль у розвитку фінансової сфери. Оскільки рівень економічної освіченості домогосподарств постійно зростає, вони здатні власноруч ефективно управляти своїм домашнім кредитним портфелем. Так, короткострокові кредити здебільшого домогосподарства використовують на придбання товарів нетривалого використання, а довгострокові позики – на придбання товарів із значним терміном використання.

Життєдіяльність домогосподарств в сучасних умовах неможлива без надходження грошових коштів. Джерелами їх надходження є заробітна плата, пенсія, стипендія, проценти від депозитів, дивіденди, кошти від здачі в оренду майна, від продажу майна, від ведення особистого підсобного господарства, доходи від підприємницької діяльності, спадщина, тощо. Фінансовий добробут домогосподарства залежить від притоку грошових коштів, які забезпечують покриття його зобов'язань. Здаючи в оренду землю, наприклад, та отримуючи плату за це, домогосподарство може спокійно виплачувати кредити, тим самим не втрачаючи ні майна, ні коштів.

Як відомо з світової практики, то у розвитку діяльності домогосподарств, наприклад, країн Європи, держава надає пільги для початку діяльності, видає нульові кредити а також зменшує податкові ставки [2]. Адже чим більше прибуткових домогосподарств, тим більша сума доходу в державу від податків, які сплачують домогосподарства, здійснюючи свою діяльність. Натомість в Україні уряд не надає пільг для розгорнення малого і середнього бізнесу, а навпаки встановлює жорсткі податкові обмеження, високі кредитні відсотки, через що домогосподарство не може розвиватися, примножувати доходи, а і лише існує вже не з метою отримання прибутку, а як то кажуть, щоб бути на плаву.

Вивчення фінансів домогосподарств ускладнюється рядом факторів:

1. Відсутність регламентації дії домогосподарств стосовно розподілення їх доходу робить їх поведінку непередбачуваною і такою, що важко звести до спільного знаменника.

2. Небажання висвітлювати всі доходи, особливо ті, які були отримані від надання житла у оренду, отримання заробітної плати в конверті тощо [3].

3. Поляризація населення[4]. Поляризація спостерігається за показниками доходу, за місцем проживання (місто – село, столиця – регіон). Загальний ступінь розшарування в Україні залишається досить високим. При цьому наявна в Україні статистична база, вибіркове обстеження умов життя домогосподарств, що

дозволяє здійснити зазначений аналіз, має певні недоліки, пов'язані з «неповним охопленням» обстеженням представників найбільш заможної групи.

4. Вплив статі на отримані доходи (розрив у доходах жінок і чоловіків).

Отже, фінанси домогосподарств забезпечують стабільність споживання у межах суспільства, а також допомагають зберегти належність домогосподарства до певного суспільного класу при ймовірних випадкових коливаннях його доходів. Нестача коштів у домогосподарствах спричинює їх неплатоспроможність, а їх надлишок може бути свідченням як інфляції, так і втраченої можливості ефективного вкладення коштів. Тому важливим для домогосподарств є планування основних грошових потоків.

Фінанси домогосподарств виконують надзвичайно важливу роль як у функціонуванні фінансової системи, так і економіки загалом. І тому на державному рівні має проводитися виважена політика, що забезпечить нормальне функціонування домогосподарств і бізнесу та достойний рівень життя населення.

1.Юрій С.І. Фінанси : Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова – К. : Знання, 2008. – 611 с.

2. Мочерний С.В. Сутність фінансів у контексті економічних відносин / С.В. Мочерний, Я.С.Ларіна, О.Я. Плахотнюк // Фінанси України. – 2010. – №3. – С.16-22.

3. Лондар С.Л. Фінанси: Навч. посіб./ С.Л. Лондар, О.В. Тимошенко – Вінниця : Нова книга, 2009. – 384 с.

4. Воробйов Ю.М. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма / Ю.М. Воробйов // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2015. – № 4. - С.6-9.

Решетнікова О.В.

Полтавська державна аграрна академія

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сільське господарство є однією з галузей вітчизняної промисловості, що розвиваються найбільш швидкими темпами. Дана галузь володіє значними виробничими потужностями, трудовими ресурсами та дослідницьким потенціалом. Тим не менше, ринок сільськогосподарської продукції на даному етапі працює не досить ефективно.

За даними Держкомстату [1] обсяги виробництва сільськогосподарської продукції у 2015 р. порівняно з 2014 р. скоротились на 4,8%, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах – на 5,2%, господарствах населення – на 4,3%. У тваринництві скоротилось виробництво м'яса (на 1,4%), молока (на 4,0%), яєць (на 14,3%). У рослинництві відбулися наступні зміни. Збільшились обсяги виробництва насіння соняшнику (на 10,3%), по решті культур відбулося зменшення обсягів виробництва. Зокрема обсяги виробництва зернових та зернобобових зменшилися на 5,8%, цукрових буряків – на 34,3%, картоплі – 12,0%, овочів відкритого ґрунту – на 4,4%.

Протягом останніх років на результат роботи сільськогосподарських підприємств впливали різноманітні фактори, які можна поділити на стимулюючі

та стримуючі. До стимулюючих можна віднести наступні: невисока еластичність попиту, що зумовлює стабільність обсягів збуту; високий рівень стандартизації товарних партій; конкурентна ситуація на ринках окремих видів сільськогосподарської продукції, що є близькою до ринку чистої конкуренції; сформованість каналів розподілу продукції. Стримуючими факторами, які впливають на динаміку виробництва сільськогосподарської продукції є фінансові обмеження виробників, несприятливі погодні умови, нестача матеріалів та устаткування [2, 3].

За даними Держкомстату про обсяги споживання сільськогосподарської продукції та даних Міністерства охорони здоров'я України можна зробити висновок про достатність споживання кожного виду продукції населенням у 2015 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунок достатності споживання сільськогосподарської продукції
(на особу на рік, кг), 2015 р.

Групи продукції	Раціональна норма (розрахунки МОЗ України)	Фактичне споживання у 2015 р. (дані Держкомстату)	Відхилення фактичного споживання від раціональної норми	
			абсолютне, (+/-)	відносне, %
М'ясо та м'ясопродукти	80	55,2	-24,80	-31,0
Молоко та молочні продукти	380	237,6	-142,40	-37,5
Яйця (млн. шт.)	290	228	-62,00	-21,4
Картопля	124	79,2	-44,80	-36,1
Овочі та баштанні продовольчі культури	161	105,6	-55,40	-34,4
Плоди, ягоди та виноград	90	37,2	-52,80	-58,7

*Джерело: власні розрахунки на основі даних МОЗ України та Держкомстату [1]

По всім видам сільськогосподарської продукції у 2015 р. фактичне споживання знаходилося нижче раціональної норми. Найбільше відставання фактичного споживання від раціонального спостерігалось по плодам, ягодам та винограду (на 52,8 кг або 58,7%), молоку та молочним продуктам (142,4 кг або 37,5%).

На основі даних про середньорічну чисельність населення (43001 тис. осіб у 2014 р. та 48844,9 тис. осіб у 2015 р.) та річне споживання основних видів сільськогосподарської продукції населенням України (на одну особу) нами розрахована реальна місткість внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції (табл. 2).

Таблиця 2

Місткість внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції

Групи продукції	Місткість внутрішнього ринку (за даними Держкомстату), тис. т		Відхилення 2015 р. до 2014 р.	
	2014 р.	2015 р.	абсолютне, (+/-)	відносне, %
М'ясо та м'ясопродукти	2528,46	2365,04	-163,4	-6,5
Молоко та молочні продукти	10475,04	10179,95	-295,1	-2,8
Яйця (млн. шт.)	10320,24	9768,64	-551,6	-5,3
Картопля	3560,48	3393,32	-167,2	-4,7
Овочі та баштанні продовольчі культури	4644,11	4524,42	-119,7	-2,6
Плоди, ягоди та виноград	1909,24	1593,83	-315,4	-16,5

*Джерело: власні розрахунки на основі даних Держкомстату [1]

Як бачимо, по всіх групах продукції відбулося зменшення реальної місткості ринку, зокрема по м'ясу та м'ясопродуктах на 6,5%, молоку та молочних продуктах на 2,8%, по яйцям на 5,3%, по картоплі на 4,7%, по овочам та плодам, відповідно, на 2,6% та 16,5%. Одним із чинників зменшення обсягів споживання населенням окремих груп сільськогосподарської продукції стало падіння реальних наявних доходів населення у 2015 році.

Задоволення потреб населення у сільськогосподарській продукції у 2015 році, як і у попередні роки, здійснювалося, в основному, за рахунок вітчизняного виробництва.

Результати проведеного маркетингового дослідження вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції дають підстави зробити наступні висновки. Виробництво сільськогосподарської продукції відноситься до найбільш соціально значущих напрямів економіки. Від результатів діяльності сільськогосподарських виробників залежить стабільність забезпечення населення України продуктами харчування. З одного боку, виробникам слід більше уваги приділяти маркетинговим аспектам діяльності (досліджувати ринок, розробляти маркетингові плани, використовувати маркетингові інструменти), з метою адаптації до змін, що пов'язані з мінливим оточуючим середовищем. З іншого, постає нагальна потреба у формуванні та розвитку ефективної ринкової інфраструктури, що дозволить створити стабільні умови для реалізації сільськогосподарської продукції.

Список використаних джерел:

Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Міщенко Д.А. Аграрний маркетинг в системі управління діяльністю підприємства на вітчизняному продовольчому ринку [Текст] / Д.А. Міщенко // Агросвіт. – 2008. – № 13. – С. 27 – 30.

2. Корман І.І. Маркетингове дослідження українського ринку харчових продуктів / І.І. Корман // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2011. – Вип. 112. – С. 368 – 374.

Руда Т.М.

Науковий керівник – Колосінська М.І.

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковичам. Чернівці

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Харчова промисловість посідає важливе місце в промисловому комплексі України. Вона забезпечує населення харчовими продуктами, значну частину працездатного населення – робочими місцями, робить суттєвий внесок у бюджет країни, сприяє надходженню іноземних інвестицій. Харчова промисловість потребує застосування дієвих заходів з боку держави і самих підприємств, які сприятимуть збереженню продовольчої незалежності, позицій на внутрішньому ринку та використанню нових технологій [4, с. 15].

Дослідженням харчової промисловості займалися Ододюк І.В., Купчак П.М., Дейнеко Л.В., Сичевський М.П., Скопенко Н.С. та багато інших [5, 344]. Дейнеко Л.В. вважає, що харчова промисловість у будь-якій країні, а тим більше в Україні, яка має надзвичайно сприятливі умови для її ефективного розвитку, є однією з провідних структуроформуючих ланок усієї економіки, промислового й агропромислового комплексів, ефективне функціонування якої є основоположним чинником економічного і соціального зростання, головною умовою забезпечення підвищення життєвого рівня населення [5, 344].

Метою роботи є аналіз стану харчової промисловості Чернівецької області, а також визначення перспектив розвитку даної галузі.

Відповідно до галузевої структури виробництва область належить до індустріально - аграрної категорії. Протягом останніх років економічна діяльність області відмічається стабільним зростанням багатьох показників. Це відбувається завдяки активній підтримці традиційних видів діяльності. Провідне місце в економіці області займають промисловість і сільське господарство. Промисловий потенціал області представляють понад 200 промислових підприємств, обсяг виробництва яких становить 0,4% загальнодержавного обсягу. У харчовій промисловості провідним є виробництво цукру, хлібобулочних виробів, спирту, соняшникової олії, м'яса, молока, плодоовочевих консервів [1].

Оскільки область володіє значною сировинною базою, особливого розвитку набула харчова промисловість, де зайнято майже чверть всіх штатних працівників промисловості та зосереджена п'ята частина основних фондів. В розвиток харчової промисловості за рахунок всіх джерел фінансування спрямовується понад 45% всіх інвестицій в основний капітал, вкладених в промисловість області (табл. 1).

Таблиця 1

Індекси промислової продукції за видами діяльності у відсотках до попереднього року(млн. грн.)

Роки	2013	2014	2015
Промисловість	95,7	89,9	87,0
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	103,3	102,5	95,0

Джерело [3, с. 82]

Індекс продукції по виробництву харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів та індекс продукції по промисловості ідуть на спад. У 2015 році спостерігається зниження індексів промисловості продукції за видами діяльності на 2,9% по промисловості та зменшення на 0,8% по виробництву харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів. Скорочення виробництва у поточному році спостерігається через зниження попиту на кондитерську продукцію на внутрішньому ринку та зменшення експортних поставок, зокрема практично повністю призупинено реалізацію до Росії та інших країн Митного Союзу. Вживаються заходи щодо пошуку нових ринків збуту (табл. 1).

Вагомий внесок в збільшення обсягу виробництва продукції в області відносяться підприємства: ВАТ "Чернівці м'ясопромсервіс", ПП "Колос", ВАТ "Роси Буковини, ДП "М'ясо Буковини", ПП «Надія-Є», ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат», ТОВ «Чернівецькі хлібобулочні вироби», ТОВ «Буковина Агро Трейд - 2011» [1].

Слід здійснити розрахунок рентабельності операційної діяльності по харчовій промисловості за 2013-2015 роки, що дасть змогу краще зрозуміти ефективність виробництва та реалізації харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (табл. 2).

Таблиця 2

Рентабельність операційної діяльності підприємств за видами промислової діяльності

(млн. грн.)

	2013			2014			2015		
	Результат від операційної діяльності	Витрати операційної діяльності	Рівень рентабельності (збитковості), %	Результат від операційної діяльності	Витрати операційної діяльності	Рівень рентабельності (збитковості), %	Результат від операційної діяльності	Витрати операційної діяльності	Рівень рентабельності (збитковості), %
Промисловість	81,8	1742,9	4,7	52,6	1568,2	3,4	46,3	1527,7	3,0
В-цтво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	11,7	276,8	4,2	17,0	267,9	6,4	16,8	272,8	6,1

Джерело [3, с. 88]

Насамперед слід зазначити, що рентабельність є показником, що здатний комплексно охарактеризувати ефективність діяльності підприємства харчової промисловості. Зростання рівня рентабельності відображає підвищення ефективності виробництва проте по Чернівецькій області саме у виробництві харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів рівень рентабельності промисловості зменшується протягом 2013 – 2015 рр. від 4,7% до 3,0%, що є негативним.

Основним стримуючим чинником підвищення ефективності і конкурентоздатності ряду галузей харчової промисловості є низька рентабельність виробництва та наявність у галузі значної частки збиткових підприємств. Це, зокрема, стосується цукрової та спиртової промисловостей. В дореформений період ці галузі посідали помітне місце серед галузей харчової промисловості України, а їхня продукція складала вагому частку в експорті агропродовольчої продукції країни. Зокрема, за виробництвом цукру країна посідала 1-е місце в Європі, а в колишньому СРСР частка України у виробництві

цукру становила біля 60%. Ринками збуту продукції були, в основному, країни колишнього СРСР. На сьогодні ці ринки майже повністю втрачені. Слід зазначити, що стопроцентна приватизація цукрової промисловості не забезпечила появу в галузі ефективного власника. У спиртовій промисловості з порівняно високою часткою державної власності також спостерігаються низькі економічні результати. Основними чинниками, що обумовили неконкурентоспроможність цих галузей, були висока матеріало- й енергомісткість, а отже і висока собівартість виробництва. Не слід також відкидати й такий чинник, як тиск з боку іноземних конкурентів. Показово, що рекомендації іноземних експертів, зокрема з таких міжнародних організацій, як TACIS (програма Європейського співтовариства з сприяння технічному розвитку країн СНД та Монголії) та UNIDO (Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку) щодо подальшого розвитку зводяться до ліквідації потужностей, які на сьогодні є надлишковими, що, на наш погляд, не відповідає національним інтересам України і загострюватиме й так досить складну ситуацію в селах, що розташовані в сировинних зонах підприємств цих галузей.

Одним з найважливіших завдань розвитку сировинної бази харчової промисловості є підвищення якості продукції сільського господарства, виробництво сировини із заданими технологічними властивостями. Насамперед це стосується харчової сировини, яка має відповідати екологічним і санітарним стандартам та вимогам, особливо у виробництві дитячого і дієтичного харчування. Без дотримання цих вимог важко розраховувати на освоєння зовнішніх ринків.

Серед чинників уповільнення темпів розвитку харчової промисловості необхідно відзначити зниження купівельної спроможності значної частини населення, яке відбулося через прискорення інфляційних процесів та вплив зовнішньоторговельної сфери. Підвищення рівня конкурентоспроможності харчової промисловості та зміцнення її експортного потенціалу безпосередньо пов'язано з такими заходами, як модернізація та технічне переозброєння; впровадження сучасних технологій, систем управління якістю, фасувально-пакувального обладнання; розробка і виробництво нових видів продукції та інших інновацій.

- Таким чином, розвиток харчової промисловості має важливе соціально-економічне значення для Чернівецької області і є одним з основних видів економічної діяльності в регіоні. Виробництво харчових продуктів, напоїв є не тільки завершальною ланкою виробництва харчових продуктів, а й показником ефективного функціонування всього продовольчого комплексу. Від рівня економічного розвитку, стабільності функціонування залежить стан економіки, розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків, соціальний захист і наповненість споживчого ринку в області. Отже, дослідивши основні тенденції функціонування харчової промисловості, можна визначити такі перспективи розвитку цієї галузі, а саме:

- скорочення витрат на переробку продуктів завдяки підвищенню рівня технологій, що дозволить зменшити ціни і збільшити пропозицію на ринках,

підприємствах;

- перспектива отримання додаткових доходів виробником при запровадженні інноваційних продуктів, що дасть змогу задовольнити потреби споживачів;

- вжити методів для залучення іноземних інвестицій, що призведе до покращення діяльності підприємств.

- вжити заходів по стабілізації виробництва промислової продукції підприємствами переробної та харчової промисловості, щоб не призвести до спаду виробництва;

- вплинути на просування продукції на ринки держави та на експорт.

1. Офіційний сайт Чернівецької Обласної ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oblrada.cv.ua/document/list/type/42/>.

2. Офіційний сайт Головного управління статистики у Чернівецькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/main.htm>.

3. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2015 рік / за ред. А.В. Ротаря . – Чернівці : Головне управління статистики у Чернівецькій області, – 2015. –с. 80, 90

4. Купчак П. М. Харчова промисловість України в умовах активізації інтеграційних та глобалізаційних процесів : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. В. Дейнеко. – К. : Рада по вивч. прод. сил України НАН України, 2014. - 20 с.

5. Ододюк І. Технологічна структура промисловості України: реалії та перспективи розвитку / І.В.Ододюк. - К. : Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2014. – с. 588

Руденко Н.С., студентка

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин КНТЕУ Гончаренко О.В.

Київський національний торговельно-економічний університет

THE CREATION OF FAVORABLE ECONOMIC CONDITIONS FOR UKRAINIAN EXPORT PROMOTION

The positions of countries on the world market directly depend on its involvement in international economic relations. Export of products (services) is one of the most important components and indicators of such cooperation, as it ensures the rational use of the capacities and resources of national companies with a greater degree of efficiency and generates foreign exchange reserves to meet import requirements [1]. Export operations are an important founding source of state and private enterprises.

Current development of international trade in the world is accompanied by persistent search tools for expanding the boundaries of assistance of the economic environment and business activity. It also includes attempts to create a balance between government regulation and activities of economic entities on the international market to increase the attractiveness of doing business in the national economy [2]. However, the increasing uncertainty in economic environment makes more difficult to find this balance, and moreover, provokes the deepening of the existing defects of market management system in a country.

There is a deep relationship between the inner economic situation in the country and current state of the external commodity market. Promoting entrepreneurship is the backbone of the national economic reforms. Improving the business climate will stimulate economic growth, enhance job creation and will definitely be a positive factor in attracting national and foreign investment, which, in turn, can make Ukrainian productions more competitive.

The main thought is that development of the national economy in general will increase the export volume. Focusing only on the issues in the international market will not lead to expected positive long-term result [3].

One of the priority tasks should be forming a new national innovation strategy, aimed at improving cooperation between the three key stakeholders: government agencies, academic and business sector. Establishing functioning National and Regional Innovative Systems, creation of conditions for realization of innovation policy is determined by the set of optimal and efficient complex economic means of implementation of innovation policy. It is essential for Ukraine to conceive innovation strategy of economic development including the transformation national and regional innovation systems. All this will help to create effective institutional instruments of integration and interaction between the scientific sector, industry and government [4].

There is also one key component in export promotion as branding. The idea of introducing a country brand to the world is very important because Ukraine and Ukrainian products are not enough known at most of markets. Promoting national brand will make more recognizable not only the country but also its enterprises. The idea covers many sectors of economy and the promotion of it can be performed with the help of cultural events and festivals, exhibitions, fairs, business conferences and general acquaintance with foreign media [5].

The creation of enabling business environment for Ukrainian export promotion is realized through:

- Increasing the investment security and improving the business climate;
- The rapid development of small and medium enterprises;
- Implementation of an effective tax policy;
- Ecologization of production;
- The rational import substitution. Though the substitution has to be reasonable and objective, because a lot of national goods are no match for the foreign analogue;
- Establishing the rights and protection of corporate investments.

Meanwhile, the opportunities to enhance foreign trade and business in the national market are opposed to the wide range of threats [6]. Though, doing business in Ukraine is slowly facilitating. In particular, nowadays Ukraine takes the 80th place in Doing business rating among the 190 countries. It is conditioned mostly by the positive changes in such indicators as Protecting Minority Investors (31 points up) and Enforcing Contracts (12 points up) [7].

There is huge problem with the quality of local production. The practical importance of standardization and sanitary norms must change not only the competitiveness of national goods in the international market but also will affect the consumption of Ukrainian goods. Ukraine had the opportunity to export potatoes to the

EU member states and associated countries. However, this opportunity was wasted because Ukrainian legislative norms are not in line with European standards. Because the quality of Ukrainian products did not conform to European norms, vans carrying Ukrainian plants were not allowed to cross the border into the EU [8].

Our country is increasingly losing its "relevance" in the global economy, lagging behind global dynamics. Ukraine is not only uncompetitive but poorly incorporated into international networks, which limits the prospects for economic growth. However, Ukraine has quite a strong position in the global economy in some areas that could be the basis of consistent economic acceleration - particularly agricultural production and military weapons [9].

Thus, export from Ukraine is determined by two main components: the state of the commodity markets and the peculiarities of the business environment regulation. Successful realization of export promotion in Ukraine should be provided with protection of domestic producers, strengthening leadership in the global food market, the opening of European markets for Ukrainian producers and increasing the share of manufacturing output in the export structure.

The integration of Ukraine into the global economic system brings on the task of strengthening the competitiveness of the national economy. An important part of the strategy for economic growth is an implementation of structural reforms in the economy and creating a favorable business environment, the organization of appropriate measures to stimulate exports, creating a state strategy to support the export potential of either an individual enterprise or the industrial complexes, and the entire national economy, creating of instruments and regulations able to influence the behavior of economic entities.

There are already a number of areas and sectors where Ukraine has quite a strong position in the global economy, and that could be the basis of consistent economic growth, an essential condition for which is expanding investment and assistance. Moreover, quality standard limitations are one of the most significant obstacles to full realization of export potential. Apart of that, effective international trade should be accompanied with competitiveness which is not obstructed by contorted, discriminative and burdensome taxes.

1. The Global Competitiveness Report 2014–2015: Full Data Edition – Geneva: World Economic Forum, 2014. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf

Бережний Я. В. Щодо удосконалення механізмів регулювання ринків товарів і послуг в Україні. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1442/>

3. Юринець В.О. Інноваційна політика як інструмент підвищення конкурентоспроможності економіки країни / Юринець В., Макара О. В. // Ефективна економіка. – 2016. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4772>

4. Бережний Я. В. Виклики інтеграції внутрішніх ринків України і Європейського Союзу // Ефективна економіка. – 2015. – №8 – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4258>

5. Ангела Бочі: До нових ринків збуту — з власним брендом // Вісник. Офіційне видання державної фіскальної служби України – 26.062015 - № 24 – 2 с.

6. Герасименко Г. О. Формування і розвиток експортного потенціалу України в умовах глобалізації // Вісник Бердянського Університету менеджменту і бізнесу . – 2014. – №2. – С.24-29.

7. The World Bank: Doing business rating, 2016. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>.

8. EUUKRAINECOOP: Improved sanitary control. – Режим доступу: <http://euukrainecoop.com/2014/02/07>

Рутко Д.Ф.

Академия управления при Президенте Республики Беларусь, г. Минск

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Набирающее силу партнёрство государства и частного капитала, наряду с общественным разделением труда и научно-техническим прогрессом, позволяет оказывать решающее воздействие на социально-экономическое развитие, в том числе за счёт повышения эффективности и конкурентоспособности государственного сектора. С началом процессов либерализации, дерегулирования, приватизации, углубления интеграции во многих странах мира наблюдается отход государства от предпринимательской деятельности в промышленности с сохранением его контроля и участия в инфраструктуре в партнёрстве с частным капиталом.

Партнёрство государства и частного капитала в экономике эволюционирует и приобретает транснациональный, трансграничный характер в условиях меняющегося расклада сил на мировой экономической арене. Современный тип международного партнёрства, предполагающий формирование государством благоприятного инвестиционного климата для кооперации национального и иностранного капитала, отвечает интересам развития страны и может быть оценён как конструктивный «экономический патриотизм».

В Республике Беларусь партнёрство государства и частного капитала применимо, прежде всего, для развития ключевых направлений инфраструктуры (особенно транспортной), научных исследований и разработок в различных областях хозяйственной деятельности, образования и здравоохранения.

Для развития проектов ГЧП в Республике Беларусь необходимо решить ряд задач:

следует расширить создание экономических, институциональных, правовых и организационных условий для активизации ГЧП на всех уровнях. В Республике Беларусь должна сложиться вертикаль институтов, обеспечивающих развитие ГЧП. Это не только органы исполнительной власти, в ведении которых должны находиться вопросы ГЧП (в первую очередь концессий), но и финансово-экономические институты, обеспечивающие инвестирование и гарантирование частных инвестиций, независимые организации, осуществляющие экспертизу проектов и консалтинг, управляющие компании, ассоциации, объединения, фонды;

- на государственном уровне должна осуществляться доработка существующей нормативной базы в отношении ГЧП проектов. В частности,

требуется дальнейшее совершенствование концессионного законодательства. Необходимо, прежде всего, устранить запреты и ограничения, снижающие привлекательность проектов для рынка и повышающие их стоимость для государства, включая: запрет на залог прав из концессионного соглашения, а также на уступку прав на стадии строительства; закрытый перечень критериев концессионного конкурса, а также императивный вес технического критерия; обязательность рассмотрения споров из концессионных соглашений на территории Республики Беларусь; возмещение только стоимости созданного имущества при прекращении соглашения;

- требуется развитие законодательства о неконцессионных ГЧП. В частности: необходимо на государственном уровне определить порядок проведения конкурсов по неконцессионным проектам ГЧП (в том числе во избежание рисков применения законодательства о государственных заказах); необходима дальнейшая гармонизация различных законодательных актов, применимых к реализации проектов ГЧП, включая акты налогового, бюджетного и земельного законодательства. Необходимо также подготовить развернутые методические указания, объясняющие порядок использования инструментов ГЧП в органах местного управления, разработать единые стандарты конкурсной документации для различных форм ГЧП [1, 2].

Приоритетным направлением государственно-частного партнерства на основе реализации инвестиционных проектов в Беларуси является:

- развитие гуманитарной инфраструктуры в сфере здравоохранения, образования, культуры и т.д.;

- развитие инфраструктуры жизнедеятельности: жилищно-коммунальное хозяйство (водоснабжение, водоотведение, экологичная утилизация отходов, сервисное обслуживание жилого фонда и др.); энергообеспечение с акцентом на развитие малой энергетики; формирование системы транспортной связности;

- технологическая инфраструктура: коммуникационные услуги (интернет, телефония); создание инвестиционных площадок; создание технопарков;

- финансово-инвестиционная инфраструктура [2].

В сфере транспортных инфраструктурных проектов представляется целесообразным использование государственно-частного партнерства для строительства и эксплуатации автомобильных дорог, общественного пассажирского транспорта, строительства и эксплуатации объектов воздушного транспорта (прежде всего аэропортов и взлетно-посадочных площадок малой авиации), реализации комплексных инфраструктурных проектов в области мультимодальных контейнерных перевозок, строительства и эксплуатации крупных грузовых терминалов.

В жилищно-коммунальной сфере государственно-частное партнерство целесообразно применять при строительстве, реконструкции и эксплуатации сетей электроснабжения, водоснабжения и водоотведения, теплоснабжения.

Кроме перечисленных основных сфер, государственно-частное партнерство имеет серьезные перспективы в области утилизации и переработки отходов производства и потребления, строительства и эксплуатации очистных

сооружений, реализации проектов комплексного освоения территорий под жилищное строительство [2].

Одним из актуальных направлений развития государственно-частного партнерства в городах Беларуси является привлечение частных инвестиций в относительно небольшие по стоимости проекты, но имеющие важное социально-экономическое значение, существенно влияющие на качество жизни населения.

Перспективным направлением развития ГЧП в городах Беларуси является реконструкция промышленных зданий и сооружений на основе ревитализации. Основная задача ревитализации – оживить прекратившие свою деятельность промышленные объекты, сменив при этом их функциональное назначение.

Процесс ревитализации позволяет реконструировать промышленные здания и сооружения, при этом изменив само назначение этих сооружений. Изменится концепция самого промышленного сооружения – это позволит улучшить облик городского пространства, избавить его от обветшалых промышленных объектов и благоустроить территорию.

С точки зрения бизнеса, ревитализация является эффективным инструментом управления недвижимостью. Наряду с процедурой редевелопмента, которая предполагает широкомасштабные изменения объекта и как следствие значительные капиталовложения, ревитализация позволяет найти новые и более эффективные способы использования (с прибылью) бывших промышленных сооружений.

Ревитализация, в отличие от реконструкции, использует наиболее щадящую форму преобразования промышленных объектов с изменением их функционального назначения. Реновация дает возможность максимально использовать рекреационный потенциал заброшенных промышленных территорий. В итоге подобные объекты становятся культурными центрами притяжения, создают вокруг себя целую экосистему, создающую уникальные условия для обучения и творческого развития населения.

Следующим актуальным направлением развития ГЧП в Беларуси является сфера деятельности, связанная с инновациями. Актуальность реализации ГЧП в инновационной сфере несомненна, что подтверждается многочисленными примерами из зарубежной практики. Учитывая вышеизложенное, считаем необходимым развитие партнерства между государственными научно-исследовательскими организациями и частным производственным сектором.

2. Борушко, Е. П. Государственно-частное партнерство в Беларуси: состояние, проблемы, правовые и организационно-экономические механизмы подготовки и реализации проектов / Е. П. Борушко // Вестн. Брест. гос. техн. ун-та. – 2014. – № 3. – С. 15–18.

3. О государственно-частном партнерстве [Электронный ресурс] : Закон Республики Беларусь от 30 декабря 2015 г. N 345-З // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь.– Режим доступа: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=12551&p0=N11500345&p1=1&p5=0>. – Дата доступа: 02.05.2016.

Сакаль О.В.

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»

БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЯК ПРИРОДНА ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Україна характеризується потужним ресурсним потенціалом для ведення сільського і лісового господарства; землі та генетичне різноманіття складають національне багатство. Як відзначено у П'ятому національному звіті України про виконання положень Конвенції про біорізноманіття [1, с. 3], займаючи менше 6 % площі Європи Україна володіє 35 % її біорізноманіття.

Ресурси біорізноманіття є стратегічною цінністю для соціально-економічного розвитку країн, що обумовлює завдання не тільки його збереження та сталого використання, але й реалізації підходу щодо спільного споживання вигод на справедливій і рівній основі [2; 3]. Стале використання тут означає використання компонентів біорізноманіття таким чином і темпами, які не приводять у довгостроковій перспективі до його вичерпання, зберігаючи властивість біорізноманіття задовольнити потреби теперішнього та майбутнього поколінь [3]. При цьому слід відмітити особливий характер сільськогосподарського біорізноманіття, або агробіорізноманіття, що прямо чи опосередковано впливає на ефективність сільського господарства як галузі національної економіки.

Біорізноманіття – різноманітність живих організмів, зокрема, наземні, морські та інші водні екосистеми й екологічні комплекси, частиною яких вони є; це поняття включає в себе різноманітність у рамках виду, між видами і різноманіття екосистем [3]. Воно є базисом усього спектру екосистемних послуг, що визначають і впливають на параметри ефективності землекористування, що лежить в основі суспільного добробуту.

Нормативно-правова база щодо використання і охорони біорізноманіття й агробіорізноманіття охоплює, зокрема, Конвенцію про охорону біологічного різноманіття, Міжнародний договір про генетичні ресурси рослин для продовольства і сільського господарства, Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання, Цілі Айти 2011–2020 рр., Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату. Глобальними суб'єктами політики регулювання використання та охорони біорізноманіття й агробіорізноманіття також є, зокрема, Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО), Комісія з генетичних ресурсів для виробництва продовольства і сільського господарства, Світова організацію торгівлі та ін., які пов'язані з біорізноманіттям, продовольством, сільським господарством, зміною клімату і розробленням регулюючих механізмів.

Біорізноманіття для виробництва продовольства і ведення сільського господарства визначається ФАО як найважливіший ресурс на планеті [4]. Належне використання біорізноманіття для виробництва продовольства та ведення сільського господарства, яке охоплює широке коло різновидів, сортів

культурних рослин, порід тварин, а також диких, невикористовуваних і малопоширених видів, у програмах щодо підвищення якості харчування й розвитку сільського господарства, ФАО вказує одним з основних інструментів вирішення глобальної проблеми продовольчої безпеки. Зниження біорізноманіття у глобальному масштабі зумовлюється на сьогодні такими чинниками, зокрема [5]: фрагментацією ландшафтів, забрудненням, спричиненим промисловою і сільськогосподарською виробничою діяльністю та функціонуванням житлово-комунального сектору економіки, наслідками трансформації природних ландшафтів у минулому (осушення, обводнення, будівництво та експлуатація каналів, кар'єрів, водосховищ, знеліснення тощо), необґрунтованим застосуванням нових технологій, що викликало утворення значного обсягу токсичних і радіоактивних матеріалів, джерел випромінювання, інтродукцією видів рослин і тварин з інших природних регіонів, військовими діями, несистемним розвитком транспортної інфраструктури та ін. Антропогенний вплив на довкілля зумовив порушення системи землекористування, укладу життя на сільських територіях, що створило у регіональному масштабі загрози катастрофічного характеру, окрім іншого [5]: зміни гідрологічних і гідротермічних характеристик ландшафтів, а отже, комплексу екологічних факторів довкілля, що є критично важливим як для окремих видів організмів, так і для екосистем у цілому.

В Україні мають місце такі антропогенні чинники втрати біорізноманіття [1, с. 6, 10–11]: відбувається погіршення стану природних середовищ існування внаслідок промислового, житлового і дачного будівництва; спостерігається зменшення площі територій водно-болотних угідь, степових екосистем, природних лісових екосистем, не віднесених до природоохоронних територій, але які є важливими для збереження біорізноманіття; відбувається збільшення кількості інвазивних видів; місцеві сорти і форми замінюються закордонними селекційними сортами і гібридами, що часто не обґрунтовано їх вищою продуктивністю та якістю порівняно з вітчизняними; звужується різноманіття сортотипів вирощуваних сортів; масштабну загрозу біорізноманіттю створюють браконьєрство та самовільні рубки; відбувається заліснення степових і лучних ділянок, зокрема некорінними породами, створення лісонасаджень з монокультур.

Природними чинниками втрати біорізноманіття в Україні є, зокрема [1, с. 11–12]: надлишкове заростання малих річок повітряно-водною рослинністю, яка знижує біорізноманіття гідробіонтів (рослин і тварин); зміни клімату, що викликають збільшення кількості екстремальних погодних явищ, поширення вітровалів та ураганів, посухи, ускладнення пожежонебезпечної ситуації в лісах, зсування меж природних зон у цілому.

Серед негативних тенденцій природокористування у сільськогосподарському виробництві, що позначаються на агробіорізноманітті в Україні, відзначають заміну автохтонного культурного генетичного різноманіття внаслідок зростаючого імпорту свійських порід тварин і сортів рослин, а також зменшення кількості видів, споріднених культурним рослинам, спричинених

приватизацією й освоєнням все більших територій, раніше зайнятих дикими ценозами, особливо вздовж берегів річок та на узбережжях морів [1, с. 3].

Конвенцією про охорону біологічного різноманіття 1992 р., яку Україна ратифікувала законом від 29.11.1994 р. № 257/94-ВР, світовою спільнотою відзначено такі заходи щодо збереження і сталого використання біорізноманіття (ст. 8) [3]:

- встановлювати систему охоронних територій або територій, в яких необхідно приймати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття;

- розробляти, при необхідності, керівні принципи відбору, встановлення і раціонального використання охоронних територій або територій, у яких необхідно приймати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття;

- регулювати або раціонально використовувати біологічні ресурси, які мають важливе значення для збереження біологічного різноманіття в охоронних територіях або за їх межами, для забезпечення їх збереження і сталого використання;

- сприяти захисту екосистеми, природних місць мешкання і збереженню життєздатних популяцій видів у природних умовах;

- заохочувати екологічно обґрунтований і сталий розвиток у зонах, що межують з охоронними територіями, з метою сприяння збереженню цих територій;

- приймати заходи щодо реабілітації і відновлення деградованих екосистем і сприяти відновленню видів, які є під загрозою, зокрема, шляхом розробки і здійснення планів та інших стратегій раціонального використання;

- встановлювати або підтримувати заходи регулювання, контролю або обмеження ризику, пов'язаного з використанням і звільненням живих організмів, видозмінених в результаті біотехнології, які можуть викликати шкідливі екологічні наслідки, що здатні впливати на збереження і стале використання біологічного різноманіття, з урахуванням також небезпеки здоров'ю людини;

- запобігати впровадженню чужорідних видів, які загрожують екосистемам, місцям мешкання або видам, контролює або знищує такі чужорідні види;

- докладати зусиль щодо забезпечення умов, необхідних для сумісності існуючих способів використання із збереженням біологічного різноманіття і сталим використанням його компонентів.

У контексті нашого дослідження важливі відзначити, що біорізноманіття та його ресурси і функції продукують значний обсяг екосистемних послуг, цінність яких не відображається у ринкових цінах. Відтак будь-які управлінські рішення, прийняті приватним і державним секторами, розподіл коштів щодо будь-яких аспектів суспільного добробуту спотворені, якщо не враховують вплив антропогенної діяльності на ресурси і функції біорізноманіття та відповідні екосистемні послуги. Таке спотворення є однією з основних причин виснаження біорізноманіття [2, с. 368]. Вартісна оцінка ресурсів і функцій біорізноманіття може сприяти удосконаленню рішень, що приймаються приватним і державним секторами щодо використання земель.

Список використаних джерел: 1. П'ятий національний звіт України про виконання положень Конвенції про біорізноманіття / Міністерство екології та природних ресурсів України, 2015. – 68 с. 2. Доклад о работе восьмого совещания Конференции сторон конвенции о биологическом разнообразии UNEP/CBD/COP/8/31 / Конференция сторон конвенции о биологическом разнообразии. Восьмое совещание (Куритиба, 20–31 марта 2006 года). – 446 с. 3. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 05.06.1992 р., ратифіковано законом України № 257/94-ВР від 29.11.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_030/print1361280240144740. 4. Второй доклад «О состоянии мировых генетических ресурсов растений для производства продовольствия и ведения сельского хозяйства» / Комиссия ФАО по генетическим ресурсам для производства продовольствия и ведения сельского хозяйства. – ФАО, Рим, 2010. – 16 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/agriculture/seed/sow2/>. 5. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005–2025 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 р. № 675-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-2004-%D1%80>.

Свіжевський В.О.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Юр'єва П.Б

Університет державної фіскальної служби України група ФБД-13-4

СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Зовнішня торгівля виступає одним з найважливіших факторів економічного зростання країни, особливо коли йде мова про інтеграцію країни до світового господарства. Участь України в інтеграційних процесах унеможлиблює її закритість від міжнародного ринку та відокремленість від світового господарства.

Проблеми та особливості розвитку зовнішньої торгівлі в сучасних умовах вивчаються багатьма українськими та зарубіжними вченими. Комплексні дослідження проводяться на основі теорій міжнародної торгівлі таких видатних науковців, як: А. Сміт, Д. Рікардо, Е. Хекшер, Б. Олін, В. Леонт'єв, П. Самуельсон та інших. Фінансове забезпечення експорту та імпорту розглядали такі українські вчені, як: В. Андрійчук, І. Бураковский, О. Білорус. Проблеми використання експортних стратегій на практиці досліджували: В. Рокочі, Б. Олін, Д. Шевельов, З. Бочаєв та інші. Але так як Україна не достатньо інтегрована у світові господарські зв'язки деякі питання залишаються дискусійними і потребують детального вивчення та дослідження.

Зовнішня торгівля є однією з основних складових зовнішньоекономічних зв'язків держави. Згідно визначення Дж. Сакса, «економічний успіх будь-якої

країн ґрунтується на зовнішній торгівлі. Ще не одній країні не вдалося створити ефективну економіку, ізолювавшись від світової економічної системи». Зовнішня торгівля - це система економічних відносин між країнами, основна мета якої полягає у ввезенні та вивезенні товарів і послуг. Вона посідає корінне місце у розвитку економіки України.

За даними Державної служби статистики України за 2015 р. експорт товарів становив 38127,2 млн дол. США, імпорт – 37516,4 млн дол. Порівняно із 2014 р. експорт скоротився на 29,3 % (на 15786,3 млн дол.), імпорт - на 31,01 % (на 16865,4 млн дол.). Негативне сальдо становило 640,8 млн дол. (за 2014 р. від'ємне – 468,3 млн дол.). На формування негативного сальдо вплинули окремі товарні групи: палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, пластмаси, полімерні, фармацевтична продукція, засоби наземного транспорту, крім залізничного, механічні та електричні машини.

У 2015 р. зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 217 країн світу. Обсяг експорту товарів до країн ЄС становив 13015,2 млн дол., або 29,8 % від загального обсягу експорту, та зменшився порівняно з 2014 р. на 3989,5 млн дол., або на 23,5% (у 2014 р. – 17004,7 млн дол., або 26,6 %). Найсуттєвіші експортні поставки серед країн ЄС здійснювались до Польщі - 4,9 % від загального обсягу експорту (чорні метали, руди, зола, електричні машини), Італії - 4,6 % (чорні метали, зернові культури, жири та олії тваринного і рослинного походження), Німеччини - 3 % (електричні машини, одяг, текстильні, механічні машини) та Угорщини - 2,8 % (електричні машини, чорні метали, палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки); серед інших країн до Росії - 18,2 % (механічні машини, чорні метали, продукти неорганічної хімії), Туреччини - 6,6 % (чорні метали, плоди олійних рослин, добрива), Єгипту - 5,3 % (чорні метали, зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження), Китаю - 5 % (руди, шлак і зола, зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження), Індії - 3,4 % (жири та олії тваринного або рослинного походження, чорні метали, палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки) та Білорусі - 3 % (чорні метали, залишки і відходи харчової промисловості, палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки) .

В 2015 році у структурі зовнішньоторговельних зв'язків України відбулись зміни. Якщо до 2014 року експорт товарів та послуг України характеризувався збільшенням частки країн СНД при скороченні частки країн ЄС, то в 2014-2015 рр., внаслідок скорочення обсягів експорту-імпорту з Російською Федерацією, на перше місце вийшли країни Євросоюзу. Безумовно, ринок країн Євросоюзу є стратегічно привабливим для співробітництва, однак складності переходу на європейські стандарти, конкуренція, сировинна спрямованість експорту загрожують Україні перетворенням на сировинний придаток світової економіки.

Отже, основними проблемами зовнішньої торгівлі України є:

- посилення міжнародної конкуренції на товарних ринках, низька конкурентоспроможність української продукції;

- нові вимоги споживачів до якості товарів, тобто цінові фактори стали вторинними, а фактори новітніх технологій та гарантії якості продукції – первинними;

- застосування країнами-конкурентами форм протекціонізму та дискримінація українських експортерів, зокрема, ускладнення процедури сертифікації продукції;

- складність входження в міжнародне співробітництво з причини невідповідності міжнародним стандартам захисту прав інтелектуальної власності.

Пропоную такі шляхи для вирішення вищезазначених проблем:

- переорієнтація зовнішньоекономічної діяльності на експортні галузі національної економіки;

- підвищення конкурентоздатності продукції вітчизняного виробника шляхом досягнень науково-технічного прогресу у виробництві та фінансування в інтелектуальну власність та інноваційну діяльність;

- надання податкових канікул та пільгового кредитування українським виробникам. Державна підтримка українських виробників, може бути досягнута за рахунок скасування податку ПДВ для малих та середніх підприємств та впровадження, так званих, «податкових канікул» терміном 3-5 років.

- створення економічно привабливого середовища для вкладання інвестицій в економіку держави та в різні підприємства, широке залучення іноземного капіталу;

- стабілізація валютного курсу гривні до інших валют світу;

- здійснення широкої підтримки вітчизняних виробників.

Отже, сучасна політична та економічна нестабільність негативно позначились не лише на обсягах зовнішньої торгівлі України, а і на її структурі. Тому, перш за все, в державі необхідно відновити макроекономічну стабільність, створити оптимальні інвестиційні умови, покращити «бізнес - клімат», створити власну зовнішньоекономічну інфраструктуру для забезпечення просування товарів та послуг від виробника до споживача в іншій країні. Щоб зайняти гідне місце на світових товарних ринках виникає об'єктивна необхідність у формуванні нової стратегії зовнішньоекономічної політики, орієнтованої на зміну спеціалізації та на пошук нових ефективних ринків збуту вітчизняної продукції. Так як стабілізація та розвиток економіки значною мірою залежить від експортної діяльності, українські компанії повинні орієнтуватись на використання ефективних експортних стратегій виходу на зовнішній ринок, підвищувати якість і конкурентоспроможність продукції, розвивати високотехнологічні галузі.

1. Єлісеєнко О.В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України/ О.В. Єлісеєнко, Г.С. Скобелева //Світове господарство і міжнародні економічні відносини. –2014 р.

2. Кириченко О.М. Зовнішня торгівля України та напрямки її розвитку. / О.М. Кириченко//Сучасна парадигма ефективного бізнесу. –2015 р.

3. Лисенко Н.І. Сучасний стан зовнішньої торгівлі України. / Н.І.Лисенко//Інтеграція у світове господарство. –2016 р.

4. Осацька Ю.Є. Особливості розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах глобалізації. / Ю.Є. Осацька, В.В.Тихонова, Л.В.Цуркан//Економічний простір. –2016 р. – №105. – С. 14-22.

5. Сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

Свірський В. С.

Свірська С. П.

Тернопільський національний економічний університет

ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ ЗОВНІШНЬОЮ ТОРГІВЛЕЮ

Основним завданням економічної політики держави є забезпечення її міжнародної конкурентоспроможності. Її реалізація можлива лише за умови вмілого поєднання фіскальних та монетарних інструментів регулювання. Валютно-курсова політика є однією з ключових складових монетарної політики, позаяк вона прямо чи опосередковано впливає на всі процеси в економічній системі.

Дослідження проблематики взаємозв'язку валютно-курсової політики із зовнішньою торгівлею завжди знаходились в центрі уваги економістів. Вагомий внесок у з'ясування взаємозв'язку обмінного курсу й зовнішньої торгівлі, а також чинників, що впливають на їх співвідношення, здійснили роботи П. Бачетти, К. Вікселя, Д. Вільямс, Р. Дорнбуша, Г. Касселя, Дж. Кейнса, К. Кемпбелла, А. Маршала, Ф. Махлупа, Ф. Мишкіна, Дж. Міда, Р. Нурске, П. Самуельсона, Дж. Тобіна, М. Фрідмена, Дж. Френкеля, І. Фішера. Проблема взаємовпливу валютного курсу та зовнішньої торгівлі перебуває в центрі уваги і вітчизняних економістів, серед яких слід відмітити праці О. Барановського, Я. Белінської, О. Береславської, А. Гальчинського, О. Дзюблюка, Ф. Журавки, В. Козюка, Н. Кравчук, З. Луцишин, В. Міщенко, О. Петрика, О. Плотнікова, Н. Резнікової, В. Стельмаха, О. Шарова, А. Філіпенка, В. Юрчишина. Однак низка питань, пов'язаних із досліджуваною проблематикою, вирішення яких має важливе наукове та практичне значення, не отримали однозначної відповіді досі. Дієвість валютно-курсової політики і її вплив на зовнішньоторгівельні операції завжди були дискусійним питанням, адже упродовж ХХ ст. теорія і практика не виробила єдиних підходів щодо адекватного валютного регулювання відповідно до потреб економіки.

Проблема вибору оптимальної валютно-курсової політики має ключове значення для розвитку зовнішньої торгівлі країни в умовах поглиблення глобалізаційних процесів у світовому господарстві і набуває особливої актуальності в період економічних спадів. Посткризові трансформаційні процеси у вітчизняній економіці визначають необхідність подальших наукових пошуків вибору оптимальної валютно-курсової політики.

Традиційні теоретичні підходи щодо механізму взаємозв'язку валютно-курсової політики із зовнішньою торгівлею зводяться до впливу зміни валютного курсу на динаміку платіжного балансу [1-3]. Так, при девальвації національної валюти підвищується цінова конкурентоспроможність товарів, робіт й послуг вітчизняних експортерів, оскільки для іноземних контрагентів вони стають дешевшими. Це породжує зростання попиту й розширення експорту. Водночас, ціни продукції імпорту на внутрішньому ринку при зниженні курсу національної

валюти по відношенню до іноземної зростатимуть, що спричинить зниження попиту на такі види товарів, робіт й послуг. Наслідком таких процесів неминуче буде зміна в торгівельному балансі країни в бік позитивного сальдо. При ревальвації національної валюти відбуватимуться протилежні процеси. Підвищення курсу національної валюти зробить дорожчою для іноземних покупців продукцію експортних галузей економіки, а імпорт навпаки розшириться, оскільки товари, роботи й послуги, номіновані в іноземній валюті, стануть доступнішими для внутрішніх споживачів. Це, в свою чергу, зумовить погіршення стану платіжного балансу країни.

Таким чином, валютно-курсова політика безпосередньо впливає на динаміку зовнішньоекономічної діяльності країни. Однак, це дещо спрощений підхід, позаяк зміна курсу національної грошової одиниці і її вплив на економічні процеси має чимало нюансів та перехресних взаємозалежностей (наприклад існування часових лагів, ефекту J-кривої тощо) [4-10]. Так, позитивний ефект девальвації для експортерів нівелюється у тому випадку, якщо продукція експортних галузей виробляється з імпоротної сировини, яка стає дорожчою при зниженні курсу національної валюти та підвищує її собівартість. Окрім того в умовах дедалі зростаючої інтеграції національних економік у глобальні світогосподарські зв'язки знижується еластичність імпорту внаслідок зниження валютного курсу. Ревальвація національної валюти також не є однозначно негативним чинником для експортерів, продукцію якого витіснить дешевий імпорт. Внутрішній виробник може використати її для технологічної модернізації за допомогою імпортного обладнання, яке для нього стає дешевшим при підвищенні курсу національної валюти.

Упродовж становлення і раннього реформування української економіки валютно-курсова політика носила протекціоністський характер і була спрямована на підтримку українських товаровиробників (зниження курсу гривні у 1998-1999 рр. майже на 100%). Подальша перманентна девальвація гривні дозволяла тимчасово зберегти, а, подекуди, і наростити обсяги внутрішнього виробництва й експорту. У період помірної девальвації в 2000-2004 рр. на 1 % зниження курсу національної валюти припадало близько 3-4 % зростання експорту. Швидко зростаючий експорт металургійної, хімічної і транспортної галузей дозволив відновити позитивне сальдо торгівельного балансу (рекордні значення позитивного сальдо поточного рахунку платіжного балансу спостерігались впродовж 2004 р. і перевищили 10 % ВВП). При цьому передбачалось, що така валютно-курсова політика дозволить вітчизняному виробнику провести технологічну реконструкцію та модернізацію, а відтак підвищити свою конкурентоспроможність. Утім сприятлива кон'юнктура зовнішніх ринків у 2001-2004 і 2006-2008 рр. разом із політикою здешевлення національної валюти позбавили потреби оновлення виробничих фондів й освоєння випуску конкурентних високотехнологічних товарів, робіт й послуг.

Після періодів економічного зростання неминуче наступають спади. Зниження світових цін на продукцію вітчизняного експорту в умовах світової фінансової кризи у 2008 р. разом із підвищенням витрат виробництва унаслідок

подорожання енергоносіїв та зрушенням внутрішнього ринку, негативно позначились на промисловості України. Зміцнення курсу гривні протягом січня-серпня 2008 р. на 4 % до 4,85 грн./дол. США несло загрозу його різкого падіння у разі погіршення сальдо платіжного балансу, що і сталося наприкінці 2008 р. Вичерпання екстенсивних факторів розвитку вітчизняної економіки обумовило необхідність пошуку нових важелів валютно-курсової політики, здатних забезпечити подальше економічне зростання інтенсивного типу. Стало зрозуміло, що подальше використання девальвації гривні є об'єктивно недоцільним, що породило низку негативних наслідків для економіки. У період 2009-2010 рр. девальваційний потенціал було вичерпано і тенденції до скорочення імпорту та нарощення експорту поступово послабились.

У період 2011-2014 рр. валютно-курсова політика Національного банку України була спрямована на забезпечення макрофінансової стабільності. Підтримка курсу стабільного курсу гривні шляхом валютних інтервенцій вичерпала золотовалютні резерви країни і, поряд з іншими причинами, призвела до нового етапу девальвації у 2015-2016 рр.

Таким чином девальваційні шоки 1997-1998рр., 2008-2009рр. та 2014-2015рр. підтвердили світовий досвід щодо неоднозначності впливу зниження курсу валюти на її зовнішньоторговельні показники. Відтак, валютно-курсова політика на сучасному етапі посткризового відновлення має бути спрямована на забезпечення стабільності курсу гривні. У довгостроковому періоді зниження курсу валюти не є вирішальним чинником міжнародної конкурентоспроможності вітчизняної продукції, а лише стримуватиме такий необхідний для модернізації та структурних реформ інвестиційний імпорту. Активізація згаданих процесів можлива за поступової ревальвації гривні. При цьому на початкових етапах для захисту вітчизняних товарів від витіснення дешевим імпортом держава має застосувати дозволені в рамках міжнародної торгівлі заходи фінансової підтримки національного виробника. Відтак, інструментарій валютно-курсової політики має застосовуватись у поєднанні із фіскальною та загальноекономічною політикою країни для якнайшвидшого переходу від ресурсорієнтованої експортозалежної до інноваційної економіки.

1. Krugman, Paul R., and Maurice Obstfeld. (2002) *International Economics: Theory and Policy*, 6th ed. Reading, Mass.: Addison-Wesley.
2. Шуркалин А.К. *Современные международные валютно-кредитные отношения: учеб. пособие* / А.К. Шуркалин. – М.: Университетская книга; Логос, 2009. – 248 с.
3. Белінська, Яніна Василівна. *Валютно-курсове регулювання: проблеми теорії і практики* / Я.В. Белінська; Нац. акад. упр. – К., 2007. – 369 с.
4. Rogoff Kenneth, Carmen M. Reinhart *This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly* / By Carmen M. Reinhart & Kenneth Rogoff; Princeton University Press, 2009. – 496 p.
5. Ершов М.В. *Валютно-финансовые механизмы в современном мире (кризисный опыт конца 90-х)* / Ершов М. В. – М.: ОАО "НПО "Издательство "Экономика", 2000. – 319 с.
6. Ейхенгрин Б. *Непомерная привилегия: Взлет и падение долара* [текст] / Пер. с англ. Н. Эдельмана. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2013. – 320 с.
7. Козюк В. В. *Резервні валюти: глобальний периметр нестабільності: монографія* / Віктор Козюк. – Тернопіль: Астон, 2015. – 468 с.
8. Кругман, П. *Возвращение великой депрессии?: [пер. англ.]* / Кругман П. – М.: Эксмо, 2009. – 335 с.
9. Луцишин Зоряна *Конкурентні девальвації у валютних війнах: фінансові проєкції неопротекціонізму* / Зоряна Луцишин, Наталія Резнікова // *Міжнародна економічна політика*. – 2013. – Вип. 2. – С. 48-65.

10. Співак, Інна Віталіївна. Глобальна монетарна економіка та геополітичні інтереси держав: валютні механізми / І. В. Співак ; Нац. банк України, Ун-т банк. справи Нац. банку України, Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – К. : УБС НБУ, 2013. – 395 с.

Седляр М.О., к.е.н., ст.викладач кафедри управління, інформаційно-аналітичної діяльності та євроінтеграції
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

АЛЬТЕРНАТИВНА ТА БІОЕНЕРГЕТИКА ЯК ЗАПОРУКА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Каталізатором інноваційного прориву та основою випереджального розвитку структурному плані, на наше переконання, являються технології, що становлять ядро шостого технологічного укладу – конвергентні технології, нано-, біо-, інформаційно-комунікаційні технології, нові матеріали. У науковій доповідні відомої корпорації США RandCorporation «Глобальна технологічна революція – 2020» також виділено чотири ключові сектори, які формуватимуть майбутнє цивілізацій – нано-, біо-, інформаційні технології та створення нових матеріалів [1].

Окремо слід виділити альтернативну енергетику, як надважливий вектор розвитку економіки України, оскільки він дозволить не тільки розбудувати високотехнологічний та екологічний сектор, але здатний вирішити проблему енергетичної незалежності, яка на сьогодні досить гостро постала перед вітчизняною економікою. Перехід різних суспільств до нової – К-економіки – вимагає взаємоузгодження та концентрації уваги на вирішенні таких ключових проблем: економічне зростання, соціальний розвиток, а також охорона навколишнього середовища. Розбудова енергетики, зокрема альтернативної та біоенергетики, розглядається у світі як засіб, який здатен одночасно впливати на вирішення вищеозначених проблем, сприяючи тим самим переходу до нової парадигми розвитку.

Серйозні перспективи зростання ринку альтернативної енергетики підтверджуються в значній мірі статистичними даними світової економіки: подальше економічне зростання в сумі зі стрімким збільшенням чисельності населення на планеті призведе до зростання потреб в енергії у найближчі 10-20 років майже на 50%. Зростатиме попит і на нафту – із сьогоднішніх 75 млн. барелів у день до 100 млн. барелів, що паралельно доповнюватиметься зростанням рівня споживання іншого вуглеводню – природного газу – більше ніж на 100 % (в основній мірі через зростання його споживання в Азії) та в цілому електроенергії на рівні 50-100% [2, с. 80; 3, с. 7]. В таких умовах людство зіткнеться з проблемою зменшення енергоресурсів та зростанням цін на них, а отже і з необхідністю отримання дешевої (альтернативної) енергії, яка, до того ж, мінімізуватиме негативний вплив на навколишнє середовище. З високою імовірністю можна спрогнозувати, що на планеті не буде іншої альтернативи на

тлі посилення таких глобальних проблем, як зростання кількості населення, екологічне навантаження на природу, зменшення природних ресурсів, що змусить людство активно залучити до вирішення зазначених проблем найновіші досягнення науки та технології

Необхідність розбудови цієї галузі в Україні викликана в першу чергу вимогою забезпечення енергетичної безпеки та незалежності, що відображає більше політичну сторону проблеми. Економічною основою концентрації уваги в цій сфері являється неухильна тенденція у скороченні ключових запасів сировини вуглеводню, необхідної для забезпечення життєдіяльності енергетики – нафти та газу. Доповненням до цього слід відзначити стабільно знижуючі темпи їх видобутку у найбільших родовищах внаслідок ускладнення процесу їх підняття на поверхню і доступу до глибших пластів, що призводитиме до подальшого зростання цін на отримані вуглеводні на світових біржах, а отже – і на продукцію тих галузей, які вимагають значного їх використання. Для України це може виявитися транквілізатором, оскільки вітчизняна економіка з домінуванням у ній таких галузей, як металургія, хімічна промисловість споживає надзвичайно великі об'єми нафти і газу. Подальше позиціонування за цим показником на передових місцях у світових рейтингах означатиме, що вітчизняна продукція перестане бути конкурентоспроможною на міжнародному ринку, а інші держави намагатимуться знайти товари-замінники, використовуючи нові ресурси та матеріали, в тому числі, нанотехнології.

Розвиток біо- та альтернативної енергетики в Україні дозволить ліквідувати такі загрози та ризики, як нестача енергетичної ресурсної бази, зменшити негативний вплив людини на навколишнє середовища (що сприятиме відновленню балансу між суспільством і природою внаслідок хижацького використання людиною ресурсів), і, що важливо з економічної точки зору, зменшити енерговитратність вітчизняного виробництва.

Концентрація значних зусиль на розвиткові енергетичної галузі дозволить Україні отримати ряд соціальних та економічних ефектів, які можна об'єднати в чотири групи:

- Соціально-економічний розвиток.
- Доступ до енергії.
- Енергетична безпека.
- Пом'якшення наслідків зміни клімату та скорочення негативного впливу на навколишнє середовище і здоров'я людини [4, с. 17].

Таким чином, майбутнє України в значній мірі залежить від правильно обраної енергетичної стратегії, здатних забезпечити стабільний розвиток усіх секторів економіки, безперебійне постачання джерела енергії, і, що немало важливо, стійкість у зовнішньополітичному середовищі.

1. Глобальная технологическая революция 2020 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.presentation.ru/articles/tech_revolution_19_07_06_print.html

2. Романюк Т. Ф. Формування економіки нового технологічного укладу в Україні: стан, проблеми, перспективи : монографія / Т. Ф. Романюк. – К. : «КВІЦ», 2012. – 208 с.

3. Зеркалов Д.В. Энергобережения в Украине. Монография. – К. : Основа, 2012. – 582 с.

4. Разумнова Л. Глобальный рынок возобновляемых источников энергии: методологический аспект / Л. Разумнова // Международная экономика. – 2011. – №11. – С. 14-24.

5. Кохно Д.О. Місце інтелектуального капіталу в умовах зміни економічних парадигм [Текст] / Д. О. Кохно // Восьмі юридичні читання. Правові проблеми взаємодії влади і громадянського суспільства : Матеріали Міжнар. наук. конференції, 10-11 жовтня : до 20-річчя створення Ін-ту політології та права Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. акад. наук України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Київський ун-т права, Громадська організація «Феміда», Центр правової освіти і науки. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – С. 388-391.

Бухаріна Л.М., завідувач кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики, професор, д. е. н., доцент

Сергєєв В.Ю., аспірант

Запорізький національний університет

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах адаптаційних та євроінтеграційних процесів України негайного вирішення потребують проблеми і недоліки вітчизняної системи управління податками, з метою створення якісно нової та ефективної системи податкового менеджменту, в якій особлива увага повинна приділятися урахуванню інтересів та потреб малих та середніх підприємств як домінуючих суб'єктів національної економіки. Крім того, у період стагнації економіки України перед всією системою управління фінансами виникає безліч проблем, серед яких важливе місце належить досягненню оптимальної рівноваги фінансових інтересів платників податків і держави, що також потребує ефективного податкового менеджменту. Адже зважена державна податкова політика у сфері організації управління податками спроможна забезпечити розв'язання проблеми достатньої наповненості бюджетів відповідними надходженнями і створення сприятливих умов для розвитку господарської діяльності.

Ситуація, що склалася у податковій системі, не сприяє стабільності підприємницької діяльності через низку наявних негативних факторів:

- нестабільність, складність нормативно-правової бази оподаткування;
- неузгодженість та суперечливість окремих положень;
- наявність податкових пільг;
- хронічний бюджетний дефіцит;
- надмірне, часто нерівномірне податкове навантаження на суб'єктів господарювання, як чинник диспропорційних умов конкуренції, ухилення від оподаткування, зростання обсягів тіньової економіки та навантаження на бізнес.

У багатьох урядових документах, державних програмах та міжнародних угодах задекларовано необхідність аналізу і творчого осмислення як існуючої в Україні законодавчої бази, так і накопиченого досвіду країн ЄС в сфері оподаткування з метою створення налагодженої системи регулювання податкових відносин, що сприятиме стимулюванню підприємницької виробничої діяльності, підвищенню ділової та інвестиційної активності і, як наслідок, зміцненню конкурентних позицій вітчизняних підприємств на європейському ринку.

Проблемам податкового менеджменту присвячено значну кількість наукових праць, проте питання проблем податкового менеджменту малих та середніх підприємств висвітлено недостатньо.

У цьому контексті потрібно навести один з принципів податкового регулювання, що є похідними, по-перше, від принципів державного регулювання економіки, а по-друге, від принципів оподаткування та податкової політики, а саме принцип пріоритетності. Він передбачає чітке визначення пріоритетів податкового регулювання – основних соціально-економічних проблем розвитку країни, на вирішенні яких податковими заходами слід зосередитися державі в конкретний момент часу. Найбільш складною проблемою є саме визначення цих пріоритетів та обмеження щодо їх кількості, що є об'єктивною вимогою дієвої податкової політики й повинно бути врегульоване на законодавчому рівні [1].

У сучасних умовах роль малого та середнього підприємництва (МСП) важко переоцінити, тому що воно не тільки сприяє оптимізації структури ринку і зростанню зайнятості населення, але і формує значну частину валового внутрішнього продукту багатьох розвинених країн. Причиною незадовільного стану і стагнації в розвитку МСП у нашій країні є, як їх низький рівень стійкості і сприйнятливості до негативних впливів з боку підприємницького середовища, так і відсутність ефективних управлінських рішень щодо збалансованого розвитку національної економіки [2]. Більш того, в Україні МСП перебувають в жалюгідному становищі. Це пов'язано не стільки із низьким розвитком економіки, а скільки із їх, можливо й зумисним, недосконалим регулюванням [3].

Влучним здається твердження[4] щодо характеристики податкового менеджменту: «податковий менеджмент, на відміну від управління оподаткуванням, спрямований не тільки на організацію оподаткування, але і на вдосконалення всієї податкової системи. Податковий менеджмент – це механізм, вбудований в податкову систему, який функціонує у відповідності з об'єктивними законами ринкової економіки». Слушним є висновок цих авторів, що в сферу дії податкового менеджменту повинні включатись адміністративні, законодавчі органи, норми і правила оподаткування [5].

У цілому ефективність податкового менеджменту багато в чому залежить від методичної якості податкових законів. Чим складніше, заплутаніше, суперечливіше буде податкове законодавство, тим важче здійснювати податковий менеджмент. У цьому плані прийняття законів прямої дії має сприяти підвищенню ефективності податкового менеджменту.

Податковий менеджмент реалізується на практиці через елементи, що виступають відносно самостійними комплексами податкових заходів:

- інформаційно-аналітичне забезпечення;
- економічний аналіз;
- планування і прогнозування;
- оперативна робота;
- контроль;
- оптимізаційне регулювання;
- внутрішня і зовнішня координація;

- заходи адаптаційного характеру.

Проте лише за умови використання всіх елементів податкового менеджменту можна досягнути максимального результату або синергійного ефекту – процесу досягнення посилюючого ефекту внаслідок взаємодії всіх складових[6].

Таким чином, існування ефективної податкової системи можливо тільки за умови налагодженого податкового менеджменту і чітко визначеного вузького кола пріоритетів податкової політики, одним з яких є стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва як основи ефективної ринкової економіки, що раціонально використовує увесь комплекс доступних податкових інструментів та заходів у відповідності до накопиченого досвіду розвинених країн, який адаптовано до об'єктивних умов функціонування вітчизняного сектору підприємництва.

1. Кміть В. М. Роль податкового регулювання в системі державного податкового менеджменту України / В. М. Кміть, Г. В. Івах // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2011. - Вип. 7(2). - С. 310-316.- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2011_7\(2\)__57](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2011_7(2)__57)

2. Стоянова М. М. Адаптація закордонного досвіду стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва / М. М. Стоянова, Т. О. Журавльова, О. І. Добровольський // Економічні інновації. - 2014. - Вип. 57. - С. 394-399. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2014_57_42

3. Білега О. В. Кластеризація як ефективний напрям розвитку малого підприємництва / О. В. Білега // Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. : у 2 ч.. - Київ: КНЕУ, 2011. - Ч. 2. - С. 136-142. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/1787/1/Bilega.pdf>

4. Крисоватий А. І. Податковий менеджмент: навч. посіб. / А. І. Крисоватий, А. Я. Кізима. - Тернопіль: Карт-бланш, 2004. - 304 с.

5. Юхименко П. І. Теорія фінансів: Підручник / В. М. Федосова, С. І. Юрія. - Київ: Центр учбової літератури, 2010. - 576 с.

6. Ярема Б.П. Податковий менеджмент: Навчальний посібник / Б.П. Ярема, В.П. Маринець. - Львів: Магнолія, 2013. - 352 с.

Симонюк А.Д.

Брестский государственный технический университет

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВЕНЧУРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Венчурное финансирование можно определить как долгосрочные капиталовложения во вновь создаваемые либо недавно созданные компании, которые за счет использования новых технологий и достижений науки потенциально способны обеспечить производство новых конкурентных товаров (продукта, услуги, технологического решения), а иногда и дать импульс к созданию новых рынков. Начнем с проблем.

1. Самой банальной и вместе с тем серьезной проблемой является отсутствие в Беларуси отрасли венчурного инвестирования. Так, в западных странах это целая индустрия, состоящая из венчурных фондов, бизнес-ангелов, изобретателей, инновационных менеджеров и т.д.

При этом в нашей стране такая отрасль начинает постепенно формироваться. Как с помощью частных инициатив, так и государственных. Но нужно понимать, что для того, чтобы рынок сформировался, нужен не один десяток лет, поэтому чудес ждать пока не приходится. У каждого венчурного проекта есть свой деловой цикл и определенная последовательность стадий развития и финансирования. Так, на первом этапе – когда есть только изобретение либо идея — инвестируют бизнес-ангелы. После эстафету принимают венчурные и инвестиционные фонды, финансовые и экспертные инвестиции, которых идут на расширение проекта и его масштабирование на новые рынки.

И всякий успешный венчурный проект, как правило, приобретает стратегическим инвестором. Мечтой же любого инвестора является проведение успешного IPO (публичное предложение акций) на одной из западных фондовых биржах.

У нас же войдя в проект на любой из этих стадий ты не имеешь ни малейшего понятия сможешь ли ты «выйти» впоследствии из проекта и как это сделать, а главное, сколько времени это займет;

2. Следующей проблемой является то, что в Беларуси не так много венчурных инвесторов, как этого требуется. Хотя есть, конечно, и положительные тенденции. Так в Беларуси появляется все большее количество бизнес-ангелов – а без них ни один венчурный проект не сможет жить. Как правило, такие инвестиции считаются сверхрискованными, когда нет бизнеса, а есть только бизнес-идея.

Так, в ноябре 2010 было создано Общественное объединение «Сообщество бизнес-ангелов и венчурных инвесторов «БАВИН» — это первое формализованное объединение бизнес-ангелов. Сообщество в настоящий момент состоит из 12 бизнесменов и топ-менеджеров из Минска. Каждый год проводится Минский СтартапУикенд, с помощью которого часть проектов уже нашли своих инвесторов – по разным оценкам, это порядка 8-10 проектов. При этом на данный момент в Беларуси насчитывается около 20 человек относящих себя к бизнес-ангелам, что для 10-миллионной Беларуси очень мало. В среднем для поиска инвестора для одного проекта необходимо, чтобы его оценило не менее 50 инвесторов, 5-7 из которых заинтересуется проектом и лишь 1-2 его проинвестирует. Таким образом, в идеале для такой страны как Беларусь нужно не менее 1000 бизнес-ангелов.

Что касается венчурных фондов – их пока в Беларуси не создано ни одного. Однако их создание это лишь вопрос времени. Проблема в том, что проектов, которые могут интересовать венчурные фонды, т.е. имеющие потенциальную мировую новизну и масштабируемость в Беларуси практически отсутствуют. Не говоря уже о том, что венчурные фонды не работают с бизнес-идеями, они работают с компаниями, показывающими хорошую динамику и имеющую какие-никакие, но финансовые показатели.

3. Следующей проблемой является отсутствие новых прорывных технологий. Пример: за последний год было рассмотрено порядка 600 проектов. При этом на 100 проектов приходится лишь 5-7 технологий, в которых

присутствует хотя бы локальная новизна, например, в рамках СНГ. Проектов с мировой новизной практически не встречается. Т.е. проекты, которые ориентированы лишь на импортозамещение неинтересны для венчурных инвесторов, так как не смогут принести большие прибыли, при этом предпринимательские риски по-прежнему велики.

И еще одной проблемой белорусских стартапов связанных с информационными технологиями является то, что большая часть нацелена на белорусский рынок, который слишком мал для успешного развития. Так, примерами уже профинансированных либо ожидающих инвестиции проектов являются «одежда для беременных», «кофибук», «goodfood.by» и т.д. Как видно из названий – это хорошие «стандартные» бизнесы, но точно не венчурные стартапы способные принести большие доходы и сформировать новые рынки наподобие «Google» либо «Facebook». Однако венчурные стартапы все-таки появляются и это не может не радовать.

4. Но, пожалуй, главной проблемой является то, что в Беларуси совсем немного инициативных людей, стартаперов готовых рискнуть карьерой ради собственного дела. Очень мало предприимчивых и грамотных людей, а также адекватных изобретателей.

Так, одной из проблем является то, что у нас много изобретений, при этом не так много менеджеров, обладающих бизнес-навыками для коммерциализации данных разработок. Так научными учреждениями в большинстве своем сталкивались с полнейшим равнодушием к возможностям финансирования их разработок и отсутствием реальной инициативы для их реализации. Поэтому отсутствие денег для финансирования проектов – явно надуманная проблема, нежели реально существующая.

5. Недостатки законодательства.

Так, основными моментами сдерживающими формирование у нас венчурной отрасли, по мнению многих экспертов-практиков, является отсутствие грамотного регулирования венчурной деятельности и слаборазвитый рынок ценных бумаг – обе проблемы переоценены. Что касается рынка ценных бумаг и белорусской фондовой биржи – следует понимать следующее. Чтобы венчурный проект провел IPO должно пройти несколько лет (как правило, 5-7 лет) и его рыночная капитализация должна составлять не один десяток миллионов долларов. Т.е. для действительно успешных венчурных проектов ориентированных на внешние рынки белорусский рынок просто мал – это, как минимум, должна быть российская фондовая площадка. В идеале такими площадками, конечно, являются крупнейшие западные – американские и британские, но набирают оборот и азиатские.

А вот действительной проблемой является то, что у нас не очень гибкое корпоративное законодательство. Одной из последних тенденций имеющих место в западной практике является представление инвестором конвертируемого займа стартапу, т.е. при достижении стартапом определенных показателей инвестор может конвертировать займ в долю в компании. Это выгодно для обеих сторон: для инвестора – получение минимального для себя процента доходности от

инвестиций, не говоря о том, что это менее рискованно, а основатель стартапа избегает мучительной процедуры оценки доинвестиционной стоимости компании - ведь, когда есть только идея, довольно трудно убедить инвестора в том, что стоимость компании составляет не 100 000, а к примеру 1 млн. долларов США и исходя из этой оценки распределять доли в проекте.

Есть, конечно, и другие проблемы законодательства, такие как слабый механизм защиты интеллектуальной собственности, нестабильный инвестиционный климат страны. Однако подводя итог всему сказанному выше – льгот для инновационных компаний как налоговых, так и организационных вполне хватает.

6. И последней не столько проблемой, сколько констатацией факта является то, что инвестиции у нас очень «дорогие и короткие». Так как наша страна избежала распродажи наиболее «интересных» активов по бросовым ценам в отличие, например от России. Поэтому деньги, заработанные белорусскими бизнесменами, что называется «потом и кровью» и с ними расставаться они не спешат. Поэтому от каждого проекта они хотят получить максимальную отдачу – из-за этого и доли в проекте, как правило, за сравнительно небольшие инвестиции хотят получить существенные. Во многом, поэтому и немного именно венчурных проектов – все-таки рисковать деньгами в такие проекты могут решиться только очень смелые. И чисто белорусская проблема – горизонт планирования белорусского бизнеса – максимум 3 года. На больший срок с учетом нестабильности макроэкономической ситуации рассчитывать просто невозможно, поэтому проекты со сроком окупаемости больше 3 лет практически сразу же уходят в отсев.

Что касается тенденций развития венчурной деятельности, то кратко их можно описать следующим образом:

1. Венчурная деятельность в ближайшие 2-3 года приобретет очертания индустрии. Количество инвесторов в венчурные проекты будет расти. По результатам следующего года общее число бизнес-ангелов в Беларуси превысит 100 человек. Да и в целом, круг людей желающих инвестировать в венчурные проекты будет шириться за счет, например спортсменов, которые получают солидные по белорусским меркам призовые в валюте в достаточном молодом возрасте и, в том числе, могут инвестировать в такие компании. Так сейчас особенно в США сформировался целый класс новых бизнес-ангелов, в частности актеров, спортсменов, помимо бизнесменов.

2. Основными отраслями в разрезе венчурного бизнеса, которые будут развиваться наиболее активно и способны конкурировать в мировом масштабе будут информационные технологии и медицина.

Наиболее интересен именно сегмент информационных технологий. При чем в ближайшие несколько лет часть белорусских компаний занимающихся оффшорным программированием будет переходить к более доходной продуктовой модели, в которой добавленная стоимость конечного продукта куда выше, нежели при разработке решений для других компаний.

3. Количество венчурных стартапов будет увеличиваться за счет регионов.

Например, с осени 2015 года Минский СтартапУикенд проводится в регионах. И оно в принципе верно, так как светлые головы можно найти не только в столице – их много и в областях.

К примеру, основатель проекта «Мобильные попутчики» Алексей Иванчиков из Гомеля. Также одним из самых быстрорастущих проектов последнего времени в белорусском интернете является белорусская социальная сеть vseti.by. К осени этого года аудитория сервиса, судя по всему превысит 1 млн. человек (сейчас она насчитывает порядка 700 000 зарегистрированных пользователей), что для Беларуси является большой аудиторией и соответственно имеет информационный потенциал сопоставимый с группой сайтов TUT.BY. А проект был основан двумя обычными витебскими молодыми людьми — Александром Метелицей и Алексеем Савиком, изначально как локальный витебский.

В этом году социальную сеть проинвестировали двое известных белорусских бизнес-ангела — Александр Патутин (один из организаторов Минских СтартапУикендов) и Виталий Шелудяков (топ-менеджер компании «Хьюлетт Паккард» в СНГ).

4. Будет увеличиваться и качество проектов. Этот прогресс, кстати, виден уже сейчас на примерах проектов, рассматриваемых как на Минских СтартапУикендах, так и на Презентационных сессиях сообщества бизнес-ангелов и венчурных инвесторов «БАВИН».

К примеру, на 7-ом Минском СтартапУикенде было несколько действительно сильных IT-проектов, потенциально масштабируемых на весь мир — Quote Roller – сервис, связанный с разработкой коммерческих предложений, рассчитанный на рынок США и Европы. И mapswithme – сервис оффлайн карт любой страны мира – проект очень интересен уже с точки зрения того, что сама технология может быть продана, например Google за несколько миллионов долларов США. Так что прогресс действительно есть и он впечатляет.

1. <http://www.bavin.by>

2. Инновационные формы поддержки предпринимательства // Банковский вестник 09.2013г. // Малашенкова О. 58-63 с.

Синюра-Ростун Н.Р.

ДУ «ІРД ім. М.І. Долінського НАН України»

ОСВІТНІ КЛАСТЕРИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ

Посилення процесів глобалізації у світових господарських системах нерозривно пов'язано із зростанням впливу інтеграційних процесів та зв'язків на

розвиток національних економік, що зумовлює необхідність пошуку оптимальних організаційних форм суб'єктів господарювання в створенні національного конкурентного середовища, виробництва та просування на ринок конкурентоспроможних товарів та послуг. Формування стратегічного напрямку структурних змін у економіці регіону потребує пошуку нових організаційно-територіальних підходів до формування господарських форм, одним з яких є кластерний підхід. Кластерний підхід дозволяє підвищити ефективність регіональної економіки шляхом використання своїх унікальних переваг перед іншими регіонами.

Кластерні структури виступають точками зростання та ефективними платформами для співробітництва компаній, пов'язаних з ними науково-освітніх закладів, інститутів інфраструктури, органів державного управління, стимулюючи їхню інноваційність, високу продуктивність, оптимізуючи життєвий цикл науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та доступність до факторів виробництва й фінансових ресурсів, досягаючи гармонізації інтересів усіх суб'єктів господарювання [1]. Окрім того, кластерні структури сприяють створенню специфічного інформаційного простору, який формує економічні суб'єкти з новими мотиваціями, розвиває багатовимірність економічного простору (що базуються на узгодженні інтересів й співробітництві різних агентів, а не тільки на їх конкуренції), створює умови, організаційні та соціальні можливості для сталого розвитку регіону [2].

Окремим напрямом у дослідженні кластерних структур слід виділити освітні кластери. Дослідження проблематики створення та функціонування освітніх кластерів відбувається у двох основних площинах, це посилення інноваційного розвитку економіки, стимулювання партнерських взаємовідносин між підприємницькими структурами з метою підвищення ефективності їх роботи, а інший блок досліджень спрямований на необхідність підвищення конкурентоспроможності сфери вищої освіти як необхідна умова її успішного функціонування.

Відтак до основних завдань освітніх кластерів відносять підвищення освітнього рівня населення, налагодження вертикальних та горизонтальних зв'язків між мережею навчальних закладів різного освітнього рівня (від школи до університету), з метою підвищення якісного освітнього рівня населення, посилення профорієнтаційної роботи та забезпечення ринку праці достатньою кількістю кваліфікованих працівників. Щодо здійснення певного роду досліджень та генерування інновацій то тут основна роль завжди відводиться науково-освітнім, науково-інноваційним або освітньо-інноваційним кластерним структурам. Однак, на нашу думку, такий поділ є не зовсім доречним, оскільки продукувати інновації можна на будь-якому освітньому рівні (яскравим прикладом є українські учні, що здобувають перемоги у міжнародних наукових конкурсах [3]).

Розвиток освітніх кластерів має потужний потенціал та всі передумови для становлення власної моделі в умовах України, що стимулюватиме економічний розвиток, об'єм продукування інновацій та практичну ефективність їх реалізувати

із метою активного залучення інвестицій в регіони. Основною перевагою створення освітніх кластерів у регіоні стає можливість об'єднувати зусилля різних суб'єктів господарювання для вирішення проблем: здобуття якісної та доступної освіти; активізації коопераційних зв'язків між різними освітніми, культурними, господарськими комплексами, органами влади у регіоні; оптимізації мережі навчальних закладів з урахуванням демографічної, економічної ситуації; підвищення якості освіти і досягнення позитивних зрушень у показниках діяльності освітньої сфери. Основними перевагами створення і функціонування освітніх кластерів у регіонах є:

Зміна стратегічних напрямів розвитку освіти, активний діалог між працедавцями та освітніми закладами, спільний пошук шляхів вирішення назрілих проблем (зокрема і підготовка кваліфікованих робітничих кадрів).

Можливість об'єднати декілька освітніх закладів різного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня, що спрощує можливості доступу до освітніх послуг, підсилює підготовку кадрів за необхідними освітньо-кваліфікаційними напрямами, та сприяє створенню стрункої системи доступної безперервної освіти.

Зростання рівня продуктивності праці та стимулювання розвитку нових форм взаємодії між у системі «освіта-бізнес», розвиток інноваційної інфраструктури, зростання валового регіонального продукту на душу населення [4].

Основною метою функціонування освітніх кластерів є виведення сфери освіти на якісно вищий рівень, що є важливою передумовою формування конкурентоспроможної регіональної та національної економіки.

Основними передумовами формування освітнього кластера є:

наявність технологічної інфраструктури та потужного науково-освітнього (інноваційно-дослідницького) центру, який володіє функцією розробки основного інноваційного продукту. Функціонування освітніх кластерів неможливе без потужного ядра яке здатне генерувати інновації, таким ядром можуть стати: наукових-дослідні установи, університети, навчально-наукові центри тощо, єдиною умовою є наявність у цих закладах потужної бази для проведення та реалізації наукових досліджень. Поряд з цим освітній кластер може охоплювати заклади освіти всіх рівнів та напрямів підготовки, особливо ті де учні, студенти, слухачі вже долучаються до дослідницької роботи за певним фахом (члени Малої академії наук України; слухачі інститутів підвищення кваліфікації тощо) [5].

наявність кваліфікованих кадрів.

розвинута соціально-економічна політика регіону (стратегії та плани розвитку з ефективними механізмами їх практичної реалізації), яка передбачатиме гармонійний розвиток освітніх кластерних структур у регіональній економіці, що дозволить успішно реалізовувати отриманий інноваційний продукт та створювати якісно нові робочі місця. За основу необхідно взяти твердження про те, що стратегія розвитку освіти може успішно реалізовуватися лише в симбіозі із промисловою політикою, при якій освіченим людям надаються робочі місця, як це сталося у Східній Азії [6, С. 145-146.].

активна соціально-функціональна взаємодія між територіальними громадами, органами місцевого самоврядування, органами виконавчої влади та учасниками кластера. У створенні освітніх кластерів важливою є ініціатива «з низу» яка активно підтримується «зверху». За цих умов на органи державної влади покладається ініціювання і підтримка процесу активації кластера (діагностика та залучення ключових груп інтересів); участю в кластерних нарадах і прийнятті рішень, що стосуються розвитку кластер; орієнтація й підвищення ефективності цільових програм (освіта, науково-дослідні роботи, інфраструктура та ін.), а також розробка основних напрямків політики розвитку кластера; діалог з лідерами бізнесу, вищими навчальними закладами, НДІ, врегулювання спірних питань; допомога в міжнародному співробітництві [7, с. 18].

Розвиток освітніх кластерів є перспективною організаційною формою управління соціально-економічними процесами в регіонах. Вони сприятимуть зростанню соціально-економічного потенціалу території шляхом: розвитку виробничого співробітництва на основі спеціалізації і кооперування; підвищення ефективності інноваційного розвитку регіонів; залучення прямих іноземних інвестицій; підвищення якісного показника підготовки кадрів; удосконалення інформаційно-комунікаційного та технологічного забезпечення науково-освітніх установ тощо. Насамкінець, це сприятиме досягненню високого рівня економічного розвитку та конкурентоспроможності українських регіонів та їх гідного місця в глобальній системі економічних відносин. Створення кластерних мереж дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності регіону, забезпечити робочими місцями населення регіону, в тому числі висококваліфікованих кадрів, збільшити податкові надходження до бюджету [7, с.26].

На жаль, питання побудови та функціонування освітніх кластерів є недостатньо пропрацьованими як у науковій так і у правовій площині, відсутні загальнодержавні та регіональні кластерні концепції, не визначено особливості функціональної взаємодії між усіма учасниками кластеру, не розроблено інструментарію економіко-фінансового стимулювання кластерних структур, що потребує подальших наукових пошуків та правового врегулювання.

1. Рибак Ю. Р. Кластерні моделі розвитку країн скандинавського регіону : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.02 "світове господарство і міжнародні економічні відносини" / Ю. Р. Рибак– Київ, 2014. – 22 с..

2. Ульяновченко Ю. Інституціональні фактори інноваційного розвитку регіонів на основі кластерного підходу [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.kbuara.kharkov.ua/e-book/...2/.../06.pdf.

3. Учні столичної школи № 9 стали переможцями Міжнародного конкурсу юних науковців «BYSCC-2016» у Китаї [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pedpresa.ua/154756-uchni-stolychnoyi-shkoly-9-staly-peremozhtsyamy-mizhnarodnogo-konkursu-yunyh-naukovtsiv-byscc-2016-u-kytayi.html>.

4. Студінський В. А. Теоретичні засади створення освітніх кластерів в Україні [Електронний ресурс] / В. А. Студінський, В. О. Шевчук // Економічний вісник університету. - 2015. - Вип. 26(1). - С. 50-54. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2015_26\(1\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2015_26(1)_10).

5. Пятницька Г.Т. Науково-освітні кластери: відмітні характеристики та передумови розвитку [Електронний ресурс]: / Маркетинг і менеджмент інновацій, 2016, №3– Режим доступу <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>.

6. Райнерт Э. С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными / пер. с англ. Н. Автономовой ; под ред. В. Автономова; Нац. исслед. ун-т "Высшая школа экономики". – 2-е изд. – М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2014. – С. 145-146.

7. Мамонова В. В. Формування територіальних кластерів як інструменту регіонального розвитку : наук. розробка / В. В. Мамонова, Ю. О. Куц, О. М. Макаренко та ін. – К. : НАДУ, 2013. – 36 с.

Синявська Г.

Науковий керівник – Юрчик І.Б.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ КРЕДИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Кредитний ринок – це складний структурований економічний простір, утворений, відповідно до організації кредитних відносин, з окремих сегментів (ринків): державного, банківського, міжбанківського, небанківського та міжгосподарського кредитів. Всі виділені структурні частини кредитного ринку тісно взаємодіють між собою, утворюючи єдиний цілісний механізм функціонування кредитного ринку, та, водночас, відображаючи його багатогранність.

Досить значний внесок у дослідження проблем функціонування кредитного ринку зробили багато вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема: В.І. Антипов, З.С. Варналій, А.І. Гуров, К. Коттке, Ш. Шнайдер.

Метою дослідження є визначення основних тенденцій кредитного ринку в Україні.

Для ефективного функціонування кредитного ринку необхідна стабільна економічна ситуація в країні, наявність розвиненої інфраструктури та ефективне державне регулювання, яке б забезпечило стабільність банківської системи і захист інвесторів. Розвинений кредитний ринок, який ефективно управляється з боку держави, забезпечує оптимальний розподіл обмежених фінансових ресурсів серед галузей економіки та сприяє економічному зростанню країни.[2, с.124]

Особливостями кредитного ринку є його можливість мобілізувати фінансові ресурси та швидко і безперешкодно здійснювати їх продаж на комерційній основі суб'єктам господарювання, які потребують грошові кошти для розширення чи створення нових підприємницьких структур [1, с. 98].

Варто зазначити, що обсяг грошової маси у жовтні 2016 року зріс на 2,4% (з початку року на 0,2%) – до 958,7 млрд. грн., що відбулося за рахунок зростання залишків на рахунках фізичних осіб у національній валюті на 2,8% (з початку року зменшення на 10,9%) – до 174,6 млрд. грн. та на рахунках юридичних осіб у національній валюті на 0,6% (з початку року на 9,9%) – до 186,7 млрд. грн. Обсяг депозитів фізичних осіб у національній валюті без урахування коштів у банках, які визнано неплатоспроможними та перебувають у стадії ліквідації, у жовтні збільшився на 3,3% – до 166,5 млрд. грн. Обсяг депозитів фізичних та юридичних осіб у національній валюті за місяць збільшився на 1,7% (з початку року зменшився на 1,2%) – до 361,3 млрд. грн.

Обсяг депозитів в іноземній валюті зменшився на 2,4% (з початку року на 27,8%) – до 14,0 млрд. дол. США (у доларовому еквіваленті), у тому числі юридичних осіб – на 5,8% (з початку року на 18,6%) – до 4,7 млрд. дол. США, фізичних осіб – на 0,5% (з початку року на 31,6%) – до 9,4 млрд. дол. США. Обсяг депозитів фізичних осіб в іноземній валюті без урахування коштів у банках, які визнано неплатоспроможними та перебувають у стадії ліквідації, у жовтні зменшився на 0,1% – до 8,7 млрд. дол. США.

Загалом з початку року до Державного бюджету України було залучено 10,0 млрд. грн. та 0,64 млрд. дол. США. Середньозважена дохідність ОВДП за результатами аукціонів з їх первинного розміщення з початку року становила відповідно в національній валюті 17,00% річних, у доларах США 8,74% річних.

Також з початку 2015 року для збільшення статутних капіталів банків та інших юридичних осіб було здійснено випуск ОВДП на загальну суму 33,5 млрд. грн. (з них 3,8 млрд. грн. – АБ "Укргазбанк"; 29,7 млрд. грн. – НАК "Нафтогаз України").

У 2015 р. було здійснено випуск ОВДП з метою надання кредиту Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на загальну суму 2,0 млрд. грн. із середньозваженою дохідністю 11,24% річних (з початку року – 27,0 млрд. грн. із середньозваженою дохідністю 11,72% річних) [3].

Погашення та сплата доходу за ОВДП здійснювалися своєчасно та в повному обсязі. З початку року обсяг таких платежів становив 127,5 млрд. грн., у тому числі погашення номінальної вартості – 81,8 млрд. грн., сплата купонного доходу – 45,7 млрд. грн.

На кредитному ринку України останнім часом сформувалися такі тенденції: стабільно зростали обсяги наданих кредитів, основна частка яких спрямовувалася у реальний сектор економіки. Кредитування за досліджуваний період переважало у формі короткострокового та середньострокового терміну використання і здійснювалося більшої міри у національній валюті. Вартість кредитів помірно збільшувалася. Отже, кредитний ринок України є одним із розвинутих сегментів фінансового ринку, проте існує низка проблем його функціонування, що потребують вирішення.

1. Пахомов В.І. Гроші та кредит: навч.-метод. посіб. / В. І. Пахомов, Л. В. Стрільчук. – К.: МАУП, 2014. – 156 с.
2. Шелудько В. М. Кредитний ринок: навч. посіб. / В.М. Шелудько. – К.: Знання – Прес, 2013. – 535 с.
3. <http://bank.gov.ua> Офіційний сайт Національного банку України

Ситар Л.Й., к.е.н.

Скриньковський Р.М., к.е.н.

Львівський університет бізнесу та права

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Регіональна соціально-економічна політика повинна забезпечувати стабільний розвиток економіки та соціальної сфери, широке залучення регіонів до міжнародної співпраці, формування ефективних регіональних соціально-економічних систем.

Першочергового значення набуває реструктуризація економічної системи у регіонах України, диверсифікація регіонального виробництва на новій технологічній основі і створення наукоємного і високотехнологічного реального

сектора економіки. Сучасний стан і тенденції економіки регіонів свідчать про нагальну необхідність удосконалення структури їх економіки на засадах галузевої диверсифікації шляхом розбудови та модернізації виробничої інфраструктури. Розвиток виробничої сфери у регіонах сприятиме інтенсифікації виробничих і коопераційних зв'язків на регіональному, міжрегіональному, міждержавному (транскордонному) рівнях співробітництва; активізує процеси територіальної економічної інтеграції, що надасть потужні стимули до стабілізації внутрішнього ринку та активізації економічного зростання в Україні.

Відтак, у 2010 році в Україні офіційно проголошено курс на модернізацію економіки. Експерти Міжнародного Фонду «Відродження», Лабораторії законодавчих змін, Інституту громадянського суспільства, Центру політико-правових реформ, Інституту фінансового права та ін. у своєму дослідженні «Модернізація України визначення пріоритетів реформ» зазначають, що в суто змістовному плані соціально-економічна модернізація означає вирішення трьох взаємопов'язаних проблем, а саме: модернізація державної економічної політики, модернізація виробничо-технологічної бази економіки, модернізація системи соціального захисту населення в широкому розумінні цього слова. [2, ст. 34]

Таким чином проаналізувавши вищезазначені документи можна зробити висновок, що одним із основних питань розвитку економіки на сьогодні є підвищення ефективності процесів модернізації у виробничій сфері. В рамках використання програмно-цільових методів управління економічним розвитком необхідно зосередити увагу на активізації проведення модернізації основного капіталу у цій сфері в регіонах України. За таких умов набуває актуальності розробка і реалізація адекватної концепції модернізації основного капіталу виробничої сфери у Львівській області.

Разом з тим, варто зазначити, що серед стратегічних цілей стратегії розвитку Львівської області на період до 2020 року базовою ціллю виділено «Конкурентоспроможна економіка». Окрім цього зазначено, що економіка області характеризується критичною зношеністю виробничої бази, сформованої ще в середині минулого століття, технологічною відсталістю більшості великих промислових підприємств, зокрема видобувної галузі та, відповідно, низьким рівнем капіталізації, високим рівнем «тінізації» тощо.

В рамках Стратегії наголос поставлено на кількох ключових чинниках, які можуть підвищити економічну спроможність регіону:

- залучення значного інвестиційного ресурсу з метою модернізації діючих та формування нових виробничих високотехнологічних наукомістких підприємств;
- підвищення ролі малого і середнього бізнесу в процесах створення додаткової вартості регіону;
- підвищення ролі наукового середовища у формуванні та впровадженні інноваційних виробничих циклів та продуктів [3].

За таких умов вкрай гостро постає питання розробки Концепції модернізації основного капіталу в Львівській області, яка своєю чергою повинна бути виваженою та обґрунтованою, а також враховувати широкий спектр пріоритетів

економічної політики розвитку Львівської області і спрямована на реалізацію завдань «Стратегії розвитку Львівщини до 2020 року».

До основних принципів модернізації основного капіталу повинні відноситись:

- концентрація інвестиційних ресурсів на цілях модернізації основного капіталу виробничої сфери регіону;
- ресурсна збалансованість та безпечність проектів з модернізації основного капіталу у видах економічної діяльності, що належать до виробничої сфери;
- прозорість та ефективність державної підтримки;
- безпечність для навколишнього середовища, життя і здоров'я людей.

Забезпечення концентрації інвестиційних ресурсів на проектах з модернізації основного капіталу необхідно для розв'язання проблеми старіння основних засобів виробництва, покращення якості та конкурентоспроможності продукції виробленої у регіоні і повинно здійснюватись шляхом впровадження відповідних державних цільові програм згідно закону України “Про державні цільові програми”.

У якості важливого принципу при плануванні використання бюджетних, залучених і інших ресурсів на цілі реалізації Концепції має розглядатись розширення рамок державної підтримки виробничої сфери, передбаченої Угодою про співпрацю між Львівською обласною радою та Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України укладеною у 2012 р. [1]

Мета Концепції модернізації виробничої сфери Львівської області – формування єдиної стратегії/програми модернізації основного капіталу виробничої сфери Львівської області, в яку входять промисловість; будівництво; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (далі – транспорт); створення системи скоординованих дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, керівників підприємств промисловості, будівництва, транспорту в рамках виведення області у число лідируючих суб'єктів України із забезпеченням стабільних темпів зростання випуску високотехнологічної та конкурентоздатної продукції у виробничій сфері на основі розвитку, створення і освоєння сучасних інтенсивних технологій та реалізації інноваційних проектів.

Для досягнення мети Концепції модернізації основного капіталу в Львівській області необхідно окреслити її основні завдання:

- провести модернізацію існуючих та ввести в експлуатацію нові виробничі потужності, що відповідають світовим технічним вимогам;
- здійснювати модернізацію основного капіталу на підприємствах виробничої сфери шляхом використання у виробництві енергозберігаючого обладнання та відновлювальних джерел енергії;
- впровадження новітніх технологій та обладнання, призначених для виробництва та споживання енергетичних ресурсів у всіх секторах економіки;

- поступова заміна технологічної бази промисловості, матеріально-технічної бази будівництва, матеріально-технічної бази транспорту, створення високотехнологічних компаній (відновлювальна енергетика, електронна промисловість, будівельна індустрія та ін.), орієнтованих на нові ринки та таких що створюють нові робочі місця;
- формування системи підготовки висококваліфікованих спеціалістів необхідних для розвитку інноваційних секторів виробництва;
- вдосконалення інструментів фінансового забезпечення розвитку інноваційно-технологічного та виробничого бізнесу;
- провести модернізацію промислового виробництва з метою поглиблення переробки та збільшення випуску продукції кінцевого споживання та посилення ролі внутрішнього ринку;
- забезпечити оновлення основного капіталу телекомунікаційної інфраструктури на базі новітніх технологій;
- забезпечити впровадження широкого спектру різновидів лізингу з метою поповнення обігових коштів підприємств виробничої сфери, придбання нової техніки, а також реструктуризації дебіторської заборгованості дозволить оптимально здійснювати оновлення основного капіталу цих підприємств
- проводити заходи з модернізації основного капіталу у сфері зв'язку шляхом будівництва магістральних цифрових волоконно-оптичних та радіорелейних ліній зв'язку;
- оновити рухомий склад в сфері транспорту, зокрема міського електротранспорту, з використанням прогресивних технологій ремонту обладнання;
- здійснити модернізацію та розбудову міжнародних транспортних коридорів шляхом впровадження інформаційних систем нового покоління;
- модернізувати мережі телефонного зв'язку методом заміни застарілого обладнання на сучасні електронні та квазіелектронні АТС;
- забезпечити впровадження новітніх послуг ADSL, IP-TV, WI-FI мобільного зв'язку;
- оптимізувати мережі поштового зв'язку з метою впровадження пересувних відділень зв'язку і ремонту існуючих об'єктів;
- здійснити технічне переоснащення і запровадження нових технологій будівництва та реконструкції автомобільних доріг.

Отже, за умов розробки та впровадження Концепції модернізації виробничої сфери Львівської області з урахуванням вищевказаних пропозицій результатом належного виконання визначених завдань буде:

- підвищення конкурентоспроможності промислової продукції;
- збільшення обсягів реалізації промислової продукції;
- нарощування експорту вітчизняних промислових товарів;
- приплив інвестицій у високотехнологічні сектори, зростання технологічної складності промислової діяльності в області, участь області у міжнародних транспортно-логістичних схемах ;

- покращення розвитку реального сектора економіки за рахунок упровадження у виробництво наукових, енергозберігаючих технологій;
- створення умов для спрямування інвестиційних коштів у високотехнологічні сфери виробництва і на кадрове забезпечення інноваційної діяльності;
- поліпшення якості наявних та будівництво нових об'єктів транспортної інфраструктури, забезпечення споживачів телекомунікаційними послугами гарантованої якості, розширення спектру нових послуг зв'язку на базі сучасних інформаціо-комунікаційних технологій;
- поліпшення експлуатаційного стану автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення;
- підвищення показників перевезень вантажів;
- підвищення показників перевезень пасажирів;
- істотне покращення автомобільного сполучення, розвиток прикордонної інфраструктури;
- створення безпечних умов для швидкісного і комфортного руху на дорогах.

1. Міжнародний економічний форум на Львівщині надав нового поштовху економічному розвитку регіону [Електронний ресурс] // Урядовий портал Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України – Режим доступу до ресурсу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=245703723.

2. Модернізація України визначення пріоритетів реформ [Електронний ресурс] // Київ. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pravo.org.ua/images/documents/Modernization.pdf>.

3. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: loda.gov.ua.

Сірко А.В., д.е.н., проф.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

ДЕФОРМАЦІЯ ІНСТИТУТУ ВЛАСНОСТІ – КЛЮЧОВА ПРОБЛЕМА РОЗБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Ідеологія ринкової трансформації економіки України передбачала формування ефективної приватної власності, суб'єкт якої був би заінтересований у капіталізації прибутків та модернізації виробництва. Позаду вже чверть віку, однак в цілому корпоративний сектор економіки, що склався на тлі великої приватизації, за загальною оцінкою експертів, практиків і громадськості, засвідчує факт відсутності ефективного власника. На це вказують дуже серйозні проблеми з капітальними інвестиціями та інноваціями, низька конкурентоспроможність підприємств на зовнішньому і внутрішньому товарних ринках, чи не масове ухилення великого бізнесу від чесного виконання фінансових зобов'язань перед державою тощо.

Ефективність ринкової моделі регулювання соціально-економічного розвитку суспільстване лише переконливо обґрунтована класиками економічної теорії та їх численнимипослідовниками, представниками різних теоретичних шкіл і напрямів, а й наочно доведенагосподарською і політичною практикою усіх розвинених країн. Високий загальний добробут,соціальна справедливість, справжня політична демократія і громадянська активність – це закономірні результати ринкової економіки. Ключові принципи, що забезпечують ефективністьринкової системи господарювання, зводяться до: 1) чіткої специфікації і надійного захисту праввласності громадян; 2) забезпечення рівних для усіх умов доступу до обмежених ресурсів(природних, матеріальних, фінансових тощо); 3) кваліфікованих і прозорих дій уряду щодоефективного використання публічних фінансів (коштів платників податків). За поглибленогоаналізу ці принципи зводяться до єдиної суті – забезпечення рівня свободи людини,достатнього водночас, з одного боку, для максимального прояву її особистої підприємницькоїініціативи, а з іншого, – для досягнення загального добробуту, або Парето-оптимального стану.

Як показує світова економічна історія, становлення ефективного інституту приватноївласності має еволюційний характер, потребує чималого часу та інституційних змін. В Україніж переформатування суспільно-економічної системи відбулося поспіхом, без достатньогонормативно-правового забезпечення та інформування населення, за майже повного паралічудержавної системи управління та за активною участю злочинного світу. Дуже важливорозуміти, що цей переломний момент нашої власної історії став по своїй суті тим вихіднимпунктом, який давно відомий як епоха первісного нагромадження капіталу. Вона знаменуєсобой той історичний час, коли становлення капіталістичної системи власності іпідприємництва відбувається хижацькими (напівдикими) способами перерозподілу суспільногобагатства. Саме у цьому історично значущому контексті наразі формується інститут приватноївласності, зокрема його найбільш складний різновид – корпоративна власність.

Відомий американський економіст Р. Коуз, удостоєний нобелівської премії з економіки завідкриття і пояснення значення трансакційних витрат і прав власності, висунув гіпотезу такогозмісту: «Якщо права власності легальним рішенням чітко специфіковані і трансакційні витратидорівнюють нулю, то за будь-якого первісного розподілу прав власності наступний їхперерозподіл на основі ринкового механізму зрештою доставить економічний ресурс у руки ефективного власника» [1, р. 115, 158]. Цю гіпотезу, як нам представляється, Коузсформулював тільки для того, щоб таким чином підкреслити значущість реально існуючихскрізь трансакційних витрат («сил тертя» в механізмі ринку) для обміну правами власності і те,як ці витрати модифікують мотивацію господарюючих суб'єктів.

Набагато складнішою проблема ефективного власника постає в перехідному суспільстві,де примітивний перерозподіл суспільного капіталу усе ще використовується як одне з основнихджерел приватного збагачення. Найяскравішим свідченням тому є той факт, що майже всябізнес-еліта в Україні

прагне будь-якими способами одержати депутатські мандати задля того, щоби, не лише захистити свої раніше накопичені статки, а й отримати полегшений, у тому числі поза ринком, доступ до економічних ресурсів. Можливості такого привілейованого доступу до ресурсів і привласнення квазіренти у значних розмірах відкриваються через:

- корпоративне маніпулювання законотворчістю (комплектування провладних чи опозиційних фракцій і депутатської більшості, необхідної для ухвалення рішень;

- прощтовхування вигідних для себе законодавчих актів, навмисне затримування від розгляду або блокування ухвалення тих актів, що несуть загрозу вузькокорпоративним інтересам);

- просування своїх креатур до складу коаліційного уряду та інших органів виконавчої і судової влади, на керівні посади на державних (муніципальних) підприємствах;

- шахрайські схеми приватизації державних активів (заниження вартості, відсторонення конкурентів, невиконання взятих інвестиційних зобов'язань тощо);

- штучне банкрутування державних підприємств, звичайно у змові з їх керівниками;

- тендери на закупівлю товарів, надання послуг чи виконання робіт, що проводяться за участю підставних учасників та призводять до завищення цін;

- отримання банківського рефінансування та його використання на інші цілі, зволікання з поверненням або взагалі неповернення;

- відшкодування ПДВ за фіктивними експортними операціями;

- користування тарифними преференціями при імпортних операціях і т.ін.

Сьогодні ми можемо лише здогадуватися про масштаби перерозподілу прав власності, адже, якщо до уваги взяти ту обставину, що іноземний інвестор до масової приватизації підприємств законом не допускався, а тепер, як раптом виявилось, у капіталі корпоративного сектора просто таки нашестя крихітних офшорних компаній, то стає зрозумілим, наскільки цей перерозподільний процес був значним. Якщо первісно власників контрольного пакету акцій у тій чи іншій корпорації можна було ще без особливих зусиль ідентифікувати, позаяк тоді під час приватизації адміністрація підприємств була наділена привілеєм, то нині вони чи не скрізь деперсоніфіковані, заховані нерідко за цілою низкою компаній та ще й з іноземною юрисдикцією. Рейдерські захоплення підприємств, свідками яких ми були безпосередньо або через ЗМІ, – це лише видима частина цього айсбергу. Варто згадати, скільки часу НБУ добивався оприлюднення бенефіціарних власників комерційних банків, котрі, як з'ясувалося, спромоглися заснувати навіть по декілька банків. Та ще показовішим є той приклад, як важко, під тиском інституцій ЄС давалося запровадження законодавчої норми щодо декларування доходів державними чиновниками.

У підсумку усіх переділів прав власності корпорації, незважаючи на їх правовий статус – приватних чи публічних товариств, перетворені на закриті від біржового ринку акцій утворення. Частка організованого ринку у загальному обсязі торгівлі акціями є дуже низькою, коливаючись роками у межах 6-10 %.

Біржовий ринок прав власності, як відомо, за своєюприродою є дітищем корпоративного підприємництва, його життєво необхідною ланкою.

Наявність такого ринку, але як ліквідного, прозорого і надійного, має слугувати тим чинником, який, окрім інших факторів, визначає інвестиційний клімат в країні та сприяє залученню й ефективному перерозподілу капіталу. Тому відгородження вітчизняних корпорацій від біржового ринку капіталу дає підстави характеризувати їх як квазікорпорації.

Основні причини самоізоляції корпорацій від організованого ринку акцій, а отже, і від притоку вкрай необхідного скрізь для виробничої модернізації довгострокового капіталу:

- відсутність реальних гарантій захисту права приватної власності;
- тотальна корупція в системі державної влади, зокрема в системі судочинства і виконання судових ухвал;
- слабкість економічної конкуренції та монополізація багатьох ринків через нерішучу та непослідовну політику уряду щодо дерегуляції підприємницької діяльності, заохочення малого і середнього бізнесу, а також через низьку ефективність роботи Антимонопольного комітету;
- широкі можливості отримання квазіренти через використання різноманітних «сірих» схем мінімізації податкових і митних платежів, лобіювання держзамовлень та маніпулювання цінами при укладанні угод, особливо з державними та комунальними підприємствами;
- полегшений доступ до банківських ресурсів завдяки наявності власних (кишенькових) банків (у складі фінансово-промислових груп);
- брак високої економічної культури та соціальної відповідальності домінуючих власників, що проявляється у небажанні та/чи боязні втратити корпоративний контроль і можливість особистого збагачення.

Деформація інституту приватної власності, головними проявами якої є рента орієнтована поведінка домінуючих власників корпорацій та зрощення великого бізнесу із державою, стала, на наше переконання, ключовою причиною гальмування розбудови ефективної соціально-економічної системи в Україні.

1. Coase R. The Firm, the Market and the Law. – Chicago: The University of Chicago Press, 1988.

Скорик Г.І., к.е.н., доц.

Барінов В.В.

НУ «Львівська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Економічною теорією доведено, що конкурентна ринкова економіка, що регулюється «невидимою рукою» А. Сміта, досягає Парето-ефективного розподілу ресурсів, але лише за умов ідеальної моделі конкурентного ринку.

Проте, в реальній економіці деякі умови досконалої конкуренції не виконуються, принаймні через такі головні причини, як монопольна влада, зовнішні ефекти, громадські блага та асиметрія інформації. Джерела ринкових невдач доводять необхідність державного втручання в економіку.

У сучасних умовах уряд відіграє важливу роль в економіці більшості країн світу. Серед промислово розвинутих країн частка державних витрат у ВВП коливається від 32 % у США до більше ніж 50% у Швеції. Крім того держава впливає на ділову активність через систему оподаткування, правових норм і положень.

Цілі уряду і бізнесу певною мірою є суперечливими. Соціальні цілі державної політики можуть накладати деякі обмеження на поведінку фірм щодо її працівників та інвестицій. Конкурентна політика держави обмежує можливості бізнесу отримувати і використовувати монопольну владу, законодавство щодо захисту докільля може спричинити додаткові витрати для промислових підприємств, система оподаткування може негативно вплинути на рівень заробітних плат, їх легальність та рівень легальної зайнятості. Проте бізнес і влада мають багато і спільних точок дотику. І бізнес, і влада зацікавлені у економічному зростанні, забезпеченні високого рівня зайнятості, доходів і соціальної гармонії. Отже, бізнес, приватна ініціатива не повинні протиставлятися державному регулюванню. У певних сферах соціально-економічної життєдіяльності суспільства державне регулювання є необхідним і ефективним, корисним, в тому числі, і для бізнесу. А. Сміт, який обґрунтував ідею мінімального втручання держави в економіку, підкреслював, що «суверенітет чи співдружність» зобов'язані підтримувати ті державні заклади і роботи, які, навіть якщо і можуть бути найвигіднішими для суспільства, проте, мають таку природу, що прибуток ніколи не зможе компенсувати втрат окремії людині чи невеликій кількості людей[1, с.224].

Одним із важливих напрямів державного регулювання економіки є реалізація конкурентної політики, завданням якої є підтримка промислових підприємств, розвиток ефективних конкурентних відносин, забезпечення ефективності бізнесу та рівності економічних суб'єктів. Система вільного підприємництва – це система постійної невизначеності і нестабільної рівноваги. Навіть лідерство та домінуюче становище на ринку не гарантують захисту від конкуренції. Конкуренція – механізм дисциплінованого плюралізму, який винагороджує успіх та карає за помилки. Метою конкурентної політики є захист цього механізму [2].

Розглядаючи конкуренцію як невід'ємний і ефективний елемент сучасної економічної системи, більшість підприємств вбачають проблему в надлишку конкуренції, а не в її нестачі. Конкурентний тиск посилюється в більшості економічних систем, галузей і видів виробництва. Але поняття конкуренції, яка є «надмірною», погано узгоджується з розумінням ролі вільних ринків. Конкуренція створює можливості для входження нових фірм в галузь. Проте, проблемою для таких фірм є обмеженість конкуренції, а не її надлишок. Конкурентний тиск, проте, дає стимули фірмам енергійніше шукати способи

захисту своїх конкурентних ринків, розвиваючи ринкові ніші і навіть, при необхідності, в обхід законодавства про конкуренцію. В результаті нові підприємства можуть стримуватися недобросовісними методами конкуренції, а фінансово слабкі і нестійкі - піддаватися дискримінації, якщо вони не захищені законодавством. Від дискримінації потерпають і споживачі. Усе це ще раз підкреслює необхідність конкурентної політики.

Конкурентна політика має бути прозорою, передбачуваною і легко реалізовуватися. Вона не є бездоганим набором приписів, які можуть підвищити ефективність конкуренції беззатратним способом. Вона може бути дорогою і неефективною при впровадженні, може змінюватися, чи взагалі деформуватися. Проте, не зважаючи на це, конкурентна політика є дієвим інструментом підвищення конкурентоспроможності національного виробника і його продукції[3].

Принципи конкурентної політики Євросоюзу визначені Статтями 85-94 Римської угоди. Вони торкаються і неконкурентної поведінки між фірмами, і державної допомоги, яка впливає на торгівлю між країнами – членами ЄС. Стратегічна політика ЄС на користь конкуренції очевидна в її підтримці малого і середнього бізнесу; у визначенні меж державної допомоги, що надається країнами - членами ЄС різноманітним індустріальним і регіональним ініціативам, зокрема, для слабших країн – членів ЄС.

Між конкурентною і промисловою політикою може виникати деяка суперечність. Так, наприклад, в Японії в післявоєнний період з недовірою дивилися на «надмірну» конкуренцію через її можливий шкідливий вплив на здатність промисловості повною мірою реалізовувати економію обумовлену ростом масштабу виробництва. Як свідчать деякі джерела, японський уряд боявся «надмірної» конкуренції, як і монополії, як потенційного джерела неефективності[4,с.297]. Схильність до обмеження конкуренції і заохочення злиття, вертикальних і горизонтальних угруповань фірм, міжфірмові угоди не узгоджувались із антимонопольною політикою. Наприклад, в автомобільній галузі Міністерство міжнародної торгівлі і промисловості намагалось обмежити виробництво однією фірмою, а, проваливши це, поставило за мету – найбільше три фірми. Проте, виявилось, що в такий спосіб конкуренцію не обмежити. Саме конкуренція між фірмами на внутрішньому ринку Японії стала основою їх живучості. Не зважаючи на це, у деяких країнах і сьогодні підтримується терпимість до картелів, на відміну від європейських країн. Збереження внутрішнього ринку конкурентним часто несе в собі елемент компромісу між метою уникнення лідируючого становища на ринку і дозволом технічно ефективного розміру фірми.

Внутрішні правила конкуренції повинні бути розширені, щоб включити міжнародні зведення правил із закону про конкуренцію. В глобалізованій економіці повинні бути встановлені сильніші правила проти зловживань монопольною владою.

Конкурентна політика розроблена для підтримки ефективності ринкової системи шляхом виправлення ринкових деформацій і фірми повинні намагатися

не порушувати закон про конкуренцію. Економіка і закон взаємодіють дуже тісно відносно ринкової влади. Економічне регулювання економіки і конкурентна політика, зокрема, можуть бути необхідними, але вони не може виступати ефективним субституттом конкуренції. Слід пам'ятати, що найкращий регулятор той, який досягає успіху в тому, щоб зробити себе непотрібним. З часом акцент має бути зміщений в сторону відміни державного контролю, надмірного втручання і відкритості для конкуренції як найефективнішого напрямку розвитку.

1. AdamSmithWealthofNations.- 1776, Vol.2.-London. 1904 -741p.
2. John Kay, Financial Times, 7.11.2002.
3. W.Santer "Competitionpolicy" inA.EIAGraa (ed.). TheEuropeanUnion: Economicsandpolicies, 6-th ed. / FinancialTimesPrenticeHall. – 2001.- 656p.
4. R. Komiya The Japanese Economy: Trade, industry and government. - University of Tokyo Press, 1999.

Смольнікова К.А.

Науковий керівник – Колосінська М.І.

Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковичам. Чернівці, Україна

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вигідне географічне положення України і наявність сприятливих факторів дозволяють стверджувати про значні перспективи розвитку туризму. Однак, маючи великий потенціал, Україна не розвиває ринок туристичних послуг в повному обсязі, хоча є однією з провідних країн Європи за рівнем забезпеченості природними та історико-культурними ресурсами.

Проблеми і перспективирозвитку ринку туристичнихпослуг в Україні є актуальними, про щосвідчатьчисленніпублікації та дослідженнянаступнихфахівців: Е. Шаповалова [3], Е. Павленко [4], С. Підмогильний[4], В. Банько [1].

Метою даної роботи є дослідженняпроблем в туристичній сферіта виявлення перспектив розвитку ринку туристичних послуг в Україні.

Індустрія туризму в Українімаєвсіпередумови для потужногорозвитку та входження в цивілізованийсвітовийринкопослуг за умовврахуваннятенденцій та принципівінноваційногорозвитку. Значним потенціалом України є її історія і багата культура. Україна має унікальне поєднання природних умов, різноманітних ландшафтів і мінеральних лікувальних ресурсів. У країні налічується понад 30 природних заповідних територій – національних парків, біосферних і природних заповідників. Все це - умови для розвитку курортно-рекреаційної сфери. В цілому для неї придатні 15 відсотків території країни.

Туризм чинить значний вплив на економіку України. Першочергово частково забезпечує зайнятість населення, підтримує платіжний баланс, стимулює зростання ВВП. За даними Всесвітньої ради з туризму та подорожей, індустрія туризму України в 2015 р. забезпечила робочими місцями більше 230 тис. людей і

створила ВВП у розмірі більше 15,5 млрд.грн. Експерти на період 2014-2021 рр. прогнозують зростання частки ВВП, отриманого від розвитку туризму в Україні, на 6,9% і зростання зайнятості населення в цьому секторі не менше, ніж на 2,5% [3].

Аналізуючи динаміку потоків туристів, законодавством офіційно визначено три види туризму за якими наводяться статистичні дані: в'їзний, виїзний і внутрішній. Аналіз статистичного матеріалу показав, що у 2015 році країну відвідало 12,4 млн. осіб, тобто туристичні потоки на Україну зменшились (у порівнянні з 2014 роком) на 2,3%. Кількість громадян України, які виїжджали за кордон збільшилась (у порівнянні з 2014 роком) на 3%. Кількість внутрішніх туристів збільшилась (у порівнянні з 2014 роком) на 9,6%. Причина цього – нестабільна ситуація на сході України.

Причинами нестабільності є ряд проблем, які сповільнюють розвиток туризму в Україні та гальмують розвиток туристичної індустрії:

- відсутність гнучкої державної політики регулювання туризму, а саме відсутнє пільгове оподаткування, недостатня кредитна підтримка туристичного підприємництва під пільгові відсотки (2-5%);
- фінансування вітчизняної туристичної галузі не відповідає сучасним вимогам, замість збільшення - бюджетні кошти скорочуються;
- стан транспортної інфраструктури більшості рекреаційних територій характеризується низьким рівнем розвитку єдиної транспортної мережі, придорожного сервісу та інформаційного облаштування, незадовільним станом дорожнього покриття і безпеки дорожнього руху;
- недосконалий технічний стан інженерної та комунальної інфраструктур в ряді регіонів;
- у курортних регіонах недостатньо використовуються енергозберігаючі технології, нерозвинені сучасні технології утилізації та переробки побутових відходів;
- незадовільний рівень сервісу і низька якість обслуговування. Гостро стоїть питання підвищення якості підготовки кадрів та вивчення іноземних мов;
- в даний час близько 70 відсотків об'єктів культурної спадщини України знаходиться в незадовільному стані і вимагають реставрації або реконструкції;
- відсутня реклама внутрішнього туризму.

Рішення всіх зазначених проблем вимагає значного бюджетного фінансування, але бездіяльність загрожує Україні не бути привабливою для туристів, а значить не отримувати від туризму можливий дохід.

Аналізуючи перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні, необхідно підкреслити, що сучасний туризм – це сфера економіки і життєдіяльності суспільства в цілому, яка в тісній мірі інтегрує практично всі галузі.

Саме це і визначає одне з перших місць, яке займає туризм у світовій економіці. Саме цей фактор повинен стати головним у формуванні нового державного підходу до туризму, як тієї галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний і соціальний стан країни в цілому, стимулювати ряд

важливих галузей економіки. Перспективний розвиток туризму в Україні суттєво вплине на зайнятість населення.

Отже, оскільки Україна має всі необхідні ресурси, то ринок туристичних послуг здатний демонструвати більш високі темпи розвитку. Однак, для підвищення ефективності функціонування туристичної галузі необхідно створити і впровадити в діяльність національних підприємств України єдину систему маркетингу в сфері туризму. При цьому, особлива увага повинна бути приділена реалізації заходів щодо формування позитивного іміджу країни і її регіонів, надання їм інформаційної і фінансової підтримки розвитку галузі. Необхідно розробити схему розвитку туризму, в якій будуть виходити з творення цільових фондів, надання субсидій, виконання програм щодо розвитку туризму. Вирішення розглянутих проблем вплине, як на покращення економічного, так і соціального розвитку країни.

1. Внутрішній туризм - найскладніший сегмент бізнесу // УТГ. – 2015. – №12 (39)
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Інформаційне агентство Уніан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.net/>
4. Інтернет газета Сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/>

Солдатова В.С., ст. 3 курсу, гр. Фвн-31

Науковий керівник – к.е.н., доцент Вільчинська О.М

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету

МОДЕЛЮВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ ІНДЕКСУ СПОЖИВЧИХ ЦІН ВІД ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Індекс споживчих цін – показник, що характеризує зміни загального рівня цін і тарифів на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання. Індекс споживчих цін відображує зміну вартості фіксованого набору споживчих товарів і послуг постійної якості з постійними характеристиками в поточному періоді порівняно з базисним. Індекс споживчих цін, зазвичай, використовують як показник загального рівня інфляції в економіці [2].

Побудуємо модель залежності індексу споживчих цін від доходів населення на прикладі Вінницької області.

Введемо дані про індекс споживчих цін та доходи населення у Вінницькій області за 2006-2015 рр., які представлені у таблиці 1 [3].

Таблиця 1.

Динаміка індексу споживчих цін та доходів населення в Вінниці за 2006-2015 роки

Роки	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Індекс споживчих цін (%)	111,5	117,8	119,1	111,2	107,0	102,8	99,0	99,7	123,3	138,8
Доходи населення (млн.грн)	14788	19246	25170	26813	33602	38990	44265	46157	49418	59569

За допомогою електронних таблиць Excel побудуємо лінійну модель залежності індексу споживчих цін від доходів населення (див. рис.1) [1].

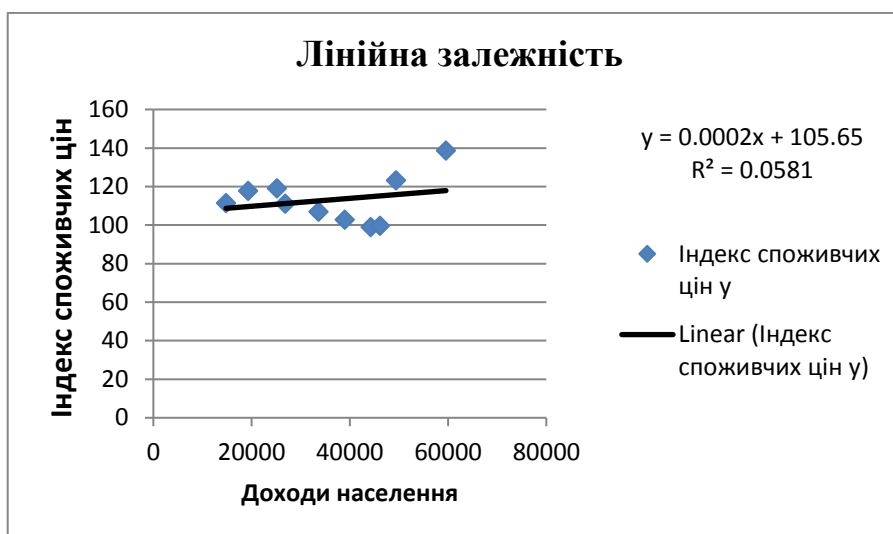

Рис. 1. Лінійна залежність індексу споживчих цін від доходів населення.

Відповідність побудованої економетричної моделі реальній дійсності, та вплив доходів населення на індекс споживчих цін можна перевірити за допомогою коефіцієнта детермінації. За нашими даними його значення становить $R^2 = 0,058$, можна вважати, що отримана економетрична модель є неадекватною. Тобто лінійний зв'язок між доходами населення та індексом споживчих цін відсутній. При цьому доходи населення не впливають на індекс споживчих цін.

За допомогою електронних таблиць Excel побудуємо нелінійну модель залежності індексу споживчих цін від доходів населення (див. рис.2).

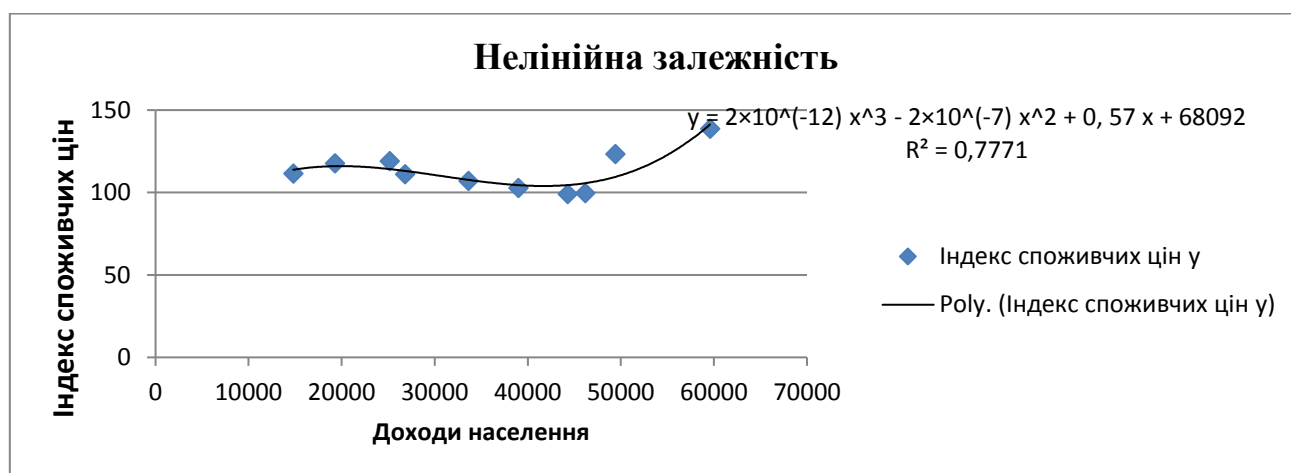

Рис.2. Нелінійна залежність індексу споживчих цін від доходів населення

Отже, побудована нелінійна модель є адекватною, на що вказує високе значення коефіцієнта детермінації, і тому її можна використовувати для аналізу та прогнозування. Необхідно зробити зауваження про те, що використовувати

моделі з нелінійними залежностями в прогнозуванні необхідно досить обережно, оскільки вони дають швидкий ріст або спад досліджуваного показника [4].

Тому можемо зробити висновок, що для моделювання індексу споживчих цін краще використовувати багатофакторні моделі, оскільки він є інтегральним показником, який формують такі фактори як динаміка цін на споживчі товари, зміна сукупної вартості споживчого набору товарів, зміна середніх цін на товари, зміна цін в середньому в країні. Також відмітимо, що доходи населення досить низько впливають на індекс споживчих цін, натомість впливають витрати та приховані доходи, які не висвітлені в статистичних збірниках.

1. Погрішук Б.В. Економіко-математичне моделювання : навч. посібник / Б.В. Погрішук, О.М. Лисюк. – Тернопіль: ТОВ «Новий колір», 2010. – 372с.

2. Національний банк України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123344

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Вільчинська О.М. Особливості математичного моделювання в маркетингових дослідженнях / О.М. Вільчинська // Проблеми та перспективи розвитку національних економік в сучасних умовах : зб. матер. Всеукр. наук. –практ. конф. з міжнарод. уч., 9 квітня 2013 р. – Тернопіль: Крок, 2013. – С. 378–380.

Соломко К.В., ст. гр. БФКБ-314

Науковий керівник – к.е.н. Криниця С.О.

Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

ВИКОРИСТАННЯ КОНВЕРТАЦІЙНИХ СХЕМ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ЯК ЗАСОБУ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ

Розвиток ринкових відносин в Україні поряд із позитивними здобутками супроводжується також певними негативними явищами. Особливе занепокоєння викликає збільшення кількості злочинів у сфері господарської діяльності, так як вони завдають істотної шкоди державі, суб'єктам підприємницької діяльності, чим гальмують подальший економічний розвиток країни.

Згідно з п. 2.3 Положення про ведення касових операцій, затвердженого постановою Правління НБУ від 15.12.2004 р. № 637, підприємства (підприємці) мають право здійснювати розрахунки готівкою між собою та (або) з фізичними особами протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами в межах граничних сум розрахунків готівкою: для розрахунків між підприємствами ця сума складає 10 000 грн, для розрахунків між підприємством і фізичними особами – 150 000 грн [1].

Як свідчать дані Державної служби фінансового моніторингу [2], протягом 2010-2015 рр. основними підставами для незаконного зняття готівки були: закупівля сільськогосподарської продукції, закупівля підставних товарів та оплата фіктивних послуг, а також надання фінансової допомоги та позик, що проілюстровано на рисунку 1.

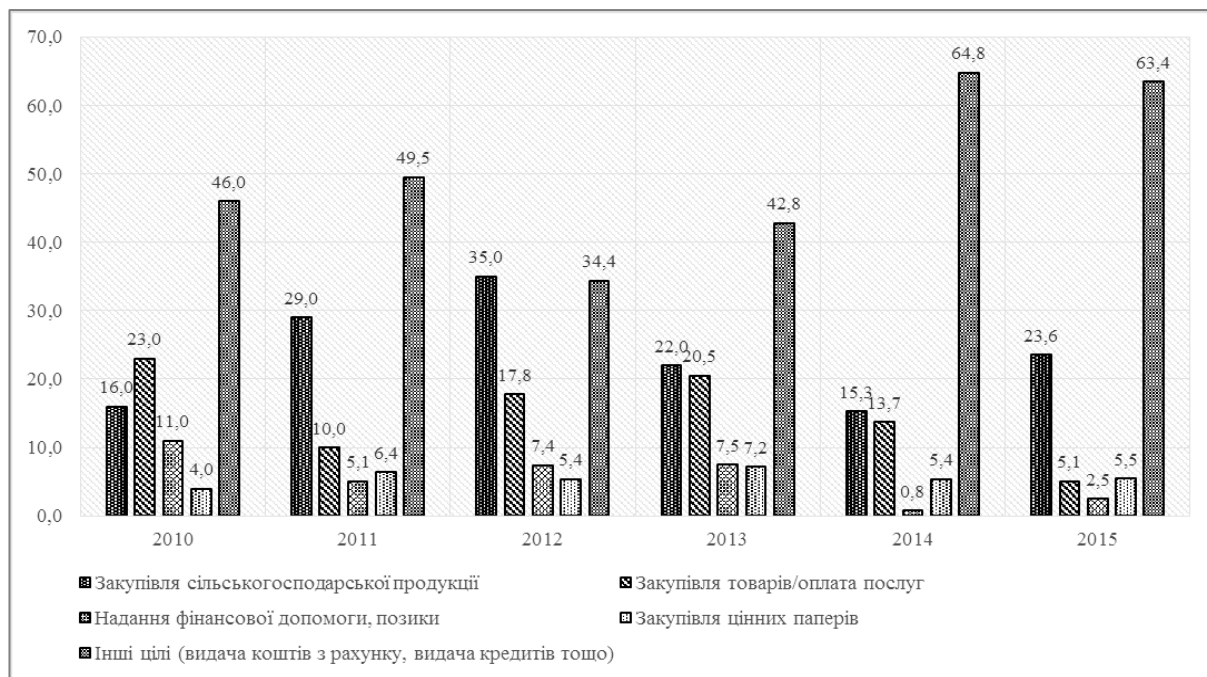

Рис. 1. Динаміка питомої ваги напрямків незаконного зняття готівкових коштів суб'єктами господарської діяльності України у 2010-2015 рр., %

У кримінально-правовому аспекті, незаконне зняття готівки найчастіше здійснюється з метою ухилення від оподаткування; безпідставного формування податкового кредиту з податку на додану вартість (далі – ПДВ); легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом тощо. Необхідність у переведенні коштів у готівку виникає у суб'єктів господарської діяльності з ряду причин, а саме:

- здійснення нелегальної діяльності, і як наслідок надання хабаря представникам державних органів;
- створення матеріальної основи для функціонування кримінального бізнесу: продажу людей, наркотиків тощо;
- здійснення угод з використанням готівкових коштів без їхнього відображення в документах фінансової звітності, у такий спосіб фірма ухиляється від обов'язкових платежів до бюджету;
- відмивання коштів, отриманих кримінальним шляхом [3].

Досить відомим способом конвертації коштів (перетворення безготівкових коштів у готівкові) є використання так званих «конвертаційних центрів» – окремих підприємств, фірм, організацій або їх груп, які надають послуги з перетворення безготівкових коштів, сплачених за фіктивні товари чи послуги, у готівку [2]. Фактично, створюється фіктивна фірма-«транзитер» або фірма-«одноденка», яка неодноразово конвертує кошти через підставні рахунки, векселі тощо, створюючи «фінансовий коридор», на виході з якого через підставних фізичних осіб банківській установі знімаються готівкові кошти. «Класичною» є схема, коли підприємство-замовник перераховує безготівкові кошти за неіснуючі товари чи послуги на рахунок такого «центру», при цьому підприємству-замовнику передаються податкова накладна, видаткова накладна, акт прийому виконаних робіт та інша бухгалтерська документація, на підставі якої останній

безпідставно зараховує суми ПДВ до податкового кредиту та збільшує суми валових витрат, таким чином ухиляючись від сплати податків [4]. Дана схема проілюстрована на рис. 2:

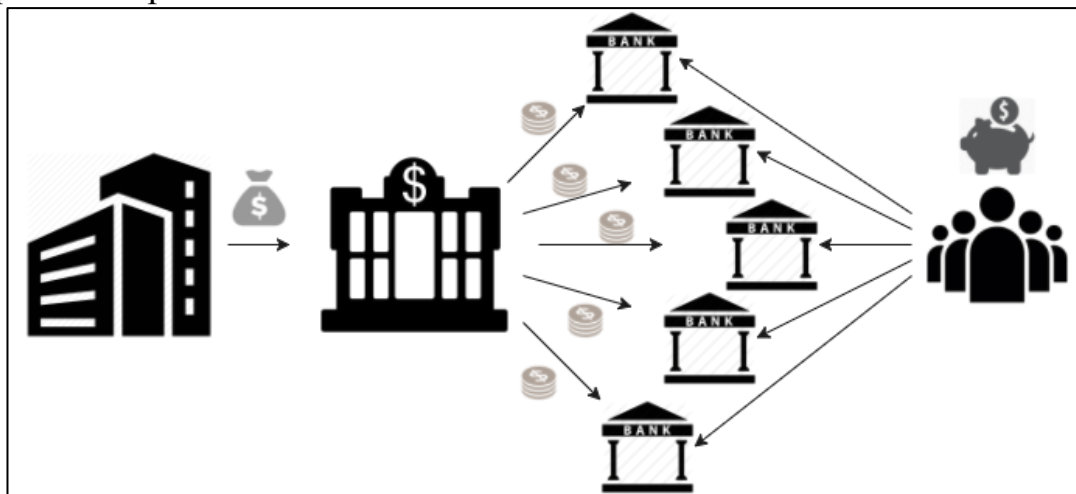

Рис. 2. Схема конвертації коштів за допомогою фірми-«транзитера»

В Україні ця схема відома ще з середини 90-х років, проте досі є досить поширеною. Для виявлення факту правопорушення у фінансових операціях суб'єкта господарювання Державною службою фінансового моніторингу, Національним банком України, Державною фіскальною службою та правоохоронними органами проводиться регулярний моніторинг діяльності підприємств. Виявлені схеми конвертації та легалізації коштів, ухилень від сплати податків, ретельно аналізуються і, відповідно, проводиться розробка стратегій перешкоджання їх дії [3]. Проте основними перешкодами на шляху остаточного вирішення питання незаконного зняття готівки залишаються досить високий рівень корумпованості контролюючих органів, а також значна кількість неточностей у вітчизняному законодавстві, зокрема, порівняно з іншими країнами, визначені в українському законодавстві покарання не відповідають важкості вчинення злочину: за легалізацію злочинних коштів в Україні передбачена максимальна відповідальність у вигляді позбавлення волі терміном від 3 до 6 років, у той час як у США – від 10 до 20 [2].

На нашу думку, для усунення цих проблем необхідно забезпечити максимальну прозорість розгляду справ щодо незаконного конвертування коштів суб'єктами господарської діяльності; унеможливити реєстрацію фіктивних підприємств шляхом перевірки осіб, що виступають засновниками та посадовими особами; запровадити особливий контроль за діяльністю новостворених суб'єктів господарської діяльності. Також варто звернути увагу на міжнародний досвід боротьби з відмиванням коштів: зокрема, після встановлення незалежності Україна зобов'язалася дотримуватися рекомендацій FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering – Міжнародна група з протидії відмиванню «брудних грошей»), проте внесення змін до законів щодо протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів було декларативним та не змінило ситуації [5].

Отже, незаконні операції з готівкою суб'єктів господарської діяльності є одним із регресивних факторів для розвитку вітчизняної економіки. Подолання

цього явища вже є одним із стратегічних завдань держави, тож удосконалення системи моніторингу над фінансовою діяльністю підприємств сприятиме виходу української економіки з тіні та, відповідно, економічному зростанню країни в цілому.

1. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>

2. Державна служба фінансового моніторингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sdfm.gov.ua>

3. Атаманчук О. Оперативно-розшукова характеристика злочинів, пов'язаних із ухиленням від сплати податків шляхом проведення безтоварних операцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2015_1_25

4. Схеми обналичивання денег [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prostobiz.ua/rko/stati/shemy_obnalichivaniya_deneg

5. Задворних С.С. Етапи вдосконалення механізму боротьби з відмиванням «брудних грошей» в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2\(2\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(2)_19)

Стойка В.С., к.е.н., доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ДОЦІЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ КООПЕРАТИВНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Кооперативні банки займають вагоме місце у банківських системах розвинених країн, насамперед, Західної Європи. Особливого значення набула їх діяльність у період фінансово-економічної кризи, коли саме такі банківські установи продемонстрували здатність зберігати фінансову стійкість, стабільність та економічну ефективність та зміцнити власні ринкові позиції загалом.

Про масштабність розвитку кооперативного банківського сектору засвідчують дані річного звіту Європейської асоціації кооперативних банків за 2012 р. згідно з яким чисельність установ-кооперативних банків становила близько 4000, зокрема, 72000 філій, які обслуговували понад 216 млн. клієнтів. Крім того, впродовж 2003 – 2011 рр. у європейських кооперативних банків середня прибутковість капіталу становила 7,5%, тоді як для інших банків – 5,7% [1].

Сучасна світова практика функціонування виділяє низку характерних рис, притаманних кооперативним банкам, до яких належать [2, с.144]:

- достатній рівень капіталізації та фінансової стійкості;
- специфіка побудови бізнес-моделі, яка полягає у формуванні власності за рахунок членських внесків учасників банку і є менш чутливою до коливань в економіці;
- сформованість антициклічної поведінки і внутрішніх схем гарантування вкладів;
- відлагодженість механізму контролю (за принципом «знизу-вверх»);
- демократизм менеджменту, який базується на активній участі їх членів у прийнятті управлінських рішень.

Крім того, стійкий розвиток кооперативних банків обумовлюють такі фактори [3, с.93]:

- клієнтами кооперативних банків є передусім їх власники-пайовики. Відносини з пайовиками і клієнтами базуються на багатолітній стабільності та надійності, яка зумовлена також іншими аспектами організації кооперативної моделі банківського бізнесу, яка забезпечує акумуляцію значного масиву внесків дрібних інвесторів і постійність клієнтської бази;

- кооперативні банки спеціалізуються в першу чергу на кредитуванні малого й середнього бізнесу своїх пайовиків і їх споживчих потреб, незначні обсяги наданих кредитів знижують ризики, що особливо відчутно в умовах фінансової нестабільності. Також кредитні кооперативи як організації фінансової взаємодопомоги не націлені на отримання надприбутків й уникають ризикових стратегій;

- структура управління кооперативних банків підпорядковується системній ієрархічній координації у мережі на чолі з центральною інституцією, переважно у формі центрального кооперативного банку чи національної асоціації кооперативних банків і спілок. Центральна інституція має певну автономію у рефінансуванні, регулює ліквідність банків системи, перерозподіляючи надлишкові кошти між ними та розміщує їх на фінансових ринках;

- важливим аспектом побудови системи управління кооперативних банків є принцип «одна особа – один голос», що забезпечує пріоритетну участь усіх пайовиків в управлінні банком незалежно від їх статусу та унеможливорює фінансові махінації, рейдерські напади тощо.

В умовах сучасного розвитку України серед науковців, банкірів та аграрників все частіше виникають питання щодо доцільності створення кооперативних банків на території нашої держави. Зокрема, голова агропромислової корпорації «Сварог Вест Груп» А. Гордійчук [4] зазначає, що «...розвивати потужний кооперативний рух без надійних фінансових інструментів, зокрема окремого кооперативного банку, – не логічно і не правильно. Це треба робити паралельно зі створенням банку, а його акціонери мають бути членами кооперативу. Цей рух з його появою краще розвиватиметься. Так у всьому світі...Зараз ми активно говоримо з інвесторами та законодавцями, бо такої форми, як кооператив, наразі немає на законодавчому рівні. Про це треба говорити з регуляторами та Нацбанком».

В Україні можливість створення кооперативних банків передбачена наступним законодавством: Господарським Кодексом України, Законом України «Про банки і банківську діяльність», Законом України «Про кредитні спілки», а також Концепцією розвитку системи кредитної кооперації. Проте останній документ було ухвалено ще в липні 2006 року.

Статтею 8 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [5] передбачено порядок створення кооперативних банків. Зокрема, передбачено, що кооперативні банки створюються за принципом територіальності і поділяються на місцеві та центральні кооперативні банки. Мінімальна кількість учасників

місцевого (у межах області) кооперативного банку має бути не менше 50 осіб. Учасниками центрального кооперативного банку є місцеві кооперативні банки.

До функцій центрального кооперативного банку належать централізація та перерозподіл ресурсів, акумульованих місцевими кооперативними банками, а також здійснення контролю за діяльністю кооперативних банків регіонального рівня.

Органами управління кооперативних банків є загальні збори учасників (пайовиків), рада банку та правління банку. Органом контролю є ревізійна комісія банку. Органи управління та контролю кооперативного банку створюються та здійснюють свої повноваження відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [5].

Статутний капітал кооперативного банку поділяється на паї. Рівень мінімального розміру статутного капіталу кооперативного банку встановлюється Національним банком України. Кожний учасник кооперативного банку незалежно від розміру своєї участі у капіталі банку (паю) має право одного голосу. Прибутки або збитки кооперативного банку за результатами фінансового року розподіляються між учасниками пропорційно розміру їх паю.

Слід зазначити, що ще в 2008 р. Кабміном був розроблений та поданий проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань діяльності системи кредитної кооперації», який в грудні цього ж року було прийнято за основу Верховною Радою України [6]. Даним проектом закону передбачався перелік функцій, повноваження та порядок діяльності кооперативних банків, проте до цього часу він не ухвалений.

Функціонування кооперативних банків має свої особливості: 1). кооперативні банки створюються на засадах кооперації шляхом внесків (майнових та грошових) його засновників не для отримання прибутку, а з метою взаємодопомоги своїм членам; 2). створення кооперативного банку гарантує рівний та вільний доступ до кредитних ресурсів своїм членам; 3) заснування кооперативного банку дозволить його учасникам сформулювати економічно вигідні кредитні ставки і тарифи на послуги на рівні, що не перевищуватиме рівень тарифів на такі ж послуги в інших банках, в результаті чого банківські кредити та обслуговування в цілому будуть дешевшими.

Створення системи кооперативних банків дозволить зосередити грошові ресурси сільського населення, цільове державне фінансування, кредити, отримані від комерційних банків, що дасть змогу ефективніше управляти грошовими коштами та враховувати потреби галузі. Наслідком цього стане раціональне фінансування аграрної галузі та оперативне реагування на її потреби, а також здешевлення кредитів для сільгоспвиробників.

1. Європейська асоціація кооперативних банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurocoopbanks.coop>

2. Музичка О.М. Особливості та пріоритети розвитку кооперативної бізнес-моделі банку / О.М. Музичка // Вісник ОНУ імені І.І. Мечнікова. – 2013. – Т.18. – Вип. 3/2. – с. 143-146.

3. Чікіта І.Б. Кооперативна модель банківського бізнесу в Європі: досвід для України / І.Б. Чікіта // Вісник Львівської комерційної академії. – 2013. – Вип.40. – с. 90 – 97.

4. Гордійчук А.: Хочу побажати Тарасу Кутовому зберегти свій «музичний» слух до аграрної галузі і загалом для держави / А. Гордійчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agropolit.com/interview/88-andriy-gordiychuk-hochu-pobajati-tarasu-kutovomu-zberegiti-svii-muzichnij-sluh-dlya-agarnoyi-galuzi-i-zagalom-dlya-derjavi>

5. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

6. Постанова Верховної Ради України «Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань діяльності системи кредитної кооперації» від 17.12.2008 р. № 673-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/673-vi>

Стрижак О.О.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФОРМАЛЬНИХ ТА НЕФОРМАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ

Глобалізація та інформатизація економічних відносин стирає кордони та відстані між країнам, відповідно трансформується система створення додаткової вартості, вирішального значення здобувають спроможності суб'єктів господарювання до використання інформації, знань, інтелектуальної власності у виробничих процесах, здатності до адаптації щодо перманентних та динамічних змін зовнішнього середовища. В цьому контексті на увагу заслуговують питання визначення чинників, які прямо чи опосередковано впливають на соціально-економічний розвиток країни, прискорюючи чи гальмуючи його.

Досліджуючи проблеми розвитку країн з перехідною економікою, Вінієцкі Дж. наголошує на необхідності «більш широкого, більш всеосяжного погляду на успіх чи невдачу, на наздоганяючий розвиток чи відставання серед країн з перехідною економікою. Їх спроможність наздогнати стандарти продуктивності і скоротити економічну відстань від західних економік (яка вимірюється ВВП на душу населення) залежить не тільки від формальних правил, як загальних, так і специфічних, але і - насправді в першу чергу! - від неформальних правил. Існування чи неіснування деяких західних цивілізаційних основ, перенесених з далекого минулого, стало вирішальним для потрапляння в групу лідерів перехідних чи відстаючих країн з перехідною економікою» [1, р. 18]. Отже, як свідчать дані останніх наукових розробок, економічним успіхам країни зобов'язані не стільки природним ресурсам, території та географічному розташуванню, скільки тому, наскільки ефективно ці ресурси можуть бути використані в рамках існуючої в суспільстві інституціональної системи.

В загальному вигляді інституціональна система становить собою сукупність взаємопов'язаних інститутів. За ступенем формалізації інститути, які складають інституціональну систему, розподіляються на формальні та неформальні (табл. 1).

Таблиця 1

Інститути (правила)

Автор	Формальні	Неформальні
Норт Д. [2]	набір політичних (законодавчих, юридичних) правил, економічні правила і контракти. Політичні правила в широкому сенсі визначають ієрархію держави, його основну структуру прийняття рішень і експліцитні характеристики контролю над «порядком денним». Економічні правила визначають права власності. Контракти визначають умови, правила проведення обміну	[обмеження] не можуть бути так точно визначені як формальні правила. Вони становлять собою деяке узагальнення правил, які допомагають вирішити нескінченні проблеми, пов'язані з обміном, але які не розглядаються в рамках формальних правил. Саме тому, що ці обмеження є неформальними, вони більш стійкі в часі, їх набагато складніше змінити, ніж формальні правила

Хелмке Г. та Левітські С. [3, р. 727]	такі правила і процедури, які створюються, стають відомими і насаджуються через канали, загальноновизнані в якості офіційних	прийняті в суспільстві, зазвичай неписані правила, що створюються, стають відомими і насаджуються поза офіційно санкціонованих каналів
Аузан А. А. [4, с. 24]	правила, що існують у формі офіційних текстів чи засвідчених третьою стороною усних домовленостей, в ролі гарантів яких виступають індивіди, які спеціалізуються на цій функції	правила, що існують в пам'яті учасників різних соціальних груп, в ролі гаранта яких виступає будь-який учасник групи, який помітив їх порушення

Таким чином, критерієм розподілу інститутів на формальні та неформальні є їх специфікація, тобто закріплення в формі писаних недвозначних текстів, виконання яких підтримується відповідними механізмами примусу з боку держави та інших інституцій.

Дотримання того чи іншого правила визначається, насамперед, рівнем трансакційних витрат, які супроводжують його реалізацію. З цих позицій виконання формальних правил буває:

- 1) добровільне – коли формальні та неформальні правила не суперечать одне одному (трансакційні витрати низькі);
- 2) на основі примушення – коли існують суперечності, але правила виконуються у зв'язку з існуванням механізму примушення (трансакційні витрати виконання правил менше, ніж трансакційні витрати застосування санкцій);
- 3) примусове (коли існує значний контроль над дотриманням правил, і, незважаючи на витрати, виконуються навіть неефективна норма, що відбувається у тоталітарних державах).

На відміну від формальних, неформальні правила засвоєні на рівні підсвідомості та виконуються імпліцитно, як то культура поведіння в суспільних місцях, дотримання національних традицій тощо. Такі правила складно змінити навіть за наявності санкцій з боку державу. Так, незважаючи на офіційну заборону окремих релігійних свят в комуністичному СРСР, значна частина населення їх святкувала.

Деякий час панувала думка, що запозичення (чи трансплантація) інституту, який довів свою ефективність в одній країні, дозволить суттєво покращити показники розвитку в іншій. Проте, як слушно зауважує Норт Д., країни, які запозичують у інших країн формальні правила, мають абсолютно відмінні від цих країн економічні показники» у зв'язку з наявністю у них «інших неформальних правил і системи контролю за виконанням правил» [5, р. 366]. Схожої думки дотримується Шаванс Б., який акцентує увагу на тому, що при запозиченні формальних правил у країн з успішними економічними показниками така невідповідність призводить до того, що з'являються фактори, які стримують хід очікуваних революційних (формальних) змін, а також призводять до [розчарування] результатами роботи [6, с. 50]. Інакше кажучи, запозичення ефективних інститутів не означає їх продуктивну роботу і не гарантує країні-позичальнику інституту дієву реалізацію запозиченого правила. «Різке насадження» нових норм ззовні часто викликає їх неприйняття чи відторгнення за причин не конгруентності формальних та неформальних норм, внаслідок цього виникає «інституційний конфлікт» впроваджених формальних та загальноприйнятих неформальних норм. З цього приводу Пейович С. зазначає, що «коли формальні правила вступають в протиріччя з пануючими неформальними правилами, взаємодія між відповідними цим правилам мотиваціями, швидше за

все, призведе до підвищення витрат на проведення трансформацій і зниження рівня добробуту на місцевому рівні» [7, р. 170-171].

Зауважимо, що формальні норми тісно пов'язані з неформальними. Пейович С. акцентує увагу на тому, що формальними правилами можуть бути інституціоналізовані звичаї і традиції, в силу чого вони роблять неформальні правила більш рівномірними, передбачуваними, закріпленими і прозорими. Формальні правила також прийняті для того, щоб пристосовуватися до змін в економічних умовах життя, і в цьому випадку вони зменшують трансакційні витрати у грі. Нарешті, формальні інститути також можуть бути результатом процесу прийняття рішень зверху вниз у відповідь на правління більшості, лобювання та тиск з боку рентоорієнтованих груп [8]. При цьому цей взаємозв'язок носить дуальний характер. Неформальні норми часто виникають як наслідок відсутності або неефективності діючої формальної норми. Наприклад, підвищення податкового тиску сприяє переходу значних коштів у тіньову сферу.

Таким чином, інституціональна система ефективна, коли формальні та неформальні інститути не суперечать, а взаємодоповнюють та взаємопосилюють одне одного. За таких умов інституціональна система дозволяє економічним суб'єктам зменшувати трансакційні витрати, тим самим вивільняючи додаткові ресурси для ведення бізнесу.

1. Winięcki J. Determinants of catching up or falling behind: interaction of formal and informal institutions // Successes and failures in real convergence. National Bank of Poland. – 2003. – Vol. 23-24 October [Electronic resource]. – URL: <http://www.nbp.pl/konferencje/radisson/Mowcy/Winięcki/winięcki.pdf>

2. Норт Д. Вклад неоинституционализма в понимание проблем переходной экономики / Д. Норт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.finansy.ru/publ/north.htm>

3. Helmke G., Levitsky S. Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda // Perspectives on Politics. – 2004. – Vol. 2. – No. 4 (Dec.) – 725-740 pp.

4. Аузан А. А. Институциональная экономика. – М.: Инфра-М, 2005. – 415 с.

5. North D. C. Economic Performance through Time // The American Economic Review. – 1994. – Vol. 84(3). – 359-368 pp.

6. Шаванс Б. Формальные и неформальные институциональные изменения: опыт постсоциалистических трансформаций / Б. Шаванс // Финансовый журнал. – 2011. – № 1(7). – С. 47-62.

7. Pejovich S. The Effects of the Interaction of Formal and Informal Institutions on Social Stability and Economic Development // Journal of Markets & Morality. – 1999. – 2 (2), Fall. – 164-182 pp.

8. Pejovich S. Capitalism and the rule of law: the case for common law [Electronic resource]. – URL: <http://econfaculty.gmu.edu/pboettke/workshop/fall07/Pejovich.pdf>

Судакова А.О.

Науковий керівник – д.е.н., професор Васильєв А.Й.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ОСНОВИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ОЦІНКИ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Світові запаси традиційних енергоносіїв обмежені, при цьому витрати на їх видобування зростають. При цьому видобування викопних палив суттєво впливає

на навколишнє середовище, екологію довкілля, зміну клімату, призводить до виникнення парникового ефекту.

Будь-яке виробництво – це процес споживання енергії. Рослинництво є галуззю сільськогосподарського виробництва, в якій відбувається процес перетворення сонячної радіації на потенційну енергію органічної речовини. При цьому використовуються такі види енергії:

1) поновлювана (сонячна енергія, енергетичний потенціал ґрунту, температура повітря та ґрунту);

2) непоновлювана (енергетичні ресурси – бензин, дизельне паливо, електроенергія; енергія, уречевлена в мінеральних та органічних добривах, пестицидах; енергія, уречевлена в насінні; енергія, уречевлена в техніці та обладнанні; енергія, уречевлена в будівлях та спорудах);

3) енергія живої праці.

В останні роки у світовій практиці разом з традиційними методами оцінки ефективності виробництва сільськогосподарських продуктів за допомогою грошових і трудових показників усе більшого значення набуває метод енергетичної оцінки, що враховує як кількість енергії, що затрачується на виробництво сільськогосподарської продукції, так і акумульованої у ній. Це дає можливість найбільш точно вирахувати і в зіставних енергетичних еквівалентах виразити не тільки витрати енергії живої і уречевленої праці на технологічні процеси й операції, а також енергію, втілену в одержаній продукції [1].

Як свідчать наукові дані [1-4], існує багато підходів визначення показників ефективності використання енергії при вирощуванні зернових культур.

Основою для розрахунку нормативних (планових) сукупних енергетичних витрат є технологічні карти. За ними встановлюють повний перелік робіт, а потім на підставі нормативних енергетичних еквівалентів розраховують витрати сукупної енергії за такими основними групами: машини і устаткування (основні засоби), насіння, добрива, пальне і мастила, електроенергія, засоби захисту рослин, жива праця тощо.

Найбільш складною частиною розрахунків є обчислення витрат сукупної енергії, які пов'язані із застосуванням техніки. З цією метою за технологічною картою визначають час використання кожного виду сільськогосподарських машин і знарядь, який перемножують на масу машини та відповідний еквівалент сукупної енергії за 1 год. експлуатаційного часу в розрахунку на 1 кг маси.

Розрахунок нормативних затрат сукупної енергії за іншими статтями, які пов'язані з використанням ряду оборотних засобів виробництва (насіння, добрива, пальне та ін.), здійснюють шляхом множення кількості витраченого на 1 га ресурсу, тобто норми висіву насіння, внесення добрив, витрати ПММ та електроенергії з розрахунку на гектар посівної площі тощо на відповідний енергетичний еквівалент. Затрати сукупної енергії на трудові ресурси обчислюють як добуток відпрацьованого в розрахунку на 1 га часу основними й допоміжними категоріями працівників та енергетичного еквіваленту 1 люд-год відповідної категорії працівників. Загальні витрати сукупної енергії на 1 га визначають, виходячи з суми всіх перелічених статей. Вміст валової енергії в

одержаній з 1 га продукції розраховують множенням показника врожайності за стандартного рівня вологості, перерахованого на суху речовину за відповідним коефіцієнтом, на показник вмісту валової енергії в 1 кг сухої речовини відповідного виду продукції.

Основним показником, який характеризує енергоемність процесу, технології, комплексу або системи машин, сорту рослин або породи тварин, приймається повна енергоемність, яка представляє собою суму прямих та уречевлених енерговитрат, віднесених до об'єму виробленої продукції або виконаних робіт [2].

Сукупні витрати енергії на виробництво сільськогосподарських культур визначають за наступним рівнянням:

$$E = \frac{1}{B} \sum_{i=1}^M E_i = \frac{1}{B} \sum_{i=1}^M \left(\sum_{j=1}^{N_j} F_j \cdot A_{ij} \right),$$

де M – число технологічних операцій;

N_j – число видів енерговитрат в межах кожної технологічної операції;

A_{ij} – витрати в натуральному виразі j -го виду витрат при виконанні i -ої операції;

F_j – енергетичний еквівалент j -го виду витрат;

E_i – енерговитрати при проведенні i -ої технологічної операції;

B – кількість продукції, об'єм робіт [3].

Ефективність використання енергоресурсів в процесі сільськогосподарського виробництва характеризують коефіцієнтом енергетичної ефективності, який визначається відношенням енергії, яка міститься в кінцевому продукті (накопиченої за рахунок фотосинтезу та біоконверсії), до повних витрат енергії на виробництво цієї продукції [2].

Коефіцієнт енергетичної ефективності підраховують двома способами. Перший спосіб враховує основну і побічну продукцію, а також всі види енергії, витрачені на її виробництво [4]:

$$K1 = \frac{P_1 + P_2}{E_1 + E_2},$$

де P_1, P_2 – енергія, яка міститься в основній та побічній продукції;

E_1 – повні витрати непоновлюваної енергії;

E_2 – витрати поновлюваної енергії.

Другий спосіб враховує тільки основну продукцію:

$$K2 = \frac{P_1}{E_1}.$$

Для порівняння енергоекономічності та ресурсоекономічності виробничих процесів, технологій або технологічних процесів застосовують узагальнений KE та частковий KE_i коефіцієнти енерговитрат, які являють собою співвідношення повних енергоемностей нового $E_{\Sigma H}$ та базового $E_{\Sigma B}$ варіантів, а також їх складових E_{iH} та E_{iB} :

$$K_E = \frac{E_{\Sigma H}}{E_{\Sigma B}} ; \quad K_{Ei} = \frac{E_{iH}}{E_{iB}} .$$

Пов'язаними з ними є показники інтенсифікації, які характеризують науковий рівень розробок та визначаються із співвідношень [2]:

$$I_E = (1 - K_E) \times 100, \% ; \quad I_{Ei} = (1 - K_{Ei}) \times 100, \%$$

В результаті енергетичний аналіз орієнтує розробників на економію енергетичних витрат, подальший пошук енергозберігаючих технологій, підвищення їх енергетичної ефективності, розширює можливості економічного аналізу, надає можливість точно визначити науково-технічний рівень виробництва та його можливості.

Головне завдання енергетичного аналізу в рослинництві – це знаходження найменш енергоємних технологій шляхом співставлення витрат енергетичних ресурсів на виконання кожного технологічного процесу (операції), технологій в цілому, а також створення нових ресурсо- та енергозберігаючих технологій.

1. Біоенергетичні зрошувані агроєкосистеми. Науково-технологічне забезпечення аграрного виробництва (Південний Степ України) / За ред. Ю. Тараріко. – К. : ДІА, 2010. – 88 с.

2. Севернев М.М. Энергосберегающие технологии в сельскохозяйственном производстве / М.М. Севернев – Мн. : Ураджай, 2004. – 221 с.

3. Жученко А.А. Энергетический анализ в сельском хозяйстве / А.А. Жученко, В.Н. Афанасьев – Кишинев : Штиинца, 2002. – 128 с.

4. Усенко А.В. Нормування витрат сукупної енергії / А.В. Усенко // Економіка АПК. – 2010. – № 10. – С. 96-97.

Сухостат Ю.І., студентка

Науковий керівник – к.е.н. доцент Добровольський В.В.

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського.

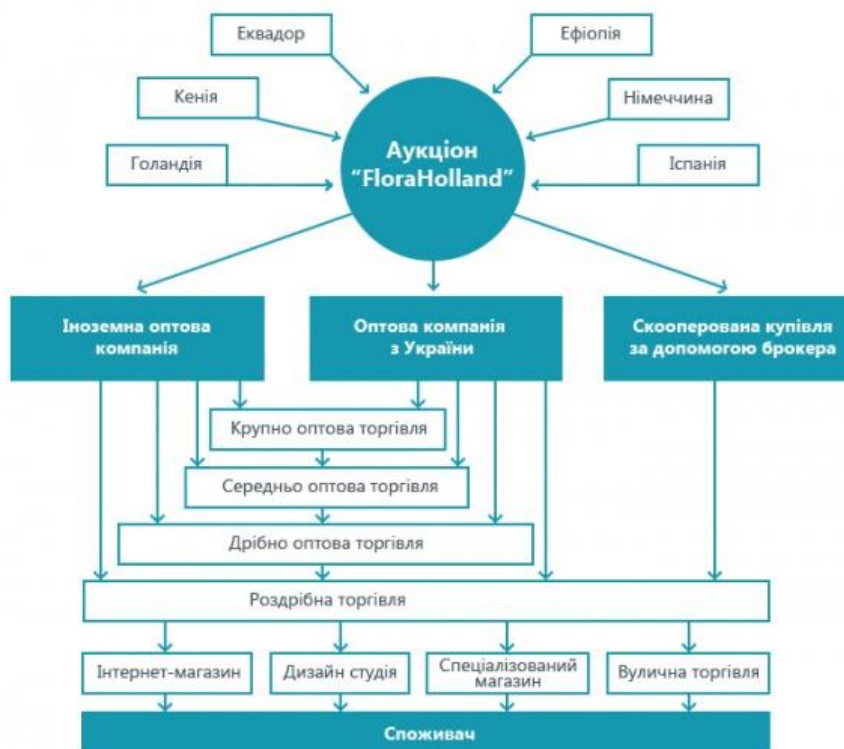
ІМПОРТУВАННЯ КВІТІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КВІТНИКАРСТВА В УКРАЇНІ

Вступ. Квіти в усі часи були загальними улюбленими, тому не дивно, що квітникарство на сьогоднішній день – одна із самих прибуткових галузей сільськогосподарства у багатьох країнах.

Мета: Дослідити шляхи потрапляння квітів в Україну. Дізнатися про рівень розвитку квітникарства в Україні. Та проаналізувати перспективи розвитку квітникарства в Україні.

Основна маса квітів на нашому ринку – імпортний товар. Головні постачальники квіткової продукції на український ринок – Еквадор, Польща, Бельгія, Іспанія, Італія, Ізраїль, Туреччина, Німеччина. Більша частка постачання здійснюється з Голландії, визнаного світового лідера в квітковому бізнесі.

Система голландських аукціонів забезпечують біля 90% відоб'єму всього світового квіткового продажу. Найвідомішим аукціоном є "FloraHolland". Оборот цього аукціону - 4 млрд євро в рік. Ця компанія контролює 90% ринку зрізаних квітів Голландії. Площі торгівлі квітковою біржою шириною 100 футбольних полів - майже 75 га. Мета FloraHolland – продати квіти постачальника за максимально високою ціною і здешевити збут. Принцип постачання від компанії виробника квітів до кінцевого споживача в Україні схематично можна розглянуто на мал.1.

Малюнок 1 Схема постачання квітів до споживачів в Україні.

Одним з головних постачальників квітів на наш ринок є Польща, яка часто робить це не напряму, а за допомогою філіалів голландських компаній.

Один з найбільших постачальників імпорту квітів в Україну українсько-польське спільне підприємство "Укрфлора", яке постачає квіти з більш ніж 20 країн світу. Одних лишетьроянд "Укрфлора" пропонує більше 80 сортів.

Українське квітникарство є відносно молодою галузю. Зараз всі підприємства промислового вирощування квітів є приватними. Деякі, як в Дрогобичі, реконструювали старі теплиці під нові технології. Потім починали будувати по 1-1,5 га нових. Найбільші господарства в Україні – ООО „Асканія-нова”, „Укра-флора”, „Камелія” та інші, що мають площі по 6-7 га і більше.

Так як в Україні не розвинена селекція рослин і весь посадковий матеріал, всі складові виробництва виробники імпортують, то доки справа квітникарства залишається коштовною. Але в Україні є потенціал, до масового вирощування квітів, навіть представники квіткових бірж Голландії дуже зацікавлені в тому, щоб закуповувати українські квіти, але в нашій країні їх не вирощують в достатніх для експорту обсягах.

Для того, щоб мати змогу експортувати квіти, необхідно розширювати виробництво, будувати великі комплекси і орієнтуватися на експорт. На жаль, держава не зацікавлена в досягненні таких цілейвітчизнянимивиробниками. Відсутністьдотацій на природний газ (основнаскладовавитрат в опалювальномусезоні), доступнихкредитів та нестабільністьнаціональноївалюти сильно ускладнюютьквітникарямжиття. Тим більш, повністюперекритіімпортквітів в Україну не можна, боцеспровокує на ринку великий дефіцит. Згодомквітковийімпортможевідпасти сам по собі, за умовіякщопочнеться серйознийрозвитоквітчизняного квіткового иробництва .

Висновок.

В ході роботи, було проведено дослідження імпорту квітів в Україну. Також дізнались, про найбільших імпортерів та найвпливовіші аукціони квітів. Проаналізували перспективи розвитку квітництва в Україні, й тепер можна сказати, що наша країна здатна конкурувати на світовому ринку квітів, може виступати експортером у даній галузі. Для цього треба лише звернути увагу влади на дане питання.

1. Аналітичний департамент УАК [електронний ресурс] Союз українських квіткарів, ТОВ СП "Украфлора", ТОВ "Інтерфлора - Україна" <http://ukrapk.com>. 24.09.2010
2. [електронний ресурс] elib.lutsk-ntu.com.ua

Терещенко Г.М., к.е.н., с.н.с., завідувач відділу фінансових ринків
НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕТОРІВ

Ефективний розвиток інвестиційної діяльності передбачає не тільки визнання за суб'єктами певних прав, а й забезпечення їх належної правової охорони. В ринковій економіці власність посідає провідне місце. Право власності – це основа на якій будується правова система будь-якої країни, а відносини власності, певною мірою, формують усі інші види економічних відносин.

Зазначимо, що Верховна Рада у контексті виконання вимог МВФ прийняла закон про захист прав інвесторів. Закон вводить поняття похідного позову, що дозволяє міноритаріям, що володіє в сумі 5% акцій, подати позов проти менеджменту компанії про відшкодування збитків. Крім того, запроваджується інститут незалежних директорів, а також матеріальну відповідальність посадових осіб перед акціонерним товариством за збитки, завдані їх діями або бездіяльністю. Також забезпечується більша прозорість діяльності акціонерних компаній. Так, згідно Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів»[1] у справах про відшкодування збитків, завданих господарському товариству його посадовою особою, підлягають офіційному оприлюдненню господарським судом на офіційному веб-сайті Вищого господарського суду України такі документи: ухвали про порушення

провадження у справі, інформація про оголошення перерви в засіданні, заяви учасників (акціонерів) про призначення представників позивача. Ухвали про порушення провадження у справі повинні бути офіційно оприлюднені протягом двох днів з дня їх винесення. Інформація про оголошення перерви в засіданні оприлюднюється протягом двох днів з дня такого оголошення, але не пізніше як за сім днів до наступного судового засідання, за винятком ухвали про порушення справи щодо відшкодування збитків, завданих господарському товариству його посадовою особою, яка оприлюднюється не пізніше як за 20 календарних днів до дня проведення судового засідання. Заяви, зазначені в частині першій цієї статті, офіційно оприлюднюються протягом двох днів з дня їх надходження до господарського суду.

Відповідно до Закону у спорах про відшкодування збитків, завданих господарському товариству його посадовою особою, представником такого товариства є також учасник (акціонер) цього товариства, якому сукупно належить 10 і більше відсотків статутного капіталу (простих акцій) товариства, який подав господарському суду позовну заяву від імені товариства або який подав господарському суду заяву про здійснення представництва позивача. Учасник (акціонер), якому належить 10 і більше відсотків статутного капіталу (простих акцій) господарського товариства, може здійснювати представництво товариства особисто (якщо він є фізичною особою), через свої органи (якщо він є юридичною особою), через органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування (якщо він є державою, Автономною Республікою Крим, територіальною громадою), через інших своїх представників. Учасник (акціонер), якому сукупно належить 10 і більше відсотків статутного капіталу (простих акцій) товариства, може здійснювати представництво товариства через одного з учасників (акціонерів) або спільно уповноважити на це іншу особу. У спорах про відшкодування збитків, завданих господарському товариству його посадовою особою, відмова від позову, зменшення розміру позовних вимог, зміна предмета або підстави позову, укладення мирової угоди, відмова від апеляційної або касаційної скарги можлива лише за письмовою згодою всіх представників цього товариства. У спорах про відшкодування збитків, завданих господарському товариству його посадовою особою, така посадова особа не вправі представляти товариство та призначати представника для участі у справі від імені господарського товариства.

Доцільно відзначити, що державні гарантії захисту іноземних інвестицій забезпечуються Законом України «Про режим іноземного інвестування»[2]. Для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, за винятками, передбаченими законодавством України та міжнародними договорами України. Для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій, може встановлюватися пільговий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності.

Є гарантії у разі зміни законодавства. Якщо в подальшому спеціальним законодавством України про іноземні інвестиції будуть змінюватися гарантії захисту іноземних інвестицій, то протягом десяти років з дня набрання чинності таким законодавством на вимогу іноземного інвестора застосовуються державні гарантії захисту іноземних інвестицій, зазначені в Законі.

Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Державні органи не мають права реквізувати іноземні інвестиції, за винятком випадків здійснення рятівних заходів у разі стихійного лиха, аварій, епідемій, епізоотій. Зазначена реквізиція може бути проведена на підставі рішень органів, уповноважених на це Кабінетом Міністрів України. Рішення про реквізицію іноземних інвестицій та умови компенсації можуть бути оскаржені в судовому порядку. Іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду і моральну шкоду, завданих їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями, відповідно до законодавства України. Усі понесені витрати та збитки іноземних інвесторів, завдані їм внаслідок дій, зазначених у статті 9 вищезазначеного Закону та частині першій цієї статті, мають бути відшкодовані на основі поточних ринкових цін та/або обґрунтованої оцінки, підтверджених аудитором чи аудиторською фірмою. Компенсація, що виплачується іноземному інвестору, повинна бути швидкою, адекватною та ефективною. Компенсація, що виплачується іноземному інвестору внаслідок дій, зазначених у статті 9 цього Закону, визначається на момент припинення права власності. Компенсація, що виплачується іноземному інвестору внаслідок дій, зазначених у частині першій цієї статті, визначається на час фактичного здійснення рішення про відшкодування збитків. Сума компенсації повинна виплачуватись у валюті, в якій були здійснені інвестиції, чи в будь-якій іншій прийнятній для іноземного інвестора валюті відповідно до законодавства України. З моменту виникнення права на компенсацію і до моменту її виплати на суму компенсації нараховуються відсотки згідно з середньою ставкою відсотка, за яким лондонські банки надають позики першокласним банкам на ринку євровалют.

У разі припинення інвестиційної діяльності іноземний інвестор має право на повернення не пізніше шести місяців з дня припинення цієї діяльності своїх інвестицій в натуральній формі або у валюті інвестування в сумі фактичного внеску (з урахуванням можливого зменшення статутного капіталу) без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі за реальною ринковою вартістю на момент припинення інвестиційної діяльності, якщо інше не встановлено законодавством або міжнародними договорами України.

Також іноземним інвесторам після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів гарантується безперешкодний і негайний переказ за кордон їх прибутків, доходів та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах внаслідок здійснення іноземних інвестицій. Порядок переказу за кордон прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій, визначається Національним банком України.

Поряд з вищезазначеним захист інвестицій, у т.ч. іноземних потребує подальшого нормативно-правового удосконалення. Передусім це стосується удосконалення функціонування ринку цінних паперів, який є надзвичайно нерозвинений та фрагментарний. Кількість ліцензованих учасників є великою в порівнянні до розміру самого ринку, дуже багато учасників ринку, які працюють на ньому, здійснюють незначні за обсягом операції, або не здійснюють жодних операцій. Відсутні чинники, які б спонукали акціонерні товариства розміщувати власні цінні папери на біржовому ринку. Торги цінними паперами за обсягами становлять лише 3-4 % від загального ринку. Відсутня концентрація торгів на біржовому ринку, переважна більшість угод укладається на позабіржовому ринку.

Це має наслідком непрозоре ціноутворення, яке призводить до порушення прав інвесторів, що полягає в наступному: неможливість визначити реальну вартість цінних паперів та маніпулювання цінами (умисне введення в оману учасників ринку цінних паперів щодо вартості цінних паперів певного емітента та/або змова про штучну зміну та фіксування ціни цінних паперів певного емітента або надання учасникам недостовірної інформації, яка суттєво вплинула на вартість цінних паперів певного емітента; неможливість власників цінних паперів знайти покупця; відсутність моніторингу щоденної торгівлі на біржових майданчиках; непрозорі торги на позабіржовому ринку; відсутність моніторингу ризиків та здатності реагувати на них. Вищезазначене має численні негативні наслідки, серед яких головними є відсутність інвестиційної привабливості українських підприємств.

Насамкінець слід зазначити, що захист прав інвесторів має відбуватися за такими напрямками: удосконалення механізмів захисту прав інвесторів через запровадження міжнародних принципів корпоративного управління і діяльності акціонерних товариств, посади корпоративного секретаря, ефективною дивідендною політики, оцінки ефективності управління, системи спеціалізованих судів для розгляду корпоративних спорів тощо; розвиток інструментів ринку цінних паперів, зокрема нових видів іпотечних цінних паперів, похідних цінних паперів(деривативів), системи рейтингування суб'єктів господарювання та інструментів фондового ринку; зосередження укладення договорів купівлі-продажу цінних паперів на фондових біржах та інших організаторах торгівлі цінними паперами через удосконалення механізмів відкритого розміщення цінних паперів на фондових біржах, запровадження єдиних стандартів діяльності для організаторів торгівлі, вдосконалення законодавства щодо їх створення та функціонування відповідно до директив ЄС; удосконалення Національної депозитарної системи через створення центральної депозитарію цінних паперів, вдосконалення системи обліку прав власності на цінні папери, введення єдиних правил та технологічних процедур обліку цінних паперів, уніфікацію принципів та порядку здійснення діяльності учасниками Національної депозитарної системи та взаємодії між ними тощо; удосконалення системи розкриття інформації на ринку цінних паперів через розширення доступу до неї та запровадження відповідальності за її якість та приховування; розвиток інвестиційної

інфраструктури, зокрема пов'язаної інвестиціями недержавних пенсійних фондів, обліком в інститутах спільного інвестування.

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів: закон України від 07.04.2015 № 289-VIII[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/289-19/print1452596485300322>

2. Про режим іноземного інвестування: закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80/print1443615883223739>

Терлецька В.О.

Науковий керівник – Поплавська Ж.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РИНКУ АВТОМОБІЛЕБУДІВНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

В Україні ринок автомобілебудівної продукції представлений виробництвом легкових автомобілів, вантажних автомобілів та автобусів. Найбільшим вітчизняним виробником легкових автомобілів є ПАТ "ЗАЗ" - єдине в Україні підприємство з повним циклом виробництва легкових автомобілів, що включає штампування, зварювання, фарбування, обладнання кузова і складання автомобіля. За даними [1], протягом 2007-2015 років ПАТ "ЗАЗ" займав лідерську позицію на ринку вітчизняної автомобілебудівної продукції, проте, його частка з року в рік спадає. Варто зазначити, що основними конкурентами ПАТ ЗАЗ на національному ринку є іноземні виробники, а саме марки: ВАЗ (за 2010-2012 рр.), Geely (2013 р.), Hyundai (2010-2015 рр.), Renault (2012-2015 рр.), Skoda (2013-2015 рр.), Volkswagen (2012-2015 рр.), Nissan (2012-2015 рр.), Ford (2011-2015 рр.), Toyota (2014-2015 рр.). Аналізування ринкових часток обсягів продажу як вітчизняних автомобілів, так і іноземних за 2010-2015 рр., свідчить про зміну смаків споживачів, як фактор прямої дії на попит, і як наслідок основними конкурентами ПАТ "ЗАЗ" у 2015 році стали такі марки, як Ford, Nissan та Hyundai.

Не менш несприятлива ситуація склалася за останні п'ять років і на національному ринку продажу вантажних автомобілів, де продукція провідних вітчизняних автомобілебудівників (ПАТ "ЗАЗ", ПАТ "КрАЗ" і ПАТ "Автомобільна компанія "Богдан Моторс") практично була витиснена продукцією основних конкуруючих виробників вантажних автомобілів - російського автомобілебудівника ВАТ "Горьківський автомобільний завод", німецького концерну "Volkswagen AG", італійської автомобілебудівної корпорації "Fiat" і французької автомобілебудівної корпорації "Renault Group". Нині лише на національному ринку продажу автобусів провідним вітчизняним виробникам автобусів (ПрАТ "Бориспольський автозавод", ПАТ "Автомобільна компанія "Богдан Моторс", ПАТ "ЗАЗ і ПАТ "Завод "Часовоярські автобуси") вдається

утримувати лідерські позиції, активно конкуруючи з ВАТ "Горьківський автомобільний завод" [2, с. 30].

Як видно з попереднього аналізу, кон'юнктура на ринку автомобілебудівної продукції постійно змінюється, це свідчить про загострення конкурентної боротьби, пов'язано це з тим, що промислові підприємства змушені відповідати на зростання викликів та загроз перед їх діяльністю – скорочення попиту на внутрішньому та зовнішніх ринках, погіршення доступу до традиційного для багатьох галузей ринку Росії, подорожчання внутрішніх фінансових ресурсів, гостру потребу в оновленні основних фондів. Одночасно у світі увага до промислової політики зростає. Уряди багатьох розвинутих країн та країн, що розвиваються, розглядають промислову політику як один із засобів стимулювання сталого економічного зростання та підвищення добробуту громадян. В Україні за 25 років незалежності не вироблено чіткого та системного підходу до того, якою має бути промислова політика, та чи є їй місце в економічній політиці країни взагалі. Ініціативи різних урядів з підтримки промисловості зводилися, в основному, до рішень (часто політичних) про податкові пільги окремим галузям та про пряму фінансову підтримку «чутливих» галузей через їх соціальний аспект. Така підтримка не стимулювала реструктуризацію та розвиток проблемних галузей, а навпаки, консервувала їх проблеми. Напруженість економічного становища вимагає від уряду перегляду підходів до промислової політики і вироблення чіткого та системного бачення на майбутнє [3, с.] .

Основу нормативно-правового регулювання діяльності вітчизняного ринку автомобілебудівної продукції на національному ринку складають базові нормативно-правові акти, до яких слід віднести Закони України, прийняті Верховною Радою України, а також Концепції, що являють собою державні цільові програми, а саме: ЗУ "Про розвиток автомобільної промисловості України" [4; 5], Концепцію розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів у період до 2015 року [6], Концепцію Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року [7], Програму розвитку автомобілебудування [8], Ліцензійні умови провадження господарської діяльності, пов'язаної з виробництвом автомобілів та автобусів, і порядку здійснення контролю за їх додержанням [9], а також такими додатковими нормативно-правовими актами: Розпорядженням КМУ "Про звільнення від сплати ввізного мита автомобільних акумуляторів південнокорейського виробництва", Постановою КМУ "Про встановлення граничного рівня торговельної і постачальницько-збутової надбавки (націнки) на легкові автомобілі вітчизняного виробництва", Постановою КМУ "Про перелік, обсяги і порядок ввезення товарів, що використовуються для будівництва та виробничої діяльності підприємств з виробництва автомобілів і комплектуючих виробів до них і не оподатковуються під час ввезення їх на митну територію України", а також Постановою ВРУ "Про стабілізацію роботи підприємств-виробників легкових і вантажопасажирських автомобілів", Постановою КМУ "Про затвердження Порядку звільнення від обкладення акцизним збором оборотів з реалізації легкових, вантажно-пасажирських автомобілів, мотоциклів, що

виробляються українськими підприємствами усіх форм власності" та ЗУ "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо відміни екологічного податку за утилізацію знятих з експлуатації транспортних засобів та оподаткування акцизним податком операцій з переобладнання ввезеного на митну територію України транспортного засобу у підакцизний легковий автомобіль".

Отже, варто зазначити, що нормативно-правове регулювання діяльності вітчизняного ринку автомобілебудівної продукції щодо досягнення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на сьогодні є малодієвим, оскільки вітчизняні виробники не в змозі конкурувати з іноземними виробниками.

1. Асоціація автовиробників України «УкрАвтопром» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrautoprom.com.ua>
2. Шевченко І.Ю. Нормативно-правове підґрунтя забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних автовиробників на національному ринку продажу автомобілів // І.Ю. Шевченко // Економічні науки Економік і держава, №8/2015 р.
3. Антоненко Г., Захаров А. Чи потрібна Україні промислова політика : аналітична записка // Центр економічної стратегії. – Київ, 2015. – 19 с.
4. Закон України "Про розвиток автомобільної промисловості України" // Відомості Верховної Ради України, 2004. — № 26. — С. 360.
5. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про розвиток автомобільної промисловості України"" // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 34. — С. 436.
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів у період до 2015 року" № 452/р від 3 серпня 2006 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/452-2006-p>
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року" № 25 від 15 січня 2014 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/25-2014-p>
8. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Програму розвитку автомобілебудування" № 732 від 15 вересня 1993 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/732-93-p>
9. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності, пов'язаної з виробництвом автомобілів та автобусів, і порядку здійснення контролю за їх додержанням" № 596 від 2 липня 2008 року [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/596-2008-p>

Тимошенко В.О., студентка 3 курсу,
Науковий керівник – к.е.н. А.М. Харченко
Черкаський навчально-науковий інститут
Державного вищого навчального закладу
«Університет банківської справи»

СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ УКРАЇНИ

Міжнародна заборгованість є гострою проблемою світової економіки. Сьогодні питання залежності національних економік від зовнішніх запозичень набуває все більшої актуальності. Економічне становище країни внаслідок глобалізації фінансових ринків дедалі більше залежить від зовнішніх джерел, необхідних для покриття дефіциту державного бюджету, внутрішнього інвестування, соціально-економічних реформ у використанні боргових зобов'язань. Сучасна економічна ситуація в Україні демонструє, що одним із

найвпливовіших чинників, який відчутно гальмує розвиток країни, є зростання до загрозливих параметрів боргового навантаження. Тому вдосконалення управління державним боргом та його обслуговування є актуальною проблемою, оскільки тільки ефективна боргова політика може підвищити рівень боргової безпеки, дозволить знизити розмір дефіциту державного бюджету та сприяти економічній міцності країни[1].

Тема зовнішньої заборгованості є особливо актуальною в умовах фінансової кризи та пошуку шляхів її подолання. Цю тему детально досліджували такі вітчизняні вчені, як О. Барановський[2], Т. Вахненко[3], А. Кириченко, В. Кудрицький[4] та ін. Водночас, на сьогодні недостатньо висвітлені саме проблеми впливу боргової кризи на економіку України, що й обумовлює актуальність дослідження цього питання.

Для України проблеми, пов'язані із залученням іноземних кредитів і появою зовнішньої заборгованості, виникли з перших років незалежності і надалі лише нагромаджувалися. З 2009 року ці борги дійшли свого критичного рівня[5, с.159].

Таблиця 1

Валовий зовнішній борг України за 2014-2016 рр., млн. дол. США

Показники	на 01.01.2014	на 01.07.2014	на 01.01.2015	на 01.07.2015	на 01.01.2016	на 01.07.2016
Сектор загального державного управління	29922	31545 (+1623)	32884 (+1339)	37083 (+4199)	35959 (-1124)	36582 (+623)
Центральний банк	1775	2398 (+623)	2176 (-222)	4660 (+2484)	6708 (+2048)	5494 (-1214)
Інші депозитні корпорації	22555	21271 (-1284)	18752 (-2519)	15738 (-3014)	12823 (-2915)	10503 (-2320)
Інші сектори	76642	70645 (-5997)	63239 (-7406)	59028 (-4211)	54677 (-4351)	53876 (-801)
Прямі інвестиції: міжфірмовий борг	11185	11340 (+115)	9257 (-2083)	9742 (+485)	8562 (-1180)	8511 (-51)
Валовий зовнішній борг	142079	137070 (-5009)	126308 (-10762)	125062 (-1246)	118729 (-6333)	114966 (-3763)

Джерело: Національний банк України

Тенденція до зростання державного боргу України простежується упродовж вже декількох останніх років, її визначають високі валютні ризики зовнішньої заборгованості. На початок 2014 року валовий зовнішній борг становив 142 млрд. дол. США (табл.1), але вже за 2 роки зменшився на 27 млрд. дол. США [6].

Заборгованість скоротилася за всіма інструментами, у тому числі за довгостроковими кредитами і облігаціями, за короткостроковими кредитами та за торговими кредитами. За підсумками II кварталу 2016 року борг зменшився на 3,8 млрд. дол. США. Скорочення обсягів державного боргу зумовлене зменшенням зовнішніх зобов'язань центрального банку на 1.2 млрд. дол. США до 5.5 млрд. дол. США за рахунок скорочення зобов'язань за операціями своп. Водночас

зовнішні зобов'язання сектору загального державного управління зросли протягом першого півріччя на 0.6 млрд. дол. США до 36.6 млрд. дол. США[7].

Потрібно зазначити, що подальші перспективи реалізації боргової політики України, пов'язані з зниженням темпів росту обсягів державних запозичень, які не будучи направлені в реальний сектор економіки в основному будуть спрямовуватись на погашення поточного державного боргу. Це в свою чергу призведе до збільшення боргового навантаження на економіку України, тобто лише погіршать фінансовий стан держави. То ж для зменшення боргового навантаження на економіку України перш за все необхідно чітко визначити стратегію держави щодо державного боргу. Варто запроваджувати нові механізми активного управління державним боргом, зокрема:

- збільшення власних доходів держави;
- використання запозичених коштів для фінансування збільшення виробничих потужностей;
- збільшення норми інвестування;
- реструктуризація зовнішньої заборгованості та ін. [8, с. 20].

Отже, стратегічною метою державної боргової політики України має стати залучення фінансових ресурсів для ефективної реалізації програм інституційного та інвестиційного розвитку країни із одночасним забезпеченням стабільного співвідношення державного боргу до ВВП. Важливим завданням стратегічного управління державним боргом є також пошук оптимального співвідношення між борговим та податковим фінансуванням бюджетних видатків.

Можна запропонувати наступні заходи:

Посилення взаємодії України з іншими міжнародними фінансовими інститутами та урядами країн для формування потоку іноземних інвестицій, перезапуску економіки та збільшення доходів бюджету.

Активізація структурних реформ у секторі загальнодержавного управління, спрямованих на підвищення ефективності використання бюджетних коштів, переходу від пасивного залучення коштів на фінансування дефіциту бюджету до системного управління боргом.

Вдосконалення механізму надання державних гарантій в Україні

Підвищення рівня координації у сфері боргової безпеки між Урядом, Національним банком України, Міністерством фінансів України, Державною службою фінансового моніторингу України.

Комплексне вирішення проблеми зовнішнього державного боргу із врахуванням запропонованих заходів, сприятиме розбудові державних фінансів та покращанню фінансового стану України.

1. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1806/>

2. Барановський О. Європейські банки: під тиском боргової кризи // Вісник Національного банку України. – 2011. – №12. – С. 16–23

3. Вахненко Т. Фінансова криза в Україні: фактори, механізми дії, заходи подолання / Т. Вахненко // Фінанси України – 2008 - №10 – С.3–18.

4. Кириченко А. А. Сучасні теорії управління зовнішньою заборгованістю / А. А. Кириченко, В. Д. Кудрицький // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №7 – С. 15– 27.

5. Гронтковська Г. Міжнародна економіка / Гронтковська Г. // Міжнародна економіка – 2014. – 384 с.

6. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1806/>

7. Національний банк України [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=65613&cat_id=44446#4

8. Вахненко Т. Концептуальні засади управління зовнішнім національним боргом країни / Т. Вахненко // Економіка України – 2007 - №1 – С.14-24.

Товстуха Ю. О., студентка

Науковий керівник – к. е. н., доцент Корнух О. В.,

ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

На сучасному етапі розвитку світової економіки ефективність економічних, політичних та соціальних перетворень значною мірою залежить від вмілого та всебічного використання творчого інтелектуального потенціалу держави, в якому інтелектуальна власність є рушійною силою.

В умовах євроінтеграції в Україні все більше уваги приділяється праву інтелектуальної власності та наближенню вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу з метою ліквідації розбіжностей щодо регулювання системи інтелектуальної власності.

Із закріпленням поняття «інтелектуальна власність» в Конституції України було прийнято низку нормативно-правових актів, які в умовах ринкової економіки освітлюють важливі моменти її правового регулювання.

Основним таким нормативно-правовим актом є Цивільний кодекс України, четверта книга якого повністю присвячена праву інтелектуальної власності. Згідно статті 418 цього Кодексу інтелектуальна власність визначається як право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншими законами[1]. Стаття 420 містить перелік цих об'єктів та їх загальну характеристику, однак в науковій літературі для зручності дані об'єкти поділяють на групи, однією з яких є об'єкти авторського права і суміжних прав.

Авторське право і суміжні права регулюються загальними та спеціальними нормами національного та міжнародного права.

Згідно національного законодавства авторське право та суміжні права регулюються Цивільним кодексом України та Законом України «Про авторське право і суміжні права».

Даний Закон розкриває повний обсяг об'єктів авторського права та суміжних прав, регулює відносини, що виникають між суб'єктами при їх створенні, реєстрації, використанні та охорони.

Згідно з нормою статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства[2].

До міжнародних нормативно-правових актів, які регулюють авторське право і суміжні права, відносяться:

Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів.

Всесвітня конвенція про авторське право.

Римська конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення.

Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм.

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право.

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми.

Положення Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів визначають зобов'язання держав-учасниць Бернського союзу щодо охорони літературних та художніх творів та присвячені питанням виконання адміністративних функцій.

Всесвітня конвенція про авторське право, метою якої є зближення позицій тих держав, які в силу різних (ідеологічних, історичних та ін.) причин не приєдналися до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, встановляє менший мінімальний рівень охорони авторських прав, дозволяє договірним державам зберегти особливості національної системи охорони авторського права та не передбачає охорони особистих немайнових прав.

Римська конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення зобов'язує держави, які б хотіли до неї приєднатися, бути не тільки членом Організації Об'єднаних Націй, а й також членом Бернського союзу або членом Всесвітньої конвенції про авторське право та визначає норми, які договірні держави мають включити до свого національного законодавства.

Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм надає охорону від дій, що завдають шкоди суб'єктам суміжних прав, а також надає їм більш широкі права та містить додаткові положення, що не суперечать Римській конвенції.

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право є спеціальною угодою по відношенню до договірних держав, які є членами Бернського союзу та не обмежує права та обов'язки за будь-якими іншими договорами.

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми встановлює національний режим охорони прав, який надається громадянам договірних держав та жодним чином не впливає на охорону авторського права.

Пунктом 1 статті 15 Закону України «Про міжнародні договори України» визначено, що чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права[3].

Якщо чинним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про авторське право і суміжні права, то застосовуються правила міжнародного договору [4], тому доцільно проаналізувати взаємозв'язок національних та міжнародних норм регулювання авторського права і суміжних прав (рис. 1).

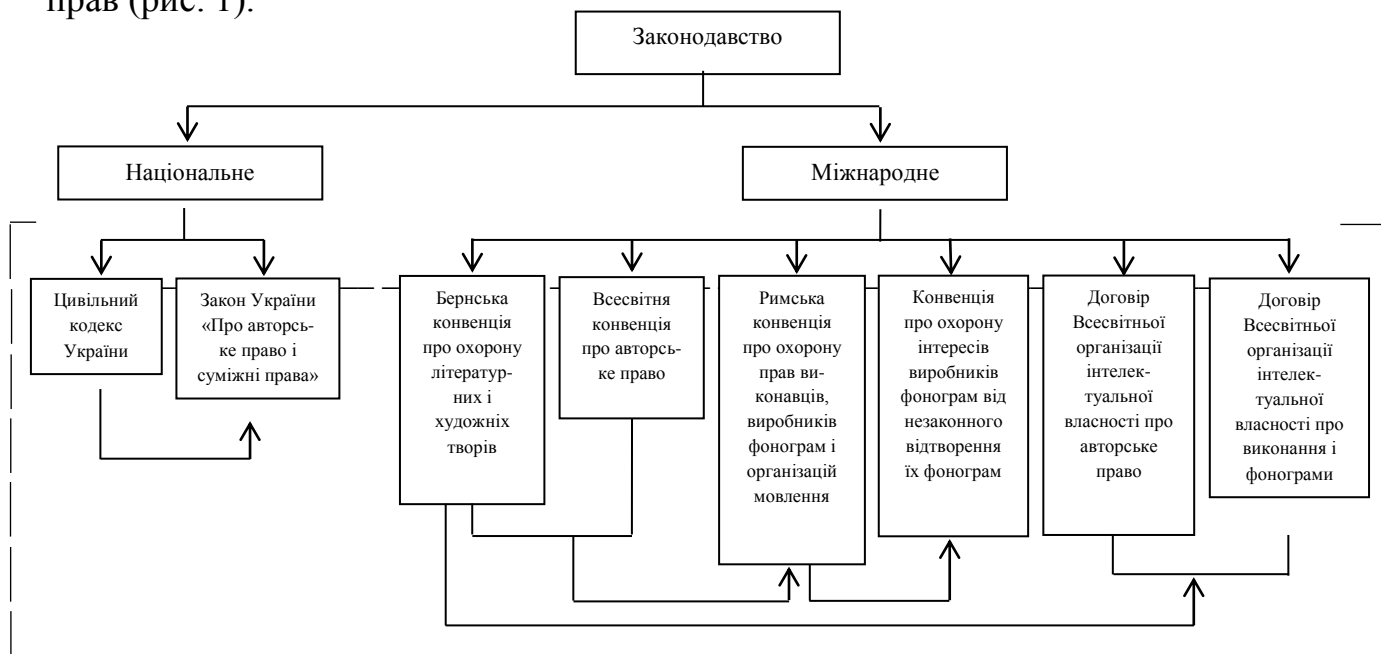

Рис. 1. Взаємозв'язок національного та міжнародного законодавства щодо авторського права і суміжних прав [авторська розробка]

Отже, на національному рівні Закон України «Про авторське право і суміжні права» підпорядковується Цивільному кодексу України та доповнює його норми щодо регулювання авторського права і суміжних прав. У міжнародній практиці спостерігається виділення на кожний об'єкт авторського права і суміжних прав певного спеціального нормативно-правового акту, але спостерігається певна залежність від норм Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів – жодні існуючі конвенції та договори не суперечать положенням Бернської конвенції, а лише доповнюють її. На основі цього слід більш детально проаналізувати основні спільні та відмінні риси в положеннях національного законодавства та Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (табл. 1).

Порівняльна характеристика українського законодавства та Бернської конвенції
[авторська розробка]

Елементи	Нормативно-правові акти		
	Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів	Цивільний кодекс України	Закон України «Про авторське право і суміжні права»
Суб'єкти	Охорона, застосовується: до авторів, які є громадянами однієї з країн Союзу, щодо їх творів, незалежно від того, опубліковані вони чи ні та до авторів, які не є громадянами однієї з країн Союзу, щодо їх творів, вперше опублікованих в одній з цих країн або одночасно в країні, що не входить до Союзу, і в країні Союзу.	Суб'єктами права є: автор, виконавець та винахідник об'єкта права, а також інші особи, яким належать особисті немайнові та майнові права відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору.	Суб'єктами авторського права є автори, виконавці творів, а також їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права. Суб'єктами суміжних прав є: виконавці творів, виробники фонограм, відеограм, організацій мовлення, а також їх спадкоємці та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо виконань.
Об'єкти	Будь-яка продукція в галузі літератури, науки і мистецтва, незалежно від способу і форми її вираження.	Літературні та художні твори, комп'ютерні програми, бази даних, виконання, фонограми, відеограми, програми організацій мовлення, наукові відкриття.	Об'єктами авторського права є: літературні письмові твори, виступи, лекції, промови, комп'ютерні програми, бази даних, музичні твори, аудіовізуальні твори, твори архітектури та образотворчого мистецтва, фотографічні твори, сценічні обробки творів і обробки фольклору, придатні для сценічного показу, похідні твори, збірники творів, тексти перекладів для дублювання, та озвучення, інші твори. Об'єктами суміжних прав є: виконання творів, фонограми, відеограми, програми організацій мовлення.
Вид охоронного документу	Засоби захисту для забезпечення прав регулюються законодавством країни, в якій вимагається охорона.	Для сповіщення про свої права використовується спеціальний знак, встановлений законом.	Про реєстрацію авторського права на твір Установою видається свідоцтво.
Термін дії охоронного документу	Права, визнані за автором, зберігають силу після його смерті принаймні до припинення терміну дії його майнових прав і здійснюються особами або установами, уповноваженими на це законодавством країни, в якій вимагається охорона.	Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через 70 років, на виконання, фонограму, програму організації мовлення – 50 років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком публікування, виконання чи здійснення.	Авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті; для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом – закінчується через 70 років після опублікування твору; на твори, створені у співавторстві – діє протягом життя і 70 років після смерті останнього співавтора; авторське право на твір, вперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, діє 70 років від дати його правомірного опублікування; майнові права організації мовлення, виконавців, виробників фонограм і відеограм охороняються протягом 50 років від дати першого запису виконання чи звукозапису.

Отже, Бернська конвенція жодним чином не обтяжує національне законодавство, а навпаки, має з ним досить спільних рис та в деяких питаннях посилається на нормативно-правові акти України.

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/254к/96-вр>
3. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 № 1906-IV – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
4. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-XII – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

Толмачевець Ю.А., студент

Научный руководитель – к.э.н., доцент кафедры финансов Бухтик М.И.

Полесский государственный университет

АНАЛИЗ ЗАВИСИМОСТИ ИНФЛЯЦИИ ОТ КУРСА НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ

Значение темы данной исследовательской работы состоит в том, мира уровень инфляции - один из важнейших макроэкономических показателей, который влияет на процентные ставки, обменные курсы, на потребительский и инвестиционный спрос, на многие социальные аспекты, в том числе и на уровень жизни. Инфляция - это повышение общего уровня цен вследствие долговременного превышения совокупного спроса над совокупным предложением, сопровождающееся обесценением денежной единицы [1].

На инфляцию воздействует множество факторов. В рамках данного исследования рассмотрен один из них – курс национальной валюты. В качестве основы для сравнения его динамики используется доллар США, как одна из наиболее стабильных валют.

Для исследования используется динамика курса национальной валюты, рассчитанная на основе среднего официального курса белорусского рубля за год по данным Национального Банка Республики Беларусь и данные Национального статистического комитета о темпе роста потребительских цен (таблица 1). Для величины курса национальной валюты в 2011 была сделана корректировка с учетом существования “теневое” валютного рынка: при расчете официального курса за этот период этот фактор не был учтен. Однако “теневой” валютный рынок оказал определенное влияние на экономическую конъюнктуру, в том числе и на процессы формирования цен, и, соответственно, его необходимо учитывать для более достоверного исследования.

Таблица 1

Динамика потребительских цен и курса национальной валюты в Республике Беларусь за 2005 – 2015 гг.

Год	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Темп роста валютного курса	0,997	0,996	1,001	0,995	1,307	1,066	2,057	1,361	1,065	1,151	1,553
Темп роста цен	1,08	1,066	1,121	1,133	1,101	1,099	2,087	1,218	1,165	1,162	1,12

Примечание – Источник: собственная разработка на основании [2, 3]

Для выявления зависимости между данными таблицы 1 рационально использовать метод корреляционно-регрессионного анализа. Главная цель использования этого метода – выяснить, оказывает ли влияние изменения валютного курса на изменение уровня инфляции. Проведя соответствующие расчеты, можно построить следующее уравнение (формула 1):

$$\hat{Y}=0,285+0,754X, \quad (1)$$

где \hat{Y} – расчетный уровень инфляции;

X - темп роста валютного курса.

Однако найденное уравнение не характеризует тесноту связи между переменными, оно лишь описывает наиболее подходящую функцию между анализируемыми данными выборки. Для оценки тесноты связи между исследуемыми явлениями используются следующие показатели:

1. Коэффициент b_1 , который также называется коэффициентом регрессии. Он показывает, что при изменении темпа роста валютного курса на 1, уровень инфляции в среднем изменится на 0,754.

2. Коэффициент корреляции r , который характеризует тесноту линейной зависимости между исследуемыми переменными. Значение коэффициента корреляции находится в интервале от -1 до 1. Чем ближе коэффициент к 1 (или к -1 в случае, если связь отрицательная), тем сильнее связь между рассматриваемыми величинами. В рассматриваемом случае $r=0,85$, что говорит о тесной положительной связи между явлениями.

3. Коэффициент детерминации r^2 определяет долю разброса зависимой переменной, объясненного регрессией. В исследуемом случае $r^2 = 0,722$, то есть 72,2% изменения уровня цен обусловлено отклонением в уровне валютного курса.

Таким образом, на основе проведенного исследования можно говорить о сильной линейной зависимости между уровнем инфляции и валютным курсом. Функция $\hat{Y}=0,285+0,754X$ позволяет на 72,2% объяснить изменение уровня цен изменением валютного курса. Коэффициент регрессии, равный 0,85, положительным образом свидетельствует о качестве построенного уравнения и характеризует связь между явлениями как тесную, что в свою очередь позволяет использовать найденное уравнение для макроэкономического анализа и прогнозирования.

1. Сафрончук М.В. Инфляция и антиинфляционная политика / М.В. Сафрончук // Курс экономической теории: учебник – 5-е исправленное, дополненное и переработанное издание. – Киров: АСА, 2004. – С. 552-583.

2. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.belstat.gov.by/>. - Дата доступа: 10.09.2016.

3. Средний официальный курс белорусского рубля по отношению к иностранным валютам [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. - Режим доступа: <http://www.nbrb.by/statistics/Rates/AvgRate/>. - Дата доступа: 10.09.2016.

Трусова Т.С.

Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне

МЕХАНІЗМ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Сектор подорожей і туризму на сьогодні залишається потужним двигуном усієї економіки. Саме тому представники державних органів влади та зацікавлені

сторони приватного сектора у своїй діяльності повинні брати до уваги вплив соціально-економічних змін у державі на туристичний потенціал. Попри те, що добір засобів для розвитку туризму індивідуальний для кожної країни, все ж доцільно зорієнтовуватися на позитивний досвід інших держав.

Загалом у ході побудови макроекономічної політики розвитку туристичного підприємництва необхідно брати до уваги, що можливий туристичний імідж країни має містити такі пункти: цікава та гарна держава з привітними й працьовитими людьми; комфортна, безпечна та стабільна у плані міжкультурного спілкування; високоосвічене, толерантне населення; поширеність християнських традицій; відомі туристичні об'єкти, маршрути, цікаві місця для відвідин (і з діловою метою, і для відпочинку); активний розвиток традиційних ремесел і систем природокористування (сільське господарство, лісове господарство, виготовлення аутентичних виробів, утилітарна рекреація й інше); смачні традиційні страви.

Запропонована модель механізму макроекономічної політики розвитку туристичного підприємництва корисна для більш чіткого окреслення стратегічних напрямів розвитку з областей України, а налагоджена співпраця між державними органами та місцевим самоврядуванням забезпечить створення сприятливого клімату ділової активності [1].

Отже, підґрунтям ефективної макроекономічної політики розвитку туристичного підприємництва повинні слугувати засоби розвитку регуляторної політики, туристичного підприємництва та туристичної інфраструктури (рис. 1).

Засоби розвитку регуляторної політики охоплюють комплекс завдань з розвитку нормативно-правової бази та регуляторної політики туризму й туристичного підприємництва. Засоби розвитку туристичної інфраструктури – це комплекс завдань, що сприяють розвитку соціальної, транспортної та туристичної інфраструктури та які розробляють, з огляду на наявні ресурси та маркетингові дослідження кон'юнктури ринку.

Важливу роль у моделі механізму макроекономічної політики розвитку туристичного підприємництва відведено суб'єктам туристичної діяльності, які розглянуто як систему, утворену з підсистем.

Діяльність із досягнення цілей макроекономічного розвитку туристичного підприємництва повинна бути координованою державними органами влади та базуватися на виявлених сильних позиціях туристичного підприємництва кожного регіону. Задля життєздатності ініціатив із розвитку туристичного підприємництва низка заходів мусить бути активно підтримуваною на локальному та регіональному рівнях.

Загалом співпраця й урахування специфічних особливостей кожного регіону у формуванні засобів макроекономічного розвитку туристичного підприємництва забезпечить ефективність механізму туристичної політики та стимулюватиме соціально-економічний розвиток території.

Аналіз зарубіжного досвіду дає змогу краще окреслити цілі макроекономічної політики розвитку туристичного підприємництва та вибудувати систему засобів їхнього досягнення в руслі світових тенденцій. Так, після

фінансової кризи 2007–2008 рр. світова економіка стикнулася з найглибшим спадом за останні десятиліття. Попри покращення економічних показників, волатильність залишається основним ризиком для подальшого розвитку в економічному, політичному та екологічному планах. У багатьох регіонах світу відбувається загострення геополітичної ситуації, а частотність екологічних лих демонструє тенденцію до зростання. Миттєве поширення новин у інформаційному суспільстві сприяє зростанню еластичності споживчого попиту на туристичні послуги, що потребує нетрадиційних підходів до ведення бізнесу. Також слід узяти до уваги глобальний процес старіння населення, що посилює тиск на системи соціальної допомоги в аспекті задоволення специфічних потреб людей похилого віку щодо їхньої мобільності, облаштування житла, організації дозвілля. Водночас триває зростання попиту на туристичні послуги в країнах, що розвиваються. Всі описані зміни мають суттєвий вплив на розвиток туристичного підприємництва.

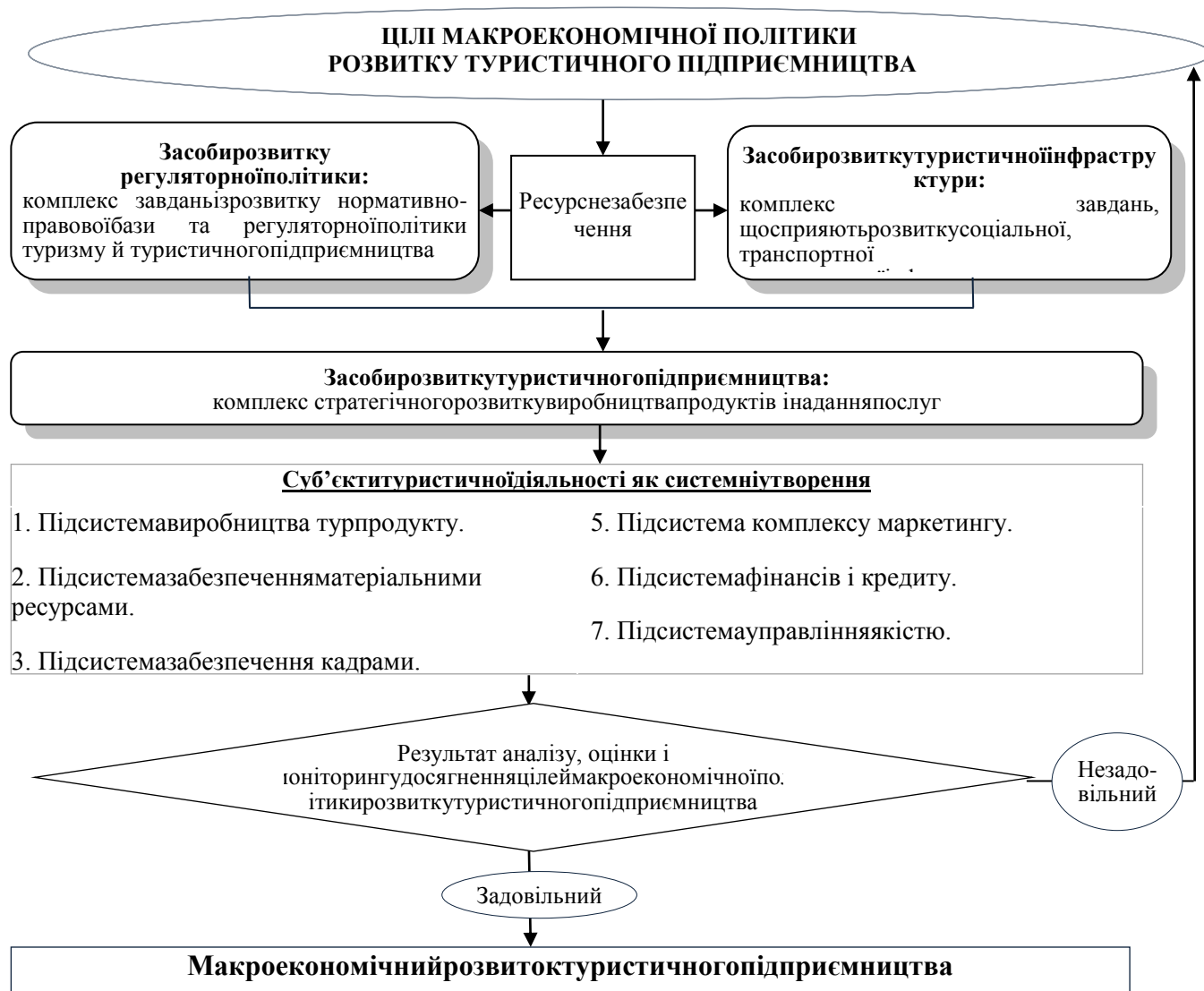

Рисунок 1 – Модель механізму макроекономічної політики розвитку туристичного підприємництва

Загально визнаним є те, що основа розвитку туризму це природні рекреаційно-туристичні ресурси, культурна спадщина, діюча інфраструктура. Без названих блоків країна неспроможна конкурувати на світовому ринку туризму. Проте такі активи вимагають значних інвестицій з точки зору збереження (щодо природних ресурсів) і технічного обслуговування (щодо матеріальної інфраструктури, яка з часом втрачає свою цінність). Цим зумовлена необхідність врахування в макроекономічній політиці довгострокових перспектив.

Державні органи влади мусять прагнути створити на ґрунті конкурентних переваг сектора подорожей і туризму країни бізнес-клімат, сприятливий для розвитку туризму. Підтримці місцевих громад, малого бізнесу, а також індивідуальних підприємців варто надавати ключового значення для збільшення в'їзних туристичних потоків. Для того, щоб повною мірою реалізувати потенціал туристичного сектора, макроекономічна політика має відзначатися спрямованістю на зниження бар'єрів входження у туристичний бізнес, спрощення візових формальностей, залучення інвестицій шляхом подальшої лібералізації та розширення прав і можливостей місцевих громад брати участь у ланцюжку створення вартості туристичного продукту, а також на активізацію транскордонного співробітництва.

Цінову конкурентоспроможність, безумовно, слід визнати ключовим фактором розвитку різних рівнів національної економіки. На макрорівні коливання обмінного курсу залишатиметься визначальним і непередбачуваним чинником, який позначається на поведінці туристів. Вплив таких коливань особливо виразний щодо напрямів, які обирають «мандрівники з обмеженим бюджетом», що насамперед зацікавлені в пошуку недорогих можливостей подорожі.

Для сприяння розвитку туризму Всесвітня туристична організація (ЮНВТО) рекомендує країнам «розробити національну політику у сфері безпеки туризму, засновану на уникненні ризиків для туристів», а також формувати національні туристичні поради з виконавчими комітетами, що відповідають за управління ризиками в ключових сферах відповідно до потреб кожного [2].

Таким чином, урахування сучасного стану соціально-економічного та політичного розвитку України, а також зарубіжного досвіду оновлення сектора туризму після періоду політичної й економічної нестабільності уможливить досягнення покращення результатів туристичного підприємництва та раціональне використання наявного в країні туристичного потенціалу.

1. Трусова Т.С. Засоби макроекономічного розвитку туристичного підприємництва в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.03 «економіка та управління національним господарством» / Трусова Т.С. – Рівне, 2016. – 23 с.

2. The Travel & Tourism Competitiveness Reports 2007–2015 / Jennifer Blanke, Thea Chiesa; World Economic Forum. – Geneva : [s. n.], 2007.

Тур О.В.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Мостенська Т.Л.

Національний університет харчових технологій

ВНУТРІШНЬОВИРОБНИЧІ ЧИННИКИ ЗМІЦНЕННЯ РИНКОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

З метою апробації та подальшого втілення сучасного інструментарію здійснення бізнесової діяльності у сфері виробництва харчових продуктів доцільно сформувавши модель стратегічного розвитку підприємств харчової промисловості в регіоні з метою зміцнення їх ринкової стійкості, де мають місце найбільш сприятливі передумови і де сформовано критично необхідний потенціал самовідтворення потужностей переробки сільськогосподарської сировини. Мова йде про регіони, для яких харчова промисловість вже традиційно є основним системоутворюючим елементом регіонального господарського комплексу.

Розбудова в останні роки індустрії експорту сільськогосподарської сировини дала можливість забезпечити високий рівень концентрації інвестиційного потенціалу в АПК, який має бути спрямований у фінансування проектів модернізації, розширеного відтворення, реконструкції парку виробничого устаткування переробної ланки, щоб збільшити обсяги виробництва продукції з високою часткою доданої вартості та уникнути ймовірних ризиків, пов'язаних з високим рівнем залежності від кон'юнктури світових ринків сільськогосподарської сировини та готових харчових продуктів.

Досягнення перерахованих цілей стане можливим за умови переорієнтації переважної більшості сільськогосподарських товаровиробників, в першу чергу тих, які входять у вертикально інтегровані підприємницькі об'єднання, із експорту лівової частки виробленої ними продукції на її подальшу переробку. Значною мірою цього можна досягти через гармонізацію пріоритетів розвитку виробників сільськогосподарської продукції та підприємств харчової промисловості через їх входження в інтегровані підприємницькі об'єднання або ж через формування державно-приватних партнерств за участю державних аграрних корпорацій, громадських об'єднань виробників сільськогосподарської продукції та фінансово-кредитних установ.

При цьому вагомим значення набуває використання внутрішньовиробничих чинників зміцнення ринкової стійкості підприємств харчової промисловості. До внутрішньогосподарських ризиків стратегічного розвитку підприємств харчової промисловості варто віднести:

- надмірно високий рівень трансформаційних та трансакційних витрат, пов'язаних з адаптацією підприємств харчової промисловості до вимог Угоди про зону вільної торгівлі між Україною на Європейським Союзом та інших міжнародних конвенцій, а також із освоєнням нових ринків та зміцненням власних ніш на традиційних ринках;

- збереження на більшості підприємств харчової промисловості надмірно високого рівня матеріаломісткості виробництва продукції та сировинної

спрямованості виробничо-господарської діяльності в цілому, що не дає можливості сформуванню необхідних конкурентних переваг для експансії на закордонний, національний, регіональний та місцеві ринки, а також забезпечити прийнятний рівень інвестиційної спрямованості перерозподілу прибуткових надходжень;

- невідпрацьованість механізму використання лізингових та франчайзингових технологій оновлення, в першому випадку, парку виробничого устаткування, а в другому – номенклатури виробництва продукції, що не дає можливості при теперішньому рівні прибутковості, інвестиційної спроможності забезпечувати модернізацію та реконструкцію основного капіталу, а також вчасно поповнювати обігові кошти;

- відсутність внутрішньокорпоративної системи стимулювання ресурсо- та енергозбереження у зв'язку з наявністю рудиментів командно-адміністративної економіки стосовно політики ресурсоспоживання, що не дає можливості сформувати сучасний інструментарій рециклінгу вторинної сільськогосподарської сировини та відходів виробництва харчових продуктів і унеможливає створення доданої вартості за рахунок вторинного використання предметів праці.

Стратегічний розвиток підприємств харчової промисловості неможливий без стабільного відтворення інвестованого капіталу. В даному контексті рентабельність активів є одним із найважливіших показників, оскільки відображає результативність діяльності суб'єкта господарювання по відношенню до інвестованих коштів. На основі результатів діяльності підприємств харчової промисловості у Полтавській області встановлено, що даний показник у 2015 році коливався в межах 15-30%, що фактично дозволяє окупити капіталовкладення на протязі 3-5 років та відповідно створює умови для розвитку підприємства та підвищення їх стійкості до зовнішньої кон'юнктури.

В цілому, динаміка рентабельності виробництва у більшості підприємств демонструвала тенденцію до зростання, що найбільшою мірою зумовлено тим, що у Полтавській області харчова промисловість має надзвичайно сприятливі природно-ресурсні, виробничо-технічні та інфраструктурні передумови для розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу, а також міцні позиції як на національному, так і на міжнародних ринках продовольства. У 2009 році порівняно з 2008, коли у більшості галузей спостерігались падіння обсягів виробництва і відповідно, показників ефективності виробничо-господарської діяльності внаслідок негативного впливу світової фінансової кризи, на чотирьох із шести підприємств, діяльність яких аналізується, спостерігався ріст показника рентабельності виробництва. Зменшення даного показника мало місце на ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат» та ТОВ-підприємство «Ізумруд ЛТД». Суттєві прояви зниження показника рентабельності виробництва на аналізованих підприємствах почали спостерігатися у 2014 році, порівняно з 2013 роком, що було зумовлено загостренням економічної війни зі споживачами Російської Федерації та поглибленням стагнації національної економіки в цілому.

Недоступність місткого російського ринку примусила підприємства харчової промисловості Полтавської області шукати нові ринки як на Заході, так і

на Сході, де рівень конкуренції є дуже високим, активно застосовуються протекціоністські заходи, тарифні та нетарифні обмеження. Вхідження на ринки Європейського Союзу вимагає також затрат на гармонізацію стандартів та регламентів діяльності вітчизняних підприємств зі стандартами та регламентами, які прийняті у ЄС. Перехід на європейські стандарти та регламенти вимагає значних фінансових затрат як щодо модернізації техніко-технологічної бази виробництва, так і рецептури виготовлення переважної більшості готової продукції. Це також є суттєвим фактором щодо необхідності скорочення витрат матеріальних ресурсів як при виробництві експортоорієнтованих видів молочної продукції, так і при виробництві продукції, яка зорієнтована переважно на національний, регіональний та місцеві ринки.

Ефективність використання оборотних засобів є однією з основних детермінант забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств харчової промисловості. Одним з основних показників даного виду ефективності є коефіцієнт оборотності поточних активів, який безпосередньо пов'язаний з тривалістю обороту поточних активів та обґрунтованістю величини виробничих запасів.

Коефіцієнт оборотності поточних активів збільшився лише на окремих підприємствах харчової промисловості Полтавської області, що відбулося за рахунок високого рівня платіжної дисципліни з контрагентами, як наслідок дебіторська заборгованість знаходилась на низькому рівні, а грошові кошти постійно інвестувалися у виробничий процес. Крім того, залишки виробничих запасів та готової продукції знаходились на оптимальному рівні. Інші підприємства галузі продемонстрували зниження коефіцієнта оборотності поточних активів, що призвело до скорочення оборотності виробництва за завантаженості оборотних засобів, і відповідно зниження прибутковості діяльності.

Підсумовуючи викладене вище, приходимо до висновку, що запорукою зміцнення ринкової стійкості підприємств харчової промисловості у Полтавській області є ефективніше використання внутрішньовиробничих чинників, зокрема матеріальних та фінансових ресурсів.

1. Качала Т. М. Сутність економічної безпеки, як сталого розвитку економічної системи/Т.М.Качала//Сучасні перспективи розвитку системи економічної безпеки держави та суб'єктів господарювання: монографія / за ред.проф. Мігус І. П. -ТОВ «Малакут».-Черкаси, 2012.- С.27-39.

2. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: монографія / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2011. – 880 с.

Тюрина А.Э.

Брестский государственный технический университет

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Любая страна в своем развитии встает на путь инновационного роста, но в каждой этот процесс проходит по-разному.

Существуют государства, которые совершили значительный скачок в инновационном развитии. Но также есть множество стран, определивших для себя путь постепенного и планомерного инновационного роста. Как правило, этому способствует эффективная государственная политика. Она подразумевает разработку и совершенствование законодательной базы в сфере инноваций, целевое финансирование инновационных проектов и инновационно-активных предприятий по приоритетным направлениям национальной экономики, а также формирование и развитие центров разработки и внедрения новаций в производственный процесс.

Страны, выбранные в качестве объектов исследования, для достижения высокого уровня инновационной активности прошли долгий и последовательный путь, результатом которого стали высокие позиции в рейтингах среди ведущих стран мира. Это свидетельствует о высокой эффективности их национальной инновационной системы.

Прежде чем перейти к непосредственному анализу выбранных стран, следует отметить важную особенность, которую необходимо учитывать при исследовании национальных инновационных систем. Для успешного развития и внедрения инноваций должна соблюдаться тесная взаимосвязь между развитием науки, высоким уровнем обучения персонала и будущих специалистов и готовностью государства и бизнеса инвестировать и внедрять инновации.

В настоящее время можно выделить три главных типа моделей научно-инновационного развития промышленно развитых стран:

- страны, ориентированные на лидерство в науке, реализацию крупномасштабных целевых проектов, охватывающих все стадии научно-производственного цикла (США, Англия, Франция)

- страны, ориентированные на распространение нововведений, создание благоприятной инновационной среды, рационализацию всей структуры экономики (Германия, Швеция, Швейцария)

- страны, стимулирующие нововведения путем развития инновационной инфраструктуры, обеспечения восприимчивости к достижениям мирового научно-технического прогресса (Япония, Южная Корея).

Перейдем непосредственно к рассмотрению выбранной темы.

Япония Ключевую роль в определении стратегии развития промышленности Японии, разработке промышленных НИОКР (научно-исследовательские и опытно-конструкторские разработки) и их внедрении играют следующие учреждения: Министерство внешней торговли и промышленности (МВТП); Управление по науке и технике, контролирующее выполнение конкретных направлений НТП; Японская ассоциация промышленных технологий, занимающаяся экспортом и импортом лицензий.

На сегодняшний день в Японии, государственные расходы на НИОКР увеличились до 3,5 % ВВП, в основном на фундаментальные исследования и генерирование принципиально новых идей. Этот результат - лишь одно из мероприятий на пути к достижению главной цели государственной политики Японии. А это превращение страны из импортера лицензий в их экспортера.

Помимо традиционных экономических и административных способов воздействия на развитие экспортного производства и экспорта, таких как льготное кредитование и страхование экспорта, частичное освобождение экспортеров от уплаты налогов, прямое субсидирование и т.п., японские государственные органы широко используют и косвенные методы.

К таким методам можно отнести:

- целевое распределение финансовых ресурсов, предоставляемых частными банками, и сосредоточение их в приоритетных отраслях;
- содействие организациям в приобретении передовой иностранной технологии;
- контроль над научно-техническим обменом с зарубежными странами.

Японская модель интеграции науки и производства, научно-технического прогресса предполагает строительство совершенно новых городов-технополисов, сосредотачивающих НИОКР и наукоемкое промышленное производство.

Стратегия технополисов – это стратегия прорыва в новые сферы деятельности на основе развития сети региональных центров высшего технологического уровня, а тем самым – это стратегия интеллектуализации всего японского хозяйства.

США Государство стимулирует и всячески содействует созданию венчурных фондов и исследовательских центров. По предложению Национального научного фонда США наиболее эффективные исследовательские центры и венчурные фонды могут первые 5 лет полностью или частично финансироваться из федерального бюджета.

Самые эффективные и наукоемкие исследования государство финансирует полностью из-за их сложности, высоких издержек, риска, сильной международной конкуренции.

В США существует практика бесплатной выдачи лицензий на коммерческое использование изобретений, запатентованных в ходе бюджетных исследований и являющихся собственностью федерального правительства.

Набор методов и средств государственной инновационной политики в США достаточно обширен. Наиболее эффективной организационной формой, в рамках которой возможно решение крупномасштабных научно-технических задач, является университетско-промышленные исследовательские центры, организуемые с участием государства. Роль государства в этом случае сводится к поддержке начальных этапов университетско-промышленной кооперации на ключевых направлениях НТП, отражающих национальные приоритеты. Чтобы побудить промышленные корпорации вкладывать средства в рискованные научно-технические проекты с долгосрочной ориентацией, государство не только берет на себя часть первоначальных расходов, но и предоставляет фирмам-участницам бесплатные лицензии на использование сделанных изобретений и открытий.

Западная Европа Европейский союз большое внимание уделяет активизации инновационной деятельности. Из федерального бюджета этих стран НИОКР

финансируется на 35-45 %. К основным направлениям инновационной политики Евросоюза относятся:

- выработка единого антимонопольного законодательства;
- использование системы ускоренной амортизации оборудования;
- льготное налогообложение НИОКР;
- поощрение малого наукоемкого бизнеса;
- прямое финансирование организаций для поощрения инноваций в области новейшей технологии;
- стимулирование сотрудничества университетской науки и организаций, производящих наукоемкую продукцию.

Основой инновационной политики Евросоюза является «План развития международной инфраструктуры инноваций и передачи технологий», принятый в 1985 году. Главной целью данного документа является ускорение и упрощение воплощения результатов научных исследований в готовых продуктах на национальном и наднациональном уровнях; содействие распространению инноваций в Евросоюзе.

С 1988 года действует программа «ВЭЛЮ» по распространению в Евросоюзе результатов НИОКР.

В ответ на падение доли европейских компаний на рынках высоких технологий была принята комплексная программа ЭВРИКА. Она направлена на стимулирование появления мощных промышленных компаний, способных противостоять конкуренции (особенно со стороны американских и японских корпораций).

Для систематического исследования инновационного процесса Европейское сообщество открыло программу SPRINT (Strategic Programme for Innovation and Technology Transfer) - стратегическую программу содействия инновациям и передаче технологий. Она преследовала следующие цели: усилить инновационные возможности европейских производителей продукции, содействовать распространению новых технологий в рамках границ Сообщества, повысить эффективность и соответствие существующих инструментов на региональном, национальном и общеевропейском уровнях.

Стимулирование инновационной деятельности в Евросоюзе осуществляется примерно на тех же принципах, которые приняты в мировой практике.

В Германии, к примеру, создание новых малых и средних предприятий (МСП), осуществляющих, в частности, инновационную деятельность, поддерживается государством в различных формах, таких как:

- предоставление льготных кредитов и долгосрочных ссуд для начинающих предпринимателей;
- участие государственного капитала в капитале вновь создаваемых фирм;
- предоставление государственных гарантий под получение коммерческих банковских кредитов для преодоления временных финансовых затруднений;
- организация консультационных пунктов для молодых предпринимателей.

Основным механизмом выработки приоритетов научно-технического развития во Франции является привлечение экспертов и проведение обсуждений

внутри научного сообщества. Особое место в развитии инноваций принадлежит технополисам и научно-производственным паркам - объединениям университетов, промышленных компаний и правительственных лабораторий.

Для Италии, например, характерна тесная кооперация между малыми инновационными фирмами в тех отраслях, которые испытывают проблемы с финансированием и техническим потенциалом.

В Дании создана сеть малых инновационных фирм, и, так называемая, Схема сети экспортируется в Англию, Испанию и США.

В Нидерландах и Бельгии организованы сети банков и инновационных центров, работающих для создания технологического рейтинга.

Подводя итог исследования инновационных государств, необходимо отметить, что ключом к успеху в инновационном развитии для рассмотренных государств явились длительные, широкомасштабные вложения в образование, что сказалось в дальнейшем на развитии науки и квалификации специалистов, работающих на инновационно ориентированных предприятиях. Достигнутым успехам поспособствовала и стабильная политическая система страны, и эффективная работа институтов государственной власти.

Успех этих стран можно обосновать рационально построенной системой научных организаций, долгосрочными вложениями в образование, а также глубокой интеграцией государства, бизнеса и науки, что в свою очередь обеспечивает высокий процент коммерциализации инноваций в стране. Все это в совокупности позволило анализируемым государствам за короткое время войти в число высокоразвитых стран, экономика которых всецело использует возможности V-го технологического уклада.

1. Аньшин В.М., Дагаев А.А. Инновационный менеджмент Учеб. пособие / Под ред. В.М. Аньшина, А.А. Дагаева. - 3-е изд., перераб., доп. - М.: Дело, 2007 – 27с

2. Дорофеев В.Д., Дресвянников В.А.- Инновационный менеджмент: Учеб. пособие – Пенза: Изд-во Пенз. гос. ун-та, 2003 – С.14 – 16.

3. Капреева Е.Г., Тюрина В.Ю. // Инновационная деятельность. – 2011. – № 17. – С. 18–25.

4. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим и техническим специальностям. - Питер, 2008. – 44с

Ушакова С.А.

Науковий керівник – д.е.н., професор Васильєв А.Й.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ВИРОБНИЦТВО ТА ПЕРЕРОБКА НАСІННЯ РІПАКУ НА БІОДИЗЕЛЬНЕ ПАЛЬНЕ

Однією з актуальних проблем України на сьогодні – питання дефіциту «традиційних» енергоносіїв. Вирішенню цього питання може сприяти виробництво альтернативних видів палива. Згідно статті 1 Закону України «Про

альтернативні види палива» альтернативні види палива – це тверде, рідке та газове паливо, яке є альтернативою відповідним традиційним видам палива і яке виробляється (видобувається) з нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини [1]. Олійні культури відіграють важливу роль у цій ситуації, адже саме вони слугують сировиною для виробництва такого виду пального. Сільськогосподарські культури цієї галузі являються економічно вигідними культурами для нашої країни, бо, по-перше, вони повністю задовольняють потреби внутрішнього ринку, по-друге, експортуються за кордон, де продовжують конкурувати зі світовими сільськогосподарськими виробниками. Важливе місце у групі олійних культур займає ріпак.

Ріпак – це однорічна сільськогосподарська культура, родини капустяних. Вирощують дві форми: ріпак озимий та ріпак ярий. Вагоме значення має ріпак озимий. Насіння ріпаку дуже цінний продукт, адже воно містить 38-52% олії, 16-29% білка, 6-7% клітковини, понад 17% вуглеводів та 24-26% без азотистих екстрактивних речовин[2]. Саме ерукова кислота – є найшкідливішим компонентом насіння ріпаку, для організму людини, яка знижує харчові якості цього продукту. Але наука не стоїть на місці та за останні часи були виведені сорти озимого ріпаку, які майже не містять шкідливої кислоти, а вміст найціннішого компоненту – олійної кислоти підвищено до рівня 70%, що навпаки підвищує її харчові якості. Використання саме безерукових і низько глюकोзинолатних сортів дає можливість збільшення площі посіву ріпаку по всій території України, у той час, як у всьому світі посіви цієї культури збільшується великими темпами. Такий повільний розвиток нашої країни у цьому питанні можна пояснити недостатнім вивченням різних технологічних прийомів підвищення урожайності, якості насіння та зеленої маси. Однак насіння ріпаку можна вирощувати у всіх зонах України. Ріпакову олію таких сортів широко використовують у харчовій промисловості (у їжі, кондитерських виробках, консервах і тд.), олію звичайних сортів – у таких промисловостях, як: металургійній, лакофарбовій, текстильній, миловарній та інші. Побічний продукт переробки насіння ріпаку – макуха, що зазвичай містить 37-40% цінного білка. Така макуха широко використовується для годівлі худоби та птиці. Рапсове масло – дешева сировина для виробництва біодизеля. Біодизель отримують різними методами, наприклад: циклічна технологія із використанням каталізаторів та циклічна технологія із використанням розчинників. Загальна схема добування біодизельного пального представлена на рис.1.

Технологія виробництва біодизельного палива із застосуванням каталізаторів є однією з найпростіших. Процес виробництва альтернативного виду палива за цією технологією не складний. Перш за все необхідно очистити ріпакову олію від механічних домішок. Після цього, вже в очищену олію додають метиловий спирт з каталізатором. Наступний етап – нагрівання. Суміш слід підігрівати до 60°C. Після відстоювання отримана рідина розшарується на важку та легку фракції. Важка фракція – це гліцерин, легка – біодизель. Слід вважати, що з 1т насіння ріпаку можна отримати 30% олії, а з такої кількості олії – 270 кг біодизеля. Головною перевагою цього процесу є простота його виконання та,

відповідно, порівняно не висока вартість такого технологічного процесу. При таких перевагах слід врахувати й недоліки. По-перше, це невисокий вихід метилового ефіру, по-друге, доволі тривалий час реакції транс етерифікації (20хв – кілька годин).

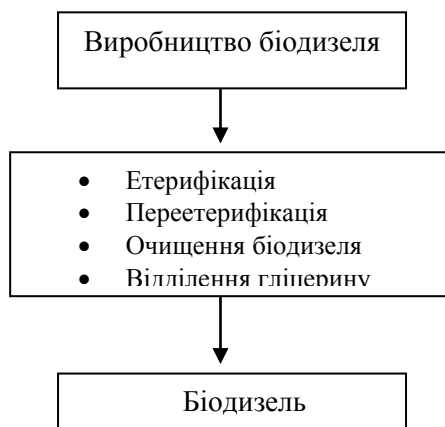

Рис.1 Технологічний процес виробництва біодизельного палива

При використанні другого технологічного процесу, а саме – циклічна технологія із використанням розчинників, каталізатори не використовуються. Схематично цей процес зображено на рис.2.

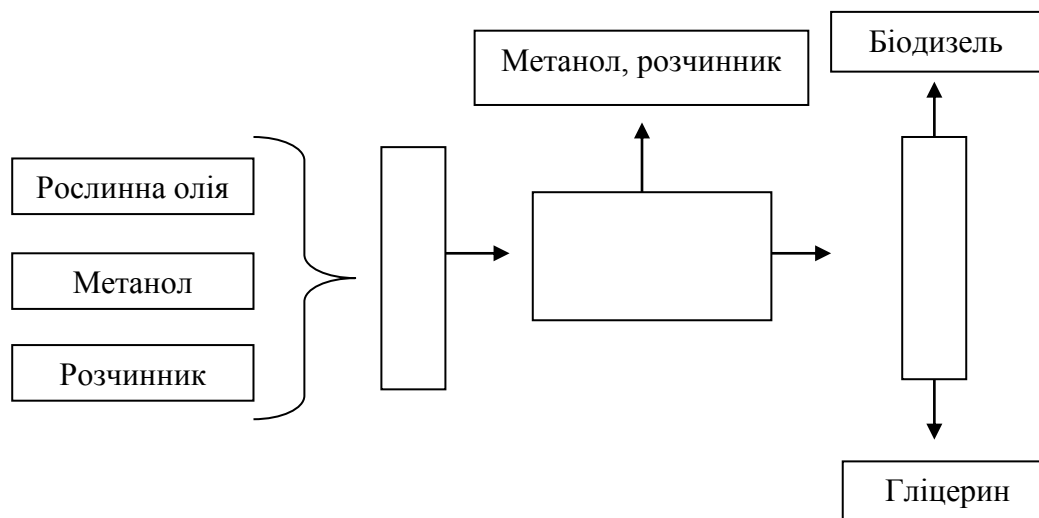

Рис. 2 Схематичне зображення технологічного процесу виробництва біодизеля із застосуванням розчинника

В представленому процесі розчинник потрібен для покращення розчинності алкоголю в олії. Прикладом такої технології може стати Віох-процес. Тут для розчинення метанолу додають тетрагідрофуран. У результаті тривалість реакції скорочується до 5-10 хв. і відпадає необхідність у каталізаторі. Для протікання цієї реакції не потрібна висока температура, достатньо 30°C.

Перевагами технологій із використанням розчинників вважаються відсутність необхідності в каталізаторі, швидке проходження реакції, відсутність каталізатора і води в кінцевих продуктах (біодизелі і гліцерині), невисока

температура для проходження реакції, простота видалення розчинника і метанолу. До недоліків слід віднести необхідність застосування дорогих розчинників, потребу в додатковому обладнанні для використання розчинника, високу агресивність розчинників по відношенню до атмосферного повітря. Ця технологія розглядається фахівцями як одна з найбільш перспективних для великих об'ємів виробництва (понад 5 тис. т біодизеля у рік [3]).

Отже, впровадивши на аграрних підприємствах один з представлених технологічних процесів, при умові власного виробництва сировини, підприємство може задовольнити свої потреби у пальному.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про альтернативні види палива» від 14.01.2000 р. №1391–XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Ткачова С.В. Перлини в стручках/ С.В. Ткачова // Агробізнес сьогодні. – липень 2012. - №14(237). – [Електронний доступ]: <http://www.agro-business.com.ua/agronomiia-siogodni/1176-perlyny-v-struchkakh.html>
3. Роженко В., Марченко В., Балабуха С., Роженко І. Технології виробництва біодизеля/ В. Роженко, В. Марченко, С. Балабуха, І. Роженко // Агробізнес сьогодні. – жовтень 2011. - [Електронний доступ]: <http://www.agro-business.com.ua/agrobusiness/technology/709-tekhnologii-vyrobnytstva-biodyzelia.html>

Федотова Т.А., к.е.н., доц.

Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

В сучасних умовах домінуючою тенденцією у міжнародних відносинах глобалізація, одним з проявів якої виступає міжнародна міграція робочої сили. Все більшого поширення і значення набуває переміщення людських ресурсів, зумовлене соціально-економічними, військовими, етнічними та релігійними чинниками. Істотне зростання масштабів міжнародної міграції, залучення до неї значних обсягів робочої сили актуалізує дослідження міграції робочої сили як однієї з форм світових господарських зв'язків та її впливу на світове господарство і національні економіки країн.

Формування економіки відкритого типу в Україні, відміна монополії держави на проведення зовнішньоекономічної діяльності, прагнення до інтеграції у світове господарство висувають до кола першочергових завдань дослідження процесів міграції у нашій країні. Потребує удосконалення вітчизняне законодавство з питань міграції, формування раціональних механізмів державного регулювання міграції трудових ресурсів, оцінки її соціально-економічного ефекту та наслідків для економічного поступу.

Пріоритетами в загальному напрямі державної політики в сфері міграції нами пропонуються наступні (рис. 1).

Рис. 1. Пріоритети в загальному напрямі державної політики в сфері міграції

Аналіз чинного національного законодавства в сфері трудової міграції в Україні [1; 2] виявив такі недоліки, які необхідно усунути (рис. 2).

Посилення територіальної міграції населення зумовлюється такими причинами: по-перше, структурною перебудовою економіки і пов'язаними з нею зростанням безробіття, процесами роздержавлення власності й приватизації, які супроводжуються збільшенням мобільності капіталу, його інтенсивним міжгалузевим і географічним переливанням; по-друге, нерівномірністю в розміщенні продуктивних сил, суттєвими відмінностями в соціально-економічних умовах життя в селі і в місті, в різних регіонах країни; по-третє, різким погіршенням екологічної ситуації в окремих регіонах; по-четверте, інтенсифікацією міграційних процесів на національному ґрунті; по-п'яте, розширенням зовнішньоекономічних зв'язків України, а також лібералізацією режиму виїзду громадян за кордон.

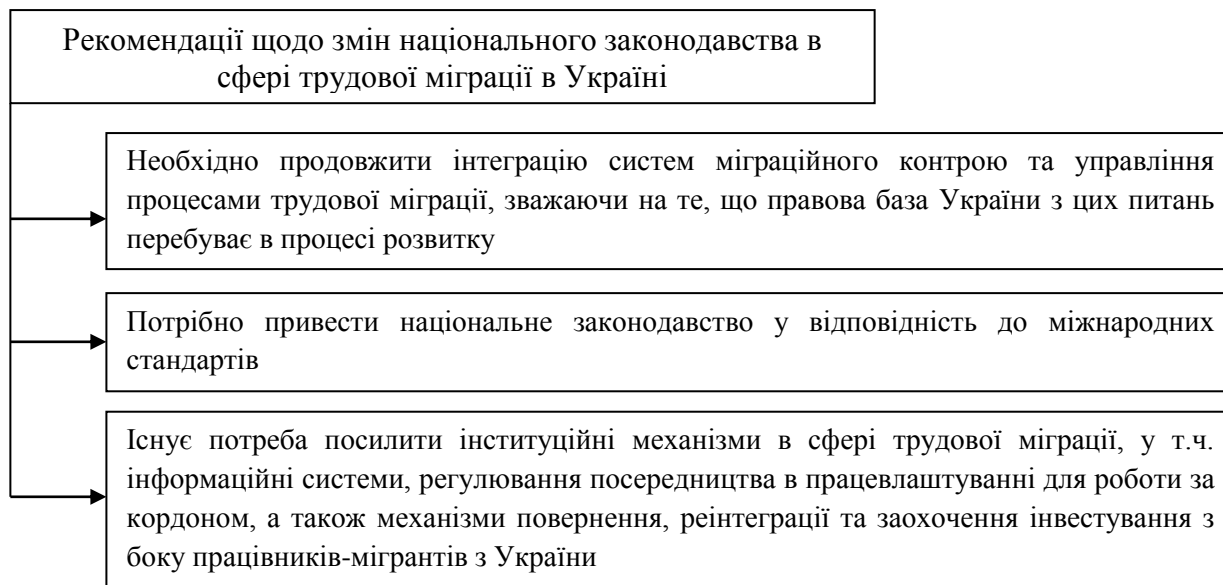

Рис. 2. Рекомендації щодо змін національного законодавства в сфері трудової міграції в Україні

Перетворення значного сегменту тимчасової трудової міграції на стаціонарну є найбільш загрозливим наслідком трудової міграції для демографічного розвитку. Як свідчать опитування, якщо виїжджаючи вперше працівники-мігранти, як правило, налаштовані заробити більше за можливо короткий строк і повернутися на батьківщину, з накопиченням міграційного досвіду орієнтація на переселення для постійного проживання зростає [3].

Крім кількісних втрат, з міграцією пов'язані якісні втрати населення, оскільки в ній беруть участь здебільшого особи найбільш продуктивного віку, порівняно високого рівня освіти, відсутність яких в Україні негативно позначається на характеристиках її трудового потенціалу.

Рекомендації щодо підвищення ефективності трудової міграції містять такі елементи (рис. 3).

Вказані заходи, безсумнівно, відкриють нові можливості для координації зусиль, взаємодоповнення та більш ефективного управління програмами МОМ та інших міжнародних організацій в сфері трудової міграції. Співробітництво з соціальними партнерами може посилити ті види діяльності, які вже реалізуються в напрямі найкращої практики.

Використання максимальних вигод трудової міграції України як країни-донору можливе за кількома напрямками.

По-перше, необхідно визнати, що працівники-мігранти відіграють роль каталізаторів розвитку. Тому потрібно максимально сприяти збільшенню фінансових ресурсів мігрантів, тобто, створенню можливостей для працевлаштування та самозабезпечення мігрантів та членів їхніх родин.

По-друге, важливо також заохочувати приплив їхніх ресурсів, таких як знання, навички та грошові перекази, до країни походження.

По-третє, необхідно, крім того, надавати допомогу в поверненні та реінтеграції мігрантів на батьківщину.

Всі ці заходи потенційно можуть утримати працівників-мігрантів, які працюють за кордоном тимчасово, від бажання залишитися та продовжувати незаконно працювати в країні перебування після закінчення трудового договору.

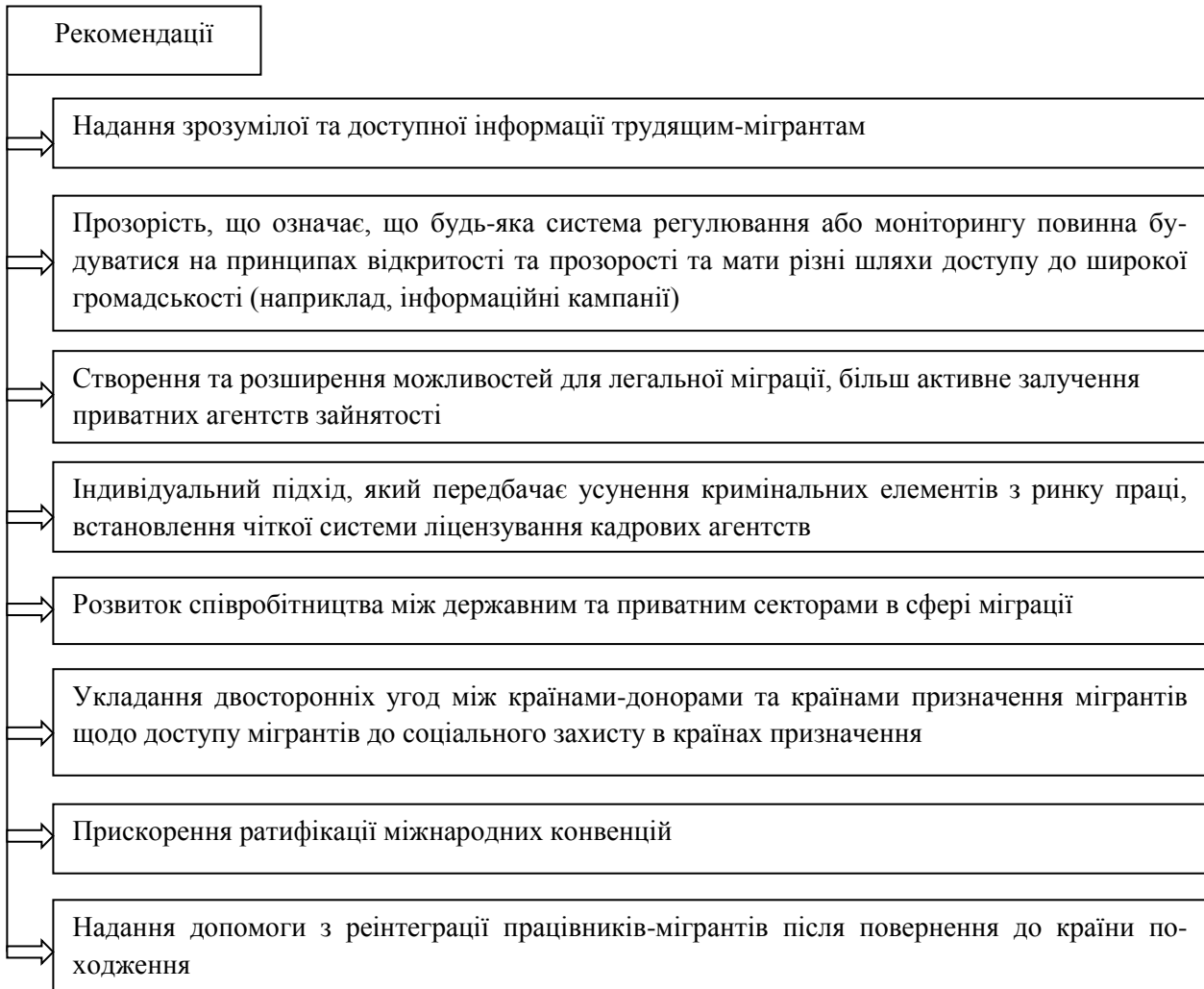

Рис. 3. Рекомендації щодо підвищення ефективності трудової міграції

На сьогодні одна з найгостріших проблем для України полягає в переведенні в законне та кероване русло міграційних процесів, які є переважно незаконними та некерованими. Відповідно, стратегія Уряду повинна мати такі напрями:

1. Покращити правову та інституціональну базу через реалізацію положень Закону «Про міграцію», в якому йдеться про приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів.

2. Регулювати діяльність приватних посередників, які надають послуги з працевлаштування громадянам України.

3. Підписати угоди з країнами, в яких працюють незаконно працівники-мігранти з України, та з країнами, які бажають залучити робітників.

1. Закон України «Про імміграцію» від 7.06.2001 р. № 2491.
2. Закон України «Про зовнішню трудову міграцію» від 5.11.2015 р. № 761.
3. Міграція в Україні: факти і цифри / Упорядник – Головний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень Олена Малиновська. – К.: MOM, 2016. - 31 с.

Фісюк К.В.

Шахраюк-Онофрей С.І.

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича
м. Чернівці

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У більшості країн світу податки є “ефективним зняттям державної політики” відносно життєдіяльності суспільства, а саме: перерозподілу ВВП у соціальному, віковому, територіальному і галузевих аспектах, компенсації недоліків ринкових механізмів, розміщення ресурсів і забезпечення суспільними благами, заохочення бізнесу, ділової та інвестиційної активності, мотивації до праці, антициклічного регулювання економіки, підтримання рівня зайнятості, стабілізації ринкової кон’юнктури.

Сьогодні в Україні питання податкової політики належать до найгостріших як в економічному й соціальному, так і в політичному контексті. Сучасна податкова система недостатньо мірою орієнтована на стимулювання ділової та інвестиційної активності внаслідок високих витрат платників податків на виконання податкового законодавства, нерівномірного розподілу податкового тягаря і запровадження необґрунтованих податків задля збільшення доходів бюджету.

Дослідженням проблем та перспектив розвитку податкової політики України займалися багато вітчизняних вчених, серед яких слід виділити: М.Азаров, Л. Дікань, Ю. Іванов, А. Єпіфанов, А. Крисоватий, В.Опарін, Л.Тарангул, М. Томчинська, Н. Куцин, В. Федосов та ін.

Метою даної роботи є на основі теоретичного обґрунтування і практичного матеріалу визначити особливості діяльності податкової політики України в сучасних умовах, проаналізувати розвиток податкової політики та її дієвість і ефективність в умовах становлення ринкових відносин.

Для полегшення економічної ситуації в Україні необхідно досягти стабільності податкового законодавства, що забезпечило б: введення в дію законодавчих актів з питань оподаткування не раніш чим через рік з моменту їхнього прийняття; незмінність ставок пільг і правил оподаткування протягом мінімум 3 років з моменту введення в дію актів податкового законодавства, а також податкового законодавства відносно платників, що беруть участь у цільових державних інвестиційних програм у плинні всього часу їхньої дії. Держава повинна навчитися грамотно керувати доходами й відмовитися від діючої нині жорстокої зарегульованості економіки, що штовхає підприємця в

“тінь”. Інакше кажучи, необхідно досягти збалансованості інтересів бюджету і конкретного підприємця.

Найбільше надходжень до державного та місцевих бюджетів приносять податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб. Останній є основою для формування доходів місцевих бюджетів України. Всі ці проблеми впливають на кількість надходжень від цього податку тим чи іншим чином. Так, податкове навантаження за цим податком в Україні на різні сектори економіки вкрай нерівномірне і коливається від 4% для сільського господарства до 40-50% – для багатьох галузей промисловості [2]. Слід врахувати те, що в Україні є незрозуміла і непрозора практика надання пільг, що є однією із причин високої корупції та тонізації прибутку. Ресторани та готелі отримують набагато більше пільг, аніж сектори промисловості, а галузі які розвиваються зовсім не отримують пільги з податку на прибуток підприємства.

Орієнтовний обсяг щорічних видатків для фінансування всіх пільговиків на соціальні потреби складає близько 40 млрд. грн., при цьому в державному бюджеті загальна сума видатків на соціальні потреби складає 8,5 млрд. грн. Як приклад, загальна потреба на проїзд для пільговиків складає 17 млрд. грн., при цьому в державному бюджеті передбачена сума у розмірі близько 1,6 млрд. грн.

Розглянемо бюджетні втрати від надання пільги зі сплати податків та зборів та кількість отриманих пільг, пільговиків за 2013-2015 рр.

Таблиця 1

Надані пільги зі сплати податків і зборів в 2013-2015 рр.

Показники	Роки			Абсолютний приріст	
	2013	2014	2015	2013-2014	2014-2015
Кількість отриманих пільг, осіб	1574	6381	4974	4807	-1407
Кількість пільговиків, млн. осіб	13	12,9	12,8	-0,1	-0,1
Щорічні втрати бюджету внаслідок пільгового оподаткування, млрд. грн..	48,7	47,5	44,9	-1,2	-2,6

Джерело: [3]

Проаналізувавши данні табл.1 ми бачимо, що кількість пільговиків у 2014 році, порівняно з 2013 роком зменшилась на 0,1, а кількість отриманих пільг зросла майже у 4 рази. Втрати бюджету з 48,7 млрд. грн. у 2013 році, зменшились до 47,5 млрд. грн. у 2014 році, при цьому надходження від податку у 2015 році не показали вагомого зростання, тому важливим питанням виступає ефективність надання пільг.

На мою думку Україна, при реформуванні прямого оподаткування повинна використати досвід Грузії. Ця країна перебувала в стані війни з Росією та мала великі проблеми з оподаткуванням суб'єктів господарювання, а зараз, як стверджує Тимофій Крамарів, що досліджував грузинську податкову систему, у рейтингу Світового банку Doing business у 2013 році Грузія займала 10-е місце, а Україна 142-е [4].

В Україні вирізняють такі непрямі податки, як: податок на зовнішню торгівлю, акцизний збір і мито. Вони забезпечують значні надходження до

бюджету, що показано в таблиці 2. Так, у 2013 році питома вага непрямих податків у загальній сумі податкових надходжень до державного бюджету країни складала 75, 5%, у 2014 – 73, 8%

Таблиця 2
Динаміка непрямих податків у державному бюджеті за 2013-2014 рр.

(%)

Доходи	Роки		Абсолютний приріст
	2013	2014	2014-2013
Податок на додану вартість	56,8	51,8	-5
Акцизний збір	14,2	16,6	-2,4
Питома вага основних непрямих податків	75,7	73,8	-1,9

Джерело: [4].

Проаналізувавши динаміку непрямих податків до державного бюджету України протягом досліджуваного періоду можна зробити висновок про їх зменшення. Рівень виконання планових надходжень непрямих податків у 2014 році, що становить 51, 8%, порівняно з 2013 – 56,8%, зменшився на 1,9%. Зростання рівня недовиконання плану надходжень непрямих податків є негативною тенденцією, оскільки профінансувати заплановані видатки.

В умовах ринкових відносин саме податкова система значно впливає на стабільність фінансового стану суб'єктів господарювання. Сукупність усіх податкових платежів на рівні підприємства, галузі, регіону та країни загалом встановлює рівень податкового навантаження, який визначає і формує умови фінансово-економічного розвитку держави. На сьогоднішній день податкова політика України не стимулює розвиток економіки, а навпаки, внаслідок надмірного податкового навантаження та відсутності стабільного законодавства зростає тонізація економіки та знижується рівень економічного розвитку.

Серед видів податкових платежів найбільший податковий тиск здійснює податок на додану вартість, податкове навантаження з ПДВ за 2014 рік становить 128,269 млрд. грн., потім – податок на доходи фізичних осіб що дорівнює 72,151 млрд. грн.. Найменший податковий тиск здійснює податок на прибуток підприємств, що за 2014 рік становить 72,151 млрд. грн..

Динаміку зміни рівня податкового навантаження показано на рис.1, де можна побачити її нестабільність.

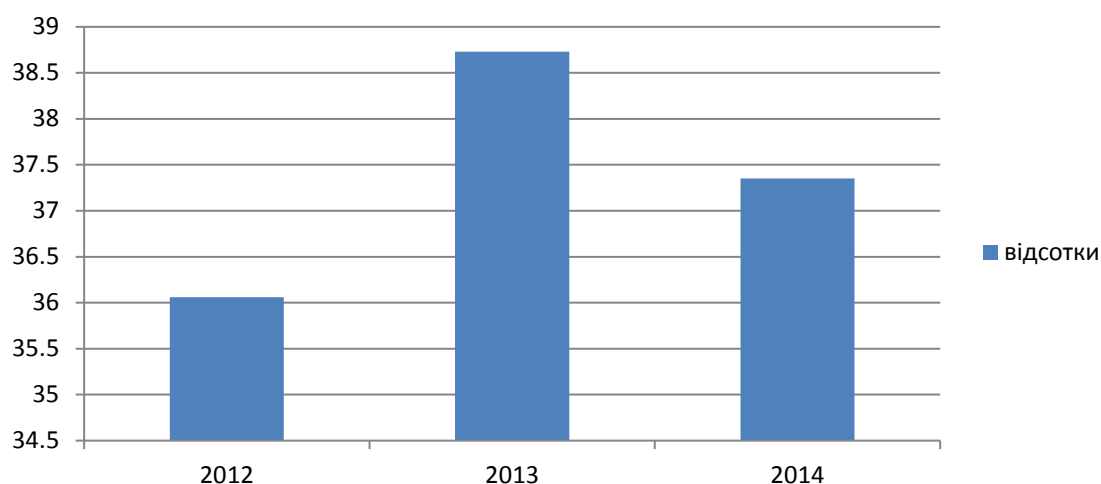

Рис. 1 Динаміка зміни рівня загального податкового навантаження в Україні протягом 2012-2014рр.

Отримані результати свідчать про низький рівень податкового навантаження України. Таким чином, Україна (31,6%) знаходиться в одній групі з такими країнами як США (26,4%), Японія (25,8%), Португалія (33,9%), Ірландія (28,4%), Литва (34%), Росія (33,8%), Австралія (31,5%). Слід зазначити, що розрахунки податкового тиску не дають достовірних результатів, адже за висновками зарубіжних експертів Україна відноситься до країн з найбільш тонізованою економікою. Рівень її тонізації, за їх оцінками, становить близько 50% [5].

Отже, забезпечення рівномірності й пропорційності розподілу податкового навантаження в регіональному розрізі є важливим завданням уряду для здійснення ефективного управління фінансовою системою країни, що визначає актуальність питання та потребує проведення подальших поглиблених аналітичних досліджень у цьому напрямі.

Сучасна проблема розвитку податкової політики полягає у відсутності в Україні достатнього науково-практичного досвіду в стратегічному управлінні податковою політикою, і держава має йти шляхом експериментального пошуку кращих варіантів податкової системи, роблячи багато помилок. Тому головними напрямками податкової політики в Україні мають стати: створення умов для динамічного розвитку підприємств та галузей народного господарства; прискорення процесів формування реального власника в усіх галузях національної економіки; розширення сфери малого бізнесу; підвищення добробуту населення за рахунок соціальної спрямованості бюджетних видатків; оптимізація співвідношення між фінансовими ресурсами, мобілізованими до бюджетів різних рівнів, і грошовими засобами, що залишаються в розпорядженні юридичних та фізичних осіб; посилення ролі прямих податків, зокрема податку на прибуток, податок на власність, на використовувані ресурси і скорочення непрямих податків, передусім універсальних акцизів; підвищення ролі місцевих податків; застосування економічних важелів для обмеження товарообмінних операцій.

Також ще одною проблемою реалізації напрямів податкової політики є існуючі негативні риси чинного законодавства, а саме: велика чисельність нормативних документів та невідповідність законів та підзаконних актів, які регулюють податкові відносини; відсутність регулюючої функції та зосередження на фіскальній ролі податків; наявність законів, які належать до інших галузей права, але зачіпають питання регулювання податкових відносин; відсутність достатніх правових гарантій для учасників податкових відносин; нестабільність податкового законодавства, а саме численні зміни та поправки до існуючих законів. Так, згідно із прийнятими змінами, які вніс закон про Податковий кодекс України, що набув чинності 1 січня 2015 року, ставка податку для пасивних доходів фізичних осіб: відсотків, роялті та інвестиційних доходів — піднімається з 15 до 20%. Для дивідендів, виплачених суб'єктами підприємницької діяльності, які є платниками податку на прибуток, ставка становитиме 5%, для суб'єктів підприємницької діяльності, які не є платниками податку на прибуток — 20%. Що стосується оподаткування об'єктів житлової нерухомості, то Кабмін вирішив не оподатковувати до 60 кв. м для квартири і до 120 кв. м для дому. Рада ввела податок на розкішні автомобілі — з об'ємом двигуна понад 3 тис. куб. см, віком до 5 років. Передбачається тестовий режим застосування електронної системи адміністрування ПДВ з 1 лютого до 1 липня.

На постійній основі встановлена ставка рентної плати для нафти і конденсату — 45% з покладів до 5 кілометрів, 21% — з покладів понад 5 км; для природного газу, реалізованого не для потреб населення — 55% з покладів до 5 км, і 28% з покладів понад 5 км. Окрім цього, поетапно підвищуються ставки незалежно від глибини видобутку щодо так званих договорів про спільну діяльність: 1 квартал - 60%, 2 квартал - 65%, починаючи від третього кварталу - 70%. Оподатковуватимуться одержані фізичною особою доходи від інститутів спільного інвестування за ставкою 20%. Для юридичних осіб доходи від інститутів спільного інвестування включаються в базу оподаткування [4].

Залишається збільшення фінансового результату платника податку на прибуток на 30% вартості товарів за окремими операціями з вилученням норми про обмеження віднесення на витрати товарів, робіт і послуг, придбаних у суб'єктів спрощеної системи оподаткування. Встановлена ставка акцизного податку з роздрібних продажів пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів і палива в розмірі 5% від обсягу реалізації. Також законодавці зберегли пільговий режим оподаткування для освіти та медицини [1].

1. І. Плікус, Податкова система України: який їй бути? / "Фінансова Україна" №24. / І. Піскун – К. – 2010.
2. Податкова реформа – виклик для України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
5. І.Селіверстова Податкове навантаження на суб'єктів господарювання в Україні / І.Селіверстова, Т.Скупова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// archive.nbuv.gov.ua](http://archive.nbuv.gov.ua)

ХомичА.Ф., ЧайкаВ.А.

Научный руководитель – кандидат экономических наук, доцент СилукТ. С.,
Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина (г. Брест,
Беларусь)

СИСТЕМА ВОЗВРАТА НАЛОГА НА ДОБАВЛЕННУЮ СТОИМОСТЬ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Taxfree– международная система возврата налога на добавленную стоимость. Его возмещают с покупок, сделанных за рубежом на определенную сумму в одном магазине в один день. В зависимости от страны вернуть можно до 24% от потраченной суммы. Выезжая за границу, необходимо предварительно изучить информацию о возмещении налога в стране, в которую вы отправляетесь. Актуальность темы обуславливает тот факт, что система TaxFree позволяет экономить деньги при покупках за границей, а также стимулирует приобретение белорусских товаров иностранными гражданами.

Система TaxFree возникла в Швеции в 1960-х годах, а затем распространилась и на весь европейский континент. На сегодняшний день в глобальную систему TaxFreeRefund входит более 36 стран Европы, в т.ч. Польша, Литва, Латвия, подписавшие специальный договор Europetaxfreeshopping. В систему входит около сотни тысяч магазинов. Всего 50 стран мира уже создали условия для выгодных покупок.

По данным социологических исследований выяснилось, что 77% туристов считают TaxFree дополнительным стимулом для покупки товара. Для возврата налога сумма покупки должна превышать определенный минимум, который для каждой страны свой. Размер возвращаемого налога также варьируется по странам. Так, чтобы воспользоваться системой TaxFree в Германии, нужно совершить покупки минимум на 30 евро, а размер налога составляет 16–19%. В Голландии минимальная сумма покупки для возврата НДС – 50 евро (размер НДС 19%), в Испании – 90,15 евро (размер НДС 16%), в Италии – 154, 94 евро (размер НДС 20%), во Франции – 175 евро (размер НДС 19,6%), в Швейцарии – 340 франков (размер НДС 7,6%), в Чехии – 2001 чешская крона (размер НДС 20%), в Польше – 300 злотых (размер НДС 22%). Чем больше сумма покупки, тем больше процент возврата. Система TaxFree становится столь популярной в Европе, что государства ЕС постоянно снижают лимит, который позволяет пользоваться льготой по НДС. Если раньше средний чек для TaxFree равнялся 200–250 евро, то сегодня в Литве это около 60, в Австрии – 75, в Эстонии – 38 евро. Возврат налога не распространяется на некоторые виды товаров: книги, продукты, табачные изделия, а также на услуги (проживание в гостинице, экскурсионные программы и др.)[1].

С 1 января 2013г. по инициативе Министерства торговли в Беларуси создана система TaxFree. Беларусь стала первооткрывателем в этой области среди стран СНГ. Очевидно, что развитие данной системы будет способствовать увеличению числа туристов, посещающих нашу страну, повышению объема розничного

товарооборота, увеличению притока иностранной валюты, повышению имиджа нашего государства.

Основная цель введения TaxFree – стимулирование розничных продаж товаров широкого потребления за счет иностранных туристов. Эта система является мерой государственной поддержки торговли, направленной на увеличение товарооборота, развитие малого предпринимательства, обслуживающего въездной туризм, с использованием особого механизма администрирования НДС. По мнению представителей турбизнеса, среди иностранцев пользуются популярностью выпущенные в Беларуси трикотажные изделия, предметы обуви, художественной керамики и мебели. С внедрением TaxFree у иностранных гостей появится еще один стимул приобретать белорусские товары. TaxFree в Беларуси распространяется не на все покупки, а лишь на отдельные категории товаров, облагаемые НДС по ставке в 20%, и предусматривает возврат 15% от суммы покупки. Покупатели получают право на возврат НДС по системе TaxFree при покупке на сумму более 80 белорусских рублей в течение одного рабочего дня в одном магазине, участвующем в программе возврата НДС. 5 июля 2013г. РУП «Белтаможсервис» стало оператором системы TaxFree, партнерами оператора – РУП «Белпочта» и ОАО «АСБ «Беларусбанк». НДС не будут возвращать при покупке табачных изделий и алкоголя. Из списка выпадают детские товары и продукты питания (для них уже установлен льготный НДС), автомобильное топливо (это мировая практика)[2].

Три столичных магазина – ГУМ, ЦУМ «Минск» и торговый дом «На Немиге» стали первыми участниками системы возврата по белорусским чекам TaxFree. На сегодняшний день оформляют «Чек на возврат НДС» в более 100 магазинах города Минска и около 183 магазинов во всех областях страны: 19 – в Брестской, 18 – в Витебской, 21 – в Гомельской и Гродненской, 111 – в Минской, 13 – в Могилевской областях. Количество магазинов участвующих в международной системе возврата налога на добавленную стоимость постоянно увеличивается.

Правила возврата НДС в Республике Беларусь:

– оформить в магазине специальный «Чек на возврат НДС». Для этого требуется обратиться к сотруднику магазина, в котором был приобретен товар, и предъявить платежные документы (кассовые чеки), подтверждающие оплату товара, паспорт или другой заменяющий его документ, предназначенный для выезда за границу. В магазине «Чек на возврат НДС» заполняется в двух экземплярах. Первый экземпляр «Чека на возврат НДС», копия его второго экземпляра, а также специальный конверт, позволяющий бесплатно отправить по почте в РУП «Белтаможсервис» первый экземпляр «Чека на возврат НДС» с проставленной отметкой о вывозе товаров, выдается покупателю. Вторым экземпляром «Чека на возврат НДС» хранится в торговой организации, реализовавшей товар;

– проверить, правильно ли оформлен «Чек на возврат НДС»: верно ли указаны данные о клиенте и приобретенном им товаре; проставлена ли подпись

продавца и печать магазина; прикреплены ли кассовые чеки магазина к первому экземпляру «Чека на возврат НДС»;

– в течение трех месяцев со дня покупки предъявить приобретенный товар, оформленный на него «Чек на возврат НДС» и документ, реквизиты которого указаны в «Чеке на возврат НДС», при прохождении таможенного контроля для проставления отметки о вывозе. Товар должен быть неиспользованным, в неповрежденной упаковке. Отметка о вывозе товаров может проставляться как в отношении всех товаров, перечисленных в «Чеке на возврат НДС», так и в отношении только их части;

– в течение шести месяцев после вывоза товара направить в РУП «Белтаможсервис» «Чек на возврат НДС», воспользовавшись услугами почты. Для этого необходимо заполнить сведения о банковской карте, на которую необходимо перечислить сумму возврата НДС, на обратной стороне «Чека на возврат НДС»; вложить «Чек на возврат НДС» в специальный конверт, полученный в магазине; бесплатно отправить письмо почтой в РУП «Белтаможсервис» с территории любого государства. РУП «Белтаможсервис» осуществляет перечисление денежных средств на указанную банковскую карту в течение 30 дней со дня получения письма[3].

Таким образом, система TaxFree стимулирует розничные продажи товаров широкого потребления за счет иностранных туристов. Эта система является мерой государственной поддержки торговли, направленной на увеличение товарооборота, развитие малого предпринимательства, обслуживающего въездной туризм с использованием особого механизма администрирования НДС.

1. TaxFree (такс-фри) - система покупок без налогов // TRAVEL.RU. [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа: <http://www.travel.ru/info/money/taxfree/>. – Дата доступа: 16.09.2016.

2. В Беларуси развивается система TaxFree // Министерство торговли Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – 2009. – Режим доступа: http://www.mintorg.gov.by/index.php?option=com_content&task=view&id=1766&Itemid=30/. – Дата доступа: 16.09.2016.

3. TaxFree // РУП «Белтаможсервис» [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа: <http://www.tax-free.by/> – Дата доступа: 16.09.2016.

Хомич А.Ф.

Научный руководитель – кандидат экономических наук, доцент Силюк Т. С.,
Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина (г. Брест, Беларусь)

БЕЗРАБОТИЦА: СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ И ПУТИ ИХ СМЯГЧЕНИЯ

Одной из тяжелейших макроэкономических проблем, с которыми сталкиваются различные страны является безработица, которая представляет наибольшую угрозу их социально-экономическому благополучию. Безработица несет в себе значительные издержки. От безработицы, особенно длительной, страдают личные интересы работников. Безработица наносит значительный ущерб обществу в целом. Главная «цена» безработицы – произведенная

продукция. В связи с неучастием трудоспособной части населения в общественном производстве общество теряет часть потенциально возможного выпуска продукции. Отставание реального ВВП от потенциального значения отражает его потери [1].

Первым эту зависимость обнаружил американский экономист Артур Оукен. Он математически выразил это соотношением между уровнем безработицы и разрывом ВВП. Закон Оукена гласит: превышение фактического уровня безработицы над естественным на один процентный пункт приводит к отставанию фактического объема ВВП от потенциального на $b\%$. Коэффициент b устанавливается эмпирическим путем и в разных странах различен. Часто его значения попадают в интервал от 2 до 3% (как правило, 2,5%), что свидетельствует о значительных потерях ВВП, вызванных циклической безработицей.

Изменение объема национального выпуска связано с изменением количества используемых производственных ресурсов, а также труда: для производства большего количества благ требуется привлечение большего количества работников, что приводит к повышению цены на данный ресурс. Избыток предложения труда или циклическая безработица ведет к снижению уровня жизни населения, путем создания предпосылок для снижения цены труда, а значит, и доходов занятых. Доходы потерявших работу сокращаются до уровня пособия по безработице [1].

Суждения о социально-экономических последствиях безработицы неоднозначны. Некоторые исследователи, в основном неоклассического направления, отмечают, что умеренная безработица имеет ряд позитивных последствий: формирует мобильный резерв рабочей силы, который можно задействовать при расширении производства, усиливает трудовую мотивацию занятых, так как гарантии занятости и опасения потерять работу начинают выступать в качестве самостоятельного стимула к труду.

И все же негативных последствий безработицы гораздо больше, чем позитивных. Социально-экономические последствия безработицы – это серьезная проблема. К экономическим последствиям роста безработицы следует отнести изменение требований к нанимаемым работникам, структурные изменения на рынке труда и др. Для социальных последствий безработицы характерными являются утрата работниками квалификации и чувства самоуважения, общественные и политические беспорядки. Также – это депрессии, самоубийства и необходимость психиатрического лечения в стационаре. Стоит отметить, что психологические исследования показывают, что потеря работы или увольнение столь же пагубно сказываются на психике человека, как смерть близкого друга. Среди медицинских проблем – нарушение здоровья, вызванное стрессами, которые могут сократить продолжительность жизни, и, следовательно, повысить уровень смертности [2]. Часто работникам и их семьям в результате увольнения приходится жить на сбережения, продавать ценные вещи и мириться с более низким уровнем жизни. Для кого-то нет другого выхода, как отказаться от дома, автомобиля или жить на пособие по социальному обеспечению. Таким образом,

безработица оказывает отрицательное воздействие на всех, кого она прямо или косвенно затрагивает.

Серьезные негативные последствия безработицы повышают ответственность государства за обеспечение занятости трудоспособного населения. Эти задачи связаны с целью достижения полной занятости в национальной экономике. Разработка и применение социальных технологий регулирования занятости населения являются важными направлениями воздействия на рынок труда в целях его оптимизации. Государственное регулирование занятости представляет собой совокупность социально-экономических мер и инструментов, направленных на устранение диспропорций между спросом и предложением рабочей силы с целью достижения сбалансированной и рациональной структуры занятости [3].

Активная позиция государства в качестве партнера и посредника на рынке труда является важным условием для устойчивого развития общества. Государственное регулирование на рынке труда необходимо, и должно регламентироваться законодательством. Правовые и экономические условия, а также гарантии государства в области занятости граждан регламентируются Законом Республики Беларусь «О занятости населения» № 125-3, на основании которого приняты следующие принципы государственной политики в области занятости:

- обеспечение равных возможностей в трудоустройстве всем трудоспособным гражданам Республики Беларусь;
- обеспечение мер, направленных на предотвращение безработицы;
- содействие и поощрение граждан в развитии их способностей к производительному и творческому труду;
- принятие мер содействия в трудоустройстве граждан с ограниченной трудоспособностью;
- участие профсоюзов и союзов предпринимателей в решении проблем занятости при взаимодействии и государственными органами;
- международное сотрудничество в решении проблем занятости;
- предоставление социальных гарантий и компенсаций безработным [4].

Таким образом, высокий уровень безработицы влечет за собой в большинстве случаев негативные последствия, поэтому государство вынуждено принимать меры по увеличению занятости населения, а, следовательно, сокращению незадействованного в общественном производстве экономически активного населения.

1. Макконелл, К.Р., Экономикс: принципы, проблемы и политика: учеб. пособие / К.Р. Макконелл, С.Л. Брю. – 19-е изд. – Москва: ИНФРА-М, 2013. – 1028 с.

2. Социально-экономические последствия безработицы. Политика занятости [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://modern-econ.ru/makro/problemy/bezrobotica/posledstviya.html>. – Дата доступа: 04.09.2016.

3. Громько, Н.А. Государственное регулирование занятости населения в условиях экономической трансформации: автореф. дис. ... канд. эк. наук: 08.00.05 / Н.А. Громько; Белорус. торгово-экон. ун-т потреб. коопер.- Минск, 2007. – 15 с.

4. Закон Республики Беларусь «О занятости населения» от 15 июня 2006 г., № 125-3 // Консультант Плюс: Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Дата доступа: 17.10.2015.

Хрещик В.С.

Научный руководитель – Давыдова Н.Л.

УО «Полесский государственный университет»

БЕЗНАЛИЧНЫЕ РАСЧЕТЫ НАСЕЛЕНИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ ИХ РАЗВИТИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Развитие безналичных расчетов населения во многом определяет уровень рыночных преобразований, а также отражает стабильность национальной экономики, динамику хозяйственных процессов в нашей стране. Возрастание в новых экономических условиях роли безналичных расчетов населения требует качественных изменений механизма и организационных форм проведения платежей, установления действенного правового режима функционирования и использования безналичных денег в национальной экономике.

Разнообразие применяемых форм расчетов и принципы выбора той или иной формы расчетов при заключении договоров и сделок зависят от конкретной экономической ситуации в стране и претерпевают значительные изменения при проведении реформ в хозяйственной сфере [2, с. 145].

В современном мире наиболее актуальный инструмент безналичных расчетов населения – банковские платежные карточки. Количество банковских платежных карточек, находящихся в обращении, по состоянию на 1 июля 2016 г. составило 12,6 млн единиц, в том числе 5,1 млн единиц карточек платежной системы БЕЛКАРТ; 7,2 млн единиц – международных платежных систем VISA и MasterCard. За 1-ое полугодие 2016 года на территории Республики Беларусь осуществлено 535200,1 тыс. операций с использованием банковских платежных карточек в белорусских рублях на сумму 190 167 892 млн рублей. Удельный вес безналичных операций в общем количестве операций с использованием платежных карточек составил 79,3%, а в суммарном выражении – 36,8% [3]. В 2016г. в Республике Беларусь с учетом мировых тенденций динамично развивался рынок электронных денег. На 01.01.2016 на рынке электронных денег банки Республики Беларусь осуществляют:

1) выпуск в обращение электронных денег:

ОАО "Белгазпромбанк" (электронные деньги систем EasyPay, "Берлио", "МТС Деньги"),

ОАО "Технобанк" (электронные деньги системы ОАО "Технобанк" на технической платформе системы WebMoneyTransfer),

ОАО "Паритетбанк" (электронные деньги системы iPay),

ОАО "Банк Москва-Минск" (электронные деньги систем W1 Bel, "МТС Кошелек"),

ЗАО "Трастбанк" (электронные деньги системы iPay),

"Приорбанк" ОАО (электронные деньги систем Belqi, "ОСМП", iPay),

ОАО "Белинвестбанк", ОАО "АСБ Беларусбанк", "Приорбанк" ОАО, (электронные деньги, доступ к которым обеспечивается посредством prepaid-карточки, эмитированной в рамках платежных систем VISA, MasterCard, БЕЛКАРТ).

2) погашение на территории Республики Беларусь электронных денег, эмитированных нерезидентами:

ОАО "Белгазпромбанк" (электронные деньги систем "Росберлио-Карт", "Крисмар").

3) распространение и погашение на территории Республики Беларусь электронных денег, эмитированных нерезидентами:

ЗАО "Альфа-Банк" (электронные деньги системы "Card АББ") [3].

На основе представленных данных таблицы проанализируем объем эмитированных банковских платежных карточек на территории Республики Беларусь за 2013-2015 гг.

Таблица 1.

Информация об эмиссии банковских платежных карточек на территории Республики Беларусь за 2013-2015 гг., тыс. ед.

Системы расчетов						ВСЕГО		
БЕЛКАРТ			Международные					
На 01.01.2014	На 01.01.2015	На 01.01.2016	На 01.01.2014	На 01.01.2015	На 01.01.2016	На 01.01.2014	На 01.01.2015	На 01.01.2016
5 278,9	5 128,6	5 119,8	6 526,1	7 105,3	7 014,5	11805,0	12343,1	12345,0

Примечание – Источник: [3]

Данные таблицы позволяют проследить динамику количества выпущенных платежных карточек на территории Республики Беларусь за 2013-2015 гг. Количество, выпущенных карточек за период 2013-2014 гг. внутренней платежной системой БЕЛКАРТ, сократилось на 150,3 тыс. единиц, также наблюдается уменьшение за 2014-2015 гг. на 8,8 тыс. единиц. Что касается количества банковских платежных карточек, выпущенных международными платежными системами, то на протяжении 2013-2015 гг. наблюдается положительная тенденция вначале данного периода и снижение в конце. Если рассматривать общее количество эмитированных банковских платежных карточек, то следует отметить, что количество выпущенных платежных карточек с 2013г. по 2014г. увеличилось на 4,2%, а с 2014г. по 2015г. — на 0,02%.

Что касается чековой формы расчетов, то она используется нечасто, несмотря на высокую гарантию платежа, в основном физическими лицами за счет кредитных средств, полученных в банке. Это можно объяснить сложностью документооборота, вероятностью подделок, необходимостью депонирования денежных средств на отдельном счете. Что касается аккредитивов, то, не смотря на то, что при расчетах обеспечивается высокая гарантия платежа, максимальное сближение момента отгрузки и оплаты товаров, эта форма расчетов в отделениях банка не применяется в настоящее время вообще. Это связано с неудобствами, которые вызваны отвлечением денежных средств на длительное время из хозяйственного оборота и дополнительными функциями банка по осуществлению контроля за выполнением условий аккредитива [1, с. 223].

Развитие безналичных расчетов населения возможно с помощью более полного использования возможностей банковских платежных карточек. Реализация данного направления целесообразна при совместном участии всех заинтересованных сторон и может включать комплекс мероприятий: - проведение рекламных игр, в том числе маркетинговых кампаний совместно с международными организациями; - предоставление скидок совместно с международными платежными системами и в свою очередь введение бонусных программ внутренней платежной системой; - проводить акции среди клиентов, которые направлены на сопутствующее подключение других услуг; - осуществление выпуска кобрендинговых карточек совместно с крупными организациями или предприятиями; - проводить совместную разработку и реализацию банком с организациями торговли и сервиса программ по предоставлению скидок покупателям, оплачивающим товары с использованием карточек; - внедрение в Беларуси социальных и медицинских карт, что позволит учитывать и отслеживать помощь тем или иным социальным группам, которые нуждаются или получают поддержку государства, улучшить формы медицинского обслуживания; - также к перспективам развития платежных карточек можно отнести проект «Городские карточки»; - осуществление оснащения объектов торговли в сельской местности платежными терминалами, а также установка инфокioskов и банкоматов, *данное решение позволит вовлечь в сферу безналичных расчетов посредством банковских платежных карточек сельское население, однако* количество устанавливаемых платежных терминалов должно соответствовать количеству используемых в них единиц кассового оборудования. Таким образом, стоит отметить, что развитие безналичных расчетов в настоящее время происходит ускоренными темпами. Расчеты банковскими платежными карточками являются наиболее перспективной формой расчетов, развитие и совершенствование которой способствует сокращению наличного денежного оборота и затрат по его обслуживанию. Поэтому для качественного и количественного увеличения операций по безналичным расчетам среди населения необходимо развивать именно системы банковских карт.

1. Бабмчева, Ю. А. Банковское дело. Справочное пособие / Ю. А. Бабмчевой. – М.: 2009.—330с.

2. Кравцова, Г. И. Деньги, кредит, банки: учебник / Г. И. Кравцова, Г. С. Кузьменко, О. Н. Румянцева [и др.]; под ред. проф. Г. И. Кравцовой. – 2-е изд.; перераб. и доп. – Минск: БГЭУ, 2012. – 444 с.

3. Развитие в Республике Беларусь рынка банковских платежных карточек [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. – Минск, 2016. – Режим доступа: <http://www.nbrb.by/payment/PlasticCards/>. – Дата доступа: 08.10.2016.

Царіцина Л.І., студентка

Науковий керівник – Бредіхін В.М.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ІНФОРМАЦІЙНА ЕКОНОМІКА ЯК НОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Основною тенденцією розвитку сучасної цивілізації є те, що люди кожен день сприймають велику кількість інформації. Грунтуючись на цій особливості

сучасного суспільства, можна назвати інформаційну економіку – як черговий етап науково-технічного прогресу, тому актуальність вивчення цієї теми не викликає сумніву.

Інформаційна економіка являє собою термін, який використовується у двох значеннях. У першу чергу, інформаційна економіка – це сучасна стадія цивілізаційного розвитку, яка характеризується переважною роллю інформативних продуктів і творчої праці. У другу чергу, вищевказаний термін означає економічну теорію інформаційного суспільства.

Вперше вищевказаний термін був озвучений в 1976 році. Співробітник Стенфордського центру міждисциплінарних досліджень Марко Порат під цією назвою видав свою роботу.

Інформаційну економіку, на думку фахівців, необхідно розглядати як допоміжну й невід'ємну частину індустріальної економіки. Саме дана галузь сприяла переродженню останньої в постіндустріальну.

На думку авторів, що вивчають дану проблему, інформаційна економіка дуже багатогранна й містить у собі використання спеціального устаткування для обробки даних, інформаційну діяльність у результаті планування, виготовлення й реалізації товарів, абсолютно всі служби сфери послуг, що виконують обробку і інтернаціоналізацію інформації. Письмак В.П., Ратушин Ю.А., Петров Р.В. і ін. вказують на те, що інформаційна економіка — це допоміжна наука, яка вивчає господарську діяльність людини. Інформаційна економіка забезпечує умови для виготовлення й ефективного використання знань, що створює передумови для економії інших видів ресурсів розвитку суспільства (сировини, енергії, матеріальних і людських ресурсів) і тому є важливим чинником для подолання глобальної екологічної кризи й переходу цивілізації на модель стійкого й безпечного розвитку.

Сучасна інформаційна інфраструктура надає невідомі раніше можливості по дистанційному навчанню, медичному обслуговуванню, роботі вдома, телемагазинам, створюючи якісно новий спосіб життя; інформаційна інфраструктура й інформаційні технології дозволять якісно змінити функціонування органів державної влади й управління на всіх рівнях шляхом:

- підвищення ефективності роботи держапарату (автоматизація документообігу, впровадження телематичних служб – електронної пошти, факсимільному зв'язку, відеоконференцій і т.і.);

- забезпечення всієї необхідної для прийняття управлінських рішень інформацією; забезпечення оперативного зв'язку між управлінськими структурами й громадськістю (з одного боку, діяльність державних органів стає більш «прозорою» для громадськості, з іншого боку, з'являється можливість для оперативного обліку суспільної думки й впливу на нього, у тому числі по окремих шарах і категоріях населення). В інформаційній економіці здійснюються процеси моделювання й вибору раціональних схем обміну й взаємного заміщення інформаційних і економічних ресурсів, досліджуються можливості й поведінка виробника інформаційних ресурсів і їх корисність для споживання, організують

взаємозалежні процеси раціональної комбінації натурального, експертного й математичного моделювання проблемних ситуацій.

Технологія ринку інформаційних компонентів і комплексів знань як об'єктів інформаційної економіки, вплив інформаційних ресурсів як субституту економічним ресурсам на процеси мультиплікації й акселерації визначають можливості раціонального управління економікою на основі поділу нормативних і інформаційних технологій у системах управління і їх інтеграції. Таким чином, можна констатувати, що феномен виникнення інформаційної економіки приводить до перетворення інформаційного ресурсу в основне джерело доданої вартості, появи на цій основі можливостей для забезпечення інтенсивного характеру економічного розвитку, заснованого на низьковитратних технологіях, у тому числі інформаційних технологіях управління.

Інформаційна економіка – потужний системотворчий фактор соціально-економічного розвитку, джерело високоліквідного запасу й гарантія політичної стабільності в суспільстві.

На закінчення можна констатувати, що Україна в області інформаційної економіки далеко відстала від передових країн. В усіх країнах СНД склалася парадоксальна економічна ситуація, а саме: при надлишку застарілих потоків інформації відчувається інформаційний голод на новітні потоки. Для подолання інформаційного відставання уряду України потрібно шляхом державного регулювання вживають спроби ліквідувати такий розрив.

Для визначення спрямованості майбутнього розвитку економіки поняття: інформаційна й постіндустріальна економіка є найбільше відповідними і концепція «інформаційної економіки» розглядається як складова частина теорії постіндустріалізму, як економіки більш високого рівня розвитку. Це впливає з наступних припущень:

- у структурі суспільного виробництва переважає сфера послуг, причому процес проведення й споживання інформації тісним образом переплітається зі сферою послуг і не може бути від неї відділений;
- найважливішим фактором розвитку цих систем є людський капітал, а головною формою діяльності — творчість; у якості базової техніки виступає інтелектуальна, інформаційно-телекомунікаційна техніка.

У цілому, основні ознаки, що ставляться до постіндустріальної економіки, у той же час не суперечать і інформаційній економіці.

У той же час ці терміни не ототожнюються. Поняття «постіндустріальна економіка» є більш широким стосовно поняття «інформаційна економіка» і може охарактеризувати більш тривалий період розвитку.

Таким чином, інформаційна економіка це відносно новий для нас термін, у цей час використовуваний для позначення двох понять. По-перше, інформаційна економіка є сучасною стадією розвитку цивілізації, при цьому характеризується переважною роллю творчої праці й інформаційних продуктів. По-друге, інформаційна економіка – це економічна теорія інформаційного суспільства. Так називають і напрямок в економіці вплив, що вивчає, інформації на економічні розв'язки.

1. «Информация как ключевой ресурс», Петров Р.В., Сименко И.А. «Реконизм. Как информационные технологии делают репутацию сильнее власти, а открытость — безопаснее приватности». — Одесса, 2012, с. 44. ISBN 978-966-413-319-4
2. Письмак В.П., Ратушин Ю.А., Поленок С.П. Создание отраслевых/региональных информационно-аналитических систем в сети информационно-маркетинговых центров стран СНГ // Финансовые риски, №2(43), 2013.
3. The history of ITU // International Telecommunication Union [Electronic resource]. – 2013. – Mode of access: <http://www.itu.int/ru/about/Pages/history.aspx>. – Date of access: 21.01.2013.

Чорна М.В., д.е.н., професор

Смольнякова Н.М., к.е.н., доцент

Харківський державний університет харчування та торгівлі

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА: СУЧАСНИЙ ДИСКУРС

Інноваційна економіка є новим етапом в економічному розвитку суспільства, що базується на інтелектуальних ресурсах, наукоємних та інформаційних технологіях. Основним джерелом економічного росту стає не капітал у його фізичній формі, а інновації. Урахування ключових моментів та специфіки сучасного етапу економіки стане запорукою успішної діяльності та розвитку суб'єктів господарювання будь-якої галузі або виду діяльності, забезпечення ними стійкої конкурентної позиції. Відповідно, дослідження теоретичних основ сутнісних характеристик та змісту формування інноваційної економіки нерозривно пов'язано з поняттям економічного розвитку.

Вивчення різноманітних досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених в сфері інновацій та інноваційної економіки виявило відсутність єдиної думки щодо її змісту та єдиної термінології, яка б повною мірою відбивала сутність цього поняття. Одночасно в науковій літературі для характеристики сутності та специфічних особливостей одного й того ж явища, що визначає процес економічного розвитку в ХХІ сторіччі, застосовуються різні терміни: «нова економіка», «інформаційна економіка», «економіка знань», «мережева економіка» тощо.

Аналіз існуючих підходів до трактування сутності інноваційної економіки та термінів-синонімів дозволив систематизувати їх за такими напрямками:

Інформаційно-знанєвий підхід (Белл Д., Друкер П., Лебедев С., Золотих І. та ін.).

Підхід на основі інновацій (Шумпетер Й., Портер М., Краус Н., Яковенко Л.).

Структурно-технологічний підхід (Бекетов Н., Базилев М. та ін.).

Сервісний (нематеріальний) (Каточков В., Кухтінова Л.).

Компліментарний підхід (Геєць В., Семиноженко В., Логачов В. та ін.).

Практико-орієнтований підхід (Бойко І., Бляхман Л.).

Відтворувальний підхід (Куфтирєв І., Богданов М., Склярова К.)

Інформаційно-знанієвий підхід сформувався на початковому етапі становлення інноваційної економіки. На основі вивчення різних аспектів змін в економіці дослідники виділили інформацію в якості головного чинника економічних перетворень [1], характеризуючи цей етап за допомогою терміну «нова економіка». В такій інтерпретації нова економіка ототожнюється з інформаційною, однак не відображає інноваційного характеру змін, що відбуваються. В той же час деякі автори, ототожнюючи інноваційну економіку з інформаційною, пояснюють зростання в економіці результатом синергічного взаємозв'язку переваг в технологіях, бізнес-практиці та економічній політиці [2]. Тобто, виділяючи в якості базової основи інноваційної економіки інформацію, вчені наголошують на отриманні переваг не тільки технологічного, а й організаційного та управлінського характеру. Тим самим включаючи в поняття нової економіки організаційні та інституціональні новації.

Останнім часом науковці зміщують акценти в бік знань, бо ті ж самі інформаційні технології потребують відповідного рівня освіти та кваліфікації. Тому сучасна економіка часто характеризується як «економіка знань». Найважливішим виробничим ресурсом суспільства, на думку вчених [3], є не інформація, а знання, тобто інформація, що засвоєна людиною та не існує поза її свідомістю. Даний підхід, на наш погляд, не повною мірою розкриває сутність поняття «інноваційна економіка», акцентуючи увагу тільки на одному з джерел інновацій – знаннях.

В межах другого підходу дослідники вважають, що сучасна економіка базується на інноваціях. Так, Й. Шумпетер вважав їх головним джерелом розвитку економічних систем та зосереджував увагу на охопленні ними всіх сфер діяльності від впровадження нових методів виробництва, джерел сировини, продукту до відкриття нових ринків та застосування нової організації виробництва та управління [5]. Обмеженість цього підходу, на нашу думку, полягає у відсутності акцентів з приводу відтворення інновацій.

Змістом структурно-технологічного підходу є трактування інноваційної економіки як економіки з переважною часткою в її структурі високотехнологічних, інформаційних галузей [6]. В такій інтерпретації визначальним критерієм є структура економіки (сукупність галузей та сфер діяльності) відносно підприємницької діяльності, яка використовує сучасні інформаційні та комунікаційні технології.

Деякі дослідники (сервісний підхід) трактують інноваційну економіку як сервісну або економіку сфери послуг [7], що, на наш погляд, є некоректним, бо ігнорує роль матеріального виробництва.

Відповідно до компліментарного підходу інноваційна економіка, економіка знань та інформаційна економіка є категоріями-компліментами, що утворюють «нову економіку» [8].

Прихильники практико-орієнтованого підходу характеризують інноваційну економіку як національну реакцію (уряду, бізнесу та населення сумісно) на значні обмеження, що виникають на шляху економічного зростання або зміни «правил гри» на світовому ринку. Інноваційна економіка – це економіка дій, а не

міркувань [9]. Такі твердження свідчать про прикладний характер інноваційної економіки, що підтверджує потреби практичної сфери в теоретичних дослідженнях даної категорії.

Характеризуючи інноваційну економіку з позиції відтворювального підходу, науковці не тільки виділяють інновації в якості головного джерела економічного зростання, а й трактують її як спосіб господарювання, основою якого є економічні відносини між суб'єктами господарювання з відтворення інновацій [10]. Дане визначення, на нашу думку, найбільш вдало відображає зміст цього явища, але не розкриває повною мірою сутність інноваційної економіки. З нього випливає, що метою інноваційної економіки є відтворення інновацій заради інновацій. При цьому втрачається соціальний аспект економічного розвитку. Найбільш змістовне визначення інноваційної економіки з позиції відтворювального підходу надано К. Склярвою, яка доповнює його спрямованістю економічних відносин з відтворення інновацій на найбільш ефективний розподіл та використання ресурсів, що забезпечує економічне зростання та підвищення особистісного та суспільного добробуту [11].

Аналіз наукових підходів по суті питання дозволив зробити наступні висновки. Інноваційна економіка є більш широким поняттям ніж «інформаційна економіка», «економіка знань», які можуть бути визначені як економіка з новою структурою галузей, або як складові інноваційної економіки, тому що знання та інформація є визначальними факторами розвитку економічної системи.

Недоцільним є ототожнення інноваційної економіки з новою, оскільки остання, на наш погляд, характеризує тенденції розвитку сучасного етапу, які відрізняють його від попередніх. При цьому не розкриває сутності та джерел таких змін.

Найбільш повно та системно сутність і зміст інноваційної економіки розкриває відтворювальний підхід. Згідно з ним не тільки відмічається головна роль інновацій в економіці такого типу, а й наголошується на їх відтворенні та впливу на весь відтворювальний процес з урахуванням соціального аспекту.

Розуміння сутності інноваційної економіки дозволить суб'єктам господарювання краще орієнтуватись в особливостях сучасних економічних перетворень та більш обґрунтовано підходити до розробки шляхів розвитку.

1. Белл Д. Социальные рамки информационного общества / Д. Белл // Новая технократическая волна на Западе. – М. : Прогресс, 1986. – С. 330-342.

2. Пороховский А.А. От инновационного развития – к инновационной экономике / А.А. Пороховский // Мировая экономика и международные отношения. – 2010. – №1. – С. 103-107.

3. Друкер П. Посткапиталистическое общество. / П. Друкер // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология ; под ред. В.Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1999. – 640 с.

4. Базылев Н.И. «Новая экономика», ее движущие силы и тенденции развития / Н.И. Базылев, Н.Л. Грибанова // Проблемы современной экономики. – 2006. №1/2 (17/18).

5. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.

6. Бекетов Н.В. Глобализация как процесс формирования информационно-экономического пространства: социальные аспекты развития мировой и национальной экономической систем / Н.В. Бекетов // Век глобализации. – 2009. – №1. – С. 28-32.

7. Каточков В.М. Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста / В.М. Каточков // Вопросы инновационной экономики. – 2014. - №1. – С. 14-20.

8. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України : монографія / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.

9. Бойко И. Что мешает развитию инновационной экономики в России? [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.slom-party.ru/reading/articles/bibl-boiko.html>

10. Куфтырев И.Г. Инновационная экономика: сущность и проблемы формирования: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01, 08.00.05 / Нижегородский гос. ун-т им. Лобачевского. – Н. Новгород, 2004. – 214 с. – С. 33.

11. Скларова Е.Е. Особенности развития инновационной экономики и государственная инновационная политика в России на современном этапе: монография / Е.Е. Скларова. – Новосибирск : ЦРНС, 2015. – 307 с.

Чорноконь С. М.

Науковий керівник – к.е.н., старший викладач, Гатаулліна Е. І.

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Як соціально-економічне явище, інфляція виникла у XVI ст. і на той час вона мала локальний, обмежений характер. Лише з розвитком ринкової економіки та інтеграційними процесами вона набуває постійного характеру. У сучасному світі напевно немає країни, яка б тією чи іншою мірою не зазнала інфляції[4].

Під інфляцією розуміють зростання загального рівня цін у країні впродовж певного періоду часу, що супроводжується знеціненням національної грошової одиниці [1].

Перші роки становлення незалежної суверенної України супроводжувалися значними економічними труднощами. Здебільшого вони пов'язані з переходом від тотально-планової системи організації виробництва до ринкової економіки. Ніщо інше як еволюція соціально-економічного оновлення України і викликала до життя низку об'єктивних суперечностей, які, у свою чергу, призвели до появи глобальних негативних явищ. Серед них особливе місце за своїм значенням і впливом на посилення економічної кризи в Україні посіла інфляція.

З виникненням товарного господарства, появою грошей та товарно-грошових відносин, таке явище як інфляція, стає “надбанням” людства, своєрідною хворобою економіки окремих країн та регіонів, а в сучасних умовах, з розвитком глобалізаційних процесів, набуває ознак епідемії, що надзвичайно швидко розповсюджується майже по всьому світу.

Людство практично змиралося з її наявністю. Вона, в сучасному розумінні багатьох економістів цілком допустима, якщо її величина незначна. Це, очевидно, пов'язано з тим, що в її основі можна побачити як об'єктивні так і суб'єктивні чинники.

Питанням інфляції та її впливу на стан фінансів займалися провідні українські фінансисти, зокрема В. Андрущенко, О. Василик, С. Ковальчук, О. Кириленко, В. Опарін, О. Романенко, В. Федосов, С. Юрій та ін. Проте розвиток фінансової системи держави, зміни що відбуваються у суспільстві, вимагають подальших наукових пошуків у даному напрямі досліджень.

Інфляція може бути викликана різними факторами, зокрема можна виділити внутрішні та зовнішні причини. Головними внутрішніми причинами інфляції є такі фактори:

- монополізація економіки (зокрема, процеси монополістичного ціноутворення);

- зростання державних затрат на воєнні цілі;
- широке використання дефіцитного фінансування;
- надмірна кредитна емісія;
- зростання кількості безробітних та ін.

На інфляційні процеси в Україні впливають зокрема дефіцит державного бюджету, що пов'язаний із ростом урядових витрат, зростання кількості безробітних, монополія держави на зовнішню торгівлю тощо.

Крім внутрішніх причин інфляції, існують і зовнішні фактори. Це насамперед зростання цін на імпортні товари та послуги. Зовнішніми причинами інфляції в Україні є необґрунтоване встановлення валютного курсу при конвертації валют, доларизація української економіки. Допустимим рівнем інфляції ЄС вважає не більше ніж 2 %. Якщо ж рівень інфляції більший, то це призводить до негативних наслідків. Серед основних негативних проявів інфляції можна назвати:

- переповнення каналів грошового обігу паперовими грошима, що призводить до їх знецінення;
- підвищення цін на продукцію масового вжитку, що призводить до падіння купівельної спроможності національної грошової одиниці;
- знецінення грошових заощаджень населення;
- диференціація населення, перерозподіл національного доходу і національного багатства серед населення;
- підрив грошової, фінансово-кредитної, податкової систем;
- стимулювання спекуляції, економічної злочинності, посилення тіньової економіки;
- затримка інвестиційного процесу, стримування процесу нагромадження;
- соціально-політичне напруження в суспільстві[4].

Перші роки існування України як незалежної держави супроводжувалися величезним збільшенням цін і характеризувалися високою динамікою їх зростання. За даними міністерства фінансів прослідкувати за зміною індексу інфляції в Україні з 1991 по 2016 рік (I, II, III квартали) у Таблиці 1 [2], [3]:

Таблиця 1. Зміна індексу інфляції протягом 1991- I, II, III кв. 2016 років

Інфляція, %	рік
390	1991
2100	1992
10 256	1993
501	1994
281,7	1995
139,7	1996
110,1	1997
120	1998
119,2	1999
125,8	2000
106,8	2001
99,4	2002
108,2	2003
112,3	2004
110,3	2005
111,6	2006
116,6	2007
122,3	2008
112,3	2009
109,1	2010
104,6	2011
99,8	2012
100,5	2013
124,9	2014
143,3	2015
106,4	I,II,III кв. 2016

Із Таблиці 1 можна побачити, що темп інфляції в Україні постійно змінюється: досить швидке зростання в перші роки, пік припадає на 1993 рік, що пов'язано з нестабільністю економіки в роки становлення незалежної України. Свого мінімуму темп інфляції досяг в 2002 році, після чого знову почав зростати. Чітко видно всі «стрибки» і «падіння» темпу інфляції в Україні на наведених рисунках 1.1 і 1.2, побудованих з таблиці 1.

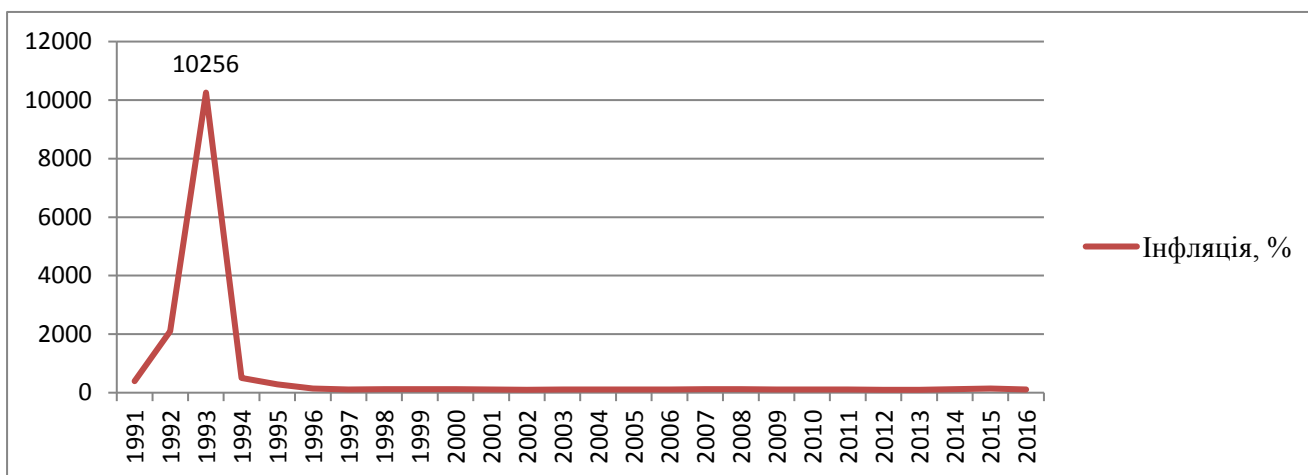

Рисунок 1.1.

Отже, спостерігаючи за динамікою зміни інфляції на графіку 1, можна чітко побачити, що за роки незалежної України, пік інфляції припадав на 1993 рік (10 256 %), наступні роки порівняно з 1993 року ситуація значно покращилась. Для того, щоб проаналізувати зміну темпу інфляції ХХІ століття, розглянемо детальніше останні 16 років (2000 – 2016 р.), які подані на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2

За останні 16 років рівень інфляції був найменшим в 2002 році, далі до 2008 він збільшувався до 22,3 %, після цього до 2013 року спостерігається зниження інфляції. А піком інфляції за останні 10 років був у 2015 році (43,3%). Це зумовлено нестабільністю в економіці, а головною причиною є суспільно-політична нестабільність у країні.

У довгостроковій перспективі Україні необхідно створювати функціональну економічну систему, яка регулює рівень інфляції, та функціональну систему, що

стимулює економічне зростання, де контроль над інфляцією є засобом для досягнення стабільного зростання, а не метою. Наявність таких систем дасть змогу в режимі саморегуляції вирішувати завдання стійкого й динамічного розвитку української економіки.

Отже, інфляція не виникає раптово, а розвивається поступово, як тривалий процес. Інфляція, як економічне явище, характеризує якісний стан грошового обігу в умовах, коли перестає діяти механізм автономного забезпечення сталості грошей. Інфляція є важливим чинником, що визначає внутрішню фінансову рівновагу в соціально-економічній системі й рівень життя населення.

1. Ватаманюк З. . Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Київ: Альтернативи, 2001. – 606 с.

2. Індекс інфляції (Україна) [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>

3. Інфляція в Україні та її особливості [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/10611207/finansi/inflyatsiya_ukrayini_osoblivosti.

4. Коваленко О. . ІНФЛЯЦІЯ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ. [Електронний ресурс] / О. Коваленко. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/freu/2009_19/44.pdf.

Чорноконь С.М.

Науковий керівник – старший викладач, Юрчик І. Б.

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах нестабільної економіки відбувається переосмислення принципів і способів регулювання державою економіки. До числа основних напрямків регуляторного впливу держави на економічну систему належить фіскальна (бюджетно-податкова) політика, яка є важливим інструментом в державному регулюванні діяльності підприємств та соціально-економічного розвитку України в цілому.

Фіскальна (бюджетно-податкова) політика – це заходи уряду, спрямовані на забезпечення повної зайнятості та виробництво не інфляційного ВВП шляхом зміни державних видатків, системи оподаткування та підходів до формування державного бюджету в цілому.

Згадану проблематику досліджує чимало вітчизняних та зарубіжних вчених: В. Ревун, Т. Єфименко, О.Музиченко, О.Мельник, В. Андрущенко, О. Василик, Т. Єфименко, П. Мельник, А.Соколовська, А. Крисоватий та інші. Незважаючи на значні здобутки у дослідженні вказаної проблеми, низка питань щодо реформування податкової політики України вимагають досліджень і наукових розробок.

Серед засобів фіскальної політики основним, найбільш універсальним та дієвим фінансовим інструментом виступають податки. Податки – це обов'язкові

платежі (примусові), стягвані державою та місцевою владою з фізичних та юридичних осіб. Це пояснюється тим, що на відміну від решти інструментів, вони носять практично всеосяжний характер – зачіпають майже усіх юридичних осіб та практично все дієздатне населення. Податки встановлюють рівень державної централізації ВВП, який на даний час коливається в різних країнах в межах 30-50%, та пропорції розподілу й перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб. В сучасних умовах податки виступають основним методом формування доходів держави. Так, їх питома вага в доходах бюджету сягає 90-95%. Це надійні, стабільні й регулярні надходження, що обумовило їх широке застосування.

Податкова система – сукупність податкових зборів та платежів, що законодавчо закріплені в даній державі; принципів, форм та методів їх визначення, зміни або скасування.

Податкова політика України характеризується нестабільністю, частими змінами і доповненнями податкового законодавства, зміною ставок податків, баз оподаткування, податкових пільг, що призводить до посилення фіскального характеру оподаткування та до збільшення дефіциту державного бюджету.

За даними Міністерства фінансів, 20 вересня 2016 року обговорено законопроект щодо удосконалення податкової системи з групою громадських експертів Реанімаційного Пакету Реформ, до складу якої входять провідні незалежні дослідницькі центри та громадські організації. Головна мета змін – усунути ті перепони, які заважають підприємцям нормально працювати та розвиватися. Зокрема, спрощено адміністрування, що зменшує витрати грошей та часу для бізнесу.

Експерти виявили такі недоліки в податковій системі України:

Складність сплати податків

Відсутність відповідальності держави за несвоєчасне повернення переplat

Надмірний тиск з боку ДФС на бізнес

Невизначеність з порядком розрахунку податків на прибуток виробниками сільськогосподарської продукції, які обрали річний податковий період

Дублювання суми доходів або витрат, що враховані при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток до 1 січня 2015 р.

Податкове законодавство є стримуючим фактором при проведенні реорганізації

Використання операцій з нерезидентами, які не сплачують податок на прибуток, або які звільнені від сплати такого податку з метою ухилення від оподаткування та мінімізації податкових зобов'язань

Зростання податкового боргу через неплатоспроможність фізичних осіб, які отримали кредити на придбання житла (іпотечні кредити)[1]

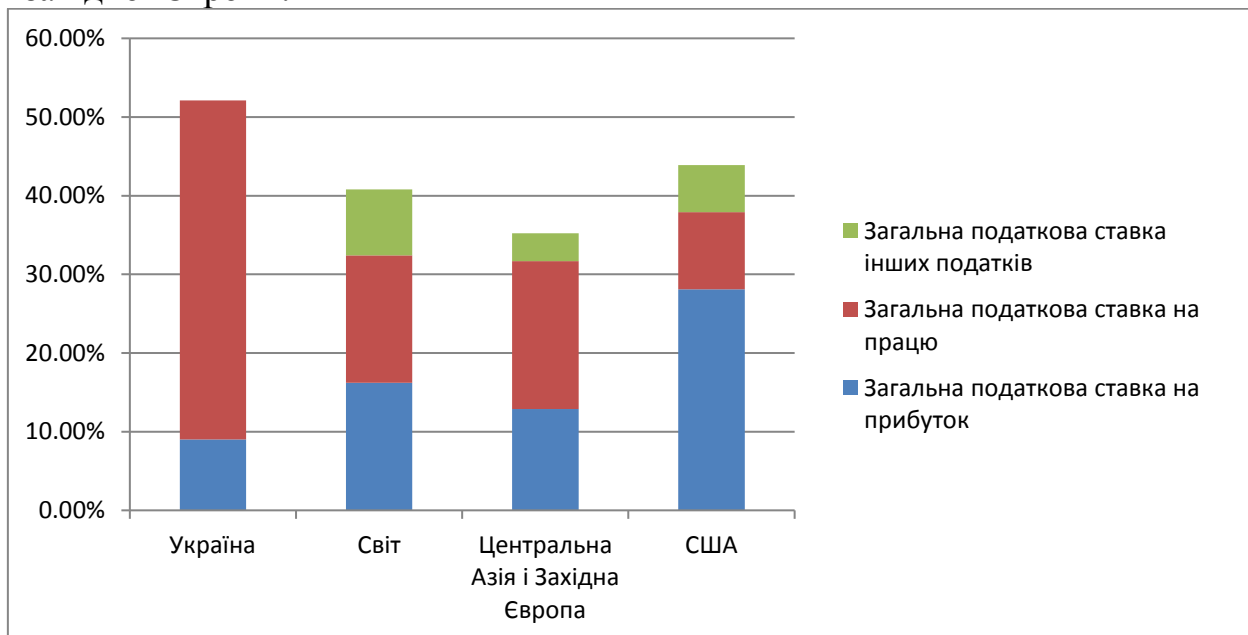
Проте, за даними мінфіну, прийнятий законопроект обіцяє вирішити ці проблеми.

Хоча система оподаткування України не в найкращому стані, та все ж протягом декількох років можна прослідкувати наступну динаміку: у рейтингу загального податкового навантаження Україна посіла 152-ге місце серед 183 країн із показником 57,1 % сукупної податкової ставки, в середньому в світі цей

показник на 2012 рік склав 44,8 %. В 2016 році показник сукупної податкової ставки у світі становить 40,8%, в Україні – 52,1% (9,0% припадає на ставку податку на прибуток, 43,2% - ставка податку на працю) [2].

Варто зауважити, що в 2013 році Україна посідала 165 (з 194) місце в рейтингу Doing Business – 2012 по кількості податків (28 видів).

За даними дослідження PricewaterhouseCoopers (PwC) (міжнародна мережа компаній, що пропонує професійні послуги у сфері консалтингу та аудиту), а саме їх праці Paying Taxes 2016 (Сплата податків 2016 року) можна побачити таку порівняльну модель системи оподаткування України, США, світу і центральної Азії і західної Європи.

В 2016 році показник сукупної податкової ставки у світі становить 40,8%, в Україні – 52,1%, США – 43,9 %, Центральна Азія і Західна Європа – 35,2%.

Отже, податкова система України не досконала, а тому потребує перетворень. Для того щоб змінити стан податкової системи необхідні структурні зрушення в даній сфері. Основними напрямками вдосконалення податкової системи є: визначення співвідношень в оподаткуванні між прямими і непрямими податками; сферами виробництва та споживання; окремими чинниками виробництва; доходами юридичних та фізичних осіб; необхідністю та доцільністю диференціації податкових ставок, використання податкових пільг; зменшення ставки ПДВ; зміцнення податкового законодавства; запровадження податкового кодексу.

1. Законопроект Мінфіну щодо удосконалення податкової системи [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/hromadski-eksperty-reanimatsiinohoraketu-reform-pidtrymal-y-zakonoproekt-minfinu-shchodo-udoskonalennia-podatkovoi-systemy?category=bjudzhet&subcategory=podatki>

2. Paying Taxes 2016, Comparative modeller [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pwc.com/gx/en/services/tax/paying-taxes-2016/comparative-modeller.html>.

Чуй І. Р.

Львівський торговельно-економічний університет

СТАН І ПРОБЛЕМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Незважаючи на те, що економічною основою будь-якої країни є великі підприємства, малий бізнес займає особливе місце в економіках більшості розвинених країн. Його важливість і значущість пояснюються тим, що малі підприємства є фундаментом для побудови конкурентного середовища, а також базою для формування у суспільстві середнього класу. Це підтверджують, зокрема, такі дані: згідно офіційних даних за підсумками 2015 р. в Україні діяло 343,4 тисячі підприємств, серед них 327,8 тис. малих підприємств (95,5% загальної кількості підприємств); 15,2 тис. – середніх (4,4%) та всього 0,4 тис. великих (0,1%) [1]. Починаючи із 1991 року кількість малих підприємств збільшилася у 7 разів (рис. 1).

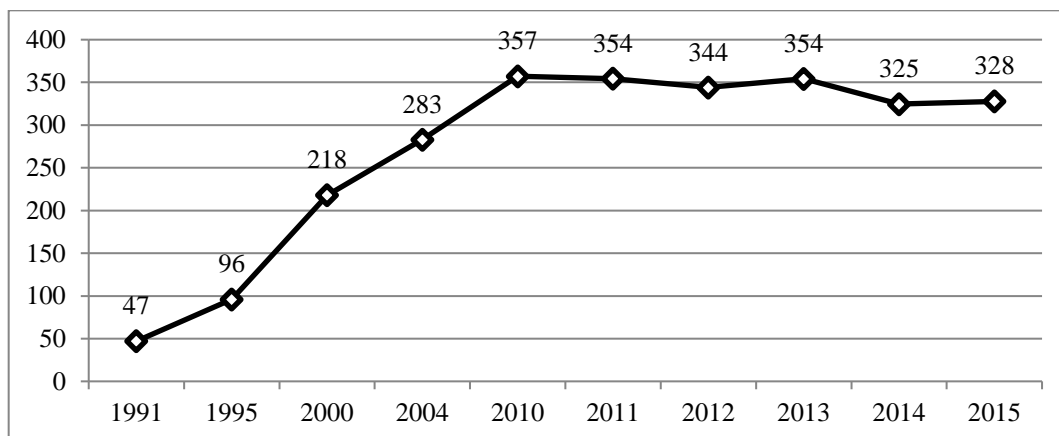

Рис. 1. Кількість малих підприємств в Україні, тис од.

За результатами 2015 року на території України працювало близько 327,8 тисяч малих підприємств, на яких зайнято 1,6 млн. найманих працівників, що склало 26,6 відсотків від загальної кількості найманих працівників (табл. 1). Серед малих підприємств кількість мікропідприємств досягла 284,2 тисяч або 86,7 %.

При цьому малим підприємствам вдалось суттєво збільшити обсяги реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) із 568,3 млрд грн у 2010 році до 903,3 млрд грн на кінець 2015 року. Підтверджує значимість підприємств малого бізнесу для економіки зростання їх частки в обсязі реалізації продукції (16,9% у 2010 році та уже 18,2 % від загального обсягу по економіці у 2015 році). Тобто незважаючи на те, що кількість малих підприємств за період 2010-2015 рр. зменшилася на 8,2 %, вони змогли збільшити обсяги реалізації майже на 59%. При зростанні абсолютних обсягів реалізованої продукції спостерігається тенденція до збільшення від'ємного фінансового результату до оподаткування (сума збитків зростає із 15,6 млрд грн у 2010 році до вже 111,7 млрд грн у 2015 році). Якщо за період 2010-2013 рр. підприємства України демонстрували позитивний фінансовий результат, то малі підприємства традиційно показували збитки. Причому більшість збиткових підприємств зосереджена серед мікропідприємств.

Таблиця 1

Основні показники діяльності малих підприємств за основними видами економічної діяльності у 2015 році

Показники	Кількість підприємств, од.		Обсяг реалізованої продукції, млн грн		Кількість зайнятих працівників, тис. осіб		Додана вартість, млн грн ¹		Фінансовий результат до оподаткування, млн грн				
	Усього	у % до загальної кількості малих підприємств	Усього	у % до загальної кількості малих підприємств	Усього	у % до загальної кількості зайнятих працівників	Усього	у % до загальної доданої вартості	Усього	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
										фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств
Усього у тому числі:	327815	100,0	903311,6	100,0	1567,7	100,0	288021	100,0	-111729	95471,7	73,9	-207200	26,1
сільське, лісове та рибне господарство	44229	13,5	116047,2	12,8	199,9	12,8	52744	18,3	34351,7	43707,4	88,3	-9355,7	11,7
промисловість	38004	11,6	115422,5	12,8	272,9	17,4	31568	11,0	-7615,8	8035,2	73,7	-15651	26,3
будівництво	28444	8,7	60444,5	6,7	136,5	8,7	16914	5,9	-20586,1	3213,3	71	-23799,4	29
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	90960	27,7	434118,3	48,1	361,5	23,1	98676	34,3	-29522,7	20117,8	76,2	-49640,5	23,8
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	13973	4,3	38643,3	4,3	86	5,5	15260	5,3	-9164,6	2577,6	71,6	-11742,2	28,4
тимчасове розміщення й організація харчування	7536	2,3	5492,5	0,6	42,2	2,7	1619,9	0,6	-2412,2	313,8	72,3	-2726	27,7
інформація та	13290	4,1	25677,0	2,8	65,4	4,2	9429,1	3,3	-	2195,9	71,2	-3701	28,8

¹ Дані 2014 року

Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Луцьк, 8 груд. 2016 р., Частина 1 – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. – 476 с.

телекомунікації									1505,1				
фінансова та страховадіяльність	4075	1,2	11539,4	1,3	17,1	1,1	10474	3,6	-6131,1	3620,8	62,8	-9751,9	37,2
операції з нерухомим майном	31477	9,6	38204,4	4,2	122	7,8	23117	8,0	-45417,4	5385,7	60,9	-50803,1	39,1
професійна, наукова та технічна діяльність	29208	8,9	32114,2	3,6	108,3	6,9	16908	5,9	-17912,4	3784,6	69,7	-21697	30,3
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	14689	4,5	18354,1	2,0	83,4	5,3	8089,8	2,8	-4685,1	1938,4	69,7	-6623,5	30,3
освіта	2032	0,6	1118,2	0,1	11,5	0,7	545,1	0,2	-168,7	115,2	71,5	-283,9	28,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	4051	1,2	3007,3	0,3	33,6	2,1	1253,4	0,4	-261,8	253,9	69,4	-515,7	30,6
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1981	0,6	1332,6	0,1	9,5	0,6	661,5	0,2	-717,1	75,2	63,9	-792,3	36,1
надання інших видів послуг	3866	1,2	1796,1	0,2	17,9	1,1	763,1	0,3	19,7	136,9	72,4	-117,2	27,6

Складено за [2]

Частка обсягу реалізації продукції малих підприємств у ВВП у 2015 році склала 45,6%, проте з 2010 року вона суттєво зменшилася (із 52,7 % у 2010 р.).

Загалом, все це вказує на низьку ефективність роботи малих підприємств. Вітчизняний малий бізнес занадто «малий» за розмірами. Середня кількість працівників у розрахунку на одне підприємство менше 5 осіб, тобто за західними критеріями більшість українських малих підприємств має бути віднесена швидше до категорії мікропідприємств.

Що стосується галузевої структури, то у 2015 році найбільше малих підприємств було зосереджено в оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів – 27,7 %; сільському, лісовому та рибному господарстві – 13,5%; промисловості – 11,6%; діяльності по операціях з нерухомим майном – 9,6%; професійній, науковій та технічній діяльності – 8,9%; будівництві – 8,7%. Зменшення питомої ваги торговельних фірм пояснюється, перш за все, збільшенням кількості супермаркетів та неможливістю конкуренції з боку дрібних торговельних підприємств.

За обсягами виробленої продукції (товарів, послуг) малі підприємства забезпечили 48,1 % виробництва продукції оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів; 12,8 % – продукції сільського, лісового та рибного господарства; 12,8 % – продукції промисловості.

Залишається незначною роль малих підприємств і у вирішенні соціально-економічних проблем, таких як зменшення рівня безробіття і підвищення рівня доходів населення. За період 2010-2015 рр. кількість зайнятих працівників на малих підприємствах зменшилася із 2,2 млн осіб до 1,6 млн осіб, що складає лише близько 6 % від кількості працездатного населення. На мікропідприємствах число зайнятих практично не змінилося і складала 0,7-0,8 млн осіб. Найбільше зайнятих на підприємствах малого бізнесу було в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів – 23,1 %; промисловості – 17,4% та сільському, лісовому та рибному господарстві – 12,8%.

Більше третини доданої вартості створюється на малих підприємствах сфери торгівля, авторемонтних підприємствах; 18,3 % – на підприємствах сільського господарства та 11% у промисловості.

Дані таблиці 1 свідчать про неоднакову ефективність малих підприємств різних видів економічної діяльності. Як вже відзначалось раніше, малі підприємства із року в рік працюють із збитками. За підсумками 2015 року тільки малі підприємства сільського, лісового та рибного господарства змогли отримати позитивний фінансовий результат до оподаткування. Решта видів діяльності залишається збитковою і сума збитків зростає. Результатом цього процесу є 111,7 млрд грн загальних збитків.

Для порівняння – у 2000 році МП мали позитивний фінансовий результат у розмірі 1,37 млрд грн, а у 2010 році підприємства вже отримали

збитків на 15 млрд грн. Найбільш кризовим для підприємств малого бізнесу виявився 2014 рік: сума збитків склала 175,3 млрд грн.

Найгірша ситуація за підсумками 2015 року склалась у діяльності з нерухомим майном (сума збитків склала 45,4 млрд грн); оптовій і роздрібній торгівлі (- 29,5 млрд грн); будівництві (- 20,6 млрд грн); професійній, науковій та технічній діяльності (- 17,9 млрд грн) та транспорті (- 9,1 млрд грн). Із загальної кількості малих підприємств лише 74 % мали позитивний фінансовий результат і відповідно 26 % мали збитки. Для порівняння серед великих підприємств у 2015 році лише 56 % були прибутковими, а по середніх – уже 71,1 %. Це засвідчує вищу ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств малого бізнесу, швидше реагування на кризові процеси, можливість адаптації та оперативних змін у сфері фінансового управління.

Серед причин, що сповільнюють розвиток малого бізнесу, є недосконалість законодавства, мінливість механізмів оподаткування, відсутність реального механізму сприяння розвитку малого бізнесу, обмеження технічних засобів, а також проблеми фінансового забезпечення та фінансової підтримки.

1. Україна – 2015. Статистичний збірник. – Київ : Державна служба статистики України, 2016. – 27 с.

2. Економічна статистика. Діяльність підприємств. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/sze.htm.

Шаповалова Я.В

Науковий керівник – старший викладач, Юрчик І. Б.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ

Основою для розвитку економіки в цілому є інвестиційні процеси, а точніше їх поживлення. Ці процеси значно залежать від ефективності політики держави, присутності оптимальних умов для інвестицій, а також інших чинників, які на жаль не високорозвинені в країні. Тож варто звернути увагу на проблеми інвестицій в країні.

Інвестиції — вкладення в основний та оборотний капітал з метою отримання доходу. В Україні як інвестиційні процеси так і самі інвестиції займають провідну роль. Завдяки інвестиціям в засоби виробництва зростає його обсяг, зростає національний дохід, формується та просуваються вперед галузі, та підприємства які задовольняють потреби та послуги чи товари. Інвестиції необхідні для того щоб:

розширити та розвинути виробництво;

Не допустити морального та фізичного зносу основних фондів;

Забезпечити конкурентноспроможність;

Здійснити прородоохоронні заходи;

Придбати цінні папери та вкласти кошти в активи інших підприємств.

Крім того кожен інвестор хоче повернути кошти й збільшити їх, адже в цьому вся суть інвестиції. Тому, іноземні інвестори, мають достатній вибір країн, куди можна помістити свій капітал, вибирають найбільш сприятливі умови, оцінюючи їх, він звертає першочергово увагу на те, наскільки ці умови стабільні і як довго вони збережуться. Якщо довгострокові перспективи для іноземного інвестора сприятливі, в більшості випадків інвестори не звернуть увагу на тимчасові чи значні перешкоди. Виділяють основні фактори які впливають як на закордонних так і на вітчизняних інвесторів. А саме внутрішніми факторами є: ступінь несприятливої ситуації щодо інвестицій в країні; недосконалість або часту зміну законодавчої нормативно-правової бази; зниження фінансових можливостей бюджетів усіх рівнів; неефективне використання інвестиційного потенціалу країни та регіонів; низька конкурентоспроможність країни; малорозвинений фондовий ринок; недосконалість фінансово-кредитна система; відсутність системи гарантій захисту інвестицій; нестабільність політичної ситуації; високий рівень корупції.

Крім дії внутрішніх факторів, на зниження темпів приросту обсягу іноземних інвестицій в Україну впливає несприятлива фінансова кон'юнктура у світі, спричинена крахом окремих регіональних ринків, що певною мірою дестимулює інвесторів від вкладення в економіку, яка розвивається.

Ефективність інвестиційного процесу залежить від якості взаємодії об'єктів з суб'єктами. Головним завданням для розвитку інвестиційних процесів в економіці має стати створення конкурентоспроможної ринкової економіки, покращення інвестиційного клімату та забезпечення макроекономічної стабільності. Важливою складовою для іноземного інвестування є налагодження двостороннього співробітництва з сусідніми державами, тобто поглиблена взаємодія з економічно потужними і політично впливовими країнами, а саме Німеччиною, Великобританією, Італією, Канадою, Китаєм, Францією та Японією. Саме від фінансово-інвестиційної підтримки цих держав залежить вирішення проблем з розвитком як малого так і середнього бізнесу.

Іноземні інвестиції дуже необхідні нашій країні. Найбільший обсяг інвестування, що був вкладений в економіку України за 2015 рік надійшов з Кіпру. Його обсяг на 31.12.2015 складав 11744,9 млн.дол. США, у відсотковому співвідношенні це 27,1%. На другому місці Нідерланди 5610,7 млн.дол.США 12,9%, Німеччина – 5414,3 млн.дол. США, 12,5% [2].

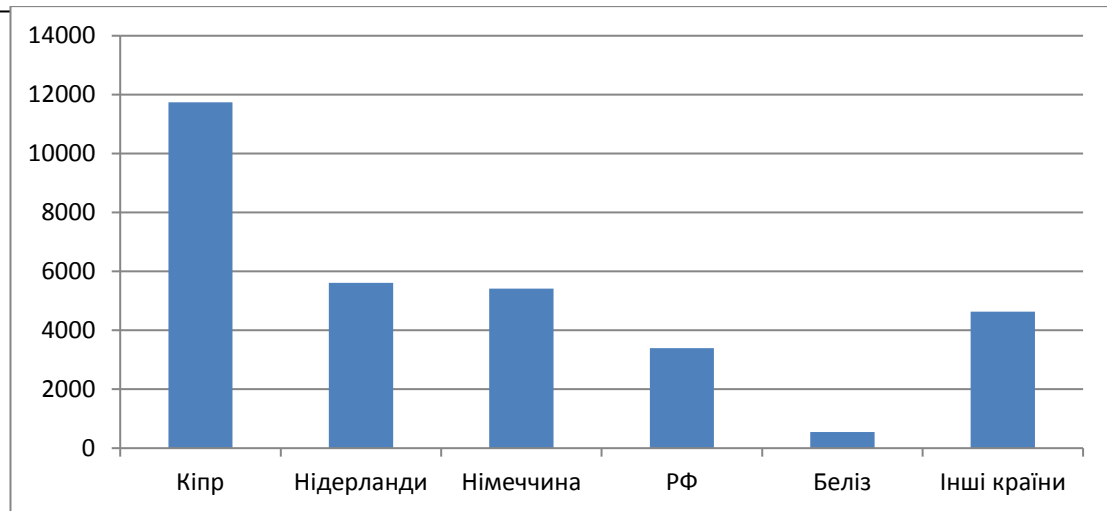

Рис. Обсяг інвестицій в економіку України станом на 31.12.2015 рік

Найефективнішим джерелом зовнішнього інвестування є прямі іноземні інвестиції, за які Україна не несе відповідальності.

В інвестуванні української економіки приймають участь підприємницькі структури 112 країн світу, але майже половину імпорту приватного капіталу складають внески нерезидентів п'яти основних країн: Сполучених Штатів Америки, Нідерландів, Росії, Великобританії, Німеччини.

Отже, інвестиції відіграють важливу роль в економіці країни. Очевидно, що для створення ефективного механізму активізації інвестиційних процесів у країні необхідно вжити низку заходів, що сприяють підвищенню інвестиційної привабливості як підприємства, галузі так і держави в цілому. Повинна бути сформована комплексна програма активізації інвестиційних процесів для стабільного розвитку країни, підвищення життєвого рівня населення та ефективною соціально-економічної політики, що охоплює: створення стабільної законодавчої бази, формування ефективною інвестиційної політики, підвищення конкурентоспроможності країни, формування інвестиційного партнерства держави та бізнесу, становлення довгострокових відносин між суб'єктами інвестиційного процесу в Україні, ефективне використання потенціалу регіонів та держави в цілому.

1. Місце України на інвестиційному ринку / С. Румянцева // Цінні папери України. – 2009. - № 16. – с. 14-15.

2. Державна служба статистики України, [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Шевченко І.Ю., к.е.н., доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ДО ПИТАННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВПЛИВУ ЗРОСТАННЯ ПАРКУ РУХОМОГО СКЛАДУ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ НА НАЦІОНАЛЬНУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ

Автомобільний транспорт є невід’ємною частиною національної економічної системи та повсякденного життя населення. З огляду на його беззаперечні переваги у порівнянні з іншими видами транспорту (залізничним, авіаційним і водним), автомобільним транспортом вже тривалий час утримується лідерська позиція у перевезенні вантажів і пасажирів (табл. 1).

Таблиця 1

Структура перевезень вантажів і пасажирів різними видами транспорту в
Україні*

Роки	Види транспорту					Разом
	залізничний	морський	річковий	автомобільний	авіаційний	
структура перевезень вантажів різними видами транспорту, %						
2000	27,26	0,48	0,64	71,62	0,002	100,00
2001	27,17	0,60	0,51	71,72	0,002	100,00
2002	28,94	0,65	0,56	69,84	0,01	100,00
2003	30,99	0,62	0,69	67,69	0,01	100,00
2004	30,61	0,58	0,79	68,02	0,01	100,00
2005	28,27	0,54	0,81	70,37	0,01	100,00
2006	28,68	0,52	0,86	69,94	0,01	100,00
2007	28,67	0,51	0,84	69,98	0,01	100,00
2008	27,93	0,46	0,63	70,97	0,01	100,00
2009	26,63	0,32	0,35	72,70	0,01	100,00
2010	26,85	0,25	0,43	72,46	0,01	100,00
2011	27,10	0,24	0,33	72,32	0,01	100,00
2012	26,52	0,20	0,25	73,02	0,01	100,00
2013	25,93	0,20	0,17	73,70	0,01	100,00
2014	25,35	0,18	0,21	74,25	0,01	100,00
2015	25,42	0,24	0,23	74,11	0,01	100,00
структура перевезень пасажирів різними видами транспорту, %						
2000	16,28	0,12	0,07	83,49	0,04	100,00
2001	14,63	0,16	0,06	85,10	0,04	100,00
2002	13,12	0,15	0,06	86,62	0,05	100,00
2003	12,59	0,18	0,06	87,10	0,06	100,00
2004	10,80	0,23	0,05	88,84	0,08	100,00
2005	10,36	0,26	0,05	89,23	0,09	100,00
2006	10,07	0,24	0,05	89,54	0,10	100,00
2007	9,65	0,17	0,04	90,04	0,11	100,00
2008	9,22	0,15	0,03	90,46	0,13	100,00
2009	9,57	0,14	0,03	90,14	0,12	100,00
2010	10,25	0,16	0,02	89,42	0,15	100,00
2011	10,59	0,17	0,02	89,02	0,18	100,00
2012	11,02	0,15	0,02	88,60	0,21	100,00
2013	11,24	0,18	0,02	88,36	0,21	100,00
2014	11,76	0,00	0,02	88,02	0,20	100,00
2015	14,76	0,00	0,02	84,98	0,24	100,00

* розраховано автором на підставі даних [1]

Зростання попиту на автомобілі неминує призводити до зростання парку рухомого складу автомобільного транспорту, що здійснює неоднозначний вплив на національну соціально-економічну систему.

З одного боку, таке зростання вказує на позитивні фактори, що формують попит, – зростання обсягу перевезень вантажів і пасажирів автомобільно-транспортними підприємствами (АТП) та підвищення матеріального добробуту населення.

Окрім того, виходячи з необхідності державної підтримки національних виробників, підвищення попиту на автомобілі є основою для розвитку вітчизняних автомобілебудівних підприємств і суміжних галузей.

З іншого боку, автомобільний транспорт є об'єктом підвищеної небезпеки, про що свідчать щорічні статистичні дані про кількість дорожньо-транспортних пригод (ДТП) і чисельність осіб, що померли або травмувалися в результаті ДТП (табл. 2).

Таблиця 2

Наслідки дорожньо-транспортних пригод в Україні

Роки	Кількість ДТП [1]	у т.ч. зі смертельним наслідком [1]	Середня кількість осіб, що травмуються в 1 ДТП, чол.*	Середня кількість осіб, що гинуть в 1 ДТП, чол.*
2000	33339	4717	1,28	1,10
2001	34541	5350	1,31	1,12
2002	34488	5426	1,30	1,10
2003	42409	6402	1,32	1,12
2004	45592	6198	1,36	1,12
2005	46485	6372	1,40	1,13
2006	49491	6599	1,40	1,15
2007	63554	8404	1,42	1,14
2008	51279	6764	1,42	1,14
2009	37049	4702	1,41	1,14
2010	31914	4223	1,41	1,15
2011	31281	4344	1,42	1,13
2012	30699	4507	1,43	1,14
2013	30681	4301	1,42	1,12
2014	25854	немає даних	немає даних	немає даних
2015	25493	3558	1,44	1,13

* розраховано автором на підставі даних [1]

Окрім активного впливу на здоров'я населення (в результаті ДТП), автомобільний транспорт як джерело шкідливих викидів забруднюючих речовин у навколишнє середовище здійснює і пасивний вплив на організм людини, що призводить до погіршення стану здоров'я та, тим самим, зростання рівня захворюваності та смертності населення.

Таблиця 3

Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю пересувними джерелами в атмосферне повітря (ВЗР і ДВ ПД) в Україні*

Показник	Значення показнику за роками							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ВЗР і ДВ ПД, %	32,99	32,97	33,22	33,98	34,37	32,52	31,38	34,78
Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ВЗР і ДВ ПД, %	37,24	39,03	38,13	36,39	36,44	36,08	37,34	36,80

* розраховано автором на підставі даних [2]

Більш наглядно та повно вищезазначені аспекти впливу зростання рухомого складу автомобільного транспорту на національну соціально-економічну систему приведено на рис. 1.

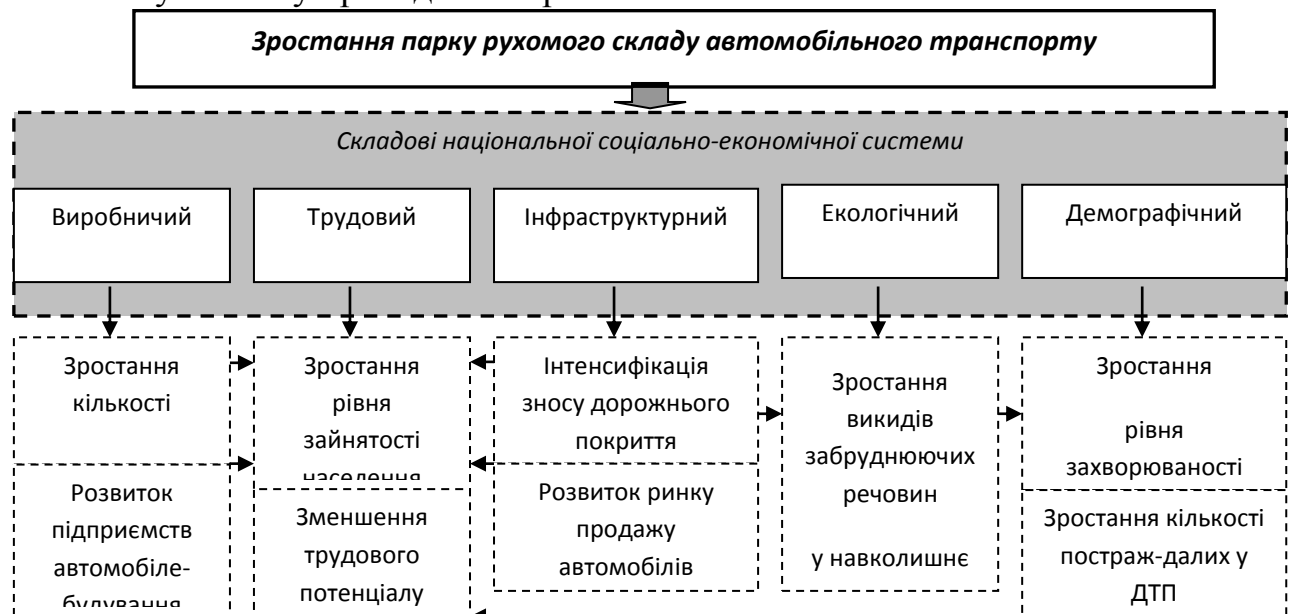

Рис. 1. Теоретична модель впливу зростання парку рухомого складу автомобільного транспорту на національну соціально-економічну систему (сформовано автором)

Як бачимо з рис. 1 зростання парку рухомого складу автомобільного транспорту призведе до змін не лише в виробничій, трудовій, демографічній та екологічній складових національної соціально-економічної системи, а й до змін в інфраструктурному комплексі.

Зокрема, зростання кількості автомобілів посилить навантаження на дорожній комплекс. З одного боку, такі зміни у разі оптимістичного сценарію мають стати рушійною силою розвитку дорожнього господарства – будівництва нових шляхів сполучення та зростання рівня зайнятості в дорожній службі. Натомість, у разі песимістичного сценарію подібні зміни призведуть до інтенсифікації зносу дорожнього покриття, що погіршить умови транспортного процесу (призведе до зростання кількості ДТП і викидів забруднюючих речовин).

Також підвищений попит на автомобілі стимулюватиме розвиток ринку продажу легкових автомобілів, вантажних автомобілів і автобусів, що також

сприятиме підвищенню рівня зайнятості населення в державі та розвитку суміжних галузей, зокрема, страхування.

Тим самим, у результаті дослідження було виявлено теоретичні аспекти ідентифікації впливу зростання парку рухомого складу автомобільного транспорту на національну соціально-економічну систему.

Результати проведеного дослідження є теоретичною основою для розроблення в подальшому методики ідентифікації оптимальної кількості автомобілів у національній соціально-економічній системі на базі кореляційно-регресійного аналізу.

1. Транспорт. Статистичні дані Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/tz/tz_rik/tz_u/ts_u.htm. – Заголовок з екрану.

2. Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря. Статистичні дані Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/ns_rik/ns_u/dvsr_u2008.html. – Заголовок з екрану.

Шевчук Л.Т., д.е.н., проф., проректор
з наукової роботи та міжнародних зв'язків
Тернопільський інститут соціальних
та інформаційних технологій (ТІСІТ)

ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ СОЦІАЛЬНИХ ПРОСТОРУ І ЧАСУ В МІСТАХ

Міста є актуальним об'єктом теоретико-прикладних досліджень з погляду ефективності формування їх соціального простору і управління використанням соціального часу. Місто, його середовище, мешканці, внутрішній простір являють собою складну цілісність, що ввібрала й виробила нескінченну кількість різних за якістю просторово-функціональних і поведінкових взаємодій[3]. Відтак кожне місто, незалежно від його типової приналежності (велике з метрополійними чи агломераційними ознаками, середнє, мале), є унікальним, зі специфічним інституціональним середовищем, первинно і наслідково детермінованим практикою формування соціального простору. Від цього напряму залежить характер протікання соціального часу, «подієве наповнення» життя мешканців і гостей міста.

Дослідження особливостей формування соціального простору і управління використанням соціального часу ґрунтуються на теоретико-методологічних напрацюваннях у галузях соціології, економічної географії, регіональної економіки, архітектури і містобудування. У плані розвитку урбаністичного вчення викликають інтерес праці представників чиказької школи соціології, найвизначнішими з яких є Е. Берджес, Дж. Г. Мід, Р. Парк, Е. Сазерленд, Ф. Трешер, В. Томас, Ф. Знанецький. Центральною сферою

зацікавлені цих учених є урбаністичні дослідження, верифікація гіпотез щодо взаємозв'язку урбанізації і соціальних проблем, культурні контакти та конфлікти між етнічними спільнотами, відтворення інституційної структури етнічних спільнот і, зрештою, розроблення рекомендацій щодо вдосконалення системи адміністрування міста[1]. Тобто в науковому середовищі прослідковується формування окремого наукового напрямку теорії міст, пов'язаного з соціопросторовим виміром їхнього розвитку.

Соціальний простір і час міста слід розглядати більш конкретно, з деяким відходом від складних філософських трактувань та розумінням прикладних проблем їх формування і використання. У табл. 1 наведено основні індикатори, за якими слід досліджувати ефективність формування та використання соціальних простору і часу.

Таблиця 1. Індикатори ефективності формування та управління використанням соціальних простору і часу міста

Соціальний простір міста	Соціальний час міста
<ul style="list-style-type: none"> • Структура розселення, благоустрій • Динаміка міської забудови, забудови прилеглих територій, функціональне зонування територій міста (озеленення) • Рівень розвитку соціальної, зокрема транспортної, інфраструктури з урахуванням навантаження, привабливість візуального сприйняття (архітектура, дизайн) • Структура розташування об'єктів соціальної інфраструктури, об'єктів бізнесу (промисловість, агро-, послуги) • Соціальна структура з урахуванням оцінок населення, зовнішніх оцінок в розрізі дії демографічного, економічного, культурного і символічного соціальних полів • Соціальна мобільність, практика соціалізації, створення різних типів соціальних взаємодій • Громадянська активність • Просторова мобільність, практика адаптації й інтеграції • Туристична привабливість • Безпека проживання і розвитку 	<ul style="list-style-type: none"> • Спосіб, стиль і темп життя • Тривалість людського життя, окремих періодів життя людини (дитинство, навчання, праця, безробіття, декрет, лікування, відпустки, пенсія і т.д.) • Структура використання часу (праця, навчання, дозвілля, комунікації, розвиток) • Частота і масовість подій (історичні, культурно-мистецькі, політичні, релігійні, спортивні, приїзд відомих людей тощо) – «подієве наповнення» • Частота зміни влади • Динаміка покращення соціальної інфраструктури (нові дороги, забудови, навчальні заклади, лікарні тощо) • Частота важливих соціальних подій (страйки, марші, толоки, флешмоби тощо) • Динаміка економічного розвитку • Технологізація життя

* Джерело: авторська розробка

Ефективність у даному ракурсі буде визначатись якістю життя мешканців міста. Показниками оцінки якості життя мають слугувати специфічні до міста характеристики. У цьому плані нам імпонує методологія дослідження якості життя міста, запропонована Інститутом міста в рамках

проекту «Мистецтво врядування: звітність, відповідальність, прозорість» за підтримки програми «МАТРА» посольства Королівства Нідерландів в Україні. На основі даної методології проведено вже два Соціальні моніторинги якості життя у Львові – 2013 і 2016 років.

Ефективність формування соціального простору залежить від характеру його освоєння, що може носити як екстенсивний, так і інтенсивний характер[2]. Соціальний простір і час – не статичні категорії. Вони постійно змінюються. Відтак існування проблем формування соціального простору в даному часовому проміжку є лише викликом до їх подолання.

Перевагою ефективного управління формуванням соціальних простору і часу міста є пряма зацікавленість у цьому територіальної громади. Якщо в глобальному масштабі освоєння простору і формування його соціальної основи є концептуальним завданням міжнародних структур, то для міста це постає конкретним завданням, що входить у коло пріоритетів муніципального управління.

Формування та використання соціального простору і часу мають певну специфіку в розрізі різних типів міст. Найбільші труднощі в цьому плані можуть зазнавати великі міста. Дуже часто велике місто не тільки виконує столичні функції того чи іншого регіону, але й є місцем концентрації, продуцентом ресурсів, інформації, товарів, нерухомості. Крім того, саме великі міста є середовищем життєдіяльності сотень тисяч людей.

Проблеми розвитку великих міст ускладнюються тим, що між ними та периферією відбувається обмін товарами, ресурсами, інформацією людьми, який не завжди є еквівалентним[4]. Це породжує нові проблеми й вимагає вивчення соціального простору великих міст з метою поліпшення його формування та управління ним, що в кінцевому рахунку дозволить не тільки підвищувати якість їх середовища, але й забезпечить нові можливості для реалізації життєдіяльності населення. На початку ХХІ століття особливо актуалізувалося вивчення соціального простору великих міст у результаті зростання злочинності, хоча, як відзначається в ряді наукових публікацій, зокрема в роботі І. Руценка, основи теорії соціального простору були сформовані і розвинені в умовах активного поступу соціологічної науки Г. Зіммелем і П. Сорокіним[5].

До нині можливості зайнятості і навчання є вагомим рушієм вибору місця проживання. У благополучних суспільствах вибір на користь маленьких містечок обумовлений неприйняттям стилю життя у великих містах. У менш розвинених країнах діють інші чинники. Тут вагому роль відіграє пошук можливостей заробітку і розвитку. Тому часто вибір здійснюється на користь великих міст, коли людина готова терпіти неприйнятний для неї темп життя великого міста з постійним накопиченням людей у різних місцях, маючи натомість прийнятні умови праці чи навчання.

Що стосується України, то для неї формування соціальних простору і часу в різних типах міст має свою специфіку, хоча й багато в чому типову для трансформаційних суспільств. У результаті кризи, в яку Україна

вступила після здобуття незалежності, сформувалася і криза в розвитку міст. У зв'язку з цим необхідно шукати нових шляхів побудови теоретико-методологічної бази дослідження та обґрунтування подальшого розвитку простору міст, виходячи з їх функціонального призначення. У зв'язку з цим доцільно особливу увагу звернути на працю Дж. Форрестера «Динаміка розвитку міста», в якій сформовано методика з використання новітніх економіко-математичних методів для моделювання міського організму як складної соціально-економічної системи з метою її глибшого пізнання, передбачення можливої поведінки та подальшого цілеспрямованого управління з попередженням розвитку небажаних процесів, що ведуть до стагнації й занепаду[6]. Але на цю працю доцільно подивитися як на зарубіжний досвід, який слід дуже обережно і селективно застосовувати в Україні. Для нашої держави вкрай важливо активізувати дослідження розвитку міст, насамперед метрополійних, оскільки саме вони є унікальними ядрами науково-технічного прогресу, вогнищами дифузії територіально-структурних процесів як у метрополіях, так і в їх периферійних зонах.

В Україні є лише 3 великі міста, населення яких сягає більше 1 млн осіб – це Київ, Харків і Одеса. За різними оцінками, залежно від урахування чисельності населення прилеглих територій, до міст з кількістю населення від 500 тис. до 1 млн належать Дніпро, Донецьк, Запоріжжя, Львів і Кривий Ріг. Ще 16 українських міст за чисельністю населення сягають межі 250-500 тис., 21 місто – 100-250 тис. осіб. Однак це дані щодо постійного населення. Інша річ – це додатковий наплив осіб з метою навчання, працевлаштування і туризму. Відтак міста по-різному формують свій соціальний простір та «подієво» наповнюють соціальний час. Як правило, ті міста, які орієнтовані на розвиток туристичної галузі, особливого значення надають формуванню соціального часу, докладаючи додаткових зусиль до проведення різного роду заходів культурно-мистецького, спортивно-розважального та іншого характеру.

Соціальний простір кожного великого міста України має свої труднощі у формуванні і використанні. Для окремих міст проблеми виникають на основі неефективної системи розселення, планування і розташування об'єктів соціальної інфраструктури, рекреаційного та промислового призначення. За часів незалежності дуже багато об'єктів добудовувалось, виходячи з комерційних інтересів та з порушенням регламентованих норм й інтересів місцевих мешканців. Відтак до нині кожна територіальна громада повинна розуміти, що те, наскільки ефективно буде сформований їх соціальний простір, у значній мірі залежить від них самих. Уже маємо позитивний досвід витіснення функціональності ЖЕКів і практики самоуправління через ОСББ. Нові можливості вдосконалення соціального простору мешканців міста відкриваються і за іншими параметрами. Умови громадянського суспільства дають мешканцям важелі впливу на владу, а вирішення місцевих проблем посилює такі можливості при безпосередніх контактах з представниками

територіальних органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування.

1. Демків О. Б. Девіантогенні аспекти організації міського простору : концептуалізації та досвід дослідження / О. Б. Демків // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. – Сер. соціол. – 2008. – Вип. 2. – С. 110-125.

2. Завгородько Л. В. Концепт простору в культурно-антропологічних вимірах філософії географії / Л. В. Завгородько // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. – 2015. – Вип. 44. – С. 121.

3. Наконечний В. Символічний простір міста : психологічна та соціокультурна інтерпретація / В. Наконечний // Держава та суспільство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/pubupr/2012_2/doc/5/04.pdf

4. Просторовий розвиток регіону: соціально-економічні можливості, ризики і перспективи : монографія / НАН України. Інститут регіональних досліджень ; За ред. д.е.н., проф. Шевчук Л. Т. – Львів, 2011. – 256 с.

5. Рущенко І. П. Теорія соціального поля як засіб інтерпретації злочинності / І. П. Рущенко // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : Зб. наук. пр. – Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В. Н. Каразіна, 2001. – С. 172-178.

6. Форестер Д. Динаміка розвитку міста / Д. Форестер. – М. : Издательство «Прогресс», 1974. – 281 с.; Коваліско Н. В. Стратифікаційні порядки суспільства : методики та емпіричні розвідки в регіональному розрізі / Н. В. Коваліско // Український соціум. – 2010. – № 3 (34). – С. 7-16.

Шельпука А.А.

ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ НАУКИ И ТЕХНИКИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Национальная инновационная система Республики Беларусь представляет собой совокупность законодательных, структурных и функциональных компонентов, обеспечивающих развитие инновационной деятельности в Республике Беларусь.

Управление Национальной инновационной системой Республики Беларусь осуществляется Президентом Республики Беларусь, Советом Министров Республики Беларусь, республиканскими органами государственного управления, НАН Беларуси, иными государственными организациями, органами местного управления и самоуправления в пределах и в соответствии с их полномочиями.

Формирование инновационной экономики является приоритетным направлением развития для Беларуси, при этом первоочередной задачей становится преодоление факторов, сдерживающих разработку и внедрение инновационных проектов, создание благоприятного инвестиционного климата.

Представленная в 2015 г. Национальным статистическим комитетом Республики Беларусь оценка факторов, препятствующих развитию инноваций в организациях промышленности, показала, что наиболее очевидными преградами на пути инновационной деятельности являются:

- недостаток собственных денежных средств;

- высокая стоимость нововведений;
- значительный экономический риск;
- длительные сроки окупаемости нововведений;
- низкий инновационный потенциал организаций, нехватка квалифицированного персонала, невысокий платежеспособный спрос на новые виды продукции, неразвитость рынка технологий.

По мнению экспертов, несмотря на существующие ограничения, Беларусь обладает достаточными возможностями для преодоления негативных явлений и становления инновационной экономики. Однако для построения грамотной и экономически обоснованной инновационной политики, выбора приоритетов инновационного развития и механизмов их реализации необходимо провести анализ инновационной деятельности предприятий республики и ее отдельных регионов на современном этапе хозяйствования.

Эффективность инновационной деятельности должна оцениваться не столько количеством инновационно активных организаций, затратами на осуществление инноваций и объемами отгруженной инновационной продукции, сколько их соотношением и выявлением результативности самой инновационной деятельности. Ведь в любом экономическом процессе главным показателем эффективности является окупаемость капиталовложений, и он может сыграть решающую роль при определении направлений финансирования и развития регионов.[1]

Переход экономики Республики Беларусь в новое качественное состояние предопределяет значимость активизации инновационной деятельности, что в свою очередь требует фундаментальных изменений в структуре общественного производства, образовании и составе рабочей силы. Необходимо существенно преобразовать отечественные институциональные условия ведения бизнеса, сформировать благоприятный инновационный климат, осуществить прорыв в сфере использования современных информационных и коммуникационных технологий, как в области воспроизводства знаний, так и в отраслях, использующих нововведения.

Особую актуальность приобретает формирование концептуальных основ функционирования национальной инновационной системы Республики в целях реализации концепции устойчивого экономического роста и повышения конкурентоспособности страны. Однако, несмотря на большое внимание к изучению данной проблематики, системных исследований в данном направлении до сих пор не существует. По ряду показателей результативности инновационного развития Республика Беларусь значительно отстает от развитых стран, отсутствует разработанная методологическая основа развития национальной инновационной системы, сохраняется проблема создания действенных институтов отечественной инновационной сферы.[1]

Несмотря на сложившуюся ситуацию климат для нашей республики остается довольно благоприятный. Прежде всего, это связано с тем, что наибольшее внимание в мире уделяется сегодня таким зрелым, передовым в техническом отношении отраслям, как нефтехимическая, автомобильная, общее машиностроение, электромашиностроение, производство измерительной аппаратуры, бытовая электроника, которые для нашей страны являются основными. Например, то, что новые индустриальные страны сумели добиться повышения конкурентоспособности в этих отраслях, позволило им за короткие сроки изменить структуру своего экспорта в сторону увеличения в ней доли передовой технологии. Доля же трудоемких изделий в их экспорте резко снизилась. Такой опыт развития, по мнению автора, могла бы перенять и Беларусь. В качестве наиболее важных видов технологий в нашей республике можно было бы эффективно развивать и такие, как информационная, технология по производству новых материалов, биотехнология, космическая и ядерная технологии. Таким образом, уровень технологического развития во все большей степени становится фактором, определяющим способность страны конкурировать на мировом рынке. В сложившейся ситуации для Республики Беларусь встает задача радикального изменения подходов к определению приоритетов государственной научно-технической политики и стратегии международных научно-технических связей. Основой защиты национальных интересов в этой области может стать комплексная концепция и стратегия обеспечения научно-технической безопасности республики, обеспечивающая преодоление экономического кризиса, повышение конкурентоспособности на внешних рынках и неуязвимость хозяйств в случае возникновения самых неблагоприятных сценариев развития внутреннего и международного положения страны.[2]

В процессе международного научно-технического сотрудничества в области технологий происходит наращивание научно-технического потенциала как самого мощного и продуктивного ресурса, обеспечивающего экономическое и социальное процветание, а отношения в сфере международного научно-технического сотрудничества стали фактором национальной безопасности. Поэтому зависимость Беларуси от иностранной торговой и финансовой политики несет в себе зачатки разрушения системы экономической и научно-технологической безопасности. Это связано с недофинансированием науки. Многие ученые и целые научные коллективы, желая реализовать свои научные идеи, готовы передавать за рубеж научно-технические достижения, в ряде случаев превосходящие мировой уровень и составляющие подлинное национальное достояние Беларуси. Наши специалисты имеют конкурентные преимущества и сохраняют приоритет во многих областях физики, в прикладной математике, микробиологии, электронике, ядерной физике, а также в химии и новейших направлениях медицины.

На основании одобренной концепции разрабатывается проект Государственной программы инновационного развития Республики Беларусь

на 2016 – 2020 годы – важнейший документ, обеспечивающий реализацию основных направлений государственной инновационной политики на следующее пятилетие.

В рамках Государственной программы будут разработаны и реализованы имеющие государственное значение инновационные проекты. Соответственно, данным проектам будет оказана государственная поддержка.

В соответствии с Законом Республики Беларусь от 10 июля 2012 г. «О государственной инновационной политике и инновационной деятельности в Республике Беларусь» Государственная программа формируется сроком на 5 лет и утверждается Президентом Республики Беларусь.

Достижения белорусских ученых:

В июне 2012 года Беларусь стала космической державой. С космодрома «Байконур» в Казахстане запущен белорусский спутник дистанционного зондирования Земли. Космический аппарат (БКА) запущен в космос в кластере из пяти аппаратов – вместе с российскими «Канопус-В» и МКА-ФКИ («Зонд-ПП»), немецким TET-1 и канадским ADS-1B.

Белорусский космический аппарат обеспечивает полное покрытие территории Беларуси космической съемкой. Его вес составляет около 400 кг, разрешение в панхроматическом диапазоне – около 2 м. БКА имеет высокие динамические характеристики, а это значит, что он маневренный и может оперативно перестраиваться на орбите, чтобы вести съемку под нужным углом.[3]

Благодаря запуску спутника, Беларусь может создать самостоятельную систему дистанционного зондирования Земли, которая позволит отказаться от услуг других государств по вопросам получения и обработки космической информации.

Ученые Объединенного института проблем информатики НАН Беларуси разработали суперкомпьютер «СКИФ-ГРИД» на базе 12-ядерных процессоров AMD Opteron и графических процессоров-ускорителей. Это самая производительная конфигурация в семействе белорусских моделей суперкомпьютеров «СКИФ». Пиковая производительность, без учета ускорения с помощью графических процессоров, составляет 8 Терафлопс. [3]

Сотрудники Института физики Национальной академии наук Беларуси разработали лазеры нового поколения. Сфера применения широка: от медицины до промышленности. В отличие от традиционных, такие лазеры гораздо безопаснее для глаз. Кроме того, они значительно меньше и функциональнее. Ожидается, что в будущем приборы и технологии с их применением облегчат работу специалистов различных отраслей народного хозяйства. Параллельно с этим новые разработки белорусских физиков уже востребованы за рубежом.

Сотрудники Института физико-органической химии НАН разработали серию оригинальных препаратов на основе аминокислот и их модифицированных производных. Это лекарства различного

терапевтического действия, в том числе средство для лечения сердечно-сосудистых заболеваний «Аспаркам», радиопротекторный препарат «Таурин», иммунокорректор «Лейцин», антиалкогольные препараты «Тетурам» и «Глиан». В стадии разработки находятся противоопухолевые, противоанемические, антинаркотические и другие средства.[3]

В Институте генетики и цитологии НАН Беларуси открылся уникальный Центр ДНК-биотехнологий. Новая структура позволит более эффективно внедрять достижения генетики и геномики в здравоохранение, сельское хозяйство, спорт и охрану окружающей среды Беларуси. Специалисты института приступили к созданию современного полигона для испытания трансгенных растений. Здесь будут выращивать трансгенные сорта сельскохозяйственных растений и проводить их первые испытания.

1. Национальная инновационная система Республики Беларусь / Государственный комитет по науке и технологиям Республики Беларусь. – Минск: БелИСА, 2007. – 111 с.

2. Об инновационной деятельности в Республике Беларусь в 2009 году. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2010. – 65 с.

3. Никитенко, П.Г. Экономические основы инновационной деятельности / ред. П.Г. Никитенко, С.Ф. Ушаков; Институт экономики НАН, Белорусский институт правоведения. – Минск: БИП-С, 2004. – 121 с.

Шиманський О. Р., магістр
Науковий керівник – проф. Барський Ю. М.
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ЗАХОДИ В СИСТЕМІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Традиційно проблеми теплопостачання розв'язувалися за рахунок джерел теплової енергії з мережами, але останнім часом намітилися тенденції впровадження ефективних енергозберігаючих заходів безпосередньо у споживачів теплової енергії, що відчутно впливає на черговість пріоритетів щодо шляхів оптимізації системи теплопостачання[1].

На нашу думку, впровадження енергозберігаючих заходів доцільно розпочати з об'єктів соціальної сфери з метою економії коштів на закупівлю природного газу, що стає надзвичайно актуальним в умовах значного його подорожчання. Однак, ці прогресивні рішення вимагають значних обсягів одноразових капіталовкладень і, що важливо, потребують законодавчого врегулювання. Саме тому ми вважаємо, що для вирішення даного завдання необхідне створення фінансового фонду в питаннях енергозбереження. Даний фонд передбачатиме початкове капіталовкладення на впровадження енергозберігаючих заходів у 40% об'єктів соціальної сфери і дозволить зменшити обсяги використання енергетичних ресурсів у Волинській області на 10-15% щорічно. В грошовому еквіваленті це близько 1 млн. грн. щорічно. Кошти, що будуть зекономлені таким чином доцільно залучати в дану сферу

для оновлення технологічного обладнання в мережах теплопостачання. Даний фонд передбачатиме концепцію, що чим більше об'єктів енергопостачання буде технологічно оновлено, тим вищою буде фінансова економія, що в свою чергу дозволить переводити ці кошти на оновлення устаткування в інших об'єктах даної сфери, які визначено як амортизовані. Даний фонд не передбачатиме залучення фінансів з інших галузей або державних трансфертів. Таким чином, в нашому регіоні питання заміни 80% застарілого устаткування системи постачання ЖКГ можна буде вирішити за період близько 10 років і на загально регіональному рівні економити більш ніж по 5 млн. грн.. щорічно[2].

Ми пропонуємо одним з головних напрямків енергозбереження у Волинській області обрати максимальний розвиток джерел теплової енергії, в т.ч. окремих котельних, на альтернативних до газу видів палива та способах підігріву мережної води. Такий підхід дозволить зменшити обсяги споживання дорогого природного газу, який гарантовано дорожчатиме в майбутньому зважаючи на його переважно імпортне походження. Одночасно буде забезпечене резервне теплопостачання від діючих комунальних котелень на газовому паливі, тобто збільшиться надійність теплопостачання.

Формування і оптимізація енергетичних балансів (ПЕБ) ґрунтується на комплексі стратегічних положень розвитку регіону, визначення прогнозних обсягів споживання енергоресурсів виходячи з прийнятої політики підвищення енергетичної ефективності, дослідження розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу і оцінки можливостей видобутку та виробництва палива і енергії.

Надійне забезпечення енергетичними ресурсами є одним з важливих чинників, що визначають показники ПЕБ. На особливості формування витратної та прибуткової частини ПЕБ суттєво впливають напрями довгострокової енергетичної політики в регіоні, кінцевою ціллю якої є досягнення мінімально необхідного рівня самоенергозабезпечення регіону.

Важливо до енергозберігаючих заходів у соціальній сфері віднести реконструкцію центральних теплових пунктів (ЦТП) та індивідуальних теплових пунктів (ІТП), оскільки ці заходи стосуються групи споживачів. Сумарний економічний ефект від впровадження заходів може досягати 35-40%, тобто обсяг споживання тепла на опалення може зменшитися у 1,5 рази.

Для ілюстрації ефективності енергозберігаючих заходів у споживача варто порівняти вітчизняні норми річної витрати теплової енергії на опалення житлових будівель в 2015 році на 1 кв.м загальної площі :

- 1-2-поверхові будівлі 438 кВт х год./м² х 1 рік, 3-4-поверхові будівлі 250 кВт х год./м² х 1 рік, 5 і більше поверхові будівлі 162 кВт х год./м² х 1 рік з сучасними закордонними нормативними показниками:
- польськими 90-120 кВт х год./м² х 1 рік
 - німецькими 60-80 кВт х год./ м² х 1 рік
 - шведськими 30-60 кВт х год./м² х 1 рік.

Таким чином, реальним є використання значного енергозберігаючого потенціалу від впровадження низки заходів у споживача теплової енергії, що разом з оптимізацією міської системи тепlopостачання дасть значну економію коштів на потреби опалення зі супутнім природоохоронним ефектом. Впровадження енергозберігаючих заходів у споживача слід враховувати для коректування теплових навантажень і можна вважати окремим концептуальним чинником оптимізації системи тепlopостачання[3].

Проведення енергозберігаючих заходів у житловому фонді населення є необхідним. Підраховано, що витрати палива в секторі тепlopостачання можуть бути скорочені майже на 30% просто завдяки поліпшенню обладнання, такого як котли, труби, насоси та клапани. Одним із сучасних енергоощадних приладів, які знайшли масове застосування в системах опалення, є радіаторні терморегулятори. Вони допомагають створити комфортний мікроклімат у будинку. Завдяки спеціальним датчикам регулюють подачу теплоносія в радіатори з урахуванням погодних умов і температурного режиму, обраного для приміщення, дозволяють використовувати лише необхідну кількість енергії і температура в приміщеннях підтримується на необхідному рівні. Відповідно в кожній кімнаті режим опалення можна вибирати індивідуально. Терморегулятори допомагають заощадити до 20% теплової енергії. Встановлення терморегуляторів завжди окуповує себе, бо сам монтаж є швидким і простим. Радіаторні терморегулятори не потребують ні витрат на утримання, ні підведення електроенергії або якогось іншого виду енергії. Експлуатація сучасних електричних систем опалення стає вигідною і зручною[1].

Таким чином, практичними заходами енергозбереження та ефективного використання енергії ми допомагаємо не тільки зекономити власні кошти, а й зберегти природне паливо, що сприятливо позначиться на стані екології. Навіть найпростіші поради допоможуть добитися істотної економії не тільки енергоресурсів, а й сімейного бюджету. Впровадження вищезгаданих заходів в соціальній сфері дозволить усунути основні проблеми комплексу енергозбереження та підняти його на істотно вищий рівень[3].

1. Регіональна програма підвищення енергоефективності Волинської області на 2011 – 2020 роки /Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів. – М.:Луцьк, 2011. – 208 с.

2. Головне управління статистики України у Волинській області [Електронний ресурс] режим доступу:<http://ifin.lt.ua>

3. Офіційний сайт Волинської обласної адміністрації [Електронний ресурс] режим доступу: <http://www.http://voladm.gov.ua>

ШкабураК. М., магістр кафедри економічної та соціальної географії
Науковий керівник – к.геогр.н, доц., Поручинський В. І.
СНУ імені Лесі Українки

ВИРОЩУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР, ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Ситуація, яка склалась в Україні на ринку енергоносіїв на сьогодні, майже критична. Основним видом палива в паливно-комунальній сфері є природний газ. Видобуток власного природного газу на Україні не перекриває потреб його використання навіть на 10-15 %. Виникає енергозалежність від зовнішніх постачальників природного газу. Використання інших видів палива розвинене досить слабо і мають певні недоліки при їх використанні.

Саме тому для забезпечення економіки України та її регіонів паливно-енергетичними ресурсами важливого значення набуває виробництво та споживання альтернативних видів палива.

Одним із важливих напрямів розвитку нетрадиційної енергетики у Волинській області є використання такого місцевого ресурсу як деревина. Для інтенсивного використання деревини в якості палива слід застосовувати метод енергетичного лісівництва, або лісівництво з коротким оборотом рубки. Воно має на увазі вирощування дерев інтенсивним чином з метою отримання максимальної віддачі та продуктивності в найкоротші терміни [3].

Серед видів, які розглядаються як такі, що досить швидко вступають у фазу продуктивності та готовності до збору “врожаю”, називають ясен, платан, вільху, березу, тополь і різновиди верби. Але саме різні види двох останніх найбільше використовуються на практиці в підлісках із коротким оборотом обрізки.

Територія Волинської області має великий ресурс площ, на яких з успіхом можна вирощувати енергетичні рослини. Це дозволить ефективно використовувати незайняті малородючі ділянки та задіяти їх для отримання нового виду сільгосппродукції.

Проведені науковцями попередні пошукові дослідження підтвердили: найбільш перспективною енергетичною культурою для зеленої енергетики в зоні Західного Полісся є енергетична верба. Це пов'язано саме з її невибагливістю до умов вирощування та здатністю формувати економічно вигідні врожаї в даних ґрунтово-кліматичних умовах.

Енергетична верба добре росте на неродючих або занедбаних землях, оскільки рослина не потребує великої кількості доброго ґрунту і посиленого живлення. При цьому в рік посадки вона вразлива до бур'янів, контролю за якими доведеться приділити увагу. На наступний рік бур'яни, як правило, вже не є небезпечними.

Саме у Волинській області сконцентровані найбільші площі посадки енергетичної верби в Україні. За Регіональною програмою з енергозбереження засаджено 148 га енергетичної верби в Горохівському районі (90 га), Старовижівському (55 га) та Володимир-Волинському (3,5 га). Також в області лозу вирощує і приватний інвестор – найбільша в цьому секторі компанія ТзОВ “Салікс Енерджі” вирощує енергетичну вербу на площі 1530 га, зокрема 320,56 га в Горохівському районі, 276 га в Іваничівському районі та 933,44 га в Локачинському районі. Розводяться 6 сортів верби, у тому числі польські та шведські. В 2013 р. компанія зареєструвала свій власний сорт “Марціяна” (єдиний офіційно зареєстрований в Україні) [3].

Сьогодні згідно з програмою головного управління Держземагентства Волині відібрали близько 16 тисяч гектарів землі на території області, придатної для вирощування енергетичної верби. На основі конкурсних процедур її готові передати інвесторам. Найбільша кількість таких ділянок є в Любомльському та Шацькому районах.

Ці землі абсолютно непридатні для ведення аграрного бізнесу, адже вихід зернових та овочевих культур з таких полів не дають ефективності. Відповідно, для аграріїв такі землі інтересу не становлять. А вирощування енергетичної лози на цих же територіях демонструє чудовий результат, тобто можна назвати таке використання земельних наділів раціональним [2].

В області створено сприятливі інвестиційні умови, є політична воля місцевої влади з розвитку даного напрямку. У цілому передбачається довести площі плантацій під вирощування енергетичної лози до 30 тисяч гектарів.

Ще однією енергетичною культурою, яку можна вирощувати на Волині є енергетична тополя, яка останнім часом набуває все більшої популярності при вирощуванні за короткоротаційною схемою (1-3-5 років). Головні переваги тополі перед вербою: велика продуктивність, краща якість тріски, менші відходи на кору і менші ж потреби в добривах.

Оскільки тополі ростуть вище, стаючи з часом звичайним лісом, умови їх вирощування в цілому простіші, тому можна використовувати звичайну лісозаготівельну техніку. На площі менше п'яти гектарів краще вирощувати саме енергетичну тополя, а не вербу, тому що спеціальної техніки під неї не потрібно, а для такої малої території наймати або купувати її дуже дорого. Крім того, топлю слід висаджувати в ґрунт, який годиться для вирощування традиційних фермерських культур.

В нашій зоні є всі умови для отримання високих врожаїв, а саме достатня кількість вологи, світла та тепла. До ґрунту тополя, як і верба, маловимоглива і може рости практично на всіх типах ґрунтів, але погано переносить підвищену кислотність ґрунту, оптимальний рівень рН - 6,5-7,2 [3].

Світчграс, або просо лозоподібне належить до багаторічних злакових культур. Світчграс може рости на всіх типах ґрунтів, він невимогливий до вмісту вологи та поживних речовин у ґрунті, стійкий до шкідників та хвороб.

За низької собівартості та малих ризиках при вирощуванні культура не вимагає великих затрат на створення плантацій та догляд, даючи при цьому високі врожаї біомаси. Невисокий вміст золи (4,1%) в сухій біомасі робить культуру перспективною для створення низькозольної паливної продукції [1].

Сировина, вирощена на вербових плантаціях, крім енергетичних цілей, може широко використовуватися у целюлозно-паперовій, хімічній промисловості, для виготовлення лікарських препаратів, плетених виробів тощо. Це може стати додатковим джерелом прибутку при вирощуванні енергетичних насаджень.

Волинська область має значний біоенергетичний потенціал і, при повноцінному використанні малопродуктивних земель, здатна повністю його використати для створення сировинної бази альтернативної енергетики. Енергетичні плантації верби та тополі при цьому можуть зайняти одне з провідних місць.

1. Біоенергетичні культури для Полісся – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://a7d.com.ua/plants/13853-boenergetichn-kulturi-dlya-polssya.html>

2. Вербний бізнес на Волині – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.biowatt.com.ua/intervyu/verbnij-biznes-na-volini/>

3. Енергетичні деревні культури: верби і тополі [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://bio.ukrbio.com/ua/articles/8777/>

Шпенюк О. Є.

Науковий керівник – д.е.н, гол. наук. співробітник, зав. сектором міжнародних фінансових досліджень Богдан Т. П.
ДУ «Інститут економіки і прогнозування НАНУ»

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВАЛЮТНОГО КУРСУОТВОРЕННЯ У КРАЇНАХ З РИНКАМИ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ

Світова фінансово-економічна криза 2007-2009 рр. породила чимало викликів для існуючої валютно-фінансової системи, що зумовило застосування як традиційних методів регулювання валютними курсами, так і нетрадиційних, що загрожує подальшим поглибленням значних хронічних дисбалансів на світових фінансових і товарних ринках, а також зростанням невідповідності обмінних курсів фундаментальним економічним показникам.

У посткризовий період на самітах «Групи двадцяти» неодноразово говорилося про необхідність посилення ролі вільного формування обмінних курсів національних валют як важливої передумови вільної та «чесної» міжнародної торгівлі і скорочення глобальних дисбалансів. Справді, ряд емпіричних досліджень та практичний досвід деяких країн показують, що більш гнучкий обмінний курс дозволяє уникати стійких профіцитів за рахунком поточних операцій та сприяє своєчасному коригуванню рахунку

поточних операцій. З цих міркувань, валютний курс розглядається як один з інструментів корекції дисбалансів загалом у глобальній економіці, а не тільки в одній країні.

Проте сучасні реалії такі, що вільно плаваючий курс виявився далеко не універсальною панацеєю від глобальних та країнних дисбалансів, що в більш загальному плані відображає значні варіації базових економічних умов, таких як очікуване зростання внутрішнього попиту в країні та у її торговельних партнерів, зниження цін на біржові товари, посилення залежності від потоків капіталу. Така нестабільність валютних курсів зумовила періодичне втручання центральних банків у процеси курсоутворення та застосування спеціальних методів управління валютним курсом. У свою чергу, країни, що мали за системою класифікації МВФ негнучкі валютні режими, здійснили ряд важливих реформ у напрямку підвищення його гнучкості і перейшли до проміжних режимів курсоутворення (за класифікацією МВФ) (табл. 1).

Таблиця 1

Співвідношення країн, що дотримуються різних режимів валютного курсу (у % від загальної кількості країн-членів МВФ станом на 30 квітня 2015 р.)

Режим	1996	2001	2007	2008	2009	2012	2013	2014	2015
Режими жорсткої прив'язки	9,2	11,3	12,2	12,2	12,2	13,2	13,1	13,1	12,6
Режими м'якої прив'язки	58,2	38,7	43,6	39,9	34,6	39,5	42,9	43,5	47,1
Плаваючий курс	32,6	50,0	44,1	39,9	42,0	34,7	34,0	34,0	35,1
Інші режими	-	-	-	8,0	11,2	30	9,9	9,4	5,2

Джерело: Annual Report on Exchange Arrangement and Exchange Restriction. October 2015. International Monetary Fund.

Таким чином, після кризи спостерігалася тенденція до активного втручання центральних банків у процеси валютного курсоутворення, оскільки надто тривалий період посткризового відновлення світової економіки примусив органи влади багатьох країн застосовувати усі можливі інструменти стимулювання і підтримання ділової активності, в тому числі і курсові механізми. У свою чергу, країни, що мали за системою класифікації МВФ негнучкі валютні режими, здійснили ряд важливих реформ у напрямку підвищення його гнучкості.

Іншою формою втручання у результаті слабкого відновлення економіки після фінансової кризи 2008-2009 рр. та наростання дефляційних ризиків став перехід центральних банків розвинених країн від традиційної монетарної політики (зниження облікових ставок шляхом купівлі на відкритому ринку короткострокових держоблігацій) до різних нетрадиційних заходів, які

спочатку стосувалися кількісного наповнення економіки грошима – регулювання ліквідності банківської системи (програми кількісного пом'якшення (QE)) та окремих фінансових ринків (кредитне пом'якшення (CE), а пізніше почали охоплювати й проблеми формування «ціни грошей» – політику «оголошення про наміри (FG)», встановлення від'ємних відсоткових ставок (NIRP). Тоді ж і заговорили про нову еру «валютних війн», де основну роль відіграють центральні банки розвинених країн, а інструментами є «дешеві гроші» і низькі обмінні курси.

Не існує чіткого консенсусу щодо ефективності балансової політики.² З позиції представників країн, що проводять таку політику, вона сприяє підтриманню економічного зростання та формуванню стабільніших макроекономічних та фінансових умов у розвинених країнах, що, в свою чергу, служить підґрунтям для розширення сукупного попиту, в тому числі і на продукцію експорту країн, що розвиваються, завдяки чому досягається глобальний позитивний ефект.

Проте з іншого боку, подібні дії чинять істотний тиск на національні валюти інших країн і призводять до подальшого розширення і без того значного диференціалу процентних ставок, підтримуючи тим самим потужне перетікання спекулятивного капіталу на ринки країн, що розвиваються. Закономірно, що єдиним завданням регуляторів у той час стало запобігання зміцненню національних валют шляхом нарощування резервів.

Експерти центрального банку Бразилії, провівши дослідження впливу політики «кількісного пом'якшення» на економіку Бразилії виявили попри позитивного впливу політики на темпи економічного зростання ряд інших транскордонних ефектів, в основному пов'язаних із надмірним притоком капіталу в країну, а саме: помітного зміцнення реала (наприклад, зростання номінального обмінного курсу реала на 20 б.п. вони пояснюють QE²), розширення нецільового кредитування, основна частка якого приходилася на домогосподарства («внесок» політики «кількісного пом'якшення» у розширення кредитування оцінено у від 0,2 п.п. до 0,6 п.п. ВВП при кожному раунді QE), «ралі» на фондовому ринку Бразилії.

Як виявилось, приплив капіталу не супроводжувався відповідними заходами структурної політики. Звідси, можна сказати, що політика «кількісного пом'якшення» поглибила сировинну залежність більшості країн, що розвиваються, і фактично погіршила якість економічного зростання, наслідки чого у повній мірі можна було спостерігати при згортанні програми QE. Тоді ж відбувся різкий сплеск волатильності на ринках капіталів. Відносний дефіцит доларів зумовив відтік іноземного капіталу з ринків країн, що розвиваються, що спровокувало подорожчання довгострокового кредитування і підвищення ставок зовнішніх запозичень для країн, що

² Балансова політика (balancesheetpolicy) – ценостандартні заходи монетарної політики, які застосовуються центральним банком, коли стандартний трансмісійний механізм монетарної політики перестає працювати, і супроводжуються або значним збільшенням балансу центрального банку, або суттєвими змінами його структури.

розвиваються, падіння фондових ринків і девальвацію національних валют. Так, за даними Bloomberg, тільки за травень 2013 р. валюти 19 з 24 відслідковуваних країн впали відносно долара США, причому південноафриканський ранд впав до чотирирічного мінімуму, а індійська рупія сягнула найнижчого рівня курсу за всю історію існування. У 2014 р. в Аргентині частково прив'язана до долара валюта знецінилася на 24%, курс ганського седі знизився майже на 31%, казахстанського тенге – на 19,4%, турецької ліри – на 7%. У 2015 р. дана тенденція продовжилася: казахстанський тенге подешевів ще на 46,5%, азербайджанський манат – майже на 50%, бразильський реал – на 33%.

У зв'язку із цим, можна стверджувати, що формування валютних курсів країн, що розвиваються, у посткризовий період відбувалося під домінуючим впливом монетарної політики розвинених країн, які стикнулися із неочікувано повільним відновленням економіки та неспроможністю національних урядів раціонально та ефективно розпоряджатися надходженням ресурсів, що ще більше посилює їх вразливість до зовнішніх джерел нестабільності.

Крім цього, все більшу роль в курсоутворенні почали відігравати геополітичні фактори, а саме висока невизначеність політичного та економічного середовища. Зокрема, мова йде про військово-політичні протистояння в окремих країнах та регіонах, посилення терористичних загроз, санкції проти Росії, що взагалі підриває підвалини стійкого розвитку, послаблює споживчі настрої та ділові стимули. Крім цього, потенційна загроза зміни сучасного світоустрою в частині виходу Великобританії з ЄС, що беззаперечно потягне низку негативних наслідків насамперед в короткостроковій перспективі і для розвинених країн, а також сформує додаткові середньострокові ризики, у т.ч. пов'язані із втручанням держави в економічну діяльність (наприклад, посилення протекціоністських заходів, девальваційний тиск на більшість валют).

Звичайно, вплив такого роду факторів носить короткостроковий характер, проте сила їх ефекту не обмежується тільки валютними курсами, адже порушуються усталені взаємозв'язки та фундаментальні передумови в цілому, особливо в умовах високої інтегрованості світових фінансових ринків.

Таким чином, можна виділити такі ключові тенденції валютного курсоутворення у країнах з ринками, що формуються:

прогресуюче використання проміжних режимів обмінного курсу, яке передбачає як посилення гнучкості курсів для країн, які фіксували курси, так і активне втручання центральних банків у процеси на валютних ринках для країн із плаваючими режимами;

домінуючий вплив монетарної політики розвинених країн, який проявляється у посиленні тиску на національну валюту як в бік зміцнення при припливах капіталу, так і в бік зниження при згортанні програм QE і підвищенні ставок;

активізація ролі геополітичних факторів при формуванні валютних курсів країн, що розвиваються, та їх вплив на встановлення базових економічних умов.

Тому, в контексті даних викликів актуальною є перебудова системи управління обмінними курсами таким чином, щоб дозволити уникати перекосів у торгівлі і служити джерелом стабільності у міжнародних фінансових відносинах.

Юхимишина Д.О.

Науковий керівник – к.е.н., Шахраюк-Онофрей С.І.

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

м. Чернівці

СУТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН

Сучасний розвиток соціально-економічних систем зумовлює потребу державного регулювання економічних процесів. Державний вплив на економічні процеси виступає ціловою системою законодавчого, виконавчого та контрольного характеру, яка забезпечує інтенсивне економічне зростання, економічну та соціальну стабільність, належне міжнародне становище держави. Ціни та ціноутворення – індикатор ефективності економічних процесів, який відбиває ефективність державного регулювання економіки.

Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема державного регулювання ціноутворення є предметом численних наукових досліджень, які відображають різні її аспекти. Зокрема, проблеми розвитку процесу ціноутворення знайшли відображення в працях А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, А. Маршалла, Дж.М. Кейнса, Дж.К. Гелбрейта. Висвітленню проблем теорії та практики сучасного державного регулювання цін присвячені дослідження М.М. Артус'я, Т.Г. Євдокимової, Г.А. Маховикової, І.А. Желтякової, Н.В. Парижан, С.В. Переверзевої, Я.В. Литвиненка, В.Л. Корінева, С.М. Чистов, Л.А. Швайко.

Ціна – це категорія товарного виробництва, яка обслуговує обмінні процеси, що відбуваються в різних суспільно-економічних формаціях і виступає важелем впливу на суспільне відтворення. Зокрема, ціна обслуговує усі стадії суспільного відтворення (виробництво, розподіл, обмін і споживання), бере участь у розв'язанні різнобічних соціально-економічних проблем суспільства, виступає важливим фактором впливу на розвиток економіки. Ціна як економічна категорія використовується для реалізації фінансових відносин, стимулювання розвитку науково-технічного прогресу, формування структури споживання і товарообігу.

Як зазначає М.М.Артус «ціна є економічним барометром господарського життя, а механізм цін являє собою серцевину ринкового регулювання» [1]. Тому дослідження природи цінта її теоретичних основ є необхідною умовою вдосконалення господарського механізму в ринкових умовах.

Політика ціноутворення є частиною економічної і соціальної політики будь-якої держави. Органи державного управління будують свої стосунки з товаровиробниками, використовуючи наступні важелі:

- Податкову і фінансово-кредитну політику, включаючи встановлення ставок податків і податкових пільг, ціни правил ціноутворення, дотацій, економічних санкцій і ліцензій, соціальних і екологічних норм і нормативів;
- науково-технічні, економічні і соціальні державні і регіональні програми;
- державні замовлення на виробництво бізнес-плану продукції, виконання робіт і послуг для державних потреб.

Рівень співвідношення цін на товари виробничого і невиробничого призначення зачіпають інтереси всіх суб'єктів виробничої діяльності, невиробничої сфери і населення.

Основні принципи встановлення і вживання цін на товари і тарифів на послуги, а також організації контролю за їх дотриманням на території України визначаються Законом України "Про ціни і ціноутворення" і іншими законодавчими і нормативними документами. Дія цього Закону поширюється на всі підприємства і організації незалежно від форм власності і підлеглості. Згідно цьому закону в народному господарстві України застосовуються вільні, державні фіксовані і державні регульовані ціни і тарифи, а також контрактні (зовнішньоторговельні) ціни [2].

Державне регулювання цін – комплекс важелів прямого й опосередкованого впливу держави на механізм ціноутворення.

Механізм державного регулювання цін складається з:

- визначення завдань і цілей;
- вивчення попиту на товар;
- оцінки середніх витрат виробництва;
- аналізу поведінки різних протидіючих сторін;
- вибір методу ціноутворення;
- остаточні висновки щодо державного втручання в ціноутворення (зокрема можливе встановлення остаточної ціни).

До основних регуляторів, які в процесі ринкового ціноутворення представляють інтереси держави належать:

- антимонопольні органи;
- фіскальні органи;
- контролюючі органи.

Мета державного регулювання цін у будь-якій державі залежить від багатьох чинників, до яких належать: національні особливості, кліматичні

умови, наявність сировини, матеріалів, політична ситуація в країні, місце держави у світовому поділі праці [3].

Уцілому регулювання цін може бути прямим (шляхом установлення визначених правил ціноутворення) та непрямим (через механізм економічного впливу на виробничу та комерційну діяльність підприємства).

Суть прямих методів така: в умовах ринкової економіки підприємство-виробник самостійно встановлює ціни на свої вироби, однак при цьому воно має враховувати чинні державні законодавчі та нормативні акти. Відхилення від встановлених норм і правил проявляється у процесі взаємодії підприємства з партнерами, кредитно-фінансовою банківською системою, податковою адміністрацією та ін. Пряме регулювання найчастіше здійснюється в періоди інфляції та дефіциту товарів. За цих умов держава втручається в діяльність підприємств, регулюючи ціни на найважливіші товари та послуги для населення, вживаючи антимонопольні заходи, намагаючись зменшити соціальне напруження в суспільстві.

Непрямі методи передбачають зміну кон'юнктури, встановлення оптимального співвідношення між попитом та пропозицією. Вони здійснюються у різних формах — від державних замовлень до регулювання витрат підприємств через встановлення норм і нормативів. Ці методи не мають безпосередньої дії, але сприяють уповільненню підвищення цін у масштабах економіки.

Методи, за допомогою яких держава впливає на процеси ціноутворення, умовно поділяють на економічні та адміністративно-командні.

Доекономічних методів належать:

- насичення ринку споживчими товарами (якщо на ринку виникає дефіцит окремих товарів, ціни на них підвищуються; держава, закупаючи ці товари з різних джерел, сприяє насиченості ринку, а це зумовлює зниження цін на дані товари);

- надання податкових пільг (встановлюються різні пільги або пільгові ставки оподаткування для виробників товарів, у виготовленні яких держава зацікавлена або бажає збільшити обсяг їх реалізації; в окремих випадках виробники на деякий час взагалі звільняються від сплати будь-якого податку);

- система кредитування підприємств;

- суворе дотримання чинного антимонопольного законодавства;

- державна інвестиційна політика (передбачає формування таких умов, які сприяли б нормальному інвестиційному клімату, забезпечували недоторканність інвестицій зарубіжних партнерів, громадян;

- виважена імпортно-експортна та митна політика (передусім це стосується встановлення виважених і диференційованих тарифів та ставок мита);

- державне замовлення (державна укладає з окремими виробниками угоди, згідно з якими зобов'язується купити у виробника продукцію за певною ціною у певні строки за умов дотримання ним правил і технологічних вимог виробництва; у більшості випадків підприємства

прагнуть отримати державне замовлення, оскільки таким чином деякою мірою розв'язують проблему збуту своєї продукції).

До адміністративних методів регулювання процесів ціноутворення належать:

- встановлення фіксованих цін;
- встановлення регульованих цін;
- встановлення дотацій виробникам окремих видів товарів [4].

В першу чергу державному регулюванню підлягають ціни на продукцію і послуги підприємств державної власності. До них відносяться тарифи на залізничні перевезення, комунально-побутові послуги і квартирну плату, послуги зв'язку і ін.

У кризових ситуаціях державні органи можуть встановлювати граничні ціни на товари недержавного сектора (хліб і хлібобулочні вироби, молочну для масла продукцію, дитяче харчування і ін.).

Світова практика має досить прикладів, коли рівень цін на певні товари недержавних підприємств затверджується рішенням між державних органів (встановлення цін на вугілля і чорні метали Європейським об'єднанням вугілля і сталі, цін на нафту — країнами ОПЕК, закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію — країнами ЄС і ін.).

Отже, ефективне ціноутворення сприяє підпорядкуванню виробництва суспільним потребам. Адекватний рівень цін будь-якої економіки забезпечує її економічне зростання, ефективне конкурентне середовище, орієнтує виробництво на інноваційний зміст, сприяє скороченню витрат виробництва, прискоренню обігу виробничого капіталу, підвищенню якості товарів і послуг, а також їх споживчого попиту.

1. Артус М.М. Формування механізму ціноутворення в умовах ринкової економіки. – Тернопіль. «Економічна думка». – 2002., - С. 13.
2. Чистов С.М. Державне регулювання економіки. Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2002. – 208 с.
3. Парижан Н.В. Державне регулювання ціноутворення в Україні / Н.В. Парижан // Фінанси України. - 2015. - № 4. С. 31 - 36.
4. Швайко Л.А. Державне регулювання економіки. Навч. посібник. К.: "Знання", 2006. – 435 с.

Янкевич Н.О.

Науковий керівник – к.е.н. М.В. Карвацький
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

ЗМІНИ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

В результаті ухвалення Верховною Радою України (ВРУ) Закону «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» [2], організація бюджетного процесу зазнала

певних змін. Описані у ньому нововведення стали основою для створення нової бюджетної системи. Зміни бюджетного законодавства спрямовані на децентралізацію влади і суттєве розширення повноважень територіальних громад, врегулювання бюджетних правовідносин, пов'язаних із впровадженням нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів і міжбюджетних відносин, удосконалення казначейського обслуговування бюджетних коштів, посилення відповідальності головних розпорядників, функціонування бюджетної системи в особливий період.

Зміни щодо бюджетного процесу найбільше стосуються його організації на місцевому рівні. Зокрема, відтепер місцева влада самостійно формує місцеві бюджети, починаючи з 15 вересня року, що передують плановому, і незалежно від того, чи прийнятий Державний бюджет, місцеві органи будуть мати можливість до 25 грудня затверджувати власні бюджети. А після прийняття Державного бюджету будуть відбуватися лише коригування та уточнення показників в частині трансфертів, які передаються від Державного до місцевого бюджету.

Розглянемо більш детально конкретні новації, що стосуються підвищення ефективності бюджетного процесу у порівняльній таблиці організації бюджетного процесу до та після прийнятих змін (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна таблиця організації бюджетного процесу до та після прийнятих змін у Бюджетному кодексі України [1]

Назва статті	Зміст статті Бюджетного кодексу України до змін	Основні зміни статті
1	2	3
Стаття 28. Доступність інформації про бюджет	Головні розпорядники коштів державного бюджету до 15 березня року, що настає за звітним, публікують інформацію про бюджет за бюджетними програмами.	Доданий новий пункт, згідно з яким головні розпорядники оприлюднюють на своїх сайтах паспорти бюджетних програм на поточний бюджетний період у триденний строк з дня затвердження таких документів та звіти про виконання паспортів бюджетних програм за звітний бюджетний період у триденний строк після подання таких звітів до фінансових органів.
Стаття 33. Визначення Основних напрямів бюджетної політики	Національний банк України (НБУ) подає Президенту України, ВРУ та Кабінету Міністрів України (КМУ): до 15 березня року, що передують плановому, – прогнози монетарні показники на наступний рік.	Окрім прогнозних монетарних показників відтепер НБУ подає також показники валютно-курсової політики на наступний рік та наступні за плановим два бюджетні періоди. Міністерство економічного розвитку та торгівлі, до 1 березня року, що передують плановому, подає МФУ, попередньо орієнтовні основні прогнозні макропоказники економічного та соціального розвитку.
Стаття 37. Схвалення КМУ проекту закону про Державний бюджет України	Відсутність положень щодо головних розпорядників коштів.	Головні розпорядники забезпечують доопрацювання бюджетних запитів з урахуванням прийнятих рішень щодо доопрацювання проекту закону про Державний бюджет України для подання до ВРУ і у триденний строк подають їх до МФУ.
Стаття 51. Особливості здійснення окремих видатків бюджету	Відсутність положень щодо утворення нових органів.	КМУ у разі утворення нових державних органів, діяльність яких спрямовується і координується КМУ безпосередньо, може відкривати таким органам бюджетні програми як головним розпорядникам бюджетних коштів без внесення змін до закону про Державний бюджет України.

Продовження табл. 1

1	2	3
Стаття 77. Затвердження місцевих бюджетів	Місцеві бюджети затверджуються не пізніше ніж у двотижневий строк з дня офіційного опублікування закону про Державний бюджет. Міські (міст районного значення), районні у містах, селищні та сільські бюджети затверджуються не пізніше ніж у двотижневий строк з дня затвердження районного бюджету чи бюджету міста Києва та Севастополя, республіканського чи обласного значення.	Місцеві бюджети затверджуються до 25 грудня року, що передує плановому. У разі неприйняття закону про Державний бюджет України при затвердженні відповідних місцевих бюджетів враховуються обсяги міжбюджетних трансфертів, визначені у законі про Державний бюджет України на попередній бюджетний період. У двотижневий строк з дня офіційного опублікування закону про Державний бюджет України Верховна Рада АРК, відповідні місцеві ради приводять обсяги міжбюджетних трансфертів у відповідність із законом про Державний бюджет України.
Стаття 78. Виконання місцевих бюджетів	Податки і збори та інші доходи визнаються зарахованими до місцевого бюджету з дня зарахування на єдиний казначейський рахунок.	За рішенням місцевих рад обслуговування бюджетних коштів в частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ може здійснюватися в установах банків державного сектору.

Прийняті нововведення також стосуються таких напрямів:

Поява нових учасників бюджетного процесу – територіальних громад.

Відміна індикативного планування Міністерством фінансів України (МФУ) показників місцевих бюджетів та доведення їх до місцевих бюджетів.

Спрощення процедури надання місцевих гарантій та здійснення місцевих запозичень.

Надання права самостійного вибору установи (в органах Державної казначейської служби України (ДКСУ) чи установах державних банків) з обслуговування коштів бюджету розвитку місцевих бюджетів та власних надходжень бюджетних установ.

Закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення дохідної бази місцевих бюджетів.

Децентралізація видаткових повноважень та чіткий розподіл компетенцій, сформований за принципом субсидіарності [3].

Заміна системи балансування доходів і видатків місцевих бюджетів принципово новою системою вирівнювання податкоспроможності територій не за видатками, а за доходами, що значно стимулює регіони до нарощення доходів.

Запровадження нових трансфертів: базової дотації – для підвищення фіскальної спроможності місцевих бюджетів; реверсної дотації – для вирівнювання фіскальної податкоспроможності територій.

Невикористані субсидії та субвенції залишатимуться в розпорядженні місцевого бюджету і можуть бути використані у наступному році [4].

Таким чином, організація бюджетного процесу з прийняттям нововведень до Бюджетного кодексу України зазнала деяких змін. Внаслідок того, що НБУ буде надавати трирічний прогноз показників валютно-курсової

політики, а Міністерство економічного розвитку та торгівлі однорічний макроекономічний прогноз, введені деякі передумови для середньострокового бюджетного планування. Відбулося посилення відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів у частині оприлюднення паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, а також щодо уточнення бюджетних запитів. Проте таке оприлюднення є обов'язком лише в разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі. Одночасно розділ VI «Прикінцеві та перехідні положення» доповнено пунктом, яким встановлено, що програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з Державним бюджетом, застосовується, починаючи зі складання проектів місцевих бюджетів на 2017 рік. Місцеві органи будуть мати можливість до 25 грудня затверджувати свої власні бюджети, що збільшить їх незалежність від прийняття Державного бюджету. Суттєвим нововведенням є також дозвіл на розміщення бюджетних коштів на поточних рахунках у банках державного сектору. Водночас, за умови вибору банківської форми обслуговування місцеві бюджети втрачають право на отримання в органах ДКСУ безвідсоткових позичок на покриття тимчасових касових розривів, що виникають за загальним фондом такого місцевого бюджету.

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI.
2. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28 грудня 2014 року № 79-VIII.
3. Офіційний портал Верховної Ради України [портал <http://rada.gov.ua>].
4. Аналіз змін до Бюджетного кодексу [Електронний ресурс]. – 6 лютого 2015 року / О. Зварич // Інформаційний портал «Укрінформ» . – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua>.

Янукович О. В., Сметюх А. В.

Научный руководитель – Сметюх А. В.

Брестский государственный технический университет

КЛАСТЕРНЫЙ ПОДХОД КАК ИНСТРУМЕНТ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ РЕГИОНА

Мировой опыт доказывает как эффективность, так и закономерность возникновения разного вида кластеров. В последнее время формирование кластеров стало важной частью государственной политики в области регионального развития во многих странах мира. В Государственной программе инновационного развития Республики Беларусь на 2011-2015 годы, также в Концепции Государственной программы инновационного развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы выявление и стимулирование развития возникающих территориально-производственных кластеров рассматривается как одно из важнейших направлений.

Опыт различных стран (Италии, Германии, США) свидетельствует об отсутствии единых стандартизированных механизмов по созданию, развитию и стимулированию кластеров. Поэтому для реализации пути модернизации региональной экономики на базе кластерных инициатив необходима разработка кластерной политики, которая включает детальный механизм формирования и государственной поддержки кластеров применительно к белорусским условиям.

Кластерная структура экономики и создание системы ее развития являются промежуточным звеном на пути становления современной инновационной экономики. Участники кластера объединяют свои ресурсы и ресурсы финансовых институтов для создания новой продукции, достижения большей экономической эффективности и получения доступа к новым технологиям и новым рынкам. Результатом деятельности кластера является распространение инновационной активности от одного хозяйственного субъекта к другому, поэтому кластеры, как инновационные точки роста, могут стать той основой, на которой может быть сформирована национальная инновационная система.

Кластерный подход во главу угла при анализе и управлении ставит переменную межотраслевого, а не отраслевого хозяйственного образования, которое может различаться в своих реализациях формой, внутренним динамизмом, интенсивностью разнонаправленного взаимодействия входящих в него субъектов [1].

Организация экономики по своему характеру при реализации кластерной концепции становится все более межотраслевой по характеру, поскольку появляются новые, занимающие промежуточное между отраслями положение рынки. Этот характер в развитых странах все четче вырисовывается.

Следование кластерной концепции развития региона дает шанс альтернативного видения конкуренции, получения улучшенной модели структурирования региональной экономики, а также комплексного подхода к инновационному прогрессивному развитию как локальных агентов, так и всей территории, на которой эти агенты ведут свою деятельность.

При реализации отраслевой концепции организации отдельные региональные элементы (субъекты хозяйствования) разобщаются. При реализации концепции кластерной они напротив, сводятся воедино, взгляд на экономику становится комплексным, учитывающим все связи по горизонтали между региональными экономическими элементами.

Наиболее успешные глобальные компании и самые экономически развитые регионы неоднократно подтверждали закономерность кластеризации с точки зрения эволюции форм организации хозяйствования. Она дает возможность обеспечения альянса единичного и общего, сбалансированности интересов как региона, так и компании, и человека при совместном единомысленном развитии.

«Ядра» кластеров образуют предприятия, которые занимаются изготовлением основных товаров, вокруг них происходит скопление остальных участников. В автомобилестроительной отрасли, к примеру, в качестве ядра выступают компании, специализирующиеся на производстве автомобилей. В аграрной отрасли «ядрами» могут быть производители овощей. В спортивной отрасли как «ядра» могут рассматриваться предприятия, производящие спортивную одежду, обувь, инвентарь, снаряжение и т.д.

Основные товаропроизводители пользуются плодами дополняющих (или обеспечивающих) компаний, занимающихся соответствующими видами деятельности. К примеру, в станкостроительном кластере этими компаниями могут быть предприятия, специализирующиеся на изготовлении станочных компонентов.

«Обслуживающими» компаниями в рамках кластера основным товаропроизводителям обеспечивается платное (в основном) содействие: по финансированию, по маркетингу, по предоставлению консультационных, ремонтных и иных услуг.

Можно говорить также о вспомогательных участниках кластера, в качестве которых выступают компании, способствующие обеспечению успеха кластера на рынке. Эти участники не всегда присутствуют, но их присутствие - весьма желательно. К ним относят сотрудничающие организации, учреждения образовательной сферы и НИИ. К сотрудничающим организациям, по нашему мнению, могут относиться спортивные организации, а также организации таких сфер, как культура, история, туризм [1].

При создании кластеров возможны три вида экономически важных эффектов: социальный, экономический и бюджетный [2].

Социальный эффект будет выражен в создании новых рабочих мест, удовлетворении потребителей качеством товаров и услуг, возможности приобрести профессию или навыки производства товаров и услуг.

Экономическим эффектом является выгода предпринимателя, которая непосредственно преследуется при реализации любого проекта.

Развитие предпринимательских структур, увеличение их количества позитивно скажется на доходной части бюджетов всех уровней.

Кластерный подход может стать инструментом обеспечения высоких темпов экономического роста и диверсификации экономики. Получение статуса кластера имеет большое политическое значение для региона, поскольку привлекает внимание инвесторов и способствует развитию торговых операций.

Государство готово оказывать финансовую поддержку регионам в создании кластеров. Органам власти в регионах необходимо сформировать и законодательно закрепить механизмы, направленные на формирование кластерной политики (рис.1).

Рисунок 1 - Механизмы, направленные на формирование кластерной политики

Кластерная концепция повышения конкурентоспособности экономических систем основана на формировании новых взаимоотношений между субъектами хозяйствования (сетевое сотрудничество), а также между органами управления и бизнесом (государственно-частное партнерство), в результате которого реализуются конкурентные преимущества кластеров в активизации инноваций, развитии человеческого капитала, совершенствовании маркетинга. На практике подходы к кластерной политике различаются, это определяется межстрановыми различиями, принятой кластерной концепцией, уровнем развития экономик стран – участниц [3].

Экономическая политика Беларуси рассматривает создание конкурентоспособной экономики, самоприспосабливающейся к инновационным процессам, как важнейшую задачу. В соответствии с требованиями «новой экономики», основным источником экономического роста и повышения конкурентоспособности является интеллектуальный ресурс и ресурс межкорпоративных, партнерских отношений. В свою очередь, эти ресурсы получают свое развитие в кластерной концепции.

Интеграция Республики Беларусь в мировое экономическое сообщество, развитие внешнеэкономических связей, международного разделения труда, все это обусловило возможность использования кластерного подхода в управлении конкурентоспособностью экономических систем и в нашей стране с учетом национальных особенностей и отраслевой специфики. Для Беларуси кластеры являются достаточно новым явлением в экономике, однако на сегодняшний день в Республике Беларусь существует успешный опыт реализации кластерной модели [4]:

В ИТ-индустрии: 24 резидента Парка высоких технологий являются участниками Научно-технологической ассоциации «Инфопарк», объединяющей в своем составе 61 компанию различных форм собственности, в том числе с иностранными инвестициями, и иностранные юридические лица (на 1 октября 2015 г.).

Медико-фармацевтический белорусский кластер, формируемый участниками союза «Медицина и фармацевтика — инновационные проекты».

Он создан в Витебске в июле 2015 года и объединяет десять организаций, в том числе Витебский государственный ордена Дружбы народов медицинский университет, коммерческие организации, занимающиеся разработкой и производством фармацевтической продукции, а также те, что специализируются на инновационном сервисе. Налажено сотрудничество с Союзом фармацевтических кластеров России, в структуру которого входят 145 компаний.

Проект по созданию инновационно-промышленного кластера в сфере энергосбережения на базе субъектов хозяйствования Минского района обещает презентовать Минский столичный союз предпринимателей и работодателей.

Бизнес-образовательный кластер под условным названием «Академия инновационного предпринимательства» формирует Республиканский союз нанимателей «БелСН» совместно с общественными объединениями «Союз инвесторов» и «Ассоциация бизнес-образования». По отдельным направлениям сотрудничество между участниками уже налажено.

Очевидно, что идея кластеризации понемногу овладевает представителей деловой среды нашей страны. В нынешней сложной экономической ситуации кластерные инициативы и проекты становятся инструментом повышения конкурентоспособности. Формирование и развитие кластеров выступает важнейшим фактором экономического роста региона. Даже в случае развитой экономики никогда не исчезает потребность в создании кластеров. Обеспечение возможности постоянного роста производительности будет всегда актуальным, т.к. чем более развита экономика, тем большее значение приобретают инновации в продукции, услугах и методах производства для повышения конкурентоспособности региона, прибыли кластеризованных организаций, что в будущем обеспечит рост экспорта и экономический рост в целом.

1. Акулич М. Кластерный подход и бренд страны, региона, предприятия// Маркетинг: идеи и технологии. – 2015. — с. 11-18.

2. Кулакова Л.И. Кластерный подход – основа эффективного развития регионов // Российское предпринимательство. — 2013. — № 22 (244). — с. 121-130

3. Roelandt, T. J. A. Summary report of the focus group on clusters / Theo J. A. Roelandt, Pim den Hertog // OECD-Focus Group on industrial clusters The Hague/Utrecht, May 1998. [Electronic resource]. – 1998. – Mode of access: <http://www.oecd.org/daf/corporate>. - Date of access: 07.11.2004.

4. Поставим кластеры на карту [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа: <http://www.belmarket.by/>Дата доступа: 20.10.2016.

Ярослава Я.С.

Науковий керівник – Верстяк О.М..

Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Ринкова економіка створює нові вимоги до сучасних суб'єктів господарювання, які обумовлені, в першу чергу, здатністю підприємств працювати у важких умовах економічної кризи, браком інвестиційних коштів, обмеженою платоспроможністю попиту, низькою прибутковістю бізнесу. Важливою ціллю у системі цілей для підприємства постає економічна, котра пов'язана з отриманням прибутку для подальшого розвитку.

На даному етапі економічного розвитку проблеми щодо економічної стратегії є досить актуальним. Дослідженням цього питання займались багато провідних як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед яких варто виділити таких: Б. Маліцький, Я Жаліло, О. Мех, Л. Федулова, О. Градов [1-4].

Поняття "економічна стратегія" являє собою взаємопов'язану систему дій, які спрямовуються на досягнення мети, завдань та перспективних напрямків економічного розвитку розрахованих на тривалий період.

Кандидат економічних наук Я. Жаліло вивчав питання економічної стратегії, як категорії економічної науки та визначав взаємозв'язок з економічною тактикою, яка являє собою комплекс заходів щодо реалізації економічної стратегії. В сукупності ці поняття становлять собою економічну політику держави [1].

На думку О.П. Градова, економічна стратегія - це сукупність правил і прийомів реалізації стратегічної концепції [1].

Головними цілями економічної політики в сучасній ринковій економіці є завдання досягнення високої зайнятості, стабільності грошової системи зовнішньоекономічних зв'язків, ефективного розподілу доходів і майна. Вибір пріоритетних програм створюється в залежності від конкретного стану соціально-економічної системи

Для побудови економічної стратегії необхідна розробка якісно нових стратегічних досліджень, які б орієнтувались на процесах аналізу стратегічних напрямків розвитку. Данні дослідження мають ґрунтуватись на результатах різних галузей економічної науки.

Ефективна економічна стратегія характеризується такими ознаками [2]: процес тотожного співвідношення економічної стратегії потребам середовища та цінностям політичних діячів, як суб'єктів реалізації економічної стратегії;

процес реалізації стратегічних спрямувань розвитку суб'єктами економічної стратегії та задоволення стратегії з боку зовнішнього середовища.

Розвиток економічної стратегії забезпечується досягненнями науково-технічної сфери і тому головним завданням держави є: розробка ефективних напрямків розвитку науки.

Ієрархія цілей здійснюється за допомогою їхнього розміщення в порядку зменшення пріоритетів. В економічній теорії та практиці встановлено такі принципи щодо розробки цілей державного регулювання національної економіки:

- відповідність конкретних цілей основі конституціонального укладу держави та головній меті діяльності держави;
- практична потреба у реалізації і її обґрунтування;
- досягнення гармонічного формування цілей, що передбачає їхні взаємопов'язаність і взаємообумовленість;
- уникнення конфлікту, зумовленого різноманітними цілями;
- інформаційне забезпечення державної політики пріоритетів для забезпечення довіри людей до діяльності держави.

Стратегічна мета є центральною та визначальною. Стратегічні цілі складаються з тактичних цілей, тому що тактика визначає цілі й методи, форми й способи діяльності, які найповніше відповідають певним обставинам у конкретний момент часу й забезпечують досягнення стратегічних цілей.

Стратегічна мета національної економіки України в умовах трансформації направлена на об'єднання механізмів ринкового саморегулювання та державного регулювання, на створення соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Отже, вона відображає загальносвітову тенденцію руху до постіндустріального суспільства, що повинно бути зроблено безконфліктним шляхом. Рух у такому напрямку й досягнення даної стратегічної мети мають забезпечити перехід національної економіки від "людини для економіки" до "економіки для людини" [4].

Першим стратегічним спрямуванням виступає вплив держави на формування цілей в науковій сфері, тобто орієнтування науковців на досягнення економічно обґрунтованих досліджень економічного зростання та пріоритетних напрямків покращення процесів розробки стратегічних завдань держави.

Наступним стратегічним напрямком, є покращення ефективності фінансових надходжень в науку. Фінансова неспроможність держави забезпечити нормальні умови праці науковців визначається негативним сприйняттям до державних потреб в науково-дослідній роботі, а саме мають бути створені відповідні умови праці, які стимулювали науковців до плідної роботи на Батьківщині, цим запобігаючи "відтік розумів" за межі країни. Ця проблема є найгострішою в даному контексті, оскільки втримати вчених в

тих обмежених рамках благополуччя, яке може забезпечити держава в порівнянні з високорозвиненими країнами зарубіжжя, досить важко.

Третім стратегічним напрямком розвитку наукової сфери виступає процес формування кадрового складу наукоємної галузі.

Варто виділити аспекти, які необхідні для розвитку кадрового потенціалу:

- звернути особливу увагу фінансовому і матеріально-технічному забезпеченню вчених і наукових колективів;

- забезпечити програму підтримки молодих спеціалістів для стажування в науково-дослідних центрах зарубіжжя, що сприятиме прагненню продовження роботи в науково-дослідній сфері та орієнтацію на процеси економічного розвитку іноземних країн;

- впровадити таку форму оплати для науковців, яка показуватиме оплату праці за деякі науково-дослідні розробки та досягнення, тобто на результат. Це сприятиме до більш глибокого дослідження проблемних питань науки, економіки, суспільства загалом.

Четвертий напрямок визначається функціонально-організаційною структурою науки, яка дозволила б конкурувати вітчизняним науковцям з іноземними, щодо своєї наукової розробки.

П'ятим напрямком стратегічного розвитку є: поліпшення системи державного регулювання розвитку наукової сфери. Потрібно сконцентрувати сили на підвищенні зв'язку між державою та наукою. Важливо концентрувати увагу на процесах узгодження інтересів науки, економіки, політики, суспільства загалом [3].

Отже, економічна стратегія розвитку суспільства безпосередньо пов'язана з розвитком наукової сфери. Економічна стратегія дає можливість вийти на новий рівень розвитку наукової сфери щодо забезпечення економічної політики держави.

1. Экономическая стратегия фирмы: [учеб. пособ.] / [под. ред. А.П. Градова3-е изд. испр.]. – СПб.: Спец-Лит, 2000. – 589 с.

2. Жаліло Я. Економічна стратегія як категорія сучасної економічної науки / Я. Жаліло // Економіка України. - 2005. - №1. - с. 19-27.

3. Маліцький Б.А. Сучасний стан наукової сфери України та нова стратегічна доктрина її розвитку / Б.А. Маліцький // Наука та наукознавство. - 2006. - №2. - с. 16-32.

4. Програмування та прогнозування національної економіки [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://pidruchniki.com/18421120/ekonomika/programuvannya_prognozuvannya_natsionalnoyi_ekonomiki

Яремко А.О., студентка

Науковий керівник – Семенюк І.Ю.,

асистент кафедри менеджменту та адміністрування

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ПОРЯДОК І ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ ПРИ ЕКСПОРТІ ТОВАРІВ

Зовнішньоекономічна діяльність будь-якої країни неможлива без операцій, що пов'язані з імпортом та експортом товарів. Податок на додану вартість (ПДВ) є одним з найважливіших непрямих податків, який використовується для оподаткування товарів, вироблених національною економікою, в тому числі і для експорту. Незважаючи на те, що багато країн, зокрема і Україна використовують даний податок у зовнішньоторговельних операціях протягом значного періоду, питання про порядок та проблеми відшкодування ПДВ при експорті товарів все ще залишається відкритим та має певні особливості.

Метою дослідження є аналіз та оцінка проблем, пов'язаних з бюджетним відшкодування ПДВ, що утворилось під час експортних операцій.

На сьогодні в Україні найбільш гостро стоїть проблема відшкодування експортного податку на додану вартість. Дане питання викликає все більше нарікань на адресу фіскальних органів через велику заборгованість перед справжніми експортерами. А також податковим законодавством передбачено дуже багато формальностей для отримання ПДВ з бюджету.

Для того, щоб детальніше проаналізувати систему отримання бюджетного відшкодування ПДВ варто розглянути такі етапи:

- 1 етап – відвантаження продукції на експорт;
- 2 етап – зазначення від'ємного значення ПДВ в декларації;
- 3 етап – зазначення бюджетного відшкодування ПДВ в декларації;
- 4 етап – проведення перевірки достовірності заявленого бюджетного відшкодування відповідними органами;
- 5 етап – отримання бюджетного відшкодування на розрахунковий рахунок [3].

Об'єктом оподаткування є операції платників податку з вивезення товарів (супутніх послуг) у митному режимі експорту або реекспорту (далі експорт). Операції з продажу товарів вивезених за межі митної території України, але задекларованих на внутрішній митниці, обкладаються нульовою ставкою ПДВ, тільки за умов документального підтвердження фактичного вивезення товарів за межі митної території України. Тобто, у разі якщо за експортним контрактом з нерезидентом продукція у звітному періоді не вивозиться за межі митних кордонів України, а відвантажується до місця формування експортних вантажів для наступної відправки за

кордон, податкові зобов'язання у платника податку - експортера за нульовою ставкою у цьому звітному періоді не виникають. Лише після фактичного перетину товарами митного кордону України (завершення оформлення вивізної вантажної митної декларації) платником податку - експортером визначаються податкові зобов'язання за нульовою ставкою ПДВ.

Якщо документального підтвердження фактичного вивезення товару немає, то реалізація товарів вважаються операціями з продажу на митній території України із застосуванням на загальних підставах ПДВ за ставкою 20%.

Оскільки експортні операції є об'єктом обкладання ПДВ, експортер має право на бюджетне відшкодування сум ПДВ, сплачених постачальникам. Порядок визначення суми, що підлягає відшкодуванню з Державного бюджету України (бюджетному відшкодуванню), та строки проведення розрахунків регулюється ст.200 Податкового кодексу України [2].

Сума податку, що підлягає бюджетному відшкодуванню визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання звітного(податкового) періоду та сумою податкового кредиту такого звітного (податкового) періоду [1].

Основні положення, що визначають метод адміністрування ПДВ в європейських країнах, дають підстави стверджувати, що положення вітчизняного законодавства у більшості випадків відповідають вимогам Шостої директиви, що значно наблизило нас до податкового законодавства країн ЄС, проте залишається вкрай важливим врегулювання певних протиріч, таких як: ефективне адміністрування ПДВ, удосконалення механізму відшкодування та протидія бюджетним втратам через зловживання ПДВ [4, с. 89].

Характеризуючи формальності, які існують для отримання ПДВ з бюджету, варто виділити насамперед подачу до органу державної фіскальної служби податкової декларації та заяви про повернення суми бюджетного відшкодування, яка відображається у податковій декларації. Крім того, до декларації повинен бути доданий розрахунок суми бюджетного відшкодування, а також оригінали митних декларацій(примірників декларанта), що підтверджують вивезення товарів (супутніх послуг) за межі митної території України. Далі, протягом 30 календарних днів, що настають за граничним терміном отримання податкової декларації, податковий орган проводить камеральну перевірку. Крім того, податковий орган протягом 30 календарних днів після спливу граничного терміну проведення камеральної перевірки, має право провести документальну позапланову виїзну перевірку платника податку для визначення достовірності нарахування такого бюджетного відшкодування. Тільки тоді, при наявності достатніх підстав, які надають право платнику податку на бюджетне відшкодування сум ПДВ, фіскальний орган у п'ятиденний строк після закінчення перевірки подає до органу Державного казначейства України висновок із зазначенням суми, що підлягає відшкодуванню з бюджету [2].

ПДВ є не тільки потужною складовою надходжень до державного бюджету, але й виступає інструментом стимулювання експорту. Експорт обліковується за ставкою 0% і експортери за підсумками своєї діяльності мають право на відшкодування ПДВ державою. В Україні відшкодування ПДВ є одним з найбільш обговорюваних питань і поки, на жаль, жодна реформа не змогла його вирішити. Податковий кодекс регламентує відшкодування ПДВ, але на практиці гроші отримують обрані підприємства, якими володіють провладні кола, при цьому підстави для відшкодування ПДВ таким обраним підприємствам не перевіряються належним чином.

Таким чином, проблеми відшкодування ПДВ при експорті товарів, в основному виникають через різноманітну кількість формальностей, які потребують врегулювання даного питання саме на законодавчому рівні.

1. Податковий кодекс України : прийнятий Верховною Радою України 2 груд. 2010 р. № 2755-VI : текст із змін. станом на 01.08.2016 р. /: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Порядок оподаткування та відшкодування ПДВ при експортних операціях: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ubr.ua/uk/finances/taxes/poriadok-opodatkuvannia-ta-vidshkoduvannia-pdv-pri-ekspornih-operaciih-144067>.

3. П'ять етапів відшкодування ПДВ при експорті: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/show/1cid03468.html>.

4. Ярош М.В. Податок на додану вартість в умовах євроінтеграції: основні ризики адміністрування / М.В.Ярош // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: збір. наук. пр. / ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І.Долішнього НАН України». – Львів, 2015. – Вип. 6 (116). – С. 87-90.

Shchyrbal.M. ,
Ternopil National Economical University

AUDIT IN UKRAINE: FEATURES OF MANAGEMENT

During last 25 years in Ukraine has been formed an independent audit institution which is similar to the countries with the market economy. Its infrastructure and functioning are constantly improving.

The official regulatory audit institution in Ukraine is the Audit Chamber of Ukraine, which function as an independent institution that determine important methodological and organizational issues of auditing activities in Ukraine. The authority of the Audit Chamber of Ukraine is applying to these important areas of audit activity:

- certificating of persons who has the intention to be an auditor;
- confirmation of auditing standards;
- conducting of the Register of audit firms and auditors;
- approval of training programs for auditors;
- taking control of the verification of compliance audit firms and auditors with the Law of Ukraine "On Auditing activity", auditing standards, professional ethics of auditors;

regulation of the relationship between auditors (auditing firms) during auditing;

implementation of measures to guarantee the independence of auditors during auditing process and taking control of quality of auditing services;

other powers that are written in the Law of Ukraine "On Auditing activity" and the Charter of the Audit Chamber of Ukraine.

The regulation of audit activity in Ukraine carried out with the number of laws and legal documents. They have different validity, whereby they can be distributed through the levels, forming a system in its totality legal support of audit activity in Ukraine.

The first level – constitutional, which provides regulation of relations in the field of entrepreneurship based on a single legal act – the Constitution of Ukraine – an act that has the highest legal force. The Constitution of Ukraine is determinate the general principles of business. The rules of this legal act is directly applicable, so the laws and other legal acts adopted on the basis of the Constitution of Ukraine must conform it.

The second level – the legislative. The concept of "legislation" includes laws and other acts of the Verkhovna Rada of Ukraine, President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, which regulate economic, legal and organizational basis of audit activity in Ukraine. Documents of this level are the Civil Code of Ukraine, the Economic Code of Ukraine and Laws of Ukraine "About Audit Activity", "About Financial Services and State Regulation of Financial Services", "About securities and stock market", "About banks and banking activity", "About Insurance" and others.

The third level of audit regulation in Ukraine is normative. This level includes the audit standards and ethics of the International Federation of Accountants, which were confirmed as national auditing standards by the Auditing Chamber of Ukraine (decision № 122/2, 18.04.2003). Confirmation of standards of audit is the exclusive right of UBA.

The fourth level is methodical. The documents of this level are developed by the ministries and agencies within their jurisdiction and according to industry features. They are advisory and not mandatory in nature and must not come into conflict with the laws and regulations of a higher level. The documents of this level governing audit activity in Ukraine include Regulations about certification of auditors; Regulations about the continuous improvement of professional knowledge of auditors of Ukraine; The order of the Register of audit firms and auditors; The order of the preparation of audit reports (reports) submitted to the National Commission on Securities and Stock Market; The program of preparation for the qualification exam to obtain the certificate of the auditor of Ukraine and others. These documents must not come into conflict with the Law of Ukraine "About Audit Activity" and International Standards on Quality Control, Auditing, Reviews, Other Assurance, and Related Services Pronouncements, (edition 2016).

And we have to select another one level – fifth, organizational and administrative. Documents of this level are formed and confirmed directly into the

audit firm and its relevant departments. Documents of this level include intracompany auditing standards.

Thus, the system of legal providing of audit activity in Ukraine should be formed so that, firstly, the excluded contradiction regulations together both: horizontally and vertically; secondly, a lower level documents should specify and develop certain provisions of laws and regulations of a higher level.

Thus, the main areas of development of audit activity in Ukraine should be:

development of the mechanism of the practical application of International Audit Standards in Ukraine and creating the comments to them;

making the necessary changes and additions to the Law of Ukraine "On Auditing activity" in order to bring it in line with other legislative acts of Ukraine that directly or indirectly affect on the regulation of auditing activity;

expansion of the list of companies, which have to do compulsory annual auditing and this, in turn, will increase the market of audit services;

development and implementation additional provisions that would regulate relationships between auditor and client;

increased requirements to auditor's qualification;

necessarily to development of techniques for auditing of financial statements by using the experience of international and ours audit firms;

coordination with associations of accountants. It needs because of two related professions have to work together towards unification the accounting terminology, the methodology of accounting and financial reporting and its transformation in accordance with national standards of accounting and international standards of accounting;

deepening cooperation of professional auditing organizations in Ukraine with the European and international professional organizations of accountants and auditors;

development of pricing mechanism for audit and audit services by studying the international experience etc.

Consequently, the audit in Ukraine has passed a long period of development, has established itself as an independent branch of science and field of activity, but there are a number of serious and unresolved problems that hinder its further development.

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про аудиторську діяльність» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3125-12> – Назва з екрану

2. Остап'юк, Н.А. (2010), Проблеми нормативного регулювання організації аудиторської діяльності / Міжнародний зб. наукових праць. № 2 (17).

3. Петрик, О.А. (2008), Організація і методика аудиту підприємницької діяльності : [навч. посібн.]; за заг. ред. О.А. Петрик. – К. : Вид-во КНЕУ

TkachS. M.

SI «Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine»

DEVELOPMENT OF NEW FORMS OF SPATIAL ORGANIZATION OF BUSINESS: EXPERIENCE OF INNOVATION LEADERS

According to the rating of The Global Innovation Index 2016 [2] for the development of innovation Ukraine takes 56 place among 144 countries being surveyed. Among the countries neighboring Ukraine only Belarus has worse outcome. By contrast, world leaders according to this indicator are Switzerland, Sweden, UK, USA and Finland. Given this, it is advisable to investigate thoroughly the experience of these countries in the formulation and development of new forms of spatial organization in business.

In Switzerland, a close attention is paid to the development of new forms of businesses spatial organization in the innovation field, but their diversity is low compared to the UK, USA and Finland. Specifically, the basis of innovation infrastructure of Switzerland in this context is made from technoparks, science parks (for example, Life Science Park Zurich-Schlieren), technopolises (TechnopoleSierre), science & technology parks (Y-Park Scientifique et Technologique), clusters, «start-up»-centres, business incubators, centers of technological transfer [5; 7].

In Switzerland, there are successfully operating technology parks and business incubators constituting a place of cooperation between small and medium enterprises, venture capital firms, high-tech enterprises and educational as well as financial institutions. In particular, a key focus in the activity of technology parks in Switzerland is made on the development of high-tech fields: biotechnology, biomedical engineering, life sciences ecosystem (Park Basel Area), accelerating technology, advanced materials and processes, healthcare (Park innovative), life sciences and its quality, environment, digital technology and communication (Park Zurich), industrial technologies (Park Biel), robotics, microtechnology, 3-D printing, etc. (Park Network West EPFL) [7].

As it is known, Swiss higher educational institutions are among the best educational institutions in the world. Accordingly, the process of technology transfer centers at universities play an important role in the innovation infrastructure. Owing to them, there is cooperation between the industrial and scientific sectors, providing support for the creation of «spin-off» enterprises, commoditization of scientific research results, their licensing and patenting.

On average, 43.7% of the population in the regions of Switzerland is occupied in clusters. According to data of European Commission, the best regions of Switzerland by total number of stars and share of employment in clusters are: Nordwestschweiz (12 stars and 49.4% employment), EspaceMittelland (12 stars and 52.35%), Zürich (11 stars and 51.55%), Ostschweiz (9 stars and 55.53%), Zentralschweiz (8 stars and 41.39%), Ticino (8 stars and 56.13%) i Régionlémanique (4 stars and 46.21%) [3]. The main specialization of clusters are

finance, transportation, metal, IT, biopharma, production tech., hospitality. It should be noted that in Switzerland there are highly developed clusters, based on their size, specialization and number of employees.

Given the fact that Sweden has strong scholarly traditions, this allows it to effectively apply the principles of innovation model "triple helix" [1]. That means by the joint efforts of universities, public authorities and businesses within certain clusters there is stimulated the development of innovation in the country. Thus, science parks make up 75% of all spatial forms, which also includes research parks, scientific and technological parks, as well as a form of science city [3]. The state priorities of research activity in Sweden belong to biology and biotechnology, medicine; information and telecommunications technology and ecology, sustainable development.

Among Swedish industrial parks there should be allocated Kista Science City that is the prototype of the Silicon Valley in the USA. The units of such famous companies as Ericsson, Infineon Technologies, IBM There are also located there. Despite the fact that the core of the industrial park is IT, in recent years the following areas like biomedical technology, engineering in the field of environment and nanotechnology have been emerging [4].

The strength of the business spatial organization in Sweden is the presence of a significant number of powerful transnational corporations (TeliaSonera, SCA-SvenskaCellulosa, Volvo Group, Atlas Copco etc.). Consequently, they encourage the development and innovation that meet the needs of the international market in the first place.

Innovative clusters in Sweden as in Switzerland as well as the UK have a high level of development. On average, 41.6% of the population is occupied in clusters. The main specialization of clusters in that country are automotive, transportation, IT, forest, business services, metal, education. Among the regions of Sweden by total number of stars and share of employment in clusters with stars, the leaders are: Stockholm (13 stars and 67.62% employment), Småland med öarna (9 stars and 56.42%), Östra Mellansverige (8 stars and 40.41%), Norra Mellansverige (7 stars and 44.97%), Västsverige (6 stars and 36.40%), Mellersta Norrland (5 stars and 42.51%), Sydsverige (3 stars and 20.06%) i Övre Norrland (2 stars and 23.97%) [3].

Great Britain takes the first place among European countries by the number of new spatial forms of business organization [5]. It should be emphasized that while implementing the innovative policy it is aimed at global leadership in science. Accordingly, strong innovation clusters are grouped around such scientific centers of the country as London, Cambridge and Oxford. Overall, in the UK one can find science parks of three types: 1) science parks in the narrow sense; 2) parks where innovations are developed only to the stage of technological prototype; 3) innovation centers within which universities at their base (land, buildings, laboratory equipment and services) enable operation of newly emerging companies (spin-off company) for a small rental fee [1]. In this country innovation centers are

mostly focused either on certain areas of economic management or market, or on development and promotion of specific technologies.

Thus, a wide spectrum of new forms of spatial organization of business is running in Great Britain. There are science parks (Oxford Science Park, Virtual Science Park, and other), technology parks (Lee Valley Technopark, Staffordshire Technology Park and other), science & technology parks (Aberdeen Science & Technology Parks and other), research park (Cambridge Research Park and other), business and science parks (Bebroke Business and Science Park), innovation parks (Cheshire Innovation Park); technopolis (Edinburg Technopole, Portsmouth Technopole); science city (Science City York); research, science, innovative, technology and bio- centers [5].

Most regions of Britain have more than ten clusters, which they are trying to develop, while most of them are based on technologies (biotechnology, technology for automobile industry or environmental technology). More than 64% of the population is employed in the UK clusters, which is the highest index in Europe. Top-10 regions by total number of stars and share of employment in clusters with stars are: Inner London (16 stars and 93.40%), Outer London (12 stars and 74.63%), Berks, Bucks and Oxon (11 stars and 59.82%), W Midlands (11 stars and 62.02%), Gloucs, Wilts and N Som (10 stars and 50.35%), Greater Manchester (10 stars and 58.21%), Hants and Isle of Wight (10 stars and 56.84%), E Anglia (9 stars and 63.26%)[3]. The main specialization of clusters are business services, finance, transportation, education, automotive, IT.

Finland differs from those given above by the structure of spatial forms of business organization; hence the emphasis is laid on technological development of the country. Thus, science parks constitute 37.5% (Carelian Science Park, Jyväskylä Science Park and other). However, other forms include: techno parks (Oy Media Tampere, Technopolis Hitech Oy), technology centers (Tampere Technology Centre Hermia and other), argo-, medio- polises [3]. Quite similar to the case of Sweden, multinational corporations (Amer Sports, Frosmo, KONE, Nokia, Stora Enso, YIT) are an important catalyst for innovation development in Finland.

The largest technopark is Otaniemi that is a research complex in the region Helsinki on the basis of the Helsinki University of Technology. In addition, Turku Science Park is the largest and fastest growing science park in Europe. Its main areas of work are Biotechnology (Bio Turku) and the sphere of information and communication technologies (ICT). Moreover, in Finland there is created the largest network of technology parks in Europe – Technopolis. It is focused on IT, electronics, biotechnology, medical technologies, technologies for forestry and food industry.

Though, main specializations of clusters differ from those of the previous countries. Thus, forest, transportation, education, construction, finance, communications are dominant areas of research. On average, 42.5% of the population in the regions of Finland is occupied in clusters. Among the regions by total number of stars and share of employment in clusters with stars, the leaders

are: Etelä-Suomi (13 stars and 62.01%), Pohjois-Suomi (7 stars and 48.77%), Länsi-Suomi (7 stars and 34.13%), Itä-Suomi (3 stars and 25.27%) [3].

Similar to Great Britain, the USA also pays great attention to the development of science. Therefore, 56.9% of the spatial forms of business are owned by research parks at universities [3]. In addition, innovative infrastructure is being formed by technology, research and innovation parks, technopolis, technology platforms, centers of scientific and technical information, information transfer centers, research, innovation, technology centers, business incubators, universities, innovation, venture funds and etc. Unlike the EU countries, in the US the emergence of technology parks and venture funds has been held independently from the state authorities.

One of the first science parks in the world was Silicon Valley, which together with other companies is formed by Stanford University, Northwestern Polytechnic University (Fremont), Carnegie Mellon University, San Jose State University and Santa Clara University. Currently it includes more than 7 thousand members [6]. Silicon Valley is characterized by a significant density of high-tech companies concentration (computers and their components, particularly micro-processors, software, mobile communication, biotechnology, etc.).

The USA hosts over 30% of technology parks of the total amount in the world. A peculiar feature of technology parks in the United States is that they have established a close relationship with public research centers and universities. Science and technological parks are operating at the basis of such leading institutions as Harvard University, Columbia University, Yale University, Stanford University, UC Berkeley, Massachusetts Institute of Technologies, etc. In particular, they are the Center for Social Entrepreneurship at the University of Mason, Center for Social Innovation at Harvard Business School, Center for Entrepreneurship and Innovation at Berkeley. In recent years, there has emerged the creation of energy-innovation hubs based on regional innovation clusters in the field of solar energy, energy-efficient designs and nuclear energy.

Based on the experience of this counties, in Ukraine the priority should be given to the formation of net of forms of spatial organization of business, such a science parks, technology parks, industrial parks, innovative and transboundary clusters. Also very important are the formation of the legal framework regulating all forms of spatial organization of business, protection of investors, development of infrastructure, improvement of public-private partnerships as well as cooperation with the scientific sector.

1. Справка о международном опыте инновационного развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://economy.gov.ru/mines/about/structure/depsvod/doc20110407_02

2. Global Innovation Index 2016 [Электронный ресурс]. <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2016-report>

3. Innovation Clusters in Europe: A statistical analysis and overview of current policy support [Электронный ресурс]. EUROPEAN COMMISSION
http://www.central2013.eu/fileadmin/user_upload/Downloads/Tools_Resources/Cluster.pdf

4. Kista Science City AB [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kista.com>

-
5. Science Parks around the World [Електроннийресурс] UNESCO. – <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/science-technology/university-industry-partnerships/science-parks-around-the-world/>
 6. Siliconvalley [Електроннийресурс]. – Режимдоступу: www.siliconvalley.com
 7. Switzerland-innovation [Електроннийресурс]. – Режимдоступу: <https://www.switzerland-innovation.com/offer/network-west-epfl>

Zaika E.V., Lipinski D.G., students

Supervisor: Doctor of Sciences (Economics), professor Vasiliev A.I.,
Kharkov Petro Vasilenko state technical university of agriculture

PROBLEMS OF ENVIRONMENTALLY BALANCED AGRICULTURAL PRODUCTION

As you know, land, soil fertility and favorable climatic conditions Ukraine as a whole and its individual regions causing high potential agricultural production, but excessive cultivation and tillage of agricultural land has breached scientifically proven correlation between arable land and natural ecological community. This has led to repeated increase in energy consumption in agricultural production, development of active erosion and disturbance of ecological balance. The most alarming phenomena observed in the soil surface, which significantly degraded and continues to deteriorate, resulting in the loss of large areas of productive land in Ukraine and in the world [1].

Research of domestic and foreign experts proved that during intensive use of agricultural land storage place changes their natural properties and transformations occurring internal communications and processes in soils, leading to changes in fertility, which now depends not only on the properties derived from natural soil formation processes, but on re-acquired as a result of economic use. Therefore the environmental aspects of optimization of agricultural land use must take into account both natural and acquired properties and adapted based on the use of processes and phenomena occurring in soils.

This situation is an urgent need for the development of domestic science, new approaches to the agrarian nature and comprehensive study of the priorities that would define new paths to sustainable land use, namely the problem of territorial environmental stabilization of agricultural land, protection of soil degradation processes and increase their performance [2-3]. An important aspect of creating an effective mechanism for rational land use is ecologically adaptive land-use organization, which aims to adapt the agricultural production to natural and acquired land properties. Adaptive land allows to protecting soil and resource orientation process of improving fertility, improves the economic efficiency of agricultural production.

We believe that the negative trend of declining soil humus in Ukraine (annual decrease by 0.5-0.6 t/ha), widespread cessation of work for land protection, above all, be resolved through the development of an economically viable

purposeful action program (concept) which provides for environmental land use optimization and normalization of the natural environment.

Thus, complex degradation processes in agriculture, causing the need to develop basic conceptual directions of sustainable land use, primarily aimed at maintaining soil fertility, protect them from erosion, efficient use of chemicals and productive farming [4].

We believe that the ecological development of Ukraine's agriculture and its sphere of land relations is the creation of conditions for social and economic progress of agricultural production, based on ecologically optimal constraints technogenesis and focused on conservation and restoration of land and resources, as well as in achieving the social and ecological -economic balance of national economic development and natural resource areas.

Another task of greening in the system of state regulation of agricultural land is increasing soil fertility, which is a set of problems: financial, technological, scientific, reclamation, chemicals, agricultural technology and, finally, of farming in general.

Therefore, only at the state level can be developed and executed program of improving soil fertility and improving land use by the model of state support efficient and environmentally safe agricultural land in Ukraine [5].

Addressing the sustainable development of local agricultural purposes will be through the development and implementation of the State (regional) Concept of sustainable agricultural landscapes which should provide development activities in the following areas:

- withdrawal from cultivation of arable land unproductive;
- implementation of land conservation;
- using irrigated land;
- replenish soil organic matter;
- application of fertilizers;
- liming acid soils;
- gypsum soils solontsevyh;
- biological agriculture and obtaining environmentally friendly products;
- agrochemical certification of agricultural land;
- land registry and quality of soil;
- Quality Management Information System Ground.

In the area of structural policies rational land use, in our view, it is appropriate to provide:

- «withdrawal» of monocultures, reducing crop acreage of sunflower;
- the introduction of crop rotation, improving soil - grasses;
- development of resource saving technologies on the basis of ecological production;
- carrying out reclamation work;
- using organic fertilizers.

The implementation in practice of agricultural household of environmental and economic innovation, based on the principles of improving the quality of soil

and resource wealth including land and building in general, is the only possible condition for overcoming the crisis of domestic agriculture and guarantors of further positive economic dynamics.

1. Горлачук В.В. Земельний менеджмент: [Навчальний посібник] / В.В. Горлачук, І.М. Песчанська, В.А. Скороходов. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 192 с.
2. Заїка С.О. Аналіз ефективності використання земельних ресурсів / С.О. Заїка, Л.С.Харчевнікова Харків: Вид-во «Міськдрук», 2014. – 24 с.
3. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань / За ред. професора Г.Є. Мазнева. – Харків: Вид-во «Майдан», 2015. – 592 с.
4. Панас Р.М. Раціональне використання та охорона земель: навч.посібник / Р.М. Панас. – Львів: Новий Світ, 2008. – 352 с.
5. Третяк А.М. Земельні ресурси України та їх використання / А.М. Третяк, Д.І. Бамбідра. – К.: ТОВ «ЦЗРУ», 2003. – 143 с.

FedoronkoN.

RolinskaO.

Ternopil National Economic University

INTERNATIONAL ACTIVITIES OF THE UKRAINIAN MEDIA

After the Soviet Union collapsed, Ukrainian journalists gained the freedom to develop; censorship was lifted and media outlets were allowed to earn money from advertising.

Nowadays the activity of television and radio, print media are closely linked with development of Ukrainian statehood and democracy, economic and spiritual changes in the society. Ukrainian journalism is the independent socio-cultural system. Ukrainian society and world globalization trends are constantly transformed. Ukrainian journalism transforms along with them. However, it does not bridge the gap between Ukrainian context and international channels of news. Internet trash does not shy to Ukrainian pages, TV and radio programs.

The problem of non-participation of Ukrainian journalism in the development of the global agenda is extremely relevant. In the information age deprive myself of the right to information from the outside and don't promote myself abroad is extraordinary luxury and extravagance for anyone, especially young country. The ignoring of the media as an important democratic and socially responsible lever of influence is the scientific newness of.

The methodological basis are writings of Ukrainian and foreign scholars of the journalism such as: O. Gritsenko [2], V. Rizun [1], M. Zhytaryuk [3], S. Mikhailov, F. Sibert, T. Peterson, W. Schramm.

Independent country needs media and information space: printed, audio-visual, interactive media and Internet. Unfortunately, our country cannot boast unbiased media. The common citizens are not surprised that some 'independent' newspaper or channel are distributed between influential political forces.

There are some problems. Nowadays can be traced an interesting trend: people read fewer the analytical materials in the media. Moreover, they prefer to

read simple and short informational messages. The general disadvantage of analytic works in today's newspaper and magazine publications is lowered educational level of Ukrainian journalists. That is certainly a problem, and I see plenty of examples of it. There is an expression: 'mass culture gives birth to mass people' [4]. Journalists should nurture and evoke the spirituality. But they 'stick' to the mass, that actually operate by the same conceptual device as readers.

'Conceal the truth (whatever it was) ... it deceive future professionals and make them 'profmaterial' for those who needs 'blind' specialists'[1], wrote V. Rizun. So, journalists must know how to interpret the truth in the article. Then readers can get reliable and objective information.

So, the journalist should be an objective and honest. 'Anyone who simply collects facts and sets them down is not a reporter. Unless you also weigh the evidence, you're not a journalist, you're a stenographer', writes Alan Sunderland. Journalist should think analytically.

The maximum objectivity of analitics can reach by the collection of facts. The gathering information must be objective without fear or favour of the journalist. The evidence mustn't be misrepresented. To sum up, the main goal that drives good journalism comes from the facts and not from rhetoric, spin or sophistry [2].

All parties must be heard. It is important that all parties can express its opinion in the same publication.

Another problem is copying of news. Is it acceptable to take information from the Internet and print it in the newspaper? Certainly not! Firstly, the information must be checked. Secondly, journalists must indicate information sources.

There are traditional irresponsibility and lack of education of editors and journalists. It's the basis of subjective reasons of low quality international news on pages of Ukrainian media. Lack of taste and professionalism led to bad phenomena such as: districts newspapers print only one page about the activities of local dignitaries, two pages of TV shows, one page of advertisements and news page of the Ukraine and the world. These newspapers have a lack of local news and analysis of actual problems. But there are Internet jokes, culinary recipes and international news from different continents signed by the same author (even though that it is about war and about typhoon). This press financed by taxpayers, as is subject to the state aid [3].

To sum up, we can say: the media use the Internet in the Ukrainian press is not always honestly and professionally; high level of duplication of texts; lack of materials about Ukrainian abroad and at home, their problems; Ukraine has editions and TV channels, that try to describe international problems qualitatively.

Journalists have to create a qualitative product. This requires:

- to submit facts quickly and qualitatively;
- analytics;
- unquestioning coverage of the news;
- an objective coverage of news;

the curious and safe journalistic investigation.

The awareness of aspirations and needs of development of analytical journalism, will allow: firstly, independently and professionally choose topics, analyze international news in the Ukrainian media; secondly, to promote Ukraine abroad. This would strengthen the competitive information environment. In addition, it would improve the international image of Ukraine abroad.

1. Rizun, V., Fundamentals of Journalism in answers and remarks. – Kyiv, 2004.
2. Gritsenko O. Ukrainian media in the context of global processes in XXI century. – Kyiv, 2006. P. 265-379.
3. Zhytaryuk M. Features training of journalists in the context of higher education in Ukraine. – Lviv, 2006.
4. Media of Ukraine [Electronic resource]// Access: URL http://ejc.net/media_landscapes/ukraine

Tsymbalista N. A. PhD in economic sciences, researcher
State Institution “Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine”

Olikhovska M. V., PhD in economic sciences, assistant professor
Lviv Institute of PJSC “Interregional Academy of Personnel Management”

ORGANIZATIONAL AND LEGAL ASPECTS OF CONVERTING FROM CONVENTIONAL TO ORGANIC FARMING IN UKRAINE

Ukraine has got a considerable potential of organic production. By some estimates the area of agricultural land, which is eligible for organic farming, accounts to 4-5 or even up to 8 million hectares [1; 2]. Namely land suitability assessment should be the first step in the transition from conventional to organic production for every agricultural producer and in case if sufficient agricultural land area of the appropriate ecological, agrophysical and agrochemical condition is not available there is no sense to undertake any further steps [3]. All the indices which characterize the quality and condition of soil can be divided into two groups depending on the possibility to be improved by implementing measures to restore soil fertility [4, p. 7]. If ecological condition of soil is satisfactory based on the set of indices, which cannot be improved (such as contamination by heavy metals, radionuclides, pesticide residues etc.), than agricultural land can be classified as suitable (in case of appropriate values of agrochemical indices) or partially suitable (if there is a great deviation of agrochemical indices from their optimal values) for organic farming.

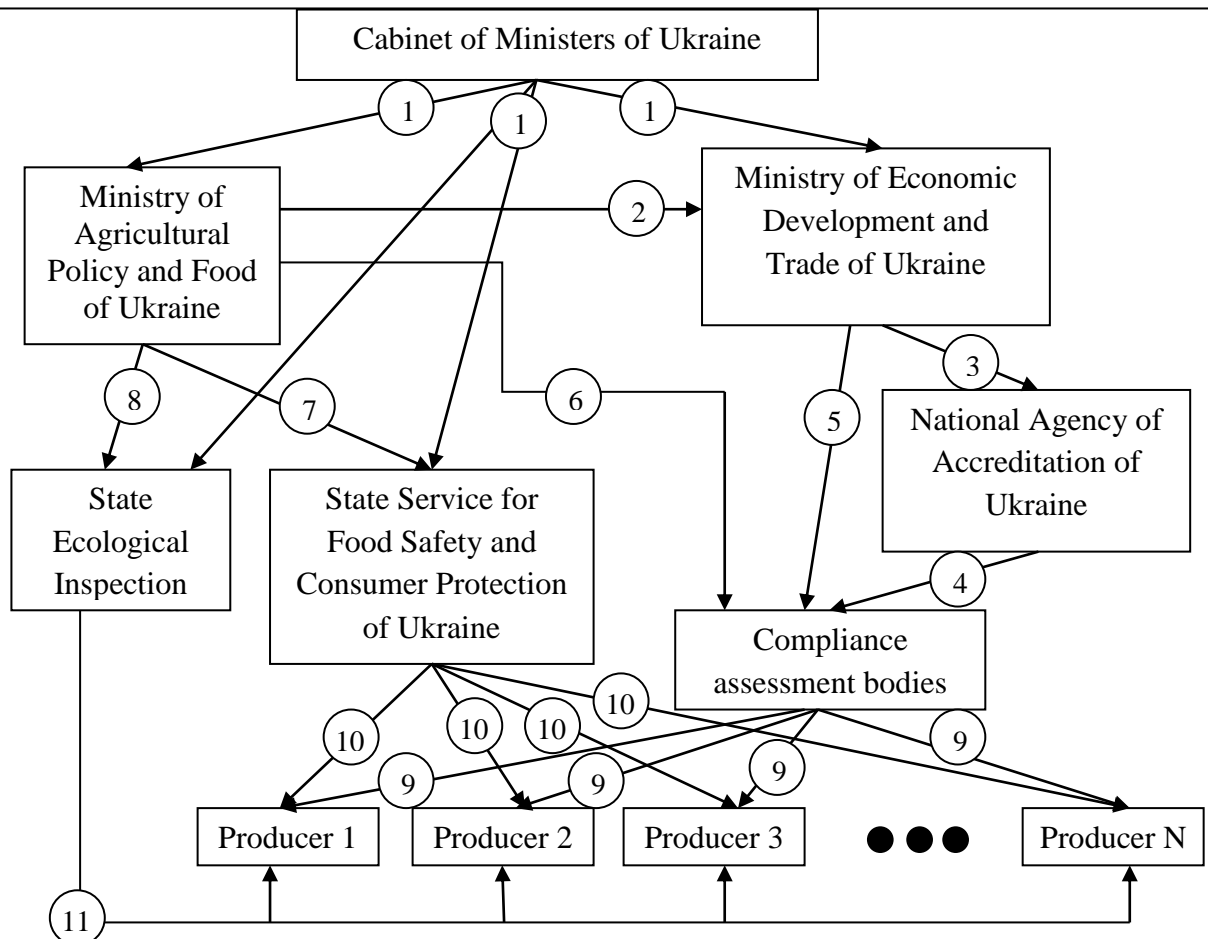
Conversion from conventional to organic farming is a long-term process. Usually it takes three years, but sometimes it can last for 5-6 years. The most cost-effective option is the conversion to organic production on eligible by a set of ecotoxicological and agrochemical indicators lands, which have not been cultivated for a long period of time. This results in improvement of soil condition without human intervention and in this case the conversion period can be shortened to two years. For agricultural producers which operate on lands partially suitable for

organic farming it is advisable to set up a stabilization period before transition to organic farming [5, p. 500-501]. Stabilization period is needed to carry out a complex of agrochemical and land-reclamation activities leading to improvement of soil condition. This will not precipitate certification according to organic standards, but it will help to reduce economic losses during the conversion period, when yielding capacity normally reduces because of refusal of chemical fertilizers while the production is still priced as traditional.

Conversion from conventional to organic farming also effects the amount and structure of production costs. On the one hand, farmers can benefit due to reduction of costs related to chemical protection of plants and animals from pest and disease problems. On the other hand, it entails additional labor costs (related to mechanical means of weed control, cultivation of planting fillers and green manure, making compost and other organic fertilizers) and expenses on certified organic inputs (such as seed material, pedigree young animals brought out in terms of organic production, forage). Evidence shows that in the long-term perspective due to implementation of organic standards of farming crop capacity is not inferior comparing with traditional agriculture, production costs reduce by 30-35% [6, p. 134], while prices for organic products are 2-3 times higher.

In order to get the right to label and represent their products as organic, and therefore receive premium prices for them, agricultural producers have to go through organic certification. It means that the farm and farming methods, production facilities and all inputs on every step of organic food production chain must be inspected to ensure that they meet the standards for organic farming and food production. Today Ukrainian agricultural producers are being certified mostly by foreign certifiers according to regulations and standards of organic production which are valid for the European Union member states. By now “Organic standard” is the only national certifying body in Ukraine which has received international accreditation.

During a long period of time (more than 10 years) there were held tough discussions on the issues of development and adoption of the national organic legislation. Finally, at the end of 2013 the Law of Ukraine “On the production and marketing of organic agricultural products and raw materials” was adopted and came into force since January 2014. It establishes the national regulatory system of organic food production and marketing (see fig. 1). Still it is not possible to confirm that the national organic standards and certification system have been created, because the law does not work in a proper manner in fact. Practical implementation of the above mentioned law still requires development and adoption of some bylaws, while the bylaws, which are already approved, need further improvement in order to get in compliance with the European and international requirements.

- 1 – Directing, coordination, approval of bylaws.
- 2 – Proposals regarding compliance assessment bodies.
- 3 – Appointment of compliance assessment bodies.
- 4 – Accreditation of compliance assessment bodies.
- 5 – Supervision and keeping a register of compliance assessment bodies; determination of rules of compliance assessment procedures; training and attestation of auditors.
- 6 – Development of detailed rules of production and marketing of organic products.
- 7 – Development of Provisions and Order of keeping a Register of organic producers.
- 8 – Development of Criteria and Order of land eligibility assessment for organic farming.
- 9 – Compliance assessment and certification of organic producers.
- 10 – State supervision and control, keeping a Register of organic producers, determination of conversion period duration.
- 11 – Land eligibility assessment for organic farming.

Figure 1. The regulatory system of organic production in Ukraine

Source: designed by the authors according to [7]

As shown on the figure, the current regulatory system of organic production in Ukraine is very complicated and entangled. For example, in order to declare the

intention to convert to organic farming an agricultural producer should submit an application to the State Service for Food Safety and Consumer Protection of Ukraine which means the beginning of conversion period. At the same time land eligibility for organic farming should be carried out by the State Ecological Inspection (and the time and terms of this procedure are still not fixed). After the conversion period is over the producer can apply for organic certification to the Compliance assessment body, which is placed under the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. Certified producers are to be listed by the State Service for Food Safety and Consumer Protection in the Register of organic producers. According to the Law [7] the State Service for Food Safety and Consumer Protection also carries out state supervision and control over organic producers to ensure that their activity complies with the accepted organic standards, but till now these powers are not mentioned in the Statute of this State Service.

With the described procedure it is not clear on which stage of conversion producers should apply for land eligibility assessment to the State Ecological Inspection and which institution is responsible for monitoring the process of conversion of agricultural producers to organic standards? On the one hand, compliance assessment bodies unlike the State Service for Food Safety and Consumer Protection are supposed to have at their disposal specially trained specialists. But on the other hand, they are engaged into the regulatory system only on the stage of certification. Yet, despite of the fact that compliance assessment bodies do not participate in monitoring they are empowered to nullify certification of a producer in case of identifying infringement of organic standards, but there is no clear procedure of interaction between the State Service which conducts monitoring and the compliance assessment bodies. In addition, compliance assessment bodies should be accredited by the National Agency of Accreditation, but in fact this Agency does not have specialists of the respective qualification. Another problem is that the current legislation does not require regular recertification. It contradicts with the practice and experience of the European countries, where the regulatory and monitoring system of organic production has two levels [8. p. 122]: on the first level state authorities accredit private or state entities to certify organic producers and these certification bodies are monitored by the State; on the second level, accredited certifying bodies carry out certification, annual recertification, monitoring and control over organic producers and food processors.

Following the above mentioned we can draw a conclusion that in order to enhance the development of organic production in Ukraine we need to design an orderly regulation system with a clear subordination and coordination of powers and responsibilities of the state authorities and private entities. It is also important to approximate the national certification system to the European organic standards to enable access to the international organic produce market for domestic producers.

1. Slyva, Yu. (2016, March). How to convert to organic farming? Agribusiness today. Retrieved from <http://www.agro-business.com.ua/ideii-i-trendy/5221-iak-pereity-na-organichne-zemlerobstvo.html>. [In Ukrainian].
2. Kharchenko, T. B. (2013). Market prospects for organic products in Ukraine. Economics of agro-industrial complex, 9, pp. 37-41. [In Ukrainian].
3. Havaza, Ye. V. (2015). Theoretical and methodological approaches to the assessment of the economic potential of organic agricultural products. Effective economy, 4. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3955>. [In Ukrainian].
4. Min'kova, O. H. (2016). Ways and methods of transition from traditional agricultural production to an organic one. Bulletin of Uman national university of horticulture, 1, pp.3-10. [In Ukrainian].
5. Shpak, H. M. (2014). Transition options from traditional farms to organic agriculture. Organic production and food security. Zhytomyr: Publishing house "Polissya". [In Ukrainian].
6. Shpak, H. M. (2012). Directions of soil quality stabilization. Economics of agro-industrial complex, 2, pp. 130-135. [In Ukrainian].
7. Supreme Council of Ukraine. (2013). On the production and marketing of organic agricultural products and raw materials. Law of Ukraine, adopted on 2013, September 3, 425-VII. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/425-18> [In Ukrainian].
8. Tymoshenko, V. N., Muzyka, A. A., Zynovenko, A.L., Shejhratsova, L. N., Shmatko, N. N. (2014). From application to organic-labeling on the example of the EU directives. Organic production and food security. Zhytomyr: Publishing house "Polissya". [In Ukrainian].

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ**

**Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференціїз міжнародною участю
8 грудня 2016 року
Частина 1**

**Відповідальний за випуск:
д.е.н., доцент Шубалий О.М.**

**Відповідальний секретар:
Хомік В.В.**

Матеріали подано в авторській редакції

Підписано до друку 15.12.2016 р.
Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. _____ Обл.-вид. арк. _____
Тираж 300 прим. Зам. № _____

Редакційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – РВВ Луцького НТУ

